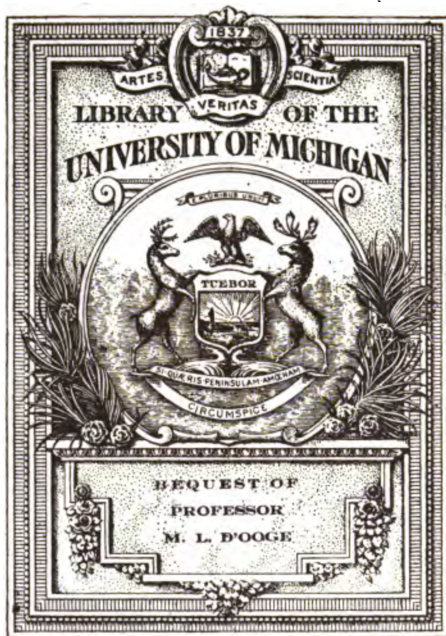

WESTERMANN & Co
NEW YORK
440 Broadway

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE
BEQUEST OF
PROFESSOR
M. L. D'OOGE

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.

NOVUM TESTAMENTUM GRAECE.

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.

NOVUM TESTAMENTUM

GRAECE.

RECENSUIT

CONSTANTINUS TISCHENDORF.

EDITIO STEREOTYPA SECUNDA

PROLEGOMENIS RENOVATIS TEXTUQUE DENUO CORRECTO.

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ.

LIPSIAE MDCCCLXII.

PROLEGOMENA.

I.

Primam textus Graeci Novi Testamenti editionem Franciscus Ximenes de Cisneros archiepiscopus Toletanus paravit, inserendumque eum curavit, una cum interpretatione Latina vulgata, editioni bibliorum polyglottae Complutensi, cuius volumen quintum efficit. Prelo illud quidem exiit ineunte anno 1514, sequentibus intra triennium quinque voluminibus reliquis; sed anno demum 1520 Leonis X. litteris permissum est ut totum opus in lucem ederetur, neque id fere ante annum 1522 revera factum est. Hinc editio Novi Testamenti Graeca et Latina, quae Erasmo auctore ex officina Frobenii anno 1516 Basileae prodiit, principis editionis laudem sibi vindicat, repetita annis 1519, 1522, 1527, 1535. Complutensis editio unde fluxerit, non satis constat; haud dubie tamen, ut ipso textu probatur, ad codices aliquot recentiores instituta est indolis eiusdem qua sunt superstitum plurimi; neque est quod horum numero eximatur codex ille a Leone X. ad edendum oblatus, nomine eximiae vetustatis spectataeque fidei laudatus, nisi quod usus eius potius ad Vetus Testamentum Graecum quam ad Novum pertinuisse putandus est[1]. Accessit autem ad fundamenti iniquitatem quod editores, Latinum textum maximi facientes[2], in edendis Graecis non eam quae in tanto opere decebat diligentiam adhibuerunt[3]. Hac vero diligentia

[1] Cf. Novi Testamenti editionem meam VII. criticam majorem (1859.) p.LXXXII. ubi ex actis ipsius bibliothecae Vaticanae demonstratur codices ad Card. Ximenium Roma missos Veteris Testamenti non item Novi fuisse.

[2] Cf. verba in prologo ad lectorem (de Vetere Testamento) scripta: „Mediam Latinam B. Hieronymi translationem velut inter Synagogam et Orientalem ecclesiam posuimus, tamquam duos hinc inde latrones, medium autem Iesum i. e. Romanam sive Latinam ecclesiam collocantes."

[3] Luculentissimum indiligentiae exemplum habetur Hebr. 7, 3. ubi post verba *μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές* hanc Euthaliani capituli partem: *ἐν ᾧ, ὅτι καὶ τοῦ Ἀβραὰμ προετιμήθη*, (ex margine) in textum inrepere passi sunt. Ipsa Graeca ad Latinum textum exegisse immerito taxati sunt, etsi duo nomina ad Latinum usum quam Graecum scribere maluerunt, edentes *Βεελζεβούβ* et *Βελίαλ*. Quod posterius (ab homini-

nec magnus ille Erasmus Complutenses editores antecessit. Adhibuit is codices paucos maximeque Basileenses recentiore textu Byzantino nequaquam superiores. Vestigia summae festinationis in prima editione adhibitae nec plane exstincta sunt in reliquis, quarum quartam passim, in apocalypsi maxime, ad Complutensem mutavit, quum iam in tertiam anni 1522 verba vexatissima 1 Ioh. 5, 7 sq. ex codice Montfortiano post Dublinensi saeculi XV. propter adversariorum clamores recepisset[1].

Nihilominus quum Complutensem tum Erasmicam textus Novi Testamenti Graeci conformationem per longum tempus ubique terrarum repetere placuit, mutatis plerumque paucissimis, saepe vero alterius lectionibus alteri immixtis. Hunc in modum comparatae sunt etiam Roberti Stephani docti typographi Regii Parisiensis editiones, quarum ille tertiam, quae anno 1550 prodibat, fere totam conformavit ad Erasmi quintam, editionis Complutensis et codicum quindecim lectionibus multis in margine notatis. Hanc Roberti Stephani editionem, nomine Regiae claram, perpaucis ad codices ab Henrico Stephano collatos mutatis secutus est Theodorus Beza inde ab anno 1565, rursusque Bezae editiones secuti sunt Elzevirii typographi Leydenses, qui inde ab anno 1624 Graeco Novi Testamenti textui edendo operam navarunt. Qui quidem quum secundam editionem, quae anno 1633 prodibat, praepositis verbis his: *Textum ergo habes nunc ab omnibus receptum*, commendassent, factum est ut *textus recepti* nomen mox in omnium consuetudinem abiret. Idem est quo ad hunc usque diem viri docti utuntur ad significandum textum eum qui paucis ex arbitrio potius quam via et ratione mutatis per haec ultima duo saecula cum Elzeviriis saepissime repetitus est, quamquam in re critica vel in pristino ipsorum apostolorum textu indagando non plus auctoritatis habet quam qui in plerisque codicibus recentiore aetate scriptis invenitur, quippe a quibus Erasmus, primus et principalis rationis Elzevirianae auctor, fere totus pependerit.

Dum vero haec textus sacri ratio, sive Erasmi sive Stephani sive Elzeviriorum mavis dicere, in communi hominum doctorum usu erat, non deerat industria adeundi fontes textus antiquioris in variis terris et nationibus propagati. Hinc sensim ortus est apparatus Novi Testamenti criticus, in quo ad singulas textus

bus Latinis ad vocem Hebraicam conformatum) ex incredibili errore denuo C. Lachmannus recepit.

1 Post Wetstenium (N. T. proll. p. 120 sqq.) aliosque in labores Erasmi criticos accuratius inquisivit vir clar. Franc. Delitzsch, luculenterque probavit etiamnum ad apocalypsin in apparatu critico lectiones Elzevirianas notari mira Erasmi socordia ortas. Vide: Handschriftliche Funde. I. Heft 1861.

partes ac particulas testimonia codicum Graecorum et vetustiorum et recentiorum, item antiquorum interpretum vel orientis vel occidentis, item scriptorum veterum, qui vel ipsum textum exscripserunt vel docte explicuerunt, tanquam in thesauro reponebantur: unde non modo textus sacri historia sed etiam emendandi textus plerumque editi et caussa et ratio disci poterat, praesertim quum simul ars critica excoli coepta esset. Horum studiorum nomine inclaruerunt opera trium Anglorum: Briani Walton (anno 1657), Iohannis Fell (anno 1675), Iohannis Mill (anno 1707). Quae omnia superavit editio I. I. Wetstenii Basileensis, quae Amstelodami anno 1751 et seq. voluminibus duobus prodiit. Cuius operis opes criticas, post inprimis ab Altero Vindobonensi, Birchio Havniensi et Matthaeio professore Moscuensi auctas, exeunte saeculo decimo octavo Ioh. Iac. Griesbach Ienensis ad rem criticam revera promovendam ipsumque textum emendandum docta ratione convertere studuit. Vestigiis insistens Bengelii et Semleri testibus antiquis inter se assidue collatis docuit, tres olim institutas esse textus Novi Testamenti recensiones, occidentalem interpretandi maxime studiosam, Alexandrinam grammatices vindicem, et mixtis priorum studiis Byzantinam. A qua ratione, frustra Matthaeii probris impugnata, subinde vero etiam Hugii et Eichhornii studiis exculta, proficiscens copiam immensam variantium lectionum in ordinem quendam redegit, additisque certis quum de auctoritate testium tum de probabilitate lectionum legibus hoc egit ut textum receptum sive Elzevirianum multis locis corrigeret. Editio Novi Testamenti Griesbachiana (prodiit secundum 1796 tomo I., 1806 tomo altero) magna aequalium laude ornata multumque propagata est. Priorem partem quae evangelia complectitur novis curis auxit Dav. Schulzius anno 1827. Plures alii, ut Knappius, Schottus, Vaterus, Theilius, Hahnius, crisi Griesbachiana ita usi sunt ut Elzevirianum textum insertis probatissimis Griesbachii lectionibus ederent.

Brevi post editio prodiit Augustini Scholz (vol. I. 1830; vol. II. 1836). Quo ille opere ut apparatum criticum allata plurimorum codicum notitia multisque lectionibus inde notatis vel confirmatis promovit, ita gravi detrimento affecit quod in adhibendis quum suis tum aliorum collectionibus criticis maxima usus est levitate atque socordia; praeterea quum codices recentiores Asiaticos antiquioribus Alexandrinis praestare contenderet, ipsum textum imprudenter ad Griesbachii rationes multo magis quam ad suas conformavit.

Mutata res est editionibus Lachmanni et meis. Uterque enim Elzeviriano textu misso facto ad ipsos reversi sumus antiquos testes, a quibus solis textum peteremus in locum Elzeviriani

substituendum. Sed satis diversa ratione usi sumus. Ac Lachmannus quidem[1] daturum se professus (cf. Theologische Studien und Kritiken 1830 p. 817—845., ibidem 1835 p. 570 sqq., item prolegg. ed. mai.) textum Novi Testamenti saeculo quarto in oriente vulgatissimum, ex codicibus Graecis nomine „orientalium" insignitos adhibuit ABC, cum evangeliorum fragmentis PQTZ et epistularum H; item de patribus Origenem. Quibus discrepantibus quum adeundos censeret „occidentales" testes ex eorumque auctoritate dirimendam illorum dissensionem, eo nomine admisit Graecos Latinos D evangeliorum atque actuum, E actuum, DG epistularum; item Latinos evangeliorum abc, in epistulis passim etiam e (e = ff), in apocalypsi Primasium; praeterea Irenaeum, Cyprianum, Hilarium, Luciferum, insuperque vulgatam Hieronymi editionem.

Hac in re Lachmannus classes testium orientalem et occidentalem cum Griesbachio adscivit, sed nullo modo quo id iure fecisset probavit; nihilominus tota Lachmanni ratio vel maxime pendet ab his classibus recte constitutis. Quid quod occidentales codices ad tollendam orientalium discrepantiam adhibentur, quum occidentales qui creduntur nullo sint numero, ubi orientalium duo aut tres (vide infra) consentiunt. Quod vero laboris sui principium ponere debebat, fieri posse ut textus apud Christianos terrarum orientalium saeculo quarto vulgatissimus mathematica quam dicunt via constituatur, id testium suorum paucitate mirum in modum impediri ipse luculenter probavit. Ait enim: In maxima Novi Testamenti parte codices A et B conferre possumus, sed non ubique. Per magnam partem Matthaei et aliquam Iohannis, item 2 Cor. 4, 13 usque 12, 6. orientalium codicum non habemus nisi B, rursusque inde ab epist. ad Hebr. 9, 14. unum A, accedente modo passim incerta codicis C auctoritate. (Cf. l. l. p. 832.) Hoc quale sit in promtu est, atque ipse addit: Certum est igitur in his partibus (i. e. quarta fere totius Novi Testamenti parte) saepe lectionem parum vulgatam pro unica venditari. Sed etiam locis iis ubi non eandem testium paucitatem habet mathematica Lachmannus ratione abuti videtur. Quo enim tandem iure pro certo ponitur, tres codices superstites, alterum quarti fere alteros quinti saeculi, consentientes textum saeculi quarti probatissimum tradere? Textus vero qui an id ipsum sit quod se esse profitetur, i. e. orientalis textus quarti saeculi, etiam atque etiam dubium est, quale si solus per se sumitur inveniendi textus primi saeculi fundamentum esse poterit? Quae quum ita sint, sic existimo, testes Lachmanno

[1] Prodiit editio eius stereotypa a. 1831; secuta est editionis maioris pars prior 1842, posterior 1850.

unice probatos maximi faciundos esse non modo quarti sed etiam primi saeculi textum quaerentibus, sed textum ex Lachmanni testium computationibus quamvis negotii diligentiae subtilitatis plenis petitum, nisi apponatur commentarius, tantum non inutilem esse et iam multis plus fuci quam lucis fecisse; expromto vero commentario a critico docto et religioso posse multo utiliora fieri quam eiusmodi textum constitui.

Atque haec quidem de textus Lachmanniani principiis. Iam his quo ille modo satisfecerit quaerendum est. Qua de re uberius exponens in prolegg. N. T. mei 1859 p. CVII sqq. probavi, eum leges suas non raro deseruisse et quum arbitrium excludi vellet arbitrio usum esse, appositis insuper exemplis pluribus vitiorum commentarii quae e suis subsidiis editores corrigere debebant. Illud vero maxime planum feci et aegerrime tuli, Lachmannum circa testes textus novi quem quaereret principales, codices B et C, quibus etiam addendi sunt codex D et Amiatinus codex, mira suaque persona indignissima socordia fuisse cum maximo sui operis detrimento. Quae quidem quamvis dure dicta non impediunt quominus libenter agnoscamus, Lachmanni opus utut imperfectum ad criticam promovendam valuisse nobisque ipsis ut perfectiora quaereremus incitamento fuisse. Nec minus ad studia valuit Angli docti S. P. Tregelles, qui mox editionem Novi Testamenti dabit multo perfectiorem Lachmanni libro.

Equidem ex anno 1840 rei Novi Testamenti criticae assiduum studium impendi. Eodem anno exeunte prodiit prima mea Novi Testamenti editio, in qua, ut in titulo inest, „textum ad fidem antiquorum testium recensui, brevem apparatum criticum una cum variis lectionibus Elzeviriorum, Knappii, Scholzii, Lachmanni subiunxi, argumenta et locos parallelos indicavi, commentationem isagogicam notatis propriis lectionibus editionum Stephanicae tertiae atque Millianae, Matthaeianae, Griesbachianae praemisi.“ Prolegomenis inserta est dissertatio uberior de recensionibus quas dicunt textus Novi Test. ratione potissimum habita Scholzii [1]. Quam editionem dum parabam, intellexi quot quan-

[1] Huius editionis Lipsiensis textum, evangeliorum potissimum recognitione facta, repetii anno 1842 in ed. Parisiensi. Eodem anno Parisiis prodiit altera editio hoc titulo: Nov. Test. Graece et Latine. In antiquis testibus textum versionis vulgatae Latinae indagavit lectionesque variantes Stephani et Griesbachii notavit, viro S. V. Jager in consilium adhibito, C. T. Parata est in eum finem ut „primum faceret ad studium Graeci textus suscitandum alendum fovendum apud eos quibus Latinus prae ceteris commendatus et sancitus est“ (catholicos Franciae et Italiae theologos spectabam), tum „adiuvaret atque illustraret versionis vulgatae usum criticum“, denique „ingenia et pia et strenua ad novas

tosque labores critica sacra postularet ut litteris, ecclesiae, sibi ipsi satisfaceret. Hos quantum possem in me ipsum suscipere apud animum meum constituebam[1]. Ante omnia vero illud faciendum existimavi ut nova studia conferrentur ad testes omnes eos quorum summa in re critica auctoritas esset, vel, ut definitius dicam, ut Graeci codices antiquissimi omnes, uncialibus illi litteris scripti, denuo diligentissime excuterentur ipsique si fieri posset summa cum accuratione ederentur, nec minus vero in antiquissimis interpretationibus et gravissimis patrum operibus recte ad rem criticam convertendis novae curae ponerentur. In haec igitur intendens inde ab auctumno anni 1840, absoluta m. Oct. prima Ni Ti editione, plura per Germaniam, Franciam, Angliam, Hollandiam, Helvetiam, Italiam terrasque orientales itinera feci ac septem fere annos in perquirendis bibliothecarum libris manuscriptis consumpsi. Unde ad augendum corrigendumque apparatum criticum multum conferre contigit, codicibus Graecis gravissimis omnibus una cum Latinis aliquot, exceptis dudum editis, vel mea manu transscriptis vel accuratissime collatis, additis insuper nonnullis summae antiquitatis monumentis quae eo usque tenebris sepulta iacuerant[2]. Ad istos vero itinerum labores accesserunt domestici circa interpretationes antiquas, patrum opera, criticos aliorum labores, recensiones quas vocant textus antiquas, scriptorum Novi Testamenti dialectum, inprimis circa leges textum ad auctoritatem testium recensendi et ad pristinam integritatem revocandi. Quae pleraque uberius exposita sunt in prolegomenis utriusque editionis septimae anni 1859, quarum eam quae critica maior dicta est ita adornavi, ut summam quandam omnium contineret quae ad excolendam promovendamque rem Novi Testamenti criticam vel ipse suscepissem vel exsecuti essent alii: quamquam rei eo minus iam satisfactum puto quum

excitaret lucubrationes quibus ad veritatis lucem magis magisque perveniretur.“ Accuratius de toto opere in prolegg. explicui, item in prolegg. editionis criticae maioris a. 1859 p. CXXIV sqq. Ceterum nuperrime pessima fraude factum est, quod minori editioni eiusdem textus Graeci ad Latinum conformati pro meo nomine propositum est Jageri professoris Parisiensis tanquam auctoris nomen.

[1] Primum ea de re exposui in Theol. Stud. et Crit. 1842 p. 499 sqq.

[2] Haec verba iam ante annum 1859 scripta propterea etiamnum conservanda duxi, quoniam haec textus sacri editio ex stereotypis formis anni 1850 repetita nondum particeps eorum esse potuit quae pro singulari dei gratia nuperrimo itinere orientali in Europam transtuli. Sinaiticus enim ille quidem codex tanta nobilitate est, ut eum omnium Novi Testamenti codicum principatum habiturum viamque tutiorem laboribus criticis muniturum esse nullus dubitem.

Sinaiticus codex in constituendo textu primas partes mereatur. Repetam autem breviter quibus recensendi principia definire studui.

Discrepantibus antiquis testibus, a quibus scilicet omnis conformatio textus critica proficisci debet et nostrae editiones posthabita Elzeviriana profectae sunt, primo loco habenda sunt quae tuentur codices Graeci antiquissimi a quarto inde usque ad nonum fere saeculum scripti. In his rursus qui antiquitate antecellunt iidem auctoritate praevalent. Quae auctoritas ut magnopere augetur si aliqua interpretationum veterrimarum atque patrum testimonia accedunt, ita non superatur plurimorum vel etiam omnium recentiorum testium dissensione, quippe qui ut tantopere concordarent publico ecclesiae Byzantinae usu factum est. Neque tamen vero quae pro documentorum aetate recentior nobis lectio est non potest nisi ab arbitrio aut usu posterioris aevi derivari: permultae enim lectiones recentiorum codicum iam apud Chrysostomum, cuius aetatem codicum nostrorum vix ullus antecedit, atque item in celeberrimis Gothicae versionis membranis rescriptis inveniuntur; quemadmodum fit ut lectionem vetustissimorum auctoritate codicum omnium destitutam ipsius secundi tertiique saeculi testis unus vel alter confirmet. Unde sequitur, codicum nostrorum antiquissimorum lectionibus non unis et solis, sed tantum prae ceteris laudem antiquitatis inesse. Quae quidem laus quamvis permagni faciunda sit, tamen quum nullum documentorum nostrorum eam superet aetatem ubi universa quaedam textus sacri varietas ac depravatio iam invaluerat, cuius rei testes luculentissimi sunt Origenes et Tertullianus, ipsis primariis testibus nostris in textu apostolorum restituendo non est absoluta quaedam auctoritas. Hinc ut omnibus quidem locis, ubi quid auctores scripserint docta ratione aut iudicio effici nequit, id quod antiquis testibus probatissimum novimus fidenter sequendum est: ita ubicumque caussae graves atque ab arbitrio quam maxime alienae sunt quae aliud prae alio commendent confirmentque, non quod testatissimum, sed quod et bene testatum et per se probabile est praestat.

Iam vero in auctoritate testium pensanda lectionumque probabilitate definienda inprimis haec observanda videntur. 1) Suspecta sunt quum quae uni vel alteri testium prorsus peculiaria sunt, tum quae classium quae esse videntur certam indolem ab homine docto profectam redolent. 2) Arcenda sunt quae quamvis pluribus probata testibus ex errore librariorum orta esse manifestum vel maxime probabile est. 3) Locis geminis quum Veteris tum Novi Testamenti maximeque evangeliorum synopticorum, ad quos inter se exaequandos priscorum hominum prae-

cipuam curam pertinuisse certum est, testibus qui consensum praebent praeferendi sunt qui dissensionem testantur, nisi gravis caussa aliud suadeat. 4) Probabilis prae ceteris ea est lectio quae reliquarum ansam dedisse vel etiam earum elementa in se continere videtur. 5) Studiose tenenda sunt quae a ratione sermonis Graeci auctoribus Novi Testamenti proprii neque minus a consuetudine uniuscuiusque horum scriptorum commendantur. Quae singula per se sola satis ambigua accuratius inquisituros ad ea exigere velim quae explicandi caussa addidi N. T. 1859 ed. crit. maj. p. XXXIII sqq.

Ibidem p. XLVI sqq. uberius expositum est de universa Novi Testamenti dialecto, unde nonnihil adscribamus. Errasse enim eos existimo qui ab his sacris libris quaecumque Alexandrinae dialecti plerumque dicuntur studiose prohibenda duxerunt vel certe non tolerarunt nisi pauca quae ipsis dudum non alienissima videbantur a vulgari sermone Graeco. Nimirum quae eiusmodi multa in vetustis codicibus scripta compererant, ea non deberi nisi librariis Alexandrinis opinabantur. Qua in re mirum hoc erat quod qui Novo Testamento Alexandrinas formas abiudicarunt, eas libenter addixerunt LXX Veteris Testamenti interpretibus, nixi illi quidem vulgatis utriusque Testamenti editionibus. Quamvis autem nemo negaverit Alexandrinum dicendi scribendique genus Alexandrinis hominibus proximum fuisse, una concedendum est quum omnes Iudaeos illo tempore Graece loquentes tum scriptores sacros vel maxime pependisse a septuaginta virorum interpretatione. Quid quod ex hac tot Novi Testamenti locis allata legimus invito vel certe neglecto Hebraeo textu. Accedit quod dialectus Alexandrina non Iudaeis modo, sed omnibus qui per Aegyptum, Palaestinam, Syriam, Asiam minorem et quae circumiacent Graeco eoque vulgari sermone circa aetatem Christi utebantur, communis fuisse videtur: id quod multis eiusdem fere cum Novo Testamento antiquitatis monumentis, ut papyris et inscriptionibus nuper in lucem protractis, probari potest. Quod vero ab editis libris sacris argumentum sumpserunt, id in magno errore positum est. Cur enim Vetus Testamentum tot Alexandrina, non item Novum Testamentum habebat? Propterea quod illud ex Vaticano potissimum codice, etsi Romani editores multa aspernati sunt indolis Alexandrinae constanter in eo posita, hoc vero e recentissimis Erasmi codicibus editum est. Ceterum si grammatici Alexandrini potissimum hoc egisse putandi essent, ut quae aliunde accepissent scripta ad suam ipsorum consuetudinem transformarent, profecto mirum esset quod non Platonem vel Aristotelem vel tot alios aeque ac sacros scriptores reddiderunt Aegyptios. Si vero quaeritur quomodo

Alexandrina illa, ab ipsis sacris scriptoribus profecta, in recentioribus codicibus fere penitus interierint, nihil facilius dictu est. Hos enim, in quos sensim tot novae lectiones maioris momenti transierunt, an summa fide ea quae grammaticam spectant conservasse credibile est? Circumferebantur atque adhibebantur hi codices in ecclesia Graeca: ibi ut videtur fieri ne potuit quidem quin viri docti qui in describendis codicibus suas partes habebant barbara id genus amoverent. Ad orthographicam quidem partem quod attinet, inprimis vexatam illam a doctis recepti textus defensoribus, grave est quod recentiorum codicum ipsi ii qui universam textus recensionem cum codicibus ABCD similibusque communem habent, orthographiam tamen mutatam habent.

Quibus expositis non offendent lectores formis *λήμψεται, ἀναλημφθῆναι: συνζητεῖν, σύνζυγος, συνσταυροῦν: ἐκχυννόμενον, ἀποκτέννειν: τέσσερα, τεσσεράκοντα: ὀλεθρεύειν, κράβαττον, ἔσθων, γυμνιτεύομεν, εἰδέα: κατασκηνοῖν, παρεδίδετο, πῖν: μαχαίρῃ, ὄρθρου βαθέως, ὁμοιώθημεν, ἐρύσθην, εἱλκωμένος, ἐπροφήτευσαν: Καφαρναούμ*, item *οὕτως* et *ν ἐφελκυστικόν* ante consonam, et si qua alia huius generis sunt: haec enim omnia ex usu antiquissimorum codicum constanti recipienda erant; quamquam plura alia quae ab iisdem auctoritatem habent iterato examini reservare praestabat.

Ceterum textus huius editionis repetitus est mutatis paucis ex editione mea critica manuali anni 1849. Qui quum a. 1850 firmis typis exscriptus esset, ad editionem nuperrimam[1], a qua haud raro differt, nunc non poterat emendari. Tali vero emendatione eo facilius supersedendum iudicabam, quoniam propositum est, codicem Sinaiticum, singulari dei beneficio his temporibus reservatum atque donatum brevique litterarum Christianarum lumen proditurum, in recensendo textu fundamenti loco ponere.

[1] Titulum habet: N. T. Graece. Ad antiquos testes denuo recensuit, apparatum criticum omni studio perfectum apposuit, commentationem isagogicam praetexuit C. T. Ed. VII. critica maior. 1859. Cui anno 1860 Notitia codicis Sinaitici accessit. (CCLXXX. 696. 681. 16. 8°. mai. 8⅓ Thlr.) Simul prodiit: N. T. Graece. Ad antiquos testes denuo recensuit, cum apparatu critico et prolegomenis edidit C. T. Editio VII. critica minor. Accessit a. 1860 Notitia codicis Sinaitici. (CXL. 422. 473. 16. 8°. min. 2⅔ Thlr.) Cf. ed. crit. min. p. LXXXII. „differunt eo quod minor ex maiore excerpta est, opibus criticis ita minutis ut praeter nostras etiam Elzevir., Griesbachii, Scholzii, Lachmanni lectiones notatione critica eaque paullo succinctiore illustraremus, notis reliquis plerisque resectis.“ „Ipsam vero minorem ed. commentario critico perfectiore uti quam Wetstenianam, Griesbachianam, Scholzianam, Lachmannianam, data opera facile intellectum iri spero.“

Cui quidem quum maxima sit cum Vaticano similibusque cognatio, quos a. 1849 paullo magis quam a. 1859 secutus sum, huius editionis textus passim postea invito nuperrimo revocandus erit.

Scribebam Lipsiae m. Febr. a. 1862.

BREVIS SUBSIDIORUM CRITICORUM NOTITIA[1].

I. CODICES GRAECI IIQUE UNCIALIBUS LITTERIS SCRIPTI A SAECULO IV. USQUE AD X.[2]

א: hoc siglo notare propositum est codicem Sinaiticum, de quo uberius diximus in Notitia ed. cod. bibl. Sin.[3], item in appendice addita utrique editioni a. 1859. Praeter multos Vet. Test. libros Novum Testamentum continet totum, nulla lacuna deformatum, auctum vero etiam epistula Barnabae (cuius pars prior hucusque Graece deperdita erat) ac priore Pastoris parte. Medio saeculo quarto scriptum eum esse argumentis idoneis probatur. (Cf. Notit. p. 11—14. quorum argumentorum pondus eo maxime augetur, quod insignium lectionum quas ipsas veteres notarunt, post vero communi fere consensu expulerunt — ut *εν εφεσω* Eph. 1, 1. *εφοβουντο γαρ* omissis reliquis Mc. 16, 8. *εστιν* Ioh. 1, 4. — plus in Sinaitico quam in Vaticano aut alio ullo invenitur.) Eadem fere aetate Vaticanum esse dudum cum Hugio statui, assentiente nuper etiam Tregellio; tamen ea res in Sinaitico paullo manifestior quam in Vaticano est. Ad quam antiquitatis laudem accedit talis textus, quem ipsis primis p. Chr. saeculis vulgatum fuisse demonstrari possit. Hinc miro saepe modo cum Vaticano consentit; saepe vero etiam illo invito, accedentibus plerumque nobilissimis aliis testibus, rectum tenere videtur, vel certe consentientes habet antiquissimos patres atque interpretes.

† A codex Alexandrinus ex donatione patriarchae Cyr. Lucaris a. 1628 Musei Britannici factus. Incipit Matth. 25, 6.

[1] Plura quaerenti satisfaciet editio Ni Ti mea VII. 1859 critica maior, in qua uberrimus horum subsidiorum index exhibetur p. CXXX—CCLXIX. Eundem paullo succinctiorem eadem editio critica minor praebet p. LXXXIII—CXXXIV.

[2] Insignitos † signo ediderunt alii, †† ipse edidi, ‡ transscripsi vel contuli.

[3] Notitia editionis codicis bibliorum Sinaitici auspiciis imperatoris Alexandri II. susceptae. Accedit catalogus codicum nuper ex oriente Petropolin perlatorum, item Origenis scholia in proverbia Salomonis partim nunc primum partim secundum atque emendatius edita. Lipsiae 1860. (Pagg. 124. 4⁰. mai. cum tabulis.)

Rursus hiat Ioh. 6, 50—8, 52. 2 Cor. 4, 13—12, 6. Novum Testamentum, quod una cum Vetere (ed. Baber Lond. 1816—28) complectitur, ad ipsius codicis similitudinem editum est cura Woidii Londini 1786. Inde excerptas lectiones quae ab ed. Steph. III. differunt edidit Spohn in Notitia codicis Alexandrini 1788. Anno vero 1860 prodiit N. T. Gr. ex antiquissimo codice Alexandrino a C. G. Woide olim descriptum: ad fidem ipsius codicis denuo accuratius edidit B. M. Cowper. Quo labore plura correcta sunt quae Woidius minus curate ediderat. Scriptus videtur post med. saec. V.

† B · codex Vaticanus signatus numero 1209. Utrumque Testamentum continet; Novum vero deficit inde ab Hebr. 9, 14., ita ut desiderentur epistulae ad Timotheum utraque, ad Titum, ad Philemonem et Apocalypsis. Collationes imprimis tres institutae sunt: prima studio Bartoloccii anno 1669, servata in bibl. Imp. Parisiensi; altera a Birchio, edita in Variis lectionibus Havniae 1798, 1800, 1801; tertia a Micone Italo sumptibus Richardi Bentleii. Eam transscripsit Woidius transscriptamque edidit Henricus Ford in Appendice ad editionem Ni Ti e cod. ms. Alexandrino 1799. Tertiae supplementum Rich. Bentleius ita fieri iussit, ut non perscriberentur nisi loci secundis curis tractati. Quod postquam diu deperditum visum esset, 1855 contigit ut in lucem protraherem. Alia praeterea supplementa meis aliorumque curis accesserunt[1], ut in ed. crit. mai. perscriptum habes. Denique vero a. 1858 codicis editio dudum ab Ang. Maio suscepta prodiit, emendata curis Caroli Vercellone. Quae quamvis a perfectiore forma, quam viri criticarum rationum amantes tali in opere vel maxime requirunt, procul absit, ut ipsi editores senserunt ac professi sunt, tamen omnes collationes ante institutas plurimis supplet locis, rursusque iisdem collationibus ipsa passim emendatur. Textus Ni Ti editiones manuales ad opus Maianum conformatae prodierunt: Romae 1859 ipsius Maii curis adornata passimque ad codicem ipsum emendata; Londini eodem anno (ex officina Lips. Teubneriana) apud Williams et Norgate; Lugduni Batavorum 1860 curis professorum A. Kuenen et C. G. Cobet, ex ingenio editorum passim correcta, Berolini 1862 studio Philippi Buttmann, addita tabula eorum quae inter Maium variosque collatores differunt. Praeterea iam anno 1856 Phil. Butt-

[1] Ex Bartoloccii et Birchii collationibus, additis meis lectionibus et ut vult aliquot suis, fluxit editio quam „ad fidem codicis principis Vaticani“ a se institutam dixit Ed. de Muralto. Cf. N. T. meum Lips. 1849 prolegg. p. XLVII sqq. (1859 p. CXII sq.). Quem idem nuper addidit „Recensum locorum“ etc., de eo breviter exposui in Appendice ad utramque Ni Ti editionem meam anni 1859.

mann edidit N. T. ad fidem potissimum codicis Vat. B a se recensitum, variis lectionibus codicis B, textus recepti, editionum Griesbachii, Lachmanni, Tischendorfii integris adiectis. Quod opus emendatius nuper repetitum est.

†† B ad apocalypsin, codex Vat. nr. 2066, olim monachorum Basilianorum in urbe nr. 105. Edidi 1846 in Monumentis sacr. ineditis p. 407—432. Inseruit vero etiam huius codicis textum A. Maius editioni suae bibliorum Vaticanorum. Inter Maianum et meum quid differat, vide in ed. VII. crit. mai. p. CXCII sq. Scriptus videtur circa initium octavi saeculi.

†† C codex Ephraemi Syri rescriptus in bibl. Imp. Paris. nr. 9. Fragmenta quae continet plus dimidiam totius Novi Testamenti partem efficiunt. Scriptus videtur ante med. saec. V. (C*), uno fere saeculo post primum correctus (C**), secundum correctus et ad usum ecclesiasticum instructus saeculo fere nono (C***). Denique saeculo XII. scripturis antiquis spongia deletis suprascripti sunt tractatus Ephraemi Syri Graece versi. Totum codicem edidi Lipsiae 1843 (fragmenta Novi Test.) et 1845 (fragmenta Veteris Test.).

D codex Bezae Cantabrigiensis. Textum evangeliorum una cum actibus apostolorum Graecum et Latinum continet, in evangeliis Matthaei et Iohannis et in actibus passim mutilum, aliquoties etiam posterioribus curis suppletum. Scriptum existimo circa med. saec. VI. Splendide edidit Kipling Cantabrigiae 1793.

†† D ad epistulas Pauli, codex Claromontanus a Beza possessore dictus, nunc in bibl. Imp. Paris. nr. 107. signatus. Continet Graece et Latine epistulas Pauli omnes quattuordecim, paucis versibus exceptis. Scriptus videtur saeculo sexto medio; postea, inprimis saeculis ut videtur septimo et nono, a pluribus viris doctis ad varios codd. et Graecos et Latinos correctus est. Utrumque textum una cum lectionibus variorum correctorum edidi anno 1852.

††† E ad evangelia, codex Basileensis K IV. 35. Evangelia habet integra, nisi quod quinque Lucae folia perierunt, quorum tria minutis litteris suppleta sunt. Saec. VIII. med.

† E ad actus apostolorum, codex Laudianus Bodleianus est, scriptus stichometrice. Graeco textui adiunctus est Latinus vetus. Postquam e Sardinia in Angliam pervenisset, iam a Beda Venerabili ad commentarios adhibitus est. Hiat 26, 29—28, 26. Edidit 1715 Oxonii Thomas Hearne. Ipse descripsi ad repetendam emendandamque editionem. Saec. fere VI. exeunt.

E ad Pauli epistulas, codex Sangermanensis, post incendium abbatiae S. Germani Parisiis a Dubrowskio comparatus indeque postea Petropolitanus factus. Is per totum textum Graecum nil est nisi Claromontani codicis identidem iam correcti apographum

satis vitiosum. Ad Latina vero, quae et ipsa passim ineptissime ex Claromontano transscripta sunt, simul alius codex adhibitus est. Cf. Codicis Clarom. mei prolegg. p. xxv sq. Passim hiat. Pro scripturae similitudine eiusdem cum cod. evv. Δ similibusque aetatis ac patriae videtur esse.

† F ad evangelia, codex Boreeli, nunc Rheno-Traiectinus. Continet evangelia, sed folia permulta periere, quorum nonnihil Wetstenii tempore nondum avulsum erat. Lectiones variantes a Matth. 7, 6 usque Luc. 11. Wetstenius suis inseruit commentariis. Anno vero 1843 H. E. Vinke edidit Iodoci Heringa disputationem de codice Boreeliano, adscriptis omnibus codicis lectionibus. Saec. IX.

†† F[a] codex Coislinianus Parisiensis. Pauca evangeliorum, actuum et epistularum fragmenta in Octateuchi margine citata. Edidi in Monumentis sacris ineditis Lips. 1846 p. 400 sqq. Scripta sunt saeculo fere ineunte septimo.

† F ad Pauli epistulas, a monasterio Augiae Maioris in Helvetia codex Augiensis dictus est, nunc collegii Cantabrigiensis S. Trinitatis. Continet inde a Rom. 3, 19 Graece et Latine epistulas Pauli tredecim, lacunis paucis, item ad Hebraeos epistulam Latine. Hic codex et Boernerianus Dresdensis ad idem exemplar Graecum conformati sunt, etsi passim differunt. Accurate post imperfectissimum Wetstenii laborem contuli 1842. Latina ab interpretatione Hieronymi multo magis quam ab Italo textu pendent. Utrumque textum Frid. Henr. Scrivener accuratissime edidit Cantabrigiae 1859. Saec. IX. exeunt.

††† G ad evangelia, codex Andreae Seidelii, nunc Harleianus 5684 Musei Britannici. IV evangelia continet, locis multis mutilus, passim minutis litteris suppletus. Saec. fere X.

† G ad epistulas Pauli, codex Boernerianus bibl. Reg. Dresdensis. Graecus epistularum tredecim textus, quem paucis deperditis continet, ex eodem fonte cum codice Augiensi (F) haustus est, Latina vero versio interlinearis non Hieronymi sed Itala est. Totum edidit Chr. Fr. Matthaei Misenae 1791. Saec. IX. exeunt.

††† H ad evangelia, codex Andr. Seidelii, nunc Hamburgensis bibliothecae publicae. Textum IV evangeliorum continet, sed multis locis mutilum. Post Christophor. Wolfium 1850 accuratissime contulit S. P. Tregelles; post eum anno 1854 et ipse examinavi et passim contuli. Eiusdem cum G aetatis.

††† H ad actus apostolorum, codex est Mutinensis nr. 196. Plura desiderantur, quorum partem supplevit antiquus corrector, partem alius satis recens. Prima huius codicis notitia debetur Scholzio. Saeculi fere noni est.

† H ad epistulas Pauli, cod. Coislin. nr. 202 in bibl. Imp.

Paris. Sunt folia 14, quorum duo nunc Petropoli habentur. Edidit, neglectis et erratis paucis, Montefalconius in Bibliotheca Coislin. p. 251. Saec. VI.

†† J: codex bibl. Imp. Petropolitanae, ad quam nuper ex collectionibus meis transiit. Folia sunt palimpsesta 28, septem antiquissimorum codicum reliquiae, quorum tres saeculo quinto, duo sexto, duo alteri septimo scripti videntur. Fragmenta continent quattuor evangeliorum librique actorum, item epistularum ad Corinthios prioris et ad Titum. Edidi in Monumentorum sacror. nova collectione, vol. I. anno 1855.

††† K ad evangelia, codex Imp. Parisiensis nr. 63. ab insula unde anno 1673 in bibliothecam Colbertinam pervenit plerumque Cyprius dictus. Continet evangelia IV integra. Saec. IX. med. vel exeunt.

K ad epistulas catholicas et Paulinas, codex Mosquensis S. Synodi nr. 98. ex Atho monte petitus. Continet omnes Novi Test. epistulas exceptis aliquot capitibus. Contulit Chr. Fr. Matthaei, accurateque descripsit in ed. epp. Pauli ad Romanos etc. Rigae 1782. p. 265 sqq. Saec. fere IX.

†† L ad evangelia, codex Imp. Paris. nr. 62. Textum evangeliorum integrum praebet exceptis locis quinque. Anno 1846 totum inserui meis Monumentis sacris ineditis p. 57—399. Saec. fere VIII.

††† L ad actus et epistulas, codex bibl. Romanae Angelicae A 2. 15, antea Passionei cardinalis. Incipit Act. 8, 10. et deficit Hebr. 13, 10. Saec. IX. exeunt.

††† M codex Imp. Paris. signatus numero 48, olim abbatis Des Camps. Evangeliorum textum integrum habet. Saec. IX. fere exeunt.

†† M ad epp. Pauli: fragmenta duo, altera Hamburgensia (ex ep. ad Hebr.) altera Londinensia (ex epp. ad Cor.). Edidi in Anecdotis sacr. et prof. 1855 pag. 174 sqq. (Editione 1861 repetita correcta sunt quattuor locis vitiose typis exscripta.) Saec. IX.

†† N: sunt tria eiusdem codicis purpurei auroque et argento scripti fragmenta, primum foliorum duorum Vindobonae, alterum (antea J evv.) quattuor foliorum Londini, tertium (antea Γ evv.) sex foliorum Romae servatorum. Desumpta sunt ex evv. Matthaei, Lucae et Iohannis, scriptis sexto ut videtur saeculo. Edidi a. 1846 in Monumentis sacr. ined. p. 10—36.

†† N^b: fragmenta pauca palimpsesta evangelii Iohannis saeculo fere quinto scripta. Continet codex Syriacus in Museo Britannico num. 17, 136 insignitus. Edidi in Monum. sacr. ined. Nov. Coll. vol. II.

N^c: fragmenta Mosquensia (capitis X.) epistulae ad Hebraeos,

de quibus Matthaeius retulit in maiore Ni Ti editione sua ad Heb. 10, 1. Similia videntur fragmentis epp. Pauli siglo H notatis.

† O codex Mosquensis S. Synodi nr. 120. Folia octo ex Atho monte advecta. Continent fragmenta evangelii Iohannis cum scholiis. Edidit Chr. Fr. Matthaei, cui est codex 15., in ed. epp. Pauli ad Thess. et ad Timoth. Gr. et Lat. Rigae 1785. p. 258—260. Noni fere saeculi.

† †† ††† O^a O^b O^c O^d O^e: his siglis insignire placuit quae hymnorum a Luca evangelista traditorum (1, 46 sqq. 68 sqq. 2, 29 sqq.) exempla habentur in cdd. uncialibus Guelferbytano, Bodleiano, Veronensi, Turicensi, Sangallensi. O^a edidi in Anecd. sacr. et prof. p. 206 sqq. O^d locum habebit in Monumentorum meorum vol. quarto. O^c Blanchinus edidit in psalterio duplici quod adiunxit Vindiciis canonic. script. Romae 1740.

(O ad actus insignire propositum est folium VII. fere saeculi nuper a me ex oriente Petropolin allatum, in quo scripta sunt 2, 45—3, 8. Edendum curabo in Monumentorum vol. V.)

† P codex Guelferbytanus rescriptus, cuius antiqua sacri textus scriptura saeculi fere sexti superscriptum habet textum Latinum Isidori Hispalensis. Quae legere poterat edidit Franc. Ant. Knittel in Ulfilae versione Gothica etc. Brunsvic. (1762) p. 55—100. Sed multo plura ipse erui, eaque continebit Monumentorum meorum vol. V. Fragmenta multa Lucae, aliqua Matthaei, pauca Marci et Iohannis.

†† Q codex Guelferbytanus rescriptus. Sunt fragmenta evv. Lucae et Iohannis in eodem codice Isidori reperta, saeculo fere fragmentis P priora. Post imperfectam Knittelii editionem nuperrime edidi in Monumentorum meorum volumine III.

(P ad epp. Pauli dicere propositum est folium duplex saeculi fere VI. quo continetur 1 Cor. 1, 20—2, 12. ex oriente mea opera Petropolin perlatum. Destinavi Monumentorum volumini V.)

†† R codex rescriptus Musei Britannici ex monasterio Coptico deserti Nitriensis allatus. Continet sub textu Syriaco uberrima evangelii Lucae fragmenta saeculo VI. scripta. Edidi 1857 in Monum. sacr. vol. II. pag. 1 usque 92.

S codex Vaticanus nr. 354. Evangelia quattuor integra habet. „Bis diligenter" contulit Birchius; ipse addidi accuratum facsimile. Exaratus est anno 949.

† T^a cod. Borgianus 1. in collegio Romano pro propaganda fide depositus. Continet capitum 6. 7. 8. evangelii Iohannis fragmenta, quae ad latus habent versionem Coptam Thebaicam. Edidit Aug. Ant. Georgi in Fragmento evang. S. Ioh. Graecocopto-thebaico etc. Romae 1789. Saec. fere V.

T[s]: duo fragmenta Sahidica Graeca, quae olim Woidius possedit et in collationibus suis fragmentorum Sahidicorum excerpsit. Quo loco postquam editores Ni Ti diu latuissent, nuperrime altera: Lc. 12, 15—13, 32. primus animadvertit S. P. Tregelles, altera: Ioh. 8, 33—42. ipse primus vidi.

(T[b] dicere consentaneum erit fragmenta evangelii Iohannis Petropolitana nuper a me inventa, quae VI. fere saeculo scripta magnam cum Borgianis similitudinem habent. In lucem proditura spero in Monumentorum meorum vol. V.)

††† U codex Venetus Marcianus class. I. nr. VIII. olim Nanianus. Sunt evangelia IV integra. Saeculi IX. vel X.

V codex Mosquensis S. Synodi. IV evv. continet saeculo fere nono scripta usque Ioh. 7, 39, a quo inde loco manus recentior saeculi fere XIII. litteris minutis scripsit. Praeterea desideratur nonnihil in Matthaeo. Chr. Frid. Matthaei „bis diligentissime" contulit.

†† W[a] codex Imp. Paris. nr. 314. Sunt duo fragmenta evangelii Lucae, octavo fere saeculo scripta. Edidi 1846 in Monumentis sacr. ineditis p. 51—56.

††† W[b] codex Neapolitanus rescriptus foliorum 14, quorum unum legi, in quo est Marc. 14, 32—39. Haec edidi in annalibus Vindob. 1847. Reliqua fragmenta nondum lecta sunt. Eiusdem cum W[a] et aetatis et indolis esse videtur.

†† W[c]: folia tria Sangallensia, quibus quae olim Marci et Lucae fragmenta scripta erant (Mc. 2, 8—16. Lc. 1, 20—32. 64—79), ad librorum palimpsestorum modum fere deleta sunt. Quae inde eruere contigit edidi in Monum. meorum volumine III. Saec. IX.

††† X codex bibliothecae universitatis Monacensis. Sunt fragmenta plurima IV evangeliorum, quorum textui additi, passim interiecti sunt complurium patrum inprimis Chrysostomi commentarii. Saec. IX. vel X.

†† Y codex bibliothecae principalis Barberinae nr. 225. octavi fere saeculi. Fragmenta evang. Iohannis: 16, 3—19, 41. Edidi in Monumentis sacr. 1846 p. 37—50.

† Z codex Dublinensis collegii S. Trin. rescriptus. Insunt plurima ev. Matthaei fragmenta, sexto fere saeculo scripta. Edidit Io. Barett, Dublinii 1801. Postea emendavit S. P. Tregelles.

††† Γ codex quattuor evangeliorum nuper ex oriente a me allatus, magna codicis Cyprii i. e. K evangeliorum similitudine conspicuus. Lucae textus integer superest, item Marci exceptis 3, 35—6, 20. Accedunt fragmenta ex 10 capp. Matthaei et 8 Iohannis capitibus. Atque haec quidem ex anno 1855 Bodleiana sunt. Ex itinere vero meo anni 1859 pervenerunt Petro-

polin: Mt. 1, 1—5, 31. 9, 6—12, 18. 14, 15—20, 25. 23, 13 usque finem. Ioh. 1, 1—6, 13. 8, 3—15, 24. 19, 6 usque finem. Quibus in foliis Petropolitanis subscriptio ad finem ev. Ioh. inventa est, qua annus Christi 844 notatus videtur. Cf. Notitiam meam ed. cod. bibl. Sinait. etc. pag. 53.

† Δ codex Sangallensis cum versione Latina interlineari. Quattuor evv. habet integra praeter Ioh. 19, 17—35. Noni fere saeculi. Ad similitudinem ipsius libri manu scripti edidit H. Ch. Mich. Rettig Turici 1836.

†† Θ codex Tischendorfianus I. bibliothecae universitatis Lipsiensis. Sunt folia quattuor, quorum tertium fere periit, Matthaei fragmentis completa. Edidi in Monumentis sacr. ined. p. 1—10. Saeculi VII. fere medii.

($Θ^b$ $Θ^c$ $Θ^d$: his siglis in numerum codicum evangeliorum recipere propositum est varias textus antiquissimi reliquias, quas cum tot aliis monumentis ex nuperrimo itinere meo orientali bibliotheca Imp. Petropolitana habet, ita ut $Θ^b$ significaturum sit folia sex VII. fere saeculi, quibus Matthaei et Marci fragmenta supersunt: $Θ^c$ folium unum saeculi VI, in quo est Mt. 21, 19—24: $Θ^d$ folium dimidium cum fragmentis cap. 11. ev. Lucae. De quibus omnibus volumini V. Monumentorum meorum reservatis vide Notitiam ed. cod. bibl. Sinait. etc. p. 50.)

††† Λ codex evangeliorum Lucae et Iohannis integer, noni potius quam octavi saeculi. Antea meus, nunc Bodleianus Oxoniensis. Huc confer quae in Notitia ed. cod. bibl. Sinait. etc. p. 58 sq. notata sunt de alteris quasi eiusdem evv. codicis partibus minusculo litterarum genere scriptis.

Ξ: hoc siglo S. P. Tregelles designavit fragmenta evangelii Lucae palimpsesta a se eruta. Pervenit codex iste recentiore scriptura evangelistarium continens quadraginta ante annis ex insula Zacynthi in bibliothecam societatis biblicae Londinensis (British and Foreign Bible Society). Antiquior scriptura octavi saeculi videtur esse; quae supersunt Lucae fragmenta, ad capp. priora undecim pertinent. Textus plerumque cum BCDL consentit, praetereaque eadem cum cod. Vaticano capitulorum notatione insignis est. Anno 1861 Tregelles edidit Londini libro splendido, cui titulus est: Codex Zacynthius.

(Π: hoc denique siglum destinavi codici quattuor evv. noni saeculi, quem quum nuper apud Smyrnenses invenissem, possessoris nomine imperatori Alexandro II. obtuli. Descripsi in Notitia ed. cod. biblior. Sinait. etc. p. 51 sq.)

Ad haec et antiquissima et gravissima documenta Graeci Novi Testamenti textus accedunt codices minusculis litteris inde a saec. nono exeunte usque ad saec. 16. scripti, qui quum

maximo sint numero, exigua tamen auctoritate sunt. Longe enim plurimi magna insignes consensione eum exhibent textum qui per regnum Byzantinum communi usu receptus erat. Tamen sunt etiam haud pauci in quibus antiquioris lectionis vestigia supersunt. Evangelici textus codices minusculi innotuerunt plus 500, insuper evangelistaria, i. e. libri liturgici lectionibus evangelicis compositi, plus 200, quorum fere 60 uncialibus litteris sed maximam partem saeculis demum 10. 11. 12. scripti sunt. Actus apostolorum et epistulas catholicas minusculorum codicum plus 200 continent, item Paulinas epistulas plus 300, apocalypsin circiter 100. Praeterea lectionaria quae lectiones ecclesiasticas ex actibus et epistulis continent plus 60 reperta sunt.

II.
VERSIONES ANTIQUAE.

A Graecis codicibus, qui primum merito in subsidiis criticis locum obtinent, ad antiquas versiones, alteram horum subsidiorum classem, pergendum est. Harum septem: Aegyptiaca, Aethiopica, Arabica, Armenica, Georgiana, Persica, Syriaca, ad orientem pertinent, quinque: Latina, Gothica, Slavonica, Anglosaxonica, Francica ad occidentem. Quae omnes ut gravissima sunt monumenta fidei Christianae per terrarum orbem manantis, ita textus sacri historiam illustrant et studia adiuvant eiusdem textus ad pristinam integritatem revocandi. Non omnes vero eadem auctoritate critica sunt, quae ex tribus potissimum rebus pendet. Quaeritur enim primum an interpres ex ipso Graeco fonte hauserit; tum qua fide, qua dexteritate Graecum reddiderit; tertium an ipsius interpretationis textum antiqua fideque digna monumenta conservaverint. His diligenter perpensis sequitur, quattuor inprimis, duas alteras orientis, alteras occidentis, ad rem criticam valere, Syriacam et Aegyptiacam, Latinam et Gothicam.

Aethiopica quidem versio magnam antiquitatis laudem habet, sed et antiqua monumenta desunt et ea quae supersunt nondum accurate excussa sunt. Post ed. princ. Rom. 1548 ediderunt Bode 1753 et Th. P. Platt 1830. Arabici textus non modo magna varietas est, sed etiam de aetate, origine et fatis satis ambigitur. Edita ab Erpenio 1616 et in bibl. polyglottis Par. et Lond.[1]. Armenicae versionis quinto saeculo factae tres inprimis editiones habentur: Amstelodamensis 1666; Zohrabi 1789; Veneta 1805. Georgiana sive Iberica, saeculo fere Armenica posterior, edita est Mosquae 1743 et 1816. Persice

[1] Codicem epistularum Paulinarum, qui annum 892 subscriptum habet, nuperrime ex oriente Petropolin attuli, insigne litterarum Arabicarum monumentum itemque grave rei criticae subsidium.

evangelia tantum edita sunt, eaque duplici textu: alter (in polyglott. Lond.) e Syra simplici fluxit, alterius (a Wheloc et Pierson 1657 editi) fontes qui fuerint non satis liquet. Porro occidentales versiones Anglosaxonica et Slavonica non antecedunt octavum et nonum saeculum; prioris e Latino potius quam e Graeco haustae evangelia tantum supersunt, edita a Iunio 1644, a Thorpio 1842. Posterior admodum varia ad haec tempora pervenit. Prae ceteris laudatur vulgaris textus editio Mosquensis a. 1751. De excutiendis libris mss. inprimis promeruit Dobrowsky. His accedit Francica evangelii Matthaei versio, instituta saec. IX. nuperque (a. 1827) curis Andreae Schmeller edita.

Versiones igitur istae omnes etsi multa sunt quae impediunt quominus ad rem criticam fidenter et cum auctoritate adhiberi queant, tamen virorum doctorum studia hucusque in iis tractandis consumpta non sine fructu manserunt. Quae pleraque ad apparatum editionis nostrae criticae maioris accuratius quam a quopiam antea adhibita sunt.

Restat ut de gravioribus breviter dicamus. Aegyptiacae tertio saeculo adscriptae distinguuntur dialecti tres, Memphitica, Sahidica, Basmurica. Duarum posteriorum nonnisi fragmenta sed maximam partem in antiquissimis membranis et papyris reperta sunt. Ad Sahidica, quae dimidiam fere partem totius Novi Ti complectuntur, potissimum Woidius studium contulit (cf. Append. ad ed. Ni Ti e cod. ms. Alex. Oxonii 1799), ad Basmurica epistularum Pauli et evangelii Iohannis fragmenta post alios Engelbrethus (Havniae 1811). Memphitici textus editionem post Wilkinsium (1716) suscepit Schwartzius. Evangeliis diligentissime ab eo editis (Lips. 1846, 1847) actus et epistulas addidit P. Boetticher (Halae Saxon. 1851, 1852). Codices quidem his laboribus adhibiti parum valent antiquitatis laude.

Syriacam versionem, quae secundo iam saeculo instituta esse a multis creditur, quarto saeculo dudum exstitisse et quasi usu receptam fuisse certum est. Antiquissimam eius rationem, sive eam quae Peschito i. e. simplicis nomen habet, post ed. princ. Vindob. a 1555 aliasque ediderunt curis coniunctis Leusden et Schaaf Lugd. Bat. 1709 (et 1717), item Londini 1816 Sam. Lee et 1828 Guil. Greenfield. Quinque libros: 2 Pet. 2 et 3 Ioh. Iud. et apoc. primam Syrorum versionem non habuisse tantum non certum est. (Edid. primi Pococke et de Dieu.) Altera ad Monophysitarum usum suadente Philoxeno a Polycarpo ineunte sexto saeculo facta est, quae Graecam litteram multo pressius redderet. Eandem rursus anno 616 Thomas Charklensis ad codices Graecos Alexandrinos recognovit et asteriscis obelis notisque exegeticis instruxit. Haec postrema ratio ex codd. egregiis edita

est a Iosepho White, excepta apocalypsi, 1778, 1799, 1803 (Evang. Ioh. rursus a G. H. Bernstein 1853). Praeterea evangeliarium quod Hierosolymitanum nuncupant, Romae manu scriptum servatum et ab Adlero (Havniae 1789) illustratum, ad antiquum textum Graecum Palaestinensium cognoscendum facit. Cui rationi similis videtur ea quam habet liber palimpsestus antiquissimus mea opera ex oriente Petropolin advectus. (Cf. praeter ed. crit. mai. Notitiam ed. cod. bibl. Sin. p. 49.) Denique vero a Guil. Cureton viro cel. ex libris Musei Brit. Nitriensibus nuper protractus est codex evv. saeculi quarti (teste subscriptione), qui textum ab editis reliquis satis diversum inque primis cum cdd. Graecis antiquissimis consentientem praebet.

Gothica versio ex ipsis Graecis accurate saeculo quarto fere medio ab Ulfila facta est. In codicibus summae antiquitatis, quorum tres palimpsesti sunt, fragmenta plurima evangeliorum et epistularum Pauli, excepta ad Hebraeos epistula, inventa sunt. Inde Knittelii, Zahnii, Angeli Maii maximeque Castillionaei operibus usi omnium eorum quae supersunt egregiam editionem paravere de Gabelentz et Loebe, Lipsiae 1836. Praeterea nuper omnium fragmentorum editionem Massmannus instituit, item codicis Upsalensis purpurei A. Uppström.

Latina denique versio in re critica omnium princeps est. Distinguendum est inter Vulgatam et Italam. Vulgata est ea quae Damaso pontifice Romano rogante ab Hieronymo anno 383 et sqq. Romae ita facta est, ut exemplarium Latinorum quae tum circumferebantur cum codicibus Graecis „sed veteribus nec qui multum a lectionis Latinae consuetudine discreparent" collatione instituta textum magna cum cautione emendatum proderet. Quae quidem Hieronymi editio mox revera in communem usum recepta ac fere inde a Gregorii Magni aetate merito vulgatae nomine nuncupata est. Publica catholicae ecclesiae auctoritate donata est editio Clementis VIII. primum anno 1592 publicata, a qua passim differt Sixtina a. 1590. Utramque vero ab ipsius Hieronymianae editionis veritate multum abesse, probatur codicibus eiusdem textus veterrimis, quorum praestantissimi et antiquissimi sunt Amiatinus, annis 1850 et 1854 a me editus, et Fuldensis, a Lachmanno excussus curisque Ernesti Ranke viri clarissimi mox in lucem proditurus. Horum maxime auxilio usi sumus ad restaurandum Hieronymi textum, ad quem vide quae praefati sumus. Itala vero Latina interpretatio dicitur ea quae primis p. Chr. saeculis apud Latinos in usu erat. Eam secundo iam saeculo et quidem in Africa prodisse perquam probabile est. Postea multis modis variisque temporibus immutata est; inprimis vero duae differunt rationes, iam ab Augustino observatae. Is

enim distinxit, ut nuper a pluribus probabiliter ostensum est, inter Italum i. e. Italicum et Africanum versionis genus, sive inter codices ex Italia in Africam advectos et Africanos non ad Italica exemplaria exactos, quorum alteros non emendatos dicebat. Emendata enimvero exemplaria Augustino erant ab Afris ad Italos advecta ab iisque ad Graecos codd. in Italia usitatos ipsiusque Latini sermonis normam correcta, non emendata ea quae textum patriae i. e. Africanae originis illibatum conservassent. Quae si ad codices etiamnum superstites transferimus, comparati ita sunt ut quos Africanos habeamus ab Italicis non prorsus adhorreant, rursusque Italici locis multis ad Africanos accedant. Inde sequitur, in restituenda ipsius Graeci textus veritate quicquid ex utroque quod diximus genere aetatem tulit accurate et caute adhibendum esse.

Huius antiquissimae versionis Italae, quo nomine utrumque codicum genus dici consuevit, supersunt multi codices, evangelici potissimum textus, iique summa antiquitatis laude conspicui. Praestantissimi evangeliorum codices sunt Vercellensis, Veronensis, Brixianus (hos tres edidit Blanchinus 1749), Palatinus (a me editus 1847), Cantabrigiensis (a Kiplingio editus 1793), Monacensis (cuius editionem propediem dabo), Vindobonensis (edidit Alter 1795), Colbertinus (edidit Sabatier 1751), Bobbiensis nunc Taurinensis (edidi in annalibus Vindob. 1847), Claromontanus Vaticanus (ed. Ang. Mai 1828), Sangallensis (editionis caussa a me descriptus). Porro actus, nisi quod plures ultimorum capitum versus ubique desiderantur, inveniuntur in Cantabrigiensi, quem modo nominavimus, in Laudiano Oxoniensi (ed. Hearne) et in fragmentis aliquot palimpsestis ex Bobbiensi monasterio Vindobonam translatis (plura inde edidi in annalibus Vindob. 1847). De catholicis epistulis prorsus ut videtur perierunt epp. Iohannis et Iudae cum maxima parte epistularum Petri; Iacobi vero epistulam exhibet codex Corbeiensis (a Martianaeo et Sabatario editus), item eiusdem epistulae et prioris Petri fragmenta codex Bobbiensis nunc Vindobonensis (edidi partem a me erutam in annalib. Vind. 1847). Pauli epistulae reperiuntur in praestantissimo codice Claromontano (a me edito), item in Sangermanensi (a Sabatario edito) et in Boerneriano (a Matthaeio publicato); accedunt aliquot epistulae ad Rom. fragmenta ex cod. Guelferbytano post Knittelium in Anecdotis meis sacr. et prof. edita. His addam proxime fragmenta epp. Pauli ex cod. Monac. V. fere saec. nuper a me eruta. Apocalypsis codex nondum inventus est. Ceterum horum codicum supplementa ex iis patribus Latinis, qui eadem veteri versione in operibus suis usi sunt, peti possunt et iam sunt petita.

III.
SCRIPTORES ECCLESIASTICI.

Patrum testimonia de textu sacro, quemadmodum suo illi tempore ante oculos habebant, si certa sunt, magna auctoritate propterea valent, quod pleraque aetatem omnium codicum nostrorum superant. Sed usus eorum criticus hanc difficultatem habet quod plurimorum patrum opera, iis maxime locis ubi scripturam sacram citant, nondum eam qua opus est editorum diligentiam nacta sunt. Vereor quidem ne quorum scripta ex recentioribus tantum codicibus haurire licet, nunquam ita edi queant ut philologicis rationibus satisfiat: ad multorum vero editiones corrigendas ex antiquis monumentis multa peti posse, persuasum habeo. Accedit, idque gravius est, difficultatis illud quod ipsi scriptores veteres multos bibliorum locos parum accurate citant. Quapropter caute distinguendum est inter ea quae revera illi testantur, cuius generis maxime sunt quae uberius tractant vel commentario illustrant, et ea quae tantummodo videntur testari, et ea denique quae vix ullam possunt auctoritatem habere. Inprimis autem in censum veniunt, vel pro multitudine locorum quos afferunt, vel pro accuratione qua id faciunt, scriptores hi:

1) Graeci, a) secundi, tertii, quarti saeculi: Marcion, Irenaeus, Clemens Alexandrinus, Origenes, auctor dialogi contra Marcionitas, Hippolytus, Eusebius, Athanasius, Epiphanius, Chrysostomus; Basilius Magnus, Cyrillus Hierosolymitanus, Macarius, Didymus; b) quinti saeculi et posteriores: Theodoretus, Cyrillus Alexandrinus, Andreas Cappadox, Iohannes Damascenus, Arethas, Oecumenius, Theophylactus, Euthymius Zigabenus.

2) Latini, a) secundi, tertii, quarti saeculi: Tertullianus, Cyprianus, Lucifer, Hilarius Pictavensis, Hilarius diaconus (qui Ambrosiaster dici solet); Hieronymus, Augustinus, Ambrosius, Victorinus, Faustinus; b) quinti saeculi et posteriores: Rufinus, Fulgentius, Sedulius, Vigilius, Primasius, Cassiodorus, Beda.

SCRIPTURAE COMPENDIA ET SIGNA.

Lectio sub textu absque signo exhibita lectio est editionum Elzevirianae 1624 et Stephanicae tertiae 1550. Quae ubi differunt (locis fere 150: vide N. T. ed. VII. crit. mai. p. LXXXV) ϛ significat Stephani editionem, ϛ[e] Elzevirianam; add. i. e. addit, om i. e. omittit, pon i. e. ponit, praem i. e. praemittit.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

I.

Genealogia et generatio Jesu Christi.

Lc 3, 23-38. *Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ.* 1
*1 Chr 2, 1-15. *2 Ἀβραὰμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ,* 2
3, 1-19. *Ruth 4, *Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ,*
18-21. *3 Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θά-* 3
μαρ, Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐσρώμ, Ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησεν
τὸν Ἀράμ, 4 Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδὰβ δὲ 4
ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών,
*Jos 2, 1. *5 Σαλμὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοὸζ ἐκ τῆς Ῥαχάβ, Βοὸζ δὲ ἐγέν-* 5
νησεν τὸν Ἰωβὴδ ἐκ τῆς Ῥούθ, Ἰωβὴδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσ-
σαί, 6 Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυὶδ τὸν βασιλέα. Δαυὶδ δὲ 6
*2 Sa 12, 24. *ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, 7 Σολομὼν δὲ ἐγέν-* 7
νησεν τὸν Ῥοβοάμ, Ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιὰ δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἀσά, 8 Ἀσὰ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσα- 8
φὰτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζίαν,
9 Ὀζίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ, Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησεν τὸν 9
Ἄχαζ, Ἄχαζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν, 10 Ἐζεκίας δὲ ἐγέν- 10
νησεν τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμώς, Ἀμὼς
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσίαν, 11 Ἰωσίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν 11
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος. 12 μετὰ 12
δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ,
*Esr 3, 2. *Σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ, 13 Ζοροβάβελ δὲ ἐγέν-* 13
νησεν τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακείμ, Ἐλιακεὶμ
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ, 14 Ἀζὼρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σα- 14
δὼκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχείμ, Ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιούδ,
15 Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν 15
Ματθάν, Ματθὰν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, 16 Ἰακὼβ δὲ ἐγέν- 16
νησεν τὸν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ
λεγόμενος Χριστός. 17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως 17
Δαυὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυὶδ ἕως τῆς μετοικε-
σίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας
Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

---

1. *Δαβίδ* ubique 5. *Ὠβήδ* 6. *Δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεύς … Σολομῶντα*
10. *Ἀμών* bis

18 Τοῦ δὲ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ
τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς
19 εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. [19]Ἰωσὴφ δὲ ὁ
ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβου-
20 λήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. [20]ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος,
ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων Ἰωσὴφ υἱὸς
Δαυίδ, μὴ φοβηθῇς, παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου·
21 τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. [21]τέξεται Lc 2, 21.
δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει
22 τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. [22]τοῦτο δὲ ὅλον
γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου
23 λέγοντος [23]Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, *Es 7, 14.
καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστιν μεθερ-
24 μηνευόμενον Μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. [24]διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ
τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου,
25 καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· [25]καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν Lc 2, 7.
ἕως οὗ ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 21.

II.

Magi. Fuga, caedes puerorum, reditus.

1 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέ-
ραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρε-
2 γένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα [2]λέγοντες Ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς
τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ,
3 καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. [3]ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώ-
4 δης ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, [4]καὶ συναγα-
γὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο
5 παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. [5]οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ Ἐν
Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφή-
6 του [6]Καὶ σὺ Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς *Mich
ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποι- 5, 1.
7 μανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. [7]τότε Ἡρώδης λάθρα καλέ-
σας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινο-
8 μένου ἀστέρος, [8]καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν Πορευ-
θέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε,
9 ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. [9]οἱ δὲ
ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν
εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω
10 οὗ ἦν τὸ παιδίον. [10]ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν
11 μεγάλην σφόδρα· [11]καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παι-

18. Ἰησοῦ Χριστοῦ ... ἡ γέννησις 19. παραδειγματίσαι 20. Μαριάμ
22. ὑπὸ τοῦ κυρίου 25. τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον
II. 3. Ἡρώδης ὁ βασιλεύς 5. οὕτω 8. ἀκριβῶς ἐξετάσατε 9. ἔστη
11. εἶδον: εὗρον

δίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνη-
σαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν
αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. [12] καὶ χρημα- 12
τισθέντες κατ᾽ ὄναρ, μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, δι᾽ ἄλλης
ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ᾽ ὄναρ 13
φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ λέγων Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ
τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν
εἴπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρῴδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι
αὐτό. [14] ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα 14
αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, [15] καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως 15
τῆς τελευτῆς Ἡρῴδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ
*Hos 11, 1. τοῦ προφήτου λέγοντος Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

Τότε Ἡρῴδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυ- 16
μώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν
Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατω-
τέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. [17] τότε 17
ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος
*Jer 31, 15. [18] Φωνὴ ἐν Ῥαμᾷ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· Ῥα- 18
χὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι
οὐκ εἰσίν.

Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρῴδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνε- 19
ται κατ᾽ ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ [20] λέγων Ἐγερθεὶς παρά- 20
λαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσ-
ραήλ· τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. [21] ὁ 21
δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ
εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ. [22] ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει 22
ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρῴδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη
ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ᾽ ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ
μέρη τῆς Γαλιλαίας. [23] καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομέ- 23
*Es 11, 1. νην Ναζαρέθ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι
Ναζωραῖος κληθήσεται.

III.

Johannes baptista. Immersio Jesu.

Lc 3, 1-18. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βα- 1
Mc 1, 1-8. Jo 1, 6 ss. πτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας [2] λέγων Μετα- 2
νοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. [3] οὗτος γάρ ἐστιν 3
4, 17. *Es 40, 3. ὁ ῥηθεὶς διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος Φωνὴ βοῶντος
ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς
τρίβους αὐτοῦ. [4] αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ 4

13. φαίνεται κατ᾽ ὄναρ 15. ὑπὸ τοῦ κυρίου 17. ὑπὸ Ἰερεμίου 18. θρῆ-
νος καὶ κλαυθμος καί 19. κατ᾽ ὄναρ φαίνεται 21. ἦλθεν 23. Ναζαρέτ
III. 2. καὶ λέγων 3. ὑπὸ Ἡσαΐου

ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐ-
5 τοῦ· ἡ δὲ τροφὴ ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. [5] τότε ἐξε-
πορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ
6 πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, [6] καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ
Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐ-
7 τῶν. [7] ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχο-
μένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα εἶπεν αὐτοῖς· Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς
8 ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; [8] ποιήσατε οὖν Jo 8, 39.
9 καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας, [9] καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς
Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς
10 ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. [10] ἤδη δὲ ἡ
ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ 7, 19.
11 ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. [11] ἐγὼ
μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχό-
μενος ἰσχυρότερός μού ἐστιν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα
βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί·
12 [12] οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα
αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ
ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.
13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Mc 1, 9-11.
14 Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ. [14] ὁ Lc 3, 21. 22.
δὲ διεκώλυεν αὐτὸν λέγων Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆ-
15 ναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; [15] ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ Ἄφες ἄρτι· οὕτως γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν
16 δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν. [16] βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ
οὐρανοί, καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστε-
17 ρὰν ἐρχόμενον ἐπ᾽ αὐτόν. [17] καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέ-
γουσα Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

IV.

Tentatio. Sedes Capharnaumum translata. Piscatorum vocatio. Peragratio Galilaeae.

1 Τότε Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, Mc 1, 12. 13. Lc 4, 1-13.
2 πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. [2] καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσερά-
3 κοντα καὶ νύκτας τεσσεράκοντα, ὕστερον ἐπείνασεν. [3] καὶ προσ-
ελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ
4 λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. [4] ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Γέγραπται *Dt 8, 3.
Οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ ῥήματι

4. τροφὴ αὐτοῦ ἦν 6. om ποταμῷ 7. ἐπὶ τὸ βάπτ. αὐτοῦ 8. καρποὺς ἀξίους 10. ἤδη δὲ καὶ 11. βαπτίζω ὑμᾶς 14. ὁ δὲ Ἰωάννης 15. εἶπε πρὸς αὐτόν ... οὕτω 16. καὶ βαπτισθεὶς ὁ ... ἀνέβη εὐθύς ... καὶ ἐρχόμενον

IV. 1. ὁ Ἰησοῦς 2. τεσσαράκοντα bis 3. προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειρ. εἶπεν 4. ζήσεται ἄνθρωπος ... ἐν: ἐπὶ

ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ. 5 τότε παραλαμβάνει αὐτὸν 5
ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύ-
γιον τοῦ ἱεροῦ, 6 καὶ λέγει αὐτῷ Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυ- 6
*Ps 91, 11. τὸν κάτω· γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ
σοῦ καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μή ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον
*Dt 6, 16. τὸν πόδα σου. 7 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Πάλιν γέγραπται Οὐκ 7
ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου. 8 πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν 8
ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας
τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, 9 καὶ λέγει 9
αὐτῷ Ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.
10 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· γέ- 10
*Dt 6, 13. γραπται γάρ Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ
λατρεύσεις. 11 τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἰδοὺ ἄγ- 11
γελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.
Mc 1, 14. 15. Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν 12
Lc 4, 14. 15. Γαλιλαίαν. 13 καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρὲθ ἐλθὼν κατῴκησεν 13
εἰς Καφαρναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ
Νεφθαλείμ· 14 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφή- 14
*Es 9, 1. 2. του λέγοντος 15 Γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσ- 15
σης πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, 16 ὁ λαὸς ὁ 16
καθήμενος ἐν σκοτίᾳ φῶς εἶδεν μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν
χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. 17 Ἀπὸ τότε 17
3, 2. ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν Μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
Mc 1, 16-20. Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν 18
Lc 5, 1-11. δύο ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν
Jo 1, 35-43. ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν·
ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. 19 καὶ λέγει αὐτοῖς Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ 19
ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. 20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δί- 20
κτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 21 Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους 21
δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν
καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ 22
εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθη-
σαν αὐτῷ.
Καὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συνα- 23
γωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ
Mc 1, 23. θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. 24 καὶ 24
ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν
αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασά-

---

9. ταῦτα πάντα σοι 10. om ὀπίσω μου 12. ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς 13. Ναζαρέτ ... Καπερναούμ 16. ἐν σκότει ... εἶδε φῶς 18. περιπατῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς 23. ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς

νοις συνεχομένους, δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ πα
25 ραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. [25] καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ
ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύ- Mc 3, 7 s.
μων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. Lc 6, 17.

V.

Oratio montana (*cpp.* 5 — 7). Christianorum praemia et officia. Legis divinae vera ratio. Praecepta de homicidio, reconciliatione, adulterio, divortio, jurejurando, talione, amore mutuo.

1 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος Lc 6, 20 ss.
2 αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. [2] καὶ ἀνοίξας τὸ
3 στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων [3] Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ Lc 6, 20. 21.
4 πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. [4] μακάριοι
5 οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. [5] μακάριοι οἱ
6 πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. [6] μακάριοι οἱ πεινῶν-
τες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.
7 8 [7] μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. [8] μακάριοι
9 οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. [9] μακάριοι
10 οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. [10] μακάριοι
οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία
11 τῶν οὐρανῶν. [11] μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ Lc 6, 22.
διώξωσιν καὶ εἴπωσιν καθ' ὑμῶν πᾶν πονηρὸν ἕνεκεν ἐμοῦ.
12 [12] χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς Lc 6, 23.
οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.
13 [13] Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν Lc 14, 34. 35.
τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθὲν ἔξω κα- Mc 9, 50.
14 ταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. [14] Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κό-
15 σμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· [15] οὐδὲ Lc 11, 33. 8, 16.
καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ' Mc 4, 21.
16 ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. [16] οὕτως
λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν
ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς
17 οὐρανοῖς. [17] Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ
18 τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. [18] ἀμὴν Lc 16, 17.
γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ
μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένη-
19 ται. [19] ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων
καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ
βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας
20 κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. [20] λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων

---

24. καὶ δαιμονιζομένους

V. 4. μακ. οἱ πενθ. ὅτι αὐτ. παρακληθ. 5. μακ. οἱ πραεῖς ὅτι α. κληρ. τ. γῆν 11. εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι 12. 16. 19. οὕτω 13. βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι

καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
*Ex 20, 13. 21 Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥήθη τοῖς ἀρχαίοις Οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν 21
φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. 22 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ 22
ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν
εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ'
ἂν εἴπῃ Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. 23 ἐὰν 23
οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὰ θυσιαστήριον κἀκεῖ μνησθῇς
ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου 24
ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ
Lc 12, 58. 59. ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. 25 ἴσθι 25
εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ·
μή ποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε πα-
ραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. 26 ἀμὴν λέγω σοι, 26
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.
*Ex 20, 14. 27 Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥήθη Οὐ μοιχεύσεις. 28 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι 27 28
πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσεν
18, 9. Mc 9, 47. αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. 29 εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς 29
σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι
ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ
18, 8. Mc 9, 43. εἰς γέενναν. 30 καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον 30
αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν
*Dt 24, 1. μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ. 31 Ἐῤ- 31
ῥήθη δέ Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστά-
19, 9. Mc 10. 11 s. σιον. 32 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ 32
παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὃς ἐὰν
Lc 16, 18. ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. 33 Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥήθη 33
*Ex 20, 7. τοῖς ἀρχαίοις Οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρ-
*Dt 23, 21. κους σου. 34 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐ- 34
ρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ θεοῦ· 35 μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπό- 35
διόν ἐστιν τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις
ἐστὶν τοῦ μεγάλου βασιλέως· 36 μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, 36
Jac 5, 12. ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. 37 ἔσται 37
δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὒ οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ
*Ex 21, 24. πονηροῦ ἐστίν. 38 Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥήθη Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλ- 38
Lc 6, 29. μοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. 39 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι 39
τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα σου,
στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· 40 καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι 40
καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· 41 καὶ 41
Lc 6, 30. ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. 42 τῷ 42
αἰτοῦντί σε δός, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ

---

21. ἐῤῥέθη 22. ὀργιζόμ. τῷ ἀδ. αὐτ. εἰκῇ 25. ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ
27. ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις 28. ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς 30. βληθῇ εἰς γέενναν
31. ἐῤῥέθη δὲ ὅτι ὅς 32. μοιχευθῆναι: μοιχᾶσθαι 36. τρίχα λευκ. ἢ
μέλαιν. ποιῆσαι 37. ἔστω 38. ἐῤῥέθη 39. σου σιαγόνα 42. δός: δίδου

43 ἀποστραφῇς. [43] Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥήθη Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον *Lev 19, 18.
44 σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. [44] ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε Lc 6, 27 s. 32 ss.
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς·
45 [45] ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν
ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει
46 ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. [46] ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶν-
τας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτως ποιοῦ-
47 σιν; [47] καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισ-
48 σὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ ἐθνικοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; [48] ἔσεσθε οὖν *Dt 18, 13.
ὑμεῖς τέλειοι ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

VI.

Pietatis genuinum exercitium, erogatione stipis, precatione (*oratio dominica*), jejunio. Divitiae verae veraque sollicitudo et cura.

1 Προσέχετε δὲ τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν
τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μή γε, μισθὸν
2 οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. [2] ὅταν οὖν
ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑπο-
κριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως
δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν
3 μισθὸν αὐτῶν. [3] σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀρι-
4 στερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, [4] ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν
τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει
5 σοι. [5] καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι
φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν
ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν
6 λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. [6] σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ,
εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι
τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν
7 τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι. [7] Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε
ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσα-
8 κουσθήσονται. [8] μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ Lc 11, 2-4.
9 ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. [9] οὕτως οὖν
προσεύχεσθε ὑμεῖς Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω
10 τὸ ὄνομά σου· [10] ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά
11 σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· [11] τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον
12 δὸς ἡμῖν σήμερον· [12] καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς

---

44. ἐχθροὺς ὑμῶν: add εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς ... ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκ. ὑμ. 46. οὕτως: τὸ αὐτό 47. ἐθνικοί: τελῶναι ... τὸ αὐτό: οὕτω 48. ὥσπερ ὁ πατ. ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς

VI. 1. om δέ prius ... δικαιοσύνην: ἐλεημοσύνην 4. αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ 5. προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ... ὥσπερ ... ὅπως ἂν ... ὅτι ἀπέχουσι 6. add in fine ἐν τῷ φανερῷ 10. ἐπὶ τῆς γῆς

καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· 13 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς 13
Mt 18, 35. ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. 14 Ἐὰν 14
Mc 11, 26. γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει
καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· 15 ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς 15
ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
16 Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· 16
ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀν-
θρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν
αὐτῶν. 17 σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ 17
πρόσωπόν σου νίψαι, 18 ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων 18
ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυφαίῳ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέ-
πων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀποδώσει σοι. 19 Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θη- 19
σαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου
Lc 12, 33. 34. κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν· 20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν 20
θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν. 21 ὅπου γάρ 21
Lc 11, 34-36. ἐστιν ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου. 22 Ὁ λύχνος 22
τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου
ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· 23 ἐὰν δὲ ὁ 23
ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ
Lc 16, 13. οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον. 24 Οὐδεὶς 24
δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν
ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονή-
Lc 12, 22-31. σει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. 25 Διὰ τοῦτο λέγω 25
ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι
ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ
τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; 26 ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρα- 26
νοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀπο-
ψ, 31. θήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς
μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; 27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται 27
προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; 28 καὶ περὶ ἐνδύμα- 28
τος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνου-
σιν· οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν. 29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολο- 29
μὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. 30 εἰ δὲ 30
τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον
βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι; 31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες Τί φάγωμεν ἢ τί 31
πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα; 32 πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζη- 32
τοῦσιν· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων

12. ἀφίεμεν 13. add in fine ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ η δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. 15. ἀνθρώποις: add τὰ παραπτώματα αὐτῶν 16. ὥσπερ ... ὅτι ἀπέχουσι ... ἐν τῷ κρυπτῷ bis 21. σου bis: ὑμῶν 24. μαμμωνᾷ 25. φάγητε: add καὶ τί πίητε 28. αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει 32. ἐπιζητεῖ

33 ἁπάντων. 33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν βασιλείαν
34 αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. 34 μὴ οὖν μεριμνή-
σητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει ἑαυτῆς. ἀρκετὸν
τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

VII.

Praecepta a judicando et obtrudendo abstinendi, in precatione perseverandi, viam perniciei falsosque doctores cavendi. Verae falsaeque pietatis et sapientiae discrimen.

1 2 Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. 2 ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κρι- Lc 6, 37. 38.
3 θήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. 3 τί δὲ Lc 6, 41. 42.
βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ
4 ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; 4 ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ
σου Ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ
5 ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σοῦ; 5 ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ σοῦ τὴν δοκόν, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρ-
6 φος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. 6 Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον
τοῖς κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν
χοίρων, μή ποτε καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν
7 καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. 7 Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· Lc 11, 9-13.
8 ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. 8 πᾶς γὰρ
ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοι-
9 γήσεται. 9 ἢ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν αἰτήσει ὁ υἱὸς αὐτοῦ
10 ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; 10 ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσει, μὴ ὄφιν
11 ἐπιδώσει αὐτῷ; 11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα
ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν
12 ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. 12 Πάντα Lc 6, 31.
οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ
ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.
13 13 εἰσέλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύ- Lc 13, 24.
χωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν
14 οἱ εἰσερχόμενοι δι᾽ αὐτῆς· 14 ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ
ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες
15 αὐτήν. 15 Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχον-
ται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσιν λύκοι
16 ἅρπαγες. 16 ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι Lc 6, 44.
συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;
17 17 οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σα- 12, 33. Lc 6, 43.
18 πρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. 18 οὐ δύναται δένδρον
ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς
19 καλοὺς ποιεῖν. 19 πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτε- Mt 3, 10.

33. τὴν βασιλ. τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύν. αὐτοῦ 34. μεριμν. τὰ ἑαυτῆς

VII. 2. ἀντιμετρηθήσεται 5. τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμ. σου 6. καταπατήσωσιν 9. ἢ τίς ἐστιν ... ὃν ἐὰν αἰτήσῃ 10. ἢ καί: καὶ ἐὰν ... αἰτήσῃ 13. εἰσέλθετε

ται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 20 ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν 20
Lc 6, 46. 47. ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. 21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε κύριε, εἰσε- 21
λεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέ-
λημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 22 πολλοὶ ἐροῦσίν 22
μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ Κύριε κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφη-
τεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ
Lc 13, 27. ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; 23 καὶ τότε ὁμολογήσω 23
αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργα-
Lc 6, 48. 49. ζόμενοι τὴν ἀνομίαν. 24 Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους 24
τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις
ᾠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν. 25 καὶ κατέβη ἡ 25
βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέ-
πεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν
πέτραν. 26 καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ 26
ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐ-
τοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον. 27 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον 27
οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ
ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν, καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.
Mc 1, 22. Lc 4, 32. Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, 28
ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· 29 ἦν γὰρ διδάσκων 29
αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν.

VIII.

Sanantur leprosus, paralyticus centurionis, socrus Petri aliique aegroti. Agitur cum sectari volentibus, sedatur tempestas, mergitur daemonum impetu porcorum grex.

Mc 1, 40-44. Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ 1
Lc 5, 12-14. ὄχλοι πολλοί. 2 καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ 2
λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. 3 καὶ ἐκτείνας 3
τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ λέγων Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως
*Lv 14, 2. ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. 4 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ὅρα 4
μηδενὶ εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσέ-
νεγκον τὸ δῶρον ὃ προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
Lc 7, 1-10. Εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς Καφαρναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ 5
ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν 6 καὶ λέγων Κύριε, ὁ παῖς μου 6
βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. 7 λέγει 7
αὐτῷ Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν. 8 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκα- 8
τόνταρχος ἔφη Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην
εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.
9 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν 9

---

21. om ταῖς 22. προεφητεύσαμεν 25. προσέπεσον 26. τὴν οἰκίαν αὐτοῦ 28. συνετέλεσεν 29. om αὐτῶν

VIII. 2. ἐλθών 3. ὁ Ἰησοῦς λέγων 4. προσένεγκε ... Μωσῆς 5. εἰσελθόντι δὲ τῷ Ἰησοῦ εἰς Καπερναούμ 7. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς 8. εἰπὲ λόγον

στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ Πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ
ἄλλῳ Ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου Ποίησον τοῦτο, καὶ
10 ποιεῖ. [10] ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν τοῖς ἀκο-
λουθοῦσιν Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν ἐν τῷ
11 Ἰσραὴλ εὗρον. [11] λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ Lc 13, 28. 29.
δυσμῶν ἥξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ
12 καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· [12] οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βα-
σιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ
13 κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. [13] καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς
τῷ ἑκατοντάρχῃ Ὕπαγε, ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι· καὶ ἰάθη
ὁ παῖς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

14 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου εἶδεν τὴν πεν- Mc 1, 29-34.
15 θερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν. [15] καὶ ἥψατο τῆς χει- Lc 4, 38-40.
ρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη, καὶ διη-
16 κόνει αὐτῷ. [16] ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονι-
ζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας
17 τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν. [17] ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν *Es 53, 4.
διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν
ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

18 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀπελ- Mc 4, 35.
19 θεῖν εἰς τὸ πέραν. [19] Καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν Lc 9, 57-60.
20 αὐτῷ Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. [20] καὶ λέγει
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει
21 ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. [21] ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν εἶπεν αὐτῷ
Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα
22 μου. [22] ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ Ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς
νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Mc 4, 35-41.
24 αὐτοῦ. [24] καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε Lc 8, 22-25.
τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν.
25 [25] καὶ προσελθόντες ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες Κύριε σῶσον, ἀπολ-
26 λύμεθα. [26] καὶ λέγει αὐτοῖς Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε
ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο
27 γαλήνη μεγάλη. [27] οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες Ποταπός
ἐστιν οὗτος, ὅτι οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν;

28 Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρη- Mc 5, 1-17.
νῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερ- Lc 8, 26-37.
χόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς

---

10. ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστ. εὗρον 13. ἑκατοντάρχῳ ... Ὕπαγε, καὶ ὡς ... ὁ παῖς αὐτοῦ 15. αὐτῷ: αὐτοῖς 21. τῶν μαθητ. αὐτοῦ 22. λέγει: εἶπεν 23. εἰς τὸ πλοῖον 25. προσελθόντες: add οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ... σῶσον ἡμᾶς 27. ὅτι καὶ οἱ ... ὑπακούουσιν αὐτῷ 28. Γαδαρηνῶν: Γεργεσηνῶν

ὁδοῦ ἐκείνης. [29] καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες Τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ 29
τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; [30] ἦν δὲ 30
μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. [31] οἱ δὲ 31
δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστει-
λον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. [32] καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὑπά- 32
γετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων·
καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ
εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν. [33] οἱ δὲ βό- 33
σκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα
καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. [34] καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν 34
εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ, καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως
μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

IX.

Sanando paralytico condonantur peccata. Vocatur Matthaeus. Discipuli Jesu non jejunantes. Filia Jairi rediviva et mulier sanguine fluens. Duo caeci et mutus. Messorum paucitas.

Mc 2, 3-12. Lc 5, 18-26.
Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον διεπέρασεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν 1
πόλιν. [2] καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βε- 2
βλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παρα-
λυτικῷ Θάρσει, τέκνον· ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. [3] καὶ ἰδού 3
τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς Οὗτος βλασφημεῖ. [4] καὶ 4
ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν Ἵνα τί ἐνθυμεῖσθε
πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; [5] τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν 5
Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν Ἔγειρε καὶ περιπάτει; [6] ἵνα 6
δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς
ἀφιέναι ἁμαρτίας, τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ Ἐγερθεὶς ἆρόν
σου τὴν κλίνην καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. [7] καὶ ἐγερθεὶς 7
ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. [8] ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν 8
καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀν-
θρώποις.

Mc 2, 14-17. Lc 5, 27-32.
Καὶ παράγων ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ἄνθρωπον καθήμε- 9
νον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ Ἀκο-
λούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. [10] καὶ ἐγένετο 10
αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ
ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ. [11] καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ 11
Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος
ὑμῶν; [12] ὁ δὲ ἀκούσας εἶπεν Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες 12
ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. [13] πορευθέντες δὲ μάθετε τί 13

---

29. σοι, Ἰησοῦ υἱέ 31. ἀπόστειλον ἡμᾶς: ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν
IX. 1. εἰς τὸ πλοῖον 2. σοι αἱ ἁμαρτίαι σου 4. Ἱνατί ὑμεῖς 5. σοι αἱ ἁμαρτίαι ... Ἔγειραι 8. ἐφοβήθησαν: ἐθαύμασαν 9. ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν 11. ἔλεγον: εἶπον 12. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς

ἐστιν Ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν. οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δι- *Hos 6, 6.
καίους ἀλλὰ ἁμαρτωλούς.
14 Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες Διὰ Mc 2, 18-22.
τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταί Lc 5, 33-38.
15 σοῦ οὐ νηστεύουσιν; [15] καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Μὴ δύνανται
οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμ-
φίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,
16 καὶ τότε νηστεύσουσιν. [16] οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους
ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ
17 τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. [17] οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον
νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή γε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ
ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν
οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.
18 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων εἰσελθὼν προσε- Mc 5, 22-43.
κύνει αὐτῷ λέγων Ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν Lc 8, 41-56.
19 ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται. [19] καὶ ἐγερθεὶς ὁ
20 Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. [20] καὶ ἰδοὺ
γυνὴ αἱμοῤῥοοῦσα δώδεκα ἔτη προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ
21 κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· [21] ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ Ἐὰν μό-
22 νον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. [22] ὁ δὲ Ἰησοῦς
στραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου
23 σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. [23] καὶ
ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐ-
24 λητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον ἔλεγεν [24] Ἀναχωρεῖτε· οὐ
γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐ-
25 τοῦ. [25] ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς
26 αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. [26] καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη Lc 7, 17.
εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.
27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο
28 τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες Ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὸς Δαυίδ. [28] ἐλ-
θόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν
29 αὐτῷ Ναί, κύριε. [29] τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων
30 Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. [30] καὶ ἠνεῴχθησαν αὐ-
τῶν οἱ ὀφθαλμοί· καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων Ὁρᾶτε
31 μηδεὶς γινωσκέτω. [31] οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ
τῇ γῇ ἐκείνῃ.
32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον 12, 22.
33 κωφὸν δαιμονιζόμενον. [33] καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλά- Lc 11, 14.
λησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες Οὐδέποτε

---

13. Ἔλεον ... ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν 17. ἀμφότερα 18. εἰσελ-θών: ἐλθών ... λέγων Ὅτι 22. ἐπιστραφείς 23. λέγει αὐτοῖς 27. υἱέ 30. ἀνεῴχθησαν ... ἐνεβριμήσατο 33. λέγοντες Ὅτι οὐδέποτε

12, 24. Lc 11, 15. ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. 34 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον Ἐν τῷ 34
ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.
Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, 35
διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.
Mc 6, 34. 1 Pe 2, 25. 36 ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν 36
*Nm 27, 17. ἐσκυλμένοι καὶ ἐριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.
37 τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ 37
Lc 10, 2. ἐργάται ὀλίγοι· 38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως 38
ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

X.

Apostolorum constitutio, nomina, legatio ad Judaeos, calamitates, ornamenta.

Mc 3, 14 s. 6, 7. Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν 1
Lc 9, 1. αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ
καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.
Mc 3, 16-19. Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα· πρῶ- 2
Lc 6, 14-16. τος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,
Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, 3 Φίλιπ- 3
πος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος ὁ τελώνης, Ἰά-
κωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Λεββαῖος, 4 Σίμων ὁ καναναῖος καὶ 4
Ἰούδας Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.
Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγείλας αὐ- 5
τοῖς λέγων Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμα-
ρειτῶν μὴ εἰσέλθητε· 6 πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα 6
Lc 9, 2. 10, 9. τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. 7 πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγον- 7
τες Ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 8 ἀσθενοῦντας θερα- 8
πεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλά-
11, 5. βετε, δωρεὰν δότε. 9 Μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ 9
Mc 6, 8-11. χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, 10 μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο 10
Lc 10, 4-12. 9, 3. χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ ῥάβδους· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης
τῆς τροφῆς αὐτοῦ. 11 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, 11
ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλ-
θητε. 12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν. 12
13 καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐ- 13
τήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.
Lc 9, 5. 14 καὶ ὃς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, 14
ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν

---

35. *μαλακίαν:* add *ἐν τῷ λαῷ* 36. *ἦσαν ἐκλελυμένοι κ. ἐῤῥιμένοι*

X. 3. *καὶ Λεββαῖος:* add *ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος* 4. *ὁ Κανανίτης* ... ς^e (non ς) *Ἰούδας ὁ Ἰσκ.* 7. *λέγοντες Ὅτι* 8. *λεπροὺς καθαρίζετε:* add *νεκροὺς ἐγείρετε* 10. *ῥάβδον* ... in fine add *ἐστιν* 13. *ἐλθέτω* 14. *ὃς ἐάν* ... om *ἔξω*

15 *κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν.* 15 *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον* 11, 24.
ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόῤῥας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει
16 *ἐκείνῃ.* 16 *Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύ-* Lc 10, 3.
κων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ πε-
17 *ριστεραί.* 17 *προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσιν* 24, 9. Mc 13,
γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώ- 9-13. Lc 21,
18 *σουσιν ὑμᾶς·* 18 *καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε* 12-17. Lc 12,
19 *ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.* 19 *ὅταν δὲ* 11 s.
παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται
20 *γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε·* 20 *οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστὲ οἱ*
λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.
21 21 *παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέ-*
κνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν
22 *αὐτούς.* 22 *καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά* 24, 9. 13.
23 *μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.* 23 *ὅταν δὲ*
διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· ἀμὴν
γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις Ἰσραὴλ ἕως ἔλθῃ ὁ
24 *υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.* 24 *Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκα-* Lc 6, 40. Jo 13, 16.
25 *λον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.* 25 *ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ*
ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος
αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐπεκάλεσαν, πόσῳ μᾶλ-
26 *λον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ.* 26 *μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν* Lc 12, 2-9.
γάρ ἐστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν Mc 4, 22. Lc 8, 17.
27 *ὃ οὐ γνωσθήσεται.* 27 *ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ*
φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.
28 28 *καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ*
ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνά-
29 *μενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.* 29 *οὐχὶ δύο*
στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ
30 *τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.* 30 *ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς*
31 *κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν.* 31 *μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν*
32 *στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.* 32 *Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν* 6, 26.
ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμ-
33 *προσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·* 33 *ὅστις δὲ*
ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν
34 *ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.* 34 *Μὴ νομί-* Lc 12, 51-53.
σητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν
35 *εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν.* 35 *ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ* *Mich 7, 6.
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ
36 *νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς,* 36 *καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώ-*

---

15. *Γομόῤῥων* 19. *παραδιδῶσιν* 23. *τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν* 25. *ἐκάλεσαν*
28. *καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀ. τ. ἀποκτεινόντων* 31. *φοβηθῆτε* 32. om *τοῖς*
33. *ὅστις δ᾽ ἂν … αὐτὸν κἀγώ …* om *τοῖς*

Lc 14, 26 s. *που οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.* [37] *Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ* 37
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ
Mt 16, 24 s. *οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·* [38] *καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ* 38
Jo 12, 25. Lc 17, 33. *καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.* [39] *ὁ εὑρὼν τὴν* 39
ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
Jo 13, 20. Lc 10, 16. *ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν.* [40] *Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται,* 40
καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. [41] *ὁ δεχό-* 41
μενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψε-
ται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου
Mc 9, 41. *λήμψεται.* [42] *καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτή-* 42
ριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ
ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

XI.

Johannis baptistae de Messia legatio. Jesu de Johanne sermo. Urbium castigatio. Pater celebratur, afflicti invitantur.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα 1
μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν
ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.
Lc 7, 18-25. *Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ* 2
Χριστοῦ, πέμψας διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ [3] *εἶπεν αὐτῷ Σὺ εἶ ὁ* 3
*Dt 18, 15. *ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;* [4] *καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς* 4
εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ
βλέπετε· [5] *τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ* 5
καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται καὶ
πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· [6] *καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδα-* 6
Lc 7, 24-28. *λισθῇ ἐν ἐμοί.* [7] *Τούτων δὲ πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέ-* 7
γειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; [8] *ἀλλὰ τί ἐξήλ-* 8
θατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ
μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. [9] *ἀλλὰ τί* 9
ἐξήλθατε; προφήτην ἰδεῖν; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον
*Mal 3, 1. *προφήτου.* [10] *οὗτος γάρ ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται Ἰδοὺ ἐγὼ* 10
Mc 1, 2. *ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, καὶ κατασκευά-*
σει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. [11] *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ* 11
ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ·
ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων ἐστὶν αὐ-
Lc 16, 16. *τοῦ.* [12] *ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι* 12
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν
αὐτήν. [13] *πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου* 13

---

41. *λήψεται*

XI. 2. *διά: δύο* 5. *καὶ νεκροί:* om *καί* 7. *ἐξήλθετε* 8. *ἐξήλθετε ... ἐν μαλακοῖς:* add *ἱματίοις* 9. *ἐξήλθετε ... ἰδεῖν; προφήτην;* 10. *καὶ κατασκευάσει: ὃς κατασκ.* 11. *μείζων αὐτοῦ ἐστιν*

14 *ἐπροφήτευσαν· 14 καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἡλίας* *Mal 3, 23.
15 16 *ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. 15 ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω. 16 Τίνι δὲ* Lc 7, 31–35.
ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶν παιδίοις καθημένοις
17 *ἐν ἀγοραῖς, ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἑτέροις 17 λέγουσιν Ηὐλήσα-*
μεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.
18 *18 ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν* Jo 10, 20.
19 *Δαιμόνιον ἔχει. 19 ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πί-*
νων, καὶ λέγουσιν Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τε-
λωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν
τέκνων αὐτῆς.
20 *Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖ-*
21 *σται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν. 21 Οὐαί σοι Χοραζείν,* Lc 10, 13–15.
οὐαί σοι Βηθσαϊδάν· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ
δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ
22 *μετενόησαν. 22 πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον*
23 *ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ ὑμῖν. 23 καὶ σὺ Καφαρναούμ, ἣ ἕως*
οὐρανοῦ ὑψώθης, ἕως ᾅδου καταβήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγε-
νήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ ἐν σοὶ γενόμεναι, ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς
24 *σήμερον. 24 πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται* 10, 15.
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί.
25 *Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ἐξομολο-* Lc 10, 21.
γοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἔκρυψας
ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
26 *26 ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.*
27 *27 Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς ἐπι-* Lc 10, 22.
γινώσκει τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγι-
νώσκει εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.
28 *28 Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ*
29 *ἀναπαύσω ὑμᾶς. 29 ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μά-*
θετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ
30 *εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. 30 ὁ γὰρ ζυγός μου*
χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

XII.

Sabbati religio. Sanatur arida manus. Sanatoris modestia et mansuetudo. Adversariorum peccatum (*in spiritum sanctum*) inexpiabile. Typus Jonae. Exempla reginae austri et daemoniaci. Matris fratrumque interpellatio.

1 *Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασιν διὰ* Mc 2, 23–28.
τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο Lc 6, 1–5.

13. *προεφήτευσαν* 14. Ἡλίας: Ἠλίας 15. *ἀκούειν ἀκουέτω* 16. *παιδαρίοις ἐν ἀγοραῖς καθημένοις καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν* 17. *καὶ λέγουσιν ... ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν* 21. *Χοραζίν* 23. *Καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα ... καταβήσῃ: καταβιβασθήσῃ ... ἐγένοντο ... αἱ γενόμ. ἐν σοί, ἔμειναν* 25. *ἀπέκρυψας* 29. *πρᾶος*

τίλλειν στάχυας καὶ ἐσθίειν. 2 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν 2
*Dt 23, 25. αὐτῷ Ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν
*Ex 20, 10. σαββάτῳ. 3 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυίδ, 3
*1 Sam 21, 6. ὅτε ἐπείνασεν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; 4 πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον 4
*Ex 29, 33. τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, ὃ οὐκ ἐξὸν
ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μό-
*Nm 28, 9. 10. νοις; 5 ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς 5
ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; 6 λέγω 6
δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. 7 εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί 7
9, 13. *Hos 6, 6. ἐστιν Ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς
ἀναιτίους. 8 κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀν- 8
θρώπου.

Mc 3, 1-6. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. 9
Lc 6, 6-11. 10 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος χεῖρα ἔχων ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν 10
λέγοντες Εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσω-
σιν αὐτοῦ. 11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει 11
πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον,
οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; 12 πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρω- 12
πος προβάτου· ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν. 13 τότε 13
λέγει τῷ ἀνθρώπῳ Ἔκτεινόν σου τὴν χεῖρα. καὶ ἐξέτεινεν, καὶ
ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. 14 ἐξελθόντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι 14
συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. καὶ ἠκολούθησαν 15
αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας, 16 καὶ 16
ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν· 17 ἵνα 17
*Es 42, 1-4. πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος 18 Ἰδοὺ 18
ὁ παῖς μου ὃν ᾑρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή
μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν
ἀπαγγελεῖ. 19 οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν 19
ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. 20 κάλαμον συντετριμμένον 20
οὐ κατεάξει καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς
νῖκος τὴν κρίσιν. 21 καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. 21

Lc 11, 14-23. Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός· 22
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν.
23 καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον Μήτι οὗτός ἐστιν 23
Mc 3, 22-30. ὁ υἱὸς Δαυίδ; 24 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον Οὗτος οὐκ 24
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαι-
9, 34. μονίων. 25 εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς Πᾶσα 25

XII. 2. εἶπον 3. ἐπειν. αὐτὸς καὶ οἱ 4. ὅ: οὓς 6. μείζων 7. ἔλεον 8. ἐστι καὶ τοῦ σαββ. 10. ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα 11. Τίς ἔσται ἐξ 13. τὴν χεῖρά σου ... ἀποκατεστάθη 14. οἱ δὲ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες 17. ἵνα: ὅπως 18. εἰς ὃν εὐδόκησεν 21. καὶ ἐν τῷ 22. ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν κ. βλ. 25. εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς

βασιλεία μερισθεῖσα καθ᾽ ἑαυτῆς ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ
26 οἰκία μερισθεῖσα καθ᾽ ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται. [26] καὶ εἰ ὁ σα-
τανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν
27 σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; [27] καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ
28 τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. [28] εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ
ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ
29 θεοῦ. [29] ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ
καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἁρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυ-
30 ρόν; καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἁρπάσει. [30] ὁ μὴ ὢν μετ᾽
ἐμοῦ κατ᾽ ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ σκορπίζει.
31 [31] Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσε-
ται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφε-
32 θήσεται τοῖς ἀνθρώποις. [32] καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ Lc 12, 10.
υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ κατὰ
τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ
33 τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. [33] Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον Mt 7, 16-18.
καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον Lc 6, 43. 44.
σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ
34 δένδρον γινώσκεται. [34] γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ
λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας
35 τὸ στόμα λαλεῖ. [35] ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θη- Lc 6, 45.
σαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθά, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονη-
36 ροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. [36] λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα
ἀργὸν ὃ λαλήσουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον
37 ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. [37] ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ
τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.
38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς τῶν γραμματέων καὶ Φαρι-
σαίων λέγοντες Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.
39 [39] ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς 16, 4. Lc 11,
σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ 29-32.
40 σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. [40] ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ *Jon 2, 1.
κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ
41 τρεῖς νύκτας. [41] ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετε-
νόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.
42 [42] βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς *1 Reg
ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς 10, 1.
γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολο-

---

27. ὑμῶν ἔσονται κριταί 28. ἐγὼ ἐν πνεύμ. θεοῦ 29. διαρπάσαι ... διαρπάσει 32. καὶ ὃς ἄν 35. ἀγαθοῦ θησαυροῦ: add τῆς καρδίας ... τὰ ἀγαθά 36. ὃ ἐὰν λαλήσωσιν 38. om αὐτῷ 42. Σολομῶντος

Lc 11, 24-26. μόνος ὧδε. 43 Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ 43
ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ οὐχ εὑρίσκει. 44 τότε λέγει Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω 44
ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον. 45 τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' 45
ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελ-
θόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκεί-
νου χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ
πονηρᾷ.

Mc 3, 31-35. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ 46
Lc 8, 19-21. ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. 47 εἶπεν 47
δέ τις αὐτῷ Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστή-
κασιν ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. 48 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ 48
λέγοντι αὐτῷ Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί
μου; 49 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ 49
εἶπεν Ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου· 50 ὅστις γὰρ ἂν 50
ποιῇ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου
ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.

XIII.

Parabolicae institutionis caussae et exempla. Parabolae de vario agro, adulterato semine, grano sinapis, fermento, thesauro, margarita, verriculo. Propheta domi contemtus.

Mc 4, 1-9. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐκά- 1
Lc 8, 4-8. θητο παρὰ τὴν θάλασσαν. 2 καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι 2
πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ
ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει. 3 καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ 3
ἐν παραβολαῖς λέγων Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν.
4 καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ 4
ἐλθόντα τὰ πετεινὰ κατέφαγεν αὐτά. 5 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ 5
πετρώδη ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν
διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· 6 ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυμα- 6
τίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. 7 ἄλλα δὲ ἔπεσεν 7
ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν
αὐτά. 8 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρ- 8
πόν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. 9 ὁ ἔχων 9
ὦτα ἀκουέτω.

Mc 4, 10-20. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ Διὰ τί ἐν πα- 10
Lc 8, 9-15. ραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; 11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Ὅτι 11
ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν,

---

44. Ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου 46. Ἔτι δὲ 48. λέγοντι: εἰπόντι 50. ποιήσῃ

XIII. 1. Ἐν δὲ τῇ 2. εἰς τὸ πλοῖον 4. καὶ ἦλθε τὰ πετ. καὶ κατέφ. 9. ἀκούειν ἀκουέτω 10. εἶπον

12 ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. 12 ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ 25, 29.
περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' Lc 8, 18.
13 αὐτοῦ. 13 διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες
οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιοῦσιν.
14 14 καὶ ἀναπληροῦται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα *Es 6, 9 s.
Ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ Jo 12, 40. Act 28,
15 οὐ μὴ ἴδητε. 15 ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ 26 s.
τοῖς ὠσὶν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμ-
μυσαν· μή ποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν
καὶ τῇ καρδίᾳ συνιῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν, καὶ ἰάσομαι αὐτούς.
16 16 ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπουσιν, καὶ τὰ ὦτα Lc 10,
17 ὑμῶν ὅτι ἀκούουσιν. 17 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται 23 s.
καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ
18 ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. 18 ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε
19 τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραντος. 19 παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον
τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἁρπάζει
τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν
20 ὁδὸν σπαρείς. 20 ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ
τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·
21 21 οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν, γενομένης
22 δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται. 22 ὁ
δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων,
καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει
23 τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. 23 ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν
σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιείς, ὃς δὴ
καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριά-
κοντα.
24 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὡμοιώθη ἡ βα-
σιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ
25 ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν ὁ
ἐχθρὸς αὐτοῦ καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ
26 ἀπῆλθεν. 26 ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν,
27 τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27 προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ
οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας
28 ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς
Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ αὐτῷ λέγουσιν Θέλεις
29 οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 ὁ δέ φησιν Οὔ, μή ποτε
συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.
30 30 ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα ἕως τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν
καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς Συλλέξατε πρῶτον τὰ

14. ἀναπλ. ἐπ' αὐτοῖς 15. συνῶσι ... ἰάσωμαι 16. ἀκούει 18. σπεί-ροντος 22. τοῦ αἰῶνος: add τούτου 23. ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν ... συνιών 24. σπείροντι 25. ἔσπειρε 27. τὰ ζιζάνια 28. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ 29. ἔφη 30. ἕως: μέχρι ... ἐν τῷ καιρῷ ... δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας

ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ δεσμὰς πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν
Mc 4, 31 s. Lc 13, 19. δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου. 31 Ἄλλην παρα- 31
βολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ
ἀγρῷ αὐτοῦ· 32 ὃ μικρότερον μέν ἐστιν πάντων τῶν σπερμάτων, 32
ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον,
ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῖν ἐν τοῖς
Lc 13, 21. κλάδοις αὐτοῦ. 33 Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς Ὁμοία 33
ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν
εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.
Mc 4, 33 s. Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς 34
ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς· 35 ὅπως πλη- 35
*Ps 78, 2. ρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος Ἀνοίξω ἐν παραβο-
λαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς.
Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ προσῆλ- 36
θον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες Φράσον ἡμῖν τὴν παρα-
βολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. 37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὁ 37
σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, 38 ὁ δὲ 38
ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ
τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ, 39 ὁ δὲ 39
ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά ἐστιν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέ-
λεια αἰῶνός ἐστιν, οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί εἰσιν. 40 ὥσπερ οὖν 40
συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συν-
τελείᾳ τοῦ αἰῶνος. 41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγ- 41
γέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ
σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, 42 καὶ βαλοῦσιν 42
αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ
ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. 43 τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ 43
ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω.
44 Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ 44
ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς
αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν
ἐκεῖνον. 45 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀν- 45
θρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· 46 εὑρὼν δὲ ἕνα 46
πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ
ἠγόρασεν αὐτόν. 47 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν 47
σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συνα-
γαγούσῃ· 48 ἣν ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβάσαντες αὐτὴν ἐπὶ τὸν 48
αἰγιαλὸν καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἄγγη, τὰ δὲ σαπρὰ

32. κατασκηνοῦν 34. οὐδέν: οὐκ 35. ἀπὸ καταβολῆς: add κόσμου
36. οἰκίαν: add ὁ Ἰησοῦς 37. εἶπεν: add αὐτοῖς 39. τοῦ αἰῶνος
40. κατακαίεται ... τοῦ αἰῶνος: add τούτου 43. ἀκούειν ἀκουέτω
44. Πάλιν ὁμοία ... καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ 46. εὑρὼν δέ: ὃς εὑρών
48. om αὐτήν ... καὶ καθίσαντες ... εἰς ἄγγεῖα

49 ἔξω ἔβαλον. 49 οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξε-
λεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου
50 τῶν δικαίων 50 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·
51 ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. 51 Συνήκατε
52 ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ Ναί. 52 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Διὰ
τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν
ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θη-
σαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.
53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας,
54 μετῆρεν ἐκεῖθεν. 54 καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐδίδασκεν Mc 6, 2-6.
αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς καὶ
55 λέγειν Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; 55 οὐχ
οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται
Μαρία καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσὴφ καὶ Σίμων
56 καὶ Ἰούδας; 56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς
57 εἰσίν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα; 57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο
ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος Jo 4, 44.
58 εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 58 καὶ οὐκ ἐποίησεν Lc 4, 24.
ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

XIV.

Caedes Johannis baptistae. Quinque millibus cibi praebitio marisque Galilaei incessio. Aegroti tactu sanati.

1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρῴδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν Mc 6, 14-29.
2 Ἰησοῦ, 2 καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ Lc 9, 7-9.
βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ
3 δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. 3 ὁ γὰρ Ἡρῴδης κρατήσας τὸν Lc 3, 19 s.
Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα
4 τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. 4 ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης Οὐκ ἔξεστίν
5 σοι ἔχειν αὐτήν. 5 καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἐφοβήθη τὸν
6 ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. 6 γενεσίοις δὲ γενομένοις 21, 26.
τοῦ Ἡρῴδου ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρῳδιάδος ἐν τῷ μέσῳ
7 καὶ ἤρεσεν τῷ Ἡρῴδῃ, 7 ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ
8 δοῦναι ὃ ἂν αἰτήσηται. 8 ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς
αὐτῆς Δός μοι, φησίν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου
9 τοῦ βαπτιστοῦ. 9 καὶ λυπηθεὶς ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὅρκους καὶ
10 τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσεν δοθῆναι. 10 καὶ πέμψας ἀπε-
11 κεφάλισεν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. 11 καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ

---

51. *Συνήκατε:* praem *λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς* ... *Ναί:* add *Κύριε* 52. *τῇ βασιλείᾳ: εἰς τὴν βασιλείαν* 54. *ἐκπλήττεσθαι* 55. *οὐχὶ ἡ μήτηρ* ... *Μαριάμ* ... *Ἰωσήφ: Ἰωσῆς* 57. *πατρίδι:* add *αὐτοῦ*

XIV. 3. *ἔδησεν αὐτὸν καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ* ... *γυναῖκα:* add *Φιλίππου* 6. *γενεσίων δὲ ἀγομένων* 7. *ὃ ἐάν* 9. *καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τούς* 10. *τὸν Ἰωάννην*

αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ
αὐτῆς. 12 καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα 12
καὶ ἔθαψαν αὐτόν, καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ. 13 ἀκού- 13
σας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον
κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ
ἀπὸ τῶν πόλεων.

Mc 6, 34-44. Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐ- 14
Lc 9, 12-17. τοῖς καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν. 15 ὀψίας δὲ γενο- 15
Jo 6, 1-13. μένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες Ἔρημός ἐστιν ὁ
τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον οὖν τοὺς ὄχλους, ἵνα
ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. 16 ὁ 16
δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐ-
τοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. 17 οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ 17
μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. 18 ὁ δὲ εἶπεν Φέρετέ μοι ὧδε 18
αὐτούς. 19 καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς 19
χόρτους, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀνα-
βλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ηὐλόγησεν, καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μα-
θηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. 20 καὶ ἔφαγον 20
πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμά-
των δώδεκα κοφίνους πλήρεις. 21 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες 21
ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Mc 6, 45-56. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς πλοῖον 22
Jo 6, 14-21. καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.
23 καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν 23
προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. 24 τὸ δὲ πλοῖον 24
ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων·
ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. 25 τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς 25
ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. 26 καὶ ἰδόντες 26
αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐταράχθησαν
λέγοντες ὅτι φάντασμά ἐστιν, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.
27 εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων Θαρσεῖτε, ἐγώ 27
εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. 28 ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν Κύ- 28
ριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σὲ ἐπὶ τὰ ὕδατα. 29 ὁ δὲ 29
εἶπεν Ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου Πέτρος περιεπάτησεν
ἐπὶ τὰ ὕδατα καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 30 βλέπων δὲ τὸν 30
ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν
λέγων Κύριε, σῶσόν με. 31 εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν 31
χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστα-

---

12. ἔθαψαν αὐτό 13. καὶ ἀκούσας 14. ἐξελθών: add ὁ Ἰησοῦς ... ἐπ' αὐτούς 15. οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ... om οὖν 18. αὐτοὺς ὧδε 19. καὶ λαβών ... εὐλόγησε 22. ἠνάγκασεν: add ὁ Ἰησοῦς ... τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ... εἰς τὸ πλοῖον 25. ἀπῆλθε ... ἐπὶ τῆς θαλάσσης 26. ἐπὶ τὴν θάλασσαν 28. πρός σε ἐλθεῖν 29. ὁ Πέτρος ... καὶ ἦλθεν: ἐλθεῖν

32 σας; 32 καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.
33 οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες Ἀλη-
θῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.
34 35 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ. 35 καὶ Mc 6, 53-56.
ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς
ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς
36 κακῶς ἔχοντας, 36 καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μόνον ἅψωνται
τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο διεσώθησαν.

XV.

De manuum lotione traditionisque abusu veraque ciborum contaminatione. Sanantur mulieris Chananaeae filia aliique aegroti. Satiantur quattuor millia.

1 Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμ- Mc 7, 1-23.
2 ματεῖς καὶ Φαρισαῖοι λέγοντες 2 Διὰ τί οἱ μαθηταί σου παρα-
βαίνουσιν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται
3 τὰς χεῖρας αὐτῶν ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. 3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ
4 θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; 4 ὁ γὰρ θεὸς εἶπεν Τίμα τὸν *Ex 20, 12. et
πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καί Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα 21, 17.
5 θανάτῳ τελευτάτω· 5 ὑμεῖς δὲ λέγετε Ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ
τῇ μητρί Δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, καὶ οὐ μὴ τιμήσει
6 τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· 6 καὶ ἠκυρώσατε τὸν
7 νόμον τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. 7 ὑποκριταί, καλῶς
8 ἐπροφήτευσεν περὶ ὑμῶν Ἠσαΐας λέγων 8 Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς *Es 29, 13.
χείλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ·
9 9 μάτην δὲ σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀν-
10 θρώπων. 10 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς
11 Ἀκούετε καὶ συνίετε· 11 οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ
τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο
12 κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. 12 τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ λέ-
γουσιν αὐτῷ Οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον
13 ἐσκανδαλίσθησαν; 13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Πᾶσα φυτεία ἣν
14 οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. 14 ἄφετε Lc 6, 39.
αὐτούς· τυφλοί εἰσιν ὁδηγοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν
15 ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. 15 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
16 Πέτρος εἶπεν αὐτῷ Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολήν. 16 ὁ δὲ εἶπεν
17 Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; 17 οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπο-
ρευόμενον εἰς τὸ στόμα εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα

---

32. ἐμβάντων 4. εἶπεν: ἐνετείλατο λέγων ... τὸν πατέρα: add σου 5. τιμήσῃ 6. τὸν νόμον: τὴν ἐντολήν 7. προεφήτευσε 8. Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν καὶ τοῖς χείλ. μ. τ. 12. οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ 14. ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν 15. τὴν παραβολήν: add ταύτην 16. ὁ δέ: add Ἰησοῦς 17. οὐ: οὔπω

ἐκβάλλεται; 18 τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς 18
καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. 19 ἐκ γὰρ 19
τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι,
πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. 20 ταῦτά ἐστιν 20
τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν φαγεῖν οὐ
κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Mc 7, Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη 21
24-30. Τύρου καὶ Σιδῶνος. 22 καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων 22
ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν λέγουσα Ἐλέησόν με, κύριε υἱὸς
Δαυίδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. 23 ὁ δὲ οὐκ ἀπε- 23
κρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώ-
τουν αὐτὸν λέγοντες Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.
24 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα 24
10, 6. τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. 25 ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ 25
λέγουσα Κύριε, βοήθει μοι. 26 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Οὐκ ἔξε- 26
στιν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.
27 ἡ δὲ εἶπεν Ναί, κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν 27
ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.
28 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ Ὦ γύναι, μεγάλη σου 28
ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς
ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Mc 7, Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν 29
31-37. τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. 30 καὶ 30
προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς,
κωφούς, τυφλούς, κυλλοὺς καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔῤῥιψαν
αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς,
31 ὥστε τὸν ὄχλον θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλ- 31
λοὺς ὑγιεῖς καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας καὶ τυφλοὺς βλέποντας·
καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν Ἰσραήλ.

Mc 8, Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν 32
1-10. Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένου-
σίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς
νήστεις οὐ θέλω, μή ποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. 33 καὶ λέγουσιν 33
αὐτῷ οἱ μαθηταί Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι ὥστε
χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; 34 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Πόσους 34
ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον Ἑπτά, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. 35 καὶ 35
ἐκέλευσεν τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. 36 καὶ λαβὼν τοὺς 36
ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας εὐχαριστήσας, ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν
τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. 37 καὶ ἔφαγον πάν- 37
τες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἦραν

---

22. αὐτῷ λέγουσα ... υἱέ 23. ἠρώτων 26. Ἔξεστιν: ἔστι καλόν 30. τυφλούς, κωφούς ... αὐτοῦ: τοῦ Ἰησοῦ 31. τοὺς ὄχλους ... καὶ χωλούς: om καί 32. ἡμέρας τρεῖς 33. οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 36. τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ... τῷ ὄχλῳ 37. ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμ.

38 ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις. 38 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι
39 ἄνδρες χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. 39 καὶ ἀπολύσας τοὺς
ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγαδάν.

XVI.

Signa temporum. Fermentum Pharisaeorum. Varia de Jesu judicia. Petri claves et malum consilium. Christi sectatores veram vitam adipiscentur.

1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζον- Mc 8, 11-13.
τες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς. Lc 12, 54-56.
2 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Ὀψίας γενομένης λέγετε Εὐδία,
3 πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός· 3 καὶ πρωί Σήμερον χειμών, πυῤῥάζει
γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γι-
νώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;
4 4 γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ 12, 39.
δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς
ἀπῆλθεν.
5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους Mc 8, 15-21.
6 λαβεῖν. 6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ Lc 12, 1.
7 τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. 7 οἱ δὲ διελο-
8 γίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. 8 γνοὺς
δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι
9 ἄρτους οὐκ ἐλάβετε; 9 οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς
πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;
10 10 οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων καὶ πόσας σπυρί-
11 δας ἐλάβετε; 11 πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν;
προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.
12 12 τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν
ἄρτων ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.
13 Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου Mc 8, 27-30.
ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων Τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι Lc 9, 18-21.
14 εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; 14 οἱ δὲ εἶπον Οἱ μὲν Ἰωάννην
τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, ἕτεροι δὲ Ἱερεμίαν ἢ ἕνα τῶν
15 προφητῶν. 15 λέγει αὐτοῖς Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
16 16 ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς Jo 6, 69.
17 τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. 17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκά-
18 λυψέν σοι ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου ὁ ἐν οὐρανοῖς. 18 κἀγὼ δέ σοι
λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου

---

39. ἐνέβη ... Μαγαδάν: Μαγδαλά

XVI. 3. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον 4. Ἰωνᾶ: add τοῦ προφήτου 5. οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 8. εἶπεν: add αὐτοῖς 11. περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν, προσέχειν ἀπό 12. τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου ... ἀλλ᾽ ἀπό 13. Τίνα με λέγουσιν 14. Ἡλίαν: Ἠλίαν 17. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ... βάρ Ἰωνᾶ ... ἐν τοῖς οὐρανοῖς

18, 18. τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. [19] καὶ 19
δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἂν
δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν
λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. [20] τότε 20
διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν
ὁ Χριστός.

Mc 8, 31-33. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ 21
Lc 9, 22. ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ
τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκταν-
θῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. [22] καὶ προσλαβόμενος 22
αὐτὸν ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ ἐπιτιμῶν Ἵλεώς σοι, κύριε· οὐ μὴ
ἔσται σοι τοῦτο. [23] ὁ δὲ στραφεὶς εἶπεν τῷ Πέτρῳ Ὕπαγε 23
ὀπίσω μου, σατανᾶ· σκάνδαλον εἶ μου, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ
θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

Mc 8, 34-9, 1. Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Εἴ τις θέλει 24
Lc 9, 23-27. ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν
αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. [25] ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν 25
10, 39. αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν
Lc 17, 33. Jo 12, 25. αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. [26] τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄν- 26
θρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ
ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;
[27] μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ 27
πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει
ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. [28] ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσίν τινες 28
ὧδε ἑστῶτες οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

XVII.

Transfiguratio in monte. Johannes alter Elias. Sanatio lunatici apostolorumque diffidentia. Stater ex pisce.

Mc 9, 2-13. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον 1
Lc 9, 28-36. καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει
αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. [2] καὶ μετεμορφώθη ἔμ- 2
προσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος,
τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. [3] καὶ ἰδοὺ ὤφθη 3
αὐτοῖς Μωυσῆς καὶ Ἠλίας μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες. [4] ἀποκρι- 4
θεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν τῷ Ἰησοῦ Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε
εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσω ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωυσεῖ

---

19. τὰς κλεῖς ... καὶ ὃ ἐάν 20. τοῖς μαθηταῖς αὐτου ... Ἰησοῦς ὁ Χριστός 21. ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα 22. λέγει αὐτῷ ἐπιτιμῶν: ἤρξατο ἐπιτιμᾷν αὐτῷ λέγων 23. σκάνδ. μου εἶ 25. ὃς γὰρ ἄν 26. ὠφελεῖται 28. τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων

XVII. 3. ὤφθησαν ... Μωσῆς κ. Ἠλίας (sic ubique) 4. ποιήσωμεν ... Μωσῇ ... μίαν Ἠλίᾳ

5 μίαν καὶ Ἠλίᾳ μίαν. 5 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φω- Mt 3, 17.
τεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα 2 Pet 1, 17.
Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· ἀκούετε
6 αὐτοῦ. 6 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐ-
7 τῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. 7 καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο
8 αὐτῶν καὶ εἶπεν Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. 8 ἐπάραντες δὲ
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.
9 9 καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς λέγων Μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
10 θρώπου ἐκ νεκρῶν ἐγερθῇ. 10 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ λέγοντες Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἠλίαν
11 δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; 11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἠλίας μὲν ἔρχεται
12 καὶ ἀποκαταστήσει πάντα· 12 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλίας ἤδη
ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν ἀλλὰ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα
ἠθέλησαν· οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ'
13 αὐτῶν. 13 τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βα-
πτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

14 Καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος Mc 9, 14-29.
15 γονυπετῶν αὐτὸν 15 καὶ λέγων Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, Lc 9, 37-42.
ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ
16 πῦρ καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. 16 καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς
17 μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. 17 ἀπο-
κριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη,
ἕως πότε μεθ' ὑμῶν ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ
18 μοι αὐτὸν ὧδε. 18 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν
ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον· καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς
19 ὥρας ἐκείνης. 19 Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ'
20 ἰδίαν εἶπον Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; 20 ὁ
δὲ λέγει αὐτοῖς Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ
Μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει
21 ὑμῖν. 21 τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ
καὶ νηστείᾳ.

22 Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Mc 9, 30-32.
Ἰησοῦς Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας Lc 9, 43-45.
23 ἀνθρώπων, 23 καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἐγερθήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

24 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δί-
δραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπαν Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν

---

5. εὐδόκησα ... αὐτοῦ ἀκούετε 6. ἔπεσον 9. ἀπὸ τοῦ ὄρους ... ἐγερθῇ: ἀναστῇ 11. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθ. εἶπεν αὐτοῖς ... ἔρχεται πρῶτον 12. ἀλλ' ἐποίησαν ... οὕτω 14. ἐλθών: ἐλθόντων αὐτῶν ... γονυπετῶν αὐτῷ 17. ἔσομαι μεθ' ὑμῶν 20. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν ... Μετάβηθι ἐντεῦθεν 24. εἶπον

οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; 25 λέγει Ναί. καὶ ἐλθόντα εἰς τὴν οἰκίαν 25
προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βα-
σιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν
υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; 26 λέγει αὐτῷ Ἀπὸ τῶν 26
ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ
υἱοί. 27 ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς θάλασ- 27
σαν βάλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον, καὶ
ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς
αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

XVIII.

Cavenda ambitio et offensio. Parabola de ove perdita. Placabilitas commendatur. Jus ligandi et solvendi. Quoties sit ignoscendum. Parabola de rege rationes reposcente.

Mc 9, *Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγον-* 1
33-37. Lc 9, *τες Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; 2 καὶ* 2
46-48. *προσκαλεσάμενος παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν 3 καὶ* 3
εἶπεν Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ
παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 4 ὅστις 4
οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μεί-
ζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 5 καὶ ὃς ἂν δέξηται ἓν παι- 5
Lc 17, 2. *δίον τοιοῦτον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. 6 ὃς δ' ἂν* 6
Mc 9, 42. *σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,*
συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς εἰς τὸν τράχηλον
Lc 17, 1. *αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. 7 Οὐαὶ* 7
τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γὰρ ἐλθεῖν τὰ σκάν-
δαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχε-
5, 30. *ται. 8 εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον* 8
Mc 9, 43. 45. *αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν*
ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βλη-
5, 29. *θῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. 9 καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκαν-* 9
Mc 9, 47. *δαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί ἐστιν μο-*
νόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βλη-
θῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. 10 Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε 10
ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν
διὰ παντὸς βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐ-
Lc 15, *ρανοῖς. 12 τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν* 12
4-7. *πρόβατα καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνενήκοντα*

---

25. *ἐλθόντα:* *ὅτε εἰσῆλθεν* 26. *λέγει αὐτῷ:* add *ὁ Πέτρος* 27. *εἰς τὴν θάλασσαν*

XVIII. 2. *προσκαλεσάμενος:* add *ὁ Ἰησοῦς* 4. *ταπεινώσῃ* 5. *ὃς ἐὰν ... παιδ. τοιοῦτον ἕν* 6. *εἰς τόν:* *ἐπὶ τόν* 7. *ἀνάγκη γάρ:* add *ἐστιν* 8. *ἔκκοψ. αὐτά* 10. *οἱ ἄγγ. αὐτῶν:* add *ἐν οὐρανοῖς* 11. *Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.* 12. *οὐχὶ ἀφεὶς ... καὶ πορευθείς:* om *καί*

13 *ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;* [13] *καὶ
ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ᾽ αὐτῷ
μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.*
14 [14] *οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν
15 οὐρανοῖς ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν τούτων.* [15] *Ἐὰν δὲ ἁμαρ-
τήσῃ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐ-
16 τοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.* [16] *ἐὰν* *Dt 19,
δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στό- 15. 2Co 13, 1.
17 *ματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.* [17] *ἐὰν δὲ πα-
ρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας
18 παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.* [18] *Ἀμὴν* 16, 19.
*λέγω ὑμῖν, ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν οὐ-
ρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν οὐ-
19 ρανῷ.* [19] *Πάλιν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσουσιν ἐξ ὑμῶν
ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσε-
20 ται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.* [20] *οὗ γάρ
εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν
μέσῳ αὐτῶν.*

21 *Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ Κύριε, ποσάκις ἁμαρ-* Lc 17,
τήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; 3. 4.
22 [22] *λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλὰ ἕως
23 ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.* [23] *διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησεν συνᾶραι λόγον μετὰ
24 τῶν δούλων αὐτοῦ.* [24] *ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσήχθη
25 αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.* [25] *μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ
ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος πραθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀποδοθῆναι.*
26 [26] *πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ λέγων Μακροθύμησον
27 ἐπ᾽ ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω.* [27] *σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος
τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν
28 αὐτῷ.* [28] *ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων
αὐτοῦ ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν
29 ἔπνιγεν λέγων Ἀπόδος εἴ τι ὀφείλεις.* [29] *πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος
αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν λέγων Μακροθύμησον ἐπ᾽ ἐμέ, καὶ ἀπο-
30 δώσω σοι.* [30] *ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν
31 εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον.* [31] *ἰδόντες οὖν οἱ σύν-
δουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες*

---

14. *μου: ὑμῶν ... ἓν: εἷς* 15. *ἁμαρτήσῃ:* add *εἰς σὲ ... ὕπαγε καὶ ἔλεγξον* 18. *ὅσα ἄν: ὅσα ἐάν ... ἐν τῷ οὐρανῷ* 19. *δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν* 21. *προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν* 22. *ἀλλ᾽ ἕως* 24. *προσηνέχθη* 25. *ὁ κύριος αὐτοῦ ... ὅσα εἶχε* 26. *Κύριε, μακροθύμησον ... σοι ἀποδώσω* 28. *Ἀπόδος μοι ὅ, τι ὀφείλ.* 29. *παρεκάλει:* praem *εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ... ἐπ᾽ ἐμοί, καὶ πάντα* 30. *ἀλλ᾽ ... ἕως οὗ* 31. *οὖν: δέ*

διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα. 32 τότε 32
προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ Δοῦλε πο-
νηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς
με· 33 οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγὼ σὲ 33
ἠλέησα; 34 καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς 34
βασανισταῖς ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον. 35 οὕτως καὶ 35
ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

XIX.

Responsio de repudio et coelibatu. Manus infantibus impositae. Juvenis divitis castigatio, divitiarum pericula. Petri praemiorum rogatio.

Mc 10, 1. Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, 1
μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰου-
δαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου. 2 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι 2
πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.
Mc 10, 2-12. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν καὶ λέ- 3
γοντες Εἰ ἔξεστιν ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν
αἰτίαν; 4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας 4
*Gn 1, 27. ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; 5 καὶ εἶπεν Ἕνεκα 5
*Gn 2, 24. τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ
κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα
μίαν. 6 ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ θεὸς 6
5, 31. συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. 7 λέγουσιν αὐτῷ Τί οὖν 7
*Dt 24, 1. Μωυσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου καὶ ἀπολῦσαι;
8 λέγει αὐτοῖς Ὅτι Μωυσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέ- 8
τρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ
5, 32. γέγονεν οὕτως. 9 λέγω δὲ ὑμῖν, ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐ- 9
τοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται, καὶ ὁ ἀπολε-
λυμένην γαμήσας μοιχᾶται. 10 λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί Εἰ 10
οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμ-
φέρει γαμῆσαι. 11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οὐ πάντες χωροῦσιν τὸν 11
λόγον ἀλλ' οἷς δέδοται. 12 εἰσὶν γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας 12
μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως, καί εἰσιν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνου-
χίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καί εἰσιν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνού-
χισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος
χωρεῖν χωρείτω.
Mc 10, 13-16. Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ 13

31. ἑαυτῶν: αὐτῶν 33. κἀγώ: καὶ ἐγώ 34. τὸ ὀφειλόμενον: add αὐτῷ 35. οὕτω ... ὁ ἐπουράνιος ... in fine add τὰ παραπτώματα αὐτῶν

XIX. 3. οἱ φαρισαῖοι ... λέγοντες αὐτῷ ... ἔξεστιν: add ἀνθρώπῳ 4. εἶπεν αὐτοῖς 5. ἕνεκεν ... προσκολληθήσεται 7. ἀπολῦσαι αὐτήν 8. οὕτω 9. ὅτι ὃς ἂν ... μή: εἰ μή 10. οἱ μαθηταί: add αὐτοῦ 11. τὸν λόγον: add τοῦτον 12. οὕτω 13. προσηνέχθη

14 αὐτοῖς καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. [14] ὁ Lc 18, 15-17.
δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἄφετε τὰ παιδία καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν
πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
15 [15] καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.
16 Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν αὐτῷ εἶπεν Διδάσκαλε, τί ἀγαθὸν Mc 10, 17-22.
17 ποιήσω ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον; [17] ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Τί με ἐρω- Lc 18, 18-23.
τᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστιν ὁ ἀγαθός. εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν
18 ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρει τὰς ἐντολάς. [18] λέγει αὐτῷ Ποίας; ὁ δὲ *Ex 20, 12-15.
Ἰησοῦς εἶπεν Τὸ οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ et *Lv 19, 18.
19 ψευδομαρτυρήσεις, [19] τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ
20 ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. [20] λέγει αὐτῷ ὁ νεα-
21 νίσκος Πάντα ταῦτα ἐφύλαξα· τί ἔτι ὑστερῶ; [21] ἔφη αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρ-
χοντα καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς,
22 καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. [22] ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος ἀπῆλθεν
λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.
23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν Mc 10, 23-27.
ὅτι πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ- Lc 18, 24-27.
24 ρανῶν. [24] πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ
τρυπήματος ῥαφίδος εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν
25 οὐρανῶν. [25] ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐξεπλήσσοντο σφόδρα
26 λέγοντες Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; [26] ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ
θεῷ πάντα δυνατά.
27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκα- Mc 10, 28-31.
28 μεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; [28] ὁ δὲ Lc 18, 28-30.
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθή-
σαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα
29 θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. [29] καὶ πᾶς Lc 22, 30.
ὅστις ἀφῆκεν ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τέκνα
ἢ ἀγροὺς ἢ οἰκίας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, πολλαπλασίονα
30 λήμψεται καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. [30] πολλοὶ δὲ ἔσονται
πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.

---

15. αὐτοῖς τὰς χεῖρας 16. αὐτῷ εἶπεν: εἶπεν αὐτῷ ... Διδάσκαλε: add ἀγαθέ ... ἔχω 17. Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός ... εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν ... τήρησον 19. πατέρα: add σου 20. ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου 21. om τοῖς ... ἐν οὐρανῷ 22. ὁ νεανίσκος: add τὸν λόγον 23. δυσκόλως πλούσιος 24. εἰσελθεῖν: διελθεῖν ... βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν 25. οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 29. ὅστις: ὅς ... μητέρα: add ἢ γυναῖκα ... ἢ οἰκίας: οἰκίας ἢ ante ἀδελφούς ... ἑκατονταπλασίονα

XX.

Parabola de mercede operariorum in vinea. Mors et resurrectio denuo denuntiatae. Filii Zebedaei sedem Christo proximam sibi arrogant. Caeci Hierichuntini.

Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκο- 1
δεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν
ἀμπελῶνα αὐτοῦ. [2] *συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δη-* 2
ναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.
[3] *καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ* 3
ἀγορᾷ ἀργούς· [4] *κἀκείνοις εἶπεν Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν* 4
ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. [5] *οἱ δὲ ἀπῆλθον.* 5
πάλιν δὲ ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύ-
τως. [6] *περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας,* 6
καὶ λέγει αὐτοῖς Τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; [7] *λέ-* 7
γουσιν αὐτῷ Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς Ὑπά-
γετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα. [8] *ὀψίας δὲ γενομένης λέγει* 8
ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ Κάλεσον τοὺς
ἐργάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν
ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. [9] *καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην* 9
ὥραν ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. [10] *καὶ ἐλθόντες οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν* 10
ὅτι πλεῖον λήμψονται· καὶ ἔλαβον τὸ ἀνὰ δηνάριον καὶ αὐτοί.
[11] *λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου* [12] *λέγοντες* 11 12
Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς
ἐποίησας τοῖς βαστάσασιν τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύ-
σωνα; [13] *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν Ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ* 13
σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; [14] *ἆρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε.* 14
θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί· [15] *οὐκ ἔξεστίν* 15
μοι ὃ θέλω ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός
ἐστιν ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; [16] *οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι* 16
καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι.
Mc 10, 32-34. Lc 18, 31-33. *Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα παρέλαβεν τοὺς* 17
δώδεκα κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν αὐτοῖς [18] *Ἰδοὺ ἀνα-* 18
βαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθή-
σεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐ-
τὸν θανάτῳ, [19] *καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ* 19
ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἐγερθήσεται.

XX. 3. *περὶ τὴν τρίτην* 5. *πάλιν δέ:* om *δέ* 6. *ἐνδεκάτην:* add *ὥραν* ... *ἑστῶτας ἀργούς* 7. add in fine *καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε* 10. *καὶ ἐλθόντες: ἐλθ. δὲ*, item *πλείονα λήψονται· κ. ἔλ. καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον* 12. *λέγοντες Ὅτι* 15. *οὐκ: ἢ οὐκ ... ποιῆσαι ὃ θέλω ... εἰ: ἢ* 16. add in fine: *πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.* 17. *τοὺς δώδεκα μαθητάς ... καὶ ἐν τῇ ὁδῷ: ἐν τῇ ὁδ. καί* 19. *ἐγερθήσεται: ἀναστήσεται*

20 *Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ* Mc 10, 35-45.
21 *τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι ἀπ' αὐτοῦ.* [21] *ὁ*
δὲ εἶπεν αὐτῇ Τί θέλεις; λέγει αὐτῷ Εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι
οἱ δύο υἱοί μου εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν
22 *τῇ βασιλείᾳ σου.* [22] *ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Οὐκ οἴδατε*
τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν;
23 *λέγουσιν αὐτῷ Δυνάμεθα.* [23] *λέγει αὐτοῖς Τὸ μὲν ποτήριόν μου*
πίεσθε, τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων, οὐκ
ἔστιν ἐμὸν τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός
24 *μου.* [24] *ἀκούσαντες δὲ οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο*
25 *ἀδελφῶν.* [25] *ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν Οἴδατε* Lc 22, 25-27.
ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ με-
26 *γάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.* [26] *οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν·*
ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος,
27 [27] *καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος·* 23, 11. Mc 9, 35.
28 [28] *ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ*
διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.
29 *Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱεριχὼ ἠκολούθησεν αὐτῷ* Mc 10, 46-52.
30 *ὄχλος πολύς.* [30] *καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν,* Lc 18, 35-43.
ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες Κύριε, ἐλέη-
31 *σον ἡμᾶς, υἱὸς Δαυίδ.* [31] *ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα*
σιωπήσωσιν· οἱ δὲ μεῖζον ἔκραξαν λέγοντες Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς,
32 *υἱὸς Δαυίδ.* [32] *καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν*
33 *Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;* [33] *λέγουσιν αὐτῷ Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν*
34 *οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν.* [34] *σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἥψατο τῶν*
ὀμμάτων αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

XXI.

Ingreditur solemniter urbem. Purgatio templi. Pueri acclamantes. Imprecatio ficus. Unde Johannis auctoritas? Parabolae de fratribus in vineam missis et de colonis filii occisoribus. Lapis angularis reprobatus.

1 *Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἦλθον εἰς Βηθσφαγῆ* Mc 11, 1-10.
εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς Lc 19, 29-38.
2 [2] *λέγων αὐτοῖς Πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν,* Jo 12, 12-15.
καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς·
3 *λύσαντες ἄγετέ μοι.* [3] *καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ*

---

20. *παρ' αὐτοῦ* 21. om *σου* secundum 22. *πίνειν:* add *καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;* 23. *καὶ λέγει αὐτοῖς ... πίεσθε:* add *καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε .. ἐξ εὐωνύμων:* add *μου* ... om *τοῦτο* 24. *καὶ ἀκούσαντες οἱ* 26. *οὐχ οὕτω δέ ... θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας* 30. *Κύριε* post *ἡμᾶς* pon 31. *ἔκραζον ... Κύριε* post *ἡμᾶς* pon 33. *ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμ.* 34. *ὀμμάτων: ὀφθαλμῶν ... ἀνέβλεψαν:* add *αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί*

XXI. 1. *Βηθφαγῆ ... πρὸς τὸ ὄρος* 2. *Πορεύθητε ... ἀγάγετε*

κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς. [4]τοῦτο 4
δὲ γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος
*Zch 9, 9. [5]Εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι 5
πραΰς, ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ ἐπὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.
[6]πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς συνέταξεν 6
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, [7]ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέ- 7
θηκαν ἐπ' αὐτῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν. [8]ὁ 8
δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι
δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ
ὁδῷ. [9]οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες 9
*Ps 118, 26. ἔκραζον λέγοντες Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυίδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχό-
μενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. [10]καὶ εἰσελ- 10
θόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα
Τίς ἐστιν οὗτος; [11]οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον Οὗτός ἐστιν ὁ προφήτης 11
Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρὲθ τῆς Γαλιλαίας.
Mc 11. 15-17. Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλεν 12
Lc 19, 45. 46. πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς
Jo 2, 13-17. τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν
πωλούντων τὰς περιστεράς, [13]καὶ λέγει αὐτοῖς Γέγραπται Ὁ 13
*Es 56, 7. *Jer 7, 11. οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ποιεῖτε
σπήλαιον λῃστῶν. [14]καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν 14
τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. [15]ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς 15
καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας
τοὺς κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυίδ,
ἠγανάκτησαν [16]καὶ εἶπαν αὐτῷ Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ 16
*Ps 8, 3. δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς Ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ἐκ στόμα-
τος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον; [17]καὶ καταλιπὼν 17
αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.
Mc 11, 12-14. et Πρωίας δὲ ἐπαναγαγὼν εἰς τὴν πόλιν ἐπείνασεν. [19]καὶ 18 19
19-24. ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν
ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ Οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ
καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ
συκῆ. [20]καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες Πῶς πα- 20
ραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ; [21]ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 21
αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ
μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε
Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται· [22]καὶ πάντα 22
ὅσα ἐὰν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήμψεσθε.
Mc 11, 27-33. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι 23

4. τοῦτο δὲ ὅλον 5. καὶ ἐπιβεβηκώς ... om ἐπί secundum 6. προσέταξεν 7. ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν ... ς^e (non ς) ἐπεκάθισαν 9. om αὐτόν 11. Ἰησοῦς ὁ προφήτης 12. ὁ Ἰησοῦς 13. ἐποιήσατε 15. om τούς secundum 16. εἶπον 18. ἐπανάγων 19. om Οὐ 22. ὅσα ἂν ... λήψεσθε 11. Ναζαρέτ

οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες Ἐν ποίᾳ Lc 20, 1-8.
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην;
24 [24] ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ
λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
25 ταῦτα ποιῶ· [25] τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐ-
ρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες
26 [26] Ἐὰν εἴπωμεν Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύ-
σατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν Ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν
27 ὄχλον· πάντες γὰρ ὡς προφήτην ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην. [27] καὶ
ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπον Οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ
28 αὐτός Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. [28] Τί
δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν δύο τέκνα, καὶ προσελθὼν τῷ
πρώτῳ εἶπεν Τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνι.
29 [29] ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Οὐ θέλω, ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς
30 ἀπῆλθεν. [30] προσελθὼν δὲ τῷ ἑτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀπο-
31 κριθεὶς εἶπεν Ἐγὼ κύριε, καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. [31] τίς ἐκ τῶν δύο
ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν Ὁ πρῶτος. λέγει αὐ-
τοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι
32 προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. [32] ἦλθεν γὰρ
Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε
αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ
33 ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. [33] Ἄλ-
λην παραβολὴν ἀκούσατε. ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις Mc 12, 1-12.
ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν καὶ ὤρυξεν Lc 20, 9-19.
ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωρ- *Es 5, 1. 2.
34 γοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν. [34] ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν,
ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς
35 καρποὺς αὐτοῦ. [35] καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ
36 ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. [36] πάλιν
ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν
37 αὐτοῖς ὡσαύτως. [37] ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν
38 αὐτοῦ λέγων Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. [38] οἱ δὲ γεωργοὶ
ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος·
δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ σχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.
39 [39] καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτει-
40 ναν. [40] ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς
41 γεωργοῖς ἐκείνοις; [41] λέγουσιν αὐτῷ Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει
αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες
42 ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. [42] λέγει
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς Λίθον ὃν *Ps 118, 22. 23.

25. om τό secundum ... ἐν: παρ' 26. ὡς προφήτην post Ἰωάννην pon 28. τέκνα δύο ... add in fine μου 30. καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ 31. λέγουσιν: add αὐτῷ 32. πρ. ὑμᾶς Ἰωάννης ... οὐδέ: οὐ 33. ἄνθρωπός τις ... ἐξέδοτο 38. κατάσχωμεν 41. ἐκδόσεται

ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γω-
νίας· παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλ-
μοῖς ἡμῶν; 43 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ 43
βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς
αὐτῆς. 45 καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς 45
παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει· 46 καὶ ζη- 46
τοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προ-
φήτην αὐτὸν εἶχον.

XXII.

Parabola de epulo regio. Responsio de censu solvendo, de resurrectione, de praecepto primario. Christus cujus sit filius?

Lc 14, 16-24. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐ- 1
τοῖς λέγων 2 Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασι- 2
λεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 3 καὶ ἀπέστειλεν τοὺς 3
δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ
οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. 4 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων 4
Εἴπατε τοῖς κεκλημένοις Ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ ταῦ-
ροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε εἰς
τοὺς γάμους. 5 οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὃς μὲν εἰς τὸν 5
ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· 6 οἱ δὲ λοιποὶ κρα- 6
τήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. 7 ὁ δὲ 7
βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν
τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. 8 τότε 8
λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ Ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κε-
κλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. 9 πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους 9
τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὕρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.
10 καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον 10
πάντας ὅσους εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ
γάμος ἀνακειμένων. 11 εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς 11
ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γά-
μου. 12 καὶ λέγει αὐτῷ Ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων 12
ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη. 13 τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν τοῖς 13
διακόνοις Δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς
τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς
(20, 16.) τῶν ὀδόντων. 14 πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. 14
Mc 12, 13-17. Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον ὅπως 15
Lc 20, 20-26. αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. 16 καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς 16
μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν λέγοντες Διδάσκαλε, οἴ-

44. *Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.* 46. *ἐπειδὴ ὡς προφήτην*
XXII. 1. *αὐτοῖς* post *εἶπεν* pon 4. *ἡτοίμασα* 5. *ὁ μέν* et *ὁ δέ* ... *ἐπί: εἰς* 7. *ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεύς* 9. *ὅσους ἄν* 13. *εἶπεν ὁ βασιλεύς* ... *ἐκβάλ. αὐτόν: ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐκβάλετε*

δαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ δι-
δάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς
17 πρόσωπον ἀνθρώπων· [17] εἰπὲ οὖν ἡμῖν τί σοι δοκεῖ· ἔξεστιν
18 δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὔ; [18] γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονη-
19 ρίαν αὐτῶν εἶπεν Τί με πειράζετε, ὑποκριταί; [19] ἐπιδείξατέ μοι
τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον.
20 21 [20] καὶ λέγει αὐτοῖς Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; [21] λέ-
γουσιν αὐτῷ Καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς Ἀπόδοτε οὖν τὰ
22 Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. [22] καὶ ἀκούσαντες
ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.
23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, οἱ λέ- Mc 12,
24 γοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν [24] λέγοντες 18-27. Lc 20,
Διδάσκαλε, Μωυσῆς εἶπεν Ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, 27-39. *Dt 25, 5.
ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστή-
25 σει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. [25] ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελ-
φοί· καὶ ὁ πρῶτος γήμας ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα
26 ἀφῆκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. [26] ὁμοίως καὶ ὁ
27 δεύτερος καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά. [27] ὕστερον δὲ πάντων
28 ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. [28] ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν τίνος τῶν ἑπτὰ
29 ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. [29] ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύνα-
30 μιν τοῦ θεοῦ. [30] ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμί-
31 ζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσίν. [31] περὶ δὲ τῆς
ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ
32 θεοῦ λέγοντος [32] Ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ *Ex 3, 6.
καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.
33 [33] καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδου- Mc 12, 28-31.
35 καίους συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, [35] καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐ- Lc 10, 25-27.
36 τῶν νομικὸς πειράζων αὐτόν [36] Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη
37 ἐν τῷ νόμῳ; [37] ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου *Dt 6, 5.
ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ
38 τῇ διανοίᾳ σου. [38] αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή.
39 [39] δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυ- *Lv 19, 18.
40 τόν. [40] ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμαται
καὶ οἱ προφῆται.
41 Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς Mc 12, 35-37.
42 [42] λέγων Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστιν; λέ- Lc 20, 41-44.
43 γουσιν αὐτῷ Τοῦ Δαυίδ. [43] λέγει αὐτοῖς Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν

---

22. ἀπῆλθον 25. γήμας: γαμήσας 28. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει 30. ἐκγαμίζονται ... ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ 35. add in fine καὶ λέγων 37. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ 38. αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη 40. ὁ νόμ. καὶ οἱ προφ. κρέμανται

πνεύματι καλεῖ αὐτὸν κύριον λέγων [44] Εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ 44
Ps 110,1. μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑπο-
κάτω τῶν ποδῶν σου. [45] εἰ οὖν Δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς 45
υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν; [46] καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λό- 46
γον, οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι
αὐτὸν οὐκέτι.

XXIII.

Castigantur Pharisaeorum ostentatio, simulatio legumque perversa interpretatio et multiplex abusus. Hierosolyma prophetarum interfectrix.

Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς 1
αὐτοῦ [2] λέγων Ἐπὶ τῆς Μωυσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμ- 2
ματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. [3] πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν 3
ποιήσατε καὶ τηρεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέ-
Lc 11, 46. γουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν. [4] δεσμεύουσιν δὲ φορτία βαρέα καὶ 4
ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύλῳ αὐ-
τῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά. [5] πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν 5
ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσιν γὰρ
τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσιν τὰ κράσπεδα, [6] φιλοῦ- 6
Mc 12, 38. 39. σιν δὲ τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθε-
Lc 11, 43. 20, 46. δρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς [7] καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγο- 7
ραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββί. [8] ὑμεῖς δὲ μὴ 8
κληθῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ διδάσκαλος, πάντες δὲ
ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. [9] καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς 9
γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. [10] μηδὲ κληθῆτε 10
καθηγηταί, ὅτι καθηγητὴς ὑμῶν ἐστὶν εἷς ὁ Χριστός. [11] ὁ δὲ 11
Mt 20, 26. μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. [12] ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν 12
ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.
Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι 13
Lc 11, 52. κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελ-
θεῖν. [15] οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι 15
περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον,
καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν.

---

43. κύριον αὐτὸν καλεῖ 44. ὁ κύριος ... ὑποκάτω: ὑποπόδιον 46. αὐτῷ ἀποκριθῆναι

XXIII. 3. εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε 4. δεσμ. γὰρ φορτ. βαρ. καὶ δυσβάστακτα 5. πλατύν. δὲ τά ... τὰ κράσπεδα: add τῶν ἱματίων αὐτῶν 6. φιλοῦσί τε 7. ῥαββί, ῥαββί 8. ὁ διδάσκαλος: ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός 9. ὁ οὐράνιος: ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς 10. εἷς γάρ ἐστιν ὁ καθηγητὴς ὑμῶν, ὁ Χριστός 14. ς^e Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα. (item ς sed ὅτι κατεσθίετε etc. κρίμα. Οὐαὶ ὑμῖν, γρ. κ. φαρ. ante ὅτι κλείετε etc. pon)

16 16 *οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες Ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ*
ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ ὀφεί-
17 *λει.* 17 *μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ*
18 *ναὸς ὁ ἁγιάσας τὸν χρυσόν;* 18 *καί Ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσια-*
στηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐ-
19 *τοῦ, ὀφείλει.* 19 *τυφλοί, τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστή-*
20 *ριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον;* 20 *ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ*
21 *ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ·* 21 *καὶ ὁ ὀμόσας*
ἐν τῷ ναῷ ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν·
22 22 *καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ*
23 *καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.* 23 *οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς* Lc 11, 42.
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ
ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου,
τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
24 *κἀκεῖνα μὴ ἀφεῖναι.* 24 *ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διυλίζοντες τὸν κώ-*
25 *νωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.* 25 *οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς* Lc 11, 39.
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτη-
ρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ
26 *ἀκρασίας.* 26 *Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ*
27 *ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ καθαρόν.* 27 *οὐαὶ*
ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε
τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσω-
28 *θεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.* 28 *οὕ-*
τως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι,
29 *ἔσωθεν δέ ἐστε μεστοὶ ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.* 29 *οὐαὶ ὑμῖν,* Lc 11, 47. 48.
γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς
τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων,
30 30 *καὶ λέγετε Εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν,*
οὐκ ἂν ἤμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.
31 31 *ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς*
32 *προφήτας.* 32 *καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων*
33 *ὑμῶν.* 33 *ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρί-*
34 *σεως τῆς γεέννης;* 34 *διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς* Lc 11, 49-51.
προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς· ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε
καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς
35 *ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·* 35 *ὅπως ἔλθῃ ἐφ'*
ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυννόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵμα-
τος Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαρα-
χίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

17. *ὁ ἁγιάζων* 18. *καί Ὃς ἐάν* 19. *μωροὶ καὶ τυφλοί* 21. *κατοικοῦντι* 23. *τὸν ἔλεον* ... om *δέ* ... *ἀφιέναι* 26. *τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος* ... *αὐτοῦ: αὐτῶν* 28. *οὕτω* ... *μεστοί ἐστε* 30. *ἦμεν* bis ... *κοινωνοὶ αὐτῶν* 34. *ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε:* praem *καί* 35. *ἐκχυνόμενον*

36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει πάντα ταῦτα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. 36
Lc 13, 34. 35. 37 Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ 37
λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα
ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσ-
σία ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. 38 ἰδοὺ ἀφίε- 38
ται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. 39 λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε 39
*Ps 118, 26. ἀπ᾽ ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι
κυρίου.

XXIV.

Responsio Christi de interitu Judaeae, saeculi fine et reditu suo.
Exemplum aequalium Noachi item servi fidelis et male fidi.

Mc 13, 1-9. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο, καὶ 1
Lc 21, 5-12. προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ
ἱεροῦ. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; 2
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον ὃς οὐ κατα-
λυθήσεται. 3 καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν 3
προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ᾽ ἰδίαν λέγοντες Εἰπὲ ἡμῖν πότε
ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ συντε-
λείας τοῦ αἰῶνος; 4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Βλέ- 4
πετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. 5 πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ 5
ὀνόματί μου λέγοντες Ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ πολλοὺς πλανή-
σουσιν. 6 μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· 6
ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι, ἀλλ᾽ οὔπω ἐστὶν
τὸ τέλος. 7 ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ 7
βασιλείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους. 8 πάντα 8
10, 22. Mc 13, 13. δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων. 9 τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν 9
Lc 21, 17. καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν
ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου. 10 καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ 10
καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. 11 καὶ 11
πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς.
12 καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη 12
10, 22. τῶν πολλῶν. 13 ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. 13
Mc 13, 10. 14 καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ 14
τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τότε ἥξει τὸ
Mc 13, 14-23. τέλος. 15 Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν 15
Lc 21, 20-24. διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων
*Dan 9, 27. νοείτω, 16 τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη, 17 ὁ 16 17
Lc 17, 31. ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβαινέτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,

---

36. ταῦτα πάντα 37. ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσ. ἑαυτῆς ... om αὐτῆς
XXIV. 1. ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ 2. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν ... πάντα ταῦτα ... ὃς οὐ: add μή 3. καὶ τῆς συντελείας 7. λιμοί: add καὶ λοιμοί 9. ς^e (non ς) om τῶν 15. ς^e (non ς) ἑστώς 17. τὰ ἐκ: τι ἐκ

18 [18] καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὰ ἱμάτια
19 αὐτοῦ. [19] οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζού-
20 σαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. [20] προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένη-
21 ται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος μηδὲ σαββάτῳ. [21] ἔσται γὰρ τότε
θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν
22 οὐδ' οὐ μὴ γένηται. [22] καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι
ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολο-
23 βωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. [23] τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ Ἰδοὺ
24 ὧδε ὁ Χριστός, ἤ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. [24] ἐγερθήσονται γὰρ
ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα
καὶ τέρατα ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.
25 26 [25] ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. [26] ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν Ἰδοὺ ἐν τῇ Lc 17, 23-24.
ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθητε· Ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε.
27 [27] ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται
ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.
28 29 [28] ὅπου ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί. [29] Εὐ- Mc 13, 24-31.
θέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθή- Lc 21, 25-33.
σεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες
πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σα-
30 λευθήσονται. [30] καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου ἐν οὐρανῷ, καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς Apoc 1, 7.
γῆς καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν
31 νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. [31] καὶ
ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης,
καὶ ἐπισυνάξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέ-
32 μων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. [32] Ἀπὸ δὲ τῆς
συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένη-
ται ἁπαλὸς καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος·
33 [33] οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς
34 ἐστιν ἐπὶ θύραις. [34] ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ
35 αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. [35] ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ πα-
36 ρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. [36] Περὶ δὲ τῆς Mc 13, 32.
ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐ-
37 ρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος. [37] ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Lc 17, 26 f.
38 Νῶε, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. [38] ὡς
γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πί-
νοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν
39 Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, [39] καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κα-
τακλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ
40 τοῦ ἀνθρώπου. [40] τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παρα-

---

20. ἐν σαββάτῳ 27. ἔσται: add καί 28. ὅπου γάρ 30. ἐν τῷ οὐρανῷ 33. οὕτω 35. παρελεύσεται: παρελεύσονται 36. καὶ τῆς ὥρας 37. ἔσται: add καί 38. ὥσπερ γάρ ... τοῦ κατακλυσμοῦ: praem ταῖς πρό 39. ἔσται: add καί 40. ὁ εἷς bis

Lc 17, 35. λαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται· 41 δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία 41
παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται. 42 γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ 42
Lc 12, 39-40. οἴδατε ποίᾳ ἡμέρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. 43 Ἐκεῖνο δὲ γινώ- 43
σκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχε-
ται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν εἴασεν διορυγῆναι τὴν οἰκίαν
αὐτοῦ. 44 διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ οὐ δοκεῖτε 44
Lc 12, 42-46. ὥρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. 45 Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς 45
δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκετείας
αὐτοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ; 46 μακάριος ὁ 46
δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει οὕτως ποιοῦντα.
47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ κατα- 47
στήσει αὐτόν. 48 ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ 48
καρδίᾳ αὐτοῦ Χρονίζει μου ὁ κύριος ἐλθεῖν, 49 καὶ ἄρξηται 49
τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν με-
θυόντων· 50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ 50
προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, 51 καὶ διχοτομήσει αὐτὸν 51
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ
κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

XXV.

Parabolae de decem virginibus et de talentorum usu. Judicium extremum.

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθέ- 1
νοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν ἐξῆλθον εἰς ὑπάν-
τησιν τοῦ νυμφίου. 2 πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν μωραὶ καὶ πέντε 2
φρόνιμοι. 3 αἵτινες μωραί, λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν οὐκ 3
ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον· 4 αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν 4
τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. 5 χρονίζοντος δὲ τοῦ 5
νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. 6 μέσης δὲ νυκτὸς 6
κραυγὴ γέγονεν Ἰδοὺ ὁ νυμφίος, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν. 7 τότε 7
ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμ-
πάδας ἑαυτῶν. 8 αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπαν Δότε ἡμῖν 8
ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. 9 ἀπε- 9
κρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι Μή ποτε οὐ μὴ ἀρκέσῃ ἡμῖν
καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγορά-
σατε ἑαυταῖς. 10 ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμ- 10
φίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ

---

41. μύλωνι 42. ποίᾳ ὥρᾳ 44. ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε 45. ὁ κύριος αὐτοῦ ... οἰκετείας: θεραπείας ... τοῦ διδόναι 46. ποιοῦντα οὕτως 48. ὁ κύριός μου 49. om αὐτοῦ ... ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν

XXV. 1. ἑαυτῶν: αὐτῶν ... ἀπάντησιν 2. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι καὶ (ς, non ςe, add αἱ) πέντε μωραί 3. αὐτῶν: ἑαυτῶν 4. ἀγγείοις αὐτῶν 6. ὁ νυμφίος: add ἔρχεται ... εἰς ἀπάντ. αὐτοῦ 7. ἑαυτῶν: αὐτῶν 8. εἶπον 9. οὐ μή: οὐκ ... πορεύεσθε δὲ μᾶλλον

11 ἐκλείσθη ἡ θύρα. [11] ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρ-
12 θένοι λέγουσαι Κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. [12] ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
13 εἶπεν Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. [13] γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι
14 οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν. [14] Ὥσπερ γὰρ ἄνθρω- Lc 19, 11-27.
πος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐ-
15 τοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, [15] καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα,
ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπε-
16 δήμησεν εὐθέως. [16] πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν
17 εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. [17] ὡσαύ-
18 τως καὶ ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. [18] ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν
ἀπελθὼν ὤρυξεν γῆν καὶ ἔκρυψεν τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐ-
19 τοῦ. [19] μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων
20 ἐκείνων καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν. [20] καὶ προσελθὼν ὁ τὰ
πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων
Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα
21 ἐκέρδησα. [21] ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ
πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε
22 εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. [22] προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο
τάλαντα εἶπεν Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα
23 δύο τάλαντα ἐκέρδησα. [23] ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ Εὖ, δοῦλε
ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε κα-
24 ταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. [24] προσελθὼν
δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς εἶπεν Κύριε, ἔγνων σε ὅτι
σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων
25 ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· [25] καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ
26 τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν. [26] ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ, ᾔδεις ὅτι
θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα;
27 [27] ἔδει σε οὖν βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλ-
28 θὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. [28] ἄρατε οὖν ἀπ'
29 αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. [29] τῷ
γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· τοῦ δὲ μὴ Mt 13, 12
30 ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. [30] καὶ τὸν ἀχρεῖον
δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθ-
μὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
31 Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ
πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης
32 αὐτοῦ· [32] καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη,

---

13. add in fine ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται 17. ἐκέρδησε καὶ αὐτός 18. γῆν: ἐν τῇ γῇ ... ἀπέκρυψε 19. χρόνον πολὺν ... μετ' αὐτῶν λόγον 20. add in fine ἐπ' αὐτοῖς 21. ἔφη δὲ αὐτῷ 22. ὁ τὰ δύο τάλαντα: add λαβών ... add in fine ἐπ' αὐτοῖς 27. οὖν σε 29. τοῦ δὲ μή: ἀπὸ δὲ τοῦ μή 30. ἐκβάλλετε 31. οἱ ἅγιοι ἄγγελοι 32. συναχθήσεται

καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ
πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, 33 καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ 33
δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. 34 τότε ἐρεῖ ὁ βασι- 34
λεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός
μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ κα-
ταβολῆς κόσμου. 35 ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, 35
ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με,
36 γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, 36
ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθατε πρός μέ. 37 τότε ἀποκριθήσονται 37
αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα καὶ
ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; 38 πότε δέ σε εἴδομεν 38
ξένον καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; 39 πότε δέ 39
σε εἴδομεν ἀσθενοῦντα ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρός σέ;
40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' 40
ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων,
ἐμοὶ ἐποιήσατε. 41 τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων Πορεύεσθε 41
ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον
τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. 42 ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ 42
ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, 43 ξένος 43
ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με,
ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. 44 τότε ἀπο- 44
κριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα
ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ
διηκονήσαμέν σοι; 45 τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων Ἀμὴν 45
λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων,
οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. 46 καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν 46
αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

XXVI.

Fata Jesu extrema. Sacerdotum consilium. Femina ungens. Pactio Judae. Coena ultima. Jesu anxietas in horto, captio, damnatio. Petri lapsus.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους 1
Mc 14, 1. Lc 22, 1. τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ 2 Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο 2
ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδο-
ται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.
Mc 14, 1s. Lc 22, 2. Jo 11, 47. Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ 3
εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου Καϊάφα, 4 καὶ συνε- 4
βουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν.
5 ἔλεγον δέ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ. 5
Mc 14, 3-9. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ 6
Jo 12, 1-8. λεπροῦ, 7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βα- 7

36. ἤλθετε 39. ἀσθενῆ 44. ἀποκριθήσονται: add αὐτῷ
XXVI. 3. ἀρχιερεῖς: add καὶ οἱ γραμματεῖς 4. κρατήσωσι δόλῳ

8 ρυτίμου καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου. 8 ἰδόν- (Lc 7, 36 ss.)
τες δὲ οἱ μαθηταὶ ἠγανάκτησαν λέγοντες Εἰς τί ἡ ἀπώλεια
9 αὕτη; 9 ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι τοῖς
10 πτωχοῖς. 10 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Τί κόπους παρέχετε
11 τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. 11 πάντοτε γὰρ
τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.
12 12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς
13 τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. 13 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κη-
ρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ
ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.
14 Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκα- Mc 14, 10. 11.
15 ριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς 15 εἶπεν Τί θέλετέ μοι δοῦναι, Lc 22, 3-6.
κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα *Zach 11, 12.
16 ἀργύρια. 16 καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.
17 Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ Mc 14, 12-16.
18 λέγοντες Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; 18 ὁ Lc 22, 7-13.
δὲ εἶπεν Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἴπατε αὐτῷ
Ὁ διδάσκαλος λέγει Ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ
19 πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου. 19 καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς
20 συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. 20 Ὀψίας Mc 14, 17-25.
21 δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. 21 καὶ ἐσθιόντων αὐ- Lc 22, 14-23.
τῶν εἶπεν Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.
22 22 καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ εἷς ἕκαστος
23 Μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε; 23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὁ ἐμβάψας μετ'
24 ἐμοῦ τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ, οὗτός με παραδώσει. 24 ὁ μὲν
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ
δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδί-
δοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.
25 25 ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν εἶπεν Μήτι ἐγώ
26 εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ Σὺ εἶπας. 26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λα- 1 Co 11, 23-25.
βὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς καὶ εἶπεν Λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.
27 27 καὶ λαβὼν ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων
28 Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· 28 τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου τῆς
διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
29 29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήμα-
τος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ'
ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.
30 31 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. 31 τότε Mc 14, 26-31.
λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ Lc 22, 39.

8. οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 9. τοῦτο: add τὸ μύρον ... om τοῖς 17. λέγοντες: add αὐτῷ 22. εἷς ἕκαστος: ἕκαστ. αὐτῶν 23. ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα 27. τὸ ποτήριον 28. τῆς διαθήκης: τὸ τῆς καινῆς διαθήκης ... ἐκχυνόμενον 29. γεννήματος

*Zch 13, 7. ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γάρ Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ
διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης. 32 μετὰ δὲ τὸ 32
ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 33 ἀποκριθεὶς δὲ 33
ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ Εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ
Jo 13, 38. οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. 34 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν λέγω 34
Lc 22, 34. σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ
με. 35 λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ 35
μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.
Mc 14, 32-42. Τότε ἔρχεται μετ᾽ αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον 36
Lc 22, 40-46. Γεθσημανεῖ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς Καθίσατε αὐτοῦ ἕως ἂν
Jo 18, 1. ἀπελθὼν ἐκεῖ προσεύξωμαι. 37 καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ 37
τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.
38 τότε λέγει αὐτοῖς Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· 38
μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ᾽ ἐμοῦ. 39 καὶ προελθὼν μικρὸν 39
ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων Πάτερ, εἰ
δυνατόν ἐστιν, παρελθάτω ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν
οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω ἀλλ᾽ ὡς σύ. 40 καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθη- 40
τὰς καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ Οὕ-
τως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ᾽ ἐμοῦ; 41 γρηγορεῖτε 41
καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα
πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. 42 πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν 42
προσηύξατο λέγων Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο παρελθεῖν
ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. 43 καὶ ἐλθὼν πάλιν 43
εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βε-
βαρημένοι. 44 καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν 44
αὐτὸν λόγον εἰπών. 45 τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ 45
λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ
ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτω-
λῶν. 46 ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. 46
Mc 14, 43-50. Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλ- 47
Lc 22, 47-53. θεν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ
Jo 18, 2. τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. 48 ὁ δὲ παραδιδοὺς 48
αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων Ὃν ἐὰν φιλήσω, αὐτός ἐστιν·
κρατήσατε αὐτόν. 49 καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν 49
Χαῖρε, ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 50 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν 50
αὐτῷ Ἑταῖρε, ἐφ᾽ ὃ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς
Jo 18, 10. 11. χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. 51 καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν 51
μετὰ Ἰησοῦ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ,
καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

---

31. διασκορπισθήσεται 33. Εἰ καὶ πάντες 36. Γεθσημανῆ ... ἕως οὗ ἀπελθ. προσεύξ. ἐκεῖ 39. Πάτερ μου ... παρελθέτω 42. τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ᾽ ἐμοῦ 43. πάλ. εὗρ. αὐτούς: εὑρίσκει αὐτ. πάλ. 44. ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο ἐκ τρίτου 45. μαθητάς: add αὐτοῦ ... τὸ λοιπόν 48. Ὃν ἄν 50. ἐφ᾽ ᾧ.

52 52 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς
τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρῃ
53 ἀπολοῦνται. 53 ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν
πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείω δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέ-
54 λων; 54 πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;
55 55 ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις Ὡς ἐπὶ λῃστὴν
ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν
ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμην διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.
56 56 τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφη-
τῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.
57 Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν Mc 14, 53-65.
τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθη- Lc 22, 54
58 σαν. 58 ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν ἕως τῆς
αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως, καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρε-
59 τῶν ἰδεῖν τὸ τέλος. 59 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ τὸ συνέδριον ὅλον Lc 22, 66-71.
ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανα-
60 τώσουσιν, 60 καὶ οὐχ εὗρον πολλῶν προσελθόντων ψευδομαρτύ-
61 ρων. ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο 61 εἶπον Οὗτος ἔφη Δύνα- 27, 40. Jo 2, 19.
μαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκο-
62 δομῆσαι. 62 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ Οὐδὲν ἀπο-
63 κρίνῃ τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; 63 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ
θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ
64 θεοῦ. 64 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Σὺ εἶπας· πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ'
ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς
65 δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. 65 τότε
ὁ ἀρχιερεὺς διέῤῥηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων Ἐβλασφήμησεν· τί
ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν.
66 66 τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον Ἔνοχος θανάτου ἐστίν.
67 67 Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν, Mc 14, 65. Lc 22, 63-65.
68 οἱ δὲ ἐράπισαν 68 λέγοντες Προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστιν
ὁ παίσας σε;
69 Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ Mc 14, 66-72.
μία παιδίσκη λέγουσα Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου. Lc 22, 55-60.
70 70 ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων λέγων Οὐκ οἶδα τί λέγεις. Jo 18, 16 ss.
71 71 ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη καὶ
λέγει αὐτοῖς ἐκεῖ Καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου.

---

52. σου την μάχαιραν ... ἐν μαχαίρᾳ 53. πλείους ἢ δώδεκα 54. οὕτω 55. ἐξήλθετε ... καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ 59. ἀρχιερεῖς: add καὶ οἱ πρεσβύτεροι ... θανατώσωσι 60. καὶ οὐχ εὗρον· καὶ πολλῶν ψευδοπρ. προσελθόντων οὐχ εὗρον ... add in fine ψευδομάρτυρες 61. add in fine αὐτόν 65. λέγων Ὅτι ἐβλασφήμησε ... add in fine αὐτοῦ 67. ἐῤῥάπισαν 69. ἔξω ἐκάθητο 71. αὐτοῖς ἐκεῖ: τοῖς ἐκεῖ

72 καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὅρκου ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. 72
73 μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ 73
Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε
ποιεῖ. 74 τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι οὐκ οἶδα 74
τὸν ἄνθρωπον· καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. 75 καὶ ἐμνήσθη 75
ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος ὅτι πρὶν ἀλέκτορα
φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ με· καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

XXVII.

Interitus Judae. Jesus coram Pilato interrogatur; irridetur et cruci affigitur. Ejus mors cum portentis, sepultura sepulcrique custodia.

Mc 15, 1. Πρωίας δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιε- 1
Lc 23, 1.
Jo 18, 28. ρεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανα-
τῶσαι αὐτόν. 2 καὶ δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν 2
Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.
Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, με- 3
ταμεληθεὶς ἔστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ
πρεσβυτέροις 4 λέγων Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. οἱ δὲ 4
εἶπον Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψῃ. 5 καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ 5
Act 1, 18. ναῷ ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο. 6 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λα- 6
βόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορ-
βανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστιν. 7 συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγό- 7
ρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.
Act 1, 19. 8 διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἵματος ἕως τῆς σήμερον. 8
*Zch 11, 13. 9 τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου Ἱερεμίου λέγοντος 9
(*Jer. 18, 1.) Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου
ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ, 10 καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν 10
ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι κύριος.
Mc 15, 2-5. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ἐπηρώ- 11
Lc 23, 3-5. τησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ
Jo 18, 33. δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ Σὺ λέγεις. 12 καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐ- 12
τὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο.
13 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος Οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρ- 13
τυροῦσιν; 14 καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε 14
Mc 15, 6-15. θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. 15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγε- 15
Lc 23, 17-25. μὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ἤθελον. 16 εἶχον δὲ τότε 16
Jo 18, 39 s. δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον Ἰησοῦν Βαραββᾶν. 17 συνηγμένων 17
οὖν αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν,
Ἰησοῦν Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; 18 ᾔδει γὰρ 18

72. μεθ' ὅρκου 74. καταναθεματίζειν 75. Ἰησοῦ: praem τοῦ ... εἰρηκότος αὐτῷ

XXVII. 2. παρέδωκαν: add αὐτόν ... Ποντίῳ Πιλάτῳ 3. ἀπέστρεψε ... καὶ τοῖς πρεσβυτέροις 4. ὄψει 6. εἶπον 11. ἔστη 16. om Βαραββᾶν 17. om Βαραββᾶν

19 *ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. 19 καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ*
τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα Μηδὲν
σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ
20 *δι' αὐτόν. 20 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς*
ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσω-
21 *σιν. 21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς Τίνα θέλετε ἀπὸ*
22 *τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον Βαραββᾶν. 22 λέγει αὐτοῖς*
ὁ Πιλᾶτος Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; λέ-
23 *γουσιν πάντες Σταυρωθήτω. 23 ὁ δὲ ἔφη Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;*
24 *οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες Σταυρωθήτω. 24 ἰδὼν δὲ ὁ*
Πιλᾶτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν
ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων Ἀθῷός
25 *εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. 25 καὶ ἀποκριθεὶς*
πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα
26 *ἡμῶν. 26 τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν*
φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

27 *Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν* Mc 15, 16-20.
28 *εἰς τὸ πραιτώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. 28 καὶ* Jo 19, 2 ss.
29 *ἐκδύσαντες αὐτὸν χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ, 29 καὶ*
πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐ-
τοῦ καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἔμ-
προσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν
30 *Ἰουδαίων, 30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον*
31 *καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. 31 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ,*
ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐ-
τοῦ, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

32 *Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα·* Mc 15, 21-26.
33 *τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. 33 καὶ ἐλθόντες* Lc 23, 26 ss.
εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὅ ἐστιν κρανίου τόπος λεγόμενος, Jo 19, 17 ss.
34 *34 ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμε-* *Ps 69,22.
35 *νος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν. 35 σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν διεμερίσαντο*
36 *τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βαλόντες κλῆρον, 36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν*
37 *αὐτὸν ἐκεῖ. 37 καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰ-*
τίαν αὐτοῦ γεγραμμένην Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν
38 *Ἰουδαίων. 38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταί, εἷς ἐκ* Mc 15, 27-32.
39 *δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων. 39 οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφή-* Lc 23, 32 ss.
40 *μουν αὐτόν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν 40 καὶ λέγοντες Ὁ* Jo 19, 18 ss.
καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον

---

22. *λέγουσιν:* add *αὐτῷ* 23. *ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη* 24. *αἵματος τούτου: αἵμ. τοῦ δικαίου τούτου* 28. *περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδ. κοκκίνην* 29. *ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ... ἐπὶ τὴν δεξιάν* 33. *ὅς ἐστι λεγόμενος κραν. τόπος* 34. *οἶνον: ὄξος ... ἤθελε* 35. *βάλλοντες κλῆρον, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου· Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.*

σεαυτόν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, καταβῆθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.
41 ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων 41
καὶ πρεσβυτέρων ἔλεγον 42 Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται 42
σῶσαι· βασιλεὺς Ἰσραήλ ἐστιν, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ
Ps 22, 8. καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτόν· 43 πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν, ῥυσάσθω 43
νῦν αὐτὸν εἰ θέλει αὐτόν· εἶπεν γὰρ ὅτι θεοῦ εἰμὶ υἱός. 44 τὸ δ' 44
αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συνσταυρωθέντες σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐ-
Mc 15, 33-36. τόν. 45 Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν 45
Lc 23, 44. ἕως ὥρας ἐνάτης. 46 περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰη- 46
Ps 22, 2. σοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων Ἠλὶ ἠλὶ λεμὰ σαβαχθανί; τοῦτ' ἔστιν
Θεέ μου θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; 47 τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ 47
ἑστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἠλίαν φωνεῖ οὗτος. 48 καὶ 48
εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ λαβὼν σπόγγον πλήσας τε ὄξους
καὶ περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν. 49 οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον 49
Mc 15, 37-39. Ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας σώσων αὐτόν. 50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς 50
Lc 23, 45-47. πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα. 51 καὶ ἰδοὺ τὸ 51
καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω εἰς δύο,
καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, 52 καὶ τὰ μνημεῖα 52
ἀνεῴχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη-
σαν· 53 καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ 53
εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. 54 ὁ 54
δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ἰδόντες
τὸν σεισμὸν καὶ τὰ γινόμενα ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες Ἀλη-
Mc 15, 40. 41. θῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. 55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ 55
Lc 23, 49. μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς
Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ· 56 ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνή, 56
καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν
υἱῶν Ζεβεδαίου.

Mc 15, 42-47. Ὀψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἀριμα- 57
Lc 23, 50-55. θαίας, τοὔνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσεν τῷ Ἰησοῦ·
Jo 19, 38-42. 58 οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 58
τότε ὁ Πιλᾶτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι. 59 καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ 59
Ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ ἐν σινδόνι καθαρᾷ, 60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ 60
ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ
προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν. 61 ἦν 61
δὲ ἐκεῖ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι
ἀπέναντι τοῦ τάφου.

Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθη- 62
σαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλᾶτον 63 λέγοντες 63
Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν Μετὰ τρεῖς

42. εἰ βασιλεύς ... πιστεύσομεν αὐτῷ 44. οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ ὠνείδ. αὐτῷ 46. Ἠλί, Ἠλί, λαμά 47. ἑστώτων 51. εἰς δύο pon post ἐσχίσθη 52. ἠγέρθη 54. γενόμενα 58. add in fine τὸ σῶμα 59. om ἐν

64 *ἡμέρας ἐγείρομαι.* [64] *κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως*
τῆς τρίτης ἡμέρας, μή ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψω-
σιν αὐτὸν καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ
65 *ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.* [65] *ἔφη αὐτοῖς ὁ Πι-*
66 *λᾶτος Ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.* [66] *οἱ*
δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον
μετὰ τῆς κουστωδίας.

XXVIII.

Resurrectio. Custodes sepulcri mercede corrupti. Ultima ad discipulos mandata.

1 *Ὀψὲ δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων,* Mc 16, 1-8.
ἦλθεν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν Lc 24, 1-9.
2 *τάφον.* [2] *καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου*
καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ προσελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον καὶ ἐκά-
3 *θητο ἐπάνω αὐτοῦ.* [3] *ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ*
4 *ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιών.* [4] *ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθη-*
5 *σαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί.* [5] *ἀποκριθεὶς δὲ ὁ*
ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναιξίν Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι
6 *Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε.* [6] *οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ*
7 *καθὼς εἶπεν· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο.* [7] *καὶ ταχὺ*
πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν
νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν
8 *ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.* [8] *καὶ ἀπελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνη-*
μείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς
9 *μαθηταῖς αὐτοῦ.* [9] *καὶ ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ὑπήντησεν αὐταῖς λέγων*
Χαίρετε· αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ
10 *προσεκύνησαν αὐτῷ.* [10] *τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς Μὴ φοβεῖσθε·*
ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν
Γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται.

11 *Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες*
εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα.
12 [12] *καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων συμβούλιόν τε λαβόντες*
13 *ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις,* [13] *λέγοντες Εἴπατε ὅτι*
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμω-
14 *μένων.* [14] *καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσο-*
15 *μεν αὐτὸν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.* [15] *οἱ δὲ λαβόντες τὰ*
ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν· καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗ-
τος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας.

---

64. *κλέψωσιν*: praem *νυκτός* 65. *ἔφη δέ*
XXVIII. 2. *τὸν λίθον*: add *ἀπὸ τῆς θύρας* 3. *ἡ ἰδέα … ὡσεὶ χιών* 4. *ἐγένοντο ὡσεί* 6. *ἔκειτο*: add *ὁ κύριος* 8. *ἐξελθοῦσαι* 9. *καὶ ἰδού*: praem *ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ … ἀπήντησεν* 15. om *ἡμέρας*

Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς 16
τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, [17] καὶ ἰδόντες αὐτὸν 17
προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. [18] καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλά- 18
λησεν αὐτοῖς λέγων Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ
[Mc 16, 15.] τῆς γῆς. [19] πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίσαν- 19
τες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος, [20] διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην 20
ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς
συντελείας τοῦ αἰῶνος.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.

I.

Johannes baptista. Jesus baptizatur, tentatur, quattuor vocat piscatores, docet Capharnaumi sanatque daemoniacum, socrum Petri, leprosum.

*Mal 3, 1. Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ θεοῦ [2] καθὼς 1 2
Mt 11, 10. Lc 7, 27. γέγραπται ἐν τῷ Ἡσαΐᾳ τῷ προφήτῃ Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγ-
γελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου·
*Es 40, 3. Mt 3, [3] φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐ- 3
1-12. Lc 3, θείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. [4] ἐγένετο Ἰωάννης ὁ βαπτίζων 4
2-17. Jo 1, ἐν τῇ ἐρήμῳ, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρ-
6-27. τιῶν. [5] καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ 5
οἱ Ἱεροσολυμῖται πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορ-
δάνῃ ποταμῷ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. [6] καὶ ἦν ὁ 6
Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ
τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἔσθων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον. [7] καὶ 7
ἐκήρυσσεν λέγων Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ
εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.
[8] ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς πνεύματι 8
Mt 3, 13-17. ἁγίῳ. [9] Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ 9
Lc 3, 21 s. Jo 1, 29 ss. Ναζαρὲθ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ

---

17. προσεκύνησαν αὐτῷ 18. ἐπὶ γῆς 19. πορευθέντες οὖν ... βαπτίζοντες 20. add in fine Ἀμήν.

I. 1. υἱοῦ τοῦ θεοῦ. 2. θεοῦ. [2] ὡς ... γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις ... Ἰδοὺ ἐγώ ... add in fine ἔμπροσθέν σου 4. αὐτοῦ· [4] ἐγένετο ... om ὁ ... καὶ κηρύσσων 5. πάντες pon post ἐβαπτίζοντο ... ὑπ' αὐτοῦ post ποταμῷ pon 6. καὶ ἦν: ἦν δέ ... om ὁ ... ἐσθίων 8. ἐγὼ μέν ... ἐν ὕδατι ... ἐν πνεύματι 9. ς (non ς^e) Ναζαρέτ ... ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην

10 Ἰωάννου. 10 καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομέ-
νους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡς περιστερὰν καταβαῖνον
11 εἰς αὐτόν. 11 καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν Σὺ εἶ ὁ υἱός
12 μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα. 12 Καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐ-
13 τὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. 13 καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσ- Mt 4, 1ss. Lc 4, 1ss.
σεράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θη-
ρίων, καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.
14 Καὶ μετὰ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Mt 4, 12. 17.
15 τὴν Γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, 15 λέγων ὅτι Lc 4, 14s.
πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετα-
16 νοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. 16 Καὶ παράγων παρὰ Mt 4, 18-22.
τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν
ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ
17 ἁλιεῖς. 17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ
18 ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων. 18 καὶ εὐθέως ἀφέντες
19 τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 19 καὶ προβὰς ὀλίγον εἶδεν Ἰά-
κωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ
20 αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, 20 καὶ εὐθὺς
ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν
τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.
21 Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναούμ· καὶ εὐθέως τοῖς σάβ- Lc 4, 31-37.
22 βασιν ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγήν. 22 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ Mt 7, 28. 29.
διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ
23 ὡς οἱ γραμματεῖς. 23 καὶ εὐθὺς ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄν-
24 θρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξεν 24 λέγων Τί ἡμῖν
καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἴδαμέν σε τίς
25 εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. 25 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων
26 Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. 26 καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα
τὸ ἀκάθαρτον καὶ φωνῆσαν φωνῇ μεγάλῃ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.
27 27 καὶ ἐθαμβήθησαν ἅπαντες, ὥστε συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς λέ-
γοντας Τί ἐστιν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ κατ' ἐξουσίαν· καὶ τοῖς
πνεύμασιν τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;
28 28 καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς
Γαλιλαίας.
29 Καὶ εὐθὺς ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες ἦλθον εἰς τὴν Lc 4, 38-41.
30 οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. 30 ἡ Mt 8, 14-16.

10. εὐθέως ... ἐκ: ἀπό ... ὡσεὶ περιστεράν ... εἰς: ἐπ' 11. ἐν σοί: ἐν ᾧ 13. καὶ ἦν ἐκεῖ ... τεσσαράκοντα 14. καὶ μετά: μετὰ δέ ... τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας 15. καὶ λέγων 16. Καὶ παράγων: Περιπατῶν δέ ... Σίμωνος: αὐτοῦ ... βάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ 18. τὰ δίκτυα αὐτῶν 19. προβὰς ἐκεῖθεν 20. εὐθέως 21. Καπερναούμ ... εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκε 23. om εὐθύς 24. Ἔα, τί ... οἶδά σε 26. φωνῆσαν: κράξαν 27. πάντες ... συζητεῖν πρὸς αὐτούς ... τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καί 28. καὶ ἐξῆλθεν: ἐξῆλθε δὲ 29. εὐθέως

δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθὺς λέγουσιν
αὐτῷ περὶ αὐτῆς. 31 καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς 31
χειρός· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει
αὐτοῖς. 32 Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς 32
αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους·
33 καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν. 34 καὶ 33 34
ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαι-
μόνια πολλὰ ἐξέβαλεν, καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι
Lc 4, 42-44. ᾔδεισαν αὐτόν. 35 Καὶ πρωῒ ἔννυχα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθεν καὶ 35
ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον κἀκεῖ προσηύχετο. 36 καὶ κατεδίωξαν 36
αὐτὸν Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, 37 καὶ εὗρον αὐτὸν καὶ λέγουσιν 37
αὐτῷ ὅτι πάντες ζητοῦσίν σε. 38 καὶ λέγει αὐτοῖς Ἄγωμεν 38
ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς
τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον. 39 καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς 39
αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.
Mt 8, 1-4. Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρός, παρακαλῶν αὐτὸν λέγων 40
Lc 5, 12-16. αὐτῷ ὅτι ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. 41 καὶ σπλαγχνισθεὶς 41
ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἥψατο καὶ λέγει αὐτῷ Θέλω, καθαρί-
σθητι. 42 καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθα- 42
ρίσθη. 43 καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ εὐθὺς ἐξέβαλεν αὐτόν, 43
44 καὶ λέγει αὐτῷ Ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν 44
δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ
*Lv 14, 2. προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 45 ὁ δὲ ἐξελθὼν 45
ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι
αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλὰ ἔξω ἐπ' ἐρή-
μοις τόποις ἦν· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάντοθεν.

II.

Paralytico peccata condonantur. Levi; convivium Jesu cum portitoribus. Jesu discipuli non jejunant, spicas sabbato evellunt.

Mt 9, 1-8. Lc 5, 17-26. Καὶ εἰσελθὼν πάλιν εἰς Καφαρναοὺμ δι' ἡμερῶν, ἠκούσθη 1
ὅτι εἰς οἶκόν ἐστιν. 2 καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέτι 2
χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.
3 καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες αἰρόμενον ὑπὸ 3
τεσσάρων. 4 καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, 4
ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσιν τὸν
κράβαττον ὅπου ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. 5 καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς 5

---

30. εὐθέως 31. τῆς χειρὸς αὐτῆς 32. ἔδυ 33. ἡ πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν 35. ἔννυχον 36. ὁ Σίμων 37. καὶ εὑρόντες αὐτὸν λέγουσιν 38. om ἀλλαχοῦ ... ἐξελήλυθα 39. ἐν ταῖς συναγωγαῖς 40. παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων 41. καί: ὁ δὲ Ἰησοῦς ... ἥψατο αὐτοῦ 42. καὶ εἰπόντος αὐτοῦ εὐθέως 43. εὐθέως 44. ἀλλ' 45. ἀλλ' ... ἐπ': ἐν ... πανταχόθεν

II. 1. καὶ πάλιν εἰσῆλθεν ... Καπερναούμ ... καὶ ἠκούσθη 4. κράββατον ... ὅπου: ἐφ' ᾧ 5. καὶ ἰδών: ἰδὼν δέ ... σοι αἱ ἁμαρτίαι σου

τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ Τέκνον, ἀφέωνταί σου αἱ
6 ἁμαρτίαι. [6] ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ
7 διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν [7] Τί οὗτος οὕτως λαλεῖ;
8 βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; [8] καὶ
εὐθὺς ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως αὐτοὶ Jo 2, 25.
διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, λέγει αὐτοῖς Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν
9 ταῖς καρδίαις ὑμῶν; [9] τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παρα-
λυτικῷ Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν Ἔγειρε καὶ ἆρον τὸν
10 κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; [10] ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ
11 παραλυτικῷ [11] Σοὶ λέγω, ἔγειρε ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ
12 ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. [12] καὶ ἠγέρθη καὶ εὐθὺς ἄρας τὸν
κράβαττον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας
καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν λέγοντας ὅτι οὕτως οὐδέποτε εἴδομεν.

13 Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος Mt 9,
14 ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. [14] καὶ παράγων εἶδεν 9-13. Lc 5,
Λευὶν τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει 27-32.
15 αὐτῷ Ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. [15] καὶ
γίνεται ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ
τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς
16 αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. [16] καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν
ἁμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Ὅτι μετὰ
17 τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τῶν τελωνῶν ἐσθίει καὶ πίνει; [17] καὶ ἀκού-
σας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ
ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρ-
τωλούς.

18 Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύον- Mt 9,
τες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου 14-17. Lc 5,
καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ 33-39.
19 οὐ νηστεύουσιν; [19] καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Μὴ δύνανται οἱ
υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν;
ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμφίον μετ' αὐτῶν, οὐ δύνανται νη-
20 στεύειν· [20] ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ
21 νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. [21] Οὐδεὶς
ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιράπτει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ

---

7. οὕτω ... λαλεῖ; βλασφημεῖ: λαλεῖ βλασφημίας 8. εὐθέως ... om αὐτοὶ ... λέγει: εἶπεν 9. σοι αἱ ἁμαρτίαι ... Ἔγειραι καὶ ἆρόν σου τὸν κράββατον 11. ἔγειραι καὶ ἆρον ... κράββατον 12. καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ... κράββατον ... οὐδέποτε οὕτως 15. ἐγένετο 16. ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ... Τί ὅτι μετά 17. add in fine εἰς μετάνοιαν 18. καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων ... οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων: om μαθηταί 19. μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφ. 20. ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις 21. Καὶ οὐδείς ... ἐπιῤῥάπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ ... ἀπ' αὐτοῦ τὸ πλήρωμα: τὸ πλήρωμα αὐτοῦ

μή, αἴρει ἀπ' αὐτοῦ τὸ πλήρωμα τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ
χεῖρον σχίσμα γίνεται. 22 *καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς* 22
παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος
ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί.

Mt 12, 1-8. *Καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν διὰ* 23
Lc 6, 1-5. *τῶν σπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ὁδὸν ποιεῖν τίλ-*
λοντες τοὺς στάχυας. 24 *καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ Ἴδε τί* 24
ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστιν; 25 *καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς* 25
*1 Sam 21, 6. *Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυίδ, ὅτε χρείαν ἔσχεν καὶ*
ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; 26 *πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον* 26
τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ ἀρχιερέως καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέ-
σεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν, καὶ
ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσιν; 27 *καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Τὸ σάβ-* 27
βατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο καὶ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ
σάββατον· 28 *ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ* 28
σαββάτου.

III.

Arida manus sabbato sanatur. Undique multitudo confluit. Duodecim apostoli. Adversariorum criminatio in Spiritum Sanctum peccans. Mater et fratres.

Mt 12, 9-14. *Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς συναγωγήν, καὶ ἐκεῖ ἄνθρωπος* 1
Lc 6, 6-11. *ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα·* 2 *καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς* 2
σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. 3 *καὶ* 3
λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν χεῖρα ἔχοντι ξηράν Ἔγειρε εἰς τὸ
μέσον. 4 *καὶ λέγει αὐτοῖς Ἔξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι* 4
ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων. 5 *καὶ* 5
περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πω-
ρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν λέγει τῷ ἀνθρώπῳ Ἔκτεινον τὴν χεῖρα.
καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ. 6 *καὶ ἐξελθόντες* 6
οἱ Φαρισαῖοι εὐθὺς μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν συμβούλιον ἐδίδουν
κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

Mt 12, 15. 16. *Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν* 7
Lc 6, 17-19. *θάλασσαν, καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησεν·*
καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας 8 *καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς* 8
Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ οἱ περὶ Τύρον καὶ Σι-

22. *ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος ... ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί: ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται* ... add in fine *ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον* 23. *ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ* 24. *ἐν τοῖς σάββασιν* 26. *τοῦ ἀρχιερέως* 27. *καὶ οὐχ*: om *καί*

III. 1. *εἰς τὴν συναγωγήν· καὶ ἦν ἐκεῖ* 3. *τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα Ἔγειραι* 5. *τὴν χεῖρά σου ... ἀποκατεστάθη* ... add in fine *ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη* 6. *εὐθέως ... ἐδίδουν: ἐποίουν* 7. *ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρός ... ἠκολούθησαν αὐτῷ* 8. *ἀκούσαντες ... ἐποίει*

δῶνα, πλῆθος πολύ, ἀκούοντες ὅσα ποιεῖ, ἦλθον πρὸς αὐτόν.
9 [9]καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ
10 αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν· [10]πολλοὺς γὰρ
ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται ὅσοι
11 εἶχον μάστιγας. [11]καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν
ἐθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον λέγοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ
12 υἱὸς τοῦ θεοῦ. [12]καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς ἵνα μὴ αὐτὸν φανε-
ρὸν ποιῶσιν.
13 Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν Lc 6, 12-16.
14 αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. [14]καὶ ἐποίησεν δώδεκα ἵνα Mt. 10, 1-4.
15 ὦσιν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν [15]καὶ
16 ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. [16]καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ
17 Σίμωνι Πέτρον· [17]καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην
τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοα-
18 νηργές, ὅ ἐστιν υἱοὶ βροντῆς· [18]καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ
Βαρθολομαῖον καὶ Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ
19 Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν καναναῖον [19]καὶ Ἰούδαν
Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.
20 Καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· [20]καὶ συνέρχεται πάλιν ὁ ὄχλος,
21 ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μηδὲ ἄρτον φαγεῖν. [21]καὶ ἀκούσαντες
οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη. Mt 12, 24-32.
22 [22]καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Lc 11, 15 ss.
Βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει
23 τὰ δαιμόνια. [23]καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς
24 ἔλεγεν αὐτοῖς Πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν; [24]καὶ
ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασι-
25 λεία ἐκείνη. [25]καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται
26 ἡ οἰκία ἐκείνη στῆναι. [26]καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν
27 καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται στῆναι ἀλλὰ τέλος ἔχει. [27]ἀλλ' οὐ
δύναται οὐδεὶς τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν
αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ, καὶ τότε τὴν
28 οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. [28]ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσε-
ται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασφημίαι,
29 ὅσα ἐὰν βλασφημήσωσιν· [29]ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ ἔνοχός ἐστιν
30 αἰωνίου ἁμαρτήματος. [30]ὅτι ἔλεγον Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.
31 Καὶ ἔρχονται οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἔξω Mt 12, 46-50. Lc 8, 19-21.

---

11. ἐθεώρει, προσέπιπτεν ... ἔκραζε 12. ποιήσωσιν 15. ἐξουσίαν: add θεραπεύειν τὰς νόσους καί 16. τῷ Σίμωνι ὄνομα 17. Βοανεργές 18. Κανανίτην 19. Ἰσκαριώτην 20. om ὁ ... μηδέ: μήτε 25. δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη 26. σταθῆναι 27. om ἀλλ' 28. τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων ... om αἱ ... ὅσας ἂν 29. ἀλλ' ... ἁμαρτήματος: κρίσεως 31. Ἔρχονται οὖν ... οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ: om αὐτοῦ ... ἔξω ἑστῶτες

στήκοντες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες αὐτόν. 32 καὶ ἐκά- 32
θητο περὶ αὐτὸν ὄχλος, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου
καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσίν σε. 33 καὶ 33
ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου ἢ οἱ ἀδελφοί;
34 καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους λέγει 34
Ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 35 ὃς ἂν ποιήσῃ τὰ 35
θελήματα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ
ἐστίν.

IV.

Parabola de vario agro. Imagines lucernae, mensurae, seminatoris ac messoris, grani sinapis. Sedatur tempestas.

Mt 13, Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ 1
1-23. Lc 8, συνάγεται πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλεῖστος, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς
4-15. πλοῖον καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν
θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦσαν. 2 καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παρα- 2
βολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ 3 Ἀκούετε. 3
ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων σπεῖραι. 4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν ὃ 4
μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν
αὐτό. 5 καὶ ἄλλο ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες καὶ ὅπου οὐκ εἶχεν 5
γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·
6 καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν 6
ῥίζαν ἐξηράνθη. 7 καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέ- 7
βησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν.
8 καὶ ἄλλα ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν 8
ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενον, καὶ ἔφερεν εἰς τριάκοντα καὶ εἰς
ἑξήκοντα καὶ εἰς ἑκατόν. 9 καὶ ἔλεγεν Ὃς ἔχει ὦτα ἀκούειν 9
ἀκουέτω. 10 καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτων αὐτὸν οἱ περὶ 10
αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολάς. 11 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς 11
Ὑμῖν τὸ μυστήριον δέδοται τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ
*Es 6, τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, 12 ἵνα βλέποντες βλέ- 12
9-10. πωσιν καὶ μὴ ἴδωσιν, καὶ ἀκούοντες ἀκούωσιν καὶ μὴ συνιῶσιν,
μή ποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς. 13 καὶ λέγει αὐτοῖς 13
Οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς πάσας τὰς παρα-
βολὰς γνώσεσθε; 14 ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. 15 οὗτοι δέ 14 15
εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκού-

---

31. φωνοῦντες 32. ὄχλος περὶ αὐτόν ... καὶ λέγουσιν: εἶπον δέ ... om καὶ αἱ ἀδελφαί σου 33. καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων ... ἀδελφοί μου 35. ὃς γὰρ ἂν ... τὸ θέλημα ... ἀδελφή μου

IV. 1. συνήχθη ... πλεῖστος: πολύς ... εἰς τὸ πλοῖον ... ἦσαν: ἦν 3. τοῦ σπεῖραι 4. τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ 5. καὶ ἄλλο: ἄλλο δέ ... καὶ ὅπου: om καί ... εὐθέως 6. καὶ ὅτε ἀν. ὁ ἥλιος: ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος 8. ἄλλο ... αὐξάνοντα ... εἰς ter: ἓν 9. ἔλεγεν αὐτοῖς Ὁ ἔχων 10. καὶ ὅτε: ὅτε δέ ... ἠρώτησαν ... τὴν παραβολήν 11. δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον 12. add in fine τὰ ἁμαρτήματα

σωσιν, εὐθὺς ἔρχεται ὁ σατανᾶς καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρ-
16 μένον εἰς αὐτούς. 16 καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη
σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον εὐθὺς μετὰ χαρᾶς
17 λαμβάνουσιν αὐτόν, 17 καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ
πρόσκαιροί εἰσιν, εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν
18 λόγον εὐθὺς σκανδαλίζονται. 18 καὶ ἄλλοι εἰσὶν οἱ εἰς τὰς ἀκάν-
19 θας σπειρόμενοι· οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες, 19 καὶ αἱ
μέριμναι τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ αἱ περὶ τὰ
λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσιν τὸν λόγον, καὶ
20 ἄκαρπος γίνεται. 20 καὶ ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν
σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται, καὶ
καρποφοροῦσιν ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἑξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν.
21 21 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι μήτι ἔρχεται ὁ λύχνος ἵνα ὑπὸ τὸν Mt 5, 15. Lc 11, 33. et 8, 16.
μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην, οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῇ;
22 22 οὐ γάρ ἐστιν κρυπτὸν ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπό- Mt 10, 26. Lc 12, 2.
23 κρυφον ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν. 23 εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν,
24 ἀκουέτω. 24 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ Mt 7, 2. Lc 6, 38.
25 μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν. 25 ὃς γὰρ
ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' Mt 25, 29. Lc 19, 26.
26 αὐτοῦ. 26 Καὶ ἔλεγεν Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς
27 ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, 27 καὶ καθεύδῃ καὶ
ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνηται
28 ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. 28 αὐτομάτη ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον
29 χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρης σῖτος ἐν τῷ στάχυϊ. 29 ὅταν
δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εὐθὺς ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέ-
30 στηκεν ὁ θερισμός. 30 Καὶ ἔλεγεν Πῶς ὁμοιώσωμεν τὴν βασι- Lc 13, 18. 19.
31 λείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν; 31 ὡς κόκκῳ Mt 13, 31-33.
σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον ὂν πάντων
32 τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, 32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει
καὶ γίνεται μείζων πάντων τῶν λαχάνων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγά-
λους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρα-
33 νοῦ κατασκηνοῖν. 33 Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει
34 αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἐδύναντο ἀκούειν· 34 χωρὶς δὲ παραβο-
λῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς ἰδίοις μαθηταῖς ἐπέλυεν
πάντα.
35 Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης Διέλ- Mt 8, 23-27. Lc 8, 22-25.

---

15. εὐθέως ... εἰς αὐτούς: ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν 16. εὐθέως 17. εὐθέως 18. ἄλλοι: οὗτοι ... ἀκούοντες 19. τοῦ αἰῶνος τούτου 20. ἐκεῖνοι: οὗτοι 20. ἐν ter: ἕν 21. om ὅτι ..., ὁ λύχνος ἔρχεται ... τεθῇ secundum: ἐπιτεθῇ 22. τι κρυπτόν, ὃ ἐὰν μή ... εἰς φανερὸν ἔλθῃ 24. add in fine τοῖς ἀκούουσιν 25. ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ 26. ὡς ἐάν 27. βλαστάνῃ 28. αὐτομάτη γάρ ... πλήρη σῖτον 29. παραδῷ ... εὐθέως 30. Πῶς: Τίνι ... τίνι: ποίᾳ ... παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν 31. μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστι 32. πάντων τῶν λαχάνων μείζων ... κατασκηνοῦν 33. ἠδύναντο 34. τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

θωμεν εἰς τὸ πέραν. 36 καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν 36
αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ.
37 καὶ γίνεται λαῖλαψ μεγάλη ἀνέμου, καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν 37
εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον. 38 καὶ ἦν αὐτὸς 38
ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ ἐγείρουσιν
αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύ-
μεθα; 39 καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θα- 39
λάσσῃ Σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο
γαλήνη μεγάλη. 40 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί δειλοί ἐστε οὕτως; πῶς 40
οὐκ ἔχετε πίστιν; 41 καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον 41
πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ
θάλασσα αὐτῷ ὑπακούει;

V.

Daemoniacus nomine Legionis et sues. Jairi filia rediviva et mulier a sanguinis profluvio liberata.

Mt 8, 28-34. Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν 1
Lc 8, 26-39. Γερασηνῶν. 2 καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθὺς ἀπήν- 2
τησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,
3 ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν, καὶ οὐδὲ ἁλύσει 3
οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι, 4 διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέ- 4
δαις καὶ ἁλύσεσιν δεδέσθαι καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύ-
σεις καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι, καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν αὐτὸν
δαμάσαι, 5 καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν 5
καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.
6 καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν 6
αὐτῷ, 7 καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ λέγει Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ 7
υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεόν, μή με βασανίσῃς.
8 ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ Ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀν- 8
θρώπου. 9 καὶ ἐπηρώτα αὐτόν Τί ὄνομά σοι; καὶ λέγει αὐτῷ 9
Λεγιὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν. 10 καὶ παρεκάλει αὐτὸν 10
πολλὰ ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. 11 ἦν δὲ ἐκεῖ 11
πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη· 12 καὶ παρεκά- 12
λεσαν αὐτὸν λέγοντες Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς
αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. 13 καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς. 13
καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς
χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν,

---

36. πλοιάρια 37. ἀνέμου μεγάλη ... καὶ τά: τὰ δέ ... ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι 38. ἐν τῇ: ἐπὶ τῇ ... διεγείρουσιν 40. οὕτω 41. ὑπακούουσιν αὐτῷ

V. 1. Γαδαρηνῶν 2. εὐθέως 3. μνημείοις ... καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο 4. αὐτὸν ἴσχυε 5. ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν 6. καὶ ἰδών: ἰδὼν δέ 7. λέγει: εἶπε 9. Τί σοι ὄνομα ... καὶ ἀπεκρίθη λέγων· Λεγεών 11. πρὸς τὰ ὄρη 12. αὐτόν: add πάντες οἱ δαίμονες 13. θάλασσαν: add ἦσαν δέ

14 ὡς δισχίλιοι, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. [14] καὶ οἱ βόσκον-
τες αὐτοὺς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς
15 ἀγρούς· καὶ ἦλθον ἰδεῖν τί ἐστιν τὸ γεγονός. [15] καὶ ἔρχονται
πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον,
ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγιῶνα, καὶ
16 ἐφοβήθησαν. [16] καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο
17 τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων. [17] καὶ ἤρξαντο παρακα-
18 λεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. [18] καὶ ἐμβαίνοντος
αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα μετ' αὐ-
19 τοῦ ᾖ. [19] καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ Ὕπαγε εἰς τὸν
οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς, καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα ὁ κύριός
20 σοι πεποίηκεν καὶ ἠλέησέν σε. [20] καὶ ἀπῆλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσ-
σειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες
ἐθαύμαζον.

21 Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ Mt 9, 1.
πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θά- Lc 8, 40.
22 λασσαν. [22] καὶ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων, ὀνόματι Ἰάειρος, Lc 8, 41-56.
23 καὶ ἰδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, [23] καὶ παρακα- Mt 9, 18-26.
λεῖ αὐτὸν πολλά, λέγων ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει, ἵνα
24 ἐλθὼν ἐπιθῇς τὰς χεῖρας αὐτῇ ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ. [24] καὶ ἀπῆλ-
θεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, καὶ συνέθλι-
25 βον αὐτόν. [25] καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα,
26 [26] καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν καὶ δαπανήσασα τὰ
παρ' αὐτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ
27 χεῖρον ἐλθοῦσα, [27] ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐλθοῦσα ἐν τῷ
28 ὄχλῳ ὄπισθεν ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· [28] ἔλεγεν γὰρ ὅτι ἐὰν
29 ἅψωμαι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ, σωθήσομαι. [29] καὶ εὐθὺς ἐξη-
ράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἴαται
30 ἀπὸ τῆς μάστιγος. [30] καὶ εὐθὺς ὁ Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν
ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν
31 Τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων; [31] καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ Βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις Τίς μου
32 33 ἥψατο; [32] καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. [33] ἡ
δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν αὐτῇ, ἦλθεν
34 καὶ προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. [34] ὁ
δὲ εἶπεν αὐτῇ Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· ὕπαγε εἰς εἰ-
35 ρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. [35] ἔτι αὐτοῦ λα-
λοῦντος ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγοντες ὅτι ἡ θυγάτηρ

---

14. καὶ οἱ: οἱ δέ ... αὐτούς: τοὺς χοίρους ... ἀνήγγειλαν ... ἐξῆλθον 15. καὶ ἱματισμένον ... λεγεῶνα 18. ἐμβάντος ... ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ 19. καὶ οὐκ: ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ... ἀνάγγειλον ... ὅσα σοι ὁ κύριος ἐποίησε 22. καὶ ἰδοὺ ἔρχεται 23. παρεκάλει ... αὐτῇ τὰς χεῖρας ... ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται 26. τὰ παρ' ἑαυτῆς 28. ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι 29. εὐθέως 30. εὐθέως 33. ἐπ' αὐτῇ 34. Θύγατερ

σου ἀπέθανεν, τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον; [36] ὁ δὲ Ἰησοῦς 36
παρακούσας τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ Μὴ
φοβοῦ, μόνον πίστευε. [37] καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα μετ' αὐτοῦ 37
συνακολουθῆσαι εἰ μὴ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν
ἀδελφὸν Ἰακώβου. [38] καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώ- 38
γου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά,
[39] καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον 39
οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. [40] καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκβα- 40
λὼν πάντας παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μη-
τέρα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον.
[41] καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ Ταλιθὰ κοῦμ, 41
ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. [42] καὶ 42
εὐθὺς ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει· ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα·
καὶ ἐξέστησαν εὐθὺς ἐκστάσει μεγάλῃ. [43] καὶ διεστείλατο αὐτοῖς 43
πολλὰ ἵνα μηδεὶς γνοῖ τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

VI.

Jesus Nazarethi spernitur; instruit et ablegat apostolos. Herodes et Herodias. Johannis baptistae nex. Cibatio quinque millium. Itio super mare. Aegroti tactu sanati.

Mt 13, 53-58. Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, 1
καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. [2] καὶ γενομένου σαβ- 2
βάτου ἤρξατο διδάσκειν ἐν τῇ συναγωγῇ· καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες
ἐξεπλήσσοντο λέγοντες Πόθεν τούτῳ ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἡ
δοθεῖσα τούτῳ, καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται αἱ διὰ τῶν χειρῶν αὐ-
τοῦ γινόμεναι; [3] οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας 3
καὶ ἀδελφὸς Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆτος καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ
οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο
Lc 4, 24. Jo 4, 44. ἐν αὐτῷ. [4] καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἔστιν προφήτης 4
ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. [5] καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι οὐδεμίαν 5
δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀῤῥώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν.
[6] καὶ ἐθαύμαζεν διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. 6
Mt 10, 1-15. Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. [7] καὶ προσκαλεῖ- 7
Lc 9, 1-6. ται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ
ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων, [8] καὶ 8
παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ῥάβδον

---

36. παρακούσας: εὐθέως ἀκούσας 37. μετ' αὐτοῦ: αὐτῷ ... τὸν Πέτρον: om τόν 38. ἔρχεται ... om καί post θόρυβον 40. ἅπαντας ... τὸ παιδίον ἀνακείμενον 41. κοῦμι ... ἔγειραι 42. καὶ εὐθύς: καί εὐθέως ... om εὐθύς secundum 43. γνῷ

VI. 1. ἔρχεται: ἦλθεν 2. ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν ... οἱ πολλοί: πολλοί ... δοθεῖσα αὐτῷ, ὅτι καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται 3. om τῆς ... καὶ ἀδελφός: ἀδελφὸς δέ ... Ἰωσῆ 4. καὶ ἔλεγεν: ἔλεγε δέ ... συγγενέσιν αὐτοῦ: om αὐτοῦ 5. ἠδύνατο ... οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι

9 *μόνον, μὴ ἄρτον, μὴ πήραν, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,* 9 *ἀλλὰ*
10 *ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας.* 10 *καὶ*
ἔλεγεν αὐτοῖς Ὅπου ἂν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν
11 *ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.* 11 *καὶ ὃς ἂν τόπος μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ*
ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν
12 *ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.* 12 *καὶ ἐξελθόν-*
13 *τες ἐκήρυξαν ἵνα μετανοῶσιν,* 13 *καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον,*
καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους καὶ ἐθεράπευον.
14 *Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης, φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ* Mt 14, 1. 2.
ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν Lc 9, 7-9.
15 *ἀνέστη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.* 15 *ἄλλοι*
δὲ ἔλεγον ὅτι Ἡλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης ὡς εἷς
16 *τῶν προφητῶν.* 16 *ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν Ὃν ἐγὼ ἀπε-*
17 *κεφάλισα Ἰωάννην, οὗτος ἠγέρθη.* 17 *Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης* Mt 14, 3-12.
ἀποστείλας ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ Lc 3, 19. 20.
διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι
18 *αὐτὴν ἐγάμησεν·* 18 *ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι οὐκ*
19 *ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.* 19 *ἡ δὲ Ἡρωδιὰς*
ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο·
20 20 *ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα*
δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ
21 *ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν.* 21 *καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαί-*
ρου, ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίησεν τοῖς με-
γιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλι-
22 *λαίας,* 22 *καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος*
καὶ ὀρχησαμένης, ἤρεσεν τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις. ὁ
δὲ βασιλεὺς εἶπεν τῷ κορασίῳ Αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω
23 *σοι·* 23 *καὶ ὤμοσεν αὐτῇ ὅτι ὃ ἐάν με αἰτήσῃς δώσω σοι ἕως*
24 *ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.* 24 *καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐ-*
τῆς Τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπεν Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βα-
25 *πτίζοντος.* 25 *καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βα-*
σιλέα ᾐτήσατο λέγουσα Θέλω ἵνα ἐξαυτῆς δῷς μοι ἐπὶ πίνακι
26 *τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.* 26 *καὶ περίλυπος γενόμενος*
ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς ἀνακειμένους οὐκ ἠθέλησεν
27 *ἀθετῆσαι αὐτήν.* 27 *καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλά-*

---

8. *μὴ πήραν, μὴ ἄρτον* 9. *ἀλλ᾽* ... ς^{e} (non ς) *ἐνδύσασθαι* 10. *Ὅπου ἄν: Ὅπου ἐάν* 11. *καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέξωνται ὑμᾶς* ... add in fine *Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ Γομόῤῥοις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ* 12. *ἐκήρυσσον* ... *μετανοήσωσι* 14. *ἀνέστη: ἠγέρθη* 15. om *δέ* prius ... *προφήτης ἐστὶν ἢ ὡς εἷς* 16. *εἶπεν· Ὅτι ὃν* ... *οὗτός ἐστιν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν* 17. *ἐν τῇ φυλακῇ* 21. *ἐποίει* 22. *ἤρεσεν: καὶ ἀρεσάσης* ... *εἶπεν ὁ βασιλεύς* 24. *καί: ἡ δέ* ... *αἰτήσομαι* ... *τοῦ βαπτιστοῦ* 25. *εὐθέως* ... *μοι δῷς ἐξαυτῆς* 26. *συνανακειμένους* ... *αὐτὴν ἀθετῆσαι* 27. *εὐθέως* ... *σπεκουλάτωρα*

τορα ἐπέταξεν ἐνέγκαι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. [28] καὶ ἀπελθὼν ἀπε- 28
κεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
ἐπὶ πίνακι καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν
αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. [29] καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 29
ἦλθαν καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.
Lc 9, 10 s. Mt 14, 13. Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγ- 30
Jo 6, 1 s. γειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. [31] καὶ λέγει 31
αὐτοῖς Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀνα-
παύσασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολ-
λοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν. [32] καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον 32
τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν. [33] καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἔγνω- 33
σαν πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ
8, 1 ss. Mt 14, καὶ προῆλθον αὐτούς. [34] Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ 34
14-21. (9, 36.) ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτούς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποι-
Lc 9, 11-17. μένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά. [35] καὶ ἤδη ὥρας 35
Jo 6, 5-13. πολλῆς γενομένης προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγουσιν
ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή· [36] ἀπόλυσον αὐ- 36
τούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας ἀγορά-
σωσιν ἑαυτοῖς τί φάγωσιν. [37] ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Δότε 37
αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν
δηναρίων διακοσίων ἄρτους, καὶ δώσομεν αὐτοῖς φαγεῖν. [38] ὁ δὲ 38
λέγει αὐτοῖς Πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε ἴδετε. καὶ γνόντες λέ-
γουσιν Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας. [39] καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι 39
πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ. [40] καὶ ἀνέπεσαν 40
πρασιαὶ πρασιαί, κατὰ ἑκατὸν καὶ κατὰ πεντήκοντα. [41] καὶ λα- 41
βὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν
οὐρανὸν εὐλόγησεν, καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς ἵνα παρατιθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν
πᾶσιν. [42] καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν· [43] καὶ ἦραν 42 43
κλασμάτων δώδεκα κοφίνων πληρώματα καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.
[44] καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεντακισχίλιοι ἄνδρες. 44
Mc 14, 22-23. Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ 45
Jo 6, 15-21. πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς
ἀπολύει τὸν ὄχλον. [46] καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ 46
ὄρος προσεύξασθαι. [47] καὶ ὀψίας γενομένης ἦν τὸ πλοῖον ἐν 47
μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. [48] καὶ ἰδὼν 48

27. ἐνεχθῆναι 28. ὁ δὲ ἀπελθών 29. ἦλθον ... ς (non ςe) ἐν τῷ μνημείῳ 30. πάντα καὶ ὅσα 31. λέγει: εἶπεν ... ἀναπαύεσθε ... ηὐκαίρουν 33. ὑπάγοντας οἱ ὄχλοι ... ἐπέγνωσαν αὐτόν ... καὶ προῆλθον αὐτοὺς καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτόν 34. εἶδεν ὁ Ἰησοῦς ... ἐπ' αὐτοῖς 36. ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν 37. διακοσίων δηναρίων ... δῶμεν 38. καὶ ἴδετε 40. ἀνέπεσον ... κατά bis: ἀνά 41. τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ... παραθῶσιν 43. κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις 44. ὡσεὶ πεντακισχίλιοι 45. εὐθέως ... ἀπολύσῃ 48. ἰδών: εἶδεν ... καὶ περί

αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος
αὐτοῖς, περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς
περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς·
49 *49 οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἔδοξαν*
50 *φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν· 50 πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον καὶ*
ἐταράχθησαν. καὶ εὐθὺς ἐλάλησεν μετ᾽ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς
51 *Θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. 51 καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς*
τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυ-
52 *τοῖς ἐξίσταντο. 52 οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις· ἦν γὰρ αὐ-*
τῶν ἡ καρδία πεπωρωμένη.
53 *Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γεννησαρὲτ καὶ* Mt 14, 34-36.
54 *προσωρμίσθησαν. 54 καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς*
55 *ἐπιγνόντες αὐτὸν 55 περιδραμόντες ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην*
ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν
56 *ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστίν. 56 καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώ-*
μας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς
ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ
ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ ἐσώζοντο.

VII.

De lotione manuum et vana Pharisaeorum doctrina. Quae hominem polluant. Syrophoenissa. Sanatio surdi tardiloquique.

1 *Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καί τινες τῶν* Mt 15, 1-20.
2 *γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων. 2 καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν*
μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσίν, τοῦτ᾽ ἔστιν ἀνίπτοις, ἐσθίοντας
3 *τοὺς ἄρτους, — 3 οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν*
μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθίουσιν, κρατοῦντες τὴν
4 *παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, 4 καὶ ἀπ᾽ ἀγορᾶς ἐὰν μὴ βαπτί-*
σωνται οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν ἃ παρέλαβον κρα-
τεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν —
5 *5 καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς Διὰ τί*
οὐ περιπατοῦσιν οἱ μαθηταί σου κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
6 *τέρων, ἀλλὰ κοιναῖς χερσὶν ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον; 6 ὁ δὲ εἶπεν*
αὐτοῖς Καλῶς ἐπροφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, *Es 29,
ὡς γέγραπται Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία 13.
7 *αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ· 7 μάτην δὲ σέβονταί με διδάσκον-*
8 *τες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων. 8 ἀφέντες τὴν ἐντολὴν*

---

50. *εὐθέως* 51. add in fine *καὶ ἐθαύμαζον* 52. *ἡ καρδία αὐτῶν* 54. *εὐθέως* 55. *χώραν: περίχωρον* ... *κραββάτοις* 56. *εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγρούς:* om *εἰς* bis ... *ἐτίθουν*

VII. 2. om *τούς* ... add in fine *ἐμέμψαντο* 4. *ἀπό* 5. *καὶ ἐπερωτῶσιν: ἔπειτα ἐπερωτῶσιν* ... *οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι* ... *κοιναῖς: ἀνίπτοις* 6. *ὁ δὲ ἀποκριθείς* ... *Ὅτι καλῶς προεφήτευσεν* 8. *ἀφέντες γάρ* ... add in fine *βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.*

τοῦ θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων. [9] καὶ ἔλεγεν 9
αὐτοῖς Καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν
*Ex 20, 12. et 21. ὑμῶν τηρήσητε. [10] Μωυσῆς γὰρ εἶπεν Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ 10
16. (17.) τὴν μητέρα σου, καί Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ
τελευτάτω. [11] ὑμεῖς δὲ λέγετε Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ 11
τῇ μητρί Κορβᾶν, ὅ ἐστιν δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς·
[12] καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, 12
[13] ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρε- 13
δώκατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. [14] καὶ προσκα- 14
λεσάμενος πάλιν τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς Ἀκούσατέ μου πάντες
καὶ σύνετε. [15] οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον 15
εἰς αὐτὸν ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου
ἐκπορευόμενα, ἐκεῖνά ἐστιν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. [17] καὶ 17
ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ τὴν παραβολήν. [18] καὶ λέγει αὐτοῖς Οὕτως καὶ ὑμεῖς 18
ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς
τὸν ἄνθρωπον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, [19] ὅτι οὐκ εἰσπορεύε- 19
ται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφε-
δρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζων πάντα τὰ βρώματα; [20] ἔλεγεν 20
δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄν-
θρωπον. [21] ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ δια- 21
λογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, πορνεῖαι, κλοπαί, φόνοι, [22] μοι- 22
χεῖαι, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός,
βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη· [23] πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ 23
ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Mt 15, 21-28. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου. καὶ 24
εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδένα ἤθελεν γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λα-
θεῖν· [25] ἀλλ' εὐθὺς ἀκούσασα γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχεν τὸ θυ- 25
γάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς
τοὺς πόδας αὐτοῦ· [26] ἡ δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς, Σύρα Φοινίκισσα 26
τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυ-
γατρὸς αὐτῆς. [27] καὶ ἔλεγεν αὐτῇ Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι 27
τὰ τέκνα· οὐ γάρ ἐστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ
τοῖς κυναρίοις βαλεῖν. [28] ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ Ναί, 28
κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίουσιν ἀπὸ
τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. [29] καὶ εἶπεν αὐτῇ Διὰ τοῦτον τὸν 29

---

12. τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ 14. πάλιν: πάντα ... Ἀκούετε ... συνίετε 15. τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ 16. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω 17. περὶ τῆς παραβολῆς 18. Οὕτω 19. καθαρίζον 21. μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, [22] κλοπαί 24. Ἐκεῖθεν δέ: Καὶ ἐκεῖθεν ... Τύρου καὶ Σιδῶνος ... εἰς τὴν οἰκίαν 25. ἀλλ' εὐθὺς ἀκ. γυνή: ἀκούσασα γὰρ γυνή 26. ἦν δὲ ἡ γυνή ... Συροφοίνισσα ... ἐκβάλλῃ 27. καὶ ἔλεγεν: ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν ... καλόν ἐστι ... βαλεῖν τοῖς κυναρίοις 28. ἐσθίει

λόγον ὕπαγε, ἐξελήλυθεν ἐκ τῆς θυγατρός σου τὸ δαιμόνιον.
30 [30]καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὗρεν τὸ παιδίον βεβλημέ-
νον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός.
31 Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου ἦλθεν διὰ Σιδῶνος Mt 15, 29.
εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπό-
32 λεως. [32]καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογγιλάλον, καὶ παρακαλοῦ-
33 σιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. [33]καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν
ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ
34 ὦτα αὐτοῦ καὶ πτύσας ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, [34]καὶ ἀνα-
βλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστέναξεν, καὶ λέγει αὐτῷ Ἐφφαθά, ὅ
35 ἐστιν Διανοίχθητι. [35]καὶ ἠνοίγησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη
36 ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. [36]καὶ διεστεί-
λατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν· ὅσον δὲ αὐτοῖς διεστέλλετο,
37 αὐτοὶ μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. [37]καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξε-
πλήσσοντο λέγοντες Καλῶς πάντα πεποίηκεν, καὶ τοὺς κωφοὺς
ποιεῖ ἀκούειν καὶ ἀλάλους λαλεῖν.

VIII.

Satiantur quattuor millia. Ostentum coeleste recusatur. Fermentum Pharisaeorum. Caecus Bethsaidae. Judicia de Christo. Calamitatum Christi et sectatorum ejus necessitas.

1 Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος καὶ μὴ Mt 15, 32-38.
ἐχόντων τί φάγωσιν, προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς
2 [2]Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένου-
3 σιν καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν. [3]καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νή-
στεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· καί τινες αὐτῶν
4 ἀπὸ μακρόθεν εἰσίν. [4]καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ὅτι πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρη-
5 μίας; [5]καὶ ἠρώτα αὐτούς Πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπαν
6 Ἑπτά. [6]καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ
λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παρατιθῶσιν, καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
7 [7]καὶ εἶχαν ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας εἶπεν παρατιθέναι καὶ
8 αὐτά. [8]ἔφαγον δὲ καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα
9 κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. [9]ἦσαν δὲ ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ
ἀπέλυσεν αὐτούς.

---

29. τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου 30. εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθὸς καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης 31. Τύρου καὶ Σιδῶνος ἦλθε πρός 32. μογιλάλον 35. καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν 36. λέγωσιν: εἴπωσιν ... αὐτὸς αὐτοῖς ... om αὐτοί 37. τοὺς ἀλάλους

VIII. 1. πάλιν πολλοῦ: παμπόλλου ... προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ 2. ἡμέρας ... προσμένουσί μοι 3. καί τινες: τινὲς γάρ ... om ἀπό ... εἰσίν: ς ἥκασι, ς[e] ἥκουσι 4. om ὅτι 5. ἐπηρώτα ... εἶπον 6. παρήγγειλε ... παραθῶσι 7. εἶχον ... παραθεῖναι 9. ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες

Καὶ εὐθὺς ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 10
Mt 16, 1-4. *ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.* 11 *καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι* 11
καὶ ἤρξαντο συνζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ
τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. 12 *καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύ-* 12
ματι αὐτοῦ λέγει Τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω ὑμῖν
εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. 13 *καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς πάλιν* 13
Mt 16, 5-12. *ἐμβὰς ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.* 14 *Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους,* 14
Lc 12, 1. *καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.* 15 *καὶ* 15
διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων Ὁρᾶτε βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φα-
ρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρῴδου. 16 *καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλή-* 16
λους ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχουσιν. 17 *καὶ γνοὺς λέγει αὐτοῖς Τί δια-* 17
λογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε;
πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; 18 *ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ* 18
βλέπετε καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε καὶ οὐ μνημονεύετε; 19 *ὅτε* 19
τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους
κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ Δώδεκα.
20 *ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων* 20
πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἑπτά. 21 *καὶ* 21
ἔλεγεν αὐτοῖς Οὔπω συνίετε;

Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαϊδάν. καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, 22
καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται. 23 *καὶ ἐπιλαβόμενος* 23
τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης, καὶ πτύ-
σας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα
αὐτόν Εἴ τι βλέπεις; 24 *καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν Βλέπω τοὺς ἀν-* 24
θρώπους, ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ περιπατοῦντας. 25 *εἶτα πάλιν* 25
ἔθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ διέβλεψεν καὶ
ἀπεκατέστη, καὶ ἐνέβλεπεν τηλαυγῶς ἅπαντα. 26 *καὶ ἀπέστειλεν* 26
αὐτὸν εἰς οἶκον αὐτοῦ λέγων Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς.

Mt 16, 13-20. *Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας* 27
Lc 9, 18-21. *Καισαρείας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθη-*
τὰς αὐτοῦ λέγων αὐτοῖς Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;
28 *οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ λέγοντες ὅτι Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ* 28
ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ὅτι εἷς τῶν προφητῶν. 29 *καὶ αὐτὸς* 29
ἐπηρώτα αὐτούς Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς ὁ
Πέτρος λέγει αὐτῷ Σὺ εἶ ὁ Χριστός. 30 *καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς* 30

---

10. *εὐθέως* 11. *συζητεῖν* 12. *σημεῖον ἐπιζητεῖ* 13. *ἐμβὰς πάλιν εἰς τὸ πλοῖον* 16. *πρὸς ἀλλήλους λέγοντες ... ἔχομεν* 17. *γνοὺς ὁ Ἰησοῦς ... ἔτι πεπωρωμένην* 19. *πλήρεις κλασμάτων ἤρατε* 20. *καὶ λέγουσιν αὐτῷ: οἱ δὲ εἶπον* 21. *Οὔπω: Πῶς οὐ* 22. *ἔρχεται* 23. *ἐξήγαγεν αὐτόν ... βλέπει* 24. ς^e^ (non ς) *ἀνθρώπους ὡς δένδρα περιπατοῦντας* 25. *ἐπέθηκε ... διέβλεψεν: ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι ... ἀποκατεστάθη ... ἐνέβλεψε ... ἅπαντας* 26. *τὸν οἶκον* ... add in fine *μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ* 28. *εἶπαν: ἀπεκρίθησαν* ... om *αὐτῷ λέγοντες ὅτι ... ὅτι εἷς: ἕνα* 29. *ἐπηρώτα αὐτούς: λέγει αὐτοῖς ... ἀποκριθεὶς δέ*

31 ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ. [31] Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς Mt 16, 21-23.
ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμα- Lc 9, 22.
σθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμ-
ματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι,
32 [32] καὶ παῤῥησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος ὁ Πέτρος
33 αὐτὸν ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. [33] ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν Πέτρῳ καὶ λέγει Ὕπαγε ὀπίσω μου,
σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.
34 [34] Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Mt 16, 24-27.
εἶπεν αὐτοῖς Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω Lc 9, 23-26.
ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.
35 [35] ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς Mt 10, 39. Lc 17, 33.
δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου,
36 σώσει αὐτήν. [36] τί γὰρ ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον κερδῆσαι τὸν
37 κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; [37] τί γὰρ ἀντάλ-
38 λαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; [38] ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς Mt 10, 33. Lc 12, 9.
ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ
1 δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων. (IX.) [1] καὶ
ἔλεγεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσίν τινες ὧδε τῶν ἑστηκότων
οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

IX.

Transfiguratio; Elias. Christus sanat daemoniacum non sanatum ab apostolis. Messiae moriendum esse. Discipulorum ambitio et infans. Offensionum pericula; salitura ignis.

2 [2] Καὶ μετὰ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον Mt 17, 1-8.
καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος Lc 9, 28-36.
ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν·
3 [3] καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο στίλβοντα λευκὰ λίαν, οἷα γνα-
4 φεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται οὕτως λευκᾶναι. [4] καὶ ὤφθη αὐτοῖς
5 Ἡλίας σὺν Μωυσῇ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ. [5] καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ Ῥαββί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς
ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωυσῇ
6 μίαν καὶ Ἡλίᾳ μίαν. [6] οὐ γὰρ ᾔδει τί ἀποκριθῇ· ἔκφοβοι γὰρ

---

31. ὑπό: ἀπό ... om τῶν secundum ac tertium 32. αὐτὸν ὁ Πέτρος 33. τῷ Πέτρῳ ... καὶ λέγει: λέγων 34. ἀκολουθεῖν: ἐλθεῖν 35. γὰρ ἐάν: γὰρ ἂν ... ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ... οὗτος σώσει αὐτήν 36. ὠφελήσει ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ ... καὶ ζημιωθῇ 37. τί γάρ: ἢ τί δώσει ἄνθρωπος 38. γὰρ ἐάν: γὰρ ἂν

IX. 1. τινες τῶν ὧδε ἑστ. 2. μεθ' ἡμέρας ... τὸν Ἰωάννην 3. ἐγένετο ... λευκὰ λίαν ὡς χιών ... om οὕτως 4. Ἠλίας ... Μωσεῖ 5. σκηνὰς τρεῖς ... Μωσεῖ ... Ἠλίᾳ 6. ἀποκριθῇ: λαλήσῃ ... ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι

ἐγένοντο. 7 καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς, καὶ ἦλθεν 7
2 Pet 1, 17. φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἀκούετε
αὐτοῦ. 8 καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι οὐκέτι οὐδένα εἶδον ἀλλὰ 8
Mt 17, 9-12. τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ᾽ ἑαυτῶν. 9 Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ 9
(Lc 9, 37.) τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ ἃ εἶδον διηγήσωνται, εἰ
μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. 10 καὶ τὸν λό- 10
γον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς συνζητοῦντες τί ἐστιν τὸ ἐκ νεκρῶν
ἀναστῆναι. 11 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες Ὅτι λέγουσιν οἱ 11
Mal 4, 5. γραμματεῖς ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; 12 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς 12
Ἠλίας ἐλθὼν πρῶτον ἀποκαθιστάνει πάντα· καὶ πῶς γέγραπται
ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενηθῇ;
13 ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἠλίας ἐλήλυθεν, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ 13
ὅσα ἤθελον, καθὼς γέγραπται ἐπ᾽ αὐτόν.

Mt 17, 14-21. Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ 14
Lc 9, 37-42. αὐτοὺς καὶ γραμματεῖς συνζητοῦντας αὐτοῖς. 15 καὶ εὐθὺς πᾶς 15
ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτὸν ἐξεθαμβήθησαν, καὶ προστρέχοντες ἠσπά-
ζοντο αὐτόν. 16 καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς Τί συνζητεῖτε πρὸς 16
αὐτούς; 17 καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου Διδάσκαλε, 17
ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρὸς σέ, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον· 18 καὶ 18
ὅπου ἐὰν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει
τοὺς ὀδόντας καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπα τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα
αὐτὸ ἐκβάλωσιν, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. 19 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς 19
λέγει Ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε
ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με. 20 καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν 20
πρὸς αὐτόν· καὶ ἰδὼν αὐτόν, τὸ πνεῦμα εὐθὺς ἐσπάραξεν αὐτόν,
καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. 21 καὶ ἐπηρώτησεν 21
τὸν πατέρα αὐτοῦ Πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ;
ὁ δὲ εἶπεν Ἐκ παιδιόθεν· 22 καὶ πολλάκις καὶ εἰς πῦρ αὐτὸν 22
ἔβαλεν καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ᾽ εἴ τι δύνῃ, βοή-
θησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ᾽ ἡμᾶς. 23 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ 23
τὸ Εἰ δύνῃ; πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. 24 εὐθὺς κράξας ὁ 24
πατὴρ τοῦ παιδίου ἔλεγεν Πιστεύω· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.
25 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησεν τῷ πνεύ- 25
ματι τῷ ἀκαθάρτῳ λέγων αὐτῷ Τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν πνεῦμα,
ἐγὼ ἐπιτάσσω σοι, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.

---

7. λέγουσα Οὗτος ... αὐτοῦ ἀκούετε 9. διηγήσωνται ἃ εἶδον 10. συζητοῦντες 11. Ἠλίαν 12. ἔφη: ἀποκριθεὶς εἶπεν ... Ἠλίας μὲν ... ἀποκαθιστᾷ ... ἐξουδενωθῇ 13. Ἠλίας ... ἠθέλησαν 14. συζητοῦντας 15. εὐθέως ... ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη 16. αὐτούς: τοὺς γραμματεῖς ... πρὸς αὐτούς 17. ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπε 18. ἐάν: ἄν ... τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ... εἶπον 19. αὐτοῖς: αὐτῷ 20. εὐθέως τὸ πνεῦμα 21. Ἐκ παιδιόθεν: Παιδιόθεν 22. αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε καὶ εἰς ὕδατα ... δύνασαι 23. Τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι 24. εὐθύς: καὶ εὐθέως ... μετὰ δακρύων ἔλεγε· Πιστεύω, κύριε 25. Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν ... σοι ἐπιτάσσω

26 [26] καὶ κράξας καὶ πολλὰ σπαράξας ἐξῆλθεν· καὶ ἐγένετο ὡσεὶ
27 νεκρός, ὥστε τοὺς πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. [27] ὁ δὲ Ἰησοῦς
28 κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη. [28] καὶ
εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν ἐπηρώ-
29 των αὐτόν Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; [29] καὶ
εἶπεν αὐτοῖς Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν εἰ μὴ ἐν
προσευχῇ.

30 Κἀκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ Mt 17, 22. 23.
31 οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνοῖ· [31] ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ Lc 9, 43-45.
καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς
χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς
32 μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται. [32] οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ
ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

33 Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος Lc 9, 46-48.
34 ἐπηρώτα αὐτούς Τί ἐν τῇ ὁδῷ διελογίζεσθε; [34] οἱ δὲ ἐσιώπων· Mt 18,
35 πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων. [35] καὶ 1-5.
καθίσας ἐφώνησεν τοὺς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς Εἴ τις θέλει 10, 43.
36 πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. [36] καὶ
λαβὼν παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμε-
37 νος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς [37] Ὃς ἂν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξη- Mt 10, 40.
ται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέχηται, οὐκ Jo 13, 20.
38 ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. [38] Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης
λέγων Διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα Lc 9, 49 s.
39 δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν. [39] ὁ δὲ
Ἰησοῦς εἶπεν Μὴ κωλύετε αὐτόν· οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει
δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με·
40 41 [40] ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν. [41] ὃς γὰρ ἂν Mt 10, 42.
ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν
42 λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσει τὸν μισθὸν αὐτοῦ. [42] Καὶ ὃς ἂν Mt 18, 6-9.
σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πίστιν ἐχόντων, καλόν ἐστιν Lc 17, 2.
αὐτῷ μᾶλλον εἰ περίκειται μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐ-
43 τοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. [43] καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε Mt 5, 30.
ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν ἐστίν σε κυλλὸν εἰσελθεῖν
εἰς τὴν ζωήν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν,
45 εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. [45] καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε,

---

26. κράξαν ... σπαράξαν αὐτόν ... τοὺς πολλούς: om τούς 28. ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν 29. add in fine καὶ νηστείᾳ 30. καὶ ἐκεῖθεν ... γνῷ 31. τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ 33. ἦλθεν ... Καπερναούμ ... πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε 37. Ὃς ἐάν bis ... δέχηται: δέξηται 38. Ἔφη αὐτῷ: ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ... ς (non ςe) om ἐν ... ἐκωλύσαμεν ... add in fine ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν 40. ς (non ςe) ὑμῶν bis 41. ἐν τῷ ὀνόματί μου ὅτι ... om ὅτι secundum ... ἀπολέσῃ 42. πίστιν ἐχόντων: πιστευόντων εἰς ἐμέ ... μύλος ὀνικός: λίθος μυλικός 43. καλόν σοι ἐστί ... εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν 44. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν ἐστίν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν,
ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν. 47 καὶ ἐὰν 47
Mt 5, 29. ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν ἐστίν σε
μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλ-
μοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς γέενναν, 48 ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ 48
*Es 66, 24. τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 49 πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, 49
*Lv 2, 13. καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται. 50 καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ 50
Mt 5, 13. Lc 14, 34. ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς
ἅλα, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

X.

Responsio de repudio. Infantes admissi. Juvenis dives divitiarumque pericula. Discipulorum praemia. Messiae mors. Ambitio filiorum Zebedaei. Bartimaeus caecus.

Mt 19, 1-9. Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας καὶ 1
πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν,
καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. 2 καὶ προσελθόντες 2
Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι,
πειράζοντες αὐτόν. 3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Τί ὑμῖν ἐνε- 3
*Dt 24, 1. Mt 5, 31. τείλατο Μωυσῆς; 4 οἱ δὲ εἶπαν Ἐπέτρεψεν Μωυσῆς βιβλίον 4
ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι. 5 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς 5
Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.
*Gn 1, 27. *Gn 2, 24. 6 ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· 7 ἕνεκεν 6 7
τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα,
8 καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ 8
μία σάρξ. 9 ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. 9
10 καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου ἐπηρώτων 10
Mt 5, 32. Lc 16, 18. αὐτόν. 11 καὶ λέγει αὐτοῖς Ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ 11
καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν· 12 καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύ- 12
σασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον, μοιχᾶται.
Mt 19, 13-15. Lc 18, 15-17. Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία ἵνα ἅψηται αὐτῶν· οἱ δὲ μα- 13
θηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν. 14 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγα- 14
νάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με,
μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
15 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς 15

---

45. ἐστί σοι ... add in fine εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον 46. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 47. καλόν σοι ἐστί ... εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός 50. ἅλα: ἅλας

X. 1. Κἀκεῖθεν ... καὶ πέραν: διὰ τοῦ πέραν 2. οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρώτησαν 3. Μωσῆς 4. εἶπον· Μωσῆς ἐπέτρεψε 5. ὁ δὲ Ἰησοῦς: καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς 6. add in fine ὁ θεός 7. add in fine καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ 10. ἐν τῇ οἰκίᾳ ... οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν 12. καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ 14. καὶ μή

16 παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. [16] καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ
κατευλόγει, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά.
17 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδόν, προσδραμὼν εἷς καὶ Mt 19, 16-26.
γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω Lc 18, 18-27.
18 ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; [18] ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Τί
19 με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. [19] τὰς ἐντο-
λὰς οἶδας Μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδο- *Ex 20, 12-16.
μαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μη-
20 τέρα. [20] ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα
21 ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. [21] ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ
ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἕν σε ὑστερεῖ· ὕπαγε ὅσα ἔχεις
πώλησον καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ
22 δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν. [22] ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ
τῷ λόγῳ ἀπῆλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.
23 [23] καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Πῶς
δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
24 εἰσελεύσονται. [24] οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐ-
τοῦ· ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς Τέκνα, πῶς
δύσκολόν ἐστιν τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν εἰς τὴν βασιλείαν
25 τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. [25] εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τῆς τρυ-
μαλιᾶς τῆς ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
26 θεοῦ εἰσελθεῖν. [26] οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες πρὸς
27 ἑαυτούς Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; [27] ἐμβλέψας αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
λέγει Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ θεῷ· πάντα
28 γὰρ δυνατά ἐστιν παρὰ τῷ θεῷ. [28] Ἤρξατο λέγειν ὁ Πέτρος Mt 19, 27-30.
αὐτῷ Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμέν σοι. Lc 18, 28-30.
29 [29] ἔφη ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν
ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς
30 ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, [30] ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατον-
ταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς καὶ
ἀδελφὰς καὶ μητέρας καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν, καὶ
31 ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. [31] πολλοὶ δὲ ἔσονται
πρῶτοι ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.
32 Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν Mt 20, 17-19.
προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο καὶ ἀκολουθοῦντες Lc 18, 31-33.
ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα ἤρξατο αὐτοῖς
33 λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν, [33] ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς
Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρ-
χιερεῦσιν καὶ τοῖς γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θα-

---

16. τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὰ ηὐλόγει αὐτά 21. Ἕν σοι ... τοῖς πτωχοῖς 24. ἐπὶ τοῖς χρήμασιν 27. ἐμβλέψας δέ ... παρὰ τῷ θεῷ 28. Καὶ ἤρξατο ὁ Πέτρος λέγειν ... ἠκολουθήσαμεν 29. ἔφη ὁ Ἰησοῦς: ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ... ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ... om ἕνεκεν secundum

νάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν, [34] καὶ ἐμπαίξου- 34
σιν αὐτῷ καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ
ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται.
Mt 20, 20-28. Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης υἱοὶ Ζεβε- 35
δαίου λέγοντες αὐτῷ Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμέν
σε ποιήσῃς ἡμῖν. [36] ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Τί θέλετέ με ποιῆσαι 36
ὑμῖν; [37] οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς σου ἐκ δεξιῶν καὶ 37
εἷς ἐξ ἀριστερῶν καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. [38] ὁ δὲ Ἰησοῦς 38
εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον
ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; [39] οἱ 39
δὲ εἶπαν αὐτῷ Δυνάμεθα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Τὸ ποτή-
ριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι
βαπτισθήσεσθε· [40] τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἐξ εὐωνύμων 40
Lc 22, 25-27. οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται. [41] καὶ ἀκούσαντες 41
οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. [42] καὶ 42
προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς Οἴδατε ὅτι οἱ
δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αυτῶν καὶ οἱ με-
γάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. [43] οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν 43
ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διά-
κονος, [44] καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων 44
δοῦλος. [45] καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονη- 45
θῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ
πολλῶν.
Mt 20, 29-34. Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ 46
Lc 18, 35-43. Ἱεριχὼ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ ὁ υἱὸς Τιμαίου
Βαρτίμαιος τυφλὸς προσαίτης ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν. [47] καὶ 47
ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ
λέγειν Ὁ υἱὸς Δαυὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με. [48] καὶ ἐπετίμων αὐτῷ 48
πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν Υἱὲ Δαυίδ,
ἐλέησόν με. [49] καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Φωνήσατε αὐτόν. καὶ 49
φωνοῦσιν τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ Θάρσει, ἔγειρε, φωνεῖ σε.
[50] ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς 50
τὸν Ἰησοῦν. [51] καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Τί θέλεις 51
ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ Ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω.
[52] ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Ὕπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ 52
εὐθὺς ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.

34. καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ ... τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ 35. οἱ υἱοί ... om αὐτῷ secundum ... om σε 36. ποιῆσαί με 37. εἶπον ... ἐκ δεξιῶν σου ... ἐξ ἀριστερῶν: ἐξ εὐωνύμων σου 38. ἤ: καί 39. εἶπον ... Τὸ μὲν ποτήριον 40. ἢ ἐξ: καὶ ἐξ ... εὐωνύμων μου 42. ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς 43. οὕτω ... ἐστίν: ἔσται ... διάκονος ὑμῶν 44. ὃς ἐάν: ὃς ἄν 46. om ὁ ... ὁ τυφλός ... προσαίτης: προσαιτῶν post ὁδόν 47. Ναζωραῖος 49. εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι ... ἔγειραι 50. ἀναπηδήσας: ἀναστάς 51. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ... Ῥαββονί 52. εὐθέως ... ἠκολούθει τῷ Ἰησοῦ

XI.

Solemnis ingressio. Imprecatio ficus. Purgatio templi. De fide, precibus et placabilitate. De baptismo Johannis.

1 *Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, εἰς Βηθφαγῆ καὶ Βη-* Mt 21, 1-11.
θανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν Lc 19, 29-38.
2 *αὐτοῦ* [2] *καὶ λέγει αὐτοῖς Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι* Jo 12, 12-15.
ὑμῶν, καὶ εὐθὺς εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὑρήσετε πῶλον δεδε-
μένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικεν· λύσατε αὐτὸν καὶ
3 *φέρετε.* [3] *καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ Τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε Ὁ κύ-*
4 *ριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει ὧδε.* [4] *καὶ*
ἀπῆλθον καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον πρὸς θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ
5 *ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν.* [5] *καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων*
6 *ἔλεγον αὐτοῖς Τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον;* [6] *οἱ δὲ εἶπον αὐ-*
7 *τοῖς καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς.* [7] *καὶ φέρουσιν*
τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ ἱμάτια
8 *αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτόν.* [8] *καὶ πολλοὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν*
ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας, κόψαντες ἐκ τῶν
9 *ἀγρῶν.* [9] *καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον*
10 *Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου·* [10] *εὐλογη-*
μένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυίδ, ὡσαννὰ ἐν
11 *τοῖς ὑψίστοις.* [11] *Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸ ἱερόν·* Mt 21, 17.
καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν
εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

12 *Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας ἐπείνα-* Mt 21, 18. 19.
13 *σεν.* [13] *καὶ ἰδὼν συκῆν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ*
ἄρα τι εὑρήσει ἐν αὐτῇ, καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτὴν οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ
14 *φύλλα· ὁ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων.* [14] *καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν*
αὐτῇ Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ
ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

15 *Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν* Mt 21, 12-16.
ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ Lc 19, 45-48.
ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν Jo 2, 14-17.
16 *πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψεν,* [16] *καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα*
17 *τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ,* [17] *καὶ ἐδίδασκεν καὶ ἔλεγεν*

XI. 1. *Ἱερουσαλήμ* 2. *εὐθέως . . . λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε* 3. *Ὅτι ὁ κύριος . . . εὐθέως . . . ἀποστελεῖ* 4. *καὶ ἀπῆλθον: ἀπῆλθον δέ . . . τὸν πῶλον . . . πρὸς τὴν θύραν* 6. *εἶπεν: ἐνετείλατο* 7. *φέρουσιν: ἤγαγον . . . ἐπέβαλον . . . ἐπ' αὐτόν: ἐπ' αὐτῷ* 8. *καὶ πολλοί: πολλοί δέ . . . στοιβάδας . . . κόψαντες ἐκ τῶν ἀγρῶν: ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν* 9. *ἔκραζον λέγοντες* 10. *βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου* 11. *εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς καὶ εἰς τό* 13. om *ἀπό . . . εὑρήσει τι . . . οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων* 14. *ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς . . . ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα οὐδείς* 15. *εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς . . .* om *τούς* secundum 17. *καὶ ἔλεγεν: λέγων αὐτοῖς . . . ἐποιήσατε*

*Es 56, 7. *Jer 7, 11. Οὐ γέγραπται ὅτι ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶ-
σιν τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ πεποιήκατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.
[18] καὶ ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς 18
αὐτὸν ἀπολέσωσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξε-
πλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
Mt 21, 20-22. Καὶ ὅταν ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως. [20] καὶ 19 20
παραπορευόμενοι πρωὶ εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν.
[21] καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ Ῥαββί, ἴδε ἡ συκῆ ἣν 21
κατηράσω ἐξήρανται. [22] καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς 22
Ἔχετε πίστιν θεοῦ. [23] ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει 23
τούτῳ Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὃ λαλεῖ γίνεται, ἔσται
αὐτῷ. [24] διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα προσεύχεσθε καὶ αἰ- 24
τεῖσθε, πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. [25] καὶ ὅταν στή- 25
Mt 6, 14. κετε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ
πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
Mt 21, 23-27. Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περι- 27
Lc 20, 1-8. πατοῦντος αὐτοῦ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, [28] καὶ ἔλεγον αὐτῷ Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ 28
ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν ἵνα ταῦτα
ποιῇς; [29] ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἐπερωτήσω ὑμᾶς ἕνα λόγον, 29
καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
[30] τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀπο- 30
κρίθητέ μοι. [31] καὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες Ἐὰν 31
εἴπωμεν Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ Διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; [32] ἀλλὰ 32
εἴπωμεν Ἐξ ἀνθρώπων; ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· ἅπαντες γὰρ εἶχον
τὸν Ἰωάννην ὄντως ὅτι προφήτης ἦν. [33] καὶ ἀποκριθέντες τῷ 33
Ἰησοῦ λέγουσιν Οὐκ οἴδαμεν. καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς Οὐδὲ
ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

XII.

Parabola de vinitoribus filii occisoribus; lapis repudiatus. Agitur de censu, resurrectione, principali praecepto, Davidis filio, legis peritorum ambitione et avaritia. Munusculum viduae.

Mt 21, 33-46. Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν Ἀμπελῶνα ἄνθρω- 1
Lc 20, 9-19. πος ἐφύτευσεν, καὶ περιέθηκεν φραγμὸν καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον καὶ
ᾠκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

18. οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ... ἀπολέσουσιν ... πᾶς γάρ: ὅτι πᾶς 19. ὅτε 20. πρωὶ παραπορευόμενοι 22. om ὁ 23. ἀμὴν γὰρ ... πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει ... add in fine ὃ ἐὰν εἴπῃ 24. ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε ... λαμβάνετε 25. στήκητε 26. Εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν 28. λεγουσιν ... ἤ: καὶ 29. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθείς ... ὑμᾶς κἀγώ 30. om τό secundum 31. ἐλογίζοντο ... Διὰ τί οὖν 32. ἀλλ' ἐάν ... ὅτι ὄντως 33. λέγουσι τῷ Ἰησοῦ ... ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς
XII. 1. λαλεῖν: λέγειν ... ἐφύτευσεν ἄνθρωπος ... ἐξέδοτο

2 [2] καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ
3 τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τῶν καρπῶν τοῦ ἀμπελῶνος· [3] καὶ λα-
4 βόντες αὐτὸν ἔδειραν καὶ ἀπέστειλαν κενόν. [4] καὶ πάλιν ἀπέ-
στειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον ἐκεφαλαίωσαν καὶ
5 ἠτίμησαν. [5] καὶ ἄλλον ἀπέστειλεν· κἀκεῖνον ἀπέκτειναν, καὶ
6 πολλοὺς ἄλλους, οὓς μὲν δέροντες, οὓς δὲ ἀποκτέννοντες. [6] ἔτι
ἕνα εἶχεν υἱὸν ἀγαπητόν· ἀπέστειλεν αὐτὸν ἔσχατον πρὸς αὐτοὺς
7 λέγων ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. [7] ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ
πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτεί-
8 νωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. [8] καὶ λαβόντες
9 ἀπέκτειναν αὐτόν, καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. [9] τί
ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς
10 γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. [10] οὐδὲ τὴν γραφὴν
ταύτην ἀνέγνωτε *Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος *Ps 118, 22. 23.
11 ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· [11] παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη καί
12 ἐστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν; [12] καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρα-
τῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς
τὴν παραβολὴν εἶπεν. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.
13 Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτόν τινας τῶν Φαρισαίων καὶ Mt 22, 16-22.
14 τῶν Ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν λόγῳ. [14] καὶ ἐλθόντες Lc 20, 20-26.
λέγουσιν αὐτῷ Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ οὐ μέλει
σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ'
ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις· ἔξεστιν κῆνσον Καί-
15 σαρι δοῦναι ἢ οὔ; δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; [15] ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν
ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς Τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον
16 ἵνα ἴδω. [16] οἱ δὲ ἤνεγκαν· καὶ λέγει αὐτοῖς Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη
17 καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Καίσαρος. [17] ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν Τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.
καὶ ἐθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.
18 Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν Mt 22, 23-33.
19 ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες [19] Διδάσκαλε, Lc 20, 27-38.
Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ καὶ κατα- *Dt 25, 5
λίπῃ γυναῖκα καὶ μὴ ἀφῇ τέκνον, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
20 τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. [20] ἑπτὰ
ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων
21 οὐκ ἀφῆκεν σπέρμα. [21] καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέ-

---

2. τοῦ καρποῦ 3. οἱ δὲ λαβόντες 4. λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον 5. καὶ πάλιν ἄλλον ... οὕς bis: τοὺς ... ἀποκτείνοντες 6. ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον 7. εἶπον πρὸς ἑαυτούς 8. αὐτὸν ἀπέκτειναν ... ἐξέβαλον αὐτόν: om αὐτόν 9. τί οὖν 14. οἱ δὲ ἐλθόντες 16. εἶπον 17. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος ... ἐθαύμασαν 18. ἐπηρώτησαν 19. Μωσῆς ... τέκνα μὴ ἀφῇ ... τὴν γυναῖκα αὐτοῦ 20. ϛ^e (non ϛ) ἑπτὰ οὖν

θανεν μὴ καταλιπὼν σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως 22 καὶ οἱ 22
ἑπτὰ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἔσχατον πάντων καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν.
23 ἐν τῇ ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσιν, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; 23
οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. 24 ἔφη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Οὐ 24
διὰ τοῦτο πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν
τοῦ θεοῦ; 25 ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε 25
γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 26 περὶ δὲ 26
*Ex 3, 6. τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωυσέως
ἐπὶ τοῦ βάτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων Ἐγὼ ὁ θεὸς
Ἀβραὰμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ; 27 οὐκ ἔστιν θεὸς 27
νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πολὺ πλανᾶσθε.

Mt 22, 35-40. Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συνζη- 28
(Lc 20, 39.) τούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ἐπηρώτησεν αὐτόν
Ποία ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη πάντων; 29 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι 29
*Dt 6, 4. 5. πρώτη ἐστίν Ἄκουε Ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς ἐστίν,
Lc 10, 27. 30 καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου 30
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. 31 δευ- 31
*Lv 19, 18. τέρα αὕτη Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. μείζων τού-
των ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν. 32 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς 32
Καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ' ἀληθείας εἶπας ὅτι εἷς ἐστὶν καὶ οὐκ
ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. 33 καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς 33
καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος καὶ τὸ
ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν πλεῖόν ἐστιν πάντων τῶν ὁλοκαυ-
Mt 22, 46. Lc 20, 40. τωμάτων καὶ θυσιῶν. 34 καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς 34
ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ
Mt 22, 41-46. θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. 35 Καὶ ἀπο- 35
Lc 20, 41-44. κριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ Πῶς λέγουσιν οἱ
γραμματεῖς ὅτι ὁ Χριστὸς υἱός ἐστιν Δαυίδ; 36 αὐτὸς Δαυὶδ 36
*Ps 110, 1. εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ Εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου Κά-
θισον ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν
ποδῶν σου. 37 αὐτὸς Δαυὶδ λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ πόθεν αὐτοῦ 37
ἐστὶν υἱός; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. 38 Καὶ ἐν 38
Mt 23, 6. Lc 11, 43. 20, 46. τῇ διδαχῇ αὐτοῦ ἔλεγεν Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θε-

---

21. μὴ καταλιπὼν σπέρμα: καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα 22. καὶ οἱ ἑπτὰ οὐκ: καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ... ἐσχάτη ... ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή 23. ἐν τῇ οὖν 24. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς 25. γαμίσκονται 26. Μωσέως ἐπὶ τῆς βάτου ὡς ... θεός bis: ὁ θεός 27. ὁ θεός ... ἀλλὰ θεὸς ζώντων· ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε 28. συζητούντων ... αὐτοῖς ἀπεκρίθη ... πρώτη πασῶν ἐντολή 29. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ ... πρώτη ἐστίν: πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν 30. ψυχῆς σου: add καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου ... add in fine αὕτη πρώτη ἐντολή 31. καὶ δευτέρα ὁμοία αὕτη 32. ὅτι εἷς ἐστι θεός 33. συνέσεως: add καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ... τῶν θυσιῶν 36. αὐτὸς γάρ ... ὁ κύριος ... Κάθου ... ὑποκάτω: ὑποπόδιον 37. αὐτὸς οὖν ... υἱὸς αὐτοῦ ἐστι 38. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ

λόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς
39 [39] καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν
40 τοῖς δείπνοις· [40] οἱ κατέσθοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ Mt 23,14. Lc 20,47.
προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι, οὗτοι λήμψονται περισσότερον
κρῖμα.
41 Καὶ καθίσας κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ Lc 21, 1-4.
ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλούσιοι
42 ἔβαλλον πολλά, [42] καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ
43 δύο, ὅ ἐστιν κοδράντης. [43] καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ λέγει αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ
πλεῖον πάντων βέβληκεν τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον·
44 [44] πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ
τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον
αὐτῆς.

XIII.

Interitus templi et civitatis. Pseudochristi; pericula et promissiones. Adventus judicis.

1 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ Mt 24, 1-8.
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ Lc 21, 5-11.
2 οἰκοδομαί. [2] καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Βλέπεις ταύτας τὰς με-
γάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ κατα-
3 λυθῇ. [3] καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι
τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτα αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ
4 Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας [4] Εἰπὸν ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ
5 σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα συντελεῖσθαι πάντα; [5] ὁ δὲ Ἰησοῦς
6 ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. [6] πολλοὶ
ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ πολλοὺς
7 πλανήσουσιν. [7] ὅταν δὲ ἀκούετε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων,
8 μὴ θροεῖσθε· δεῖ γενέσθαι, ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. [8] ἐγερθήσεται
γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, ἔσονται σεισμοὶ
9 κατὰ τόπους, ἔσονται λιμοί. [9] ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα. Βλέπετε δὲ Mt 10, 17-22.
ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγω- Lc 21, 12-19.
γὰς δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε
10 ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. [10] καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη
11 πρῶτον δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. [11] καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς Lc 12, 11 s.
παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ
ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λα-

40. κατεσθίοντες ... λήψονται 41. καθίσας ὁ Ἰησοῦς 43. βαλόντων
XIII. 1. εἷς ἐκ: om ἐκ 2. καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς 3. ἐπηρώτων 4. Εἰπὲ ... πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι 5. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς ἤρξατο λέγειν 6. πολλοὶ γάρ 7. ἀκούσητε ... δεῖ γάρ 8. καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί 9. παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς ... ς^e (non ς) συναγωγάς· 10. δεῖ πρῶτον 11. καὶ ὅταν: ὅταν δέ ... ἀγάγωσιν ... λαλήσητε: add μηδὲ μελετᾶτε

λοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. 12 καὶ παραδώσει ἀδελφὸς 12
ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται
τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. 13 καὶ ἔσεσθε μι- 13
σούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς
Mt 24, 15-25. τέλος, οὗτος σωθήσεται. 14 Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρη- 14
Lc 21, 20-24. μώσεως ἑστηκὸς ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω, τότε οἱ
*Dn 9, 27. ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, 15 ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος 15
μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν μηδὲ εἰσελθάτω τι ἆραι ἐκ τῆς
οἰκίας αὐτοῦ, 16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ 16
ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. 17 οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις 17
καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 18 προσεύχεσθε 18
δὲ ἵνα μὴ γένηται χειμῶνος. 19 ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι 19
θλῖψις, οἵα οὐ γέγονεν τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἣν ἔκτισεν ὁ
θεός, ἕως τοῦ νῦν καὶ οὐ μὴ γένηται. 20 καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν 20
κύριος τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς
ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας. 21 καὶ τότε 21
Lc 17, 23. ἐάν τις εἴπῃ ὑμῖν Ἴδε ὧδε ὁ Χριστός, ἴδε ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε.
22 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδοπροφῆται καὶ ποιήσουσιν σημεῖα καὶ 22
τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, τοὺς ἐκλεκτούς. 23 ὑμεῖς 23
Mt 24, 29-31. δὲ βλέπετε· προείρηκα ὑμῖν πάντα. 24 Ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς 24
Lc 21, 25-28. ἡμέραις μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ
σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, 25 καὶ οἱ ἀστέρες ἔσονται ἐκ 25
τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σα-
λευθήσονται. 26 καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχό- 26
μενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. 27 καὶ τότε 27
ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐκ τῶν
Mt 24, 32-35. τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ. 28 Ἀπὸ δὲ 28
Lc 21, 29-33. τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδος
ἁπαλὸς γένηται καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκεται ὅτι ἐγγὺς τὸ
θέρος ἐστίν· 29 οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, 29
γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. 30 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ 30
μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη μέχρις οὗ ταῦτα πάντα γένηται. 31 ὁ 31
οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρε-
Mt 24, 36. λεύσονται. 32 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς 32
οἶδεν, οὐδὲ ἄγγελος ἐν οὐρανῷ οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.
Mt 25, 13ss. 33 βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν. 33

12. καὶ παραδώσει: παραδ. δέ 14. ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου ... ςe ἑστώς, ς ἑστός 15. εἰσελθέτω ἆραί τι 16. ἀγρόν: add ὢν 18. γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος 19. ἣν: ἧς 20. κύριος ἐκολόβωσε 21. ὑμῖν εἴπῃ· Ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός· ἤ· Ἰδού ... μὴ πιστεύσητε 22. ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ δώσουσι ... καὶ τοὺς ἐκλεκτούς 23. βλέπετε· ἰδού 24. Ἀλλ' ἐν 25. οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες 27. ἀγγέλους αὐτοῦ ... ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ 28. γινώσκετε 29. οὕτω 30. πάντα ταῦτα 31. οὐ μὴ παρέλθωσι 32. καί pro ἢ ... οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν οὐρανῷ 33. ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε

34 [34] ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δοὺς τοῖς
δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ
35 θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. [35] γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε Mt 24, 42. Lc 21, 34 ss.
γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ἢ ὀψὲ ἢ μεσονύκτιον ἢ
36 ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωΐ· [36] μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης εὕρῃ ὑμᾶς κα-
37 θεύδοντας. [37] ὃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσιν λέγω· γρηγορεῖτε.

XIV.

Insidiae. Unctio. Pactio Judae. Coena ultima. Praedictiones. Anxietas in horto. Captio. Damnatio. Abnegatio Petri.

1 Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας, καὶ ἐζή- Mt 26, 3-5.
τουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατή-
2 σαντες ἀποκτείνωσιν· [2] ἔλεγον γάρ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μή ποτε
ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.
3 Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λε- Mt 26, 6-13.
προῦ, κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου Jo 12, 1-8.
νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, συντρίψασα τὴν ἀλάβαστρον κατέ- (Lc 7, 36 ss.)
4 χεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς. [4] ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς
5 ἑαυτούς Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; [5] ἠδύνατο
γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι ἐπάνω δηναρίων τριακοσίων καὶ
6 δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. [6] ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν Ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργά-
7 σατο ἐν ἐμοί. [7] πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν,
καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοῖς εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε
8 ἔχετε. [8] ὃ ἔσχεν ἐποίησεν· προέλαβεν μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς
9 τὸν ἐνταφιασμόν. [9] ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγ-
γέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς
μνημόσυνον αὐτῆς.
10 Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώτης ὁ εἷς τῶν δώδεκα ἀπῆλθεν πρὸς Mt 26, 14-16.
11 τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς. [11] οἱ δὲ ἀκούσαντες Lc 22, 3-6.
ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι· καὶ ἐζήτει
πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ.
12 Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέ- Mt 26, 17-19.
γουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμά- Lc 22, 7-13.
13 σωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; [13] καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαν-
τήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων, ἀκολουθήσατε
14 αὐτῷ, [14] καὶ ὅπου ἂν εἰσέλθῃ εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ ὅτι ὁ δι-

---

34. καὶ ἑκάστῳ 35. ἢ ὀψέ: om ἢ ... μεσονυκτίου 37. ὅ: ἅ

XIV. 2. γάρ: δέ ... θόρυβος ἔσται 3. καὶ συντρίψασα ... τήν: τό ... κατέχεεν αὐτοῦ κατά 4. πρὸς ἑαυτοὺς καὶ λέγοντες 5. om τὸ μύρον ... τριακοσίων δηναρίων 6. εἰς ἐμέ 7. αὐτοῖς: αὐτούς 8. εἶχεν αὕτη, ἐποίησε 9. om δέ ... τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο 10. ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης εἷς ... παραδῷ αὐτόν 11. εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ 14. ὅπου ἐάν

δάσκαλος λέγει Ποῦ ἐστιν τὸ κατάλυμά μου, ὅπου τὸ πάσχα
μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 15 καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον 15
μέγα ἐστρωμένον ἕτοιμον· καὶ ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν. 16 καὶ ἐξῆλ- 16
θον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ εὗρον καθὼς
Mt 26, 20-25. εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. 17 Καὶ ὀψίας γενομένης 17
Lc 22, 14. 21-23. ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. 18 καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόν- 18
των εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει
με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. 19 ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ 19
εἷς κατὰ εἷς Μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος Μήτι ἐγώ; 20 ὁ δὲ εἶπεν 20
αὐτοῖς Εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ
τρυβλίον· 21 ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέ- 21
γραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄν-
Mt 26, 26-29. θρωπος ἐκεῖνος. 22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ἄρτον εὐλογήσας 22
Lc 22, 19 s. ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν Λάβετε· τοῦτό ἐστιν τὸ
1 Cor 11, 23 ss. σῶμά μου. 23 καὶ λαβὼν ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, 23
καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. 24 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τοῦτό ἐστιν τὸ 24
Lc 22, 18. αἷμά μου τῆς διαθήκης τὸ ἐκχυννόμενον ὑπὲρ πολλῶν. 25 ἀμὴν 25
λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου
ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ θεοῦ.
Mt 26, 30-35. Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. 27 καὶ 26 27
Lc 22, 39. *Zach 13, 7. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε, ὅτι γέγρα-
Jo 16, 32. πται Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ τὰ πρόβατα διασκορπισθήσονται.
28 ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 28
Lc 22, 33 s. 29 ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται, 29
Jo 13, 36 ss. ἀλλ' οὐκ ἐγώ. 30 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι 30
14, 72. σὺ σήμερον ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς με
ἀπαρνήσῃ. 31 ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἐλάλει Ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν 31
σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.
Mt 26, 36-46. Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανεῖ, καὶ λέγει 32
Lc 22, 40-46. τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι. 33 καὶ 33
Jo 18, 1. παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετ' αὐτοῦ,
καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν, 34 καὶ λέγει αὐτοῖς 34
Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρη-
γορεῖτε. 35 καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσ- 35
ηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστιν παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα, 36 καὶ 36

---

14. om μου prius 15. ἀνώγεον ... καὶ ἐκεῖ: om καί 19. οἱ δὲ ἤρξαντο ... εἷς καθ' εἷς 20. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 21. om ὅτι ... καλὸν ἦν αὐτῷ 22. λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ... Λάβετε, φάγετε 23. τὸ ποτήριον 24. τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον 25. γεννήματος 27. σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ ... διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα 29. καὶ εἰ 30. om σύ ... ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ ... ἀπαρνήσῃ με 31. ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον 32. Γεθσημανῆ 33. τὸν Ἰάκωβον ... μεθ' ἑαυτοῦ 35. ἔπεσεν

ἔλεγεν Ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι· παρένεγκε τὸ ποτήριον
37 τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ. [37] καὶ ἔρχεται
καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ Σίμων,
38 καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; [38] γρηγορεῖτε
καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ ἔλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα
39 πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. [39] καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύ-
40 ξατο τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. [40] καὶ πάλιν ἐλθὼν εὗρεν αὐτοὺς
καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν καταβαρυνόμενοι,
41 καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ. [41] καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον
καὶ λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλ-
θεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖ-
42 ρας τῶν ἁμαρτωλῶν. [42] ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς
με ἤγγικεν.

43 Καὶ εὐθὺς ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται ὁ Ἰούδας ὁ Mt 26, 47-56.
Ἰσκαριώτης εἷς ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος μετὰ μα- Lc 22, 47-53.
χαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ Jo 18, 1-12.
44 τῶν πρεσβυτέρων. [44] δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσσημον
αὐτοῖς λέγων Ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν· κρατήσατε αὐτὸν καὶ
45 ἀπάγετε ἀσφαλῶς. [45] καὶ ἐλθὼν εὐθὺς προσελθὼν αὐτῷ λέγει
46 Ῥαββὶ ῥαββί, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν· [46] οἱ δὲ ἐπέβαλον τὰς
47 χεῖρας αὐτῷ καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. [47] εἷς δὲ τῶν παρεστηκότων
σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἔπαισεν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ
48 ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτάριον. [48] καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλ-
49 λαβεῖν με· [49] καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων,
50 καὶ οὐκ ἐκρατεῖτέ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί. [50] καὶ
51 ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες. [51] καὶ εἷς τις νεανίσκος συνηκο-
λούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν
52 αὐτόν· [52] ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.

53 Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα, καὶ συνέρχον- Mt 26, 57 s.
ται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμ- Lc 22, 54 s.
54 ματεῖς. [54] καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως Jo 18, 15 ss.
ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν
55 ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς. [55] Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς Mt 26, 59-68.
καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ
56 θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ ηὕρισκον· [56] πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρ-
57 τύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. [57] καί τινες

---

36. τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο 38. εἰσέλθητε 40. πάλιν ἐλθὼν εὗρεν αὐτούς: ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν ... βεβαρημένοι ... αὐτῷ ἀποκριθῶσι 41. τὸ λοιπόν 43. εὐθέως ... ὁ Ἰούδας: om ὁ Ἰσκαριώτης ... ὄχλος πολύς 44. ἀπαγάγετε 45. εὐθέως 46. ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν 47. εἷς δέ τις ... ὠτίον 48. ἐξήλθετε 49. ἐκρατήσατε 50. πάντες ἔφυγον 51. ἠκολούθει ... add in fine οἱ νεανίσκοι 55. εὕρισκον

ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες [58] ὅτι ἡμεῖς 58
Jo 2, 19. ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον
τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον
οἰκοδομήσω. [59] καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. [60] καὶ 59 60
ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων
Οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδὲν τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; [61] ὁ δὲ 61
Lc 22, 67 ss. ἐσιώπα καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα
αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;
[62] ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἐγώ εἰμι, καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ- 62
που ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν
νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. [63] ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαῤῥήξας τοὺς χιτῶνας 63
αὐτοῦ λέγει Τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; [64] ἠκούσατε τῆς 64
βλασφημίας· τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν
Mt 26, 67 s. ἔνοχον εἶναι θανάτου. [65] Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ 65
Lc 22, 63 s. περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ
λέγειν αὐτῷ Προφήτευσον, καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν
ἔλαβον.

Mt 26, 69-75. Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου κάτω ἐν τῇ αὐλῇ ἔρχεται μία τῶν 66
Lc 22, 54-62. παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, [67] καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινό- 67
Jo 18, 15-18. μενον ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ ἦσθα
25-27. τοῦ Ἰησοῦ. [68] ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων Οὔτε οἶδα οὔτε ἐπίσταμαι 68
σὺ τί λέγεις· καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον, καὶ ἀλέκτωρ
ἐφώνησεν. [69] καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν ἤρξατο λέγειν τοῖς 69
παρεστῶσιν ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν. [70] ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. 70
καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ Ἀληθῶς
ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ. [71] ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν 71
καὶ ὀμνύναι ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. [72] καὶ 72
ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν, καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ
14, 30. ῥῆμα ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πρὶν ἀλέκτορα δὶς φωνῆσαι
τρίς με ἀπαρνήσῃ· καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν.

XV.

Jesus coram Pilato interrogatur; irridetur et cruci affigitur. Portenta. Sepultura.

Mt 27, 1. 2. 11-14. Καὶ εὐθὺς ἐπὶ τὸ πρωὶ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς 1
Lc 23, 1-5. μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον,
13-16. δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν Πιλάτῳ. [2] καὶ 2
ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλᾶτος Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ

---

60. εἰς τὸ μέσον ... οὐδέν; τί 61. οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν: οὐδὲν ἀπεκρίνατο 62. καθήμενον ἐκ δεξιῶν 64. εἶναι ἔνοχον 65. ἔλαβον: ἔβαλλον 66. ἐν τῇ αὐλῇ κάτω 67. τοῦ Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ ἦσθα 68. Οὐκ οἶδα οὐδέ ... τί σύ 69. ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν ... παρεστηκόσιν 70. add in fine καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει 71. ὀμνύειν 72. τὸ ῥῆμα ὡς: τοῦ ῥήματος οὗ ... φωνῆσαι δὶς ἀπαρνήσῃ με τρίς

XV. 1. εὐθέως ... τῷ Πιλάτῳ

3 δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει Σὺ λέγεις. 3 καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ
4 ἀρχιερεῖς πολλά. 4 ὁ δὲ Πιλᾶτος πάλιν ἐπηρώτα αὐτὸν λέγων Οὐκ Jo 18, 28 s.
5 ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου κατηγοροῦσιν. 5 ὁ δὲ Ἰησοῦς
6 οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλᾶτον. 6 Κατὰ Mt 27, 15-26.
7 δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον ὃν περ ᾐτοῦντο. 7 ἦν δὲ ὁ Lc 23, 17-25.
λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν στασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες Jo 18, 39 ss.
8 ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. 8 καὶ ἀναβὰς ὁ ὄχλος ἤρξατο
9 αἰτεῖσθαι καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς. 9 ὁ δὲ Πιλᾶτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς
10 λέγων Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 10 ἐγίνω-
11 σκεν γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. 11 οἱ
δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ
12 αὐτοῖς. 12 ὁ δὲ Πιλᾶτος πάλιν ἀποκριθεὶς ἔλεγεν αὐτοῖς Τί οὖν
13 θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 13 οἱ δὲ
14 πάλιν ἔκραξαν Σταύρωσον αὐτόν. 14 ὁ δὲ Πιλᾶτος ἔλεγεν αὐτοῖς
Τί γὰρ ἐποίησεν κακόν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραξαν Σταύρωσον
15 αὐτόν. 15 ὁ δὲ Πιλᾶτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι
ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φρα-
16 γελλώσας ἵνα σταυρωθῇ. 16 Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν Mt 27, 27-31.
ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστιν πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν
17 σπεῖραν· 17 καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν Jo 19, 2. 3.
18 αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον· 18 καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι
19 αὐτόν Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· 19 καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ
τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα
20 προσεκύνουν αὐτῷ. 20 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν
τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια.
21 Καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσουσιν αὐτόν. 21 καὶ ἀγ- Mt 27, 31-37.
γαρεύουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπὸ Lc 23, 26-31.
ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυ- Jo 19, 17 ss.
22 ρὸν αὐτοῦ. 22 καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστιν
23 μεθερμηνευόμενον κρανίου τόπος. 23 καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ἐσμυρνι-
24 σμένον οἶνον, ὁ δὲ οὐκ ἔλαβεν. 24 καὶ σταυροῦσιν αὐτὸν καὶ
διαμερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ τίς
25 26 τί ἄρῃ. 25 ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 26 καὶ ἦν
ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰου-
27 δαίων. 27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο λῃστάς, ἕνα ἐκ δεξιῶν Mt 27, 38-44.
29 καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. 29 καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλα- Lc 23, 32-43.
σφήμουν αὐτὸν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες Οὐὰ Jo 19, 18.
30 ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ οἰκοδομῶν τρισὶν ἡμέραις, 30 σῶσον

2. αὐτῷ λέγει: εἶπεν αὐτῷ 4. ἐπηρώτησεν ... κατηγοροῦσιν: καταμαρτυροῦσιν 7. συστασιαστῶν 8. ἀναβάς: ἀναβοήσας 12. ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν ... om τόν 14. κακὸν ἐποίησεν ... περισσοτέρως 17. ἐνδιδύσκουσιν: ἐνδύουσιν 18. βασιλεῦ 20. σταυρώσωσιν 21. ἀπ' ἀγροῦ 23. ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν 24. καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν διεμέριζον 28. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. 29. ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν

σεαυτὸν καταβὰς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. [31] ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς 31
ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον Ἄλλους
ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι, [32] ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ 32
Ἰσραὴλ· καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύ-
σωμεν. καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. [33] Καὶ 33
Mt 27, 45-54. γενομένης ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας
Lc 23, 44-47. ἐνάτης. [34] καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ 34
Ἐλωὶ ἐλωὶ λαμὰ σαβαχθανί; ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον Ὁ θεός
μου ὁ θεός μου, εἰς τί ἐγκατέλιπές με; [35] καί τινες τῶν παρε- 35
Jo 19, 29. 30. στηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον Ἴδε Ἠλίαν φωνεῖ. [36] δραμὼν δέ τις 36
γεμίσας σπόγγον ὄξους περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν, λέγων
Ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας καθελεῖν αὐτόν. [37] ὁ δὲ Ἰησοῦς 37
ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσεν. [38] καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ 38
ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπ᾽ ἄνωθεν ἕως κάτω. [39] ἰδὼν δὲ ὁ κεντυ- 39
ρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν,
εἶπεν Ἀληθῶς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς ἦν θεοῦ.
Mt 27, 55, 56. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν 40
Lc 23, 49. καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ
Ἰωσῆτος μήτηρ καὶ Σαλώμη, [41] αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ 41
ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ
συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.
Mt 27, 57-61. Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευή, ὅ ἐστιν προ- 42
Lc 23, 50-55. σάββατον, [43] ἐλθὼν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βου- 43
Jo 19, 38-42. λευτής, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πιλᾶτον καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ
Ἰησοῦ. [44] ὁ δὲ Πιλᾶτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκεν, καὶ προσ- 44
καλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέ-
θανεν· [45] καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ πτῶμα 45
τῷ Ἰωσήφ. [46] καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησεν 46
τῇ σινδόνι καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ ὃ ἦν λελατομημένον
ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.
[47] ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰωσῆτος ἐθεώρουν 47
ποῦ τέθειται.

XVI.

Mulieres ad sepulcrum Christi redivivi.
[Quibus apparuerit, quae mandaverit et promiserit. Sublatio in coelum.]

Mt 28, 1-10. Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ 1
Lc 24, 1-10. Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλ-

30. καταβάς: καὶ κατάβα 31. ὁμοίως δὲ καί 33. καὶ γενομένης: γενομένης δέ 34. τῇ ὥρᾳ τῇ ἐννάτῃ ... μεγάλῃ λέγων ... Ἐλωΐ Ἐλωΐ ... λαμμᾶ ... με ἐγκατέλιπες 35. Ἰδοὺ Ἠλίαν 36. τις: εἷς καὶ ... περιθείς τε 38. ἀπό 39. ὅτι οὕτω κράξας ... ὁ ἄνθρωπος οὗτος 40. ἡ τοῦ Ἰακώβου ... Ἰωσῆ 43. ἐλθών. ἦλθεν ... om τόν 45. πτῶμα: σῶμα 46. καὶ καθελών 47. ἡ Ἰωσῆτος: Ἰωσῆ ... τίθεται

2 θοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. [2] καὶ λίαν πρωὶ τῆς μιᾶς σαββάτων
3 ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. [3] καὶ ἔλεγον
πρὸς ἑαυτάς Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ
4 μνημείου; [4] καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀνακεκύλισται ὁ
5 λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. [5] καὶ ἐλθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον
εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν
6 λευκήν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. [6] ὁ δὲ λέγει αὐταῖς Μὴ ἐκθαμβεῖσθε.
Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ
7 ἔστιν ὧδε· ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. [7] ἀλλὰ ὑπάγετε
εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς
8 τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. [8] καὶ
ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχεν δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ Mt 14, 26.
ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

I.

Praefatio. Gabrielis nuntius ad Zachariam et ad Mariam. Mariae et Elisabet. Johannes baptista nascitur; Zacharias vaticinatur.

1 Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ
2 τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, [2] καθὼς παρέδοσαν
ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου,

XVI. 4. ἀποκεκύλισται 5. εἰσελθοῦσαι 7. ἀλλ' 8. ταχὺ ἔφυγον 9. Ἀναστὰς δὲ πρωῒ πρώτῃ σαββάτου ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. 10. Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσι· 11. Κἀκεῖνοι, ἀκούσαντες ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν. 12. Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν. 13. Κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν. 14. Ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν· ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν. 15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. 16. Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. 17. Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· Ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι· γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς· 18. Ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει· ἐπὶ ἀῤῥώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσιν. 19. Ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ· 20. Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. (ς, non ς^e, add ἀμήν.)

Jo 20, 1. 9-18. Lc 24, 13 ss. Mt 28, 19 s. Lc 24, 47 ss. Lc 24, 50 ss. Act 1, 9.

[3]ἔδοξεν κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς 3
σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, [4]ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης 4
λόγων τὴν ἀσφάλειαν.
Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰου- 5
δαίας ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά, καὶ γυνὴ
αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ.
[6]ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν 6
πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.
[7]καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν ἡ Ἐλισάβετ στεῖρα, καὶ 7
ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. [8]ἐγένετο 8
δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ
ἔναντι τοῦ θεοῦ, [9]κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχεν τοῦ θυ- 9
μιᾶσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, [10]καὶ πᾶν τὸ πλῆθος 10
ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. [11]ὤφθη 11
δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ
θυμιάματος. [12]καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέ- 12
πεσεν ἐπ' αὐτόν. [13]εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος Μὴ φοβοῦ, 13
Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ
γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην· [14]καὶ 14
ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ
χαρήσονται. [15]ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον 15
καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ
κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, [16]καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπι- 16
*Mal 4, 5. 6. στρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν· [17]καὶ αὐτὸς προελεύσεται 17
ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλίου, ἐπιστρέψαι καρ-
δίας πατέρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων ἑτοι-
μάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. [18]καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς 18
τὸν ἄγγελον Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης
καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. [19]καὶ ἀπο- 19
κριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ Ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σὲ καὶ εὐαγγελί-
σασθαί σοι ταῦτα· [20]καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λα- 20
λῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς
λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. [21]καὶ ἦν
ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν 21
αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. [22]ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ 22
ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν δια-
νεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενεν κωφός. [23]καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν 23
αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.
[24]μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, 24
καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα [25]ὅτι οὕτως 25

I. 5. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ 6. ἐναντίον: ἐνώπιον 7. ἡ Ἐλισάβετ ἦν 10. τοῦ λαοῦ ἦν 14. γεννήσει 17. Ἠλίου 22. ἠδύνατο 25. οὕτω

μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός
μου ἐν ἀνθρώποις.
26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ
27 τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ᾗ ὄνομα Ναζαρέθ, 27 πρὸς Mt 1, 18 ss.
παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυίδ,
28 καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. 28 καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐ-
29 τὴν εἶπεν Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. 29 ἡ δὲ ἐπὶ
τῷ λόγῳ διεταράχθη, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς
30 οὗτος. 30 καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες
31 γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. 31 καὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ
32 τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32 οὗτος ἔσται *Es 7, 14.
μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ *Mich 4, 7.
33 θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, 33 καὶ βασιλεύσει
ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ
34 οὐκ ἔσται τέλος. 34 εἶπεν δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον Πῶς
35 ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; 35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγε-
λος εἶπεν αὐτῇ Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις
ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται
36 υἱὸς θεοῦ. 36 καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενίς σου καὶ αὐτὴ συνει-
ληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ
37 καλουμένῃ στείρᾳ· 37 ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν
38 ῥῆμα. 38 εἶπεν δὲ Μαριάμ Ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι
κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.
39 Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη
40 εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα, 40 καὶ εἰσῆλθεν
41 εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ. 41 καὶ
ἐγένετο ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἐλισάβετ,
ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύμα-
42 τος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ, 42 καὶ ἀνεφώνησεν κραυγῇ μεγάλῃ καὶ
εἶπεν Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς
43 κοιλίας σου. 43 καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυ-
44 ρίου μου πρὸς μέ; 44 ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ
σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ
45 κοιλίᾳ μου. 45 καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις
46 τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου. 46 Καὶ εἶπεν Μαριάμ Με- *1 Sam 2, 1 ss.
47 γαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον, 47 καὶ ἠγαλλίασεν τὸ πνεῦμά
48 μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου, 48 ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεί-
νωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με
49 πᾶσαι αἱ γενεαί, 49 ὅτι ἐποίησέν μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός. καὶ

---

26. ἀπό: ὑπό ... Ναζαρέτ 27. μεμνηστευμένην 28. εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος ... add in fine εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν 29. ἡ δὲ ἰδοῦσα 31. συλλήψῃ 36. συγγενής ... γήρᾳ 37. παρὰ τῷ θεῷ 41. ἡ Ἐλισάβετ post ἤκουσεν pon 42. κραυγῇ: φωνῇ 49. ὁ δυνατός, καὶ

ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, 50 καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ 50
γενεὰς τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. 51 ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι 51
αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν· 52 κα- 52
θεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσεν ταπεινούς, 53 πεινῶν- 53
*Es 41, 8. 9. τας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλεν κενούς. 54 ἀν- 54
τελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, 55 καθὼς 55
ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι
αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. 56 Ἔμεινεν δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆ- 56
νας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ 57
ἐγέννησεν υἱόν. 58 καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐ- 58
τῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ’ αὐτῆς, καὶ συνέ-
χαιρον αὐτῇ. 59 καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθον περι- 59
τεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ Ζαχαρίαν. 60 καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν Οὐχί, 60
ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. 61 καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὴν ὅτι οὐδείς 61
ἐστιν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.
62 ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. 62
63 καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων Ἰωάννης ἐστὶν τὸ ὄνομα 63
αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες. 64 ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ 64
παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.
65 καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς, καὶ 65
ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα
ταῦτα, 66 καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, 66
λέγοντες Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεὶρ κυρίου ἦν
μετ’ αὐτοῦ.

Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου 67
καὶ ἐπροφήτευσεν λέγων 68 Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, 68
ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, 69 καὶ 69
ἤγειρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν οἴκῳ Δαυὶδ παιδὸς αὐτοῦ, 70 κα- 70
θὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν
Act 3, 21. αὐτοῦ, 71 σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν 71
μισούντων ἡμᾶς, 72 ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ 72
*Gn 22, 16. μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, 73 ὅρκον ὃν ὤμοσεν πρὸς 73
Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν 74 ἀφόβως ἐκ χειρὸς 74
ἐχθρῶν ῥυσθέντας λατρεύειν αὐτῷ 75 ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ 75
ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἡμῶν. 76 καὶ σὺ δὲ παιδίον 76
προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου
κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ, 77 τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας 77

49. ἅγιον τὸ ὄν. αὐτοῦ· 50. εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς 59. ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ 61. εἶπον … ἐν τῇ συγγενείᾳ 62. αὐτό: αὐτόν 66. om γάρ 67. προεφήτευσε 69. ἐν τῷ οἴκῳ … τοῦ παιδός 70. τῶν ἁγίων τῶν ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ 74. τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν 75. ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν 76. om δέ

78 τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν [78] διὰ σπλάγχνα ἐλέους
79 θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους [79] ἐπι-
φᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευ-
θῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.
80 Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν
ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

II.

Occasione census Jesus Bethlehemi nascitur. Angeli et pastores. Circumcisio. Infans sistitur Deo. Symeon et Anna. Puer in templo.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ
Καίσαρος Αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.
2 [2] αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας
3 Κυρηνίου. [3] καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς
4 τὴν ἰδίαν πόλιν. [4] ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ
πόλεως Ναζαρὲθ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυὶδ ἥτις καλεῖ-
ται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυίδ,
5 [5] ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὔσῃ ἐγκύῳ.
6 [6] Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ Mt 1, 25. et 2, 1.
7 τεκεῖν αὐτήν, [7] καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ
ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν
αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.
8 Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ
9 φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. [9] καὶ
ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν
10 αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. [10] καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ
ἄγγελος Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγά-
11 λην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, [11] ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σω-
12 τήρ, ὅς ἐστιν Χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαυίδ. [12] καὶ τοῦτο ὑμῖν
τὸ σημεῖον, εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν φάτνῃ.
13 [13] καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου
14 αἰνούντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων [14] Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ
15 ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. [15] καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον
ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποι-
μένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν
16 τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. [16] καὶ
ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦραν τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ
17 καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ· [17] ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν
περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τού-
18 του. [18] καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαλη-
19 θέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς· [19] ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα
συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

II. 4. Ναζαρέτ 5. μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί 7. ἐν τῇ φάτνῃ 12. ἐν τῇ φάτνῃ 16. ἀνεῦρον

[20] καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν 20
θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς
αὐτούς.
*Lv 12, 3. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, 21
καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου
πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.
*Lv 12, 4. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν, κατὰ 22
τὸν νόμον Μωυσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστῆ-
*Ex 13, 2. σαι τῷ κυρίῳ, [23] καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου ὅτι πᾶν ἄρσεν 23
*Lv 12, 8. διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται, [24] καὶ τοῦ δοῦναι 24
θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων
ἢ δύο νοσσοὺς περιστερῶν. [25] καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσα- 25
λὴμ ᾧ ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐ-
λαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ πνεῦμα ἦν
ἅγιον ἐπ' αὐτόν· [26] καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύ- 26
ματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυ-
ρίου. [27] καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσα- 27
γαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ
τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, [28] καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ 28
εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν [29] Νῦν ἀπο- 29
λύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, [30] ὅτι 30
εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, [31] ὃ ἡτοίμασας κατὰ 31
πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, [32] φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ 32
δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. [33] καὶ ἦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ 33
θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. [34] καὶ εὐλόγησεν 34
αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἰδοὺ
οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ
εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον· [35] καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διε- 35
λεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν
διαλογισμοί. [36] καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ 36
φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα
μετὰ ἀνδρὸς ἔτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, [37] καὶ αὐτὴ 37
χήρα ἕως ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ
νηστείαις καὶ δεήσεσιν λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. [38] καὶ 38
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ
Mt 2, 22. 23. αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλήμ. [39] Καὶ 39
ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς
τὴν Γαλιλαίαν εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέθ. [40] τὸ δὲ παιδίον 40

20. ἐπίστρεψαν 21. αὐτόν: τὸ παιδίον ... συλληφθῆναι 24. ἐν τῷ: om τῷ ... νεοσσούς 25. ἅγιον ἦν 28. ἀγκάλας αὐτοῦ 33. ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ: Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ 36. ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτά 37. αὕτη ... ἕως: ὡς ... ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ 38. καὶ αὕτη αὐτῇ ... τῷ θεῷ: τῷ κυρίῳ ... ἐν Ἱερουσαλήμ 39. εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν Ναζαρέτ

ηὔξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πληρούμενον σοφίᾳ, καὶ χάρις θεοῦ ἦν 1, 80.
ἐπ' αὐτό.
41 Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ
42 τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. [42]καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβαι-
43 νόντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, [43]καὶ τελειωσάντων
τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς
44 ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. [44]νομίσαντες
δὲ αὐτὸν εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτουν
45 αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, [45]καὶ μὴ εὑρόντες
46 ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναζητοῦντες αὐτόν. [46]καὶ ἐγένετο
μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ
τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς·
47 [47]ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ
48 ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. [48]καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ
εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕ-
49 τως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. [49]καὶ
εἶπεν πρὸς αὐτούς Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ
50 πατρός μου δεῖ εἶναί με; [50]καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ
51 ἐλάλησεν αὐτοῖς. [51]καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Να-
ζαρέθ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διε-
52 τήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. [52]καὶ
Ἰησοῦς προέκοπτεν σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ
ἀνθρώποις.

III.

Johannes baptista in deserto. Herodes. Jesu immersio et genealogia.

1 Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσα- Mt 3, 1-12.
ρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετραρ- Mc 1, 1-8.
χοῦντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐ- Jo 1, 6-8. 15-28.
τοῦ τετραρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ
2 Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, [2]ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα
καὶ Καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν
3 ἐν τῇ ἐρήμῳ· [3]καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου
4 κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, [4]ὡς γέ-
γραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου Φωνὴ βοῶντος *Es 40, 3-5.
ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς
5 τρίβους αὐτοῦ· [5]πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ
βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείας καὶ αἱ
τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας· [6]καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον

---

40. ἐκραταιοῦτο πνεύματι πληρ. σοφίας 42. ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα 43. ἔγνω Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ 44. ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι ... καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς 45. εὑρόντες αὐτόν ... ζητοῦντες 46. μεθ' ἡμέρας 48. εἶπεν post αὐτοῦ pon 51. Ναζαρέτ

III. 2. ἐπ' ἀρχιερέων ..., τὸν τοῦ Ζαχαρίου 3. πᾶσαν τὴν 4. προφήτου λέγοντος 5. εὐθεῖαν

τοῦ θεοῦ. 7 ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι 7
ὑπ' αὐτοῦ Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς
μελλούσης ὀργῆς; 8 ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, 8
καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ·
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι
τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 9 ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν 9
δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκ-
κόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 10 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι 10
λέγοντες Τί οὖν ποιήσωμεν; 11 ἀποκριθεὶς δὲ ἔλεγεν αὐτοῖς Ὁ 11
ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα
ὁμοίως ποιείτω. 12 ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι καὶ εἶπον 12
πρὸς αὐτόν Διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν; 13 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς 13
Μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. 14 ἐπηρώ- 14
των δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες Τί ποιήσωμεν καὶ
ἡμεῖς; καὶ εἶπεν αὐτοῖς Μηδένα διασείσητε μηδὲ συκοφαντήσητε,
καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν. 15 προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ 15
καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ
Ἰωάννου, μή ποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστός, 16 ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης 16
ἅπασιν λέγων Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυ-
ρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδη-
μάτων αὐτοῦ, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί·
17 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα 17
αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ
ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν· 18
Mt 4, 12. 14, 1 ss. 19 ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρῳ- 19
Mc 1, 14. 6, 14 ss. διάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ὧν
ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, 20 προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν 20
καὶ κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.

Mt 3, 13-17. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν καὶ Ἰησοῦ 21
Mc 1, 9-11. βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανόν, 22 καὶ 22
Jo 1, 29-34. καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει ὡς περιστερὰν ἐπ'
αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι Σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγα-
πητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

Mt 1, 1-17. Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα, 23
*1 Chr 1, 1 ss. ὢν υἱός, ὡς ἐνομίζετο, τοῦ Ἰωσὴφ τοῦ Ἡλὶ 24 τοῦ Ματθὰτ τοῦ 24
2, 1 ss. 3, 1 ss. Λευὶ τοῦ Μελχὶ τοῦ Ἰανναὶ τοῦ Ἰωσὴφ 25 τοῦ Ματταθίου τοῦ 25
*Ruth 4, 18-21. Ἀμὼς τοῦ Ναοὺμ τοῦ Ἐσλὶ τοῦ Ναγγαὶ 26 τοῦ Μαὰθ τοῦ Ματ- 26
ταθίου τοῦ Σεμεῒν τοῦ Ἰωσὴχ τοῦ Ἰωδὰ 27 τοῦ Ἰωανὰν τοῦ 27

10. ποιήσομεν 11. λέγει 12. ποιήσομεν 14. Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν ... αὐτοῖς: πρὸς αὐτούς 19. Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ 20. ἐν τῇ φυλακῇ 22. ὡσεί ... γενέσθαι λέγουσαν ... ηὐδόκησα 23. ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος, ὢν ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσήφ, τοῦ Ἡλί 24. Ἰαννά 26. Σεμεΐ ... Ἰωσήχ: Ἰωσήφ ... Ἰωδά: Ἰούδα 27. Ἰωαννᾶ

28 *Ῥησᾶ τοῦ Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιὴλ τοῦ Νηρὶ* 28 *τοῦ Μελχὶ τοῦ*
29 *Ἀδδὶ τοῦ Κωσὰμ τοῦ Ἐλμαδὰμ τοῦ Ἤρ* 29 *τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἐλιέζερ*
30 *τοῦ Ἰωρεὶμ τοῦ Ματθὰτ τοῦ Λευὶ* 30 *τοῦ Συμεὼν τοῦ Ἰούδα τοῦ*
31 *Ἰωσὴφ τοῦ Ἰωνὰν τοῦ Ἐλιακεὶμ* 31 *τοῦ Μελεᾶ τοῦ Μεννᾶ τοῦ*
32 *Ματταθὰ τοῦ Ναθὰν τοῦ Δαυὶδ* 32 *τοῦ Ἰεσσαὶ τοῦ Ἰωβὴδ τοῦ*
33 *Βοὸς τοῦ Σαλμὼν τοῦ Ναασσὼν* 33 *τοῦ Ἀμιναδὰβ τοῦ Ἀδμεὶν*
34 *τοῦ Ἀρνὶ τοῦ Ἑσρὼν τοῦ Φαρὲς τοῦ Ἰούδα* 34 *τοῦ Ἰακὼβ τοῦ*
35 *Ἰσαὰκ τοῦ Ἀβραὰμ τοῦ Θάρα τοῦ Ναχὼρ* 35 *τοῦ Σεροὺχ τοῦ*
36 *Ῥαγαῦ τοῦ Φάλεκ τοῦ Ἔβερ τοῦ Σάλα* 36 *τοῦ Καϊνὰμ τοῦ Ἀρ-*
37 *φαξὰδ τοῦ Σὴμ τοῦ Νῶε τοῦ Λάμεχ* 37 *τοῦ Μαθουσάλα τοῦ*
38 *Ἑνὼχ τοῦ Ἰάρεδ τοῦ Μαλελεὴλ τοῦ Καϊνὰν* 38 *τοῦ Ἐνὼς τοῦ*
Σὴθ τοῦ Ἀδὰμ τοῦ θεοῦ.

IV.

Tentatio. Jesus Nazarethi vitae periculum subit. Sanantur Capharnaumi daemoniacus, socrus Petri, alii. Discedit docturus per Galilaeam.

1 *Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ* Mt 4, 1-11.
2 *Ἰορδάνου, καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι ἐν τῇ ἐρήμῳ* 2 *ἡμέρας τεσ-* Mc 1, 12. 13.
σεράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. καὶ οὐκ ἔφαγεν
οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν ἐπεί-
3 *νασεν.* 3 *εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ*
4 *λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.* 4 *καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν ὁ*
Ἰησοῦς Γέγραπται ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος. *Dt 8, 3.
5 5 *καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς*
6 *οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου.* 6 *καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος Σοὶ*
δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι
7 *ἐμοὶ παραδέδοται καὶ ᾧ ἂν θέλω δίδωμι αὐτήν·* 7 *σὺ οὖν ἐὰν*
8 *προσκυνήσῃς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα.* 8 *καὶ ἀποκριθεὶς*
αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Γέγραπται Προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν *Dt 6, 13.
9 *σου καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.* 9 *ἤγαγεν δὲ αὐτὸν εἰς Ἱερουσα-*
λὴμ καὶ ἔστησεν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ Εἰ
10 *υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω·* 10 *γέγραπται γὰρ* *Ps 91, 11. 12.
ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε,
11 11 *καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε μή ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον*
12 *τὸν πόδα σου.* 12 *καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι εἴρη-*
13 *ται Οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.* 13 *καὶ συντελέσας* *Dt 6, 16.
πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

---

28. *Ἐλμωδάμ* 29. *Ἰησοῦ: Ἰωσή* 31. *Μεννᾶ: Μαϊνάν* 32. *Ὠβήδ ... Βοόζ* 33. *τοῦ Ἀδμεὶν τοῦ Ἀρνί: τοῦ Ἀράμ ... Ἐσρώμ* 35. *Σαρούχ* 36. *Καϊνάν*

IV. 1. *πνεύματος ἁγίου πλήρης ... εἰς τὴν ἔρημον* 2. *τεσσαράκοντα ... ὕστερον ἐπείνασε* 3. *εἶπεν δέ: καὶ εἶπεν* 4. *πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς: Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν λέγων* ... add in fine *ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ* 5. *αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλόν* 6. *ᾧ ἐάν* 7. *ἐνώπιόν μου ... πάντα* 8. *ὁ Ἰησοῦς: Ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· γέγραπται γάρ* 9. *ἤγαγεν δέ: καὶ ἤγαγεν ... ἔστησεν αὐτόν ... Εἰ ὁ υἱός*

Mt 4, Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς 14
12. 24. Mc 1, 14. τὴν Γαλιλαίαν· καὶ φήμη ἐξῆλθεν καθ᾽ ὅλης τῆς περιχώρου περὶ
αὐτοῦ. 15 καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξα- 15
ζόμενος ὑπὸ πάντων.

Mt 13, 54 ss. Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρέθ, οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλ- 16
Mc 6, 1 ss. θεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν
συναγωγήν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. 17 καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον 17
τοῦ προφήτου Ἠσαΐου, καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον εὗρεν τὸν
*Es 61, 1. 2. τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον 18 Πνεῦμα κυρίου ἐπ᾽ ἐμέ, οὗ εἵνεκεν 18
ἔχρισέν με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέσταλκέν με 19 κηρῦξαι 19
αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυ-
σμένους ἐν ἀφέσει, κηρῦξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. 20 καὶ 20
πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν, καὶ πάντων ἐν
τῇ συναγωγῇ ἦσαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἀτενίζοντες αὐτῷ. 21 ἤρξατο δὲ 21
λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν
τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. 22 καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ ἐθαύμαζον 22
ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος
αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον Οὐχὶ ὁ υἱός ἐστιν Ἰωσὴφ οὗτος; 23 καὶ εἶπεν 23
πρὸς αὐτούς Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην Ἰατρέ,
θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρ-
ναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου. 24 εἶπεν δέ Ἀμὴν 24
Jo 4, 44. λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.
*1 Rg 17, 1. 25 ἐπ᾽ ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις 25
Jac 5, 17. Ἡλίου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ
μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, 26 καὶ 26
*1 Rg 17, 9. πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἠλίας εἰ μὴ εἰς Σάρεφθα τῆς
*2 Rg 5, 14. Σιδωνίας πρὸς γυναῖκα χήραν. 27 καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ 27
Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθα-
ρίσθη εἰ μὴ Ναιμὰν ὁ Σύρος. 28 καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ 28
ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα, 29 καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον 29
αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους
ἐφ᾽ οὗ ἡ πόλις ᾠκοδόμητο αὐτῶν, ὥστε κατακρημνίσαι αὐτόν·
30 αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο. 30

Mt 7, 28 s. Καὶ κατῆλθεν εἰς Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας, καὶ 31
Mc 1, 21 s. ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν· 32 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ 32
Mc 1, 23-28. τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. 33 Καὶ ἐν τῇ 33
συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ
ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ 34 Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; 34

---

16. Ναζαρέτ 17. βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου 18. ἕνεκεν ... εὐαγγελίζεσθαι ... add in fine ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν 20. οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν 22. Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ 23. ἐν τῇ Καπερναούμ 26. Σάρεπτα ... Σιδῶνος 27. ἐν τῷ Ἰσραήλ post προφήτου pon ... Νεεμάν 29. ἕως τῆς ... αὐτῶν ᾠκοδόμητο ... ὥστε: εἰς τό 34. λέγων· Ἔα

35 ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. [35] καὶ
ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἀπ'
αὐτοῦ. καὶ ῥῖψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον ἐξῆλθεν ἀπ'
36 αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. [36] καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας,
καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες Τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι
ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν καὶ
37 ἐξέρχονται; [37] καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον
τῆς περιχώρου.

38 Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Mt 8, 14-15.
Σίμωνος. πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ με- Mc 1, 29-31.
39 γάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. [39] καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω
αὐτῆς ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν· παραχρῆμα δὲ
ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

40 Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις Mt 8, 16. Mc 1,
ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν 32-34.
41 τὰς χεῖρας ἐπιτιθεὶς ἐθεράπευσεν αὐτούς. [41] ἐξήρχετο δὲ καὶ
δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κραυγάζοντα καὶ λέγοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς
τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν
Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

42 Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον, Mc 1, 35-39.
καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν· καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖ-
43 χον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. [43] ὁ δὲ εἶπεν πρὸς
αὐτοὺς ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν
44 βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην. [44] καὶ ἦν κηρύσ-
σων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Γαλιλαίας.

V.

Piscatus Petri. Leprosus. Paralyticus per tectum illatus; blasphemiae criminatio. Levi ejusque convivium. Discipuli non jejunantes.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν Mt 4, 18-22.
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννη- Mc 1, 16-20.
2 σαρέτ, [2] καὶ εἶδεν δύο πλοιάρια ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ
3 ἁλιεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες ἔπλυνον τὰ δίκτυα. [3] ἐμβὰς δὲ εἰς
ἓν τῶν πλοίων ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπα-
ναγαγεῖν ὀλίγον· καθίσας δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκεν τοὺς
4 ὄχλους. [4] ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἐπα-
νάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.
5 [5] καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν αὐτῷ Ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς

35. ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ: ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ 38. ἀπό: ἐκ ... ἡ πενθερὰ δὲ 40. ἐπιθεὶς 41. κραυγάζοντα: κράζοντα ... ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ 42. ἐζήτουν 43. ἐπί: εἰς ... ἀπέσταλμαι 44. ἐν ταῖς συναγωγαῖς

V. 1. καὶ ἀκούειν: τοῦ ἀκούειν 2. πλοῖα ... ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν ἀπέπλυναν 3. τοῦ Σίμωνος ... καθίσας δέ: καὶ καθίσας ... ἐδίδασκεν ante ἐκ pon 5. ὁ Σίμων ... ὅλης τῆς

κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ
Jo 21, 6. δίκτυον. 6 καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν ἰχθύων πλῆθος πολύ· 6
διερήσσετο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν. 7 καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις 7
ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλθον,
καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. 8 ἰδὼν 8
δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων Ἔξελθε
ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε. 9 θάμβος γὰρ πε- 9
ριέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων
ᾗ συνέλαβον, 10 ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζε- 10
βεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα
Ἰησοῦς Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. 11 καὶ 11
καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθη-
σαν αὐτῷ.
Mt 8, 2-4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ 12
Mc 1, 40-45. ἀνὴρ πλήρης λέπρας· καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον
ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.
13 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ εἰπών Θέλω, καθαρίσθητι. 13
καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ. 14 καὶ αὐτὸς παρήγ- 14
γειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ
ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέ-
*Lv 14, 2. ταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 15 διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ 15
λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θε-
ραπεύεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν· 16 αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχω- 16
ρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.
Mt 9, 1-8. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ 17
Mc 2, 1-12. ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυ-
θότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερου-
σαλήμ· καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. 18 καὶ ἰδοὺ 18
ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ
ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ. 19 καὶ μὴ εὑρόν- 19
τες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ
δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ
μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. 20 καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν 20
Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. 21 καὶ ἤρξαντο δια- 21
λογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι λέγοντες Τίς ἐστιν
οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἁμαρτίας ἀφεῖναι εἰ μὴ
μόνος ὁ θεός; 22 ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν 22
ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς Τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν; 23 τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι 23
σου, ἢ εἰπεῖν Ἔγειρε καὶ περιπάτει; 24 ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ὁ υἱὸς 24

---

6. διεῤῥήγνυτο 7. μετόχοις: add τοῖς 8. τοῦ Ἰησοῦ 10. ὁ Ἰησοῦς
15. θεραπεύεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ 19. διὰ ποίας 20. εἶπεν αὐτῷ 21. ἀφιέναι
ἁμαρτίας 23. Ἔγειραι

*τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἶπεν
τῷ παραλελυμένῳ Σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου*
25 *πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.* [25] *καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον
αὐτῶν, ἄρας ἐφ᾽ ὃ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δοξά-*
26 *ζων τὸν θεόν.* [26] *καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας καὶ ἐδόξαζον τὸν
θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου λέγοντες ὅτι εἴδομεν παράδοξα
σήμερον.*
27 *Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λευὶν* Mt 9, 9-13.
28 *καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀκολούθει μοι.* [28] *καὶ* Mc 2, 13-17.
29 *καταλιπὼν ἅπαντα ἀναστὰς ἠκολούθει αὐτῷ.* [29] *καὶ ἐποίησεν
δοχὴν μεγάλην Λευὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος τε-*
30 *λωνῶν πολὺς καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ᾽ αὐτῶν κατακείμενοι.* [30] *καὶ
ἐγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν πρὸς τοὺς μα-
θητὰς αὐτοῦ λέγοντες Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν ἐσθίετε καὶ*
31 *πίνετε;* [31] *καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς Οὐ χρείαν*
32 *ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες·* [32] *οὐκ*
33 *ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.* [33] *Οἱ* Mt 9, 14. 15.
δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν Οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ Mc 2, 18-20.
καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ
34 *ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν.* [34] *ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς Μὴ δύνασθε
τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ᾽ αὐτῶν ἐστίν,*
35 *ποιῆσαι νηστεύειν;* [35] *ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ
ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.*
36 [36] *Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα* Mt 9, 16. 17.
ἀπὸ ἱματίου καινοῦ σχίσας ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ Mc 2, 21. 22.
μή γε, καὶ τὸ καινὸν σχίσει καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνήσει τὸ ἀπὸ
37 *τοῦ καινοῦ.* [37] *καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς·
εἰ δὲ μή γε, ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκχυ-*
38 *θήσεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται·* [38] *ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς*
39 *καινοὺς βλητέον.* [39] *καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν θέλει νέον· λέγει
γάρ Ὁ παλαιὸς χρηστός ἐστιν.*

VI.

Discipuli sabbato spicas evellunt. Sicca manus sabbato sanatur. Apostolorum XII electio. Oratio ad populos.

1 *Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ* Mt 12, 1-8.
σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας καὶ ἤσθιον Mc 2, 23-28.

---

24. *ἐξουσίαν ἔχει* post *ὅτι* pon ... *ἔγειραι* 25. *ἐφ᾽ ᾧ* 28. *ἠκολούθησεν* 29. *ὁ Λευίς* 30. *οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ Φαρισαῖοι* ... om *τῶν* ... *τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν* 31. *ἀλλ᾽ οἱ* 33. *εἶπον* ... *Διὰ τί οἱ* 36. *ἀπὸ ἱματίου:* om *ἀπό* ... om *σχίσας* ... *σχίζει* ... *συμφωνεῖ ἐπίβλημα τὸ ἀπό* 37. *ὁ οἶνος ὁ νέος: ὁ νέος οἶνος* 38. add in fine *καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται* 39. *εὐθέως θέλει* ... *χρηστότερος*

VI. 1. *διὰ τῶν*

ψώχοντες ταῖς χερσίν. [2] τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον Τί ποιεῖτε ὃ 2
*1 Sam οὐκ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν; [3] καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ 3
21, 6. Ἰησοῦς Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησεν Δαυὶδ ὁπότε ἐπείνασεν
αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες; [4] εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ 4
καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβεν καὶ ἔφαγεν καὶ ἔδωκεν
τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς.
[5] καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ 5
τοῦ σαββάτου.
Mt 12, 9-14. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν 6
Mc 3, 1-6. συναγωγὴν καὶ διδάσκειν. καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ
ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά· [7] παρετηροῦντο δὲ αὐτὸν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ 7
Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύει, ἵνα εὕρωσιν κατηγορεῖν
αὐτοῦ. [8] αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· εἶπεν δὲ τῷ ἀν- 8
δρὶ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα Ἔγειρε καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον.
καὶ ἀναστὰς ἔστη. [9] εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς Ἐπερωτῶ 9
ὑμᾶς εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν
σῶσαι ἢ ἀπολέσαι; [10] καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς εἶπεν 10
αὐτῷ Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν οὕτως, καὶ ἀπεκα-
τεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ. [11] αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διε- 11
λάλουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.
Mc 3, 13-19. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸ 12
Mt 10, 2-4. ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ
θεοῦ. [13] καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς 13
αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους
Act 1, 13. ὠνόμασεν, [14] Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασεν Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν 14
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ Φίλιππον καὶ
Βαρθολομαῖον [15] καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν, καὶ Ἰάκωβον Ἀλ- 15
φαίου, καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλωτήν, [16] καὶ Ἰούδαν Ἰα- 16
Mc 3, 7 ss. κώβου, καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριὼθ ὃς ἐγένετο προδότης, [17] καὶ κατα- 17
Mt 4, 24 s. βὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθητῶν
αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ
Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἳ ἦλθον
ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν, [18] καὶ οἱ 18
ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο, [19] καὶ 19
πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτουν ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ
ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο πάντας. [20] Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλ- 20

2. εἶπον αὐτοῖς ... Ἔξεστι ποιεῖν ἐν 4. ὡς εἰσῆλθεν ... καὶ ἔδωκε καί 6. ἐκεῖ ἄνθρωπος 7. παρετήρουν ... θεραπεύσει ... κατηγορεῖν: κατηγορίαν 8. εἶπεν δέ: καὶ εἶπε ... ἀνδρί: ἀνθρώπῳ ... Ἔγειραι ... καὶ ἀναστάς: ὁ δὲ ἀναστάς 9. δέ: οὖν ... Ἐπερωτήσω ὑμᾶς τι· Ἔξεστι τοῖς σάββασι 10. αὐτῷ: τῷ ἀνθρώπῳ ... οὕτω ... ἀποκατεστάθη ... add in fine ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη 12. ἐξελθεῖν αὐτόν: ἐξῆλθεν 14. καὶ Ἰάκωβον: om καί ... καὶ Φίλιππον: om καί 15. καὶ Μαθθαῖον: om καί ... καὶ Ἰάκωβον: om καί ... τὸν τοῦ Ἀλφαίου 16. om καί prius ... Ἰσκαριώτην, ὃς καί 18. ὀχλούμενοι ὑπό ... καὶ ἐθεραπεύοντο 19. ἐζήτει

μοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι Mt 5, 3 ss.
21 ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [21] μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν,
22 ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε. [22] μα- Mt 5, 11. 12.
κάριοί ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσω-
σιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσιν καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονη-
23 ρὸν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. [23] χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
καὶ σκιρτήσατε, ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ·
κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
24 [24] Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν
25 ὑμῶν. [25] οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ οἱ
26 γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε. [26] οὐαὶ ὅταν καλῶς
ὑμᾶς εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν
27 τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. [27] Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς Mt 5, 44.
ἀκούουσιν· ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μι-
28 σοῦσιν ὑμᾶς, [28] εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν, προσεύχεσθε
29 περὶ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. [29] τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα Mt 5, 39. 40.
πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον καὶ
30 τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς. [30] παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ Mt 5, 42.
31 ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. [31] καὶ καθὼς θέλετε ἵνα Mt 7, 12.
ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.
32 [32] καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; Mt 5, 46-48.
33 καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. [33] καὶ
ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις
34 ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. [34] καὶ ἐὰν δανεί-
ζετε παρ᾽ ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ ἁμαρ-
35 τωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα. [35] Πλὴν
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανείζετε μη-
δὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς, καὶ ἔσεσθε
υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ Mt 5, 45.
36 πονηρούς. [36] γίνεσθε οἰκτίρμονες, καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρ-
37 μων ἐστίν. [37] καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· καὶ μὴ κατα- Mt 7, 1. 2.
δικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. ἀπολύετε, καὶ ἀπολυ-
38 θήσεσθε· [38] δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπιεσμέ-
νον σεσαλευμένον ὑπερεκχυννόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον
ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. Mc 4, 24.
39 [39] Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς Μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν
40 ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται; [40] οὐκ ἔστιν Mt 15, 14.
μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς Mt 10, 24. Jo 13, 16.

---

23. χαίρετε ... τὰ αὐτά: ταῦτα 25. οὐαί secundum: add ὑμῖν 26. οὐαὶ ὑμῖν ... τὰ αὐτά: ταῦτα 27. Ἀλλ᾽ 28. καὶ προσεύχεσθε ὑπέρ 34. δανείζητε ... ἀπολαβεῖν ... καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοί 35. τοῦ ὑψίστου 36. γίνεσθε οὖν ... καθὼς καί 37. om καί tertium 38. καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον 39. δὲ καί: om καί ... πεσοῦνται

Mt 7, 3-5. ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. 41 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ 41
ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ
οὐ κατανοεῖς; 42 πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου Ἀδελφέ, 42
ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν
τῷ ὀφθαλμῷ σοῦ δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον
τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σοῦ, καὶ τότε διαβλέψεις τὸ κάρφος
Mt 7, 16 s. et τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν. 43 Οὐ γάρ ἐστιν 43
12, 33. δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σα-
πρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. 44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου 44
καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ
Mt 12, 34. 35. ἐκ βάτου σταφυλὴν τρυγῶσιν. 45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ 45
ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ
ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισ-
Mt 7, 21. σεύματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. 46 Τί δέ με καλεῖτε 46
Mt 7, 24-27. Κύριε κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; 47 πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με 47
καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι
ἐστὶν ὅμοιος. 48 ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς 48
ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν·
πλημμύρας δὲ γενομένης προσέῤῥηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,
καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλεῦσαι αὐτὴν διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομεῖσθαι
αὐτήν. 49 ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ 49
οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέῤῥηξεν
ὁ ποταμός, καὶ εὐθὺς συνέπεσεν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς
οἰκίας ἐκείνης μέγα.

VII.

Centurionis servus. Juvenis Naini mortuus. Johannis baptistae legati; Jesu de eo et aequalibus sententia. Peccatrix Jesum ungens veniam nacta. Parabola de duobus debitoribus.

Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς 1
τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καφαρναούμ.
Mt 8, 5-13. Ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλεν τελευ- 2
τᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. 3 ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπέστει- 3
λεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως
ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. 4 οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς 4
τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως λέγοντες ὅτι ἄξιός
ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο· 5 ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ τὴν συνα- 5
γωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. 6 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν 6
αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας,

40. διδάσκαλον αὐτοῦ 42. ἢ πῶς ... ἐκβαλεῖν post διαβλέψεις pon 43. om πάλιν 44. τρυγῶσι σταφυλήν 45. πονηρὸς ἄνθρωπος ... πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ... τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας 48. διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομεῖσθαι αὐτήν: τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν 49. εὐθέως ἔπεσε

VII. 1. Ἐπεὶ δὲ ... Καπερναούμ 4. παρέξει

ἔπεμψεν πρὸς αὐτὸν φίλους ὁ ἑκατόνταρχος λέγων αὐτῷ Κύριε,
μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ ἱκανός εἰμι ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλ-
7 θῃς· [7] διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρὸς σὲ ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ,
8 καὶ ἰαθήτω ὁ παῖς μου. [8] καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξου-
σίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπʼ ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ
Πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ Ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ
9 δούλῳ μου Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. [9] ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ
Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ
ὄχλῳ εἶπεν Λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.
10 [10] καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον εὗρον τὸν
ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.
11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην
Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ καὶ
12 ὄχλος πολύς. [12] ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ
ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς μονογενὴς υἱὸς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη
13 χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ. [13] καὶ ἰδὼν αὐτὴν
14 ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπʼ αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ Μὴ κλαῖε. [14] καὶ
προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ
15 εἶπεν Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. [15] καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς
16 καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. [16] ἔλαβεν
δὲ φόβος ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες ὅτι προφήτης
μέγας ἠγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν
17 αὐτοῦ. [17] καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ
αὐτοῦ καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.
18 Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων Mt 11, 2-6.
19 τούτων. [19] καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν πρὸς τὸν κύριον λέγων Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ *Dt 18, 15.
20 ἄλλον προσδοκῶμεν; [20] παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες
εἶπαν Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σὲ λέγων Σὺ
21 εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; [21] ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐθε-
ράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονη-
22 ρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν. [22] καὶ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ
ἠκούσατε, ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ *Es 35, 5 s.
καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγ-
23 γελίζονται· [23] καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν
24 ἐμοί. [24] Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου ἤρξατο λέγειν Mt 11, 7 ss.
πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου Τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον
25 θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; [25] ἀλλὰ τί ἐξελη-
λύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ

6. ὁ ἑκατόνταρχος φίλους ... οὐ γάρ εἰμι ἱκανός 7. ἰαθήσεται 12. υἱὸς μονογενής ... ϛ (non ϛ°) αὕτη ἦν ... ϛ° (non ϛ) ἱκανὸς ἦν 16. ἐγήγερται 19. κύριον: Ἰησοῦν 20. εἶπον 21. ἐκείνῃ τῇ: αὐτῇ δὲ τῇ ... τὸ βλέπειν 22. ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς

οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις
εἰσίν. 26 ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, 26
καὶ περισσότερον προφήτου. 27 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται 27
*Mal 3, 1. Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατα-
σκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. 28 λέγω ὑμῖν, μείζων ἐν 28
γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου οὐδείς ἐστιν· ὁ δὲ μικρό-
τερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστίν. 29 καὶ πᾶς ὁ 29
λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες
τὸ βάπτισμα Ἰωάννου· 30 οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν 30
βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ'
Mt 11, 16-19. αὐτοῦ. 31 Τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, 31
καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; 32 ὅμοιοί εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθη- 32
μένοις καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις λέγοντες Ηὐλήσαμεν ὑμῖν καὶ
οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. 33 ἐλή- 33
λυθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἔσθων ἄρτον μήτε πίνων
οἶνον, καὶ λέγετε Δαιμόνιον ἔχει. 34 ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- 34
που ἔσθων καὶ πίνων, καὶ λέγετε Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ
οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. 35 καὶ ἐδικαιώθη ἡ 35
σοφία ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων αὐτῆς.

Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· 36
καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου κατεκλίθη. 37 καὶ 37
ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι
κατάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον
μύρου 38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, 38
τοῖς δάκρυσιν ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξὶν
τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσεν, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ
καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ. 39 ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν 39
εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων Οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς
καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν.
40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν Σίμων, ἔχω σοί τι 40
εἰπεῖν. ὁ δέ Διδάσκαλε εἰπέ, φησίν. 41 Δύο χρεοφειλέται ἦσαν 41
δανειστῇ τινί· ὁ εἷς ὤφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος
πεντήκοντα. 42 μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρί- 42
σατο. τίς οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλεῖον ἀγαπήσει αὐτόν; 43 ἀποκριθεὶς 43
ὁ Σίμων εἶπεν Ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ
εἶπεν αὐτῷ Ὀρθῶς ἔκρινας. 44 καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα 44
τῷ Σίμωνι ἔφη Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς

27. Ἰδοὺ ἐγώ 28. λέγω γάρ ... Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ 31. εἶπε δὲ ὁ κύριος· Τίνι οὖν 32. λέγοντες: καὶ λέγουσιν 33. μήτε ἄρτον ἐσθίων μήτε οἶνον πίνων 34. ἐσθίων ... τελωνῶν φίλος 35. πάντων post αὐτῆς pon 36. τὴν οἰκίαν ... ἀνεκλίθη 37. ἥτις ἦν post πόλει pon ... καὶ ἐπιγνοῦσα: om καί ... ἀνάκειται 38. παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω 40. φησίν ante Διδάσκαλε pon 41. χρεωφειλέται 42. ἐχόντων δέ ... αὐτὸν ἀγαπήσει 43. ἀποκριθεὶς δέ

τὴν οἰκίαν, ὕδωρ μοι ἐπὶ πόδας οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δά-
κρυσιν ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξὶν αὐτῆς ἐξέμαξεν.
45 45 φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλιπεν
46 καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. 46 ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ
47 ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψεν τοὺς πόδας μου. 47 οὗ χάριν,
λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν
48 πολύ· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. 48 εἶπεν δὲ αὐτῇ
49 Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. 49 καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι
λέγειν ἐν ἑαυτοῖς Τίς οὗτός ἐστιν, ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;
50 50 εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα Ἡ πίστις σου σέσωκέν σε, πορεύου
εἰς εἰρήνην.

VIII.

Feminae victum ministrantes. Parabola de satore. Candela non occultanda. Christi mater et fratres. Tempestas. Daemones Legionis et sues. Jairi filia et mulier sanguine fluens.

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν
καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
2 καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, 2 καὶ γυναῖκές τινες αἳ ἦσαν τεθερα-
πευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ κα-
3 λουμένη Μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, 3 καὶ
Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου καὶ Σουσάννα καὶ
ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων
4 αὐταῖς. 4 Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπι- Mt 13, 3-8.
5 πορευομένων πρὸς αὐτὸν εἶπεν διὰ παραβολῆς 5 Ἐξῆλθεν ὁ Mc 4, 3-9.
σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν
αὐτὸν ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη καὶ τὰ
6 πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό· 6 καὶ ἕτερον κατέπεσεν
7 ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα· 7 καὶ
ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι
8 ἀπέπνιξαν αὐτό· 8 καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ
φυὲν ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει
9 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. 9 Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ Mt 13, 10-11.
10 αὐτοῦ τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη. 10 ὁ δὲ εἶπεν Ὑμῖν δέδοται Mc 4, 10-12.
γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν *Es 6, 9.
παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶ-
11 σιν. 11 ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή. ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Mt 13, 18-23.
12 θεοῦ. 12 οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν εἰσιν οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ Mc 4, 14-20.
διάβολος καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ
13 πιστεύσαντες σωθῶσιν. 13 οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας οἳ ὅταν ἀκού-
σωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν,

---

44. ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου ... θριξὶ τῆς κεφαλῆς 46. μου τοὺς πόδας
VIII. 3. αὐτοῖς ἐκ αὐτῷ ἀπό 6. ἔπεσεν 8. ἐπὶ τὴν γῆν 9. οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες

οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.
[14] τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ 14
ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι
συμπνίγονται καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν. [15] τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗ- 15
τοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον
Mc 4, 21. Mt 5, 15. *κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ. [16] Οὐδεὶς δὲ λύχνον* 16
Lc 11, 33. *ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ*
Mc 4, 22. Mt 10, 26. *λυχνίας τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς. [17] οὐ* 17
Lc 12, 2. *γάρ ἐστιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ*
Mt 25, 29. Lc 19, 26. *οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φάνερὸν ἔλθῃ. [18] βλέπετε οὖν πῶς* 18
ἀκούετε· ὃς ἂν γὰρ ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ
ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Mt 12, 46-50. *Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,* 19
Mc 3, 31-35. *καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. [20] ἀπηγγέλη δὲ* 20
αὐτῷ λεγόντων Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω
ἰδεῖν σε θέλοντες. [21] ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς Μήτηρ 21
μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες
καὶ ποιοῦντες.

Mt 8, 23-27. *Ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς πλοῖον* 22
Mc 4, 35-41. *καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς Διέλθωμεν εἰς τὸ*
πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν. [23] πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύ- 23
πνωσεν· καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπλη-
ροῦντο καὶ ἐκινδύνευον. [24] προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέ- 24
γοντες Ἐπιστάτα ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ διεγερθεὶς ἐπετί-
μησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ
ἐγένετο γαλήνη. [25] εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν; φοβη- 25
θέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός
ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούου-
σιν αὐτῷ;

Mt 8, 28-9, 1. *Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν, ἥτις ἐστὶν* 26
Mc 5, 1-20. *ἀντιπέρα τῆς Γαλιλαίας. [27] ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν,* 27
ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως ὃς εἶχεν δαιμόνια ἐκ
χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ
ἔμενεν ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν. [28] ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀνακράξας 28
προσέπεσεν αὐτῷ καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ
υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς. [29] πα- 29
ρήγγελλεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀν-
θρώπου· πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεύετο
ἁλύσεσιν καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρήσσων τὰ δεσμὰ
ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους. [30] ἐπηρώτησεν δὲ 30

16. *ἐπιτίθησιν, ἵνα* 18. *ὃς γὰρ ἂν* 20. *καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ* 21. in fine add *αὐτόν* 22. *καὶ ἐγένετο ἐν ... ἐνέβη* 24. *ἐγερθείς* 25. *Ποῦ ἐστιν* 26. *Γαδαρηνῶν ... ἀντιπέραν* 28. *καὶ ἀνακράξας* 29. *παρήγγειλε ... ἐδεσμεῖτο ... διαῤῥήσσων*

αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων Τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπεν Λεγεών,
31 ὅτι εἰσῆλθεν δαιμόνια πολλὰ εἰς αὐτόν. [31] καὶ παρεκάλει αὐτὸν
32 ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. [32] ἦν δὲ ἐκεῖ
ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλεσαν
αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψεν
33 αὐτοῖς. [33] ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλ-
θον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ
34 εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη. [34] ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γε-
γονὸς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.
35 [35] ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονὸς καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ
εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει,
ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ
36 ἐφοβήθησαν. [36] ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη
37 ὁ δαιμονισθείς. [37] καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς
περιχώρου τῶν Γερασηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ με-
38 γάλῳ συνείχοντο· αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ὑπέστρεψεν. [38] ἐδέετο
δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ·
39 ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν λέγων [39] Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ
διηγοῦ ὅσα σοι ἐποίησεν ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθεν, καθ' ὅλην τὴν
πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.
40 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν Mt 9, 18-26.
41 ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. [41] καὶ ἰδοὺ Mc 5, 21-43.
ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς
ὑπῆρχεν· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐ-
42 τὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, [42] ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν
αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
43 πορεύεσθαι αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. [43] καὶ γυνὴ οὖσα
ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα
44 ὅλον τὸν βίον οὐκ ἴσχυσεν ἀπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, [44] προσελ-
θοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ
45 παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. [45] καὶ εἶπεν ὁ Ἰη-
σοῦς Τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων εἶπεν ὁ Πέ-
τρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν σε καὶ
46 ἀποθλίβουσιν, καὶ λέγεις Τίς ὁ ἁψάμενός μου; [46] ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν Ἥψατό μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ'
47 ἐμοῦ. [47] ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν, τρέμουσα ἦλθεν καὶ
προσπεσοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν ἐνώ-
48 πιον παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. [48] ὁ δὲ εἶπεν

---

30. δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν 32. παρεκάλουν 33. εἰσῆλθεν 34. τὸ γεγεννημένον ... καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν 37. Γαδαρηνῶν ... εἰς τὸ πλοῖον 38. λέγων: praem ὁ Ἰησοῦς 39. ἐποίησέ σοι ὁ θεός 42. καὶ ἐγέν. ἐν τῷ πορεύεσθαι: ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν 43. εἰς ἰατρούς ... ἀπ': ὑπ' 45. οἱ μετ' αὐτοῦ 46. ἐξελθοῦσαν 47. ἀπήγγειλεν: add αὐτῷ

αὐτῇ Θυγάτηρ, ἡ πίστις σόυ σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.
49 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου 49
λέγων ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.
50 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ Μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευ- 50
σον, καὶ σωθήσεται. 51 εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν 51
εἰσελθεῖν τινὰ σὺν αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον
καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. 52 ἔκλαιον δὲ πάν- 52
τες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπεν Μὴ κλαίετε· οὐ γὰρ ἀπέ-
θανεν ἀλλὰ καθεύδει. 53 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέ- 53
θανεν. 54 αὐτὸς δὲ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησεν λέγων 54
Ἡ παῖς, ἔγειρε. 55 καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη 55
παραχρῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. 56 καὶ ἐξέστησαν 56
οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

IX.

Mandata ad apostolos. Herodes de Jesu. Quinque millibus cibus praebetur. Quis sit Christus et quales poscat discipulos. Transfiguratio. Daemoniacus ab apostolis non sanatus. Eorum ambitio et iracundia. Sectandi impedimenta.

Mt 10, 1. 5-14. *Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ* 1
Mc 6, 7-13. *ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν. 2 καὶ* 2
ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι
τοὺς ἀσθενεῖς, 3 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς Μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν 3
ὁδόν, μήτε ῥάβδον μήτε πήραν μήτε ἄρτον μήτε ἀργύριον, μήτε
ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν. 4 καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ 4
μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. 5 καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέχωνται ὑμᾶς, 5
ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν πο-
δῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ᾽ αὐτούς. 6 ἐξερχόμενοι 6
δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες
πανταχοῦ.
Mc 6, 14-16. *Ἤκουσεν δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα πάντα, καὶ* 7
Mt 14, 1 ss. *διηπόρει διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινῶν ὅτι Ἰωάννης ἠγέρθη ἐκ*
νεκρῶν, 8 ὑπὸ τινῶν δὲ ὅτι Ἡλίας ἐφάνη, ἄλλων δὲ ὅτι προφή- 8
της τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. 9 εἶπεν δὲ Ἡρώδης Ἰωάννην ἐγὼ 9
ἀπεκεφάλισα· τίς δέ ἐστιν οὗτος περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ
ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.
Mt 14, 13-21. *Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα* 10
Mc 6, 30-44. Jo 6, 1-13. *ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησεν κατ᾽ ἰδίαν εἰς*

---

48. *Θάρσει θύγατερ* 49. *λέγων αὐτῷ* 50. *ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων ... πίστευε* 51. *εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μή ... Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην* 52. *οὐ γάρ: οὐκ* 54. *αὐτὸς δέ:* add *ἐκβαλὼν ἔξω πάντας καί ... ἐγείρου*

IX. 1. *τοὺς δώδεκα:* add *μαθητὰς αὐτοῦ* 2. *τοὺς ἀσθενοῦντας* 3. *ῥάβδους* 5. *δέξωνται ... καὶ τὸν κονιορτόν* 7. *γινόμενα:* add *ὑπ᾽ αὐτοῦ ... ἐγήγερται* 8. *Ἠλίας* semper ... *τις: εἷς* 9. *καὶ εἶπεν ὁ Ἡρώδης*

11 *πόλιν καλουμένην Βηθσαϊδά.* 11 *οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν*
αὐτῷ, καὶ ἀποδεξάμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας
12 *τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.* 12 *ἡ δὲ*
ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον αὐτῷ
Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα πορευθέντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ
τοὺς ἀγροὺς καταλύσωσιν καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν
13 *ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.* 13 *εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς Δότε αὐτοῖς φαγεῖν*
ὑμεῖς. οἱ δὲ εἶπαν Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ
ἰχθύες δύο, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν
14 *λαὸν τοῦτον βρώματα.* 14 *ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι.*
εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ Κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας
15 *ἀνὰ πεντήκοντα.* 15 *καὶ ἐποίησαν οὕτως καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας.*
16 16 *λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας*
εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν, καὶ ἐδίδου
17 *τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.* 17 *καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορ-*
τάσθησαν πάντες, καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς, κλασμάτων
κόφινοι δώδεκα.

18 *Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας* Mt 16, 13-28.
συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων Τίνα Mc 8, 27-9, 1.
19 *με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;* 19 *οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν Ἰωάννην*
τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, ἄλλοι δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν
20 *ἀρχαίων ἀνέστη.* 20 *εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε*
21 *εἶναι; Πέτρος δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ.* 21 *ὁ*
22 *δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν τοῦτο,* 22 *εἰπὼν*
ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆ-
ναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ
23 *ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.* 23 *ἔλεγεν δὲ πρὸς*
πάντας Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ
ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι.
24 24 *ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς* 17, 33. Mt 10, 39.
δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν. Jo 12, 25.
25 25 *τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυ-*
26 *τὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς;* 26 *ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ*
τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσε-
ται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων
27 *ἀγγέλων.* 27 *λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσίν τινες τῶν αὐτοῦ ἑστώ-*
των οἳ οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ.

28 *Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους, ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ,* Mt 17, 1-8. Mc 9, 2-9.

---

10. *πόλιν καλουμένην: τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης* 11. *δεξάμενος* 12. *πορευθέντες: ἀπελθόντες* 13. *ὑμεῖς φαγεῖν . . . εἶπον . . . δύο ἰχθύες* 16. *παρατιθέναι* 19. *εἶπον* 20. *ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος* 21. *λέγειν: εἰπεῖν* 22. *ἀναστῆναι: ἐγερθῆναι* 23. *ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω* 27. *τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται*

καὶ παραλαβὼν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην ἀνέβη εἰς τὸ
ὄρος προσεύξασθαι. [29] καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ 29
εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς
ἐξαστράπτων. [30] καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες 30
ἦσαν Μωυσῆς καὶ Ἡλίας, [31] οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν 31
ἔξοδον αὐτοῦ ἣν ἔμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. [32] ὁ δὲ Πέτρος 32
καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ· διαγρηγορήσαντες δὲ
εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας
αὐτῷ. [33] καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ εἶπεν 33
ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν Ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε
εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ καὶ μίαν Μωυσεῖ καὶ
μίαν Ἡλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. [34] ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο 34
νεφέλη καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν
αὐτοὺς εἰς τὴν νεφέλην. [35] καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης 35
2Pe 1, 17. λέγουσα Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἐκλελεγμένος, αὐτοῦ ἀκούετε.
[36] καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὑρέθη Ἰησοῦς μόνος. καὶ 36
αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις
οὐδὲν ὧν ἑώρακαν.

Mt 17, 14-23. Ἐγένετο δὲ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ 37
Mc 9, 14-32. ὄρους συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. [38] καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ 38
ὄχλου ἐβόησεν λέγων Διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψαι ἐπὶ τὸν
υἱόν μου, ὅτι μονογενής μοί ἐστιν, [39] καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει 39
αὐτὸν καὶ ἐξαίφνης κράζει καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ
μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ συντρῖβον αὐτόν. [40] καὶ ἐδεήθην τῶν 40
μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. [41] ἀπο- 41
κριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη,
ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε
τὸν υἱόν σου. [42] ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ 42
δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύ-
ματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν
τῷ πατρὶ αὐτοῦ. [43] ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι 43
τοῦ θεοῦ.

Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει, εἶπεν πρὸς
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ [44] Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους 44
τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς
χεῖρας ἀνθρώπων. [45] οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν πα- 45
ρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό, καὶ ἐφοβοῦντο
ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Mc 9, 33-37. Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων 46
Mt 18, 1-5. αὐτῶν. [47] ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, 47

28. τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον 30. Ἠλίας semper 33. Μωσεῖ μίαν 34. ἐπεσκίασεν ... ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν 35. ὁ ἐκλελεγμένος: ὁ ἀγαπητός 36. ὁ Ἰησοῦς ... ἑωράκασιν 37. ἐν τῇ ἑξῆς 38. ἀνεβόησε ... ἐπίβλεψον ... μονογ. ἐστί μοι 40. ἐκβάλλωσιν 43. οἷς ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς

48 ἐπιλαβόμενος παιδίου ἔστησεν αὐτὸ παρ᾽ ἑαυτῷ, [48] καὶ εἶπεν
αὐτοῖς Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ Mt 10, 40. Jo 13, 20.
δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ
γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτός ἐστιν μέγας.
49 [49] Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰωάννης εἶπεν Ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ Mc 9, 38-40.
ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν ὅτι οὐκ
50 ἀκολουθεῖ μεθ᾽ ἡμῶν. [50] εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς Μὴ
κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ᾽ ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν.
51 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀνα-
λήμψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήρισεν τοῦ
52 πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, [52] καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ
προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην Σαμαρει-
53 τῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ· [53] καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ
54 πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. [54] ἰδόντες δὲ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπαν Κύριε, θέλεις
εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς;
55 56 [55] στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς. [56] καὶ ἐπορεύθησαν εἰς
ἑτέραν κώμην.
57 Καὶ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ εἶπέν τις πρὸς αὐτόν Mt 8, 18-22.
58 Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. [58] καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
σκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν
59 κλίνῃ. [59] εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον Ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπεν Κύριε,
60 ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου. [60] εἶπεν
δὲ αὐτῷ Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ
61 ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. [61] εἶπεν δὲ καὶ
ἕτερος Ἀκολουθήσω σοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀπο-
62 τάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. [62] εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς Οὐδεὶς
ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ᾽ ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω
εὔθετός ἐστιν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

X.

Septuaginta discipuli ablegantur et gaudentes redeunt. Quid ut vivas sit faciendum, et quis proximus. Parabola de Samaritano misericorde. Martha et Maria.

1 Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα
καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν
2 πόλιν καὶ τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. [2] ἔλεγεν δὲ πρὸς Mt 9, 37. 38.

48. ἐστιν: ἔσται 49. ὁ Ἰωάννης ... τὰ δαιμόνια 50. καὶ εἶπε πρός ... καθ᾽ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν 51. ἀναλήψεως ... ἐστήριξε 54. εἶπον ... αὐτούς: add ὡς καὶ Ἠλίας ἐποίησε 55. add in fine καὶ εἶπεν· Οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς; 56. praem Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. 57. Καί: Ἐγένετο δέ ... ὅπου ἂν ... add in fine: κύριε 60. αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς 62. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ... τῇ βασιλείᾳ: εἰς τὴν βασιλείαν

X. 1. ἔμελλεν 2. ἔλεγεν οὖν

αὐτούς Ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε
οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐργάτας ἐκβάλλῃ εἰς τὸν
Mt 10, 10-16. *θερισμὸν αὐτοῦ.* 3 *ὑπάγετε· ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν* 3
μέσῳ λύκων. 4 *μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν μηδὲ ὑποδή-* 4
ματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. 5 *εἰς ἣν δ' ἂν* 5
εἰσέλθητε οἰκίαν, πρῶτον λέγετε Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. 6 *καὶ* 6
ἐὰν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν·
εἰ δὲ μή γε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. 7 *ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε,* 7
ἔσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ
μισθοῦ αὐτοῦ. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. 8 *καὶ εἰς ἣν* 8
δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατι-
θέμενα ὑμῖν, 9 *καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε* 9
αὐτοῖς Ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 10 *εἰς ἣν δ' ἂν* 10
πόλιν εἰσέλθητε καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλα-
τείας αὐτῆς εἴπατε 11 *Καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν* 11
ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας ἡμῶν ἀπομασσόμεθα ὑμῖν·
πλὴν τοῦτο γινώσκετε ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 12 *λέγω* 12
ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ
Mt 11, 21-23. *πόλει ἐκείνῃ.* 13 *Οὐαί σοι Χοραζείν, οὐαί σοι Βηθσαϊδά· ὅτι εἰ* 13
ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν
ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν.
14 *πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει ἢ ὑμῖν.* 14
15 *καὶ σὺ Καφαρναούμ, μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ; ἕως τοῦ* 15
Mt 10, 40. Jo 13, 20. *ᾅδου καταβιβασθήσῃ.* 16 *Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ* 16
ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστεί-
λαντά με.

Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες Κύριε, 17
καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. 18 *εἶπεν* 18
δὲ αὐτοῖς Ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
πεσόντα. 19 *ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω* 19
ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ
οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει. 20 *πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ* 20
πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν
ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Mt 11, 25-27. *Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι καὶ εἶπεν Ἐξο-* 21
μολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι
ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας
αὐτὰ νηπίοις· ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν

---

2. *ἐκβάλλῃ ἐργάτας* 3. *ἰδοὺ ἐγώ* 4. *βαλάντιον* 5. *οἰκίαν εἰσέρχησθε* 6. *ἐὰν μὲν ᾖ ... ϛ*e (non ϛ) *ὁ υἱός* 7. *ἐσθίοντες ... αὐτοῦ ἐστι* 10. *εἰσέρχησθε* 11. om *εἰς τοὺς πόδας ἡμῶν ... ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς* 12. *λέγω δέ* 13. *Χοραζίν ... ἐγένοντο ... καθήμεναι* 15. *μή: ἡ ... ὑψωθεῖσα ... τοῦ ᾅδου:* om *τοῦ* 19. *δίδωμι ...* ϛ (non ϛe) *ἀδικήσῃ* 20. *χαίρετε δὲ μᾶλλον ... ἐγράφη* 21. *πνεύματι ὁ Ἰησοῦς ... ἐγένετο εὐδοκία*

22 σου. 22 καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν Πάντα μοι
παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ
υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἂν
23 βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. 23 καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς Mt 13, 16. 17.
κατ' ἰδίαν εἶπεν Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.
24 24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν
ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ
οὐκ ἤκουσαν.
25 Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν λέγων Δι- Mt 22, 35 ss.
26 δάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 26 ὁ δὲ εἶπεν Mc 12, 28 ss.
27 πρὸς αὐτόν Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; 27 ὁ
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς *Dt 6, 5. *Lv 19,
καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος 18.
σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυ-
28 τόν. 28 εἶπεν δὲ αὐτῷ Ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.
29 29 ὁ δὲ θέλων δικαιῶσαι ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Καὶ τίς
30 ἐστίν μου πλησίον; 30 ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ἄνθρωπός τις
κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν,
οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες
31 ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. 31 κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν
32 ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. 32 ὁμοίως δὲ καὶ
Λευίτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλ-
33 θεν. 33 Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν
34 ἐσπλαγχνίσθη, 34 καὶ προσελθὼν κατέδησεν τὰ τραύματα αὐτοῦ
ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον
35 κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. 35 καὶ
ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκεν τῷ πανδοχεῖ καὶ
εἶπεν Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ τι ἂν προσδαπανήσῃς ἐγὼ ἐν τῷ
36 ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. 36 τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον
37 δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; 37 ὁ δὲ εἶπεν
Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Πορεύου
καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.
38 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν
εἰς κώμην τινά· γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς
39 τὸν οἶκον αὐτῆς. 39 καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ
καὶ παρακαθεσθεῖσα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου ἤκουεν τὸν
40 λόγον αὐτοῦ· 40 ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν·
ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην
με κατέλιπεν διακονεῖν; εἰπὸν οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.
41 41 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς

---

22. παρεδόθη μοι ... ᾧ ἐάν 24. εἶδον 25. καὶ λέγων 29. δικαιοῦν 33. ἰδὼν αὐτόν 35. ἐξελθὼν ἐκβαλὼν ... εἶπεν αὐτῷ 36. τίς οὖν ... δοκεῖ σοι πλησίον 37. εἶπεν δέ: εἶπεν οὖν 39. παρακαθίσασα παρά ... τοῦ κυρίου: τοῦ Ἰησοῦ 40. εἰπόν: εἰπέ 41. ὁ κύριος: ὁ Ἰησοῦς

καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά, [42]ἑνὸς δέ ἐστιν χρεία· Μαρία δὲ τὴν 42
ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

XI.

Oratio dominica. Precandi assiduitas et fiducia. Criminatio auxilii diabolici. Quis vere beatus sit. Aequales depravati. Sermones convivales adversus Pharisaeos et legis peritos.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, 1
ὡς ἐπαύσατο, εἶπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν Κύριε,
δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς
Mt 6, 9-13. μαθητὰς αὐτοῦ. [2]εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε 2
Πάτερ, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· [3]τὸν 3
ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν· [4]καὶ 4
ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν παντὶ
ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.
Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς Τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον καὶ πορεύσε- 5
ται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ Φίλε, χρῆσόν μοι
τρεῖς ἄρτους, [6]ἐπειδὴ φίλος παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με καὶ 6
οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ· [7]κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ 7
Μή μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία
μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί
σοι. [8]λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι 8
αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ
Mt 7, 7-11. ὅσων χρῄζει. [9]Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· 9
ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιχθήσεται ὑμῖν. [10]πᾶς 10
γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι
ἀνοιχθήσεται. [11]τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς 11
ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος
ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει; [12]ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσει ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ 12
σκορπίον; [13]εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα 13
ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ
οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;
Mt 12, 22-30. Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν· ἐγένετο δὲ 14
Mc 3, 22-27. τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ
Mt 9, 34. ὄχλοι· [15]τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον Ἐν Βεελζεβοὺλ τῷ ἄρχοντι 15
Mt 12, 38. τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· [16]ἕτεροι δὲ πειράζοντες 16
σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ. [17]αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐ- 17
τῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν δια-
μερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. [18]εἰ δὲ καὶ ὁ 18

XI. 2. *Πάτερ:* add ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ... add in fine γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς 4. ἀφίεμεν ... add in fine ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ 6. φίλος μου 9. ἀνοιγήσεται 10. ἀνοιγήσεται 11. om ἐξ ... εἰ καὶ ἰχθύν ... ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ 12. αἰτήσῃ 13. ἀγαθὰ δόματα 15. om τῷ 16. παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ

σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐ-
19 τοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. 19 εἰ
δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι
20 ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν κριταὶ ἔσονται. 20 εἰ δὲ ἐν
δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ
21 βασιλεία τοῦ θεοῦ. 21 Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ
22 τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· 22 ἐπὰν
δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν
αὐτοῦ αἴρει ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.
23 23 ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ'
24 ἐμοῦ σκορπίζει. 24 Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ Mt 12, 43-45.
ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ
μὴ εὑρίσκον λέγει Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλ-
25 θον· 25 καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.
26 26 τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ ἑπτά, καὶ ἐλθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα
27 τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. 27 Ἐγένετο δὲ ἐν
τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις φωνὴν γυνὴ ἐκ τοῦ ὄχλου
εἶπεν αὐτῷ Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὓς
28 ἐθήλασας. 28 αὐτὸς δὲ εἶπεν Μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες.
29 Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν Ἡ γενεὰ αὕτη Mt 12, 38-42.
γενεὰ πονηρά ἐστιν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται
30 αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. 30 καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς τοῖς
Νινευίταις σημεῖον, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ
31 γενεᾷ ταύτῃ. 31 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ *1 Reg 10, 1.
τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν
ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ
32 ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. 32 ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται
ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν·
ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. *Jon 3, 5.
33 33 Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μό- 8, 16. Mt 5, 15.
διον ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέ- Mc 4, 21.
34 πωσιν. 34 ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου. ὅταν ὁ Mt 6, 22. 23.
ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν·
35 ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. 35 σκόπει οὖν
36 μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. 36 εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον
φωτεινόν, μὴ ἔχον μέρος τι σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον ὡς
ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

---

19. κριταὶ ὑμῶν αὐτοί 26. ἑπτά ante ἕτερα pon ... εἰσελθόντα 27. τις γυνὴ φωνήν 28. φυλάσσοντες αὐτόν 29. om γενεά secundum ... ἐπιζητεῖ ... Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου 30. σημεῖον τοῖς Νινευΐταις 31. Σολομῶντος 32. Νινευΐ 33. ς (item ςe 1633. aliaeque edd., non ςe 1624.) εἰς κρυπτόν 34. om σου primum ... ὅταν οὖν 36. τι μέρος

Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι ἐρωτᾷ αὐτὸν Φαρισαῖος ὅπως ἀριστήσῃ 37
παρ' αὐτῷ· εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. 38 ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύ- 38
μασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. 39 εἶπεν δὲ ὁ 39
Mt 23, 25. 26. κύριος πρὸς αὐτόν Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτη-
ρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπα-
γῆς καὶ πονηρίας. 40 ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ 40
ἔσωθεν ἐποίησεν; 41 πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ 41
Mt 23, 23. πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν. 42 ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, 42
ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον,
καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ· ταῦτα ἔδει
20, 46. ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ παρεῖναι. 43 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι 43
Mt 23, 6 s. ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπα-
Mt 23, 27. σμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. 44 οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα 44
τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.
45 ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν λέγει αὐτῷ Διδάσκαλε, ταῦτα 45
Mt 23, 4. λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. 46 ὁ δὲ εἶπεν Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς 46
οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ
αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.
Mt 23, 29. 47 οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ 47
Mt 23, 31. πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. 48 ἄρα μάρτυρές ἐστε καὶ 48
συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέ-
Mt 23, κτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε. 49 διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία 49
31-36. τοῦ θεοῦ εἶπεν Ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους,
καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν καὶ ἐκδιώξουσιν, 50 ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ 50
αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκχυννόμενον ἀπὸ καταβολῆς
*Gn 4, 8. κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, 51 ἀπὸ αἵματος Ἄβελ ἕως αἵμα- 51
*2 Chron 24, 21. τος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ
οἴκου· ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.
Mt 23, 13. 52 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· 52
αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθατε καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε. 53 Κἀ- 53
κεῖθεν ἐξελθόντος αὐτοῦ ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρι-
σαῖοι δεινῶς ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων,
54 ἐνεδρεύοντες αὐτόν, θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. 54

XII.

Fermentum Pharisaeorum. Quis metuendus sit. Peccatum in spiritum sanctum. Lis hereditatis. Parabola de divite vana meditante. Non

37. ἠρώτα ... Φαρισαῖός τις 42. ἀλλ' ... παρεῖναι: ἀφιέναι 44. οὐαὶ ὑμῖν: add γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί ... οἱ περιπατοῦντες 48. ἄρα μαρτυρεῖτε ... οἰκοδομεῖτε: add αὐτῶν τὰ μνημεῖα 50. ἐκχυνόμενον 51. ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου 52. εἰσήλθετε 53. Κἀκεῖθεν ἐξελθόντος αὐτοῦ: Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς 54. καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαι ... add in fine ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ

anxie curandum nec metuendum, sed coelestia sectanda et vigilandum. Immissio ignis. Signa temporum.

1 Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε κα- Mt 16, 6.
ταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
πρῶτον Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις
2 ἐστὶν ὑπόκρισις. 2 οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀπο- 8, 17. Mc 4, 22.
3 καλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. 3 ἀνθ᾽ ὧν ὅσα ἐν Mt 10, 26. 27.
τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς
ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.
4 4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεν- Mt 10, 28-33.
νόντων τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι
5 ποιῆσαι. 5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ
τὸ ἀποκτεῖναι ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ
6 λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. 6 οὐχὶ πέντε στρουθία πωλοῦνται
ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον
7 τοῦ θεοῦ. 7 ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθ-
8 μηνται. μὴ φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε. 8 λέγω δὲ
ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν
9 ἀγγέλων τοῦ θεοῦ· 9 ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώ-
10 πων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. 10 καὶ πᾶς Mt 12, 32. Mc 3, 29.
ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ
11 δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. 11 ὅταν Mt 10, 19. 20.
δὲ φέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς Mc 13, 11.
12 ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἀπολογήσησθε ἢ τί εἴπητε· 12 τὸ
γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.
13 Εἶπεν δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ
14 μου μερίσασθαι μετ᾽ ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. 14 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ
15 Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ᾽ ὑμᾶς; 15 εἶπεν
δὲ πρὸς αὐτούς Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας,
ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρ-
16 χόντων αὐτῷ. 16 Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων Ἀν-
17 θρώπου τινὸς πλουσίου ηὐφόρησεν ἡ χώρα. 17 καὶ διελογίζετο ἐν
ἑαυτῷ λέγων Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς
18 μου; 18 καὶ εἶπεν Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας
καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά
19 μου καὶ τὰ ἀγαθά μου, 19 καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου Ψυχή, ἔχεις
πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε,
20 εὐφραίνου. 20 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν

XII. 1. ςe (non ς) πρῶτον cum προσέχετε conjungit 4. ἀποκτεινόντων 5. ἐξουσίαν ἔχοντα 6. πωλεῖται 7. μὴ οὖν 11. προσφέρωσιν ... πῶς ἢ τί 14. κριτήν: δικαστήν 15. πάσης: τῆς ... αὐτῷ: αὐτοῦ 16. εὐφόρησεν 18. ςe (non ς) γεννήματα 20. ςe (non ς) Ἄφρον

ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται;
21 οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν. 21
Mt 6, 25-33. Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, 22
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσησθε.
23 ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. 23
24 κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὔτε σπείρουσιν οὔτε θερίζου- 24
σιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει
αὐτούς· πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν. 25 τίς δὲ ἐξ 25
ὑμῶν δύναται ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ προσθεῖναι πῆχυν; 26 εἰ οὖν 26
οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε; 27 κατα- 27
νοήσατε τὰ κρίνα, πῶς οὔτε νήθει οὔτε ὑφαίνει· λέγω δὲ ὑμῖν,
οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.
28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον 28
βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέζει, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγό-
πιστοι. 29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε καὶ τί πίητε, καὶ μὴ 29
μετεωρίζεσθε· 30 ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζη- 30
τοῦσιν· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων. 31 πλὴν 31
ζητεῖτε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα προστεθήσεται ὑμῖν.
32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν 32
Mt 6, 19-21. δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. 33 Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ 33
δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα,
θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει
οὐδὲ σὴς διαφθείρει. 34 ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ 34
καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται. 35 Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζω- 35
σμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, 36 καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις 36
προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ ἐκ τῶν γάμων,
ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. 37 μακάριοι 37
οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς καὶ παρελθὼν
διακονήσει αὐτοῖς. 38 καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ καὶ ἐν 38
τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὕρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν ἐκεῖνοι.
Mt 24, 43. 44. 39 τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ 39
κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἀφῆκεν διορυχθῆναι τὸν
οἶκον αὐτοῦ. 40 καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε 40
Mt 24, 45-51. ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. 41 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Κύριε, πρὸς 41
ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας; 42 εἶπεν 42
δὲ ὁ κύριος Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος ὁ φρόνιμος, ὃν

---

22. ὑμῖν λέγω ... τῇ ψυχῇ ὑμῶν 24. οὐ σπείρουσιν οὐδέ 25. μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπί ... πῆχυν ἕνα 26. οὐδέ: οὔτε 27. πῶς οὔτε νήθει οὔτε ὑφαίνει: πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει 28. τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ ... ἀμφιέννυσι 29. καὶ τί: ἢ τί 30. ἐπιζητεῖ 31. αὐτοῦ: τοῦ θεοῦ ... ταῦτα πάντα 33. βαλάντια 36. ἀναλύσει 38. οὕτω ... οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι 39. οὐκ ἂν ... διορυγῆναι 40. καὶ ὑμεῖς οὖν 41. εἶπε δὲ αὐτῷ 42. ὁ φρόνιμος: καὶ φρόνιμος

καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ διδόναι ἐν καιρῷ
43 σιτομέτριον; [43] μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος
44 αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. [44] ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ
45 πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. [45] ἐὰν δὲ εἴπῃ
ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ Χρονίζει ὁ κύριός μου
ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας,
46 ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι· [46] ἥξει ὁ κύριος τοῦ δού-
λου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει,
καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων
47 θήσει. [47] ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου
αὐτοῦ καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ
48 δαρήσεται πολλάς· [48] ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν,
δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται
παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν
49 αὐτόν. [49] Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη Mt 10, 34 ss.
50 ἀνήφθη. [50] βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι
51 ἕως ὅτου τελεσθῇ. [51] δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν
52 τῇ γῇ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. [52] ἔσονται γὰρ ἀπὸ
τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ
53 δύο ἐπὶ τρισὶν [53] διαμερισθήσονται, πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ *Mich 7, 6.
πατρί, μήτηρ ἐπὶ τὴν θυγατέρα καὶ θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα,
πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.
54 Ἔλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις Ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλ- Mt 16, 2. 3.
λουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε ὅτι ὄμβρος ἔρχεται, καὶ γίνε-
55 ται οὕτως· [55] καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι καύσων ἔσται,
56 καὶ γίνεται. [56] ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ
οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;
57 58 [57] τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; [58] ὡς γὰρ ὑπάγεις Mt 5, 25. 26.
μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν
ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μή ποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν,
καὶ ὁ κριτής σε παραδώσει τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε
59 βαλεῖ εἰς φυλακήν. [59] λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ
καὶ τὸν ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

XIII.

Galilaei occisi. Parabola de ficu. Mulier sabbato sanata. Granum sinapis et fermentum. Porta angusta. Herodes vulpes; Hierosolyma prophetarum interfectrix.

1 Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ
περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλᾶτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυ-

42. τοῦ διδόναι ... τὸ σιτομέτριον 47. αὐτοῦ prius: ἑαυτοῦ 50. ὅτου: οὗ 53. διαμερισθήσεται (puncto posito post τρισίν) ... ἐφ' υἱῷ ... ἐπὶ θυγατρί ... ἐπὶ μητρί ... πενθερὰν αὐτῆς 54. om ὅτι ... οὕτω 58. παραδῷ ... βάλλῃ 59. τόν: τό

σιῶν αὐτῶν. 2 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλι- 2
λαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο,
ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν; 3 οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοή- 3
σητε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. 4 ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτώ, 4
ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς,
δοκεῖτε ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώ-
πους τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλήμ; 5 οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν 5
μὴ μετανοήσητε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε.
Ἔλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν. Συκῆν εἶχέν τις πεφυτευ- 6
μένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ
καὶ οὐχ εὗρεν. 7 εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν Ἰδοὺ τρία ἔτη 7
ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκ-
κοψον αὐτήν· ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; 8 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς 8
λέγει αὐτῷ Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου
σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια, 9 κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· 9
εἰ δὲ μή γε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.
Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασιν. 10
11 καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ, 11
καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές.
12 ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ Γύναι, 12
ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου, 13 καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· 13
καὶ παραχρῆμα ἀνορθώθη, καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. 14 ἀποκριθεὶς 14
δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ
Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ ὅτι ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι·
ἐν αὐταῖς οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαβ-
14, 5. Mt 12, 11. βάτου. 15 ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν Ὑποκριταί, 15
ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον
ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; 16 ταύτην δὲ θυγατέρα 16
Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη,
οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;
17 καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι 17
αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινο-
μένοις ὑπ' αὐτοῦ.
Mt 13, 31. 32. Ἔλεγεν οὖν Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι 18
Mc 4, 30-32. ὁμοιώσω αὐτήν; 19 ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄν- 19
θρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησεν καὶ ἐγένετο εἰς
δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς
Mt 13, 33. κλάδοις αὐτοῦ. 20 Πάλιν εἶπεν Τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ 20

XIII. 2. ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς 3. μετανοῆτε 4. αὐτοί: οὗτοι ... τοὺς ἀνθρώπους: om τούς ... ἐν Ἱερουσαλήμ 5. μετανοῆτε ... ὡσαύτως: ὁμοίως 6. πεφυτευμένην post αὐτοῦ ... κα. ζητ. 8. ς° κοπρία, ς κοπρίαν 11. γυνὴ ἦν 13. ἀνωρθώθη 14. ὅτι ἕξ: om ὅτι ... αὐταῖς: ταύταις 15. δέ: οὖν ... Ὑποκριτά 18. οὖν: δέ 20. Καὶ πάλιν

21 θεοῦ; [21] ὁμοία ἐστὶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου
σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.
22 Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πο-
23 ρείαν ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ. [23] Εἶπεν δέ τις αὐτῷ Κύριε,
24 εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς [24] Ἀγωνίζεσθε Mt 7, 13.
εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας, ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν
25 εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν, [25] ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης Mt 25, 11. 12.
καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι καὶ κρούειν
τὴν θύραν λέγοντες Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ
26 ὑμῖν Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. [26] τότε ἄρξεσθε λέγειν Ἐφάγο-
μεν ἐνώπιον σοῦ καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδί-
27 δαξας. [27] καὶ ἐρεῖ Λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε Mt 7, 23.
28 ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται ἀδικίας. [28] ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς Mt 8, 11. 12.
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακὼβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
29 ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. [29] καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ
δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ
30 τοῦ θεοῦ. [30] καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καί εἰσιν Mt 19, 30. 20, 16.
πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι. Mc 10, 31.
31 Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες Φαρισαῖοι λέγοντες
αὐτῷ Ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρῴδης θέλει σε ἀπο-
32 κτεῖναι. [32] καὶ εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ
Ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον,
33 καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. [33] πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ
τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι
34 ἔξω Ἱερουσαλήμ. [34] Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα Mt 23, 37-39.
τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,
ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ὄρνις τὴν
35 ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. [35] ἰδοὺ
ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἴδητέ με
ἕως ἥξει ὅτε εἴπητε Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. *Ps 118, 26.

XIV.

Hydropicus sabbato sanatus. Sermones convivales; parabola de spreto epulo. Christus quales sectatores poscat; crux suscipienda; turri fundamenta jacienda; rex bellum inchoaturus; sal putidum.

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόν-
των τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν
2 παρατηρούμενοι αὐτόν. [2] καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς
3 ἔμπροσθεν αὐτοῦ. [3] καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς

---

21. ἐνέκρυψεν 24. θύρας: πύλης 25. Κύριε, κύριε 27. οὐκ οἶδα ὑμᾶς ... πάντες οἱ ... τῆς ἀδικίας 29. ἀπὸ βοῤῥᾶ 32. ἐπιτελῶ 35. ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν ... με ἴδητε ἕως ἂν ἥξῃ

Mt 12, 10 ss. νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων Ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεῦσαι
ἢ οὔ; οἱ δὲ ἡσύχασαν. [4] καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν καὶ 4
13, 15. ἀπέλυσεν. [5] καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν Τίνος ὑμῶν υἱὸς 5
ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν
τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; [6] καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι πρὸς 6
ταῦτα. [7] Ἔλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων 7
πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς [8] Ὅταν 8
κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλι-
σίαν, μή ποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, [9] καὶ 9
ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι Δὸς τούτῳ τόπον, καὶ
τότε ἄρξῃ μετὰ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. [10] ἀλλ' 10
ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα
ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε ἐρεῖ σοι Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον·
τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι. [11] ὅτι πᾶς 11
18, 14. Mt 23, 12. ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσε-
ται. [12] Ἔλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν Ὅταν ποιῇς ἄριστον 12
ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου
μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου μηδὲ γείτονας πλουσίους, μή ποτε καὶ
αὐτοὶ ἀντικαλέσωσίν σε καὶ γένηται ἀνταπόδομά σοι. [13] ἀλλ' 13
ὅταν ποιῇς δοχήν, κάλει πτωχούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς,
[14] καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταπο- 14
δοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων. [15] ἀκούσας δέ 15
τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ Μακάριος ὃς φάγεται
Mt 22, 1-14. ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. [16] Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Ἄνθρωπός 16
τις ἐποίει δεῖπνον μέγαν, καὶ ἐκάλεσεν πολλούς, [17] καὶ ἀπέστει- 17
λεν τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλη-
μένοις Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστιν πάντα. [18] καὶ ἤρξαντο ἀπὸ 18
μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ Ἀγρὸν ἠγόρασα
καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτη-
μένον. [19] καὶ ἕτερος εἶπεν Ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε καὶ πο- 19
ρεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον. [20] καὶ 20
ἕτερος εἶπεν Γυναῖκα ἔγημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.
[21] καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. 21
τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἔξελθε
ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτω-
χοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. [22] καὶ 22
εἶπεν ὁ δοῦλος Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν.
[23] καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον Ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ 23
φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ μου ὁ οἶκος·

XIV. 3. Εἰ ἔξεστι ... θεραπεύειν ... om ἢ οὔ 5. υἱός: ὄνος ... ἐμπεσεῖται 6. ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ 9. μετ' 10. ἀνάπεσον ... ἐρεῖ, εἴπῃ 12. σε ἀντικαλέσωσι ... σοι ἀνταπόδομα 16. ἐποίησε ... μέγα 18. ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν 21. ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ... καὶ χωλοὺς καὶ τυφλούς 23. ὁ οἶκός μου

24 24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων
γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.
25 Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπεν
26 πρὸς αὐτούς 26 Εἴ τις ἔρχεται πρός με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα Mt 10, 37.
αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς
ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι τε καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ
27 δύναται εἶναί μου μαθητής. 27 καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυ- Mt 10, 38.
ρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθη-
28 τής. 28 Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶ-
29 τον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν; 29 ἵνα
μή ποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι πάν-
30 τες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται αὐτῷ ἐμπαίζειν, 30 λέγοντες ὅτι
οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.
31 31 Ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος ἑτέρῳ βασιλεῖ συμβαλεῖν εἰς πό-
λεμον οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα
χιλιάσιν ὑπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ᾽ αὐτόν;
32 32 εἰ δὲ μή γε, ἔτι αὐτοῦ πόῤῥω ὄντος πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ
33 τὰ πρὸς εἰρήνην. 33 οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται
πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.
34 34 Καλὸν οὖν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι Mt 5, 13.
35 ἀρτυθήσεται; 35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· Mc 9, 50.
ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

XV.

Parabolae de ove et drachma perdita, deque filio degenere.

1 Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐγγίζοντες πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρ-
2 τωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. 2 καὶ διεγόγγυζον οἵ τε Φαρισαῖοι καὶ οἱ
γραμματεῖς λέγοντες ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ
3 συνεσθίει αὐτοῖς. 3 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην
4 λέγων 4 Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπο- Mt 18, 12-14.
λέσας ἓξ αὐτῶν ἓν οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ
5 ἐρήμῳ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὕρῃ αὐτό; 5 καὶ
6 εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων, 6 καὶ ἐλθὼν
εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐ-
τοῖς Συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.
7 7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρ-
τωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις οἵτινες οὐ χρείαν
8 ἔχουσιν μετανοίας. 8 Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπο-
λέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ

---

26. αὐτοῦ: ἑαυτοῦ ... ἔτι δὲ καί ... μου μαθητὴς εἶναι 27. ἑαυτοῦ: αὐτοῦ ... μου εἶναι μαθητής 28. εἰς: τὰ πρός 29. ἐμπαίζειν αὐτῷ 31. συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ ... ἀπαντῆσαι 34. om οὖν ... δὲ καί: om καί

XV. 1. ἐγγίζοντες αὐτῷ 2. om τε 4. ἀπολ. ἓν ἐξ αὐτῶν 7. οὕτω ... ἔσται post χαρά pon

ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως ὅτου εὕρῃ; [9]καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖ τὰς φίλας 9
καὶ γείτονας λέγουσα Συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν
ἀπώλεσα. [10]οὕτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον τῶν ἀγγέ- 10
λων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

Εἶπεν δέ Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς. [12]καὶ εἶπεν ὁ 11 12
νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος
τῆς οὐσίας. ὁ δὲ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. [13]καὶ μετ' οὐ πολλὰς 13
ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν
μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως.
[14]δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν 14
χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. [15]καὶ πορευθεὶς 15
ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν
εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους· [16]καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι 16
τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ
οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. [17]εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν ἔφη Πόσοι μίσθιοι 17
τοῦ πατρός μου περισσεύονται ἄρτων· ἐγὼ δὲ ὧδε λιμῷ ἀπόλ-
λυμαι. [18]ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ 18
αὐτῷ Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον σοῦ, [19]οὐκέτι 19
εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων
σου. [20]καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ 20
μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη,
καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν
αὐτόν. [21]εἶπεν δὲ ὁ υἱὸς αὐτῷ Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν 21
καὶ ἐνώπιον σοῦ, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. [22]εἶπεν 22
δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ Ἐξενέγκατε στολὴν τὴν
πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα
αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, [23]καὶ φέρετε τὸν μόσχον 23
τὸν σιτευτόν, θύσατε καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, [24]ὅτι οὗτος 24
ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἦν ἀπολωλὼς καὶ εὑρέθη.
καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. [25]ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος 25
ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας
καὶ χορῶν, [26]καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο 26
τί εἴη ταῦτα. [27]ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει, καὶ 27
ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐ-
τὸν ἀπέλαβεν. [28]ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν· ὁ δὲ 28
πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. [29]ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 29
τῷ πατρί Ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν
σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν
φίλων μου εὐφρανθῶ· [30]ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών 30

---

9. συγκαλεῖται ... τὰς γείτονας 10. οὕτω ... χαρὰ γίνεται 12. ὁ δέ: καί 14. ἰσχυρός 17. ἔφη: εἶπε ... περισσεύουσιν ... om ὧδε 19. καὶ οὐκέτι 21. αὐτῷ ὁ υἱός ... καὶ οὐκέτι 22. τὴν στολήν 23. φέρετε: ἐνέγκαντες 24. καὶ ἀπολωλὼς ἦν καί 26. ς (non ςᵉ) τῶν παίδ. αὐτοῦ 28. ὁ δέ: ὁ οὖν

σου τὸν βίον μετὰ τῶν πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν σιτευτὸν
31 μόσχον. [31] ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ,
32 καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν· [32] εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι
ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἔζησεν, καὶ ἀπολω-
λὼς καὶ εὑρέθη.

XVI.

Parabolae de oeconomo injusto sed callido, deque Lazaro et divite.
De Pharisaeis, Johanne, lege, divortio.

1 Ἔλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς Ἄνθρωπός τις ἦν πλού-
σιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορ-
2 πίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. [2] καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ
Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας
3 σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν. [3] εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονό-
μος Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ'
4 ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. [4] ἔγνων τί
ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας δέξωνταί με εἰς
5 τοὺς οἴκους ἑαυτῶν. [5] καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν
χρεοφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ Πόσον ὀφεί-
6 λεις τῷ κυρίῳ μου; [6] ὁ δὲ εἶπεν Ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. ὁ δὲ
εἶπεν αὐτῷ Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ καθίσας ταχέως γράψον
7 πεντήκοντα. [7] ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπεν Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ
εἶπεν Ἑκατὸν κόρους σίτου. λέγει αὐτῷ Δέξαι σου τὰ γράμματα
8 καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. [8] καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον
τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τού-
του φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν
9 ἑαυτῶν εἰσίν. [9] καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ
τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλείπῃ δέξωνται ὑμᾶς εἰς
10 τὰς αἰωνίους σκηνάς. [10] ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ
πιστός ἐστιν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός
11 ἐστιν. [11] εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ
12 ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; [12] καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ
13 ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει; [13] οὐδεὶς οἰκέτης δύναται Mt 6, 24.
δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον
ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ
δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.
14 Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρ-
15 χοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. [15] καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὑμεῖς ἐστὲ
οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώ-
σκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα

---

30. om τῶν ... τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν 32. ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν XVI. 1. μαθητὰς αὐτοῦ 4. αὐτῶν 5. χρεωφειλετῶν 6. ὁ δέ secundum: καί ... τὸ γράμμα 7. καὶ λέγει αὐτῷ ... τὸ γράμμα 9. κἀγώ ... ποιήσατε ἑαυτοῖς ... ἐκλείπῃ: ἐκλίπητε

Mt 11, 12. 13. ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. [16] ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι Ἰωάννου· 16
ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν
Mt 5, 18. βιάζεται. [17] εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν 17
Mt 5, 32. 19, 9. παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. [18] πᾶς ὁ ἀπολύων 18
Mc 10, 11. 12. τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυ-
μένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει. [19] Ἄνθρωπος δέ τις ἦν 19
πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος
καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. [20] πτωχὸς δέ τις ὀνόματι Λάζαρος ἐβέ- 20
βλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ εἱλκωμένος [21] καὶ ἐπιθυμῶν χορ- 21
τασθῆναι ἀπὸ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου·
ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. [22] ἐγένετο 22
δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέ-
λων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ
ἐτάφη. [23] καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρ- 23
χων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν
τοῖς κόλποις αὐτοῦ. [24] καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν Πάτερ Ἀβραάμ, 24
ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύ-
λου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι
ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. [25] εἶπεν δὲ Ἀβραάμ Τέκνον, μνήσθητι ὅτι 25
ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ
κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. [26] καὶ ἐπὶ 26
πᾶσιν τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται,
ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ
οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. [27] εἶπεν δέ Ἐρωτῶ σε οὖν, 27
πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου· [28] ἔχω 28
γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ
αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. [29] λέγει δὲ 29
Ἀβραάμ Ἔχουσιν Μωυσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν
αὐτῶν. [30] ὁ δὲ εἶπεν Οὐχί πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ 30
νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. [31] εἶπεν δὲ αὐτῷ 31
Εἰ Μωυσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδ' ἐάν τις ἐκ
νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

XVII.

Cavenda offensio; placabilitas sectanda. Vis fidei; servi inutiles. Decem leprosi. Regnum divinum quando et quomodo sit venturum.

Mt 18, 6. 7. Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ Ἀνένδεκτόν ἐστιν τοῦ 1
Mc 9, 42. τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται· [2] λυσιτελεῖ αὐτῷ 2

15. τοῦ θεοῦ ἐστιν 16. μέχρι: ἕως 18. καὶ ὁ: καὶ πᾶς ὁ 20. δέ τις ἦν ... ὃς ἐβέβλητο ... ἡλκωμένος 21. τῶν πιπτόντων: praem τῶν ψιχίων ... ἀπέλειχον 22. τοῦ Ἀβραάμ 23. τὸν Ἀβραάμ 25. ἀπέλαβες σύ ... ὧδε: ὅδε 26. ἔνθεν: ἐντεῦθεν 27. οὖν σε 29. λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ 31. οὐδέ

XII. 1. om αὐτοῦ ... ς^e (non ς) om τοῦ ... μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα

εἰ λίθος μυλικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔῤῥιπται
εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ τῶν μικρῶν τούτων ἕνα.
3 [3] προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν ἁμάρτῃ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον Mt 18, 15. 21. 22.
4 αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. [4] καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς
ἡμέρας ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ καὶ ἑπτάκις ἐπιστρέψῃ λέγων Μετανοῶ,
ἀφήσεις αὐτῷ.
5 Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ Πρόσθες ἡμῖν πίστιν.
6 [6] εἶπεν δὲ ὁ κύριος Εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε Mt 17, 20.
ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ,
7 καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. [7] Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα
ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ Εὐθέως
8 παρελθὼν ἀνάπεσε; [8] ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ Ἑτοίμασον τί δειπνήσω,
καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ
9 ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; [9] μὴ ἔχει χάριν τῷ δούλῳ ὅτι
10 ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα; [10] οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε
πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὃ
ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν.
11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἰερουσαλήμ, καὶ
12 αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας. [12] καὶ
εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ
13 ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόῤῥωθεν, [13] καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν λέγοντες
14 Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. [14] καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς Πορευ-
θέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπά-
15 γειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. [15] εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη,
16 ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, [16] καὶ ἔπεσεν
ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ
17 αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης. [17] ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Οὐχὶ οἱ
18 δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; [18] οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέ-
19 ψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος; [19] καὶ
εἶπεν αὐτῷ Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.
20 Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ
21 θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, [21] οὐδὲ ἐροῦσιν Ἰδοὺ ὧδε ἢ ἐκεῖ· ἰδοὺ
22 γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. [22] εἶπεν δὲ πρὸς
23 τοὺς μαθητάς Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμε-
ρῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. [23] καὶ
ἐροῦσιν ὑμῖν Ἰδοὺ ἐκεῖ, ἰδοὺ ὧδε· μὴ ἀπέλθητε μηδὲ διώξητε. Mt 24, 23. Mc 13, 21.
24 [24] ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν Mt 24, 27.
εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

---

2. λίθος μυλικός: μύλος ὀνικός ... ἕνα ante τῶν pon 3. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σέ 4. ἁμάρτῃ ... καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ ἐπί σε 5. εἶπον 7. om αὐτῷ ... εὐθέως conjungit cum ἐρεῖ ... ἀνάπεσαι 9. χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ ... τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ 10. οὕτω ... ὅ: ὅτι ὅ 21. ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ 23. Ἰδοὺ ὧδε, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ 24. ὑπ' οὐρανὸν εἰς ... ἔσται καί

ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. 25 πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ 25
Mt 24, 37-39. ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. 26 καὶ καθὼς ἐγένετο 26
*Gn 7, 7. ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ
τοῦ ἀνθρώπου· 27 ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐγαμίζοντο, ἄχρι ἧς 27
ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς
καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. 28 ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις 28
Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν·
*Gn 19, 15. 29 ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθεν Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξεν πῦρ καὶ θεῖον 29
ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. 30 κατὰ τὰ αὐτὰ ἔσται ᾗ 30
Mt 24, 17. 18. ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται. 31 ἐν ἐκείνῃ τῇ 31
ἡμέρᾳ ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ,
μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω
*Gn 19, 26. εἰς τὰ ὀπίσω. 32 μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ. 33 ὃς ἐὰν 32 33
9, 24. Mc 8, 35. ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὃς
Mt 10, 39. Jo 12, 25. ἐὰν ἀπολέσῃ, ζωογονήσει αὐτήν. 34 λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ 34
ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος
Mt 24, 40 s. ἀφεθήσεται· 35 δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό, μία παρα- 35
λημφθήσεται, ἡ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται. 37 καὶ ἀποκριθέντες 37
λέγουσιν αὐτῷ Ποῦ, κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ὅπου τὸ σῶμα,
Mt 24, 28. ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοὶ ἐπισυναχθήσονται.

XVIII.

Parabolae de judice et vidua, deque Pharisaeo et portitore. Christus bene precatur infantibus. Juvenis dives; divitiarum pericula. Christianorum praemia. Christi mors et reditus. Caecus Hierichunticus.

Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε 1
προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ἐγκακεῖν, 2 λέγων Κριτής τις ἦν ἔν 2
τινι πόλει τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμε-
νος. 3 χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν 3
λέγουσα Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. 4 καὶ οὐκ ἤθελεν 4
ἐπὶ χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ Εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ
φοβοῦμαι καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι, 5 διά γε τὸ παρέχειν 5
μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος
ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με. 6 εἶπεν δὲ ὁ κύριος Ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς 6
τῆς ἀδικίας λέγει· 7 ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν 7
ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακρο-
θυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς; 8 λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν 8

---

26. τοῦ Νῶε 27. ἐξεγαμίζοντο 30. τὰ αὐτά: ταῦτα 31. ἐν τῷ ἀγρῷ 33. περιποιήσασθαι: σῶσαι ... ἀπολέσῃ αὐτήν 34. ὁ εἷς παραληφθήσεται 35. ςe (non ς) ἡ μία ... παραληφθήσεται ... ἡ δέ: καὶ ἡ 36. ςe (non ς) δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. 37. ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί

XVIII. 1. om αὐτούς ... ἐκκακεῖν 3. ςe (non ς) χήρα δέ τις 4. ἠθέλησεν 7. ποιήσει ... αὐτῷ: πρὸς αὐτόν ... καὶ μακροθυμῶν

τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν
ἐπὶ τῆς γῆς;
9 *Εἶπεν δὲ καὶ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ᾽ ἑαυτοῖς ὅτι*
εἰσὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν
10 *ταύτην.* [10] *Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι,*
11 *εἷς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.* [11] *ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς*
πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο Ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ
εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ
12 *καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης·* [12] *νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδε-*
13 *κατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.* [13] *καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ*
ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ᾽ ἔτυπτεν
τὸ στῆθος αὐτοῦ λέγων Ὁ θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.
14 [14] *λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ*
γὰρ ἐκεῖνος, ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπει- Lc 14, 11. Mt 23, 12.
νῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.
15 *Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη ἵνα αὐτῶν ἅπτηται·* Mt 19, 13-15.
16 *ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμων αὐτοῖς.* [16] *ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκα-* Mc 10, 13-16.
λεσάμενος αὐτὰ εἶπεν Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με καὶ μὴ
κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
17 [17] *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς*
παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.
18 *Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων λέγων Διδάσκαλε ἀγαθέ,* Mt 19, 16-26.
19 *τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;* [19] *εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς* Mc 10, 17-27.
20 *Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός.* [20] *τὰς*
ἐντολὰς οἶδας Μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδο- * Ex 20, 12-16.
21 *μαρτυρήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.* [21] *ὁ δὲ*
22 *εἶπεν Ταῦτα πάντα ἐφύλαξα ἐκ νεότητος.* [22] *ἀκούσας δὲ ὁ Ἰη-*
σοῦς εἶπεν αὐτῷ Ἔτι ἕν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον
καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ
23 *δεῦρο ἀκολούθει μοι.* [23] *ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περίλυπος ἐγενήθη·*
24 *ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.* [24] *ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πῶς*
δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
25 *εἰσπορεύονται·* [25] *εὐκοπώτερον γάρ ἐστιν κάμηλον διὰ τρήματος*
βελόνης εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελ-
26 27 *θεῖν.* [26] *εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;* [27] *ὁ*
δὲ εἶπεν Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ
28 *ἐστίν.* [28] *Εἶπεν δὲ Πέτρος Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφέντες τὰ ἴδια ἠκολου-* Mt 19, 27-29.
29 *θήσαμέν σοι.* [29] *ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδείς* Mc 10, 28-30.

---

10. ὁ εἷς 13. εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι … εἰς τὸ στῆθος 14. ἢ ἐκεῖνος 15. ἐπετίμησαν 17. ὃς ἐάν 21. ἐφυλαξάμην … νεότητός μου 22. ἀκούσας δὲ ταῦτα … ἐν οὐρανῷ 23. ἐγενήθη: ἐγένετο 24. ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον … εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ 25. τρήματος βελόνης: τρυμαλιᾶς ῥαφίδος 27. ἐστι παρὰ τῷ θεῷ 28. ὁ Πέτρος … ἀφέντες τὰ ἴδια: ἀφήκαμεν πάντα καὶ

ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ γυναῖκα ἢ ἀδελφοὺς ἢ γονεῖς ἢ τέκνα
ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, 30 ὃς οὐχὶ μὴ ἀπολάβῃ πολλα- 30
πλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν
αἰώνιον.

Mt 20, 17-19. Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπεν πρὸς αὐτούς Ἰδοὺ ἀναβαί- 31
Mc 10, 32-34. νομεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ
τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου· 32 παραδοθήσεται γὰρ τοῖς 32
ἔθνεσιν καὶ ἐμπαιχθήσεται καὶ ὑβρισθήσεται καὶ ἐμπτυσθήσεται,
33 καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ 33
ἀναστήσεται. 34 καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα 34
τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

Mt 20, 29-34. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς Ἱεριχὼ τυφλός τις ἐκά- 35
Mc 10, 46-52. θητο παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπαιτῶν. 36 ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευο- 36
μένου ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο. 37 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰη- 37
σοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. 38 καὶ ἐβόησεν λέγων Ἰησοῦ υἱὲ 38
Δαυίδ, ἐλέησόν με. 39 καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα 39
σιγήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν Υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με.
40 σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν. 40
ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν 41 Τί σοι θέλεις ποιήσω; 41
ὁ δὲ εἶπεν Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. 42 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ 42
Ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. 43 καὶ παραχρῆμα ἀνέ- 43
βλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς
ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

XIX.

Zacchaeus. Parabola de regnum capessituro servis argentum committente. Pullo adducto Jesus intrat Hierosolymam, refutat Pharisaeos, deplorat urbem, purgat templum.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχώ. 2 καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι 1 2
καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν
πλούσιος· 3 καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστιν, καὶ οὐκ ἠδύ- 3
νατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. 4 καὶ προδραμὼν 4
ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομωρέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι ἐκείνης
ἤμελλεν διέρχεσθαι. 5 καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας 5
ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν Ζακχαῖε, σπεύσας
κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι. 6 καὶ 6
σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. 7 καὶ ἰδόντες πάν- 7
τες διεγόγγυζον, λέγοντες ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν
καταλῦσαι. 8 σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον Ἰδοὺ 8
τὰ ἡμίσειά μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, πτωχοῖς δίδωμι, καὶ εἴ

---

29. ἢ γονεῖς ἢ ἀδελφοὺς ἢ γυναῖκα 30. ὃς οὐ μή 31. Ἱεροσόλυμα 35. προσαιτῶν 39. σιγήσῃ: σιωπήσῃ 41. λέγων· Τί

XIX. 4. ς συκομωραίαν, ςᵉ συκομορέαν ... δι' ἐκείνης 7. ἅπαντες 8. τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου ... δίδωμι τοῖς πτωχοῖς

9 τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. 9 εἶπεν δὲ πρὸς
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο,
10 καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν· 10 ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ Mt 18, 11. 1 Tim
ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός. 1, 15.
11 Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσθεὶς εἶπεν παραβολήν, διὰ Mt 25,
τὸ ἐγγὺς εἶναι Ἱερουσαλὴμ αὐτὸν καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παρα- 14-30.
12 χρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. 12 εἶπεν οὖν
Ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακράν, λαβεῖν ἑαυτῷ
13 βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι. 13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς Πραγματεύσασθε
14 ἐν ᾧ ἔρχομαι. 14 οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστει-
λαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες Οὐ θέλομεν τοῦτον βασι-
15 λεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς. 15 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα
τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους
16 οἷς ἔδωκεν τὸ ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τίς τί διεπραγματεύσατο. 16 πα-
ρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος λέγων Κύριε, ἡ μνᾶ σου δέκα προσηργά-
17 σατο μνᾶς. 17 καὶ εἶπεν αὐτῷ Εὖγε, ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλα-
χίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.
18 18 καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος λέγων Κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησεν πέντε
19 μνᾶς. 19 εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε πόλεων.
20 20 καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν λέγων Κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον
21 ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ· 21 ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος
αὐστηρὸς εἶ, αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.
22 22 λέγει αὐτῷ Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε.
ᾔδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ
23 θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα; 23 καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκάς μου τὸ ἀργύ-
ριον ἐπὶ τράπεζαν; κἀγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα.
24 24 καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν καὶ
25 δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι. 25 καὶ εἶπαν αὐτῷ Κύριε, ἔχει
26 δέκα μνᾶς. 26 λέγω ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ Lc 8, 18. Mt 13, 12.
27 τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται. 27 πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου Mc 4, 25.
τούτους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε
ὧδε καὶ κατασφάξατε αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου.
28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱερο- Mt 21, 1-11.
29 σόλυμα. 29 καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγῆ καὶ Βηθανίαν Mc 11, 1-10.
πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιών, ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθη- Jo 12, 12-15.
30 τῶν 30 εἰπὼν Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην, ἐν ᾗ εἰσπορευό-
μενοι εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώ-
31 πων ἐκάθισεν, καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. 31 καὶ ἐάν τις ὑμᾶς

11. αὐτόν ante εἶναι pon 13. ἐν ᾧ: ἕως 15. γνῷ 16. προσειργάσατο δέκα μνᾶς 17. Εὖ 19. γίνου ἐπάνω 20. καὶ ἕτερος 22. λέγει δέ 23. το ἀργύριόν μου ... τὴν τράπεζαν ... κἀγώ: καὶ ἐγώ ... ἔπραξα αὐτό 25. εἶπον 26. λέγω γάρ ... ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ 27. τούτους: ἐκείνους ... om αὐτούς secundum 29. ἐλαιῶν ... μαθητῶν αὐτοῦ 30. om καί

ἐρωτᾷ Διὰ τί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ
χρείαν ἔχει. 32 ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν 32
αὐτοῖς. 33 λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ 33
πρὸς αὐτούς Τί λύετε τὸν πῶλον; 34 οἱ δὲ εἶπαν ὅτι ὁ κύριος 34
αὐτοῦ χρείαν ἔχει. 35 καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ 35
ἐπιρίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπεβίβασαν τὸν
Ἰησοῦν. 36 πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν 36
ἐν τῇ ὁδῷ. 37 ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ 37
ὄρους τῶν ἐλαιῶν ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαί-
ροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνά-
μεων, 38 λέγοντες Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι 38
κυρίου· ἐν οὐρανῷ εἰρήνη, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις. 39 Καί τινες 39
τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτόν Διδάσκαλε,
ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. 40 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν Λέγω 40
ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσουσιν, οἱ λίθοι κράξουσιν. 41 καὶ ὡς 41
ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτήν, λέγων 42 ὅτι εἰ ἔγνως 42
καὶ σὺ καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν
δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. 43 ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, 43
καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι καὶ περικυκλώσουσίν
σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν, 44 καὶ ἐδαφιοῦσιν σὲ καὶ τὰ 44
τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ λίθῳ ἐν σοί, ἀνθ'
ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.
Mt 21, 12. 13. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦν- 45
Mc 11, 15-17. τας, 46 λέγων αὐτοῖς Γέγραπται Καὶ ἔσται ὁ οἶκός μου οἶκος 46
*Es 56, 7. *Jer 7, 11. προσευχῆς· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.
Mc 11, 18. Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιε- 47
ρεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι
τοῦ λαοῦ, 48 καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ 48
ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

XX.

Unde Johannis baptisma? Parabola de vinitoribus filii occisoribus. Lapis angularis. Quaestiones captiosae de censu solvendo, de resurrectione, de Messia Davidis filio. Legis peritorum fastus et avaritia.

Mt 21, 23-27. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν 1
Mc 11, 27-33. ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου ἐπέστησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, 2 καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν Εἰπὸν 2
ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν

---

33. εἶπον 34. εἶπον ..., om ὅτι 35. ἐπιῤῥίψαντες 38. εἰρήνη ἐν οὐρανῷ 39. εἶπον 40. εἶπεν αὐτοῖς ... σιωπήσωσιν ... κεκράξονται 41. ἐπ' αὐτῇ 44. ἐν σοί ante λίθον pon 45. πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας 46. Γέγραπται Ὁ (ς^e praem ὅτι, non ς) οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστιν· ὑμεῖς δέ

XX. 1. τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ... οἱ ἱερεῖς: οἱ ἀρχιερεῖς 2. εἶπον πρὸς αὐτὸν λέγοντες Εἰπέ

3 ἐξουσίαν ταύτην; 3 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς Ἐρωτήσω
4 ὑμᾶς κἀγὼ λόγον, καὶ εἴπατέ μοι 4 Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ
5 οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων; 5 οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς
λέγοντες ὅτι ἐὰν εἴπωμεν Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ Διὰ τί οὐκ ἐπιστεύ-
6 σατε αὐτῷ; 6 ἐὰν δὲ εἴπωμεν Ἐξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἅπας κα-
ταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι.
7 8 7 καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. 8 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ-
τοῖς Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
9 Ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς τὸν λαὸν τὴν παραβολὴν ταύτην Mt 21, 33-46.
Ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ Mc 12, 1-12.
10 ἀπεδήμησεν χρόνους ἱκανούς. 10 καὶ καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς
γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δώσουσιν
11 αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν ἐξαπέστειλαν κενόν. 11 καὶ
προσέθετο ἕτερον πέμψαι δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες
12 καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν. 12 καὶ προσέθετο τρίτον
13 πέμψαι· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. 13 εἶπεν
δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος Τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν
14 μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται. 14 ἰδόν-
τες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους λέγοντες
Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένη-
15 ται ἡ κληρονομία. 15 καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος
ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;
16 16 ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν
17 ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπαν Μὴ γένοιτο. 17 ὁ δὲ
ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν Τί οὖν ἐστὶν τὸ γεγραμμένον τοῦτο Λίθον *Ps. 118, 22.
ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν
18 γωνίας; 18 πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται·
19 ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. 19 καὶ ἐζήτησαν οἱ γραμμα-
τεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ
ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς
εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.
20 Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους Mt 22, 16-22.
ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, ὥστε πα- Mc 12, 13-17.
21 ραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. 21 καὶ
ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις
καὶ διδάσκεις καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
22 τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις· 22 ἔξεστιν ἡμᾶς Καίσαρι φόρον
23 δοῦναι ἢ οὔ; 23 κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν
24 πρὸς αὐτούς 24 Δείξατέ μοι δηνάριον. τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ

3. ἕνα λόγον 5. Διὰ τί οὖν 6. πᾶς ὁ λαός 9. Ἄνθρωπός τις ... ἐξέδοτο 10. καὶ ἐν καιρῷ ... δῶσιν 11. πέμψαι ἕτερον 12. πέμψαι τρίτον 14. πρὸς ἀλλήλους: πρὸς ἑαυτούς ... δεῦτε ἀποκτείνωμεν 16. εἶπον 19. οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ... εἶπε post ταύτην pon 20. ὥστε: εἰς τό 22. ἡμᾶς: ἡμῖν 23. add in fine Τί με πειράζετε;

ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες δὲ εἶπαν Καίσαρος. [25] ὁ δὲ εἶπεν πρὸς 25
αὐτούς Τοίνυν ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ
θεοῦ τῷ θεῷ. [26] καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος 26
ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ
ἐσίγησαν.
Mt 22, 23-33. Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες 27
Mc 12, 18-27. ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν [28] λέγοντες Διδάσκαλε, 28
*Dt 25, 5. Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα,
καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν
γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. [29] ἑπτὰ οὖν 29
ἀδελφοὶ ἦσαν. καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος·
[30] καὶ ὁ δεύτερος [31] καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν, ὡσαύτως δὲ καὶ 30 31
οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα καὶ ἀπέθανον. [32] ὕστερον καὶ ἡ 32
γυνὴ ἀπέθανεν. [33] ἡ γυνὴ οὖν ἐν τῇ ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνε- 33
ται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. [34] καὶ εἶπεν αὐτοῖς 34
ὁ Ἰησοῦς Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν καὶ γαμίσκονται,
[35] οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστά- 35
σεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίσκονται· [36] οὐδὲ 36
γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται, ἰσάγγελοι γάρ εἰσιν, καὶ υἱοί εἰσιν
θεοῦ τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. [37] ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, 37
*Ex 3, 6. καὶ Μωυσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει κύριον τὸν θεὸν
Ἀβραὰμ καὶ θεὸν Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ· [38] θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν 38
νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. [39] Ἀποκριθέντες 39
Mt 22, 46. δέ τινες τῶν γραμματέων εἶπαν Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. [40] οὐκ- 40
έτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.
Mt 22, 41-45. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς Πῶς λέγουσιν τὸν Χριστὸν εἶναι Δαυὶδ 41
Mc 12, 35-37. υἱόν, [42] καὶ αὐτὸς Δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν Εἶπεν κύριος 42
*Ps 110, 1. Act 2, 35. τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου [43] ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς 43
σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; [44] Δαυὶδ οὖν αὐτὸν κύριον καλεῖ, 44
καὶ πῶς αὐτοῦ υἱός ἐστιν;
Mt 23, 1. 6. 7. 14. Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ εἶπεν πρὸς αὐτούς [46] Προσ- 45 46
Mc 12, 38-40. έχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς
καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας
Lc 11, 43. ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις· [47] οἳ 47
κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσεύ-
χονται, οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.

---

24. ἐπιδείξατε ... εἴπον 25. πρὸς αὐτούς: αὐτοῖς ... Ἀπόδοτε τοίνυν ... τῷ Καίσαρι: om τῷ 30. καὶ ὁ δεύτερος: καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος. 31. οἱ ἑπτά: ς οἱ ἑπτά· et ςe (non ς) add καί 32. ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή 33. ἡ γυνὴ οὖν ἐν τῇ ἀναστάσει: ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει 34. εἶπεν: praem ἀποκριθεὶς ... ἐκγαμίσκονται 35. ἐκγαμίσκονται 36. οὐδέ: οὔτε ... τοῦ θεοῦ 37. τὸν θ. Ἰσαὰκ καὶ τὸν θ. Ἰακώβ 39. εἶπον 40. γάρ: δέ 41. υἱὸν Δαυὶδ εἶναι 42. ὁ κύριος 44. κύριον αὐτόν ... υἱός αὐτοῦ 45. πρὸς αὐτούς: τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ 47. λήψονται

XXI.

Munusculum viduae. Finis templi, civitatis, saeculi; sors apostolorum; reditus Messiae inopinatus.

1 Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον Mc 12, 41-44.
2 τὰ δῶρα αὐτῶν πλουσίους. [2] εἶδεν δέ τινα καὶ χήραν πενιχρὰν
3 βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά, [3] καὶ εἶπεν Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ
4 χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλείω πάντων ἔβαλεν· [4] ἅπαντες γὰρ οὗτοι
ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ
ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.
5 Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ Mt 24, 1 ss.
6 ἀναθήμασιν κεκόσμηται, εἶπεν [6] Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται Mc 13, 1 ss.
ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθή-
7 σεται. [7] ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες Διδάσκαλε, πότε οὖν
8 ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; [8] ὁ
δὲ εἶπεν Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ
ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικεν· μὴ
9 πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. [9] ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκα-
ταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ γενέσθαι ταῦτα πρῶτον, ἀλλ᾽
10 οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. [10] τότε ἔλεγεν αὐτοῖς Ἐγερθήσεται ἔθνος
11 ἐπ᾽ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, [11] σεισμοί τε μεγάλοι καὶ
κατὰ τόπους λοιμοὶ καὶ λιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ᾽
12 οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. [12] Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ᾽ Mt 10, 17 ss. 24, 9.
ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς Mc 13, 9 ss.
καὶ φυλακάς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ
13 14 ὀνόματός μου· [13] ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. [14] θέτε οὖν Lc 12, 11 s.
15 ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι· [15] ἐγὼ γὰρ
δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντει-
16 πεῖν ἅπαντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. [16] παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ
γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν
17 ἐξ ὑμῶν, [17] καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.
18 19 [18] καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται· [19] ἐν τῇ
20 ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. [20] Ὅταν δὲ ἴδητε Mt 24, 15-19.
κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι Mc 13, 14-17.
21 ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. [21] τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν
εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς
22 χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν, [22] ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως
23 αὗταί εἰσιν τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. [23] οὐαὶ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς

XXI. 1. τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον 2. καί τινα 3. πλεῖον 4. τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ 8. μὴ οὖν 9. ταῦτα γενέσθαι 10. ἐπ᾽ : ἐπί 11. μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοί 12. ἁπάντων ... ἀγομένους 14. θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας 15. ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες 19. κτήσασθε 22. πληρωθῆναι 23. οὐαὶ δέ

ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀργὴ τῷ
λαῷ τούτῳ, [24] καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας καὶ αἰχμαλω- 24
τισθήσονται εἰς τὰ ἔθνη πάντα, καὶ Ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη
Mt 24, 29. 30 ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι οὗ πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν. [25] Καὶ ἔσονται 25
Mc 13, 24-26. σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ
ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ ἤχους θαλάσσης καὶ σάλου, [26] ἀποψυχόντων 26
ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκου-
μένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. [27] καὶ τότε 27
ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυ-
νάμεως καὶ δόξης πολλῆς. [28] ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι 28
ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπο-
Mt 24, 32-35. λύτρωσις ὑμῶν. [29] Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς· Ἴδετε τὴν συκῆν 29
Mc 13, 28-31. καὶ πάντα τὰ δένδρα· [30] ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' 30
ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν· [31] οὕτως καὶ 31
ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ. [32] ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ 32
γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα γένηται. [33] ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρε- 33
λεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελεύσονται. [34] Προσέχετε 34
δὲ ἑαυτοῖς μή ποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ
μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς αἰφνίδιος ἡ
ἡμέρα ἐκείνη· [35] ὡς παγὶς γὰρ ἐπεισελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς κα- 35
θημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. [36] ἀγρυπνεῖτε δὲ ἐν παντὶ 36
καιρῷ δεόμενοι ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν πάντα ταῦτα τὰ μέλ-
λοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.
Mt 21, 17. Jo 8, 1 s. Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, τὰς δὲ νύκτας 37
ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιών. [38] καὶ 38
πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

XXII.

Pactio proditoris. Coena paschalis; eucharistia. Petrus lapsurus; instans periculum. Discipulorum ambitio. Jesus capitur; a Petro negatur; irridetur; damnatur coram synedrio.

Mt 26, 1 ss. Ἤγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη πάσχα. [2] καὶ 1 2
Mc 14, 1 s. ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν·
ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.
Jo 13, 2. 27. Εἰσῆλθεν δὲ σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν καλούμενον Ἰσκαριώ- 3
Mt 26, 14-16. την, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα· [4] καὶ ἀπελθὼν συνελά- 4
Mc 14, 10 s. λησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτοῖς παραδῷ
αὐτόν. [5] καὶ ἐχάρησαν καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι· 5

23. ὀργὴ ἐν τῷ 24. πάντα τὰ ἔθνη ... om οὗ 25. ἔσονται: ἔσται ... ἤχους: ἠχούσης 31. οὕτω 33. οὐ μὴ παρέλθωσι 34. βαρυνθῶσιν ... αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ 35. ἐπελεύσεται 36. δέ: οὖν 37. ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ... Ἐλαιῶν.

XXII. 3. ὁ σατανᾶς ... ἐπικαλούμενον 4. καὶ τοῖς στρατηγοῖς ... αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς

6 [6] καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν
ἄτερ ὄχλου αὐτοῖς.
7 Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα. Mt 26, 17-19.
8 [8] καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπών Πορευθέντες ἑτοι- Mc 14, 12-16.
9 μάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν. [9] οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Ποῦ
10 θέλεις ἑτοιμάσωμεν; [10] ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν
εἰς τὴν πόλιν συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστά-
11 ζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύεται. [11] καὶ
ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος Ποῦ
ἐστιν τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;
12 [12] κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμά-
13 σατε. [13] ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμα-
σαν τὸ πάσχα.
14 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν καὶ οἱ ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. Mt 26, 20 ss.
15 [15] καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα Mc 14, 17 ss.
16 φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν· [16] λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
οὐκέτι οὐ μὴ φάγω αὐτὸ ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
17 θεοῦ. [17] καὶ δεξάμενος ποτήριον εὐχαριστήσας εἶπεν Λάβετε
18 τοῦτο καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς· [18] λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ πίω ἀπὸ Mt 26, 29. Mc 14, 25.
τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.
19 [19] Καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς Mt 26, 26 ss.
λέγων Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο Mc 14, 22 ss.
20 ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. [20] καὶ τὸ ποτήριον ὡσαύτως 1 Co 11, 23-25.
μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη
21 ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον. [21] Πλὴν ἰδοὺ ἡ Mt 26, 21 ss.
22 χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης· [22] ὅτι ὁ Mc 14, 18 ss.
υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὡρισμένον πορεύεται, πλὴν οὐαὶ Jo 13, 21 ss.
23 τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται. [23] καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο
συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων
πράσσειν.
24 Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ 9, 46.
25 εἶναι μείζων. [25] ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυ- Mt 20, 25 ss.
ριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται· Mc 10, 42 ss.
26 [26] ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώ-
27 τερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. [27] τίς γὰρ μείζων, ὁ
ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι ἐν
28 μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν. [28] ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες
29 μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου. [29] κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν,
30 καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν, [30] ἵνα ἔσθητε καὶ

---

6. αὐτοῖς ante ἄτερ pon 7. ἐν ᾗ 9. εἶπον 12. ἀνάγαιον: ἀνώγεον 14. οἱ δώδεκα ἀπόστολοι 16. αὐτό: ἐξ αὐτοῦ 18. ὑμῖν, ὅτι ... γεννήματος 20. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον ... ἐκχυνόμενον 22. ὅτι: καί ... ὁ μὲν υἱός ... πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμ. 23. συζητεῖν 30. ἐσθίητε

Mt 19, 28. πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσεσθε
ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. 31 Σίμων 31
Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον·
32 ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ 32
Mt 26, 33-35. ποτε ἐπιστρέψας στήρισον τοὺς ἀδελφούς σου. 33 ὁ δὲ εἶπεν 33
Mc 14, 29-31. αὐτῷ Κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θά-
Jo 13, 36-38. νατον πορεύεσθαι. 34 ὁ δὲ εἶπεν Λέγω σοι Πέτρε, οὐ φωνήσει 34
σήμερον ἀλέκτωρ ἕως τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.
Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ 35
πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπαν Οὐθε-
νός. 36 εἶπεν οὖν αὐτοῖς Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, 36
ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ
καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν. 37 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ 37
γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλο-
*Es 53, 12. γίσθη· καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. 38 οἱ δὲ εἶπαν Κύριε, 38
ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἱκανόν ἐστιν.
Mt 26, 30. Mc 14, 26. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· 39
Jo 18, 1. ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταί. 40 γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ 40
Mt 26, 36 ss. Mc 14, 32 ss. τόπου εἶπεν αὐτοῖς Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.
41 καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ θεὶς 41
τὰ γόνατα προσηύχετο 42 λέγων Πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν 42
τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημα μου ἀλλὰ τὸ
σὸν γενέσθω. 43 ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων 43
αὐτόν. 44 καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσηύχετο. 44
ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες
ἐπὶ τὴν γῆν. 45 καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς 45
τοὺς μαθητὰς εὗρεν κοιμωμένους αὐτοὺς ἀπὸ τῆς λύπης, 46 καὶ 46
εἶπεν αὐτοῖς Τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε ἵνα μὴ
εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.
Mt 26, 47-56. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας 47
Mc 14, 43-52. εἷς τῶν δώδεκα προήρχετο αὐτούς, καὶ ἤγγισεν τῷ Ἰησοῦ φιλῆσαι
Jo 18, 1-12. αὐτόν. 48 Ἰησοῦς δὲ εἶπεν αὐτῷ Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ 48
ἀνθρώπου παραδίδως; 49 ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον 49
εἶπαν Κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ; 50 καὶ ἐπάταξεν εἷς τις 50
ἐξ αὐτῶν τοῦ ἀρχιερέως τὸν δοῦλον καὶ ἀφεῖλεν τὸ οὖς αὐτοῦ τὸ
δεξιόν. 51 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ἐᾶτε ἕως τούτου, καὶ 51
ἁψάμενος τοῦ ὠτίου ἰάσατο αὐτόν. 52 εἶπεν δὲ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς 52
παραγενομένους ἐπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ

---

30. καθίσησθε 31. Σίμων: praem εἶπε δὲ ὁ κύριος 32. στήριξον 34. οὐ: οὐ μὴ ... ἕως: πρὶν ἢ 35. βαλαντίου ... εἶπον· Οὐδενός 36. βαλάντιον 38. εἶπον 39. οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 42. τὸ ποτήριον τοῦτο 45. ς^e (non ς) μαθητὰς αὐτοῦ ... αὐτοὺς κοιμωμένους 47. Ἔτι δὲ ... αὐτούς: αὐτῶν 48. ὁ δὲ Ἰησοῦς 49. εἶπον αὐτῷ· Κύριε 50. τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ... αὐτοῦ τὸ οὖς 51. τοῦ ὠτίου αὐτοῦ 52. ὁ Ἰησοῦς

καὶ πρεσβυτέρους Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ
53 ξύλων· [53] καθʼ ἡμέραν ὄντος μου μεθʼ ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ
ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπʼ ἐμέ. ἀλλὰ αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα καὶ
ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους. Mt 26,
54 Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον εἰς τὴν οἰκίαν 57 s.
55 τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. [55] περιαψάν- Mc 14, 53 s.
των δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς καὶ συγκαθισάντων ἐκάθητο ὁ Jo 18, 15 Mt 26,
56 Πέτρος μέσος αὐτῶν. [56] ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον 69-75. Mc 14,
πρὸς τὸ φῶς καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπεν Καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ 66-72. Jo 18,
57 ἦν. [57] ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν λέγων Οὐκ οἶδα αὐτόν, γύναι. 25-27.
58 [58] καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ.
59 ὁ δὲ Πέτρος ἔφη Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. [59] καὶ διαστάσης ὡσεὶ
ὥρας μιᾶς ἄλλος τις διισχυρίζετο λέγων Ἐπʼ ἀληθείας καὶ οὗτος
60 μετʼ αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν. [60] εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος
Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐ-
61 τοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ, [61] καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ
Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν
αὐτῷ ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι σήμερον ἀπαρνήσῃ με τρίς.
62 [62] καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος ἔκλαυσεν πικρῶς.

63 Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, Mt 26, 67. 68.
64 [64] καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν ἐπηρώτων λέγοντες Προφήτευσον, Mc 14, 65.
65 τίς ἐστιν ὁ παίσας σε; [65] καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον
εἰς αὐτόν.

66 Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ
ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον
67 ἑαυτῶν, λέγοντες Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὸν ἡμῖν. [67] εἶπεν δὲ Mt 26, 63 ss.
68 αὐτοῖς Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· [68] ἐὰν δὲ ἐρωτήσω, Mc 14, 61 ss.
69 οὐ μὴ ἀποκριθῆτε. [69] ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
70 που καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. [70] εἶπαν δὲ
πάντες Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη Ὑμεῖς
71 λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι. [71] οἱ δὲ εἶπαν Τί ἔτι ἔχομεν μαρτυρίας
χρείαν; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

XXIII.

Christus coram Pilato et Herode interrogatur; damnatur; cruci affigitur; irridetur. Latro poenitens. Portenta et mors. Josephus; sepultura.

1 Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Mt 27, 1. 2.
2 Πιλᾶτον. [2] ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες Τοῦτον εὕρο- 11-14. Mc 15, 1-5.

53. ἀλλʼ 54. εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον 55. ἁψάντων ... συγκαθισάντων αὐτῶν ... μέσος: ἐν μέσῳ 57. γύναι ante Οὐκ pon 58. ἔφη secundum: εἶπεν 60. ὁ ἀλέκτωρ 61. om σήμερον 63. αὐτόν: τὸν Ἰησοῦν 64. περικαλύψαντες αὐτὸν ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον· καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες 66. εἰπὲ ἡμῖν 68. ἐὰν δὲ καί...ἀπ. μοι ἢ ἀπολύσητε 69. om δέ 70. εἶπον 71. εἶπον ... χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας
XXIII. 1. ἤγαγεν

μεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους Καίσαρι
Jo 18, 28. 33. διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι. [3] ὁ δὲ Πιλᾶτος 3
ἠρώτησεν αὐτὸν λέγων Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη Σὺ λέγεις. [4] ὁ δὲ Πιλᾶτος εἶπεν πρὸς 4
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους Οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀν-
θρώπῳ τούτῳ. [5] οἱ δὲ ἐπίσχυον λέγοντες ὅτι ἀνασείει τὸν λαόν, 5
διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
ἕως ὧδε. [6] Πιλᾶτος δὲ ἀκούσας Γαλιλαίαν ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄν- 6
θρωπος Γαλιλαῖός ἐστιν, [7] καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας 7
Ἡρώδου ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν
ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. [8] ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν 8
τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν διὰ
τὸ ἀκούειν περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤλπιζέν τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ
γινόμενον. [9] ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν 9
ἀπεκρίνατο αὐτῷ. [10] εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμμα- 10
τεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. [11] ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ 11
Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν
ἐσθῆτα λαμπρὰν ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. [12] ἐγένοντο δὲ 12
φίλοι ὅ τε Πιλᾶτος καὶ ὁ Ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλή-
λων· προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.

Πιλᾶτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχον- 13
τας καὶ τὸν λαὸν [14] εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Προσηνέγκατέ μοι τὸν 14
ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ
ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴ-
τιον ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ. [15] ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης· ἀνέπεμψα 15
γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶν πε-
Mt 27, 15–26. πραγμένον αὐτῷ. [16] παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. [18] ἀνέκρα- 16 18
Mc 15, 6–15. γον δὲ παμπληθεὶ λέγοντες Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν
Jo 18, 39 ss. Βαραββᾶν· [19] ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει 19
καὶ φόνον βληθεὶς ἐν τῇ φυλακῇ. [20] πάλιν οὖν ὁ Πιλᾶτος 20
προσεφώνησεν, θέλων ἀπολῦσαι τὸν Ἰησοῦν. [21] οἱ δὲ ἐπεφώνουν 21
λέγοντες Σταύρου σταύρου αὐτόν. [22] ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐ- 22
τούς Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον
ἐν αὐτῷ· παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. [23] οἱ δὲ ἐπέκειντο 23
φωναῖς μεγάλαις αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον
αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. [24] καὶ Πιλᾶτος ἐπέκρινεν 24
γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν· [25] ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ 25
φόνον βεβλημένον εἰς φυλακήν, ὃν ᾐτοῦντο, τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέ-
δωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.

---

2. om ἡμῶν ... Καίσαρι φόρους διδόναι 3. ἐπηρώτησεν 8. ἀκούειν πολλά 11. περιβαλὼν αὐτόν 17. Ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα. 18. ἀνέκραξαν 19. βεβλημένος εἰς φυλακήν 21. Σταύρωσον bis 24. ὁ δὲ Πιλάτος 25. ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς ... εἰς τήν

26 Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνά τινα Κυρη- Mt 27, 32.
ναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν Mc 15, 21. Jo 19, 17.
27 ὄπισθεν τοῦ Ἰησοῦ. [27] ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ
28 καὶ γυναικῶν, αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. [28] στραφεὶς
δὲ πρὸς αὐτὰς Ἰησοῦς εἶπεν Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε
29 ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, [29] ὅτι
ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν Μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ αἱ
30 κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἔθρεψαν. [30] τότε *Hos 10, 8.
ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσιν Πέσατε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς
31 Καλύψατε ἡμᾶς· [31] ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν
32 τῷ ξηρῷ τί γένηται; [32] ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν
αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.

33 Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον, Mt 27, 33-44.
ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, Mc 15, 22-32.
34 ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. [34] ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· Jo 19, 23. 24.
οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσιν. διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ
35 ἔβαλον κλήρους. [35] καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν· ἐξεμυκτήριζον
δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες λέγοντες Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ
36 οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἐκλεκτός. [36] ἐνέπαιξαν δὲ
αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, ὄξος προσφέροντες αὐτῷ
37 [37] καὶ λέγοντες Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυ-
38 τόν. [38] ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ ἐπ' αὐτῷ Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων Jo 19, 19.
39 οὗτος. [39] Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐ-
40 τόν Οὐχὶ σὺ εἶ ὁ Χριστός; σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. [40] ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτιμῶν αὐτῷ ἔφη Οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεόν,
41 ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; [41] καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ
ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξεν.
42 [42] καὶ ἔλεγεν Ἰησοῦ, μνήσθητί μου ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ
43 σου. [43] καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀμήν σοι λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ
44 ἐν τῷ παραδείσῳ. [44] Καὶ ἦν ἤδη ὡσεὶ ὥρα ἕκτη καὶ σκότος Mt 27, 45-56.
45 ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης, [45] καὶ ἐσκοτίσθη ὁ Mc 15, 33-41.
46 ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. [46] καὶ
φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πάτερ, εἰς χεῖράς σου *Ps 31, (30,) 5.
47 παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου. τοῦτο δὲ εἰπὼν ἐξέπνευσεν. [47] ἰδὼν
δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον ἐδόξαζεν τὸν θεὸν λέγων Ὄντως
48 ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. [48] καὶ πάντες οἱ συμπαραγενό-

---

26. *Σίμωνός τινος Κυρηναίου τοῦ ἐρχομένου* 28. *ὁ Ἰησοῦς* 29. *καὶ αἱ:* om *αἱ . . . ἔθρεψαν: ἐθήλασαν* 30. *Πέσετε* 34. *κλῆρον* 35. *σὺν αὐτοῖς λέγοντες . . . ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός* 36. *ἐνέπαιζον . . . καὶ ὄξος* 38. *γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν Ἑλληνικοῖς καὶ Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑβραϊκοῖς· Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων* 39. *Οὐχί: λέγων· Εἰ* 40. *ἐπιτιμῶν αὐτῷ ἔφη: ἐπετίμα αὐτῷ λέγων* 42. *τῷ Ἰησοῦ· Μνήσθητί μου, κύριε* 43. *αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς . . . λέγω σοι* 44. *Καὶ ἦν: Ἦν δέ . . .* om *ἤδη* 46. *παραθήσομαι . . . τοῦτο δέ: καὶ ταῦτα* 47. *ἐδόξασε*

μενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωρήσαντες τὰ γενόμενα,
τύπτοντες τὰ στήθη ὑπέστρεφον. 49 *εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ* 49
γνωστοὶ αὐτῷ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Mt 27, 57-60. *Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσὴφ βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ* 50
Mc 15, 42-46. *ἀγαθὸς καὶ δίκαιος,* 51 *οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ* 51
Jo 19, 38-42. *καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων,*
ὃς προσεδέχετο τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, 52 *οὗτος προσελθὼν τῷ* 52
Πιλάτῳ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, 53 *καὶ καθελὼν ἐνετύλιξεν* 53
αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν
οὐδεὶς οὔπω κείμενος. 54 *καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευή· σάββατον* 54
ἐπέφωσκεν.

Mt 27, 61. Mc 15, 47. *Κατακολουθήσασαι δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι* 55
αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη τὸ
σῶμα αὐτοῦ, 56 *ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα·* 56
καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.

XXIV.

Resurrectio. Viatores Emmauntini. Jesus rediviv. cum discipulis versatur et ultima mandata dat. Discessio in coelum.

Mt 28, 1-10. *Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέως ἦλθον ἐπὶ τὸ* 1
Mc 16, 1-11. *μνῆμα φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα.* 2 *εὗρον δὲ τὸν λίθον* 2
Jo 20, 1 ss. *ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου,* 3 *εἰσελθοῦσαι δὲ οὐχ εὗρον* 3
τὸ σῶμα. 4 *καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου,* 4
καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτού-
σαις· 5 *ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα* 5
εἰς τὴν γῆν, εἶπαν πρὸς αὐτάς Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν
νεκρῶν; 6 *οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν* 6
18, 32 s. *ὑμῖν ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,* 7 *λέγων τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι* 7
δεῖ παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν καὶ σταυρω-
θῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. 8 *καὶ ἐμνήσθησαν τῶν* 8
ῥημάτων αὐτοῦ, 9 *καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου ἀπήγγει-* 9
λαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. 10 *ἦσαν* 10
δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ
αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα.
11 *καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν,* 11
καὶ ἠπίστουν αὐταῖς.

---

48. *θεωροῦντες . . . ἑαυτῶν τὰ στήθη* 49. *οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ* 51. *ὃς καὶ προσεδέχετο καὶ αὐτός* 53. *καθελών:* add *αὐτό . . . ἔθηκεν αὐτό . . . οὐδέπω οὐδεὶς* 54. *καὶ σάββατον* 55. *Κατακολ. δὲ καὶ*

XXIV. 1. *βαθέος . . . ἀρώματα· καί τινες σὺν αὐταῖς.* 3. *καὶ εἰσελθοῦσαι . . . τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ* 4. *διαπορεῖσθαι . . . δύο ἄνδρες* 5. *τὸ πρόσωπον . . . εἶπον* 6. *ἀλλ'* 7. *ὅτι δεῖ* ante *τὸν υἱόν* pon 10. *ἡ Ἰακώβου:* om *ἡ* 12. *Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον· καὶ*

13 *Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ* Mc 16, 12. 13.
εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα
14 *Ἐμμαούς,* 14 *καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν*
15 *συμβεβηκότων τούτων.* 15 *καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ*
16 *συνζητεῖν, καὶ αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς·* 16 *οἱ*
17 *δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.* 17 *εἶπεν*
δὲ πρὸς αὐτούς Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλ-
18 *λήλους περιπατοῦντες σκυθρωποί;* 18 *ἀποκριθεὶς δὲ εἷς, ᾧ ὄνομα*
Κλεόπας, εἶπεν πρὸς αὐτόν Σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλὴμ καὶ
19 *οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;* 19 *καὶ*
εἶπεν αὐτοῖς Ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζω-
ραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναν-
20 *τίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ,* 20 *ὅπως τε παρέδωκαν αὐ-*
τὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρῖμα θανάτου καὶ
21 *ἐσταύρωσαν αὐτόν.* 21 *ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλ-*
λων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ· ἀλλά γε καὶ σὺν πᾶσιν τούτοις
22 *τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο.* 22 *ἀλλὰ*
καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθριναὶ
23 *ἐπὶ τὸ μνημεῖον,* 23 *καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον λέ-*
γουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.
24 24 *καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον*
25 *οὕτως καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.* 25 *καὶ*
αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς Ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ
26 *πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται.* 26 *οὐχὶ ταῦτα*
ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;
27 27 *καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωυσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν*
28 *διερμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ αὐτοῦ.* 28 *καὶ*
ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο
29 *πορρώτερον πορεύεσθαι·* 29 *καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες*
Μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἤδη ἡ
30 *ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς.* 30 *καὶ ἐγένετο ἐν*
τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν
31 *καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς·* 31 *αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλ-*
μοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐ-
32 *τῶν.* 32 *καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη*
ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς
33 *γραφάς;* 33 *Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερου-*
σαλήμ, καὶ εὗρον ἠθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐ-

παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα· καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός. 15. *συζητεῖν ... ὁ Ἰησοῦς* 17. *σκυθρωποί:* praem *καὶ ἐστέ* 18. *ὁ εἷς ... ἐν Ἱερουσαλήμ* 21. om *καί* 22. *ὄρθριαι* 24. *οὕτω* 27. *διηρμήνευεν ... αὐτοῦ:* ς (non ς^e) *ἑαυτοῦ* 28. *πορρωτέρω* 29. om *ἤδη* 32. *εἶπον ... ὡς* secundum: *καὶ ὡς* 33. *συνηθροισμένους*

τοῖς, 34 λέγοντας ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως καὶ ὤφθη Σίμωνι. 34
35 καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν 35
τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.
Jo 20, 19 ss. Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν. 36
37 πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. 37
38 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ τί διαλογισμοὶ ἀνα- 38
βαίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν; 39 ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς 39
πόδας μου, ὅτι ἐγώ εἰμι αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι
πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.
41 ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, 41
εἶπεν αὐτοῖς Ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε; 42 οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ 42
ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου· 43 καὶ λαβὼν 43
ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.
Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς Οὗτοι οἱ λόγοι μου, οὓς ἐλάλησα 44
πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμ-
μένα ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ
ἐμοῦ. 45 τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς, 45
46 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι οὕτως γέγραπται παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ 46
ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, 47 καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ 47
ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ
ἔθνη, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἰερουσαλήμ. 48 ὑμεῖς μάρτυρες τούτων. 48
49 καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' 49
ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσησθε ἐξ ὕψους
δύναμιν.
Mc 16, 19. Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς 50
Act 1, 9 ss. χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς. 51 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν 51
αὐτὸν αὐτοὺς διέστη ἀπ' αὐτῶν. 52 καὶ αὐτοὶ ὑπέστρεψαν εἰς 52
Ἰερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, 53 καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ 53
ἱερῷ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν.

---

36. αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ... add in fine καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη ὑμῖν. 38. καὶ τί: καὶ διὰ τί ... ἐν ταῖς καρδίαις 39. αὐτὸς ἐγώ εἰμι 40. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. 44. πρὸς αὐτούς: αὐτοῖς ... om μου 46. οὕτω γέγραπται καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν 47. ἀρξάμενον 48. ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες 49. ἀποστέλλω ... πόλει Ἱερουσαλὴμ ... δύναμιν ἐξ ὕψους 51. add in fine καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν 52. καὶ αὐτοί: add προσκυνήσαντες αὐτόν 53. add in fine Ἀμήν.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.

I.

Verbum caro factum. Testimonium Johannis baptistae; immersio Jesu. Andreas cum socio, Petrus, Philippus, Nathanael.

1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ
2 3 θεὸς ἦν ὁ λόγος. [2] οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. [3] πάντα
δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν.
4 5 [4] ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων· [5] καὶ
τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.
6 [6] Ἐγένετο ἄνθρωπος, ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Mt 3, 1. Mc 1, 4.
7 Ἰωάννης· [7] οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ Lc 3, 2.
8 φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. [8] οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ
9 φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. [9] Ἦν τὸ φῶς τὸ
ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.
10 [10] ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος
11 αὐτὸν οὐκ ἔγνω. [11] εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ
12 παρέλαβον. [12] ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν
13 τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, [13] οἳ
οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος
14 ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. [14] καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο
καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν
ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.
15 [15] Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγεν λέγων Οὗτος ἦν 1, 30.
ὃν εἶπον Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι
16 πρῶτός μου ἦν. [16] ὅτι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες
17 ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος· [17] ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωυσέως
ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο.
18 [18] θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν 6, 46.
κόλπον τοῦ πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.
19 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ
Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευίτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν
20 αὐτόν Σὺ τίς εἶ; [20] καὶ ὡμολόγησεν καὶ οὐκ ἠρνήσατο, καὶ ὡμο-
21 λόγησεν ὅτι ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὁ Χριστός. [21] καὶ ἠρώτησαν αὐτόν Τί
οὖν; Ἠλίας εἶ σύ; καὶ λέγει Οὐκ εἰμί. Ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ
22 ἀπεκρίθη Οὔ. [22] εἶπαν οὖν αὐτῷ Τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν
23 τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; [23] ἔφη Ἐγὼ φωνὴ *Es 40, 3. Mt 3, 3.
βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ Εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν Mc 1, 3. Lc 3, 4.
24 Ἠσαΐας ὁ προφήτης. [24] καὶ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρι-

I. 16. ὅτι: καὶ 20. οὐκ εἰμὶ ἐγώ 22. εἶπον 24. οἱ ἀπεσταλμένοι

Mt 3, 11. Mc 1, 7 s. σαίων, 25 καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν καὶ εἶπαν αὐτῷ Τί οὖν βαπτίζεις, 25
Lc 3, 16. εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς οὐδὲ Ἡλίας οὐδὲ ὁ προφήτης; 26 ἀπεκρίθη 26
αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος ὑμῶν
Act 13, 25. στήκει ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, 27 ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, οὗ οὐκ 27
εἰμὶ ἐγὼ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.
28 ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάν- 28
νης βαπτίζων.
1, 36. Τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ 29
λέγει Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.
1, 15. 27. 30 οὗτός ἐστιν ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εἶπον Ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς 30
ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. 31 κἀγὼ οὐκ ᾔδειν 31
αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν
Mt 3, 16. Mc 1, 10. τῷ ὕδατι βαπτίζων. 32 καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι 32
Lc 3, 22. τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ
ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. 33 κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμψας με 33
βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα
καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύ-
ματι ἁγίῳ. 34 κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ 34
υἱὸς τοῦ θεοῦ.
Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν 35
1, 29. αὐτοῦ δύο, 36 καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει Ἴδε ὁ 36
ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. 37 καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦν- 37
τος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. 38 στραφεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ 38
θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας λέγει αὐτοῖς 39 Τί ζητεῖτε; οἱ 39
δὲ εἶπαν αὐτῷ Ῥαββί, ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον διδάσκαλε, ποῦ
μένεις; 40 λέγει αὐτοῖς Ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε. ἦλθαν οὖν καὶ 40
εἶδαν ποῦ μένει, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὥρα
ἦν ὡς δεκάτη. 41 ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ 41
τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων
αὐτῷ· 42 εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα 42
καὶ λέγει αὐτῷ Εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμε-
νον Χριστός. 43 ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ἐμβλέψας αὐτῷ 43
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ
ἑρμηνεύεται Πέτρος.
Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ 44
εὑρίσκει Φίλιππον. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀκολούθει μοι.
45 ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ 45
Πέτρου. 46 εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ 46

---

25. εἶπον ... οὐδέ bis: οὔτε 26. μέσος δέ ... στήκει: ἕστηκεν 27. αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν ... ἐγώ ante οὐκ pon 28. Βηθανίᾳ: Βηθαβαρᾷ 29. βλέπει ὁ Ἰωάννης 30. ὑπέρ: περί 32. ὡσεὶ περιστεράν 35. ὁ Ἰωάννης 39. εἶπον 40. ὄψεσθε: ἴδετε ... ἦλθον καὶ εἶδον ... ὥρα δέ 42. ὁ Χριστός 43. καὶ ἤγαγεν ... ἐμβλέψας δέ 44. ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς ... om ὁ Ἰησοῦς

Ὃν ἔγραψεν Μωυσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν,
47 Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ. [47] καὶ εἶπεν
αὐτῷ Ναθαναήλ Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει
48 αὐτῷ ὁ Φίλιππος Ἔρχου καὶ ἴδε. [48] εἶδεν Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ
ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης,
49 ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν. [49] λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ Πόθεν με γινώ-
σκεις; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φω-
50 νῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε. [50] ἀπεκρίθη αὐτῷ Ναθαναήλ
Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ ὁ βασιλεὺς εἶ τοῦ Ἰσραήλ.
51 [51] ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ Ὅτι εἶπόν σοι ὅτι εἶδόν σε
52 ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψῃ. [52] καὶ λέγει
αὐτῷ Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα καὶ
τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

II.

Jesus Canae vinum ex aqua facit. Mercatores templo pulsi; templum triduo restituendum. Jesus fidem habentibus non confidens.

1 Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾶ τῆς Γαλι-
2 λαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ· [2] ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς
3 καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. [3] καὶ ὑστερήσαντος οἴνου
4 λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν Οἶνον οὐκ ἔχουσιν. [4] λέγει
αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.
5 [5] λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις Ὅ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε.
6 [6] ἦσαν δὲ ἐκεῖ λίθιναι ὑδρίαι ἓξ κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰου-
7 δαίων κείμεναι, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς. [7] λέγει
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν
8 αὐτὰς ἕως ἄνω. [8] καὶ λέγει αὐτοῖς Ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε
9 τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν. [9] ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος
τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ διά-
κονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχι-
10 τρίκλινος [10] καὶ λέγει αὐτῷ Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν
οἶνον τίθησιν, καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετή-
11 ρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. [11] Ταύτην ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν
σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανέρωσεν τὴν
12 δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. [12] μετὰ
τοῦτο κατέβη εἰς Καφαρναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ
ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς
ἡμέρας.

---

46. Ναζαρέθ 47. Ναζαρέθ ... ὁ Φίλιππος: om ὁ 48. ὁ Ἰησοῦς 49. ὁ Ἰησοῦς 50. ἀπεκρίθη Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ ... εἶ ὁ βασιλεύς 51. om ὅτι secundum ... ὄψει 52. ἀπ᾽ ἄρτι ὄψεσθε

II. 6. ὑδρίαι λίθιναι ... κείμεναι post ἓξ pon 11. τὴν ἀρχήν 12. Καπερναούμ

Mt 21, 12 ss. *Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱερο-* 13
Mc 11, 15 ss. *σόλυμα ὁ Ἰησοῦς. 14 καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας* 14
Lc 19, 45. 46. *καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους,*
15 καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ 15
ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεεν
τὸ κέρμα καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψεν, 16 καὶ τοῖς τὰς περιστε- 16
ρὰς πωλοῦσιν εἶπεν Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν, μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον
τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίου. 17 ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ 17
*Ps 69, 9. (10.) *αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί*
με. 18 ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ Τί σημεῖον 18
Mt 26, 61. *δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; 19 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν* 19
αὐτοῖς Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ
αὐτόν. 20 εἶπαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι Τεσσεράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν 20
ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;
21 ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. 22 ὅτε 21 22
οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο
ἔλεγεν, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.
Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, 23
πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ
σημεῖα ἃ ἐποίει· 24 αὐτὸς δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν αὐτὸν αὐτοῖς 24
διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας, 25 καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν ἵνα τις 25
μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ
ἀνθρώπῳ.

III.

Nicodemus; regeneratio; serpens aeneus. Johannes baptista de se et incrementis Jesu disserit.

Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὄνομα 1
7, 50. 19, 39. *αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων· 2 οὗτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς* 2
καὶ εἶπεν αὐτῷ Ῥαββί, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκα-
λος· οὐδεὶς γὰρ δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς,
ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. 3 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ 3
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται
ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 4 λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος 4
Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς
τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι;
5 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ 5
ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ. 6 τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστιν, καὶ τὸ 6

---

17. *ἐμνήσθησαν δέ . . . κατέφαγε* 18. *εἶπον* 19. *ὁ Ἰησοῦς* 20. *εἶπον . . . Τεσσαράκοντα* 22. *ἔλεγεν αὐτοῖς* 23. om *τοῖς* 24. *ὁ Ἰησοῦς . . . ἑαυτὸν αὐτοῖς*

III. 2. *πρὸς τὸν Ἰησοῦν . . . δύναται* post *σημεῖα* pon 3. *ὁ Ἰησοῦς* 5. *ὁ Ἰησοῦς*

7 γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. [7] μὴ θαυμάσῃς ὅτι
8 εἶπόν σοι Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. [8] τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει
πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχε-
ται καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ
9 πνεύματος. [9] ἀπεκρίθη Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ Πῶς δύναται
10 ταῦτα γενέσθαι; [10] ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ Σὺ εἶ ὁ
11 διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; [11] ἀμὴν ἀμὴν
λέγω σοι ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν,
12 καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. [12] εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον
ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύ-
13 σετε; [13] καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.
14 [14] καὶ καθὼς Μωυσῆς ὕψωσεν τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως *Nm 21, 8. 9.
15 ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, [15] ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων
16 ἐν αὐτῷ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. [16] οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν
κόσμον ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ
17 πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. [17] οὐ
γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ 12, 47.
18 τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. [18] ὁ πιστεύων
εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ
19 πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. [19] αὕτη
δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἠγά-
πησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ αὐτῶν
20 πονηρὰ τὰ ἔργα. [20] πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς
καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ·
21 [21] ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ
αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα.
22 Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν
23 Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβεν μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. [23] ἦν
δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα
24 πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο· [24] οὔπω γὰρ
25 ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης. [25] ἐγένετο οὖν ζήτησις
ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ.
26 [26] καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ Ῥαββί, ὃς ἦν
μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος
27 βαπτίζει καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. [27] ἀπεκρίθη Ἰωάννης
καὶ εἶπεν Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾖ δε-
28 δομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. [28] αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι
εἶπον Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμ- 1, 20.
29 προσθεν ἐκείνου. [29] ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ
φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει

---

10. ὁ Ἰησοῦς 15. ἐν αὐτῷ: εἰς αὐτόν ... μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ 16. οὕτω 19. πονηρὰ αὐτῶν 25. Ἰουδαίων

διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρω-
3, 23. ται. 30 ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. 31 ὁ ἄνωθεν 30 31
ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν· ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς
ἐστὶν καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω
πάντων ἐστίν, 32 καὶ ὃ ἑώρακεν καὶ ἤκουσεν τοῦτο μαρτυρεῖ· 32
καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. 33 ὁ λαβὼν αὐτοῦ 33
τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν. 34 ὃν γὰρ 34
ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου
δίδωσιν τὸ πνεῦμα. 35 ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα 35
δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. 36 ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν 36
αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ
τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

IV.

Mulier Samaritana; aqua viva; cultus verus; Sichemitae. Filium ministri regii Capharnaumi absens sanat.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς 1
πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης, 2 καίτοιγε 2
Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, 3 ἀφῆκεν 3
τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν πάλιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 4 ἔδει δὲ 4
αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας. 5 ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν 5
τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου οὗ ἔδωκεν
Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 6 ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ. ὁ 6
οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ
τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡς ἕκτη. 7 ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας 7
ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς Δός μοι πῖν. 8 οἱ γὰρ μα- 8
θηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσω-
σιν. 9 λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν 9
παρ' ἐμοῦ πῖν αἰτεῖς γυναικὸς Σαμαρείτιδος οὔσης; οὐ γὰρ συγ-
χρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις. 10 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν 10
αὐτῇ Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι
Δός μοι πῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν.
11 λέγει αὐτῷ ἡ γυνή Κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ 11
ἐστὶν βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; 12 μὴ σὺ μείζων 12
εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ καὶ αὐτὸς
ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;
13 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος 13
τούτου διψήσει πάλιν· 14 ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ 14
δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω
αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώ-

34. δίδωσιν ὁ θεός

IV. 5. ϛ^e (non ϛ) Σιχάρ ... οὗ: ὃ 6. ὡς: ὡσεὶ 7. πῖν: πιεῖν 9. πῖν: πιεῖν ... οὔσης ante γυναικός pon 10. πῖν: πιεῖν 13. ὁ Ἰησοῦς 14. διψήσῃ

15 νιον. [15]λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ,
16 ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. [16]λέγει αὐτῇ Ὕπαγε
17 φώνησόν σου τὸν ἄνδρα καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε. [17]ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ
καὶ εἶπεν Οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς Καλῶς εἶπας
18 ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· [18]πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις
19 οὐκ ἔστιν σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας. [19]λέγει αὐτῷ ἡ
20 γυνή Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. [20]οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν
τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύ-
21 μοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου προσκυνεῖν δεῖ. [21]λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς
Πίστευέ μοι, γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ
22 οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. [22]ὑμεῖς προσ-
κυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι ἡ σωτη-
23 ρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν· [23]ἀλλὰ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν,
ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν πνεύ-
ματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσ-
24 κυνοῦντας αὐτόν. [24]πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας
25 αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. [25]λέγει αὐτῷ
ἡ γυνή Οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν
26 ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. [26]λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς
27 Ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι. [27]Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ, καὶ ἐθαύμαζον ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπεν
28 Τί ζητεῖς ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; [28]ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐ-
τῆς ἡ γυνὴ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις
29 [29]Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον. ὃς εἶπέν μοι πάντα ἃ ἐποίησα· μήτι
30 οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; [30]ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο
31 πρὸς αὐτόν. [31]Ἐν τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγον-
32 τες Ῥαββί, φάγε. [32]ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν
33 ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. [33]ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους
34 Μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; [34]λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἐμὸν
βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω
35 αὐτοῦ τὸ ἔργον. [35]οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστιν καὶ
ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς
ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσιν πρὸς θερισμόν.
36 [36]ἤδη ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν
37 αἰώνιον, ἵνα ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. [37]ἐν γὰρ
τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ
38 ἄλλος ὁ θερίζων. [38]ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς
κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασιν, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν
39 εἰσεληλύθατε. [39]Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν

16. *αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς ... τὸν ἄνδρα σου* 20. *ἐν τούτῳ τῷ ὄρει ... δεῖ προσκυνεῖν* 21. *Γύναι, πίστευσόν μοι* 23. *ἀλλ'* 27. *ἐθαύμασαν* 29. *ἅ: ὅσα* 30. *ἐξῆλθον οὖν* 31. *Ἐν δὲ* 35. *τετράμηνον* 36. *ἤδη* cum antecedentibus conjungit... *καὶ ὁ θερίζων ... ἵνα καὶ*

εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυ-
ρούσης ὅτι εἶπέν μοι πάντα ἃ ἐποίησα. 40 ὡς οὖν ἦλθον πρὸς 40
αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ
ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. 41 καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν διὰ 41
τὸν λόγον αὐτοῦ, 42 τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν 42
λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός
ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου.

Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 43
Mt 13, 57. Mc 6, 4. Lc 4, 24. 44 αὐτὸς γὰρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πα- 44
τρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. 45 ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο 45
αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ὅσα ἐποίησεν ἐν Ἱεροσο-
λύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν. 46 ἦλ- 46
θεν οὖν πάλιν εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν τὸ
ὕδωρ οἶνον.

(Mt 8, 5ss. Lc 7, 1ss.) Καὶ ἦν τις βασιλικός, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει, ἐν Καφαρναούμ·
47 οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλι- 47
λαίαν, ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτα ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται
αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν. 48 εἶπεν οὖν ὁ Ἰη- 48
σοῦς πρὸς αὐτόν Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύ-
σητε. 49 λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός Κύριε, κατάβηθι πρὶν 49
ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. 50 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Πορεύου· ὁ 50
υἱός σου ζῇ. ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. 51 ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦ- 51
λοι αὐτοῦ ὑπήντησαν αὐτῷ καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες ὅτι ὁ παῖς
σου ζῇ. 52 ἐπύθετο οὖν τὴν ὥραν παρ' αὐτῶν ἐν ᾗ κομψότερον 52
ἔσχεν· εἶπον οὖν αὐτῷ ὅτι ἐχθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ
πυρετός. 53 ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν 53
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ
οἰκία αὐτοῦ ὅλη. 54 Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ 54
Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

V.

Aegrotus ad piscinam Bethesda; de sabbato et duplici resurrectione; de Johannis baptistae, Dei, Mosis testimoniis et Judaeorum incredulitate.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς 1
εἰς Ἱεροσόλυμα. 2 ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβα- 2
τικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθεσδά, πέντε στοὰς

---

39. ἃ: ὅσα 42. add in fine ὁ Χριστός 43. ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς 44. ὁ Ἰησοῦς 45. ὅσα: ἃ 46. ὁ Ἰησοῦς πάλιν ... Καπερναούμ 47. ἠρώτα αὐτόν 50. καὶ ἐπίστευσεν ... αὐτῷ Ἰησοῦς 51. ἀπήντησαν 52. παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ... εἶπον οὖν: καὶ εἶπαν ... χθές

V. 1. ἦν ἑορτή ... ὁ Ἰησοῦς

3 ἔχουσα. [3] ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν,
5 χωλῶν, ξηρῶν. [5] ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη
6 ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ· [6] τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον,
καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ Θέλεις ὑγιὴς
7 γενέσθαι; [7] ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω
ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ
8 δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. [8] λέγει αὐτῷ ὁ
9 Ἰησοῦς Ἔγειρε ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. [9] καὶ
εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρεν τὸν κράβαττον αὐτοῦ
10 καὶ περιεπάτει· ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. [10] ἔλεγον
οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ Σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστίν *Ex 20, 10.
11 σοι ἆραι τὸν κράβαττον. [11] ἀπεκρίθη αὐτοῖς Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ,
12 ἐκεῖνός μοι εἶπεν Ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. [12] ἠρώ-
τησαν αὐτόν Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι Ἆρον καὶ περι-
13 πάτει; [13] ὁ δὲ ἀσθενῶν οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς
14 ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. [14] μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν
ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι
15 ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοί τι γένηται. [15] ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος
καὶ εἶπεν τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.
16 [16] καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ταῦτα ἐποίει
17 ἐν σαββάτῳ. [17] Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς Ὁ πατήρ μου
18 ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. [18] διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον
ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυεν τὸ
σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν
19 ποιῶν τῷ θεῷ. [19] ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν,
ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ,
20 ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. [20] ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱὸν
καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων
21 δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. [21] ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ
ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει
22 ζωοποιεῖ. [22] οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν Act 17, 31.
23 πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ, [23] ἵνα πάντες τιμῶσιν τὸν υἱὸν καθὼς
τιμῶσιν τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα
24 τὸν πέμψαντα αὐτόν. [24] ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον 1 Jo 2, 23.
μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ
εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν 3, 18.

---

3. 4. πλῆθος πολύ ... ξηρῶν: add ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. [4] Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι. 5. om καί et αὐτοῦ 7. βάλλῃ 8. ἔγειραι ... κράββατον 9. 10. 11. κράββατον 12. ἠρώτησαν οὖν ... Ἆρον: add τὸν κράββατόν σου 13. ἀσθενῶν: ἰαθείς 14. χεῖρόν τι σοί 15. εἶπεν: ἀνήγγειλεν 16. τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι 21. οὕτω·

ζωήν. [25] ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, 25
ὅτε οι νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ οἱ
ἀκούσαντες ζήσουσιν. [26] ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, 26
οὕτως ἔδωκεν καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· [27] καὶ ἐξουσίαν 27
ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. [28] μὴ 28
θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνη-
Mt 25, 46. μείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, [29] καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ 29
ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ τὰ φαῦλα πράξαντες
εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. [30] οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ 30
οὐδέν· καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι
οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.
[31] ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν 31
ἀληθής· [32] ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀλη- 32
1, 19 ss. θής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. [33] ὑμεῖς ἀπεστάλ- 33
κατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ· [34] ἐγὼ δὲ οὐ 34
παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα
ὑμεῖς σωθῆτε. [35] ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, 35
ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.
10, 25. 14, 11. [36] ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ 36
δέδωκέν μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ
ποιῶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκεν. [37] καὶ ὁ 37
πέμψας με πατήρ, ἐκεῖνος μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ· οὔτε φωνὴν
αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε, [38] καὶ τὸν 38
λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ὑμῖν μένοντα, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος,
τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. [39] ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς 39
δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυ-
ροῦσαι περὶ ἐμοῦ· [40] καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν 40
ἔχητε. [41] δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω, [42] ἀλλὰ ἔγνωκα 41 42
ὑμᾶς ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. [43] ἐγὼ ἐλή- 43
λυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν
ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήμψεσθε. [44] πῶς 44
12, 43. δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ
τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε; [45] μὴ δοκεῖτε ὅτι 45
ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν
Μωυσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. [46] εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωυσεῖ, 46
*Gn 3, 15. *Dt 18, 15. ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. [47] εἰ δὲ τοῖς 47
ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;

VI.

Cibatio quinque millium. Periculum regni; incessio maris. Oratio de pane coelesti, carne, sanguine. Multi offenduntur; apostolorum professio.

Mt 14, 13-21. Mc 6, 32-44. Lc 9, 10-17. Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς 1

25. ζήσονται 29. οἱ δὲ τὰ φαῦλα 30. add in fine πατρός 35. ἀγαλλιασθῆναι 36. ἔδωκε 37. ἐκεῖνος: αὐτός 38. μένοντα ἐν ὑμῖν 42. ἀλλ' 43. λήψεσθε 46. Μωσῇ

2 *Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος· 2 ἠκολούθει δὲ αὐτῷ ὄχλος πολύς,*
3 *ὅτι ἑώρων τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. 3 ἀνῆλθεν*
δὲ εἰς τὸ ὄρος Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐ-
4 5 *τοῦ. 4 ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. 5 ἐπάρας*
οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος
ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς Φίλιππον Πόθεν ἀγοράσωμεν
6 *ἄρτους ἵνα φάγωσιν οὗτοι; 6 τοῦτο δὲ ἔλεγεν πειράζων αὐτόν·*
7 *αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλεν ποιεῖν. 7 ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος*
Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος
8 *βραχύ τι λάβῃ. 8 λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας*
9 *ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου 9 Ἔστιν παιδάριον ὧδε ὃς ἔχει πέντε*
ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς το-
10 *σούτους; 10 εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν.*
ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσαν οὖν οἱ ἄνδρες τὸν
11 *ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι. 11 ἔλαβεν οὖν τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς*
καὶ εὐχαριστήσας διέδωκεν τοῖς ἀνακειμένοις, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν
12 *ὀψαρίων ὅσον ἤθελον. 12 ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθη-*
ταῖς αὐτοῦ Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι
13 *ἀπόληται. 13 συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους*
κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσαν
τοῖς βεβρωκόσιν.

14 *Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν σημεῖον ἔλεγον ὅτι*
οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. *Dt 18, 15.
15 15 *Ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν*
ἵνα ποιήσωσιν βασιλέα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. 6, 3.

16 *Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν* Mt 14, 22-36.
17 *θάλασσαν, 17 καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἤρχοντο πέραν τῆς* Mc 6, 45-56.
θαλάσσης εἰς Καφαρναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει καὶ οὐκ
18 *ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, 18 ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου*
19 *πνέοντος διεγείρετο. 19 ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε*
ἢ τριάκοντα θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θα-
20 *λάσσης καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. 20 ὁ*
21 *δὲ λέγει αὐτοῖς Ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. 21 ἤθελον οὖν λαβεῖν*
αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως ἐγένετο τὸ πλοῖον ἐπὶ τῆς γῆς
εἰς ἣν ὑπῆγον.

22 *Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης ἰδὼν*
ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἕν, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθεν

VI. 2. *καὶ ἠκολούθει αὐτῷ . . . αὐτοῦ τὰ σημεῖα* 5. *ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμούς . . . τὸν Φίλιππον . . . ἀγοράσομεν* 7. *ἕκαστος αὐτῶν* 9. *παιδάριον ἓν ὧδε ὃ* 10. *εἶπε δέ . . . ἀνέπεσον* 11. *οὖν: δέ . . . διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις* 13. *ἐπερίσσευσεν* 14. *σημεῖον:* add *ὁ Ἰησοῦς* 15. *ποιήσωσιν αὐτόν . . . ἀνεχώρησε πάλιν* 18. *διηγείρετο* 20. *τὸ πλοῖον ἐγένετο* 22. *εἰ μὴ ἕν:* add *ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ*

τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοῖον ἀλλὰ μόνοι οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον, 23 ἄλλα δὲ ἦλθεν πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος 23
ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον εὐχαριστήσαντος τοῦ
κυρίου· 24 ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ 24
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἦλθον εἰς
Καφαρναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν. 25 καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν 25
τῆς θαλάσσης εἶπον αὐτῷ Ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας; 26 ἀπεκρίθη 26
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ
ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτά-
σθητε. 27 ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν 27
βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν, ὁ θεός. 28 εἶπον 28
οὖν πρὸς αὐτόν Τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ;
29 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ 29
θεοῦ ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. 30 εἶπον οὖν αὐτῷ 30
Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι, τί
ἐργάζῃ; 31 οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς 31
* Ps 78, 24. ἐστιν γεγραμμένον Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.
32 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωυσῆς δέ- 32
δωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν
ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. 33 ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ 33
θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κό-
σμῳ. 34 εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον 34
τοῦτον. 35 εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ 35
ἐρχόμενος πρὸς μὲ οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ
διψήσῃ πώποτε. 36 ἀλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἑωράκατέ με καὶ οὐ 36
πιστεύετε. 37 πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ τὸν 37
ἐρχόμενον πρὸς μὲ οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω, 38 ὅτι καταβέβηκα ἀπὸ 38
τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα
τοῦ πέμψαντός με. 39 τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός 39
με, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ ἀλλὰ ἀναστήσω
αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 40 τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ 40
πατρός μου, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν
ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
41 Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν Ἐγώ εἰμι ὁ 41
ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, 42 καὶ ἔλεγον Οὐχ οὗτός ἐστιν 42
Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μη-
τέρα; πῶς νῦν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;
43 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς Μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλή- 43
6, 65. λων. 44 οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς ἐμὲ ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ 44

22. εἰς τὸ πλοῖον: εἰς τὸ πλοιάριον 24. ἐνέβησαν καὶ αὐτοὶ 28. ς (non ςe) ποιοῦμεν 29. ὁ Ἰησοῦς 35. εἶπε δέ 38. ἀπό: ἐκ 39. πέμψαντός με: add πατρός 40. γάρ: δέ ... τοῦ πατρός μου: τοῦ πέμψαντός με ... om ἐν 42. νῦν: οὖν 43. ἀπεκρίθη οὖν 44. πρός με

πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ
45 ἡμέρᾳ. 45 ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις Καὶ ἔσονται *Es 54, 13.
πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ
46 μαθὼν ἔρχεται πρὸς μέ. 46 οὐχ ὅτι τὸν πατέρα ἑώρακέν τις εἰ
47 μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἑώρακεν τὸν πατέρα. 47 ἀμὴν
48 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων ἔχει ζωὴν αἰώνιον. 48 ἐγώ εἰμι ὁ
49 ἄρτος τῆς ζωῆς. 49 οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ *Ex 16, 15.
50 μάννα καὶ ἀπέθανον· 50 οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
51 καταβαίνων ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. 51 ἐγώ εἰμι
ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ
τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ
52 δώσω ἡ σάρξ μου ἐστὶν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. 52 Ἐμάχοντο
οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν
53 δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; 53 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώ-
54 που καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. 54 ὁ
τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον,
55 κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 55 ἡ γὰρ σάρξ μου
56 ἀληθής ἐστιν βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθής ἐστιν πόσις. 56 ὁ
τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει
57 κἀγὼ ἐν αὐτῷ. 57 καθὼς ἀπέστειλέν με ὁ ζῶν πατὴρ κἀγὼ ζῶ
58 διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσει δι' ἐμέ. 58 οὗ-
τός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ
πατέρες καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσει εἰς τὸν
59 αἰῶνα. 59 ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καφαρναούμ.
60 Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον Σκλη-
61 ρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; 61 εἰδὼς
δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ
62 αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; 62 ἐὰν οὖν θεω-
ρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;
63 63 τὸ πνεῦμά ἐστιν τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· τὰ 2 Co 3, 6.
64 ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν πνεῦμά ἐστιν καὶ ζωή ἐστιν. 64 ἀλλὰ
εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινὲς οἳ οὐ πιστεύουσιν. ᾔδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰη-
σοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων
65 αὐτόν. 65 καὶ ἔλεγεν Διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται 6, 44.
ἐλθεῖν πρὸς με ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός.
66 Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ
67 ὀπίσω καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. 67 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς
68 τοῖς δώδεκα Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; 68 ἀπεκρίθη αὐτῷ

---

44. κἀγώ: καὶ ἐγώ ... om ἐν 45. τοῦ θεοῦ ... πᾶς οὖν 46. τις ἑώρακεν 47. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ 49. τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ 51. ἐστίν: add ἣν ἐγὼ δώσω 54. κἀγώ: καὶ ἐγώ ... om ἐν 55. ἀληθῶς bis 57. ζήσεται 58. ἐξ: ἐκ τοῦ ... οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα ... ζήσεται 60. οὗτος ὁ λόγος 63. λαλῶ 64. ἀλλ' 65. πατρός: add μου 68. ἀπεκρίθη οὖν

Σίμων Πέτρος Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς
αἰωνίου ἔχεις· 69 καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ 69
11, 27. Mt 16, 16. εἶ ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. 70 ἀπεκρίθη αὐτοῖς Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς 70
δώδεκα ἐξελεξάμην; καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν. 71 ἔλεγεν δὲ 71
τὸν Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτου· οὗτος γὰρ ἔμελλεν παραδιδόναι
αὐτόν, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

VII.

Fratres increduli; profectio ad festum tabernaculorum. Jesus Dei legatus. Aqua viva. Varia judicia. Synedrii insidiae. Nicodemus.

Καὶ μετὰ ταῦτα περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ 1
5, 18. γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰου-
*Lev 23, 34. δαῖοι ἀποκτεῖναι. 2 ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνο- 2
πηγία. 3 εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Μετάβηθι ἐν- 3
τεῦθεν καὶ ὕπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου
θεωρήσουσιν τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς· 4 οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι 4
ποιεῖ καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέ-
ρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. 5 οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον 5
εἰς αὐτόν. 6 λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω 6
πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. 7 οὐ 7
15, 18. δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ
περὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. 8 ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς 8
τὴν ἑορτήν· ἐγὼ οὐκ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ
ἐμὸς καιρὸς οὔπω πεπλήρωται. 9 ταῦτα εἰπὼν αὐτὸς ἔμεινεν ἐν 9
τῇ Γαλιλαίᾳ. 10 Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ 10
αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν, οὐ φανερῶς ἀλλὰ ὡς ἐν κρυπτῷ.
11 οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον Ποῦ 11
ἐστιν ἐκεῖνος; 12 καὶ γογγυσμὸς περὶ αὐτοῦ ἦν πολὺς ἐν τοῖς 12
ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον Οὔ, ἀλλὰ
9, 22. πλανᾷ τὸν ὄχλον. 13 οὐδεὶς μέντοι παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ 13
διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.
Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ 14
ἐδίδασκεν. 15 ἐθαύμαζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Πῶς οὗτος 15
14, 24. γράμματα οἶδεν μὴ μεμαθηκώς; 16 ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰη- 16
σοῦς καὶ εἶπεν Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός
με· 17 ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς 17
διδαχῆς πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ.
18 ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν 18

---

69. ὁ ἅγιος: ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος 70. αὐτοῖς: add ὁ Ἰησοῦς 71. Ἰσκαριώτην ... ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι

VII. 1. μετὰ ταῦτα pon post ὁ Ἰησοῦς 2. θεωρήσωσι 8. ἑορτήν: add ταύτην ... οὐκ: οὔπω ... ὁ καιρὸς ὁ ἐμός 9. ταῦτα δέ ... αὐτός: αὐτοῖς 10. ἀλλ' 12. πολύς pon ante περί ... ἄλλοι δέ 14. ὁ Ἰησοῦς 15. καὶ ἐθαύμαζον οἱ 16. om οὖν

δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστιν καὶ ἀδικία ἐν
19 αὐτῷ οὐκ ἔστιν. [19] οὐ Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον; καὶ *Ex 24, 3 s.
20 οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον. τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; [20] ἀπε-
21 κρίθη ὁ ὄχλος Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; [21] ἀπε- 8, 48. 10, 20.
κρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἓν ἔργον ἐποίησα καὶ πάντες
22 θαυμάζετε [22] διὰ τοῦτο. Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν, *Lv 12, 3.
οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωυσέως ἐστὶν ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων, καὶ ἐν σαβ- *Gen 17, 10.
23 βάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. [23] εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρω-
πος ἐν σαββάτῳ ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωυσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι
24 ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; [24] μὴ κρίνετε κατ'
25 ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. [25] Ἔλεγον οὖν τινὲς ἐκ 5, 18.
τῶν Ἱεροσολυμιτῶν Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;
26 [26] καὶ ἴδε παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. μή ποτε
27 ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; [27] ἀλλὰ
τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς
28 γινώσκει πόθεν ἐστίν. [28] ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ
Ἰησοῦς καὶ λέγων Κἀμὲ οἴδατε καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' 8, 14.
ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν
29 ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· [29] ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμὶ κἀ-
30 κεῖνός με ἀπέστειλεν. [30] ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς
ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. 8, 20.
31 [31] Ἐκ τοῦ ὄχλου δὲ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, καὶ ἔλεγον ὅτι
ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίη-
32 σεν; [32] ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ
ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι
33 ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. [33] εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς Ἔτι χρόνον μικρὸν 12, 35.
34 μεθ' ὑμῶν εἰμὶ καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. [34] ζητήσετέ
με καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.
35 [35] εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς Ποῦ οὗτος μέλλει πο-
ρεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν
τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας;
36 [36] τίς ἐστιν ὁ λόγος οὗτος ὃν εἶπεν Ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε,
καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;
37 Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ
Ἰησοῦς καὶ ἔκραξεν λέγων Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ
38 πινέτω. [38] ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ *Zch 14, 8. *Es 58, 11.
39 ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. [39] τοῦτο δὲ εἶπεν
περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐ- *Joel 2, 28. (3, 1.)

---

19. Μωσῆς, item vv. sqq. 20. ὁ ὄχλος: add καὶ εἶπεν 21. ὁ Ἰησοῦς 22. θαυμάζετε. [22] Διὰ τοῦτο Μωσῆς 26. ὁ Χριστός: praem ἀληθῶς 29. ἐγὼ δέ 31. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ... μή: μήτι ... σημεῖα: add τούτων 32. ὑπηρέτας pon ante ἵνα ... οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς 33. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ... μικρὸν χρόνον 36. οὗτος ὁ λόγος

τόν· οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη. [40] Ἐκ 40
τοῦ ὄχλου οὖν ἀκούσαντες τῶν λόγων ἔλεγον Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς
1, 21. ὁ προφήτης· [41] ἄλλοι ἔλεγον Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός· ἄλλοι 41
ἔλεγον Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; [42] οὐχ ἡ 42
*Ps 89, 4. *Mich 5, 1. γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς
κώμης, ὅπου ἦν Δαυίδ, ἔρχεται ὁ Χριστός; [43] σχίσμα οὖν ἐγένετο 43
7, 30. ἐν τῷ ὄχλῳ δι' αὐτόν· [44] τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν, 44
ἀλλ' οὐδεὶς ἔβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας.
Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, 45
καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι Διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; [46] ἀπεκρί- 46
θησαν οἱ ὑπηρέται Οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος. [47] ἀπε- 47
κρίθησαν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; [48] μή 48
τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων;
[49] ἀλλὰ ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπάρατοί εἰσιν. 49
3, 1. [50] λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ 50
*Dt 19, 15 ss. αὐτῶν [51] Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον ἐὰν μὴ ἀκούσῃ 51
πρῶτον παρ' αὐτοῦ καὶ γνῷ τί ποιεῖ; [52] ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν 52
αὐτῷ Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐρεύνησον καὶ ἴδε ὅτι ἐκ
τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγείρεται.

VIII.

Adultera. Christus de se testis. Frustra quaeretur. Vera libertas. Judaei diaboli progenies; Christus Abrahamo prior.

12, 46. [12] Πάλιν οὖν αὐτοῖς ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς λέγων Ἐγώ εἰμι τὸ 12

---

39. πνεῦμα: add ἅγιον ... ὁ Ἰησοῦς 40. Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ... τὸν λόγον 41. ἄλλοι secundum: add δέ 42. οὐχὶ ... ὁ Χριστὸς ἔρχεται 43. ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο 44. ἐπέβαλεν 46. οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος 47. ἀπεκρίθησαν οὖν 49. ἀλλ' 50. ὁ ἐλθών: add νυκτός 51. παρ' αὐτοῦ πρότερον 52. εἶπον ... προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται 53. Καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

VIII. 1. Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. 2. Ὄρθρου δὲ 1 2
πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν· καὶ
καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. 3. Ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι 3
πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ κατειλημμένην· καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν
μέσῳ, 4. Λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατειλήφθη ἐπαυ- 4
*Lev 20, 10. τοφώρῳ μοιχευομένη· 5. Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο τὰς τοιαύ- 5
τας λιθοβολεῖσθαι· σὺ οὖν τί λέγεις; 6. Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες 6
αὐτόν, ἵνα ἔχωσι κατηγορεῖν αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ
ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. 7. Ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνακύψας εἶπε 7
πρὸς αὐτούς· Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν, πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω.
8. Καὶ πάλιν κάτω κύψας, ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. 9. οἱ δέ, ἀκούσαντες 8 9
καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι, ἐξήρχοντο εἷς καθ' εἷς, ἀρξάμενοι
ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχάτων· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ Ἰησοῦς,
καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ ἑστῶσα. 10. Ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ μηδένα 10
θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικός, εἶπεν αὐτῇ· Ἡ γυνή, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι
οἱ κατήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν; 11. Ἡ δὲ εἶπεν· Οὐδείς, κύριε. 11
εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. πορεύου, καὶ μηκέτι
ἁμάρτανε. 12. ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς ἐλάλησε

φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ
13 σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. [13] εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρι-
σαῖοι Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν
14 ἀληθής. [14] ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς Κἂν ἐγὼ μαρ-
τυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πό-
θεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι
15 ἢ ποῦ ὑπάγω. [15] ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω 7, 24.
16 οὐδένα. [16] καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθινή ἐστιν, 8, 17.
17 ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. [17] καὶ 16, 32.
ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρ- *Dt 19,15. Mt 18, 16.
18 τυρία ἀληθής ἐστιν. [18] ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ
19 μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. [19] ἔλεγον οὖν αὐτῷ
Ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Οὔτε ἐμὲ οἴδατε 14, 7. 9.
οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν
20 ᾔδειτε. [20] ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδά-
σκων ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὔπω ἐληλύθει 7, 30.
ἡ ὥρα αὐτοῦ.

21 Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ 7, 33 ss.
ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ
22 δύνασθε ἐλθεῖν. [22] ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυ-
23 τόν, ὅτι λέγει Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; [23] καὶ
ἔλεγεν αὐτοῖς Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· 3, 31. 1 Jo 4, 5.
ὑμεῖς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου
24 τούτου. [24] εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις
ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς
25 ἁμαρτίαις ὑμῶν. [25] ἔλεγον οὖν αὐτῷ Σὺ τίς εἶ; εἶπεν αὐτοῖς ὁ
26 Ἰησοῦς Τὴν ἀρχὴν ὅ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. [26] πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν
λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστιν, κἀγὼ ἃ
27 ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον. [27] οὐκ ἔγνωσαν
28 ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. [28] εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς 3, 14. 12, 32.
Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ
εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ
29 πατήρ, ταῦτα λαλῶ. [29] καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστίν· οὐκ
ἀφῆκέν με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

30 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.
31 [31] ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους
Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μού
32 ἐστε, [32] καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει
33 ὑμᾶς. [33] ἀπεκρίθησαν πρὸς αὐτόν Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν καὶ

---

12. περιπατήσει 14. ἢ ποῦ: καὶ ποῦ 16. ἀληθινή: ἀληθής 19. ὁ Ἰησοῦς ... ᾔδειτε ἄν. 20. ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς 21. αὐτοῖς: add ὁ Ἰησοῦς 23. ἔλεγεν: εἶπεν ... τούτου τοῦ κόσμου: τοῦ κόσμ. τούτου 25. καὶ εἶπεν ... ὅ τι: ὅτι 26. λαλῶ: λέγω 28. ὁ πατήρ μου 29. μόνον ὁ πατήρ 33. πρὸς αὐτόν: αὐτῷ

οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις ὅτι ἐλεύθεροι γενή-
σεσθε; 34 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι 34
Ro 6, 16 s. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας· 35 ὁ δὲ 35
*Gn 21, 10. δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν
αἰῶνα. 36 ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι 36
ἔσεσθε. 37 οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀπο- 37
κτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. 38 ἐγὼ ἃ ἑώρακα 38
παρὰ τῷ πατρὶ λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ
Mt 3, 9. πατρὸς ποιεῖτε. 39 ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ Ὁ πατὴρ ἡμῶν 39
Ἀβραάμ ἐστιν. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε,
τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε· 40 νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, 40
ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ
θεοῦ· τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. 41 ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ 41
πατρὸς ὑμῶν. εἶπον αὐτῷ Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα,
ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. 42 εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Εἰ ὁ θεὸς 42
πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον
καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέ-
στειλεν. 43 διὰ τί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ 43
1 Jo 3, 8. δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. 44 ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ 44
διαβόλου ἐστὲ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν.
ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ
ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος,
ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. 45 ἐγὼ 45
δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. 46 τίς ἐξ ὑμῶν 46
1 Jo 3, 5. ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ
18, 37. πιστεύετέ μοι; 47 ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· 47
1 Jo 4, 6. διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. 48 ἀπε- 48
κρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς
7, 20. Mt 10, 25. ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 49 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς 49
Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς
ἀτιμάζετέ με. 50 ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν 50
καὶ κρίνων. 51 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον 51
5, 24. 11, 25. τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. 52 εἶπον αὐτῷ 52
οἱ Ἰουδαῖοι Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέ-
θανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις Ἐάν τις τὸν λόγον μου
4, 12. τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα· 53 μὴ σὺ μείζων 53
εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; καὶ οἱ προφῆται
ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; 54 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Ἐὰν ἐγὼ 54
δοξάσω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ

---

38. ἃ utrumque: ὃ bis ... τῷ πατρί μου ... ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρός: ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν 39. εἶπον ... ἐποιεῖτε ἄν 41. εἶπον οὖν 42. εἶπεν οὖν αὐτοῖς 44. ἐκ πατρός 46. εἰ δὲ ἀλήθειαν 48. ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ... εἶπον 51. τὸν λόγον τὸν ἐμόν 52. εἶπον οὖν ... γεύσεται 53. σεαυτὸν σύ

55 δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ἡμῶν ἐστίν, [55] καὶ οὐκ
ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα
αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης· ἀλλὰ οἶδα αὐτὸν καὶ τὸν
56 λόγον αὐτοῦ τηρῶ. [56] Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα
57 ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη. [57] εἶπον οὖν οἱ (*Gen 18, 17.)
Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν Πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις καὶ Ἀβραὰμ
58 ἑώρακας; [58] εἶπεν αὐτοῖς Ἰησοῦς Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν
59 Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί. [59] ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' 10, 31.
αὐτόν· Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.

IX.

Caecigenus sabbato sanatus. Pharisaeorum maligna de sanatione judicia. Sanati professio et fides; Pharisaeorum caecitas.

1 2 Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. [2] καὶ
ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες Ῥαββί, τίς ἥμαρτεν,
3 οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; [3] ἀπεκρίθη Ἰησοῦς
Οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ
4 ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. [4] ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμ-
ψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται
5 ἐργάζεσθαι. [5] ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμὶ τοῦ κόσμου. 8, 12.
6 [6] ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσεν χαμαὶ καὶ ἐποίησεν πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσμα-
7 τος, καὶ ἐπέχρισεν αὐτοῦ τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, [7] καὶ
εἶπεν αὐτῷ Ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, ὃ *Neh 3, 15.
ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθεν
8 βλέπων. [8] Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον,
ὅτι προσαίτης ἦν, ἔλεγον Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ
9 προσαιτῶν; [9] ἄλλοι ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον Οὐχί, ἀλλ'
10 ὅμοιος αὐτῷ ἐστίν. ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι ἐγώ εἰμι. [10] ἔλεγον οὖν
11 αὐτῷ Πῶς οὖν ἠνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; [11] ἀπεκρίθη ἐκεῖνος
Ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησεν καὶ ἐπέχρισέν μου
τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπέν μοι ὅτι Ὕπαγε εἰς τὸν Σιλωὰμ καὶ
12 νίψαι. ἀπελθὼν οὖν νιψάμενος ἀνέβλεψα. [12] εἶπαν αὐτῷ Ποῦ
ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει Οὐκ οἶδα.
13 Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τόν ποτε τυφλόν.
14 [14] ἦν δὲ σάββατον ἐν ᾗ ἡμέρᾳ τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ
15 ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. [15] πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ
οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Πηλὸν ἐπέθηκέν

---

54. δοξάζω ... ἡμῶν: ὑμῶν 55. ἀλλ' 58. ὁ Ἰησοῦς 59. add in fine διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν· καὶ παρῆγεν οὕτως.

IX. 3. ὁ Ἰησοῦς 6. om αὐτοῦ ... ὀφθαλμούς: add τοῦ τυφλοῦ 8. προσαίτης: τυφλός 9. ἄλλοι ἔλεγον Οὐχί, ἀλλ': ἄλλοι δέ· Ὅτι 10. om οὖν secundum ... ἀνεῴχθησαν ... σου: ς^e (non ς) σοι 11. ἀπεκρίθη ἐκεῖνος: add καὶ εἶπεν ... om ὅτι ... εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ ... ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος 12. εἶπον οὖν 14. ἐν ᾗ ἡμέρᾳ: ὅτε

μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω. 16 ἔλεγον οὖν 16
ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές Οὐκ ἔστιν οὗτος παρὰ θεοῦ ὁ ἄνθρωπος,
ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον Πῶς δύναται ἄνθρωπος
ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.
17 λέγουσιν τῷ τυφλῷ πάλιν Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέν 17
Lc 7, 16. σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν ὅτι προφήτης ἐστίν. 18 οὐκ ἐπί- 18
στευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἦν τυφλὸς καὶ ἀνέβλεψεν,
ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος, 19 καὶ 19
ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς
λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν βλέπει ἄρτι; 20 ἀπεκρίθη- 20
σαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπαν Οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
ἡμῶν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη· 21 πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἴδαμεν, 21
ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτὸν
7, 13. ἐρωτήσατε, αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸς περὶ αὐτοῦ λαλήσει. 22 ταῦτα 22
εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· ἤδη γὰρ
συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν,
12, 42. ἀποσυνάγωγος γένηται. 23 διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπαν ὅτι 23
ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. 24 Ἐφώνησαν οὖν τὸν ἄνθρωπον 24
ἐκ δευτέρου, ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπαν αὐτῷ Δὸς δόξαν τῷ θεῷ·
ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. 25 ἀπε- 25
κρίθη οὖν ἐκεῖνος Εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι
τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω. 26 εἶπον οὖν αὐτῷ Τί ἐποίησέν σοι; πῶς 26
ἤνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; 27 ἀπεκρίθη αὐτοῖς Εἶπον ὑμῖν ἤδη 27
καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε
αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; 28 ἐλοιδόρησαν αὐτὸν καὶ εἶπον Σὺ μα- 28
θητὴς εἶ ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωυσέως ἐσμὲν μαθηταί· 29 ἡμεῖς 29
οἴδαμεν ὅτι Μωυσεῖ λελάληκεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πό-
θεν ἐστίν. 30 ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἐν τούτῳ γὰρ 30
θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστίν, καὶ ἀνέῳξέν
μου τοὺς ὀφθαλμούς. 31 οἴδαμεν ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ 31
ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τού-
του ἀκούει. 32 ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέν τις ὀφθαλ- 32
μοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου· 33 εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύ- 33
νατο ποιεῖν οὐδέν. 34 ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ Ἐν ἁμαρτίαις 34
σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.
Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν 35
εἶπεν αὐτῷ Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; 36 ἀπεκρίθη 36
ἐκεῖνος καὶ εἶπεν Καὶ τίς ἐστιν, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;

---

15. ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου 16. Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ 18. τυφλὸς ἦν 19. ἄρτι βλέπει 20. ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς ... εἶπον 21. αὐτὸν ἐρωτήσατε post ἔχει pon 23. εἶπον 24. ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ... εἶπον 25. ἐκεῖνος: add καὶ εἶπεν 26. εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν 28. ἐλοιδόρησαν οὖν ... εἶ μαθητὴς ἐκείνου 29. Μωσῇ 30. Ἐν γὰρ τούτῳ 31. οἴδαμεν δέ 34. εἶπον 36. Καὶ τίς: om καί

37 [37] *εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ*
38 *σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν.* [38] *ὁ δὲ ἔφη Πιστεύω, κύριε· καὶ προσεκύνησεν*
39 *αὐτῷ.* [39] *καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦ-*
τον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσιν καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ
40 *γένωνται.* [40] *Ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ μετ' αὐτοῦ*
41 *ὄντες, καὶ εἶπον αὐτῷ Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;* [41] *εἶπεν αὐτοῖς*
ὁ Ἰησοῦς Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε
ὅτι βλέπομεν· ἡ ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

X.

Christus pastor et janua ovium; fures et latrones; grex unus. Dissidium de Christo. Lapidatio suscepta. Nomen filiorum Dei. Johannes baptista testis.

1 *Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς*
τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος
2 *κλέπτης ἐστὶν καὶ λῃστής·* [2] *ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας*
3 *ποιμήν ἐστιν τῶν προβάτων.* [3] *τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ*
πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα φωνεῖ
4 *κατ' ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτά.* [4] *ὅταν τὰ ἴδια πάντα ἐκβάλῃ, ἔμ-*
προσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι
5 *οἴδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ·* [5] *ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσουσιν,*
ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἴδασιν τῶν ἀλλοτρίων τὴν
6 *φωνήν.* [6] *Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι*
7 *δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.* [7] *εἶπεν οὖν πάλιν ὁ*
Ἰησοῦς Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων.
8 [8] *πάντες ὅσοι ἦλθον πρὸ ἐμοῦ, κλέπται εἰσὶν καὶ λῃσταί· ἀλλ'*
9 *οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.* [9] *ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ*
ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ
10 *νομὴν εὑρήσει.* [10] *ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ*
θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν καὶ περισσὸν
11 *ἔχωσιν.* [11] *ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν*
12 *ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων·* [12] *ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ*
οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ ἔστιν τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον
ἐρχόμενον καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος ἁρ-
13 *πάζει αὐτὰ καὶ σκορπίζει·* [13] *ὅτι μισθωτός ἐστιν καὶ οὐ μέλει*
14 *αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.* [14] *ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ*
15 *γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκουσίν με τὰ ἐμά,* [15] *καθὼς γινώσκει* Mt 11,27.
με ὁ πατὴρ κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα, καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι
16 *ὑπὲρ τῶν προβάτων.* [16] *καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ*

---

37. *εἶπε δέ* 40. *Καὶ ἤκουσαν ... ὄντες μετ' αὐτοῦ* 41. *ἡ οὖν ἁμαρτία*
X. 3. *φωνεῖ: καλεῖ* 4. *καὶ ὅταν ... πάντα: πρόβατα* 5. *ἀκολουθήσωσιν* 7. *πάλιν:* add *αὐτοῖς ... ὅτι ἐγώ* 8. *πρὸ ἐμοῦ ἦλθον* 12. *ἔστιν: εἰσίν ... σκορπίζει:* add *τὰ πρόβατα* 13. *ὅτι:* praem *ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει* 14. *γινώσκουσιν μὲ τὰ ἐμά: γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν*

τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου
ἀκούσουσιν, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. 17 διὰ τοῦτό 17
με ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν
λάβω αὐτήν. 18 οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι 18
αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω
πάλιν λαβεῖν αὐτήν· ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πα-
7, 43. τρός μου. 19 Σχίσμα πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς 19
λόγους τούτους. 20 ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν Δαιμόνιον ἔχει καὶ 20
7, 20. μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε; 21 ἄλλοι ἔλεγον Ταῦτα τὰ ῥήματα 21
9, 32. οὐκ ἔστιν δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλ-
μοὺς ἀνοῖξαι;

Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις· χειμὼν ἦν· 22
23 καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶνος. 23
24 ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον αὐτῷ Ἕως πότε 24
τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ.
5, 36. 25 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε· τὰ 25
ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ
8, 43 ss. περὶ ἐμοῦ· 26 ἀλλὰ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε, οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν 26
10, 3 s. προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν. 27 τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ 27
τῆς φωνῆς μου ἀκούει κἀγὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσίν
μοι, 28 κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται 28
εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου.
29 ὁ πατήρ μου, ὃς δέδωκέν μοι, πάντων μείζων ἐστίν, καὶ οὐδεὶς 29
δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός. 30 ἐγὼ καὶ ὁ πα- 30
τὴρ ἕν ἐσμεν. 31 Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα 31
λιθάσωσιν αὐτόν. 32 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Πολλὰ καλὰ 32
ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον με λι-
θάζετε; 33 ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ 33
λιθάζομέν σε ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν
ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. 34 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Οὐκ ἔστιν 34
*Ps 82, 6. γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν ὅτι ἐγὼ εἶπα Θεοί ἐστε; 35 εἰ 35
ἐκείνους εἶπεν θεούς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ
δύναται λυθῆναι ἡ γραφή· 36 ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασεν καὶ ἀπέστειλεν 36
εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον Υἱὸς τοῦ
θεοῦ εἰμί; 37 εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ 37
μοι· 38 εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύ- 38
σατε, ἵνα γνῶτε καὶ γινώσκητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ κἀγὼ ἐν τῷ
7, 30. πατρί. 39 Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πάλιν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς 39
χειρὸς αὐτῶν.

Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου εἰς τὸν τόπον ὅπου 40

---

16. με δεῖ 17. ὁ πατήρ με 19. Σχίσμα οὖν 21. ἀνοίγειν 22. καὶ χει-
μών 23. τοῦ Σολομῶντος 26. ἀλλ' 29. μείζων πάντων ἐστὶ ... πατρός
μου 32. πατρός μου ... λιθάζετέ με 33. οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες 34. om
ὅτι 38. γινώσκητε: πιστεύσητε ... τῷ πατρί: αὐτῷ 39. πάλιν αὐτόν

41 ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. [41] καὶ πολλοὶ
ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν
42 οὐδέν, πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου ἀληθῆ ἦν. [42] καὶ
ἐπίστευσαν πολλοὶ εἰς αὐτὸν ἐκεῖ.

XI.

Lazarus. Cajaphae consilium de uno pro multis occidendo. Christi secessio.

1 Ἦν δέ τις ἀσθενῶν, Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Lc 10, 38.
2 Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. [2] ἦν δὲ Μαρία ἡ 12, 3.
ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς
3 θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει. [3] ἀπέστειλαν οὖν
αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.
4 [4] ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστιν πρὸς
θάνατον ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ
5 θεοῦ δι' αὐτῆς. [5] ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν
6 ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον. [6] ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ,
7 τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας· [7] ἔπειτα μετὰ τοῦτο
8 λέγει τοῖς μαθηταῖς Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. [8] λέγουσιν
αὐτῷ οἱ μαθηταί Ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, 10, 31.
9 καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; [9] ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Οὐχὶ δώδεκα ὧραί
εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει,
10 ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει· [10] ἐὰν δέ τις περιπατῇ
11 ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. [11] ταῦτα
εἶπεν, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοί-
12 μηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. [12] εἶπον οὖν αὐτῷ
13 Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. [13] εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ
τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως
14 τοῦ ὕπνου λέγει. [14] τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παῤῥησίᾳ
15 Λάζαρος ἀπέθανεν, [15] καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι
16 οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. [16] εἶπεν οὖν Θωμᾶς
ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα
ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.
17 Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἔχοντα
18 ἐν τῷ μνημείῳ. [18] ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς
19 ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. [19] πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύ-
θεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαριάμ, ἵνα παραμυθήσων-
20 ται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ. [20] ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι
Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέ-
21 ζετο. [21] εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν Κύριε, εἰ ἦς ὧδε,

---

42. ἐκεῖ εἰς αὐτόν

XI. 9. ὁ Ἰησοῦς ... εἰσιν ὧραι 12. αὐτῷ: οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 15. ἀλλ' 17. ἡμέρας ἤδη 19. πολλοὶ δέ: καὶ πολλοὶ ... Μαρίαν ... ἀδελφοῦ αὐτῶν 20. ὁ Ἰησοῦς

11, 32. οὐκ ἂν ὁ ἀδελφός μου ἐτεθνήκει. 22 ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα 22
ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός. 23 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς 23
Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. 24 λέγει αὐτῷ ἡ Μάρθα Οἶδα ὅτι 24
ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 25 εἶπεν αὐτῇ 25
8, 51. ὁ Ἰησοῦς Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ
κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται, 26 καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ 26
οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα· πιστεύεις τοῦτο; 27 λέγει αὐτῷ 27
6, 69. Ναί, κύριε· ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ
ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. 28 καὶ τοῦτο εἰποῦσα ἀπῆλθεν καὶ 28
ἐφώνησεν Μαριὰμ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα εἰποῦσα Ὁ διδάσκα-
λος πάρεστιν καὶ φωνεῖ σε. 29 ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ 29
καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν· 30 οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν 30
κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα.
31 οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παρα- 31
μυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαριὰμ ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ
ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον
ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. 32 ἡ οὖν Μαριὰμ ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν Ἰησοῦς, 32
ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ Κύριε,
11, 21. εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἄν μου ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός. 33 Ἰησοῦς οὖν ὡς 33
εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους
κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν, 34 καὶ 34
εἶπεν Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε.
35 ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. 36 ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι Ἴδε πῶς 35 36
ἐφίλει αὐτόν. 37 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον Οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ 37
ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ
ἀποθάνῃ; 38 Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ ἔρχεται 38
εἰς τὸ μνημεῖον· ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ.
39 λέγει ὁ Ἰησοῦς Ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ 39
τετελευτηκότος Μάρθα Κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστιν.
40 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς ὄψῃ τὴν 40
δόξαν τοῦ θεοῦ; 41 ἦραν οὖν τὸν λίθον· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρεν τοὺς 41
ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς
μου. 42 ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν 42
ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστει-
λας. 43 καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεν Λάζαρε, 43
δεῦρο ἔξω. 44 ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς 44
χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει
Ἰησοῦς αὐτοῖς Λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν.
Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν 45

---

21. ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἄν 24. om ἡ 28. τοῦτο: ταῦτα ... Μαρίαν 31. Μαρίαν 32. Μαρία ... ὁ Ἰησοῦς ... ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ... ἀπέθανέ μου 39. τετελευτηκότος: τεθνηκότος 40. ὄψει 41. λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος 44. καὶ ἐξῆλθεν ... ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς ... om αὐτόν secundum

46 *Μαριὰμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· [46] τι-*
νὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπον αὐ-
τοῖς ἃ ἐποίησεν Ἰησοῦς.
47 *Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ*
ἔλεγον Τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ποιεῖ σημεῖα;
48 [48] *ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ*
ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ
49 *ἔθνος.* [49] *εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυ-*
τοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, [50] *οὐδὲ*
50 *λογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ*
51 *τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.* [51] *τοῦτο δὲ ἀφ'* 18, 14.
ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ἐπρο-
φήτευσεν ὅτι ἤμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους,
52 [52] *καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ* 10, 16.
53 *θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν.* [53] *ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς*
ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.
54 *Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παῤῥησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις,*
ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς
Ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν· κἀκεῖ διέτριβεν μετὰ τῶν μαθητῶν.
55 [55] *ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς*
Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυ-
56 *τούς.* [56] *ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ*
ἱερῷ ἑστηκότες Τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;
57 [57] *δεδώκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολὰς ἵνα ἐάν*
τις γνῷ ποῦ ἐστιν μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

XII.

Christus a Maria ungitur. Lazari fama. Ingressio cum ovantium comitatu. Graeci Jesum visuri; mors grani; vox de coelo; Messias moriturus. De contumacia Judaeorum. Res Christi res Dei.

1 *Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθα-*
2 *νίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν ὁ Ἰησοῦς.* [2] *ἐποίη-* 11, 43.
σαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει, ὁ δὲ Λάζαρος Lc 10, 40.
3 *εἷς ἦν ἐκ τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ.* [3] *ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα* Mt 26,
λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου ἤλειψεν τοὺς πόδας τοῦ 6-12. Mc 14,
Ἰησοῦ καὶ ἐξέμαξεν ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ 3-8. (Lc 7,
4 *οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.* [4] *λέγει δὲ ὁ Ἰσκαριώ-* 37 ss.)
της εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι

---

45. *Μαρίαν ... ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς* 46. *ὁ Ἰησοῦς* 47. *σημεῖα ποιεῖ* 48. *οὕτω* 50. *διαλογίζεσθε* 51. *προεφήτευσεν ... ἔμελλεν ὁ Ἰησοῦς* 54. *Ἐφραῒμ ... μαθητῶν αὐτοῦ* 57. *δεδ. δὲ καὶ ... ἐντολήν*

XII. 1. *Λάζαρος ὁ τεθνηκώς* ... om *ὁ Ἰησοῦς* 2. om *ἐκ ... ἀνακειμένων σύν: συνανακειμένων* 4. *δέ: οὖν ... ὁ Ἰσκαριώτης: Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης,* eaque post *μαθητῶν αὐτοῦ* pon

5 Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων καὶ 5
ἐδόθη πτωχοῖς; 6 εἶπεν δὲ τοῦτο οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν 6
αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον ἔχων τὰ βαλλό-
μενα ἐβάσταζεν. 7 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς Ἄφες αὐτήν, ἵνα εἰς τὴν 7
ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τηρήσῃ αὐτό· 8 τοὺς πτωχοὺς γὰρ 8
πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.
Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστίν, καὶ 9
11, 43. ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν
11, 53. ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. 10 ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ 10
τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, 11 ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν 11
Ἰουδαίων καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.
Mt 21, 1ss. Mc 11, 1ss. Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαν- 12
Lc 19, 29 ss. τες ὅτι ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, 13 ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν 13
φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἐκραύγαζον
*Ps 118, 25–26. Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, βασιλεὺς
τοῦ Ἰσραήλ. 14 εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, 14
*Zch 9, 9. καθώς ἐστιν γεγραμμένον 15 Μὴ φοβοῦ, θυγάτηρ Σιών· ἰδοὺ ὁ 15
βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. 16 ταῦτα οὐκ 16
ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς,
τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ταῦτα
ἐποίησαν αὐτῷ. 17 ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ ὅτι 17
11, 43. τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ
νεκρῶν. 18 διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν 18
τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. 19 οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον 19
πρὸς ἑαυτούς Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος
ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.
Ἦσαν δὲ Ἕλληνές τινες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυ- 20
νήσουσιν ἐν τῇ ἑορτῇ· 21 οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ 21
Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες Κύριε,
θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. 22 ἔρχεται ὁ Φίλιππος καὶ λέγει τῷ 22
Ἀνδρέᾳ, ἔρχεται Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος καὶ λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ.
23 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα 23
δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. 24 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν 24
μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος
Mt 10, 39. 16, 25. μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. 25 ὁ φιλῶν τὴν 25
Lc 17, 33. ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν
τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. 26 ἐὰν ἐμοί τις 26
διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθείτω, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκο-
νος ὁ ἐμὸς ἔσται· ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.

---

6. ἔχων: εἶχε, καί 7. ἵνα et τηρήσῃ: τετήρηκεν sine ἵνα 12. ὁ Ἰησοῦς 13. ἔκραζον ... ὁ βασιλεύς 15. θύγατερ 16. ταῦτα δέ ... ὁ Ἰησοῦς 18. ἤκουσε 20. τινες Ἕλληνες ... προσκυνήσωσιν 22. om ὁ ... ἔρχεται Ἀνδρ. καὶ Φίλ. καί: καὶ πάλιν Ἀνδρ. καὶ Φίλ. 26. ἐμοὶ διακονῇ τις ... ἐάν secundum: καὶ ἐάν

27 [27] νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται, καὶ τί εἴπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ
τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην·
28 [28] Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρα-
29 νοῦ Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω. [29] ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ 17, 4 s.
ἀκούσας ἔλεγεν βροντὴν γεγονέναι· ἄλλοι ἔλεγον Ἄγγελος αὐτῷ
30 λελάληκεν. [30] ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ
31 αὕτη γέγονεν ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. [31] νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου τού- 16, 11.
32 του· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω, [32] κἀγὼ 3, 14.
33 ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. [33] τοῦτο 18, 32.
34 δὲ ἔλεγεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. [34] ἀπε-
κρίθη οὖν αὐτῷ ὁ ὄχλος Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ
Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς λέγεις σὺ ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι *Ps 89, 29. 110, 4.
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; *Dan 7, 14.
35 [35] εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς ἐν ὑμῖν 7, 33.
ἐστίν. περιπατεῖτε ὡς τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς κατα-
λάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει.
36 [36] ὡς τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γέ- Lc 16, 8.
νησθε.

Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.
37 [37] τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ
38 ἐπίστευον εἰς αὐτόν, [38] ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πλη- *Es 53, 1. Ro 10, 16.
ρωθῇ ὃν εἶπεν Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων
39 κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; [39] διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν ὅτι
40 πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας [40] Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ *Es 6, 9 s. Mt 13, 14 s.
ἐπώρωσεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ Act 28, 26 s.
41 νοήσωσιν τῇ καρδίᾳ καὶ στραφῶσιν καὶ ἰάσομαι αὐτούς. [41] ταῦτα
εἶπεν Ἡσαΐας ὅτι εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν περὶ (*Es 6, 1.)
42 αὐτοῦ. [42] ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν
εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ 9, 22.
43 ἀποσυνάγωγοι γένωνται· [43] ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώ- 5, 44.
44 πων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. [44] Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ
εἶπεν Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ ἀλλὰ εἰς τὸν πέμ-
45 46 ψαντά με, [45] καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. [46] ἐγὼ
φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ 3, 19. 8, 12.
47 σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. [47] καὶ ἐάν τίς μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ
μὴ φυλάξῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν
48 κόσμον ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. [48] ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ 3, 17.
λαμβάνων τὰ ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν
49 ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. [49] ὅτι ἐγὼ ἐξ 5, 45.
ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ αὐτός μοι ἐντο- 14, 10.

30. ὁ Ἰησοῦς ... αὕτη ἡ φωνή 34. om οὖν ... σὺ λέγεις 35. ἐν ὑμῖν: μεθ' ὑμῶν ... ὡς: ἕως 36. ὡς: ἕως ... ὁ Ἰησοῦς 40. πεπώρωκεν ... ἐπιστραφῶσι ... ἰάσωμαι 41. ὅτι: ὅτε 44. ἀλλ' 47. φυλάξῃ: πιστεύσῃ 49. ἔδωκε 50. οὕτω

λὴν δέδωκεν τί εἴπω καὶ τί λαλήσω. [50]καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ 50
αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγώ, καθὼς εἴρηκέν μοι ὁ
6, 63. πατήρ, οὕτως λαλῶ.

XIII.

Coena ultima; lavatio pedum. Notatio proditoris; praeceptum novum; Petrus magistrum negaturus.

Mt 26, 17. Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν 1
αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα,
ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν
αὐτούς. [2]καὶ δείπνου γινομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος 2
13, 27. εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδοῖ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης,
3, 35. [3]εἰδὼς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι 3
ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, [4]ἐγείρεται ἐκ τοῦ 4
δείπνου καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν
ἑαυτόν· [5]εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν 5
τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος.
[6]ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· λέγει αὐτῷ Κύριε, 6
σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας; [7]ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ 7
Ὃ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. [8]λέγει 8
αὐτῷ Πέτρος Οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη
αὐτῷ Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. [9]λέγει 9
αὐτῷ Σίμων Πέτρος Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον ἀλλὰ καὶ
τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. [10]λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς Ὁ λελουμένος 10
οὐκ ἔχει χρείαν ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς
15, 3. ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. [11]ᾔδει γὰρ 11
6, 64. τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.

Ὅτε οὖν ἔνιψεν τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια 12
αὐτοῦ καὶ ἀνέπεσεν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς Γινώσκετε τί πεποίηκα
ὑμῖν; [13]ὑμεῖς φωνεῖτέ με Ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος, καὶ καλῶς 13
λέγετε· εἰμὶ γάρ. [14]εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος 14
καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας·
[15]ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν 15
15, 20. Mt 10, 24. καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. [16]ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦλος 16
Lc 6, 40. 22, 27. μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος
αὐτόν. [17]εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. 17
[18]οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην· ἀλλ' 18
*Ps 41, 9. (10.) Act. 1, 16. ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον ἐπῆρεν ἐπ'

XIII. 1. ἐλήλυθεν 2. γενομένου ... εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ 3. εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς 6. καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος 8. νίψῃς τοὺς πόδας μου ... αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς 10. ὁ Ἰησοῦς ... οὐ χρείαν ἔχει 11. om ὅτι 12. καὶ ἀνέπεσεν: ἀναπεσών 19. ὅταν γένηται πιστεύσητε 20. ἄν: ἐάν

19 ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ. [19] ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, 14, 29.
20 ἵνα πιστεύσητε ὅταν γένηται ὅτι ἐγώ εἰμι. [20] ἀμὴν ἀμὴν λέγω Mt 10, 40. Lc 9, 48.
ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἄν τινα πέμψω ἐμὲ λαμβάνει, ὁ δὲ ἐμὲ λαμβά-
νων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.
21 Ταῦτα εἰπὼν Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι καὶ ἐμαρτύρη- Mt 26, 21-25.
σεν καὶ εἶπεν Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει Mc 14, 18-21.
22 με. [22] ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ τίνος Lc 22, 21-23.
23 λέγει. [23] ἦν ἀνακείμενος εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ
24 τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς· [24] νεύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος
25 καὶ λέγει αὐτῷ Εἰπὲ τίς ἐστιν περὶ οὗ λέγει. [25] ἀναπεσὼν ἐκεῖνος
οὕτως ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ Κύριε, τίς ἐστιν;
26 [26] ἀποκρίνεται οὖν ὁ Ἰησοῦς Ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψω τὸ ψω-
μίον καὶ δώσω αὐτῷ. βάψας οὖν τὸ ψωμίον λαμβάνει καὶ
27 δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτου. [27] καὶ μετὰ τὸ ψωμίον, τότε
εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ Ἰησοῦς Ὃ ποιεῖς
28 ποίησον τάχιον. [28] τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί
29 εἶπεν αὐτῷ· [29] τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν
Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς Ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς
30 τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ. [30] λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον
ἐκεῖνος ἐξῆλθεν εὐθύς· ἦν δὲ νύξ.
31 Ὅτε ἐξῆλθεν, λέγει Ἰησοῦς Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
32 θρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. [32] εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη
ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει
33 αὐτόν. [33] τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμί· ζητήσετέ με, καὶ 7, 33 s.
καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε
34 ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. [34] ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα
ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε 15, 12. 17.
35 ἀλλήλους. [35] ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε,
36 ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. [36] Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος
Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Ὅπου ὑπάγω οὐ δύνασαί
37 μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον. [37] λέγει αὐτῷ
Πέτρος Κύριε, διὰ τί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν
38 ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. [38] ἀποκρίνεται Ἰησοῦς Τὴν ψυχήν Mt 26, 34. Mc 14, 30.
σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φω- Lc 22, 34.
νήσῃ ἕως οὗ ἀρνήσῃ με τρίς.

---

21. ὁ Ἰησοῦς 22. ἔβλεπον οὖν 23. ἦν δέ ... om ἐκ 24. Σ. Πέτρ. πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περί 25. ἐπιπεσὼν δέ ... om οὕτως 26. om οὖν ... ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. Καὶ ἐμβάψας ... om λαμβάνει καί ... Ἰσκαριώτῃ 27. ὁ Ἰησοῦς 29. ὁ Ἰούδας ... ὁ Ἰησοῦς 30. εὐθέως ἐξῆλθεν ... ἦν δὲ νύξ: ς (non ςe) cum seqq ὅτε ἐξῆλθε conjung 31. ςe (non ς) Ὅτε οὖν ... ὁ Ἰησοῦς 33. ὑπάγω ἐγώ 36. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ... ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι 37. ὁ Πέτρος 38. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ... φωνήσει ... ἀπαρνήσῃ

XIV.

Mansiones coelestes; abitus ad patrem. Christus et pater. Paracletus, unio cum fidelibus, pax Christi.

14, 27. *Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία· πιστεύετε εἰς τὸν θεόν,* 1
καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. 2 *ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολ-* 2
λαί εἰσιν· εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν. ὅτι πορεύομαι ἑτοιμάσαι τό-
14, 18. 12, 26. *πον ὑμῖν·* 3 *καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν* 3
17, 24. *ἔρχομαι καὶ παραλήμψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ*
13, 33. 36. *ἐγὼ καὶ ὑμεῖς ἦτε.* 4 *καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε τὴν ὁδόν.* 4
5 *Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς* 5
οἴδαμεν τὴν ὁδόν; 6 *λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ* 6
ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι'
8, 19. *ἐμοῦ.* 7 *εἰ ἐγνώκειτε με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν· καὶ* 7
ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν καὶ ἑωράκατε αὐτόν. 8 *Λέγει αὐτῷ* 8
Φίλιππος Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. 9 *λέγει* 9
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμί, καὶ οὐκ ἔγνω-
12, 45. *κάς με, Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακεν τὸν πατέρα· καὶ πῶς*
σὺ λέγεις Δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; 10 *οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν* 10
12, 49. *τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λέγω*
ὑμῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ τὰ
ἔργα αὐτός. 11 *πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ* 11
ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε. 12 *ἀμὴν ἀμὴν* 12
λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος
ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα
16, 23. *πορεύομαι,* 13 *καὶ ὅ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο* 13
Mc 11, 24. 21. 23. *ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ.* 14 *ἐάν τι αἰτήσητε* 14
ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. 15 *Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντο-* 15
15, 10. *λὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε·* 16 *κἀγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα καὶ ἄλλον* 16
15, 26. 16, 17. *παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα ᾖ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα,* 17 *τὸ* 17
πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ
θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ'
ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. 18 *οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς,* 18
16, 16. *ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.* 19 *ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεω-* 19
ρεῖ· ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσετε. 20 *ἐν* 20
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου καὶ
ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. 21 *ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ* 21
τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγα-
πηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφα-

XIV. 2. om ὅτι 3. *παραλήψομαι* 4. *οἴδατε τὴν ὁδόν: οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε* 5. *οἴδαμεν τὴν ὁδόν: δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι* 10. *λέγω: λαλῶ . . . ὁ ἐν ἐμοί . . . αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα* 11. ς^e (non ς) *ἐν ἐμοί ἐστιν . . . πιστεύετέ μοι* 12. *πατέρα μου* 16. *κἀγώ: καὶ ἐγώ . . . ᾖ: μένῃ* 17. *ὑμεῖς δέ* 19. *ζήσεσθε* 21. *κἀγώ: καὶ ἐγώ*

22 νίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. [22] Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης,
Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ
23 οὐχὶ τῷ κόσμῳ; [23] ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἐάν τις
ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει
αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησό-
24 μεθα. [24] ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λό-
γος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. 7, 16.
25 26 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων· [26] ὁ δὲ παράκλη-
τος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, 16, 13.
ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον
27 ὑμῖν. [27] εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ
καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν
28 ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω. [28] ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν Ὑπάγω
καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν ὅτι πορεύο- 3.
29 μαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατὴρ μείζων μού ἐστιν. [29] καὶ νῦν 10, 29. 13, 19.
30 εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε. [30] οὐκέτι 12, 31.
πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ
31 ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν, [31] ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ
τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ. Mt 26, 46. Mc 14, 42.
ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

XV.

Vitis et palmites; amor summus; amici electi; mundi odium et culpa. Paracletus.

1 Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός
2 ἐστιν. [2] πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό, καὶ
πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτὸ ἵνα καρπὸν πλείονα φέρῃ.
3 [3] ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν· 13, 10.
4 [4] μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται
καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως
5 οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. [5] ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς
τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρ-
6 πὸν πολύν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. [6] ἐὰν μή
τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ
7 συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν, καὶ καίεται. [7] ἐὰν
μείνητε ἐν ἐμοὶ καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε 14, 13.
8 αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. [8] ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ
μου ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί.
9 [9] καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ, κἀγὼ ὑμᾶς ἠγάπησα. μείνατε ἐν

---

22. καὶ τί: om καὶ 23. ὁ Ἰησοῦς ... ποιήσομεν 28. ἐχάρ. ἂν ὅτι εἶπον, πορεύομαι ... ὁ πατήρ μου 30. τοῦ κόσμου τούτου 31. οὕτω
XV. 2. πλείονα καρπόν 6. τὸ πῦρ: om τό 7. αἰτήσεσθε 9. ἠγάπησα ὑμᾶς

14, 15. τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. 10 ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν 10
τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τοῦ πατρὸς τὰς ἐντολὰς τετήρηκα
17, 13. καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. 11 ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ 11
13, 34. χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν ᾖ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. 12 αὕτη ἐστὶν 12
ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.
1 Jo 3, 16. 13 μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ 13
8, 31. θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. 14 ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε ἐὰν ποιῆτε 14
ἃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. 15 οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ὅτι ὁ δοῦ- 15
λος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους,
6, 70. ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν. 16 οὐχ 16
14, 13. ὑμεῖς μὲ ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς
ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ,
ἵνα ὅ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δῷ ὑμῖν.
13, 34. 17 ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. 17
7, 7. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν 18
μεμίσηκεν. 19 εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· 19
ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ
κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. 20 μνημονεύετε τοῦ λόγου 20
13, 16. Mt 10, 24. οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ.
Lc 6, 40. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μοῦ ἐτήρησαν,
16, 3. καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. 21 ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν 21
εἰς ὑμᾶς διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασιν τὸν πέμψαντά με.
9, 41. 22 εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν 22
δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. 23 ὁ ἐμὲ 23
7, 31. 10, 38. μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. 24 εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν 24
14, 11. αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ
καὶ ἑωράκασιν καὶ μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.
*Ps 35, 19. 69, 5. 25 ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν γεγραμμένος 25
14, 16. 16, 7 s. ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν. 26 ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ 26
πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ
Act 5, 32. τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ· 27 καὶ 27
ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ.

XVI.

Periculorum praedictio. Paracleti victoria et institutio. Luctus in gaudium cedens. Preces Christi nomine ratae. Discipuli fugituri.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. 2 ἀποσυνα- 1 2
9, 22. γώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας
ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ. 3 καὶ ταῦτα ποιήσουσιν 3
ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. 4 ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα 4

10. τοῦ πατρός: τοῦ πατρός μου post ἐντολάς 11. ᾖ: μείνῃ 14. ἅ: ὅσα 15. ὑμᾶς λέγω 16. δῷ 21. εἰς ὑμᾶς: ὑμῖν 22. εἴχοσαν: εἶχον 24. εἶχον 25. γεγραμμένος ante ἐν τῷ pon
XVI. 3. ποιήσουσιν ὑμῖν

ὑμῖν ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον
ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην.
5 [5] νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν
6 ἐρωτᾷ με Ποῦ ὑπάγεις; [6] ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη 13, 36. 14, 5.
7 πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. [7] ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω
ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ
παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω
8 αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. [8] καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ
9 ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως. [9] περὶ ἁμαρ-
10 τίας μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ· [10] περὶ δικαιοσύνης δέ,
11 ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με· [11] περὶ 12, 31.
12 δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. [12] ἔτι
13 πολλὰ ἔχω ὑμῖν λέγειν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· [13] ὅταν
δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς ἐν τῇ
ἀληθείᾳ πάσῃ· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ
14 λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. [14] ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει,
15 ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήμψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. [15] πάντα ὅσα ἔχει 17, 10.
ὁ πατὴρ ἐμά ἐστιν· διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει
16 καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. [16] μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν 14, 19.
17 μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με. [17] Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
πρὸς ἀλλήλους Τί ἐστιν τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν Μικρὸν καὶ οὐ θεω-
ρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω
18 πρὸς τὸν πατέρα; [18] ἔλεγον οὖν Τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει τὸ μι-
19 κρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. [19] ἔγνω Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν
ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι
εἶπον Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ
20 με; [20] ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς,
ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλὰ ἡ λύπη
21 ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. [21] ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύπην ἔχει, ὅτι
ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημο-
νεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν
22 κόσμον. [22] καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε· πάλιν δὲ ὄψομαι
ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς
23 αἴρει ἀφ' ὑμῶν. [23] καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε 14, 13.
οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἄν τι αἰτήσητε τὸν πατέρα, δώσει
24 ὑμῖν ἐν τῷ ὀνόματί μου. [24] ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ
ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ λήμψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπλη- 15, 11.
ρωμένη.
25 Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι
ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς

---

12. λέγειν ὑμῖν 13. εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν 14. λήψεται 15. λαμβάνει: λήψεται 16. add in fine ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα 19. ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς 20. ἀλλ' 23. ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε ... ἐν τῷ ὀνόματί μου post πατέρα pon 24. λήψεσθε 25. ἀλλ' ἔρχεται

ἀπαγγελῶ ὑμῖν. 26 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτή- 26
σεσθε, καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν·
27 αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε καὶ 27
πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον. 28 ἐξῆλθον ἐκ 28
τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν
κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. 29 Λέγουσιν οἱ μαθηταὶ 29
αὐτοῦ Ἴδε νῦν ἐν παῤῥησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις.
3, 25. 30 νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε 30
ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. 31 ἀπεκρίθη 31
Mt 26, 31. 56. αὐτοῖς Ἰησοῦς Ἄρτι πιστεύετε; 32 ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα καὶ ἐλήλυθεν 32
8, 16. ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια κἀμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ
εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν. 33 ταῦτα λελάληκα ὑμῖν 33
16, 11. ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχετε· ἀλλὰ
θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

XVII.

Christi precatio sacerdotalis pro re sua, pro apostolis omnibusque suis.

11, 41. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς 1
αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξα-
Mt 11, 27. σόν σου τὸν υἱόν, ἵνα ὁ υἱὸς δοξάσῃ σέ, 2 καθὼς ἔδωκας αὐτῷ 2
ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ δώσῃ αὐτοῖς
6, 39. ζωὴν αἰώνιον. 3 αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκουσιν σὲ 3
1 Jo 5, 20. τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.
5, 36. 4, 34. 4 ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι 4
ἵνα ποιήσω· 5 καὶ νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ 5
δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. 6 Ἐφανέρωσά 6
σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου.
σοὶ ἦσαν κἀμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετήρηκαν·
7 νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ εἰσίν· 8 ὅτι 7 8
τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον καὶ
17, 25. 16, 30. ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ
14, 16. με ἀπέστειλας. 9 ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου 9
16, 15. ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσιν, 10 καὶ τὰ ἐμὰ 10
πάντα σά ἐστιν καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. 11 καὶ 11
οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν, κἀγὼ πρὸς
σὲ ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ
δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς καὶ ἡμεῖς. 12 ὅτε ἤμην μετ' 12
αὐτῶν, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι,

25. ἀναγγελῶ 27. πατρός: θεοῦ 28. ἐκ: παρά 29. λέγουσιν αὐτῷ... om ἐν 31. ὁ Ἰησοῦς 32. νῦν ἐλήλυθεν ... κἀμέ: καὶ ἐμέ 33. ἔχετε: ἕξετε
XVII. 1. ἵνα καὶ ὁ υἱός σου 3. γινώσκωσι 6. κἀμοί: καὶ ἐμοί ... τετηρήκασι 7. εἰσίν: ἐστιν 8. δέδωκας 11. κἀγώ: καὶ ἐγώ ... ᾧ: οὓς ... καθὼς καί: om καί 12. μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ ... ᾧ: οὓς

καὶ ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς 18, 9. 13, 18.
13 ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. [13] νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι,
καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν 15, 11.
14 πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. [14] ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου,
καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου κα- 15, 18 s.
15 θὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. [15] οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς
16 ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. [16] ἐκ Mt 6, 13.
τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.
17 [17] ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά
18 ἐστιν. [18] καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα
19 αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον· [19] καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, He 2, 11.
20 ἵνα ὦσιν καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. [20] Οὐ περὶ τούτων
δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου
21 αὐτῶν εἰς ἐμέ, [21] ἵνα πάντες ἓν ὦσιν, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ
κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ
22 ὅτι σύ με ἀπέστειλας. [22] κἀγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα
23 αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς ἕν, [23] ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν 11.
ἐμοί, ἵνα ὦσιν τετελειωμένοι εἰς ἕν, ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι
σύ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας.
24 [24] πάτερ, ὃ δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ κἀκεῖνοι ὦσιν 12, 26. 14, 3.
μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν δέδωκάς μοι
25 ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου· [25] πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ 16, 3.
κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ 17, 8.
26 με ἀπέστειλας· [26] καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνω- 15, 9.
ρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ᾖ κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

XVIII.

Terror militum et vulneratio Malchi. Captio Jesu et cognitio apud pontificem. Petri lapsus. Pilatus et rex veritatis. Barabbas.

1 Ταῦτα εἰπὼν Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Mt 26, 36 ss.
πέραν τοῦ χειμάῤῥου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν Mc 14, 32 ss.
2 αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. [2] ᾔδει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς Lc 22, 39 ss.
αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν Lc 21, 37.
3 μαθητῶν αὐτοῦ. [3] ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν
ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ
4 λαμπάδων καὶ ὅπλων. [4] Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα
5 ἐπ' αὐτὸν ἐξῆλθεν καὶ λέγει αὐτοῖς Τίνα ζητεῖτε; [5] ἀπεκρίθησαν
αὐτῷ Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς Ἐγώ εἰμι. εἱστήκει
6 δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν μετ' αὐτῶν. [6] ὡς οὖν εἶπεν

---

12. *καὶ ἐφύλαξα:* om *καὶ* 16. *οὐκ εἰμί* post *κόσμου* pon 19. *καὶ αὐτοὶ ὦσιν* 20. *πιστευσόντων* 21. *ἐν ἡμῖν ἕν* 22. *κἀγώ: καὶ ἐγώ ... ἡμεῖς ἕν ἐσμεν* 23. *ἵνα* secundum: *καὶ ἵνα* 24. *ὅ: οὕς ... ἣν ἔδωκας*

XVIII. 1. *ὁ Ἰησοῦς* 2. *ὁ Ἰησοῦς* 4. *ἐξῆλθεν καὶ λέγει: ἐξελθὼν εἶπεν* 5. *λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς*

αὐτοῖς ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθαν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσαν χαμαί.
[7] πάλιν οὖν ἐπηρώτησεν αὐτούς Τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον Ἰησοῦν 7
τὸν Ναζωραῖον. [8] ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι· εἰ 8
17, 12. οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. [9] ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος 9
ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.
Mt 26, 51 ss. [10] Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτὴν καὶ ἔπαισεν 10
Mc 14, 47. Lc 22, 50 s. τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτάριον τὸ
δεξιόν· ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος. [11] εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς 11
τῷ Πέτρῳ Βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ
Mt 26, 42. δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;
Mt 26, 57. Mc 14, 53. Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰου- 12
Lc 22, 54. δαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔδησαν αὐτόν, [13] καὶ ἀπήγαγον 13
πρὸς Ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρ-
11, 50. χιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου· [14] ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβουλεύσας 14
Mt 26, 58. pp τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ
λαοῦ. [15] Ἠκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος 15
μαθητής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ καὶ
συνεισῆλθεν τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, [16] ὁ δὲ 16
Πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ
20, 2. ἄλλος ὁ γνωστὸς τοῦ ἀρχιερέως καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσή-
Mt 26, 69. pp γαγεν τὸν Πέτρον. [17] λέγει οὖν τῷ Πέτρῳ ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρός 17
Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει
ἐκεῖνος Οὐκ εἰμί. [18] εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται 18
ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο· ἦν δὲ
μετ᾽ αὐτῶν ὁ Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. [19] Ὁ οὖν ἀρ- 19
χιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ
τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. [20] ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἐγὼ παῤῥησίᾳ 20
Mt 26, 55. pp λελάληκα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν
τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ
ἐλάλησα οὐδέν· [21] τί με ἐρωτᾷς; ἐρώτησον τοὺς ἀκηκοότας τί 21
ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ. [22] ταῦτα δὲ 22
αὐτοῦ εἰπόντος εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκεν ῥάπισμα
τῷ Ἰησοῦ εἰπὼν Οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ; [23] ἀπεκρίθη αὐτῷ 23
Ἰησοῦς Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ
καλῶς, τί με δέρεις; [24] Ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας δεδεμένον 24
Mt 26, 71–75. πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα. [25] Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἑστὼς καὶ 25
Mc 14, 70–72. θερμαινόμενος. εἶπον οὖν αὐτῷ Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν
Lc 22, 58–62. αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο ἐκεῖνος καὶ εἶπεν Οὐκ εἰμί. [26] λέγει εἷς ἐκ 26
τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψεν Πέτρος τὸ

6. ἀπῆλθον ... ἔπεσον 7. αὐτοὺς ἐπηρώτησε 8. ὁ Ἰησοῦς 10. ὠτίον 11. τὴν μάχαιράν σου 13. ἀπήγαγον αὐτόν 16. ὁ γνωστὸς τοῦ ἀρχιερέως: ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ 17. τῷ Πέτρῳ post θυρωρός pon 20. λελάληκα: ἐλάλησα ... ἐν τῇ συναγωγῇ ... ς° (non ς) πάντοθεν 21. ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον 23. ὁ Ἰησοῦς 24. ς° (non ς) ἀπέστειλεν οὖν

27 ωτίον Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; 27 πάλιν οὖν
ἠρνήσατο Πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.
28 Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον· Mt 27, 1 ss.
ἦν δὲ πρωΐ· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ Mc 15, 1 ss.
29 μιανθῶσιν ἀλλ' ἵνα φάγωσιν τὸ πάσχα. 29 ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλᾶ- Lc 23, 1 ss.
τος πρὸς αὐτοὺς καί φησιν Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ
30 ἀνθρώπου τούτου; 30 ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ Εἰ μὴ ἦν
31 οὗτος κακὸν ποιῶν, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. 31 εἶπεν
οὖν αὐτοῖς Πιλᾶτος Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον
ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν 12, 33.
32 ἀποκτεῖναι οὐδένα. 32 ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν εἶπεν Mt 20, 19. pp
33 σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. 33 Εἰσῆλθεν οὖν
πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πιλᾶτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν καὶ
34 εἶπεν αὐτῷ Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; 34 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς
35 Ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; 35 ἀπε-
κρίθη ὁ Πιλᾶτος Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ
36 οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; 36 ἀπεκρίθη Ἰη-
σοῦς Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἰ ἐκ
τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ
ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία
37 ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. 37 εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος Οὐκοῦν
βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι
ἐγώ. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν
κόσμον ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας 8, 47.
38 ἀκούει μου τῆς φωνῆς. 38 λέγει αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος Τί ἐστιν ἀλή-
θεια; Καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ 19, 4.
39 λέγει αὐτοῖς Ἐγὼ οὐδεμίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. 39 ἔστιν δὲ Mt 27, 15 ss.
συνήθεια ὑμῖν ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε Mc 15, 6 ss.
40 οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 40 ἐκραύγασαν οὖν Lc 23, 17 ss.
πάλιν πάντες λέγοντες Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. ἦν δὲ
ὁ Βαραββᾶς λῃστής.

XIX.

Ecce homo; damnatio, crucifixio. Titulus et Jesu vestes. Mater et Johannes. Mors. Percussio lateris. Sepultura.

1 Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλᾶτος τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐμαστίγωσεν. Lc 23, 16.
2 [2] καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν Mt 27, 26 ss.
αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν, Mc 15, 15 ss.
3 [3] καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν καὶ ἔλεγον Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν

---

27. ὁ Πέτρος 28. πρωΐα 29. φησιν: εἶπε 30. εἶπον ... κακὸν ποιῶν: κακοποιός 31. ὁ Πιλάτος ... εἶπον οὖν 33. πάλιν post πραιτώριον pon 34. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς 36. ὁ Ἰησοῦς 37. ὁ Ἰησοῦς 38. αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ

XIX. 3. om καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν

Ἰουδαίων· καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥαπίσματα. 4 Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν 4
18, 38. ἔξω ὁ Πιλᾶτος καὶ λέγει αὐτοῖς Ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα
γνῶτε ὅτι αἰτίαν ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν εὑρίσκω. 5 ἐξῆλθεν οὖν ὁ 5
Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν
Mt 27, 23. pp ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς Ἴδε ὁ ἄνθρωπος. 6 ὅτε οὖν εἶδον αὐ- 6
τὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες Σταύρω-
18, 31. σον σταύρωσον. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ
σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. 7 ἀπεκρίθη- 7
*Lev 24, 16. σαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον
10, 33. Mt 26, 63 ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν. 8 Ὅτε 8
64. pp οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλᾶτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη, 9 καὶ 9
εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ Πόθεν εἶ
Mt 27, 12 ss. σύ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. 10 λέγει αὐτῷ ὁ 10
Mc 15, 4 s. Πιλᾶτος Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί
σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; 11 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Οὐκ 11
εἶχες ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ οὐδεμίαν εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνω-
θεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. 12 ἐκ 12
τούτου ἐζήτει ὁ Πιλᾶτος ἀπολῦσαι αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐκραύ-
γαζον λέγοντες Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσα-
ρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. 13 ὁ 13
οὖν Πιλᾶτος ἀκούσας τῶν λόγων τούτων ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν,
καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον,
Ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθᾶ. 14 ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα ἦν 14
ὡς ἕκτη, καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις Ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. 15 ἐκραύ- 15
γασαν οὖν ἐκεῖνοι Ἆρον ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ
Πιλᾶτος Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιε-
ρεῖς Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. 16 τότε οὖν παρέδωκεν 16
αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ.
Mt 27, 32 ss. Παρέλαβον οὖν τὸν Ἰησοῦν, 17 καὶ βαστάζων αὐτῷ τὸν 17
Mc 15, 21 ss. σταυρὸν ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὃ λέγεται
Lc 23, 26 ss. Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ, 18 ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐ- 18
τοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν.
19 ἔγραψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλᾶτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· 19
ἦν δὲ γεγραμμένον Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰου-
δαίων. 20 τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, 20
ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς·
καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστί, Ῥωμαϊστί, Ἑλληνιστί. 21 ἔλεγον οὖν 21

---

3. ἐδίδουν 4. ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω 7. ςe (non ς) τοῦ θεοῦ ... ἑαυτόν ante υἱόν pon 10. λέγει οὖν ... σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε 11. ὁ Ἰησοῦς ... οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ 12. ἔκραζον ... ἑαυτόν: αὐτόν 13. τῶν λόγων τούτων: τοῦτον τὸν λόγον ... τοῦ βήματος 14. ὥρα ἦν: ὥρα δέ ... ὡς: ὡσεί 15. ἐκρ. οὖν ἐκεῖνοι: οἱ δὲ ἐκραύγασαν 16. οὖν secundum: δέ ... Ἰησοῦν: add καὶ ἀπήγαγον 17. αὐτῷ: αὐτοῦ post σταυρόν ... ὅ: ὅς 20. τῆς πόλεως ὁ τόπος ... Ἑλληνιστί, Ῥωμαϊστί

τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων Μὴ γράφε Ὁ βασιλεὺς
τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν Βασιλεύς εἰμι τῶν Ἰουδαίων.
22 [22] ἀπεκρίθη ὁ Πιλᾶτος Ὃ γέγραφα, γέγραφα.
23 Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ Mt 27, 35. Mc 15, 24.
ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσερα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ Lc 23, 34.
μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν
24 ὑφαντὸς δι' ὅλου· [24] εἶπαν οὖν πρὸς ἀλλήλους Μὴ σχίσωμεν αὐ-
τόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται. ἵνα ἡ γραφὴ πλη- *Ps 22, 19.
ρωθῇ ἡ λέγουσα Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς καὶ ἐπὶ τὸν
ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα
25 ἐποίησαν· [25] εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ Mt 27, 55 s.
αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καὶ
26 Μαρία ἡ Μαγδαληνή. [26] Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν
μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ Γύναι, ἴδε
27 ὁ υἱός σου. [27] εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ Ἴδε ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' 20, 2.
28 ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια. [28] Μετὰ *Ps 69, 21. (22.)
τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤδη πάντα τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ
29 γραφή, λέγει Διψῶ. [29] σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ Mt 27, 48. pp
πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες προσήνεγκαν
30 αὐτοῦ τῷ στόματι. [30] ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν Mt 27, 50. pp
Τετέλεσται, καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.
31 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα *Dt 21, 23. Mc 15, 42.
ἐν τῷ σαββάτῳ, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα
ἐκείνου τοῦ σαββάτου, ἠρώτησαν τὸν Πιλᾶτον ἵνα κατεαγῶσιν
32 αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν. [32] ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ
τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συνσταυ-
33 ρωθέντος αὐτῷ· [33] ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες ὡς εἶδον ἤδη
34 αὐτὸν τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, [34] ἀλλ' εἷς τῶν
στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξεν, καὶ ἐξῆλθεν εὐθὺς
35 αἷμα καὶ ὕδωρ. [35] καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ 21, 24.
αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία, κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ
36 ὑμεῖς πιστεύσητε. [36] ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ *Ex 12, 46.
37 Ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ. [37] καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει *Ps 34, 20. *Zch 12, 10.
Ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.
38 Μετὰ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλᾶτον Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμα- Mt 27, 57-61.
θαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον Mc 15, 42-47.
τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Lc 23, 50-53.
39 Πιλᾶτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρεν τὸ σῶμα αὐτοῦ. [39] ἦλθεν δὲ καὶ
Νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μῖγμα
40 σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν. [40] ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα

23. τέσσαρα ... ἄῤῥαφος 24. εἶπον 26. ἰδού 27. ἰδού 28. πάντα ἤδη 31. ἐκείνου: ς^{e} (non ς) ἐκείνη 32. συσταυρωθέντος 33. αὐτὸν ἤδη 34. εὐθὺς ἐξῆλθεν 35. καὶ ὑμεῖς: om καί 38. μετὰ δὲ ... ὁ Ἰωσήφ ... αὐτοῦ: τοῦ Ἰησοῦ 39. πρὸς αὐτόν: πρὸς τὸν Ἰησοῦν .. ὡσεί

τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων,
καθὼς ἔθος ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. 41 ἦν δὲ ἐν τῷ 41
τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν,
ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη· 42 ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν 42
Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

XX.

Resurrectio. Petrus et Johannes. Duo angeli. Jesus et Maria.
Disciputi clausis portis. Thomas. Conclusio.

Mt28,1ss. Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται 1
Mc16,1ss. Lc24,1ss. πρωὶ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον
ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. 2 τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα 2
19, 26. 21, 7. Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, καὶ
13, 23. λέγει αὐτοῖς Ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν
ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. 3 ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθη- 3
τής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. 4 ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ· καὶ 4
ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμεν τάχιον τοῦ Πέτρου καὶ ἦλθεν πρῶ-
τος εἰς τὸ μνημεῖον, 5 καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, 5
οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. 6 ἔρχεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν 6
αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον· καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κεί-
μενα, 7 καὶ τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ 7
τῶν ὀθονίων κείμενον ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον.
8 τότε οὖν εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς 8
τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδεν καὶ ἐπίστευσεν· 9 οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν 9
τὴν γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. 10 ἀπῆλθον 10
οὖν πάλιν πρὸς αὐτοὺς οἱ μαθηταί. 11 Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς 11
τῷ μνημείῳ ἔξω κλαίουσα. ὡς οὖν ἔκλαιεν, παρέκυψεν εἰς τὸ
μνημεῖον, 12 καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, 12
ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ
σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 13 καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι Γύναι, τί κλαίεις; 13
λέγει αὐτοῖς ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν
αὐτόν. 14 ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν 14
21, 4. Ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. 15 λέγει αὐτῇ 15
Ἰησοῦς Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ
κηπουρός ἐστιν, λέγει αὐτῷ Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ
μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ. 16 λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς 16
Μαριάμ. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ Ἑβραϊστί Ῥαββουνί, ὃ
λέγεται διδάσκαλε. 17 λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς Μή μου ἅπτου· οὔπω 17
γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς
μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα
ὑμῶν καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. 18 ἔρχεται Μαριὰμ ἡ Μαγδα- 18

40. om ἐν

XX. 10. αὐτούς: ἑαυτούς 11. πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω 14. καὶ ταῦτα ... ὁ Ἰησοῦς 15. ὁ Ἰησοῦς ... αὐτὸν ἔθηκας 16. ὁ Ἰησοῦς· Μαρία ... om Ἑβραϊστί 17. ὁ Ἰησοῦς ... πατέρα μου 18. Μαρία

ληνὴ ἀγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑώρακεν τὸν κύριον καὶ ταῦτα
εἶπεν αὐτῇ.
19 Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ σαββάτων, καὶ Lc 24, 36.
τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ διὰ τὸν φόβον
τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει (Mc 16, 14.)
20 αὐτοῖς Εἰρήνη ὑμῖν. [20] καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν καὶ τὰς χεῖρας (Lc 24, 40.)
καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῖς. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν
21 κύριον. [21] εἶπεν οὖν αὐτοῖς πάλιν Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλ-
22 κέν με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. [22] καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύ- 17, 18.
23 σησεν καὶ λέγει αὐτοῖς Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. [23] ἄν τινων ἀφῆτε
τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. Mt 18, 18.
24 Θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ ἦν
25 μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν Ἰησοῦς. [25] ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μα-
θηταὶ Ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν
ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν
μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω μου τὴν χεῖρα εἰς τὴν
26 πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. [26] Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν
ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. ἔρχεται ὁ
Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν
27 Εἰρήνη ὑμῖν. [27] εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ Φέρε τὸν δάκτυλόν σου
ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε
28 εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός. [28] ἀπε-
κρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου.
29 [29] λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι
οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.
30 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον 21, 25.
τῶν μαθητῶν, ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ·
31 [31] ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι
αὐτοῦ.

XXI.

Tertia redivivi manifestatio ad lacum Tiberiados. Petri restitutio; Johannes non moriturus. De auctore evangelii.

1 Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ
2 τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος· ἐφανέρωσεν δὲ οὕτως. [2] ἦσαν ὁμοῦ
Σίμων Πέτρος καὶ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος καὶ Ναθαναὴλ
ὁ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἄλλοι ἐκ
3 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. [3] λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος Ὑπάγω

---

18. ἀπαγγέλλουσα 19. τῶν σαββάτων ... μαθηταὶ συνηγμένοι 20. ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ 21. ὁ Ἰησοῦς πάλιν 24. ὁ Ἰησοῦς 25. τὴν χεῖρά μου 28. καὶ ἀπεκρίθη ὁ Θωμᾶς 29. Θωμᾶ, πεπίστευκας 30. μαθητῶν αὐτοῦ 31. ὁ Ἰησοῦς
XXI. 1. πάλιν ὁ Ἰησοῦς

ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον
καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐ-
δέν. 4 πρωΐας δὲ ἤδη γινομένης ἔστη Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν· 4
20, 14. οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν. 5 λέγει οὖν αὐ- 5
τοῖς ὁ Ἰησοῦς Παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν
αὐτῷ Οὔ. 6 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ 6
πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ
ἑλκύσαι ἴσχυον ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων. 7 λέγει οὖν ὁ μα- 7
19, 26. θητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ Ὁ κύριός ἐστιν.
Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην
διεζώσατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν·
8 οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον, οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν 8
ἀπὸ τῆς γῆς ἀλλὰ ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων, σύροντες τὸ δίκτυον
τῶν ἰχθύων. 9 ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρα- 9
κιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτον. 10 λέγει αὐ- 10
τοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.
11 ἀνέβη οὖν Σίμων Πέτρος καὶ εἵλκυσεν τὸ δίκτυον εἰς τὴν γῆν 11
μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν· καὶ τοσού-
των ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. 12 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς 12
Δεῦτε ἀριστήσατε. οὐδεὶς ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν
Σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. 13 ἔρχεται Ἰησοῦς καὶ 13
λαμβάνει τὸν ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.
20, 19. 26. 14 τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐγερθεὶς 14
ἐκ νεκρῶν.

Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς Σίμων 15
Ἰωάννου, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; λέγει αὐτῷ Ναὶ κύριε, σὺ
οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ Βόσκε τὰ ἀρνία μου. 16 λέγει 16
αὐτῷ πάλιν δεύτερον Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ
Ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ Ποίμαινε τὰ πρό-
βατά μου. 17 λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον Σίμων Ἰωάννου, φιλεῖς με; 17
ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον Φιλεῖς με; καὶ
16, 30. εἶπεν αὐτῷ Κύριε, πάντα σὺ οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε.
λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς Βόσκε τὰ προβάτιά μου. 18 ἀμὴν ἀμὴν λέγω 18
σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου
ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε
12, 33. ζώσει καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. 19 τοῦτο δὲ εἶπεν σημαίνων 19
13, 36. 2 Pet 1, 14. ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ
Ἀκολούθει μοι. 20 ἐπιστραφεὶς ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν 20
21, 7. 13, 23 s. ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ

3. ἀνέβησαν ... πλοῖον: add εὐθύς 4. γενομένης ... ὁ Ἰησοῦς 5. ἴσχυσαν 8. ἀλλ᾽ 11. om οὖν ... ἐπὶ τῆς γῆς 12. οὐδεὶς δέ 13. ἔρχεται οὖν ... ὁ Ἰησοῦς 14. ὁ Ἰησοῦς ... μαθηταῖς αὐτοῦ 15. Ἰωάννου: Ἰωνᾶ ... πλεῖον 16. Ἰωάννου: Ἰωνᾶ 17. Ἰωάννου: Ἰωνᾶ ... σὺ πάντα ... ὁ Ἰησοῦς ... πρόβατα 21. ἐπιστραφεὶς δέ

ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν Κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς
21 σε; [21] τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ Κύριε, οὗτος δὲ
22 τί; [22] λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι,
23 τί πρὸς σέ; σύ μοι ἀκολούθει. [23] ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς
τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει· καὶ οὐκ
εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' Ἐὰν αὐτὸν θέλω
μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;
24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ γράψας 19, 35. 3 Jo. 12.
25 ταῦτα, καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς αὐτοῦ ἡ μαρτυρία ἐστίν. [25] ἔστιν
δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται 20, 30.
καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα
βιβλία.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

I.

Jesu redivivi mandata et in coelum reditus. Apostoli. Petri oratio de Juda eique sufficiendo. Eligitur Matthias.

1 Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε,
2 ὧν ἤρξατο Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, [2] ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐν-
τειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου οὓς ἐξελέξατο
3 ἀνελήμφθη· [3] οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτον ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν
αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσεράκοντα ὀπτανό-
4 μενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· [4] καὶ
συναλιζόμενος αὐτοῖς παρήγγειλεν ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρί-
ζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ
5 μου· [5] ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε
6 ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. [6] οἱ μὲν οὖν
συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ
7 τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ; [7] εἶπεν δὲ πρὸς
αὐτούς Οὐχ ὑμῶν ἐστιν γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ
8 ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, [8] ἀλλὰ λήμψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος
τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μου μάρτυρες ἔν τε
Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου
9 τῆς γῆς. [9] καὶ ταῦτα εἰπὼν βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη
10 ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. [10] καὶ ὡς ἀτενίζοντες
ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο
11 παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθήσεσιν λευκαῖς, [11] οἳ καὶ εἶπαν Ἄν-

---

22. ἀκολούθει μοι 24. ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ 25. add in fine ἀμήν
I. 1. ὁ Ἰησοῦς 2. ἀνελήφθη 3. τεσσαράκοντα 4. παρήγγειλεν αὐτοῖς 8. λήψεσθε ... μου: μοι ... καὶ ἐν πάσῃ 10. ἐν ἐσθῆτι λευκῇ 11. εἶπον

δρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος
ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οὕτως ἐλεύ-
σεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.
Τότε ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου 12
ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς Ἱερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν. [13] *καὶ* 13
ὅτε εἰσῆλθον, εἰς τὸ ὑπερῷον ἀνέβησαν οὗ ἦσαν καταμένοντες, ὅ
τε Πέτρος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ
Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ
Σίμων ὁ ζηλωτὴς καὶ Ἰούδας Ἰακώβου. [14] *οὗτοι πάντες ἦσαν* 14
προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ σὺν γυναιξὶν καὶ
Μαριὰμ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.
Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν 15
ἀδελφῶν εἶπεν· ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν
εἴκοσι· [16] *Ἄνδρες ἀδελφοί, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ἣν προ-* 16
εἶπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαυὶδ περὶ Ἰούδα τοῦ
γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσιν Ἰησοῦν, [17] *ὅτι κατηριθμημένος* 17
ἦν ἐν ἡμῖν καὶ ἔλαχεν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. [18] *οὗτος* 18
μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς
γενόμενος ἐλάκησεν μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐ-
τοῦ· [19] *καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσιν τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλήμ,* 19
ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν Ἀκελ-
*Ps 69, *δαμάχ, τουτ' ἔστιν χωρίον αἵματος.* [20] *γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ* 20
25, (26.) *ψαλμῶν Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοι-*
*Ps 109, *κῶν ἐν αὐτῇ, καί Τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λαβέτω ἕτερος.* [21] *δεῖ* 21
8. *οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ ᾧ εἰσῆλθεν καὶ*
ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος Ἰησοῦς, [22] *ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βα-* 22
πτίσματος Ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήμφθη ἀφ' ἡμῶν,
μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ σὺν ἡμῖν γενέσθαι ἕνα τούτων.
[23] *Καὶ ἔστησαν δύο, Ἰωσὴφ τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν, ὃς* 23
ἐπεκλήθη Ἰοῦστος, καὶ Ματθίαν. [24] *καὶ προσευξάμενοι εἶπαν* 24
Σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων
17. *τῶν δύο ἕνα* [25] *λαβεῖν τὸν τόπον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀπο-* 25
στολῆς, ἀφ' ἧς παρέβη Ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν
ἴδιον. [26] *καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτοῖς, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ* 26
Ματθίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.

---

11. *ἀναληφθείς* 13. *ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον ... Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης* 14. *τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει ... Μαρίᾳ ... καὶ σὺν τοῖς* 15. *ἀδελφῶν: μαθητῶν ... εἴκοσιν* 16. *γραφὴν ταύτην ... τὸν Ἰησοῦν* 17. *ἐν: σύν* 18. *τοῦ μισθοῦ* 19. *Ἀκελδαμά* 20. *λάβοι* 21. *ᾧ: ἐν ᾧ* 22. *ἀνελήφθη ... γενέσθαι σὺν ἡμῖν* 23. *Βαρσαβᾶν* 24. *εἶπον ... ὃν ἐξελέξω* pon post *ἕνα* 25. *τὸν τόπον τὸν κλῆρον ... ἀφ': ἐξ* 26. *αὐτοῖς: αὐτῶν*

II.

Effusio spiritus sancti. Linguarum donum. Petri oratio de vaticiniis Joelis et Davidis. Tria millia ad Christum convertuntur. Credentium communio.

1 Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς *Dt 16, 9 s.
2 ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. [2] καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας καὶ ἐπλήρωσεν
3 ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθεζόμενοι, [3] καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς δια-
μεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέν τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον
4 αὐτῶν, [4] καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο
λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι
5 αὐτοῖς. [5] Ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες
6 εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν· [6] γενομένης
δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθεν τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι
7 ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. [7] ἐξί-
σταντο δὲ καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες Οὐχὶ ἰδοὺ ἅπαντες οὗτοί εἰσιν
8 οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι; [8] καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ
9 ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν, [9] Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ
Ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε
10 καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, [10] Φρυγίαν τε καὶ
Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρή-
νην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι,
11 [11] Κρῆτες καὶ Ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέ-
12 ραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ; [12] ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ
διηποροῦντο, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες Τί ἂν θέλοι τοῦτο
13 εἶναι; [13] ἕτεροι δὲ διαχλευάζοντες ἔλεγον ὅτι γλεύκους μεμεστω-
μένοι εἰσίν.
14 Σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα ἐπῆρεν τὴν φωνὴν
αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς Ἄνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοι-
κοῦντες Ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ
15 ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. [15] οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε
16 οὗτοι μεθύουσιν, ἔστιν γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας, [16] ἀλλὰ τοῦτό
17 ἐστιν τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου [17] Ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις *Joel 2, 28-32.
ἡμέραις, λέγει ὁ θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν (3, 1 ss.)
σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν,
καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν
18 ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται· [18] καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ
ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύ-
19 ματός μου, καὶ προφητεύσουσιν. [19] καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐ-
ρανῷ ἄνω καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα

II. 2. καθήμενοι 4. αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι 7. ἐξίσταντο δὲ πάντες ... λέγοντες πρὸς ἀλλήλους Οὐκ ἰδοὺ πάντες 12. διηπόρουν 13. χλευάζοντες 16. add in fine Ἰωήλ 17. Καὶ ἔσται ... ἐνύπνια

καπνοῦ. 20 ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος καὶ ἡ σελήνη εἰς 20
αἷμα πρὶν ἢ ἐλθεῖν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.
Ro 10, 13. 21 καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἐὰν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσε- 21
ται. 22 Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους· Ἰη- 22
10, 38. σοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀποδεδειγμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς
ὑμᾶς δυνάμεσιν καὶ τέρασιν καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησεν δι' αὐτοῦ
ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς αὐτοὶ οἴδατε, 23 τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ 23
βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον διὰ χειρὸς ἀνόμων προσ-
πήξαντες ἀνείλατε, 24 ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησεν λύσας τὰς ὠδῖνας 24
τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐ-
*Ps 16, 8-11. τοῦ. 25 Δαυὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν Προορώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν 25
μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν ἵνα μὴ σαλευθῶ. 26 διὰ 26
τοῦτο ηὐφράνθη μου ἡ καρδία καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου,
13, 35. ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι, 27 ὅτι οὐκ ἐγκα- 27
ταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδην οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου
ἰδεῖν διαφθοράν. 28 ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με 28
εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου. 29 Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν 29
εἰπεῖν μετὰ παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυίδ,
ὅτι καὶ ἐτελεύτησεν καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἔστιν ἐν ἡμῖν
ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. 30 προφήτης οὖν ὑπάρχων καὶ εἰδὼς 30
*Ps 89, 4. ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ
καθίσαι ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, 31 προϊδὼν ἐλάλησεν περὶ τῆς 31
27. ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅτι οὔτε ἐγκατελείφθη εἰς ᾅδην οὔτε ἡ
σὰρξ αὐτοῦ εἶδεν διαφθοράν. 32 τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ 32
θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες. 33 τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ 33
ὑψωθεὶς τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου λαβὼν παρὰ
τοῦ πατρὸς ἐξέχεεν τοῦτο ὃ ὑμεῖς καὶ βλέπετε καὶ ἀκούετε. 34 οὐ 34
*Ps 110, 1. Mt 22, 44. γὰρ Δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς, λέγει δὲ αὐτός Εἶπεν ὁ
Mc 12, 36. Lc 20, 42. κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου 35 ἕως ἂν θῶ τοὺς 35
He 1, 13. 1Co 15, 25. ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. 36 ἀσφαλῶς οὖν γινω- 36
σκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ κύριον αὐτὸν καὶ Χριστὸν
ἐποίησεν ὁ θεός, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.
Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τὴν καρδίαν, εἶπόν τε πρὸς τὸν 37
Lc 3, 10. 14. Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους Τί ποιήσωμεν, ἄνδρες
ἀδελφοί; 38 Πέτρος δὲ πρὸς αὐτούς Μετανοήσατε, καὶ βαπτι- 38
σθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν
ἁμαρτιῶν, καὶ λήμψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος.
39 ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν καὶ πᾶσιν 39

20. τὴν ἡμέραν 21. ὃς ἄν 22. ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον ... καθὼς καί 23. ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρῶν ... ἀνείλετε 25. Προωρώμην 26. εὐφράνθη ἡ καρδία μου 27. ᾅδου 30. καθίσαι: praem τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν Χριστόν ... ἐπὶ τοῦ θρόνου 31. ὅτι οὐ κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὐδέ 33. τοῦ ἁγίου πνεύματος ... ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε 36. καὶ κύριον: ς^{e} (non ς) om καί ... αὐτόν post Χριστόν pon ... ὁ θεὸς ἐποίησε 37. τῇ καρδίᾳ ... ποιήσομεν 38. δὲ ἔφη ... λήψεσθε

τοῖς εἰς μακρὰν ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. Eph 2, 13.
40 [40] ἑτέροις τε λόγοις πλείοσιν διεμαρτύρατο, καὶ παρεκάλει λέγων
41 Σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. [41] Οἱ μὲν οὖν Phil 2, 15.
ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν
42 ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι· [42] ἦσαν δὲ προσκαρτε-
ροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ, τῇ κλάσει
τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς.
43 Ἐγίνετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος, πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα
44 διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο. [44] πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν
45 ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά, [45] καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς 4, 32 ss.
ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσιν καθότι ἄν τις
46 χρείαν εἶχεν· [46] καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν
ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς
47 ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, [47] αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ
ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς
σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ. 41. 5, 14.

III.

Petrus sanat mendicum claudum et cohortatur stupentem populum ad poenitentiam ac fidem.

1 Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν
2 ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην. [2] καί τις ἀνὴρ χωλὸς
ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' 14, 8.
ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν τοῦ
3 αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν· [3] ὃς
ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν ἠρώτα
4 ἐλεημοσύνην λαβεῖν. [4] ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ
5 Ἰωάννῃ εἶπεν Βλέψον εἰς ἡμᾶς. [5] ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς προσδοκῶν
6 τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. [6] εἶπεν δὲ Πέτρος Ἀργύριον καὶ χρυσίον
οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι
7 Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου περιπάτει. [7] καὶ πιάσας αὐτὸν
τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρεν· παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ
8 βάσεις καὶ τὰ σφυρά, [8] καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη καὶ περιεπάτει, καὶ
εἰσῆλθεν σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἁλλόμενος αἰνῶν
9 τὸν θεόν. [9] καὶ εἶδεν πᾶς ὁ λαὸς αὐτὸν περιπατοῦντα καὶ αἰ-
10 νοῦντα τὸν θεόν· [10] ἐπεγίνωσκόν τε αὐτόν, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ πρὸς
τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ
ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.
11 Κρατοῦντος δὲ αὐτοῦ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην συνέδραμεν
πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ Σολομῶνος 3, 12.

40. διεμαρτύρετο 41. ἀσμένως ἀποδεξάμενοι ... om ἐν 42. καὶ τῇ κλάσει 43. Ἐγένετο

III. 6. ἔγειραι καὶ περιπάτει 8. καὶ αἰνῶν 9. αὐτὸν πᾶς ὁ λαός 10. αὐτός: οὗτος 11. αὐτοῦ: τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ ... πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαός ... Σολομῶντος

ἔκθαμβοι. 12 ἰδὼν δὲ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν Ἄν- 12
δρες Ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς
Lc 20, 37. ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσιν τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; 13 ὁ 13
pp *Ex 3, 6. θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν,
ἐδόξασεν τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς μὲν παρεδώκατε καὶ
ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου
ἀπολύειν· 14 ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ 14
ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, 15 τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς 15
5, 31. ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυ-
ρές ἐσμεν. 16 καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον, ὃν 16
θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις
ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάν-
των ὑμῶν. 17 καὶ νῦν, ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, 17
ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν· 18 ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλεν 18
διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν, παθεῖν τὸν Χριστὸν αὐ-
τοῦ, ἐπλήρωσεν οὕτως. 19 μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς 19
τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσιν καιροὶ
ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου 20 καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκε- 20
χειρισμένον ὑμῖν Χριστὸν Ἰησοῦν, 21 ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι 21
ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ
Lc 1, 70. στόματος τῶν ἁγίων ἀπ' αἰῶνος αὐτοῦ προφητῶν. 22 Μωυσῆς 22
*Dt 18, 15. 19. μὲν εἶπεν ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ
(*Gen 17, 4.) τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα
ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. 23 ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν μὴ 23
ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου ἐξολεθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.
24 καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς 24
ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. 25 ὑμεῖς 25
*Gen 12, 3. ἐστὲ οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης ἧς διέθετο ὁ θεὸς
22, 18. Gal 3, 8. πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ Καὶ ἐν τῷ σπέρ-
ματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς. 26 ὑμῖν 26
πρῶτον ἀναστήσας ὁ θεὸς τὸν παῖδα αὐτοῦ ἀπέστειλεν αὐτὸν
εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν
ὑμῶν.

IV.

Petrus et Johannes capti coram synedrio. Dimittuntur cum interdicto. Supplicatio apostolorum. Communio bonorum; Barnabae liberalitas.

Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ 1
ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι, 2 διαπο- 2

12. om ὁ 13. om μέν 18. αὐτοῦ post προφητῶν pon ... οὕτω 20. προκεκηρυγμένον ... Ἰησοῦν Χριστόν 21. στόμ. πάντων ἁγί. αὐτοῦ προφ. ἀπ' αἰῶνος 22. μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν 23. ἐάν: ἂν ... ἐξολοθρευθήσεται 24. προκατήγγειλαν 25. οἱ υἱοί: om οἱ ... ὑμῶν: ἡμῶν ... om ἐν 26. ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν

νούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν καὶ καταγγέλλειν ἐν
3 τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν, [3] καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς 5, 18.
τὰς χεῖρας καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα
4 ἤδη. [4] πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ
ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡς χιλιάδες πέντε.
5 Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας
6 καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς ἐν Ἱερουσαλήμ, [6] καὶ
Ἄνναν τὸν ἀρχιερέα καὶ Καϊάφαν καὶ Ἰωάννην καὶ Ἀλέξανδρον
7 καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ, [7] καὶ στήσαντες αὐτοὺς
ἐν μέσῳ ἐπυνθάνοντο Ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιή-
8 σατε τοῦτο ὑμεῖς; [8] τότε Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου
εἶπεν πρὸς αὐτούς Ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ
9 Ἰσραήλ, [9] εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώ-
10 που ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται, [10] γνωστὸν ἔστω πᾶσιν 3, 6. 15.
ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ
τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ
11 νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. [11] οὗτός *Ps 118, 22.
ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδόμων, ὁ γενό- Mt 21, 42. pp
12 μενος εἰς κεφαλὴν γωνίας. [12] καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ
σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδο-
13 μένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. [13] Θεωροῦντες δὲ
τὴν τοῦ Πέτρου παρρησίαν καὶ Ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι
ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσιν καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν
14 τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν, [14] τόν τε ἄνθρωπον βλέπον-
τες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν.
15 [15] κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλλον
16 πρὸς ἀλλήλους [16] λέγοντες Τί ποιήσωμεν τοῖς ἀνθρώποις τού-
τοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονεν δι' αὐτῶν, πᾶσιν τοῖς
κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι·
17 [17] ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ἀπει-
λησώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀν- 5, 28. 40.
18 θρώπων. [18] καὶ καλέσαντες αὐτοὺς παρήγγειλαν τὸ καθόλου μὴ
19 φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. [19] ὁ δὲ
Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες εἶπον πρὸς αὐτούς Εἰ δίκαιόν
ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρί- 5, 29.
20 νατε· [20] οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδαμεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ
21 λαλεῖν. [21] οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὑ-
ρίσκοντες τὸ πῶς κολάσωνται αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες
22 ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι· [22] ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων

IV. 4. ὡς: ὡσεὶ 5. τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς Ἱερ. 7. ἐν τῷ μέσῳ 11. τῶν οἰκοδομούντων 12. οὐδέ: οὔτε 14. τε: δέ 15. συνέβαλον 16. ποιήσομεν 18. παρήγγειλαν αὐτοῖς 19. πρὸς αὐτοὺς εἶπον 20. εἴδομεν

τεσσεράκοντα ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν γεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς
ἰάσεως.
Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους καὶ ἀπήγγειλαν 23
ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπαν. [24] οἱ δὲ 24
ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ εἶπαν
*Jer 39, (32), 17. Δέσποτα, σὺ ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θά-
*Ps 2, 1. 2. λασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, [25] ὁ διὰ στόματος Δαυὶδ παι- 25
δός σου εἰπών Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;
[26] παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν 26
ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.
[27] συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον 27
παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρῴδης τε καὶ Πόντιος Πιλᾶτος
σὺν ἔθνεσιν καὶ λαοῖς Ἰσραήλ, [28] ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ 28
βουλή σου προώρισεν γενέσθαι. [29] καὶ τὰ νῦν, κύριε, ἔφιδε ἐπὶ 29
τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παῤῥησίας
πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου [30] ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν εἰς 30
ἴασιν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου
παιδός σου Ἰησοῦ. [31] καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος 31
ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες τοῦ ἁγίου πνεύ-
ματος, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παῤῥησίας.
Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ 32
2, 44. μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ'
ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. [33] καὶ δυνάμει μεγάλῃ ἀπεδίδουν τὸ 33
μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, χάρις
τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. [34] οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν 34
ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦν-
τες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων [35] καὶ ἐτίθουν παρὰ 35
2, 45. τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδετο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις
χρείαν εἶχεν. [36] Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ἀπὸ τῶν 36
ἀποστόλων, ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον υἱὸς παρακλήσεως, Λευί-
της, Κύπριος τῷ γένει, [37] ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας 37
ἤνεγκεν τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκεν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

V.

Ananias et Sapphira. Apostolorum miracula. Capti ab angelo liberantur; iterum in judicium vocati Gamalielis consilio dimittuntur.

Ἀνὴρ δέ τις Ἁνανίας ὀνόματι σὺν Σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐ- 1
τοῦ ἐπώλησεν κτῆμα, [2] καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνει- 2
δυίης καὶ τῆς γυναικός, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας

---

22. τεσσαράκοντα ... ἐγεγόνει 23. εἶπον 24. εἶπον ... σὺ ὁ θεός 25. τοῦ παιδός 27. om ἐν τῇ πόλει ταύτῃ 29. ἔπιδε 30. ἐκτείνειν: add σε 31. ἅπαντες πνεύματος ἁγίου 33. μεγάλῃ δυνάμει 35. διεδίδοτο 36. Ἰωσήφ: Ἰωσῆς ... ἀπό: ὑπό

V. 2. συνειδυίας ... γυναικὸς αὐτοῦ

3 τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. [3] εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Ἀνανία, διὰ
τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ νοσφίσασθαί σε ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χω-
4 ρίου; [4] οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενεν καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ
ὑπῆρχεν; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ
5 ἐψεύσω ἀνθρώποις ἀλλὰ τῷ θεῷ. [5] ἀκούων δὲ ὁ Ἀνανίας τοὺς
λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξεν· καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ
6 πάντας τοὺς ἀκούοντας· [6] ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν
7 αὐτὸν καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. [7] Ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν
διάστημα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς εἰσῆλθεν.
8 [8] ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὴν ὁ Πέτρος Εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χω-
9 ρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπεν Ναί, τοσούτου. [9] ὁ δὲ Πέτρος πρὸς
αὐτήν Τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ
οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοί-
10 σουσιν σέ. [10] ἔπεσεν δὲ παραχρῆμα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ
ἐξέψυξεν· εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ
11 ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. [11] καὶ ἐγένετο φό-
βος μέγας ἐφ᾽ ὅλην τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούον-
τας ταῦτα.

12 Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο σημεῖα καὶ τέρατα
ἐν τῷ λαῷ πολλά· καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ 3, 11.
13 Σολομῶνος· [13] τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς,
14 ἀλλ᾽ ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός· [14] μᾶλλον δὲ προσετίθεντο
15 πιστεύοντες τῷ κυρίῳ, πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν· [15] ὥστε
κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινα-
ρίων καὶ κραβάττων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ
16 τινὶ αὐτῶν. [16] συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων
Ἱερουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων
ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.

17 Ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα
18 αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου [18] καὶ ἐπέβαλον
τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει
19 δημοσίᾳ. [19] ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἀνοίξας τὰς θύρας
20 τῆς φυλακῆς ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπεν [20] Πορεύεσθε καὶ στα-
θέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς
21 ταύτης. [21] ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν
καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν
Ἰσραήλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς.

---

3. om ὁ ... om σε secundum 5. om ὁ ... ἀκούοντας ταῦτα 8. ἀπε-
κρίθη δὲ αὐτῇ 9. ὁ δὲ Πέτρος εἶπε 10. πρός: παρά 12. ἐγίνετο:
ς (non ς^e) ἐγένετο ... Σολομῶντος 15. κλιναρίων: κλινῶν ... κραββά-
των 16. εἰς Ἱερουσαλήμ 18. χεῖρας αὐτῶν 19. ἀνοίξας: ἤνοιξε

22 οἱ δὲ παραγενόμενοι ὑπηρέται οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ· 22
ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν 23 λέγοντες ὅτι τὸ δεσμωτήριον 23
εὕρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶ-
τας ἐπὶ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ ἔσω οὐδένα εὕρομεν. 24 ὡς δὲ 24
ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ τε ἱερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ
ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο.
25 παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες 25
οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκον-
τες τὸν λαόν. 26 Τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις 26
ἤγαγεν αὐτούς, οὐ μετὰ βίας, ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ
λιθασθῶσιν· 27 ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. 27
καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς 28 λέγων Παραγγελίᾳ πα- 28
ρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ, καὶ ἰδοὺ
πεπληρώκατε τὴν Ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε
ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. 29 ἀποκρι- 29
4, 19. θεὶς δὲ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπαν Πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ
μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. 30 ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰη- 30
σοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου· 31 τοῦτον 31
ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσεν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι με-
τάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. 32 καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν 32
αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον
ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. 33 οἱ δὲ ἀκούσαντες 33
διεπρίοντο καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. 34 Ἀναστὰς δέ τις 34
ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος ὀνόματι Γαμαλιήλ, νομοδιδάσκαλος
τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχὺ τοὺς ἀνθρώπους ποιῆ-
σαι, 35 εἶπέν τε πρὸς αὐτούς Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, προσέχετε 35
ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μέλλετε πράσσειν. 36 πρὸ 36
γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτόν,
ᾧ προσεκλίθη ἀνδρῶν ἀριθμὸς ὡς τετρακοσίων, ὃς ἀνῃρέθη, καὶ
πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ διελύθησαν καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν.
37 μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς 37
ἀπογραφῆς καὶ ἀπέστησεν λαὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο,
καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ διεσκορπίσθησαν. 38 καὶ τὰ νῦν 38
λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ ἐάσατε αὐ-
τούς· ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο,
καταλυθήσεται· 39 εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστίν, οὐ δυνήσεσθε καταλῦσαι 39
αὐτούς, μή ποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. 40 ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ, 40
καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους δείραντες παρήγγειλαν
μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπέλυσαν. 41 Οἱ μὲν 41

22. ὑπηρέται παραγενόμενοι 23. ὅτι τὸ μὲν ... ἔξω ἑστῶτας ... ἐπί: πρὸ 25. λέγων ὅτι 28. Οὐ παραγγελίᾳ 29. ὁ Πέτρος ... εἶπον 34. βραχύ τι ... ἀνθρώπους: ἀποστόλους 36. προσεκλίθη: προσεκολλήθη ... ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεί 37. λαὸν ἱκανόν 39. δύνασθε ... αὐτούς: αὐτό 40. ἀπέλυσαν αὐτούς

οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι κα-
42 *τηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος ἀτιμασθῆναι·* [42] *πᾶσάν τε ἡμέ-*
ραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ
εὐαγγελιζόμενοι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

VI.

Septem diaconi pauperum curam habentes. Stephanus impietatis accusatus.

1 *Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν ἐγέ-*
νετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι πα-
ρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν.
2 [2] *προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπαν*
Οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ δια-
3 *κονεῖν τραπέζαις.* [3] *ἐπισκέψασθε οὖν, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν*
μαρτυρουμένους ἑπτὰ πλήρεις πνεύματος καὶ σοφίας, οὓς κα-
4 *ταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης·* [4] *ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ*
5 *τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν.* [5] *καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος*
ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους, καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα
πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον καὶ Πρόχο-
ρον καὶ Νικάνορα καὶ Τίμωνα καὶ Παρμενᾶν καὶ Νικόλαον
6 *προσήλυτον Ἀντιοχέα,* [6] *οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων,*
καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.
7 *Καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανεν, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς*
τῶν μαθητῶν ἐν Ἰερουσαλὴμ σφόδρα, πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων
ὑπήκουον τῇ πίστει.
8 *Στέφανος δὲ πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα*
9 *καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ.* [9] *ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς*
συναγωγῆς τῆς λεγομένης Λιβερτίνων καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξαν-
δρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ Ἀσίας συνζητοῦντες τῷ Στε-
10 *φάνῳ,* [10] *καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι*
11 *ᾧ ἐλάλει.* [11] *τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας ὅτι ἀκηκόαμεν αὐ-*
τοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς Μωυσῆν καὶ τὸν θεόν,
12 [12] *συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς*
γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ
13 *συνέδριον,* [13] *ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας Ὁ ἄνθρω-*
πος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου
14 *καὶ τοῦ νόμου·* [14] *ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἰησοῦς ὁ*
Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἀλλάξει τὰ
15 *ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωυσῆς.* [15] *καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν*

---

41. *κατηξιώθησαν* ante *ἀτιμασθῆναι* pon ... *ὀνόματος αὐτοῦ* 42. *Ἰησοῦν τὸν Χριστόν*

VI. 2. *εἶπον* 3. *πνεύματος ἁγίου* ... ς° (non ς) *καταστήσωμεν* 8. *χάριτος: πίστεως* 9. *συζητοῦντες* 13. *ῥήματα βλάσφημα* ... *ἁγίου τούτου*

ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

VII.

Stephani oratio de varia continuaque Dei gratia in populum contumacem et perfidum. Interpellatus lapidatur.

Εἶπεν δὲ ὁ ἀρχιερεύς Εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει; 2 ὁ δὲ ἔφη 1 2
Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη
τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πρὶν ἢ κατοι-
*Gn 12, 1. κῆσαι αὐτὸν ἐν Χαῤῥάν, 3 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν Ἔξελθε ἐκ τῆς 3
γῆς σου καὶ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν ἣν ἄν σοι
*Gn 12, 5. δείξω. 4 τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων κατῴκησεν ἐν Χαῤῥάν. 4
κἀκεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μετῴκισεν αὐτὸν
εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε, 5 καὶ οὐκ ἔδωκεν 5
*Gn 12, 7. αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ βῆμα ποδός, καὶ ἐπηγγείλατο
δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ᾽
*Gn 15, 13, 14. αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. 6 ἐλάλησεν δὲ οὕτως ὁ θεός, ὅτι 6
ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν
αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια· 7 καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύ- 7
σουσιν κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ θεός, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται καὶ
*Gn 17, 10. λατρεύσουσίν μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. 8 καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην 8
περιτομῆς· καὶ οὕτως ἐγέννησεν τὸν Ἰσαὰκ καὶ περιέτεμεν αὐτὸν
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, καὶ ὁ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ, καὶ ὁ Ἰακὼβ τοὺς
*Gn 37, 28. 39, 2. δώδεκα πατριάρχας. 9 Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσὴφ 9
ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ, 10 καὶ ἐξεί- 10
*Gn 41, 40. λατο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν
καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν
*Gn 41, 54. αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ᾽ Αἴγυπτον καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. 11 ἦλ- 11
θεν δὲ λιμὸς ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν Αἰγύπτου καὶ Χαναὰν καὶ θλῖψις
μεγάλη, καὶ οὐχ ηὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. 12 ἀκού- 12
*Gn 42, 45. σας δὲ Ἰακὼβ ὄντα σιτία εἰς Αἴγυπτον ἐξαπέστειλεν τοὺς πατέρας
*Gn 45, 1. ἡμῶν πρῶτον· 13 καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη Ἰωσὴφ τοῖς 13
ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ Φαραὼ τὸ γένος Ἰωσήφ.
*Gn 45, 9. 46, 27. 14 ἀποστείλας δὲ Ἰωσὴφ μετεκαλέσατο Ἰακὼβ τὸν πατέρα αὐτοῦ 14
*Dt 10, 22. καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε. 15 καὶ 15
*Gn 49, 33. κατέβη Ἰακώβ, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, 16 καὶ 16
*Jos 24, 32. μετετέθησαν εἰς Συχὲμ καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ᾧ ὠνήσατο
*Gn 49, 30. 23, Ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμὼρ τοῦ Συχέμ.
17. 33, 19. 17 καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὡμολόγησεν ὁ 17

VII. 3. καὶ τῆς: καὶ ἐκ τῆς ... om τήν 5. αὐτῷ δοῦναι εἰς κατάσχεσιν αὐτήν 7. δουλεύσωσι 10. ἐξείλετο 11. εὕρισκον 12. σῖτα ἐν Αἰγύπτῳ 13. τὸ γένος τοῦ Ἰωσήφ 14. Ἰακώβ post αὐτοῦ pon ... συγγένειαν αὐτοῦ 15. καὶ κατέβη: κατέβη δέ ... Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον 16. ᾧ: ὃ ..., Ἐμμόρ 17. ὡμολόγησεν: ὤμοσεν

θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, *Ex 1, 7 s
18 18 ἄχρι οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ.
19 19 οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν ἐκάκωσεν τοὺς πατέρας *Ex 1, 10.
τοῦ ποιεῖν τὰ βρέφη ἔκθετα αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι.
20 20 Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωυσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ. ὃς *Ex 2, 2 ss.
21 ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός· 21 ἐκτεθέντα δὲ
αὐτὸν ἀνείλατο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν
22 ἑαυτῇ εἰς υἱόν. 22 καὶ ἐπαιδεύθη Μωυσῆς ἐν πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυ-
23 πτίων· ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ. 23 ὡς δὲ ἐπλη-
ροῦτο αὐτῷ τεσσερακονταέτης χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν
αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ.
24 24 καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ *Ex 2, 11 s.
25 καταπονουμένῳ πατάξας τὸν Αἰγύπτιον. 25 ἐνόμιζεν δὲ συνιέναι
τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν σωτηρίαν αὐ-
26 τοῖς· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. 26 τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχο- *Ex 2, 13.
μένοις, καὶ συνήλλασσεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην εἰπών Ἄνδρες, ἀδελ-
27 φοί ἐστε· ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; 27 ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον *Ex 2, 14 ss.
ἀπώσατο αὐτὸν εἰπών Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν
28 ἐφ᾽ ἡμῶν; 28 μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις ὃν τρόπον ἀνεῖλες ἐχθὲς
29 τὸν Αἰγύπτιον; 29 ἔφυγεν δὲ Μωυσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ
30 ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ Μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο. 30 Καὶ
πληρωθέντων ἐτῶν τεσσεράκοντα ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ *Ex 3, 2 ss.
31 ὄρους Σινᾶ ἄγγελος ἐν πυρὶ φλογὸς βάτου. 31 ὁ δὲ Μωυσῆς ἰδὼν
ἐθαύμαζεν τὸ ὅραμα· προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι ἐγένετο
32 φωνὴ κυρίου 32 Ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς Ἀβραὰμ Mt 22, 32. pp
καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος Μωυσῆς οὐκ
33 ἐτόλμα κατανοῆσαι. 33 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ κύριος Λῦσον τὸ ὑπόδημα
τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐφ᾽ ᾧ ἕστηκας γῆ ἁγία ἐστίν.
34 34 ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ
στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς· καὶ νῦν
35 δεῦρο ἀποστείλω σε εἰς Αἴγυπτον. 35 Τοῦτον τὸν Μωυσῆν, ὃν 27.
ἠρνήσαντο εἰπόντες Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν;
τοῦτον ὁ θεὸς καὶ ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέσταλκεν σὺν χειρὶ
36 ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. 36 οὗτος ἐξήγαγεν
αὐτοὺς ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν ἐρυθρᾷ
37 θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσεράκοντα. 37 οὗτός ἐστιν ὁ 3, 22. *Dt 18, 15.
Μωυσῆς ὁ εἴπας τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει ὁ

---

18. ἄχρις 19. πατέρας ἡμῶν ... ἔκθετα post ποιεῖν pon 20. πατρὸς αὐτοῦ 21. ἀνείλετο 22. ἐν πάσῃ: om ἐν ... ἐν ἔργοις ... om αὐτοῦ 23. τεσσαράκοντα 25. ἀδελφοὺς αὐτοῦ ... αὐτοῖς σωτηρίαν 26. τῇ τε: ς° (non ς) τῇ δὲ ... συνήλασεν ... ἐστε ὑμεῖς 27. ἐφ᾽ ἡμᾶς 28. χθὲς 30. τεσσαράκοντα ... ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρός 31. ἐθαύμασε ... κυρίου πρὸς αὐτὸν 32. καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ 33. ἐφ᾽ ᾧ: ἐν ᾧ 34. ἀποστελῶ 35. καὶ ἄρχοντα: om καὶ ... ἀπέστειλεν ... σύν: ἐν 36. γῇ Αἰγύπτου ... τεσσαράκοντα 37. εἶπας: εἰπών

*Ex 19,3. θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. 38 οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος 38
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος
αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια
ζῶντα δοῦναι ἡμῖν, 39 ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πα- 39
τέρες ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν
εἰς Αἴγυπτον, 40 εἰπόντες τῷ Ἀαρών Ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἳ προ- 40
*Ex 32,1. πορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωυσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς
*Ex 32,6. Αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. 41 καὶ ἐμοσχοποίησαν 41
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ
*Jer 19,13. εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. 42 ἔστρεψεν δὲ ὁ 42
θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ,
*Am 5,25-27. καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν Μὴ σφάγια καὶ θυσίας
προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσεράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραήλ,
43 καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον τοῦ 43
θεοῦ Ῥεφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς; καὶ
μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος. 44 Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου 44
*Ex 25,40. ἦν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν
τῷ Μωυσῇ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑωράκει, 45 ἣν καὶ 45
*Jos 3,14. εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατα-
σχέσει τῶν ἐθνῶν ὧν ἐξῶσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων
*Ps 132,5. ἡμῶν ἕως τῶν ἡμερῶν Δαυίδ· 46 ὃς εὗρεν χάριν ἐνώπιον τοῦ 46
*1 Reg 6,1. θεοῦ καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ Ἰακώβ. 47 Σολομὼν 47
δὲ οἰκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον. 48 ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιή- 48
17, 24. *Es 66, 1 s. τοις κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει 49 Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, 49
ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι,
λέγει κύριος, ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; 50 οὐχὶ ἡ χείρ 50
μου ἐποίησεν πάντα ταῦτα; 51 Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι 51
τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντι-
πίπτετε, καθὼς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. 52 τίνα τῶν προφη- 52
τῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προ-
καταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου οὗ νῦν ὑμεῖς
προδόται καὶ φονεῖς ἐγένεσθε, 53 οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς 53
Gal 3,19. Heb 2,2. διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.

Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν καὶ 54
ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. 55 ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύμα- 55
τος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδεν δόξαν θεοῦ καὶ Ἰησοῦν
Mt 26,64. ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ, 56 καὶ εἶπεν Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρα- 56
νοὺς διηνοιγμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα
τοῦ θεοῦ. 57 Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν 57
καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν, 58 καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς 58

---

37. κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ... ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε 39. ἀλλ' ... ταῖς καρδίαις 42. τεσσαράκοντα 43. θεοῦ ὑμῶν Ῥεμφάν 44. ἦν ἐν τοῖς ... ς (non ς^{e}) om ἐν ... Μωσῇ 47. ᾠκοδόμησεν 48. χειροποιήτοις ναοῖς 50. ταῦτα πάντα 52. γεγένησθε 56. ἀνεῳγμένους

πόλεως ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια παρὰ
59 τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου, 59 καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν
Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ
60 πνεῦμά μου. 60 θεὶς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ Κύριε, Lc 23, 46.
μὴ στήσῃς αὐτοῖς ταύτην τὴν ἁμαρτίαν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοι- Lc 23, 34.
(8, 1) μήθη. (8, 1.) Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ.

VIII.

Saulus saeviens. Philippus in Samaria. Simon magus et Petrus.
Philippus et Aethiops Candaces.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκ-
κλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις· πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ τὰς
2 χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας πλὴν τῶν ἀποστόλων. 2 συνε-
κόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν
3 μέγαν ἐπ᾽ αὐτῷ. 3 Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ
τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρε-
δίδου εἰς φυλακήν.
4 Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον·
5 5 Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας ἐκήρυσσεν αὐ-
6 τοῖς τὸν Χριστόν. 6 προσεῖχον δὲ οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ
τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ
7 σημεῖα ἃ ἐποίει. 7 πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα,
βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχοντο· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ
8 χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν· 8 ἐγένετο δὲ πολλὴ χαρὰ ἐν τῇ πόλει
9 ἐκείνῃ. 9 Ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι Σίμων προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει
μαγεύων καὶ ἐξιστάνων τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα
10 ἑαυτὸν μέγαν, 10 ᾧ προσεῖχον ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου λέγοντες
11 Οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ καλουμένη μεγάλη. 11 προσ-
εῖχον δὲ αὐτῷ διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι
12 αὐτούς. 12 ὅτι δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ περὶ
τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβα-
13 πτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. 13 ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπί-
στευσεν, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ, θεωρῶν
14 τε δυνάμεις καὶ σημεῖα γινόμενα ἐξίστατο. 14 ἀκούσαντες δὲ οἱ
ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ Σαμάρεια τὸν λόγον
15 τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς Πέτρον καὶ Ἰωάννην, 15 οἵτινες
καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν ὅπως λάβωσιν πνεῦμα ἅγιον·
16 16 οὐδέπω γὰρ ἦν ἐπ᾽ οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός, μόνον δὲ βε-
17 βαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. 17 τότε

---

58. τὰ ἱμάτια αὐτῶν 60. τὴν ἁμαρτίαν ταύτην

VIII. 1. δέ secundum: τε 6. δέ: τε 7. μεγάλῃ φωνῇ ἐξήρχετο 8. καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη 9. ἐξιστάνων: ἐξιστῶν 10. πάντες ἀπό ... om καλουμένη 12. τὰ περὶ ... τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ 13. σημεῖα καὶ δυνάμεις μεγάλας γινομένας 14. τὸν Πέτρον 16. οὔπω

ἐπετίθεσαν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον.
18 ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν 18
ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα
19 λέγων Δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς 19
χεῖρας λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. 20 Πέτρος δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν 20
Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ
θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. 21 οὐκ ἔστιν σοι μερὶς 21
οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐ-
θεῖα ἔναντι τοῦ θεοῦ. 22 μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου 22
ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ κυρίου εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια
τῆς καρδίας σου· 23 εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας 23
ὁρῶ σε ὄντα. 24 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν Δεήθητε ὑμεῖς 24
ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰ-
ρήκατε.

Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ 25
κυρίου ὑπέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα, πολλάς τε κώμας τῶν Σαμα-
ρειτῶν εὐηγγελίζοντο.

Ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησεν πρὸς Φίλιππον λέγων Ἀνάστηθι 26
καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν
ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος. 27 καὶ ἀναστὰς 27
ἐπορεύθη, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχος δυνάστης Κανδάκης
βασιλίσσης Αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐλη-
λύθει προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ, 28 ἦν τε ὑποστρέφων καθή- 28
μενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ ἀναγινώσκων τὸν προφήτην Ἡσαΐαν.
29 εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ Πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ 29
ἅρματι τούτῳ. 30 προσδραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ 30
ἀναγινώσκοντος Ἡσαΐαν τὸν προφήτην, καὶ εἶπεν Ἆρά γε γι-
νώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; 31 ὁ δὲ εἶπεν Πῶς γὰρ ἂν δυναίμην 31
ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέν τε τὸν Φίλιππον ἀναβάντα
καθίσαι σὺν αὐτῷ. 32 ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν 32
*Es 53, 7. 8. ἦν αὕτη Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον
τοῦ κείραντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.
33 ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν δὲ γενεὰν 33
αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.
34 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ εἶπεν Δέομαί σου, περὶ 34
τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ ἢ περὶ ἑτέρου τινός;
35 ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ 35
τῆς γραφῆς ταύτης εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν. 36 ὡς δὲ 36
ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ, καί φησιν ὁ εὐ-

17. ἐπετίθουν 18. ἰδών: θεασάμενος ... τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον 19. ἐάν: ς (non ςe) ἄν 21. ἔναντι: ἐνώπιον 22. κυρίου: θεοῦ 25. ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ ... εὐηγγελίσαντο 27. τῆς βασιλίσσης 28. καὶ καθήμενος ... ἀναγινώσκων: καὶ ἀνεγίνωσκε 30. τὸν προφήτην Ἡσαΐαν 32. κείροντος

38 νοῦχος Ἰδοὺ ὕδωρ· τί κωλύει με βαπτισθῆναι; [38] καὶ ἐκέλευσεν
στῆναι τὸ ἅρμα, καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ τε
39 Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. [39] ὅτε δὲ ἀνέ-
βησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασεν τὸν Φίλιππον, καὶ
οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐ-
40 τοῦ χαίρων. [40] Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς Ἄζωτον, καὶ διερχόμενος
εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς Και-
σάρειαν.

IX.

Saulus divina voce convertitur et Damasci ab Anania baptizatur. Insidiantibus Judaeis fugit Hierosolymam indeque Tarsum. Petrus Lyddae Aeneam sanat, Joppes Tabitham in vitam revocat.

1 Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μα- 22, 3 ss. 26, 12 ss.
2 θητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ [2] ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ
ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινας
εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ
3 εἰς Ἱερουσαλήμ. [3] ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν
τῇ Δαμασκῷ, ἐξαίφνης τε περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἐκ τοῦ οὐ-
4 ρανοῦ, [4] καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσεν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ
5 Σαοὺλ Σαούλ, τί με διώκεις; [5] εἶπεν δέ Τίς εἶ, κύριε; ὁ δέ 1 Co 15, 8.
6 Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. [6] ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε
7 εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι ὅ τι σε δεῖ ποιεῖν. [7] οἱ δὲ
ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν
8 τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. [8] ἠγέρθη δὲ Σαῦλος ἀπὸ
τῆς γῆς, ἠνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδὲν ἔβλεπεν·
9 χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. [9] καὶ ἦν ἡμέ-
ρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν.
10 Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπεν
πρὸς αὐτὸν ἐν ὁράματι ὁ κύριος Ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν Ἰδοὺ ἐγώ,
11 κύριε. [11] ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν Ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν
ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦ-
12 λον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται, [12] καὶ εἶδεν ἄν-
δρα Ἀνανίαν ὀνόματι εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα ὅπως
13 ἀναβλέψῃ. [13] ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας Κύριε, ἤκουσα ἀπὸ πολ-
λῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ τοῖς ἁγίοις σου ἐποίησεν

---

37. εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος· Εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε· Πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

IX. 3. καὶ ἐξαίφνης περιήστρ. (sic ed. 1624; aliae edd. Elz. aliquot: περιέστρ.) ... ἐκ: ἀπό 5. ὁ δὲ κύριος εἶπεν ... add in fine σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. [6] Τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε· Κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· Ἀνάστηθι ... ὅ τι: τί 7. ἐννεοί 8. ὁ Σαῦλος ... ἀνεῳγμένων ... οὐδέν: οὐδένα 10. ὁ κύριος ἐν ὁράματι 12. ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι Ἀνανίαν 13. ὁ Ἀνανίας ... ἀκήκοα ... ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου

ἐν Ἱερουσαλήμ· [14] καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων
2. δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. [15] εἶπεν δὲ 15
πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος Πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς ἐστίν μοι
οὗτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν τε καὶ βασι-
λέων υἱῶν τε Ἰσραήλ· [16] ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν 16
ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. [17] Ἀπῆλθεν δὲ Ἀνανίας καὶ 17
εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπεν
Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέν με, Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν
τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου.
[18] καὶ εὐθέως ἀπέπεσαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὡσεὶ λεπίδες 18
ἀνέβλεψέν τε, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη, [19] καὶ λαβὼν τροφὴν 19
ἐνίσχυσεν.

Ἐγένετο δὲ μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς,
[20] καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσεν τὸν Ἰησοῦν, ὅτι 20
οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. [21] ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούον- 21
8, 1 ss. τες καὶ ἔλεγον Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς
9, 2. ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐλήλυθεν ἵνα
δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς; [22] Σαῦλος δὲ μᾶλ- 22
λον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχυνεν τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦν-
τας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός. [23] Ὡς 23
2 Cor 11, 32. 33. δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνε-
λεῖν αὐτόν· [24] ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. παρε- 24
τηροῦντο δὲ καὶ τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν
ἀνέλωσιν· [25] λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς διὰ τοῦ 25
τείχους καθῆκαν χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.

Gal 1, 18 s. Παραγενόμενος δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς 26
μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτόν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἔστιν
μαθητής. [27] Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἤγαγεν πρὸς τοὺς 27
ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδεν τὸν κύ-
ριον καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαῤῥησιάσατο
ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ. [28] καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος καὶ 28
ἐκπορευόμενος εἰς Ἱερουσαλήμ, παῤῥησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι
τοῦ κυρίου, [29] ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς· 29
οἱ δὲ ἐπεχείρουν ἀνελεῖν αὐτόν. [30] ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κα- 30
11, 25. τήγαγον αὐτὸν εἰς Καισάρειαν καὶ ἐξαπέστειλαν εἰς Ταρσόν.

Ἡ μὲν οὖν ἐκκλησία καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας 31
καὶ Σαμαρείας εἶχεν εἰρήνην, οἰκοδομουμένη καὶ πορευομένη τῷ

---

15. μοι ἐστίν ... om τε prius 18. ἀπέπεσον ... αὐτοῦ post ὀφθαλμῶν pon .. ἀνέβλ. τε παραχρῆμα 19. Ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος 20. Ἰησοῦν: Χριστόν 21. ἐληλύθει 24. παρετήρουν τε τάς 25. καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους 26. Παραγενόμενος δὲ ὁ Σαῦλος εἰς Ἱερουσαλήμ ... ὅτι ἐστί 27. τοῦ Ἰησοῦ 28. ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ παῤῥησιαζόμενος ... τοῦ κυρίου Ἰησοῦ 29. αὐτὸν ἀνελεῖν 30. ἐξαπέστειλαν αὐτόν 31. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ... εἶχον ... οἰκοδομούμεναι ... πορευόμεναι

φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπλη-
32 θύνετο. [32] ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων κατελθεῖν
33 καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας Λύδδα. [33] εὗρεν δὲ
ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα ὀνόματι Αἰνέαν ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον
34 ἐπὶ κραβάττου, ὃς ἦν παραλελυμένος. [34] καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέ-
τρος Αἰνέα, ἰᾶταί σε Ἰησοῦς ὁ Χριστός· ἀνάστηθι καὶ στρῶσον
35 σεαυτῷ. καὶ εὐθέως ἀνέστη, [35] καὶ εἶδαν αὐτὸν πάντες οἱ κα-
τοικοῦντες Λύδδα καὶ τὸν Σάρωνα, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν
κύριον.
36 Ἐν Ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβιθά, ἣ διερμη-
νευομένη λέγεται Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἔργων ἀγαθῶν καὶ
37 ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει. [37] ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν· λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν
38 ὑπερῴῳ. [38] ἐγγὺς δὲ οὔσης Λύδδης τῇ Ἰόππῃ οἱ μαθηταὶ ἀκού-
σαντες ὅτι Πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς
39 αὐτὸν παρακαλοῦντες Μὴ ὀκνήσῃς διελθεῖν ἕως ἡμῶν. [39] ἀναστὰς
δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ
ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι καὶ
ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ᾽ αὐτῶν οὖσα ἡ
40 Δορκάς. [40] ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος θεὶς τὰ γόνατα Mt 9, 25
προσηύξατο, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα εἶπεν Ταβιθὰ ἀνά-
στηθι. ἡ δὲ ἤνοιξεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν
41 Πέτρον ἀνεκάθισεν. [41] δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν,
φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν.
42 [42] γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ᾽ ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ ἐπίστευσαν
43 πολλοὶ ἐπὶ τὸν κύριον. [43] ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν
ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ. 10, 6.

X.

Cornelius divinitus admonitus Petrum visione animalium perculsum arcessit Caesaream. Ipsi gentiles spiritu sancto imbuti.

1 Ἀνὴρ δέ τις ἐν Καισαρείᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατοντάρχης
2 ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς, [2] εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος
τὸν θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολ-
3 λὰς τῷ λαῷ καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός, [3] εἶδεν ἐν ὁρά- 10, 30 ss.
ματι φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐνάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ
4 εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντα αὐτῷ Κορνήλιε. [4] ὁ δὲ ἀτενί-
σας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπεν Τί ἐστιν, κύριε; εἶπεν δὲ
αὐτῷ Αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς

---

31. ἐπληθύνοντο 32. Λύδδαν 33. Αἰνέαν ὀνόματι ... ἐπὶ κραββάτῳ 35. εἶδον ... Λύδδαν ... ς (non ςe) Σαρωνᾶν 36. ἀγαθῶν ἔργων 38. ὀκνήσῃς: ὀκνῆσαι ... ἡμῶν: αὐτῶν 42. πολλοὶ ἐπίστευσαν
X. 1. τις ἦν

11, 13. μνημόσυνον ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ. 5 καὶ νῦν πέμψον ἄνδρας εἰς 5
Ἰόππην καὶ μετάπεμψαι Σίμωνά τινα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος·
6 οὗτος ξενίζεται παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστὶν οἰκία παρὰ 6
θάλασσαν. 7 ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν αὐτῷ, φωνήσας 7
δύο τῶν οἰκετῶν καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων
αὐτῷ, 8 καὶ ἐξηγησάμενος ἅπαντα αὐτοῖς ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς 8
τὴν Ἰόππην.

Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγι- 9
ζόντων ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι περὶ ὥραν
ἕκτην. 10 ἐγένετο δὲ πρόσπεινος καὶ ἤθελεν γεύσασθαι· παρα- 10
11, 5 ss. σκευαζόντων δὲ αὐτῶν ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις, 11 καὶ θεωρεῖ 11
τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον καὶ καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην
μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, 12 ἐν ᾧ ὑπῆρ- 12
χεν πάντα τὰ τετράποδα καὶ ἑρπετὰ τῆς γῆς καὶ πετεινὰ τοῦ
οὐρανοῦ. 13 καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν Ἀναστὰς Πέτρε θῦσον 13
καὶ φάγε. 14 ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν Μηδαμῶς, κύριε, ὅτι οὐδέποτε 14
ἔφαγον πᾶν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον. 15 καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευ- 15
τέρου πρὸς αὐτόν Ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν σὺ μὴ κοίνου. 16 τοῦτο 16
δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ εὐθὺς ἀνελήμφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν
οὐρανόν. 17 ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος, τί ἂν εἴη τὸ 17
ὅραμα ὃ εἶδεν, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ
Κορνηλίου διερωτήσαντες τὴν οἰκίαν τοῦ Σίμωνος ἐπέστησαν ἐπὶ
τὸν πυλῶνα, 18 καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ Σίμων ὁ ἐπικα- 18
λούμενος Πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται. 19 Τοῦ δὲ Πέτρου διενθυμου- 19
μένου περὶ τοῦ ὁράματος εἶπεν τὸ πνεῦμα αὐτῷ Ἰδοὺ ἄνδρες
ζητοῦσίν σε· 20 ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς 20
μηδὲν διακρινόμενος, ὅτι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. 21 καταβὰς δὲ 21
Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶπεν Ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ
αἰτία δι' ἣν πάρεστε; 22 οἱ δὲ εἶπαν Κορνήλιος ἑκατοντάρχης, 22
ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεόν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ
ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου
μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ
σοῦ. 23 εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισεν. 23

Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς ἐξῆλθεν σὺν αὐτοῖς, καί τινες τῶν
ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ. 24 τῇ δὲ ἐπαύριον 24
εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καισάρειαν· ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν

4. ἔμπροσθεν: ἐνώπιον 5. εἰς Ἰόππην ἄνδρας ... om τινα 6. add in fine οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν 7. αὐτῷ prius: τῷ Κορνηλίῳ ... οἰκετῶν αὐτοῦ 8. αὐτοῖς ἅπαντα 10. αὐτῶν: ἐκείνων ... ἐγένετο: ἐπέπεσεν 11. καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν ... δεδεμένον καὶ καθιέμενον 12. πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ κ. τὰ πετεινὰ τ. οὐρ. 14. καί: ἢ 16. εὐθύς: πάλιν ... ἀνελήφθη 17. οἰκίαν Σίμωνος 19. ἐνθυμουμένου ... αὐτῷ post εἶπεν pon ... ἄνδρες τρεῖς 20. διότι 21. τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου πρὸς αὐτόν 22. εἶπον 23. ἀναστὰς ὁ Πέτρος , .. τῆς Ἰόππης 24. τῇ δέ: καὶ τῇ ... εἰσῆλθον

αὐτούς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους
25 φίλους. 25 Ὡς δὲ ἐγένετο τοῦ εἰσελθεῖν τὸν Πέτρον, συναντήσας
26 αὐτῷ ὁ Κορνήλιος πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησεν. 26 ὁ δὲ
Πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν λέγων Ἀνάστηθι· κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός
27 εἰμι. 27 καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθεν, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας
28 πολλούς, 28 ἔφη τε πρὸς αὐτούς Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν
ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· κἀμοὶ
ἔδειξεν ὁ θεὸς μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον·
29 29 διὸ καὶ ἀναντιῤῥήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι οὖν,
30 τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με; 30 καὶ ὁ Κορνήλιος ἔφη Ἀπὸ τετάρ- 10, 3 ss.
της ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων καὶ τὴν ἐνάτην
προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου
31 ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ 31 καί φησιν Κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ
προσευχὴ καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
32 32 πέμψον οὖν εἰς Ἰόππην καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα ὃς ἐπικα- 11, 13.
λεῖται Πέτρος· οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος βυρσέως παρὰ
33 θάλασσαν, ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι. 33 ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα
πρὸς σέ, σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες
ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστετα-
34 γμένα σοι ἀπὸ τοῦ θεοῦ. 34 Ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα εἶπεν
Ἐπ᾽ ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστιν προσωπολήμπτης ὁ Ro 2, 11.
35 θεός, 35 ἀλλ᾽ ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος
36 δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστίν, 36 τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλεν τοῖς
υἱοῖς Ἰσραὴλ εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· οὗτός
37 ἐστιν πάντων κύριος. 37 ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ᾽
ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας μετὰ τὸ Mt 4, 17.
38 βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης, 38 Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέθ, ὡς
ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν
εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ
39 τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ᾽ αὐτοῦ, 39 καὶ ἡμεῖς μάρτυρες 2, 32. 3, 15.
πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἱερουσα- 5, 30.
40 λήμ, ὃν καὶ ἀνεῖλαν κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. 40 τοῦτον ὁ θεὸς
41 ἤγειρεν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι, 41 οὐ
παντὶ τῷ λαῷ ἀλλὰ μάρτυσιν τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Lc 24, 43. Jo 21, 13.
θεοῦ, ἡμῖν οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ
42 ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· 42 καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ
λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ
43 θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. 43 τούτῳ πάντες οἱ προφῆται 17, 31. 3, 24.
μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ
πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.
44 Ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα ἐπέπεσεν τὸ

25. om τοῦ 26. αὐτὸν ἤγειρε 28. κἀμοί: καὶ ἐμοί ... ὁ θεὸς ἔδειξε
30. ἐννάτην ὥραν 33. ἀπό: ὑπό 34. προσωπολήπτης 38. Ναζαρέτ
39. ἡμεῖς ἐσμεν ... καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ· ὃν ἀνεῖλον

πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. 45 καὶ 45
ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ Πέτρῳ, ὅτι
καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται·
2, 4. 46 ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν 46
8, 36. θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος 47 Μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύνα- 47
ταί τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
ἔλαβον καθὼς καὶ ἡμεῖς; 48 προσέταξέν τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι 48
ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέ-
ρας τινάς.

XI.

Petrus Hierosolymae visionem animalium remque cum Cornelio gestam exponit. Barnabas et Saulus. Christiani Antiochiae. Agabus.

Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ 1
τὴν Ἰουδαίαν ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.
2 ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱερουσαλήμ, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν 2
οἱ ἐκ περιτομῆς 3 λέγοντες ὅτι εἰσῆλθες πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν 3
10, 25 ss. ἔχοντας καὶ συνέφαγες αὐτοῖς. 4 ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος ἐξετί- 4
10, 9 ss. θετο αὐτοῖς καθεξῆς λέγων 5 Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσ- 5
ευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι
ὡς ὀθόνην μεγάλην τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
καὶ ἦλθεν ἄχρι ἐμοῦ· 6 εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν καὶ εἶδον τὰ 6
τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ. 7 ἤκουσα δὲ καὶ φωνῆς λεγούσης μοι Ἀναστὰς 7
Πέτρε θῦσον καὶ φάγε. 8 εἶπον δέ Μηδαμῶς, κύριε, ὅτι κοινὸν 8
ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. 9 ἀπεκρίθη 9
δὲ φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ Ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν σὺ
μὴ κοίνου. 10 τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ ἀνεσπάσθη πάλιν 10
ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. 11 καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέ- 11
στησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας
10, 20. πρός με. 12 εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμά μοι συνελθεῖν αὐτοῖς. ἦλθον 12
δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον
τοῦ ἀνδρός. 13 ἀπήγγειλέν τε ἡμῖν πῶς εἶδεν τὸν ἄγγελον ἐν τῷ 13
10, 5. 22. οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ Ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην
καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, 14 ὃς λαλήσει 14
ῥήματα πρὸς σὲ ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. 15 ἐν 15
10, 44. δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν ἐπέπεσεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐ-
τοὺς ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. 16 ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος 16
1, 5. κυρίου, ὡς ἔλεγεν Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βα-
πτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. 17 εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν 17

XI. 2. ὅτε δέ: καὶ ὅτε ... Ἱεροσόλυμα 3. εἰσῆλθες post ἔχοντας pon 5. ἄχρις 7. δὲ καί: om καί 8. πᾶν κοινόν 9. ἀπεκρίθη δέ μοι 10. πάλιν ἀνεσπάσθη 12. μοι τὸ πνεῦμα ... αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενον 13. Ἰόππην ἄνδρας

αὐτοῖς ὁ θεὸς ὡς καὶ ἡμῖν, πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν
18 Χριστόν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν; [18] ἀκού-
σαντες δὲ ταῦτα ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες Ἄρα
γε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν.
19 Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης 8, 1. 4.
ἐπὶ Στεφάνῳ διῆλθον ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας,
20 μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίοις. [20] ἦσαν δέ
τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες ἐλθόντες
εἰς Ἀντιόχειαν ἐλάλουν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εὐαγγελιζόμενοι τὸν
21 κύριον Ἰησοῦν. [21] καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν, πολύς τε
22 ἀριθμὸς ὁ πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. [22] Ἠκούσθη δὲ
ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ περὶ αὐτῶν,
23 καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν διελθεῖν ἕως Ἀντιοχείας· [23] ὃς παρα-
γενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐχάρη, καὶ παρεκάλει
24 πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ, [24] ὅτι ἦν
ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ
25 προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. [25] ἐξῆλθεν δὲ εἰς Ταρσὸν 9, 30.
26 ἀναζητῆσαι Σαῦλον, καὶ εὑρὼν ἤγαγεν εἰς Ἀντιόχειαν. [26] ἐγένετο Gal 2, 11.
δὲ αὐτοῖς καὶ ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ δι-
δάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς
μαθητὰς Χριστιανούς.
27 Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ Ἱεροσολύμων
28 προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν· [28] ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι 21, 10.
Ἄγαβος ἐσήμανεν διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μεγάλην μέλλειν
ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην· ἥτις καὶ ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου.
29 [29] τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς εὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν
εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς·
30 [30] ὃ καὶ ἐποίησαν ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ
χειρὸς Βαρνάβα καὶ Σαύλου. 12, 25.

XII.

Herodes Agrippa Jacobum occidit et Petrum in vincula conjicit. Petrus liberatus ab angelo pulsat fores domus Mariae. Herodes subito perit.

1 Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς
2 τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. [2] ἀνεῖλεν δὲ
3 Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρᾳ. [3] ἰδὼν δὲ ὅτι ἀρεστόν
ἐστιν τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον, ἦσαν δὲ
4 ἡμέραι τῶν ἀζύμων, [4] ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακήν, παρα-

---

20. εἰσελθόντες ... Ἑλληνιστάς 21. om ὁ 22. ἐν Ἱεροσολύμοις 25. εἰς Ταρσὸν ὁ Βαρνάβας ... εὑρὼν αὐτόν 26. αὐτοῖς: αὐτούς ... om καί prius 28. μεγάλην: μέγαν ... ἥτις: ὅστις ... Κλαυδίου Καίσαρος 29. ηὐπορεῖτο

XII. 3. ἰδὼν δέ: καὶ ἰδών

δοὺς τέσσαρσιν τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλό-
μενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. [5] ὁ μὲν οὖν 5
Πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη
ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν περὶ αὐτοῦ. [6] ὅτε δὲ ἤμελλεν 6
προαγαγεῖν αὐτὸν ὁ Ἡρῴδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοι-
μώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσιν δυσίν, φύ-
λακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν. [7] καὶ ἰδοὺ ἄγ- 7
γελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας
δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου ἤγειρεν αὐτὸν λέγων Ἀνάστα ἐν
τάχει. καὶ ἐξέπεσαν αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. [8] εἶπέν 8
τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν Ζῶσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου.
ἐποίησεν δὲ οὕτως. καὶ λέγει αὐτῷ Περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου
καὶ ἀκολούθει μοι. [9] καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι 9
ἀληθές ἐστιν τὸ γινόμενον ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὅραμα
βλέπειν. [10] διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν ἦλθαν 10
ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐ-
τομάτη ἠνοίγη αὐτοῖς, καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ
εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. [11] καὶ ὁ Πέτρος ἐν ἑαυτῷ 11
γενόμενος εἶπεν Νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλεν κύριος τὸν
ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξείλατό με ἐκ χειρὸς Ἡρῴδου καὶ πάσης τῆς
προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. [12] συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ 12
τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου
Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι.
[13] κρούσαντος δὲ αὐτοῦ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος προσῆλθεν παι- 13
δίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι Ῥόδη, [14] καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν 14
τοῦ Πέτρου ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξεν τὸν πυλῶνα, εἰσδρα-
μοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. [15] οἱ 15
δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπαν Μαίνῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ
δὲ ἔλεγον Ὁ ἄγγελός ἐστιν αὐτοῦ. [16] ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμενεν 16
κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδαν αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. [17] κατασείσας 17
δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν διηγήσατο πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν
ἐκ τῆς φυλακῆς, εἶπέν τε Ἀπαγγείλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς
ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. [18] Γενομένης 18
δὲ ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ
Πέτρος ἐγένετο. [19] Ἡρῴδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρών, 19
ἀνακρίνας τοὺς φύλακας ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι, καὶ κατελθὼν
ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν διέτριβεν. [20] ἦν δὲ θυμο- 20
μαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδωνίοις· ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐ-
τόν, καὶ πείσαντες Βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως

5. περί: ὑπέρ 6. ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν 7. ἐξέπεσον 8. Περίζω-
σαι ... οὕτω 9. ἠκολούθει αὐτῷ ... ὑπό: διά 10. ἦλθον ... ἠνοίχθη
11. γενόμενος ἐν ἑαυτῷ ... ἐξείλετο 12. τῆς Μαρίας: om τῆς 13. αὐ-
τοῦ: τοῦ Πέτρου 15. εἶπον ... αὐτοῦ ἐστιν 16. εἶδον 17. διηγήσατο
αὐτοῖς ... τε: δέ 20. ἦν δὲ ὁ Ἡρῴδης

ᾐτοῦντο εἰρήνην διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς
21 *βασιλικῆς.* 21 *τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρῴδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα*
βασιλικὴν καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐδημηγόρει πρὸς αὐ-
22 *τούς·* 22 *ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει Θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώπου.*
23 23 *παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου ἀνθ' ὧν οὐκ*
ἔδωκεν τὴν δόξαν τῷ θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν.
24 25 *Ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανεν καὶ ἐπληθύνετο.* 25 *Βαρνά-* ε, τ.
βας δὲ καὶ Σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ Ἱερουσαλήμ, πληρώσαντες
τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ Ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα
Μάρκον.

XIII.

Barnabae et Sauli iter ad exteros. Barjesus magus, Sergius Paulus proconsul. Oratio Pauli Antiochiae Pisidiae in synagoga. Barnabas et Paulus Judaeorum invidia urbe ejecti.

1 *Ἦσαν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται*
καὶ διδάσκαλοι ὅ τε Βαρνάβας καὶ Συμεὼν ὁ καλούμενος Νίγερ,
καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μαναήν τε Ἡρῴδου τοῦ τετράρχου
2 *σύντροφος καὶ Σαῦλος.* 2 *λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ*
καὶ νηστευόντων εἶπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον Ἀφορίσατε δή μοι τὸν
Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς.
3 3 *τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας*
4 *αὐτοῖς ἀπέλυσαν.* 4 *αὐτοὶ μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου*
πνεύματος κατῆλθον εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν
5 *εἰς τὴν Κύπρον,* 5 *καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι κατήγγελλον τὸν*
λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων· εἶχον δὲ καὶ
6 *Ἰωάννην ὑπηρέτην.* 6 *διελθόντες δὲ ὅλην τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου*
εὗρον ἄνδρα τινὰ μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα Βα-
7 *ριησοῦς,* 7 *ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ.*
οὗτος προσκαλεσάμενος Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον ἐπεζήτησεν ἀκοῦ-
8 *σαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ·* 8 *ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος,*
οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζητῶν διαστρέψαι
9 *τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως.* 9 *Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος,*
10 *πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου ἀτενίσας εἰς αὐτὸν* 10 *εἶπεν Ὦ πλήρης*
παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης
δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας;
11 11 *καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ κυρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων*
τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς
12 *καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς.* 12 *τότε ἰδὼν ὁ*
ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ
τοῦ κυρίου.

XIII. 1. *Ἦσαν δέ τινες* 2. *τόν τε Βαρν. καὶ τὸν Σαῦλον* 4. *αὐτοί: οὗτοι . . . τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου* 6. om *ὅλην* et *ἄνδρα* 8. *οὕτω* 9. *καὶ ἀτενίσας* 11. *τοῦ κυρίου*

Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ Παῦλον ἦλθον εἰς 13
15, 38. Πέργην τῆς Παμφυλίας· Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν
ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. 14 αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς 14
Πέργης παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, καὶ εἰσελθόν-
τες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. 15 μετὰ 15
δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ
ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες Ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστιν
λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. 16 ἀναστὰς 16
δὲ Παῦλος καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ εἶπεν Ἄνδρες Ἰσραηλῖται
7, 2 ss. καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεόν, ἀκούσατε. 17 ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τού- 17
του ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ
*Ex 6, 1. παροικίᾳ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν
7, 36. *Dt 1, 31. αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς, 18 καὶ ὡς τεσσερακονταέτη χρόνον ἐτροποφό- 18
*Dt 7, 1. *Jos 14, 1. ρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, 19 καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ 19
Χανάαν κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν· 20 καὶ μετὰ 20
ταῦτα ὡς ἔτεσιν τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἔδωκεν κριτὰς ἕως
*1 Sam 8, 5. 10, 21. 16, 1. Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. 21 κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν 21
αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμίν,
ἔτη τεσσεράκοντα· 22 καὶ μεταστήσας αὐτὸν ἤγειρεν τὸν Δαυὶδ 22
*Ps 89, 21. αὐτοῖς εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπεν μαρτυρήσας Εὗρον Δαυὶδ τὸν
τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ
θελήματά μου. 23 τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγ- 23
γελίαν ἤγαγεν τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν, 24 προκηρύξαντος 24
Lc 3, 3. Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας
παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ. 25 ὡς δὲ ἐπλήρου Ἰωάννης τὸν δρόμον, 25
Lc 3, 15. 16. Jo 1, 27. pp. ἔλεγεν Τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι, οὐκ εἰμὶ ἐγώ· ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται
μετ' ἐμὲ οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι.
26 ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραὰμ καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβού- 26
μενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἐξαπεστάλη.
27 οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν 27
τοῦτον ἀγνοήσαντες καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ
πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας κρίναντες ἐπλήρωσαν, 28 καὶ 28
Lc 23, 23. μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες ᾐτήσαντο Πιλᾶτον ἀναιρεθῆ-
ναι αὐτόν· 29 ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, 29
Lc 23, 53. καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. 30 ὁ δὲ θεὸς 30
ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, 31 ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς 31
1, 3. 10, 40 s. συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλήμ, οἵτινες
νῦν εἰσὶν μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. 32 καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς 32
εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην,
ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκεν τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν ἀναστή-

---

13. τὸν Παῦλον 17. τούτου Ἰσραήλ 18. τεσσαρακονταετῆ 19. κατεκληροδότησεν 21. τεσσαράκοντα 22. αὐτοῖς τὸν Δαυίδ 23. ἤγαγεν: ἤγειρε 25. ὁ Ἰωάννης ... Τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ 26. ἀπεστάλη 29. ἅπαντα 31. om νῦν

33 σας Ἰησοῦν, 33 ὡς καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ψαλμῷ γέγραπται Υἱός *Ps 2, 7. Heb 1; 5.
34 μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. 34 ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν
ἐκ νεκρῶν μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως
35 εἴρηκεν ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ πιστά. 35 διὸ καὶ ἐν *Es 55, 3.
36 ἑτέρῳ λέγει Οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. 36 Δαυὶδ *Ps 16, 10. Act 2,
μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ 27 ss.
37 προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ καὶ εἶδεν διαφθοράν· 37 ὃν
38 δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδεν διαφθοράν. 38 γνωστὸν οὖν ἔστω
ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν κα-
39 ταγγέλλεται, 39 καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν νόμῳ
Μωυσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται. Ro 8, 3.
40 40 βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφή-
41 ταις 41 Ἴδετε, οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε, *Hab 1, 5.
ὅτι ἔργον ἐργάζομαι ἐγὼ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ὃ οὐ μὴ
πιστεύσητε ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.
42 Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν παρεκάλουν εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λα-
43 ληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα. 43 λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς
ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύ-
των τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες ἔπειθον
44 αὐτοὺς προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. 44 τῷ τε ἐχομένῳ σαβ-
βάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυ-
45 ρίου. 45 ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους ἐπλήσθησαν ζήλου,
καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις ἀντιλέγοντες καὶ
46 βλασφημοῦντες. 46 παρρησιασάμενοί τε ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνά-
βας εἶπαν Ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυ-
47 τοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. 47 οὕτως
γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος Τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν τοῦ *Es 49, 6. Lc 2, 32.
48 εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. 48 ἀκούοντα δὲ τὰ
ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν
49 ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον· 49 διεφέρετο δὲ ὁ λόγος
50 τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. 50 οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν
τὰς σεβομένας γυναῖκας τὰς εὐσχήμονας καὶ τοὺς πρώτους τῆς
πόλεως καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν,
51 καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. 51 οἱ δὲ ἐκτιναξάμε-
52 νοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ἐπ' αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἰκόνιον, 52 οἵ Lc 9, 5.
τε μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

---

33. πρώτῳ ψαλμῷ: ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ 39. ἐν τῷ νόμῳ 41. ἐγὼ ἐργάζομαι ... ὅ: ᾧ 42. αὐτῶν: ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων ... παρεκάλουν τὰ ἔθνη 43. προσλαλοῦντες αὐτοῖς ... ἐπιμένειν 44. τῷ δὲ ἐρχομένῳ ... κυρίου: θεοῦ 46. τε: δέ ... εἶπον 47. οὕτω 50. γυναῖκας καὶ τάς ... τὸν Βαρνάβαν 51. τῶν ποδῶν αὐτῶν 52. τε: δέ

XIV.

Barnabas et Paulus Iconio pulsi. Lystrae pro Diis habentur, sed a Judaeis fere lapidati iter per Asiam pergunt redeuntque Antiochiam Syriae.

Ἐγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς 1
τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε πιστεῦσαι
Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. [2] *οἱ δὲ ἀπειθήσαντες* 2
Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ
τῶν ἀδελφῶν. [3] *ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παῤῥησιαζόμενοι* 3
5, 12. *ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, δι-*
δόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. [4] *ἐσχίσθη* 4
δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις,
οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. [5] *ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε* 5
καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι
αὐτούς, [6] *συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας* 6
Λύστραν καὶ Δέρβην καὶ τὴν περίχωρον· [7] *κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγε-* 7
λιζόμενοι.
Καί τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, 8
χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, ὃς οὐδέποτε περιεπάτησεν. [9] *οὗ-* 9
τος ἤκουσεν τοῦ Παύλου λαλοῦντος, ὃς ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν
ὅτι ἔχει πίστιν τοῦ σωθῆναι, [10] *εἶπεν μεγάλῃ τῇ φωνῇ Ἀνάστηθι* 10
ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. καὶ ἥλατο, καὶ περιεπάτει. [11] *οἵ τε* 11
ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν Παῦλος ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν Λυ-
καονιστὶ λέγοντες Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν
πρὸς ἡμᾶς, [12] *ἐκάλουν τε τὸν Βαρνάβαν Δία, τὸν δὲ Παῦλον* 12
Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. [13] *ὅ τε ἱερεὺς* 13
τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ
τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελεν θύειν. [14] *ἀκού-* 14
σαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαῤῥήξαντες τὰ
ἱμάτια αὐτῶν ἐξεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κράζοντες [15] *καὶ λέ-* 15
4, 24. *γοντες Ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμὲν*
ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων
ἐπιστρέφειν ἐπὶ θεὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, [16] *ὃς ἐν ταῖς* 16
17, 24 ss. *παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασεν πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς*
ὁδοῖς αὐτῶν· [17] *καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγα-* 17
θουργῶν, οὐρανόθεν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους,
ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ὑμῶν. [18] *καὶ* 18

XIV. 2. ἀπειθοῦντες 3. καὶ διδόντι 8. αὐτοῦ: add ὑπάρχων ... ς[e] περιπεπατήκει, ς περιεπεπατήκει 9. ἤκουε ... πίστιν ἔχει 10. ἥλλετο 11. τε: δέ ... ὁ Παῦλος 12. τὸν μὲν Βαρνάβαν 13. ὅ τε: ὁ δέ ... πόλεως αὐτῶν 14. εἰσεπήδησαν 15. τὸν θεὸν τὸν ζῶντα 17. ἀγαθοποιῶν ... οὐρανόθεν ἡμῖν ... ὑμῶν: ἡμῶν

*ταῦτα λέγοντες μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν
αὐτοῖς.*
19 *Ἐπῆλθαν δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι, καὶ πεί-
σαντες τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον ἔσυραν ἔξω τῆς* 2 Co 11, 25.
20 *πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι.* 20 *κυκλωσάντων δὲ τῶν μα-
θητῶν αὐτὸν ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον*
21 *ἐξῆλθεν σὺν τῷ Βαρνάβᾳ εἰς Δέρβην.* 21 *εὐαγγελιζόμενοί τε τὴν
πόλιν ἐκείνην καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς ὑπέστρεψαν εἰς τὴν*
22 *Λύστραν καὶ Ἰκόνιον καὶ Ἀντιόχειαν,* 22 *ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυ-
χὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ
πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.*
23 23 *χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς κατ᾽ ἐκκλησίαν πρεσβυτέρους, προσ-
ευξάμενοι μετὰ νηστειῶν παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πε-*
24 *πιστεύκεισαν.* 24 *καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν ἦλθον εἰς τὴν*
25 *Παμφυλίαν,* 25 *καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ τὸν λόγον κατέβησαν*
26 *εἰς Ἀττάλειαν,* 26 *κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν
παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν.*
27 27 *παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγελλον
ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτῶν καὶ ὅτι ἤνοιξεν τοῖς ἔθνεσιν θύ-* 1 Co 16, 9.
28 *ραν πίστεως.* 28 *διέτριβον δὲ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.*

XV.

Contentio Antiochensis de gentilium circumcisione. Paulus Hierosolymam legatur. Petrus et Jacobus. Decretum hierosolymitanum. Alterum Pauli ad exteros iter apostolicum.

1 *Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς* Gal 5, 2.
ἀδελφούς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτμηθῆτε τῷ ἔθει Μωυσέως, οὐ δύνασθε 2, 1.
2 *σωθῆναι.* 2 *γενομένης δὲ στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ* 15, 7.
*Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν ἀναβαίνειν Παῦλον
καὶ Βαρνάβαν καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους
καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.*
3 3 *οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διήρχοντο τήν
τε Φοινίκην καὶ Σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν*
4 *ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς.* 4 *παρα-
γενόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας
καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ*
5 *θεὸς ἐποίησεν μετ᾽ αὐτῶν.* 5 *ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς
αἱρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες ὅτι δεῖ περι-
τέμνειν αὐτοὺς παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωυσέως.*

---

19. *Ἐπῆλθον … ἔσυρον* 20. *αὐτὸν τῶν μαθητῶν* 21. *εὐαγγελισάμενοι* 23. *πρεσβυτέρους κατ᾽ ἐκκλησίαν* 24. *εἰς τήν:* om *τήν* 27. *ἀνήγγειλαν* 28. *διέτριβον δὲ ἐκεῖ*

XV. 1. *περιτέμνησθε* 2. *δέ: οὖν … καὶ συζητήσεως* 3. om *τε* 4. *ἀπό: ὑπό*

Συνήχθησάν τε οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ
15, 2. τοῦ λόγου τούτου. 7 πολλῆς δὲ συνζητήσεως γενομένης ἀναστὰς 7
Πέτρος εἶπεν πρὸς αὐτούς Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε
10, 9 ss. ὅτι ἀφ᾽ ἡμερῶν ἀρχαίων ἐν ὑμῖν ἐξελέξατο ὁ θεὸς διὰ τοῦ στό-
ματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ
11, 15. πιστεῦσαι. 8 καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς δοὺς 8
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν, 9 καὶ οὐθὲν διέκρινεν μεταξὺ 9
ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν.
15, 28. Gal 5, 1. 10 νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχη- 10
λον τῶν μαθητῶν ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν
βαστάσαι; 11 ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν 11
σωθῆναι καθ᾽ ὃν τρόπον κἀκεῖνοι. 12 ἐσίγησεν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, 12
καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ
θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσιν δι᾽ αὐτῶν. 13 Μετὰ δὲ 13
2 Pe 1, 1. τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων Ἄνδρες ἀδελφοί,
ἀκούσατέ μου. 14 Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς 14
ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. 15 καὶ 15
*Am 9, 11. 12. τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται
16 Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ 16
τὴν πεπτωκυῖαν καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω καὶ
ἀνορθώσω αὐτήν, 17 ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν 17
ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ᾽ οὓς ἐπικέκληται
τὸ ὄνομά μου ἐπ᾽ αὐτούς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα 18 γνωστὰ 18
ἀπ᾽ αἰῶνος. 19 διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν 19
ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν, 20 ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ 20
ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας
καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. 21 Μωυσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν 21
ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συνα-
γωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.

Τότε ἔδοξεν τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ 22
τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν
σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν
καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, 23 γράψαντες 23
διὰ χειρὸς αὐτῶν Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ
ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν
ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν. 24 ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς 24
Gal 1, 7. ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς
ψυχὰς ὑμῶν, οἷς οὐ διεστειλάμεθα, 25 ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις 25
ὁμοθυμαδόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς

---

6. τε: δέ 7. συζητήσεως ... ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο 8. δούς: add αὐτοῖς 9. οὐθέν: οὐδέν 11. τοῦ κυρίου: om τοῦ ... Ἰησοῦ Χριστοῦ 14. ἐπὶ τῷ ὀνόματι 17. ταῦτα: add πάντα 18. γνωστὰ ἀπ᾽ αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ 22. ἐπικαλούμενον Βαρσαβᾶν 23. αὐτῶν: add τάδε 24. ὑμῶν λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον

26 ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ, [26] ἀνθρώποις παραδεδω-
κόσιν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν
27 Ἰησοῦ Χριστοῦ. [27] ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν, καὶ
28 αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. [28] ἔδοξεν γὰρ τῷ 5, 32.
ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος 15, 10.
29 πλὴν τῶν ἐπάναγκες, [29] ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ
πνικτῶν καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. 1 Co 8, 1 ss.
ἔρρωσθε.

30 Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγα-
31 γόντες τὸ πλῆθος ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν. [31] ἀναγνόντες δὲ
32 ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. [32] Ἰούδας τε καὶ Σίλας, καὶ αὐτοὶ
προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς
33 καὶ ἐπεστήρισαν· [33] ποιήσαντες δὲ χρόνον ἀπελύθησαν μετ᾽ εἰρή-
νης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτούς.

35 Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν Ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες
καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.
36 [36] Μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπεν πρὸς Βαρνάβαν Παῦλος Ἐπι-
στρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς κατὰ πόλιν πᾶσαν
37 ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσιν. [37] Βαρ-
νάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν καὶ Ἰωάννην τὸν καλού-
38 μενον Μάρκον· [38] Παῦλος δὲ ἠξίου, τὸν ἀποστάντα ἀπ᾽ αὐτῶν
ἀπὸ Παμφυλίας καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ 13, 13.
39 συμπαραλαμβάνειν τοῦτον. [39] ἐγένετο δὲ παροξυσμός, ὥστε ἀπο- Gal 2, 13.
χωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων, τόν τε Βαρνάβαν παραλαβόντα
τὸν Μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον.

40 Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος Σίλαν ἐξῆλθεν παραδοθεὶς τῇ
41 χάριτι τοῦ κυρίου ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, [41] διήρχετο δὲ τὴν Συρίαν
καὶ Κιλικίαν ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.

XVI.

Timothei circumcisio. Paulus cum Sila et Timotheo profectus visione in Macedoniam vocatur. Lydia et ancilla fatidica. Paulus et Silas Philippis capti mirabiliter aperto carcere et custode baptizato honeste dimittuntur.

1 Κατήντησεν δὲ εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν. καὶ ἰδοὺ μαθητής
τις ἦν ἐκεῖ ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γυναικὸς Ἰουδαίας πιστῆς
2 πατρὸς δὲ Ἕλληνος, [2] ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ
3 Ἰκονίῳ ἀδελφῶν. [3] τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελ-
θεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας

---

28. τῶν ἐπάναγκες τούτων 29. καὶ πνικτοῦ 32. τε: ϛe (non ϛ) δέ ... ἐπεστήριξαν 33. ἀποστείλαντας αὐτούς: ἀποστόλους 34. Ἔδοξε δὲ τῷ Σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ. 36. Παῦλος πρὸς Βαρνάβαν ... τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ... πᾶσαν πόλιν 37. καὶ Ἰωάννην: τὸν Ἰωάννην 38. συμπαραλαβεῖν 39. δέ: οὖν 40. κυρίου: θεοῦ
XVI. 1. γυναικός τινος

ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ
ὅτι Ἕλλην ὑπῆρχεν.
Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδοσαν αὐτοῖς φυλάσ- 4
15, 20. 29. σειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυ-
τέρων τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις.
Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει καὶ ἐπερίσσευον 5
18, 23. τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν. [6] διελθόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ 6
Γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι
τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, [7] ἐλθόντες κατὰ τὴν Μυσίαν ἐπείραζον 7
εἰς τὴν Βιθυνίαν πορευθῆναι, καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα
Ἰησοῦ· [8] παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέβησαν εἰς Τρῳάδα. 8
[9] καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς τῷ Παύλῳ ὤφθη, ἀνὴρ Μακεδών 9
τις ἑστὼς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν
βοήθησον ἡμῖν. [10] ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν 10
ἐξελθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται
ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς.
Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Τρῳάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σα- 11
μοθρᾴκην, τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν, [12] ἐκεῖθέν τε εἰς Φιλίπ- 12
πους, ἥτις ἐστὶν πρώτη τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις,
κολώνεια. ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς.
[13] τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πύλης παρὰ 13
ποταμὸν οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν
ταῖς συνελθούσαις γυναιξίν. [14] καί τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία, 14
πορφυρόπωλις πόλεως Θυατείρων σεβομένη τὸν θεόν, ἤκουεν, ἧς
ὁ κύριος διήνοιξεν τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ
τοῦ Παύλου. [15] ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρε- 15
κάλεσεν λέγουσα Εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελ-
θόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μένετε· καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.
Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς τὴν προσευχήν, παιδίσκην 16
τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνα ὑπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν
πολλὴν παρεῖχεν τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. [17] αὕτη κατα- 17
κολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ ἡμῖν ἔκραζεν λέγουσα Οὗτοι οἱ
ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλ-
λουσιν ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας. [18] τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. 18
διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπεν
Παραγγέλλω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς·
καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. [19] ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι 19
ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον
καὶ Σίλαν εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, [20] καὶ 20

---

4. παρεδίδουν ... τῶν πρεσβυτέρων ... Ἱερουσαλήμ 6. τὴν Γαλατικήν 7. εἰς: κατά ... πορεύεσθαι ... om Ἰησοῦ 9. ὤφθη τῷ Παύλῳ· Ἀνήρ τις ἦν Μακεδὼν ἑστώς 11. δέ: οὖν 12. κολωνία ... ἐν ταύτῃ τῇ 13. πύλης: πόλεως 16. om τήν ... πύθωνος ἀπαντῆσαι 17. ὑμῖν: ς (non ςe) ἡμῖν 18. ἐν τῷ ὀνόματι 19. τὸν Σίλαν

προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπαν Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι
21 ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν, Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, [21] καὶ
καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν 17, 6. 21, 21.
22 Ῥωμαίοις οὖσιν. [22] καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ᾽ αὐτῶν, καὶ οἱ 2 Co 11, 25.
στρατηγοὶ περιρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ῥαβδίζειν,
23 [23] πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακήν,
24 παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς, [24] ὃς
παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν
25 φυλακὴν καὶ τοὺς πόδας ἠσφαλίσατο αὐτῶν εἰς τὸ ξύλον. [25] κατὰ
δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν
26 θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. [26] ἄφνω δὲ σεισμὸς
ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου·
ἠνεῴχθησαν δὲ παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ
27 δεσμὰ ἀνέθη. [27] ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν
ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν
ἤμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.
28 [28] ἐφώνησεν δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Παῦλος λέγων Μηδὲν πράξῃς
29 σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. [29] αἰτήσας δὲ φῶτα
εἰσεπήδησεν, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσεν τῷ Παύλῳ καὶ
30 Σιλᾳ, [30] καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν
31 ἵνα σωθῶ; [31] οἱ δὲ εἶπαν Πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ Jo 3, 16. etc.
32 σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. [32] καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον
33 τοῦ κυρίου σὺν πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. [33] καὶ παραλαβὼν
αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν,
34 καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα, [34] ἀναγα-
γών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον παρέθηκεν τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιᾶτο
35 πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ. [35] Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστει-
λαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους λέγοντες Ἀπόλυσον τοὺς ἀν-
36 θρώπους ἐκείνους. [36] ἀπήγγειλεν δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους
τούτους πρὸς τὸν Παῦλον, ὅτι ἀπέσταλκαν οἱ στρατηγοὶ ἵνα Jac 2, 16.
37 ἀπολυθῆτε· νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. [37] ὁ δὲ
Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς Δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους,
ἀνθρώπους Ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλαν εἰς φυλακήν, καὶ
νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς
38 ἐξαγαγέτωσαν. [38] ἀπήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι
τὰ ῥήματα ταῦτα· ἐφοβήθησαν δὲ ἀκούσαντες ὅτι Ῥωμαῖοί εἰσιν,
39 [39] καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων
40 ἀπελθεῖν ἀπὸ τῆς πόλεως. [40] ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς
εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυδίαν, καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκά- 16, 14.
λεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον.

---

20. εἶπον 22. περιῤῥήξαντες 24. αὐτῶν ἠσφαλίσατο 26. ἀνεῴχθησάν τε 27. ἔμελλεν 29. τῷ Σίλᾳ 31. εἶπον ... Ἰησοῦν Χριστόν 32. σύν: καί 34. οἶκον αὐτοῦ ... ἠγαλλιάσατο 36. ἀπεστάλκασιν 37. ἔβαλον 38. ἀνήγγειλαν ... καὶ ἐφοβήθησαν ἀκ. 39. ἐξελθεῖν τῆς πόλεως 40. πρός: εἰς

XVII.

Tumultus propter Paulum Thessalonicae et Beroeae. Jason. Oratio Pauli in Areopago. Dionysius Areopagita.

Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς 1
Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. 2 κατὰ δὲ τὸ 2
εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτούς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία
Lc 24, 26 s. *διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, 3 διανοίγων καὶ παρατιθέμενος* 3
9, 22. *ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι*
οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. 4 καί 4
τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ
τῷ Σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων πλῆθος πολύ, γυναικῶν τε
τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. 5 προσλαβόμενοι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι οἱ 5
ἀπειθοῦντες τῶν ἀγοραίων ἄνδρας τινὰς πονηροὺς καὶ ὀχλοποιή-
σαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν, ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος
ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον· 6 μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς 6
ἔσυραν τὸν Ἰάσονα καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας,
βοῶντες ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε
πάρεισιν, 7 οὓς ὑποδέδεκται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι 7
τῶν δογμάτων Καίσαρος πράσσουσιν, βασιλέα λέγοντες ἕτερον
Lc 23, 2. *εἶναι Ἰησοῦν. 8 ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας* 8
ἀκούοντας ταῦτα, 9 καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος 9
καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς.

Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε 10
Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέροιαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς
τὴν συναγωγὴν ἀπῄεσαν τῶν Ἰουδαίων· 11 οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγε- 11
νέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ
πάσης προθυμίας, τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ
ἔχοι ταῦτα οὕτως. 12 πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ 12
τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι·
13 ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν 13
τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον
κἀκεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. 14 εὐθέως δὲ τότε τὸν Παῦλον 14
ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν·
ὑπέμεινέν τε ὅ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ. 15 οἱ δὲ καθιστά- 15
νοντες τὸν Παῦλον ἤγαγον ἕως Ἀθηνῶν, καὶ λαβόντες ἐντολὴν
18, 5. *πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσιν πρὸς*
αὐτόν, ἐξῄεσαν.

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ Παύλου, 16
παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντος κατείδωλον

XII. 4. *πολὺ πλῆθος* 5. *ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας* 6. *ἔσυρον* 7. *πράττουσι* 10. *τῶν Ἰουδαίων ἀπῄεσαν* 14. *ὑπέμενον δὲ ὅ τε* 15. *καθιστῶντες ... ἤγαγον αὐτόν* 16. *θεωροῦντι*

17 οὖσαν τὴν πόλιν. [17] διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰου-
δαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν
18 πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. [18] τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἐπικουρείων
καὶ Στοϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ, καί τινες ἔλεγον Τί ἂν
θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δέ Ξένων δαιμονίων δοκεῖ
καταγγελεὺς εἶναι, ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελί-
19 ζετο. [19] ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄρειον πάγον ἤγαγον,
λέγοντες Δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλου- Mc 1, 27.
20 μένη διδαχή; [20] ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς
21 ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. [21] Ἀθη-
ναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον 2, 12.
22 ηὐκαίρουν ἢ λέγειν τι ἢ ἀκούειν καινότερον. [22] Σταθεὶς δὲ ὁ
Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου πάγου ἔφη Ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
23 κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. [23] διερχό-
μενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὗρον καὶ βωμὸν
ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο Ἀγνώστῳ θεῷ. ὃ οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε,
24 τοῦτο ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. [24] ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον 14, 15.
καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων κύριος
25 οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, [25] οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρω-
πίνων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσιν ζωὴν
26 καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· [26] ἐποίησέν τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν
ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ παντὸς προσώπου τῆς γῆς, ὁρίσας
προστεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν,
27 [27] ζητεῖν τὸν θεόν, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν, *Es 55, 6.
28 καί γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. [28] ἐν
αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὡς καί τινες τῶν καθ᾽
29 ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασιν Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. [29] γένος οὖν
ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ
ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον
30 εἶναι ὅμοιον. [30] τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ 14, 16.
θεὸς τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις, πάντας πανταχοῦ
31 μετανοεῖν, [31] καθότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν
οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισεν, πίστιν παρασχὼν
32 πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. [32] ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν
νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπαν Ἀκουσόμεθά σου περὶ τούτου
33 34 καὶ πάλιν. [33] οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν· [34] τινὲς
δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ
Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

---

18. om καί prius ... τῶν Στωϊκῶν ... αὐτοῖς εὐηγγελίζετο 21. εὐκαίρουν ... ἤ secundum: καί 23. ὃν οὖν ... τοῦτον ἐγώ 24. κύριος ὑπάρχων 25. ἀνθρωπίνων: ἀνθρώπων ... καὶ τά: ς (non ςe) κατά 26. ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον ... προτεταγμένους 27. θεόν: κύριον ... καί γε: καίτοιγε 30. πάντας: πᾶσι 31. καθότι: διότι 32. εἶπον ... πάλιν περὶ τούτου. [33] Καὶ οὕτως

XVIII.

Pauli acta Corinthi. Aquila et Priscilla; Justus, Crispus; Gallio proconsul, Sosthenes. Paulus in itinere. Apollos Ephesi.

Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς Κόριν- 1
Ro 16, 3. 1 Co 16, *θον.* 2 *καὶ εὑρών τινα Ἰουδαῖον ὀνόματι Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ* 2
19. etc *γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν*
γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας
τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς Ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς, 3 *καὶ διὰ* 3
τὸ ὁμότεχνον εἶναι ἔμενεν παρ' αὐτοῖς καὶ ἠργάζετο· ἦσαν γὰρ
20, 34. *σκηνοποιοὶ τῇ τέχνῃ.* 4 *διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν* 4
σάββατον, ἔπειθέν τε Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας.
17, 15. *Ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὅ τε Σίλας καὶ ὁ* 5
28. *Τιμόθεος, συνείχετο τῷ λόγῳ ὁ Παῦλος, διαμαρτυρόμενος τοῖς*
Ἰουδαίοις τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. 6 *ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ* 6
20, 26. *βλασφημούντων ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπεν πρὸς αὐτούς Τὸ*
αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς
τὰ ἔθνη πορεύσομαι. 7 *καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς οἰκίαν* 7
Co 4, 11. *τινὸς ὀνόματι Ἰούστου σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνο-*
1 Co 1, 14. *μοροῦσα τῇ συναγωγῇ.* 8 *Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν* 8
τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων
16, 9. *ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο.* 9 *εἶπεν δὲ ὁ κύριος δι'* 9
23, 11. *ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ*
σιωπήσῃς, 10 *διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι* 10
τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστίν μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.
11 *ἐκάθισέν τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἓξ διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν* 11
λόγον τοῦ θεοῦ. 12 *Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας* 12
κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ καὶ ἤγαγον
αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, 13 *λέγοντες ὅτι παρὰ τὸν νόμον ἀναπείθει* 13
οὗτος τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν. 14 *μέλλοντος δὲ τοῦ* 14
Παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα εἶπεν ὁ Γαλλίων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους
Εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρόν, ὦ Ἰουδαῖοι,
κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν· 15 *εἰ δὲ ζητήματά ἐστιν περὶ* 15
λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί·
Mt 27, 24. *κριτὴς ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι.* 16 *καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς* 16
Jo 18, 31. *ἀπὸ τοῦ βήματος.* 17 *ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες Σωσθένην τὸν ἀρ-* 17
χισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος· καὶ οὐδὲν τούτων
τῷ Γαλλίωνι ἔμελεν.
Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς 18
2. *ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκιλλα*
καὶ Ἀκύλας, κειράμενος ἐν Κεγχρεαῖς τὴν κεφαλήν· εἶχεν γὰρ εὐχήν.

XVIII. 1. *χωρισθεὶς ὁ Παῦλος* 2. *ἐκ τῆς Ῥώμης* 3. *εἰργάζετο ... τὴν τέχνην* 5. *τῷ λόγῳ: τῷ πνεύματι* 13. *οὗτος ἀναπείθει* 15. *ζήτημα ... κριτὴς γάρ* 17. *πάντες οἱ Ἕλληνες* 18. *τὴν κεφαλὴν ἐν Κεγχρεαῖς*

19 [19] κατήντησαν δὲ εἰς Ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ, αὐτὸς
20 δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέχθη τοῖς Ἰουδαίοις. [20] ἐρω-
21 τώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι οὐκ ἐπένευσεν, [21] ἀλλὰ
ἀποταξάμενος καὶ εἰπών Πάλιν ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς τοῦ θεοῦ
22 θέλοντος, ἀνήχθη ἀπὸ τῆς Ἐφέσου, [22] καὶ κατελθὼν εἰς Καισά-
ρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν κατέβη εἰς Ἀντιό-
23 χειαν, [23] καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθεν, διερχόμενος καθεξῆς
τὴν Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς
μαθητάς.
24 Ἰουδαῖος δέ τις Ἀπολλῶς ὀνόματι, Ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, 1 Co 3, 5
ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς Ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς.
25 [25] οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύ- Lc 24, 19
ματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐπιστά- 19, 3.
26 μενος μόνον τὸ βάπτισμα Ἰωάννου, [26] οὗτός τε ἤρξατο παῤῥη-
σιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Πρίσκιλλα καὶ
Ἀκύλας προσελάβοντο αὐτὸν καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο
27 τὴν ὁδόν. [27] βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, προ-
τρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐ-
τόν. ὃς παραγενόμενος συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσιν διὰ
28 τῆς χάριτος· [28] εὐτόνως γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δη-
μοσίᾳ ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

XIX.

Pauli acta Ephesi. Discipuli Johannis baptistae; schola Tyranni, miracula; exorcistae, libri magici; iter hierosolymitanum susceptum; seditio Demetrii adversus Paulum et Alexandrum.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλὼ εἶναι ἐν Κορίνθῳ Παῦλον 18, 24.
διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη ἐλθεῖν εἰς Ἔφεσον καὶ εὑρεῖν τινὰς
2 μαθητάς, [2] εἶπέν τε πρὸς αὐτούς Εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πι-
στεύσαντες; οἱ δὲ πρὸς αὐτόν Ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιον ἔστιν
3 ἠκούσαμεν. [3] εἶπέν τε Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπαν Εἰς 18, 25.
4 τὸ Ἰωάννου βάπτισμα. [4] εἶπεν δὲ Παῦλος Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν
βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν 1, 5. 11, 16.
5 ἵνα πιστεύσωσιν, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν. [5] ἀκούσαντες δὲ 13, 24.
6 ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, [6] καὶ ἐπιθέντος 8, 16 s.
αὐτοῖς τοῦ Παύλου χεῖρας ἦλθεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς,
7 ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ ἐπροφήτευον. [7] ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄν- 2, 4. 10, 46.
δρες ὡσεὶ δεκαδύο.

19. κατήντησε 20. μεῖναι παρ' αὐτοῖς 21. ἀλλ' ἀπετάξατο αὐτοῖς εἰπών· Δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς Ἱεροσόλυμα· πάλιν δὲ ἀνακάμψω ... καὶ ἀνήχθη 25. Ἰησοῦ: κυρίου 26. Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα ... τὴν τοῦ θεοῦ ὁδόν

XIX. 1. εὑρεῖν: εὑρών 2. om τε ... οἱ δὲ εἶπον 3. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς ... εἶπον 4. εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν 6. τὰς χεῖρας ... προεφήτευον

Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν ἐπαῤῥησιάζετο ἐπὶ μῆνας 8
8, 12. τρεῖς διαλεγόμενος καὶ πείθων περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. [9] ὡς 9
δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώ-
πιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισεν τοὺς μαθητάς,
καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου. [10] τοῦτο δὲ 10
ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν
ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας.

5, 12. Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν 11
5, 15. Παύλου, [12] ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἀποφέρεσθαι ἀπὸ 12
τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι
ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐκπορεύεσθαι.
[13] Ἐπεχείρησαν δέ τινες καὶ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορ- 13
Lc 9, 49. κιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ
ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν ὃν
Παῦλος κηρύσσει. [14] ἦσαν δέ τινες Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως 14
ἑπτὰ υἱοὶ οἱ τοῦτο ποιοῦντες. [15] ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πο- 15
νηρὸν εἶπεν Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι·
ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ; [16] καὶ ἐφαλλόμενος ὁ ἄνθρωπος ἐπ' αὐτούς, 16
ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρόν, κατακυριεύσας ἀμφοτέρων ἴσχυ-
σεν κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν
ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. [17] τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰου- 17
δαίοις τε καὶ Ἕλλησιν τοῖς κατοικοῦσιν τὴν Ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσεν
5, 5. 11. φόβος ἐπὶ πάντας αὐτούς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου
Ἰησοῦ, [18] πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι 18
καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. [19] ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ πε- 19
ρίεργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον
πάντων· καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν καὶ εὗρον ἀργυρίου
μυριάδας πέντε.

6, 7. 12, 24. Οὕτως κατὰ κράτος τοῦ κυρίου ὁ λόγος ηὔξανεν καὶ ἴσχυεν. 20

1 Co 16, 5. Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύματι 21
(18, 21.) 20, 22. διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα,
23, 11. Ro 15, 23. εἰπὼν ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν.
[22] ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, 22
Ro 16, 23. Τιμόθεον καὶ Ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχεν χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος 23
περὶ τῆς ὁδοῦ. [24] Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, 24
ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργα-
σίαν οὐκ ὀλίγην, [25] οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα 25
ἐργάτας εἶπεν Ἄνδρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας

8. τὰ περί 9. Τυράννου τινός 10. τοῦ κυρίου Ἰησοῦ 12. ἐπιφέρεσθαι ... ἐκπορεύεσθαι: ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν 13. τινες ἀπὸ τῶν ... Ὁρκίζομεν ... ὁ Παῦλος 14. υἱοί ante Σκευᾶ pon 16. ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ... καὶ κατακυριεύσας ... ἀμφοτέρων: αὐτῶν 20. Οὕτω ... ὁ λόγος τοῦ κυρίου 21. Ἱερουσαλήμ 25. ἡμῖν: ἡμῶν

26 ἡ εὐπορία ἡμῖν ἐστίν, 26 καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον
Ἐφέσου ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας
μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων ὅτι οὐκ εἰσὶν θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν
27 γινόμενοι. 27 οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς 17, 29.
ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἱερὸν Ἀρτέμιδος
εἰς οὐθὲν λογισθῆναι, μέλλειν τε καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειό-
28 τητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται. 28 ἀκού-
σαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ ἔκραζον λέγοντες Μεγάλη
29 ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων. 29 καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις τῆς συγχύσεως,
ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον συναρπάσαντες Γάϊον Ro 16, 23. 27, 2.
30 καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας, συνεκδήμους Παύλου. 30 τοῦ δὲ 2 Co 1, 8.
Παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ
31 μαθηταί· 31 τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἀσιαρχῶν, ὄντες αὐτῷ φίλοι,
πέμψαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέα-
32 τρον. 32 ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον· ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία
συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύ-
33 θεισαν. 33 ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν Ἀλέξανδρον, προβαλόν-
των αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα
34 ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. 34 ἐπιγνόντες δὲ ὅτι Ἰουδαῖός
ἐστιν, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων
35 Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων. 35 καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς
τὸν ὄχλον φησίν Ἄνδρες Ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἀνθρώπων ὃς
οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης
36 Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς; 36 ἀναντιῤῥήτων οὖν ὄντων τούτων
δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν καὶ μηδὲν προπετὲς
37 πράσσειν. 37 ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους
38 οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν. 38 εἰ μὲν οὖν Δημήτριος
καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσιν πρός τινα λόγον, ἀγόραιοι ἄγον-
39 ται καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. 39 εἰ δέ τι περὶ
40 ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. 40 καὶ
γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς
αἰτίου ὑπάρχοντος περὶ οὗ δυνησόμεθα δοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς
41 ταύτης. 41 καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσεν τὴν ἐκκλησίαν.

XX.

Paulus et comites in Macedonia et Graecia. Troade Eutycho vitam reddit. Mileti presbyteris Ephesinis valedicit.

1 Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον προσκαλεσάμενος ὁ
Παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ ἀσπασάμενος ἐξῆλθεν πορευθῆναι εἰς

27. Ἀρτέμιδος ἱερόν ... οὐθέν: οὐδέν ... τε: ς (non ςe) δέ 29. ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως ... τοῦ Παύλου 33. ςe (non ς) προβαλλόντων 34. ἐπιγνόντες: ἐπιγνόντων 35. ἀνθρώπων: ἄνθρωπος ... μεγάλης θεᾶς 36. πράττειν 37. τὴν θεόν: τὴν θεάν 38. πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἀγοραῖοι 40. ἀποδοῦναι

τὴν Μακεδονίαν. 2 διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ παρακαλέσας 2
αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, 3 ποιήσας τε μῆνας 3
τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μέλλοντι ἀνά-
γεσθαι εἰς τὴν Συρίαν ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ Μακε-
19, 29. 27, 2. δονίας. 4 συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς Ἀσίας Σώπατρος Πύῤῥου 4
Ro 16, 21. 23. Βεροιαῖος, Θεσσαλονικέων δὲ Ἀρίσταρχος καὶ Σέκουνδος καὶ
Eph 6, 21. 2 Ti 4, 20. Γάϊος Δερβαῖος καὶ Τιμόθεος, Ἀσιανοὶ δὲ Τύχικος καὶ Τρόφι-
16, 8. μος· 5 οὗτοι προελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν Τρῳάδι· 6 ἡμεῖς δὲ 5 6
ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ Φιλίππων, καὶ
ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Τρῳάδα ἄχρι ἡμερῶν πέντε, οὗ
διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά.
Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων συνηγμένων ἡμῶν κλάσαι ἄρτον 7
ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέ-
τεινέν τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου· 8 ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκα- 8
ναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦμεν συνηγμένοι. 9 καθεζόμενος δέ τις 9
νεανίας ὀνόματι Εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ
βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ Παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ
τοῦ ὕπνου ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω καὶ ἤρθη νεκρός.
10 καταβὰς δὲ ὁ Παῦλος ἐπέπεσεν αὐτῷ καὶ συμπεριλαβὼν εἶπεν 10
Μὴ θορυβεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. 11 ἀναβὰς 11
δὲ καὶ κλάσας τὸν ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ᾽ ἱκανόν τε ὁμιλήσας
ἄχρι αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν. 12 ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ 12
παρεκλήθησαν οὐ μετρίως.
Ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον ἀνήχθημεν ἐπὶ τὴν 13
Ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν Παῦλον· οὕτως γὰρ
ἦν διατεταγμένος μέλλων αὐτὸς πεζεύειν. 14 ὡς δὲ συνέβαλεν 14
ἡμῖν εἰς τὴν Ἄσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς Μιτυλήνην,
15 κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἄντικρυς 15
Χίου, τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς Σάμον, καὶ μείναντες ἐν
Τρωγυλίῳ τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς Μίλητον. 16 κεκρίκει γὰρ ὁ 16
Παῦλος παραπλεῦσαι τὴν Ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονο-
τριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπευδεν γάρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν
(18, 21.) 19, 21. ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα.
Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον μετεκαλέσατο τοὺς 17
πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. 18 ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, 18
εἶπεν αὐτοῖς Ὑμεῖς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ᾽ ἧς
ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μεθ᾽ ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενό-
19, 10. μην, 19 δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ 19
20, 31. δακρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς
τῶν Ἰουδαίων, 20 ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων τοῦ 20

XX. 4. om Πύῤῥου ... Σεκοῦνδος ... Τυχικός 6. ἄχρις 7. ἡμῶν: τῶν μαθητῶν ... τοῦ κλάσαι 8. ἦμεν: ἦσαν 9. καθεζόμενος: καθήμενος 11. om τόν ... ἄχρις 13. ἐπὶ τήν: εἰς τήν ... οὕτω 15. ἄντικρυ ... Τρωγυλλίῳ 16. κεκρίκει: ἔκρινε 19. πολλῶν δακρύων

μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους,
21 [21] διαμαρτυρόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησιν τὴν εἰς θεὸν μετά-
22 νοιαν καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν. [22] καὶ νῦν ἰδοὺ
δεδεμένος ἐγὼ τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλήμ, τὰ ἐν αὐτῇ (18, 21.) 19, 21.
23 συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς, [23] πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον 21, 4. 11.
κατὰ πόλιν διαμαρτύρεταί μοι λέγον ὅτι δεσμὰ καὶ θλίψεις με
24 μένουσιν. [24] ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι τὴν ψυχὴν τιμίαν
ἐμαυτῷ ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλα-
βον παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς
25 χάριτος τοῦ θεοῦ. [25] καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε
τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βα- 38.
26 σιλείαν. [26] διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὅτι καθα-
27 ρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων· [27] οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ 18, 6.
28 μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ. [28] προσέχετε οὖν
ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο
ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου, ἣν περιεποιή- 1 Pe 5, 2.
29 σατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου. [29] ἐγὼ οἶδα ὅτι εἰσελεύσονται
μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ
30 ποιμνίου, [30] καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες
31 διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. [31] διὸ 19, 8. 10.
γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ
32 ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον. [32] καὶ τὰ νῦν
παρατίθεμαι ὑμᾶς τῷ θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ
δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμέ-
33 νοις πᾶσιν. [33] ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐθενὸς ἐπεθύ-
34 μησα· [34] αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσιν 18, 3.
35 μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. [35] πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν,
ὅτι οὕτως κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων,
μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπεν
36 Μακάριόν ἐστιν μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν. [36] καὶ ταῦτα εἰ-
37 πών, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο. [37] ἱκα-
νὸς δὲ κλαυθμὸς ἐγένετο πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τρά-
38 χηλον τοῦ Παύλου κατεφίλουν αὐτόν, [38] ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ 25.
τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσιν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
θεωρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

---

21. τὸν θεόν . . . Ἰησοῦν Χριστόν 22. ἐγὼ δεδεμένος 23. om μοι . . . με post δεσμά pon 24. ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ . . . τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς 25. τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ 28. κυρίου: θεοῦ . . . τοῦ ἰδίου αἵματος 29. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο 32. ὑμᾶς, ἀδελφοί, . . . δοῦναι ὑμῖν 33. οὐθενός: οὐδενός 34. αὐτοὶ δέ 35. οὕτω . . . διδόναι μᾶλλον 37. ἐγένετο κλαυθμός

XXI.

Paulus it Hierosolymam. Philippus et filiae. Agabus dissuadens iter. Paulus Hierosolymae ex Jacobi consilio voto obstrictus. Tumultus plebis; Lysiae tribuni intercessio.

Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, 1
εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν Κῶ, τῇ δὲ ἑξῆς εἰς τὴν Ῥόδον,
κἀκεῖθεν εἰς Πάταρα. [2] καὶ εὑρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοι- 2
νίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν. [3] ἀναφανέντες δὲ τὴν Κύπρον καὶ 3
καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον ἐπλέομεν εἰς Συρίαν, καὶ κατή-
χθημεν εἰς Τύρον· ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν
γόμον. [4] ἀνευρόντες δὲ τοὺς μαθητὰς ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας 4
20, 23. ἑπτά, οἵτινες τῷ Παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος μὴ ἐπιβαίνειν
εἰς Ἱεροσόλυμα. [5] ὅτε δὲ ἐγένετο ἐξαρτίσαι ἡμᾶς τὰς ἡμέρας, 5
ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶν
καὶ τέκνοις ἕως ἔξω τῆς πόλεως, καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν
αἰγιαλὸν προσευξάμενοι [6] ἀπησπασάμεθα ἀλλήλους, καὶ ἀνέβημεν 6
εἰς τὸ πλοῖον, ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.
Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν 7
εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς ἐμείναμεν
ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς. [8] τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες ἤλθομεν 8
6, 5. εἰς Καισάρειαν, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ
εὐαγγελιστοῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτά, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ. [9] τούτῳ 9
δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προφητεύουσαι. [10] ἐπι- 10
μενόντων δὲ ἡμέρας πλείους κατῆλθέν τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας
11, 28. προφήτης ὀνόματι Ἅγαβος, [11] καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς καὶ ἄρας 11
τὴν ζώνην τοῦ Παύλου, δήσας ἑαυτοῦ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας
εἶπεν Τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον Τὸν ἄνδρα οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη
αὕτη οὕτως δήσουσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ παραδώ-
σουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν. [12] ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦ- 12
μεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς Ἱερου-
σαλήμ. [13] ἀπεκρίθη τε ὁ Παῦλος Τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ 13
συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι ἀλλὰ
καὶ ἀποθανεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. [14] μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ ἡσυχάσαμεν εἰπόν- 14
Lc 22, 42. τες Τοῦ κυρίου τὸ θέλημα γινέσθω.
Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν 15
εἰς Ἱεροσόλυμα· [16] συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ Καισα- 16

XXI. 1. Κῶν 3. ς (non ς[e]) ἀναφάναντες 4. καὶ ἀνευρόντες τοὺς ... ἀναβαίνειν ... Ἱερουσαλήμ 5. ἡμᾶς ἐξαρτίσαι 5. 6. προσηυξάμεθα. [6] Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἐπέβημεν 8. ἐξελθόντες οἱ περὶ τὸν Παῦλον ... ς (non ς[e]) ἦλθον ... τοῦ ὄντος 10. ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν 11. δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ... οὕτω ... ἐν Ἱερουσαλήμ 13. τε: δέ 14. Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω 15. ἀποσκευασάμενοι ... Ἱερουσαλήμ

ρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν Μνάσωνί τινι Κυπρίῳ,
ἀρχαίῳ μαθητῇ.
17 Γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἀπεδέξαντο
18 ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. 18 τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν
19 πρὸς Ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. 19 καὶ
ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ
20 θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσιν διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. 20 οἱ δὲ ἀκού-
σαντες ἐδόξαζον τὸν θεόν, εἶπόν τε αὐτῷ Θεωρεῖς, ἀδελφέ,
πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις τῶν πεπιστευκότων, καὶ
21 πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσιν· 21 κατηχήθησαν δὲ περὶ
σοῦ ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωυσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη
πάντας Ἰουδαίους, λέγων μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα μηδὲ
22 τοῖς ἔθεσιν περιπατεῖν. 22 τί οὖν ἐστίν; πάντως ἀκούσονται ὅτι 1 Co 14, 15.
23 ἐλήλυθας. 23 τοῦτο οὖν ποίησον ὅ σοι λέγομεν. εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες
24 τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν· 24 τούτους παραλαβὼν ἁγνί-
σθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς ἵνα ξυρήσωνται τὴν *Nm 6, 21.
κεφαλήν, καὶ γνώσονται πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ
25 οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς φυλάσσων τὸν νόμον. 25 περὶ
δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν κρίναντες φυ-
λάσσεσθαι αὐτοὺς τό τε εἰδωλόθυτον καὶ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ 15, 28.
26 πορνείαν. 26 τότε ὁ Παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας τῇ ἐχομένῃ
ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσῄει εἰς τὸ ἱερόν, διαγγέλλων τὴν
ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ *Nm 6, 5 ss.
ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά.
27 Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς 24, 18.
Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ συνέχεον πάντα
28 τὸν ὄχλον καὶ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, 28 κράζοντες Ἄν-
δρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ
λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχῇ
διδάσκων, ἔτι τε καὶ Ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κεκοί-
29 νωκεν τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον. 29 ἦσαν γὰρ προεωρακότες Τρό-
φιμον τὸν Ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ 20, 4.
30 ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ Παῦλος. 30 ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη καὶ ἐγένετο
συνδρομὴ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ Παύλου εἷλκον αὐτὸν
31 ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. 31 ζητούντων
τε αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης ὅτι
32 ὅλη συγκέχυται Ἱερουσαλήμ, 32 ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώ-
τας καὶ ἑκατοντάρχας κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ ἰδόντες τὸν
χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν Παῦλον.

17. ἐδέξαντο 20. θεόν: κύριον ... ἐν τοῖς Ἰουδαίοις: Ἰουδαίων 22. πάντως ἀκούσονται: πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν· ἀκούσονται γάρ 24. γνῶσι ... τὸν νόμον φυλάσσων 25. φυλάσσεσθαι: praem μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτούς, εἰ μή ... τὸ αἷμα 27. τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν 28. πανταχοῦ 31. τε: δέ 32. ἑκατοντάρχους

33 τότε ἐγγίσας ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ ἐκέλευσεν δε- 33
θῆναι ἁλύσεσιν δυσίν, καὶ ἐπυνθάνετο τίς ἂν εἴη καὶ τί ἐστιν
πεποιηκώς. 34 ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐπεφώνουν ἐν τῷ ὄχλῳ· μὴ 34
δυναμένου δὲ αὐτοῦ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέ-
λευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν. 35 ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ 35
τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιω-
τῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου· 36 ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ 36
22, 22. Lc 23, 18. λαοῦ κράζοντες Αἶρε αὐτόν. 37 μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν 37
παρεμβολὴν ὁ Παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ Εἰ ἔξεστίν μοι εἰπεῖν
πρὸς σέ; ὁ δὲ ἔφη Ἑλληνιστὶ γινώσκεις; 38 οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ 38
(5, 36.) Αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν
εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων; 39 εἶπεν 39
22, 3. δὲ ὁ Παῦλος Ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι Ἰουδαῖος, Ταρσεύς, τῆς
Κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σου, ἐπίτρεψόν
μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν. 40 ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ ὁ 40
Παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισεν τῇ χειρὶ τῷ λαῷ·
12, 17. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης προσεφώνησεν τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ
λέγων

XXII.

Pauli defensio: narratio conversionis et legationis ad gentes. Interpellatus civitatis Romanae professione verbera evadit. Sistitur synedrio.

Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς 1
νυνὶ ἀπολογίας. 2 ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσ- 2
φωνεῖ αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν. καί φησιν 3 Ἐγὼ μέν 3
21, 39. εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἀνα-
5, 34. τεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ
πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς
ὑπάρχων τοῦ θεοῦ καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστὲ σήμερον, 4 ὃς ταύτην 4
26, 9 ss. 8, 3. τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς
φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, 5 ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ 5
9, 1. μοι καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ᾽ ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος
πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἰς Δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς
ἐκεῖσε ὄντας δεδεμένους εἰς Ἱερουσαλὴμ ἵνα τιμωρηθῶσιν. 6 Ἐγέ- 6
9, 3 ss. 26, 12 ss. νετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ Δαμασκῷ περὶ μεσημ-
βρίαν ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ
ἐμέ, 7 ἔπεσά τε εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι 7
Σαοὺλ Σαούλ, τί με διώκεις; 8 ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην Τίς εἶ, κύριε; 8
εἶπέν τε πρὸς μέ Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὃν σὺ διώκεις.
9 οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ 9

---

34. ἐπεφώνουν: ἐβόων ... μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι 36. κράζον 37. εἰπεῖν τι

XXII. 1. νῦν 2. προσεφώνει 7. ἔπεσον 9. ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο

10 ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. 10 εἶπον δέ Τί ποιήσω, κύριε; ὁ δὲ
κύριος εἶπεν πρός με Ἀναστὰς πορεύου εἰς Δαμασκόν, κἀκεῖ σοι
11 λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι. 11 ὡς δὲ οὐκ
ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος
12 ὑπὸ τῶν συνόντων μοι ἦλθον εἰς Δαμασκόν. 12 Ἀνανίας δέ τις 9, 17 ss.
ἀνὴρ κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοι-
13 κούντων Ἰουδαίων, 13 ἐλθὼν πρός με καὶ ἐπιστὰς εἶπέν μοι Σαοὺλ
ἀδελφέ, ἀνάβλεψον. κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν.
14 14 ὁ δὲ εἶπεν Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι
τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ
15 τοῦ στόματος αὐτοῦ, 15 ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀν-
16 θρώπους ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας. 16 καὶ νῦν τί μέλλεις;
ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσά-
17 μενος τὸ ὄνομα αὐτοῦ. 17 Ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς 9, 26.
Ἱερουσαλὴμ καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ γενέσθαι με ἐν
18 ἐκστάσει 18 καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι Σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν
τάχει ἐξ Ἱερουσαλήμ, διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυρίαν
19 περὶ ἐμοῦ. 19 κἀγὼ εἶπον Κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ ἤμην
φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ
20 σέ· 20 καὶ ὅτε ἐξεχύννετο τὸ αἷμα Στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου, 7, 58.
καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια
21 τῶν ἀναιρούντων αὐτόν. 21 καὶ εἶπεν πρός με Πορεύου, ὅτι ἐγὼ
22 εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. 22 Ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου 9, 15.
τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λέγοντες Αἶρε ἀπὸ τῆς 21, 36. 25, 24.
23 γῆς τὸν τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκεν αὐτὸν ζῆν. 23 κραυγαζόντων
τε αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια καὶ κονιορτὸν βαλλόντων
24 εἰς τὸν ἀέρα, 24 ἐκέλευσεν ὁ χιλίαρχος εἰσάγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν
παρεμβολήν, εἴπας μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτόν, ἵνα ἐπιγνῷ δι'
25 ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ. 25 ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν
τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπεν πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον Εἰ ἄνθρωπον
26 Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν; 26 ἀκούσας δὲ 16, 37. 23, 27.
ὁ ἑκατοντάρχης προσελθὼν τῷ χιλιάρχῳ ἀπήγγειλεν λέγων Τί
27 μέλλεις ποιεῖν; ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος Ῥωμαῖός ἐστιν. 27 προσελ-
θὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ Λέγε μοι, σὺ Ῥωμαῖος εἶ; ὁ δὲ
28 ἔφη Ναί. 28 ἀπεκρίθη ὁ χιλίαρχος Ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν
πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ Παῦλος ἔφη Ἐγὼ δὲ καὶ
29 γεγέννημαι. 29 εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες
αὐτὸν ἀνετάζειν· καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη, ἐπιγνοὺς ὅτι Ῥω-
μαῖός ἐστιν καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς. 21, 33.

---

12. ἀνὴρ εὐσεβής 16. αὐτοῦ: τοῦ κυρίου 20. ἐξεχεῖτο ... συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ 22. καθῆκον 23. τε: δέ 24. αὐτὸν ὁ χιλίαρχος ἄγεσθαι ... εἰπών 25. προέτεινεν ... ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος 26. ἑκατόνταρχος ... ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ λέγων· Ὅρα τί 27. εἰ σύ 28. ἀπεκρίθη τε

XXIII.

Paulus increpat pontificem. Pharisaeorum et Sadducaeorum dissidium. Reus visione erigitur; Judaeorum conjurationi eripitur Caesaream deductus. Lysiae ad Felicem epistola.

Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλές, τὸ τί κατη- 30
γορεῖται παρὰ τῶν Ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν καὶ ἐκέλευσεν συνελ-
23, 28. θεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ πᾶν τὸ συνέδριον, καὶ καταγαγὼν τὸν
Παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτούς. (XXIII.) [1] ἀτενίσας δὲ ὁ Παῦλος τῷ 1
συνεδρίῳ εἶπεν Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ
πεπολίτευμαι τῷ θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. [2] ὁ δὲ ἀρχιερεὺς 2
Ἀνανίας ἐπέταξεν τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα.
[3] τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπεν Τύπτειν σε μέλλει ὁ θεός, 3
τοῖχε κεκονιαμένε· καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ
*Lv 19, 5. παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι; [4] οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον Τὸν 4
ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς; [5] ἔφη τε ὁ Παῦλος Οὐκ ᾔδειν, 5
*Ex 22, 28. ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς· γέγραπται γὰρ Ἄρχοντα τοῦ λαοῦ
σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. [6] γνοὺς δὲ ὁ Παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶν 6
26, 5. Σαδδουκαίων τὸ δὲ ἕτερον Φαρισαίων, ἔκραζεν ἐν τῷ συνεδρίῳ
24, 21. Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς Φαρισαίων· περὶ
ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. [7] τοῦτο δὲ αὐτοῦ 7
λαλήσαντος ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων,
καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. [8] Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσιν μὴ 8
Lc 20, 27. pp εἶναι ἀνάστασιν μηδὲ ἄγγελον μήτε πνεῦμα, Φαρισαῖοι δὲ ὁμολο-
γοῦσιν τὰ ἀμφότερα. [9] ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη, καὶ ἀναστάντες 9
γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο λέγοντες
Οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα
ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος; [10] πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως εὐλα- 10
βηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦλος ὑπ᾽ αὐτῶν, ἐκέλευσεν
τὸ στράτευμα καταβὰν ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν ἄγειν τε
εἰς τὴν παρεμβολήν. [11] τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ 11
18, 9. κύριος εἶπεν Θάρσει· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἰερου-
19, 21. σαλήμ, οὕτως σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.
Γενομένης δὲ ἡμέρας ποιήσαντες συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι 12
21. ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ
ἀποκτείνωσιν τὸν Παῦλον. [13] ἦσαν δὲ πλείους τεσσεράκοντα οἱ 13
ταύτην τὴν συνωμοσίαν ποιησάμενοι, [14] οἵτινες προσελθόντες τοῖς 14
ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπαν Ἀναθέματι ἀνεθεματί-
σαμεν ἑαυτοὺς μηθενὸς γεύσασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν

30. αὐτόν: add ἀπὸ τῶν δεσμῶν ... συνελθεῖν: ἐλθεῖν ... πᾶν: ὅλον ... συνέδριον αὐτῶν

XXIII. 6. ἔκραξεν ... υἱὸς Φαρισαίου 7. τῶν Σαδδουκαίων 9. οἱ γραμματεῖς ... ἄγγελος: add μὴ θεομαχῶμεν 11. Θάρσει, Παῦλε ... οὕτω 12. συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι: τινες τῶν Ἰουδαίων συστροφὴν 13. τεσσαράκοντα ... πεποιηκότες 14. εἶπον ... μηδενός

15 *Παῦλον.* [15] *νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ*
συνεδρίῳ, ὅπως καταγάγῃ αὐτὸν εἰς ὑμᾶς ὡς μέλλοντας δια- 20.
γινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγί-
16 *σαι αὐτὸν ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.* [16] *Ἀκούσας δὲ*
ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος καὶ
εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπήγγειλεν τῷ Παύλῳ. [17] *προσ-*
17 *καλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἕνα τῶν ἑκατονταρχῶν ἔφη Τὸν*
νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον, ἔχει γάρ τι ἀπαγ-
18 *γεῖλαι αὐτῷ.* [18] *ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγεν πρὸς τὸν*
χιλίαρχον καί φησιν Ὁ δέσμιος Παῦλος προσκαλεσάμενός με
ἠρώτησεν τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρὸς σέ, ἔχοντά τι λαλῆσαί
19 *σοι.* [19] *ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος καὶ ἀνα-*
χωρήσας κατ᾽ ἰδίαν ἐπυνθάνετό Τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί
20 *μοι;* [20] *εἶπεν δὲ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε ὅπως*
αὔριον τὸν Παῦλον καταγάγῃς εἰς τὸ συνέδριον ὡς μέλλων τι 15.
21 *ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ.* [21] *σὺ οὖν μὴ πεισθῇς*
αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσιν γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσε-
ράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν 12.
ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν, καὶ νῦν εἰσὶν ἕτοιμοι προσδεχόμενοι τὴν
22 *ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν.* [22] *ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσεν τὸν νεανίαν,*
παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆσαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρὸς μέ.
23 [23] *Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατονταρχῶν εἶπεν Ἑτοι-*
μάσατε στρατιώτας διακοσίους ὅπως πορευθῶσιν ἕως Καισαρείας,
καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα καὶ δεξιολάβους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης
24 *ὥρας τῆς νυκτός,* [24] *κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν*
25 *Παῦλον διασώσωσιν πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα,* [25] *γράψας ἐπι-*
26 *στολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον* [26] *Κλαύδιος Λυσίας τῷ*
27 *κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν.* [27] *τὸν ἄνδρα τοῦτον συλλημ-*
φθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν 21, 22.
ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλάμην αὐτόν, μαθὼν ὅτι Ῥω- 22, 27.
28 *μαῖός ἐστιν·* [28] *βουλόμενός τε ἐπιγνῶναι τὴν αἰτίαν δι᾽ ἣν ἐνε-* 22, 30.
29 *κάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν,* [29] *ὃν*
εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ 6. 9.
30 *ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔχοντα ἔγκλημα.* [30] *μηνυθείσης δέ μοι* 20.
ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρὸς
σέ, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν αὐτοὺς ἐπὶ σοῦ. 24, 8.
31 *Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς ἀνα-*
λαβόντες τὸν Παῦλον ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν Ἀντιπατρίδα,

---

15. *ὅπως αὔριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς* 16. *τὸ ἔνεδρον:* ςe (non ς) *τὴν ἐνέδραν* 17. *ἑκατοντάρχων* 20. *εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν Παῦλον ... μέλλοντες* 21. *τεσσαράκοντα ... ἕτοιμοί εἰσι* 23. *ἑκατοντάρχων* 27. *συλληφθέντα ... ἐξειλόμην* 28. *τε: δέ ... γνῶναι* 29. *ἔγκλημα ἔχοντα* 30. *ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ... αὐτούς: τὰ πρὸς αὐτόν* ... add in fine *ἔῤῥωσο*

[32] *τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς ἀπέρχεσθαι σὺν αὐτῷ,* 32
ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν. [33] *οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν* 33
Καισάρειαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστη-
σαν καὶ τὸν Παῦλον αὐτῷ. [34] *ἀναγνοὺς δὲ καὶ ἐπερωτήσας ἐκ* 34
ποίας ἐπαρχίας ἐστίν, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ Κιλικίας, [35] *Δια-* 35
κούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται,
κελεύσας ἐν τῷ πραιτωρίῳ Ἡρῴδου φυλάσσεσθαι αὐτόν.

XXIV.

Adventus accusatorum; Tertullus. Pauli defensio coram Felice atque etiam Drusilla.

23, 2. *Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας μετὰ* 1
τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος Τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνι-
σαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ Παύλου. [2] *κληθέντος δὲ αὐτοῦ ἤρξατο* 2
κατηγορεῖν ὁ Τέρτυλλος λέγων [3] *Πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες* 3
διὰ σοῦ καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς
σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε
Φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας. [4] *ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε* 4
ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ.
[5] *εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν καὶ κινοῦντα στάσιν* 5
πᾶσιν τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε
21, 28. *τῆς τῶν Ναζωραίων αἱρέσεως,* [6] *ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασεν βεβη-* 6
λῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, [8] *παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας* 8
περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.
[9] *συνεπέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν.* 9
[10] *Ἀπεκρίθη τε ὁ Παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν* 10
Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος,
21, 15. 18. 26. 27. *εὐθύμως τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι,* [11] *δυναμένου σου ἐπιγνῶ-* 11
22, 30. 23, 12. 32. *ναι ὅτι οὐ πλείους εἰσίν μοι ἡμέραι δεκαδύο ἀφ' ἧς ἀνέβην*
24, 1. *προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ.* [12] *καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με* 12
πρός τινα διαλεγόμενον ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν
ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν, [13] *οὔτε παραστῆσαι δύ-* 13
νανται περὶ ὧν νυνὶ κατηγοροῦσίν μου. [14] *ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι,* 14
5. *ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν οὕτως λατρεύω τῷ πα-*
τρῴῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσιν τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφή-
23, 6. *ταις γεγραμμένοις,* [15] *ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεόν, ἣν καὶ αὐτοὶ* 15
οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι δικαίων τε καὶ

---

32. *ἀπέρχεσθαι: πορεύεσθαι* 34. *ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμών* 35. *κελεύσας: ἐκέλευσέ τε ... τοῦ Ἡρώδου ... αὐτόν* post *ἐκέλευσέ τε* pon

XXIV. 6. *ἐκρατήσαμεν:* add *καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν.* [7] *Παρελθὼν δὲ Λυσίας ὁ χιλίαρχος μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγε·* [8] *κελεύσας τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπὶ σέ·* 9. *συνέθεντο* 10. *τε: δέ ... εὐθυμότερον* 11. *γνῶναι ... ἢ δεκαδύο ... εἰς: ἐν* 13. *παραστῆσαι:* ς (non ς^e) praem *με ... νῦν* 14. *οὕτω ... καὶ τοῖς.* ς^e (non ς) *καὶ ἐν τοῖς* 15. *ἔσεσθαι νεκρῶν*

16 ἀδίκων. [16] ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρόσκοπον συνείδησιν
17 ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διὰ παντός. [17] δι' ἐτῶν 11, 29. etc Gal 2, 10.
δὲ πλειόνων ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου παρεγενόμην
18 καὶ προσφοράς, [18] ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ 21, 26 s.
μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου, τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰου-
19 δαῖοι, [19] οὓς ἔδει ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν
20 πρὸς ἐμέ. [20] ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν τί εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα
21 στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου, [21] ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς ἧς
ἐκέκραξα ἐν αὐτοῖς ἑστὼς ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρί- 23, 6.
22 νομαι σήμερον ἐφ' ὑμῶν. [22] Ἀνεβάλετο δὲ αὐτοὺς ὁ Φῆλιξ,
ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἴπας Ὅταν Λυσίας ὁ χι- 23, 26.
23 λίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς, [23] διαταξάμενος
τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι αὐτὸν ἔχειν τε ἄνεσιν καὶ μηδένα κω-
λύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν αὐτῷ.
24 Μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ Φῆλιξ σὺν Δρου-
σίλλῃ τῇ γυναικὶ οὔσῃ Ἰουδαίᾳ μετεπέμψατο τὸν Παῦλον, καὶ
25 ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. [25] διαλεγομένου
δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίματος τοῦ
μέλλοντος ἔσεσθαι ἔμφοβος γενόμενος ὁ Φῆλιξ ἀπεκρίθη Τὸ νῦν
26 ἔχον πορεύου, καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε, [26] ἅμα
καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Παύλου· διὸ
27 καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ. [27] διετίας 25, 9.
δὲ πληρωθείσης ἔλαβεν διάδοχον ὁ Φῆλιξ Πόρκιον Φῆστον· θέ-
λων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Φῆλιξ κατέλιπεν
τὸν Παῦλον δεδεμένον.

XXV.

Paulus coram Festo provocat ad Caesarem. Festus procurator Agrippam regem consulit.

1 Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς
2 Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Καισαρείας, [2] ἐνεφάνισάν τε αὐτῷ οἱ ἀρχιερεῖς 15. 24, 1.
καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Παύλου, καὶ παρεκάλουν
3 αὐτὸν [3] αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν 23, 15 ss.
εἰς Ἰερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν.
4 [4] ὁ μὲν οὖν Φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον εἰς Και- 24, 23.
5 σάρειαν, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι· [5] Οἱ οὖν ἐν
ὑμῖν, φησίν, δυνατοὶ συγκαταβάντες, εἴ τί ἐστιν ἐν τῷ ἀνδρὶ

16. καὶ αὐτός: δὲ αὐτός 17. παρεγενόμην post πλειόνων pon 18. δέ: $ς^e$ (non ς) om 19. ἔδει: ς (non $ς^e$) δεῖ ... πρός με 20. εἴ τι 21. ἔκραξα ... ἑστὼς ἐν αὐτοῖς ... ἐφ': ὑφ' 22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φῆλιξ ἀνεβάλετο αὐτούς, ... εἰπών 23. διαταξάμενός τε ... αὐτόν: τὸν Παῦλον ... ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ 24. τῇ γυναικὶ αὐτοῦ 26. ἅμα δὲ καί ... ὑπὸ τοῦ Παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν· διό

XXV. 2. τε: δέ ... ὁ ἀρχιερεύς 4. ἐν Καισαρείᾳ 5. δυνατοί ante ἐν ὑμῖν pon

τούτῳ, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ. [6] διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας 6
οὐ πλείους ὀκτὼ ἢ δέκα, καταβὰς εἰς Καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον
17. καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκέλευσεν τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. [7] πα- 7
18. ραγενομένου δὲ αὐτοῦ περιέστησαν οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβε-
24, 5 s. βηκότες Ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώματα καταφέροντες, ἃ
24, 12. οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι [8] τοῦ Παύλου ἀπολογουμένου ὅτι οὔτε εἰς 8
τὸν νόμον τῶν Ἰουδαίων οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν οὔτε εἰς Καίσαρά τι
24, 27. ἥμαρτον. [9] ὁ Φῆστος δὲ θέλων τοῖς Ἰουδαίοις χάριν καταθέσθαι, 9
ἀποκριθεὶς τῷ Παύλῳ εἶπεν Θέλεις εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς ἐκεῖ
περὶ τούτων κριθῆναι ἐπ᾿ ἐμοῦ; [10] εἶπεν δὲ ὁ Παῦλος Ἐπὶ τοῦ 10
βήματος Καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. Ἰουδαίους
οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις. [11] εἰ μὲν οὖν 11
ἀδικῶ καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀπο-
θανεῖν· εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσίν μου, οὐδείς με
9. 16. δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι· Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. [12] τότε ὁ 12
Φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου ἀπεκρίθη Καίσαρα
23, 11. 19, 21. ἐπικέκλησαι, ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ.

Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ 13
Βερνίκη κατήντησαν εἰς Καισάρειαν ἀσπασόμενοι τὸν Φῆστον.
[14] ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βασιλεῖ 14
24, 27. ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον λέγων Ἀνήρ τίς ἐστιν καταλε-
λειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος, [15] περὶ οὗ γενομένου μου εἰς 15
1. 2. 24. Ἱεροσόλυμα ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰου-
δαίων, αἰτούμενοι κατ᾿ αὐτοῦ δίκην· [16] πρὸς οὓς ἀπεκρίθην ὅτι 16
11. οὐκ ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον πρὶν ἢ ὁ
5. κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους τόπον τε
ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. [17] συνελθόντων οὖν ἐν- 17
6. θάδε ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ
7. βήματος ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα· [18] περὶ οὗ σταθέντες οἱ 18
23. 29. 26, 3. κατήγοροι οὐδεμίαν αἰτίαν ἔφερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ, [19] ζητήματα 19
δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν καὶ περί
τινος Ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῆν. [20] ἀπορού- 20
9. μενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν περὶ τούτων ζήτησιν ἔλεγον εἰ βούλοιτο
πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων. [21] τοῦ 21
δὲ Παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Σε-
βαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν ἕως οὗ ἀναπέμψω
27, 1. αὐτὸν πρὸς Καίσαρα. [22] Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον Ἐβου- 22
26. λόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. Αὔριον, φησίν, ἀκούσῃ
αὐτοῦ.

---

6. ἡμέρας πλείους ἢ δέκα 7. αἰτιάματα φέροντες κατὰ τοῦ Παύλου 8. τοῦ Παύλου ἀπολογουμένου: ἀπολογουμένου αὐτοῦ 9. τοῖς Ἰουδαίοις θέλων ... κρίνεσθαι 11. οὖν: γάρ 16. ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν 17. συνελθόντων οὖν αὐτῶν 18. ἐπέφερον 20. περὶ τούτου ..Ἱερουσαλήμ 21. πέμψω 22. πρὸς τὸν Φῆστον ἔφη ... ὁ δέ· Αὔριον

23 Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς Βερνίκης
μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν
τε χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσιν τοῖς κατ' ἐξοχὴν τῆς πόλεως, καὶ
24 κελεύσαντος τοῦ Φήστου ἤχθη ὁ Παῦλος. [24]καί φησιν ὁ Φῆστος
Ἀγρίππα βασιλεῦ καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεω- 15.
ρεῖτε τοῦτον περὶ οὗ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι
ἔν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν 22, 22.
25 μηκέτι. [25]ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον αὐτὸν θανάτου
πεπραχέναι καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν Σεβαστὸν 23, 29. 11.
26 ἔκρινα πέμπειν. [26]περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ
ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασι-
λεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης σχῶ τί γράψω·
27 [27]ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον μὴ καὶ τὰς κατ' αὐ-
τοῦ αἰτίας σημᾶναι.

XXVI.

Pauli coram Agrippa et Festo defensio. Agrippae propensio ad fidem.

1 Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη Ἐπιτρέπεταί σοι περὶ
σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ Παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα
2 [2]Περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ Ἀγρίππα,
ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον ἐπὶ σοῦ μέλλων ἀπολογεῖσθαι σήμερον,
3 [3]μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ Ἰουδαίους ἐθῶν τε
4 καὶ ζητημάτων· διὸ δέομαι μακροθύμως ἀκοῦσαί μου. [4]τὴν μὲν
οὖν βίωσίν μου ἐκ νεότητος τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει
5 μου ἔν τε Ἱεροσολύμοις ἴσασιν πάντες Ἰουδαῖοι, [5]προγινώσκον-
τές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσιν μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστά- 22, 3. Phil 3, 5.
6 την αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος. [6]καὶ νῦν 23, 6.
ἐπ' ἐλπίδι τῆς εἰς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ 24, 15.
7 θεοῦ ἕστηκα κρινόμενος, [7]εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκ-
τενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι· περὶ ἧς
8 ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων. [8]τί ἄπιστον κρίνεται παρ'
9 ὑμῖν εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; [9]ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ 8, 3. 9, 1. 22, 4 s.
πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι·
10 [10]ὃ καὶ ἐποίησα ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ πολλούς τε τῶν ἁγίων ἐγὼ
ἐν φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λα-
11 βών, ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον, [11]καὶ κατὰ πά-
σας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς ἠνάγκαζον βλασφη-

---

23. τοῖς χιλιάρχοις ... κατ' ἐξοχὴν οὖσι 24. πᾶν 25. θανάτου αὐτόν ... πέμπειν αὐτόν 20. τι γράψαι

XXVI. 1. περί: ὑπέρ 2. μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον 3. δέομαί σου 4. τὴν ἐκ νεότητος τήν ... om τε ... πάντες οἱ 6. εἰς: πρός 7. ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων 10. πολλούς τῶν ... ἐγὼ φυλακαῖς

μεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς
9, 3 ss. 22, 6 ss. ἔξω πόλεις. 12 Ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν Δαμασκὸν μετ' 12
ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων, 13 ἡμέρας μέ- 13
σης κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρό-
τητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομέ-
νους· 14 πάντων τε καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν ἤκουσα 14
φωνὴν λαλοῦσαν πρὸς μὲ καὶ λέγουσαν τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ
Σαοὺλ Σαούλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.
15 ἐγὼ δὲ εἶπα Τίς εἶ, κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς 15
ὃν σὺ διώκεις. 16 ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· 16
εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρ-
τυρα ὧν τε εἶδες ὧν τε ὀφθήσομαί σοι, 17 ἐξαιρούμενός σε ἐκ 17
τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε ἀποστέλλω 18 ἀνοῖξαι 18
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς καὶ τῆς
ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν
20, 32. ἁμαρτιῶν καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ.
19 ὅθεν, βασιλεῦ Ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ 19
ὀπτασίᾳ, 20 ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτόν τε καὶ Ἱεροσολύμοις 20
εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελ-
λον μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια τῆς μετανοίας
21, 27. ἔργα πράσσοντας. 21 ἕνεκα τούτων με οἱ Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι 21
ἐν τῷ ἱερῷ ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι. 22 ἐπικουρίας οὖν τυχὼν 22
τῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα μαρτυρόμενος
24, 14. μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλά-
λησαν μελλόντων γίνεσθαι καὶ Μωυσῆς, 23 εἰ παθητὸς ὁ Χρι- 23
στός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν
τῷ τε λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσιν. 24 ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου 24
ὁ Φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ φησίν Μαίνῃ, Παῦλε· τὰ πολλά σε
γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. 25 ὁ δέ Οὐ μαίνομαι, φησίν, 25
κράτιστε Φῆστε, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀπο-
φθέγγομαι. 26 ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεύς, πρὸς ὃν 26
καὶ παῤῥησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ
πείθομαι οὐθέν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο.
27 πιστεύεις, βασιλεῦ Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. 27
28 ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χρι- 28
στιανὸν γενέσθαι. 29 ὁ δὲ Παῦλος Εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ καὶ ἐν 29
ὀλίγῳ καὶ ἐν μεγάλῳ οὐ μόνον σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούον-
τάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς
τῶν δεσμῶν τούτων. 30 ἀνέστη τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν ἥ τε 30

---

14. τε: δέ 15. εἶπον ... om κύριος 17. ἐγώ: νῦν 20. om τε prius ... ς (non ςᵉ) ἀπαγγέλλων 22. ἀπό: παρά ... μαρτυρούμενος 23. om τε 24. φησίν: ἔφη 25. ἀλλ' 26. οὐθέν: οὐδέν 28. πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη 29. ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν ... μεγάλῳ: πολλῷ 30. ἀνέστη τε: καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ ἀνέστη

31 *Βερνίκη καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς,* [31] *καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλά-*
λουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν 23, 9. 29. 25, 25.
32 *πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος.* [32] *Ἀγρίππας δὲ τῷ Φήστῳ ἔφη*
Ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἰ μὴ ἐπικέκλητο Καί- 25, 11.
σαρα.

XXVII.

Navigatio Romana. Tempestas; fortitudo Pauli. Naufragium ad Melitam insulam.

1 *Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρεδί-* 25, 12.
δουν τόν τε Παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ
2 *ὀνόματι Ἰουλίῳ σπείρης Σεβαστῆς.* [2] *ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδρα-*
μυττηνῷ μέλλοντι πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν 19, 29. 20, 4. Col 4, 10.
3 *ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου Μακεδόνος Θεσσαλονικέως·* [3] *τῇ τε*
ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς Σιδῶνα, φιλανθρώπως τε ὁ Ἰούλιος τῷ
Παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψεν πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα ἐπι-
4 *μελείας τυχεῖν.* [4] *κἀκεῖθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κύπρον*
5 *διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους,* [5] *τό τε πέλαγος τὸ κατὰ*
τὴν Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν διαπλεύσαντες κατήλθομεν εἰς Μύρα
6 *τῆς Λυκίας.* [6] *Κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατοντάρχης πλοῖον Ἀλεξανδρι-* 28, 11.
7 *νὸν πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό.* [7] *ἐν ἱκα-*
ναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν
Κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν
8 *Κρήτην κατὰ Σαλμώνην,* [8] *μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθο-*
μεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον Καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις
9 *Λασαία.* [9] *Ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφα-*
λοῦς τοῦ πλοὸς διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι,
10 *παρῄνει ὁ Παῦλος* [10] *λέγων αὐτοῖς Ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ*
ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου
11 *ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν.* [11] *ὁ δὲ*
ἑκατοντάρχης τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον
12 *ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις.* [12] *ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος*
ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλείονες ἔθεντο βουλὴν
ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴ πως δύναιντο καταντήσαντες εἰς Φοίνικα
παραχειμάσαι, λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ
13 *χῶρον.* [13] *Ὑποπνεύσαντος δὲ νότου δόξαντες τῆς προθέσεως κε-*
14 *κρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον παρελέγοντο τὴν Κρήτην.* [14] *μετ' οὐ*
πολὺ δὲ ἔβαλεν κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς ὁ καλούμενος εὐ-
15 *ροκλύδων·* [15] *συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου καὶ μὴ δυναμένου*
16 *ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφερόμεθα.* [16] *νησίον δέ τι*

---

32. *ἐπεκέκλητο*

XXVII. 2. *μέλλοντες* 3. ς (non ςe) om *τούς* 6. *ἑκατόνταρχος* . . . *Ἀλεξανδρῖνον* 10. *φορτίου: φόρτου* 11. *ἑκατόνταρχος* 12. *πλείους* 13. *Ἄσσον*

ὑποδραμόντες καλούμενον Κλαύδην ἰσχύσαμεν μόλις περικρατεῖς
γενέσθαι τῆς σκάφης, 17 ἣν ἄραντες βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζων- 17
νύντες τὸ πλοῖον· φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν Σύρτιν ἐκπέσωσιν,
χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο. 18 σφοδρῶς δὲ χειμαζο- 18
μένων ἡμῶν τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο, 19 καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες 19
τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐῤῥίψαμεν· 20 μήτε δὲ ἡλίου μήτε ἄστρων 20
ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπι-
κειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο ἐλπὶς πᾶσα τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς.
21 Πολλῆς τε ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ Παῦλος ἐν 21
10. μέσῳ αὐτῶν εἶπεν Ἔδει μέν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ
ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ
τὴν ζημίαν. 22 καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ 22
ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν πλὴν τοῦ πλοίου. 23 παρέστη γάρ 23
μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ τοῦ θεοῦ οὗ εἰμί, ᾧ καὶ λατρεύω, ἄγγελος
23, 11. 18, 9. 24 λέγων Μὴ φοβοῦ, Παῦλε· Καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι, καὶ 24
ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ.
25 διὸ εὐθυμεῖτε, ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ ὅτι οὕτως ἔσται 25
28, 1. καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι. 26 εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς 26
ἐκπεσεῖν.
Ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐπεγένετο διαφερομένων ἡμῶν 27
ἐν τῷ Ἀδρίᾳ, κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσά-
γειν τινὰ αὐτοῖς χώραν. 28 καὶ βολίσαντες εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι, 28
βραχὺ δὲ διαστήσαντες καὶ πάλιν βολίσαντες εὗρον ὀργυιὰς δεκα-
πέντε· 29 φοβούμενοί τε μή που κατὰ τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, 29
ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας εὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι.
30 Τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ χαλασάν- 30
των τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελ-
λόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, 31 εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ 31
τοῖς στρατιώταις Ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς
σωθῆναι οὐ δύνασθε. 32 τότε ἀπέκοψαν οἱ στρατιῶται τὰ σχοινία 32
τῆς σκάφης καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. 33 Ἄχρι δὲ οὗ ἤμελλεν 33
ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς
27. λέγων Τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι
διατελεῖτε, μηθὲν προσλαβόμενοι. 34 διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς μετα- 34
λαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει·
*1 Sam 14, 45. οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀπολεῖται. 35 εἴπας δὲ 35
Lc 21, 18. ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρίστησεν τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων
καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν. 36 εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες καὶ 36
αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς. 37 ἤμεθα δὲ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ ἐν τῷ 37

16. μόλις ἰσχύσαμεν 20. πᾶσα ἐλπίς 21. τε: δέ 23. τῇ νυκτὶ ταύτῃ ... ἄγγελος ante τοῦ θεοῦ pon 27. ἐγένετο 29. μή που: μήπως ... κατά: εἰς ... ἐκπέσωσιν ... ηὔχοντο 32. οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν 33. ἔμελλεν ... μηδέν 34. προσλαβεῖν ... ἀπό: ἐκ ... ἀπολεῖται: πεσεῖται 35. εἰπών 37. ἤμεθα: ἦμεν ... ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαί

38 *πλοίῳ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ.* [38] *κορεσθέντες δὲ τροφῆς ἐκού-*
φιζον τὸ πλοῖον ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν.
39 [39] *Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον, κόλπον δέ*
τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο εἰ δυνατὸν
40 *ἐξῶσαι τὸ πλοῖον.* [40] *καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἴων εἰς τὴν*
θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπά-
ραντες τὸν ἀρτέμωνα τῇ πνεούσῃ κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν.
41 [41] *περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐπέκειλαν τὴν ναῦν, καὶ*
ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο
42 *ὑπὸ τῆς βίας.* [42] *Τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο ἵνα τοὺς*
43 *δεσμώτας ἀποκτείνωσιν, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγῃ·* [43] *ὁ δὲ*
ἑκατοντάρχης βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον ἐκώλυσεν αὐτοὺς
τοῦ βουλήματος, ἐκέλευσέν τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν ἀποῤῥί-
44 *ψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι,* [44] *καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μὲν*
ἐπὶ σανίσιν οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως
ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

XXVIII.

Naufragi apud Melitenses. Vipera de manu excussa; aegroti sanati.
Iter Italicum. Biennium Romanum.

1 *Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωμεν ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος κα-* 27, 26. 33.
2 *λεῖται.* [2] *οἵ τε βάρβαροι παρεῖχαν οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν*
ἡμῖν· ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν
3 *ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος.* [3] *Συστρέψαντος δὲ τοῦ*
Παύλου φρυγάνων τι πλῆθος καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυράν, ἔχιδνα
4 *ἀπὸ τῆς θέρμης διεξελθοῦσα καθῆψεν τῆς χειρὸς αὐτοῦ.* [4] *ὡς*
δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ,
πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον Πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος,
5 *ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν.* [5] *ὁ μὲν οὖν*
6 *ἀποτιναξάμενος τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ ἔπαθεν οὐδὲν κακόν·* [6] *οἱ*
δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι ἢ καταπίπτειν ἄφνω
νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων καὶ θεωρούντων μηδὲν
ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν
7 *εἶναι.* [7] *Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχεν χωρία τῷ*
πρώτῳ τῆς νήσου ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς
8 *ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν.* [8] *ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Πο-*
πλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίῳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι, πρὸς ὃν
ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ,

---

39. *δυνατόν: δύναιντο* 40. *ἀρτέμονα* 41. *ἐπώκειλαν ... βίας τῶν κυμάτων* 42. *διαφύγοι* 43. *ἑκατόνταρχος*

XXVIII. 1. *ἐπέγνωσαν* 2. *τε: δέ ... παρεῖχον* 3. om *τι ... ἀπό: ἐκ ... ἐξελθοῦσα* 4. *ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους* 5. *ἀποτινάξας* 8. *δυσεντερίᾳ*

ἰάσατο αὐτόν. [9] τούτου δὲ γενομένου καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ 9
ἔχοντες ἀσθενείας προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο, [10] οἳ καὶ πολ- 10
λαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς
τὰς χρείας.

Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν 11
τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρινῷ, παρασήμῳ Διοσκούροις. [12] καὶ καταχθέν- 12
τες εἰς Συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς, [13] ὅθεν περιελ- 13
θόντες κατηντήσαμεν εἰς Ῥήγιον. καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενο-
μένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς Ποτιόλους, [14] οὗ εὑρόντες 14
ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά· καὶ
οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθαμεν. [15] κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκού- 15
σαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρι Ἀππίου
φόρου καὶ Τριῶν ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ
θεῷ ἔλαβεν θάρσος.

Ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς Ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκεν τοὺς 16
30. δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῳ, τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ'
ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. [17] Ἐγένετο δὲ μετὰ 17
ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι αὐτὸν τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων
πρώτους· συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἔλεγεν πρὸς αὐτούς Ἐγώ, ἄν-
δρες ἀδελφοί, οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσιν τοῖς
25, 8. πατρῴοις, δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας
τῶν Ῥωμαίων, [18] οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι 18
25, 25. διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί· [19] ἀντιλεγόν- 19
των δὲ τῶν Ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα, οὐχ
15, 11. ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορῆσαι. [20] διὰ ταύτην οὖν τὴν 20
αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι· ἕνεκεν γὰρ τῆς
26, 6. 7. ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι. [21] οἱ δὲ πρὸς 21
αὐτὸν εἶπαν Ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς
Ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ
ἐλάλησέν τι περὶ σοῦ πονηρόν. [22] ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι 22
ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστὸν ἐστιν
ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. [23] Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν 23
ἦκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυ-
ρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς περὶ τοῦ Ἰη-
σοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου Μωυσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωὶ
ἕως ἑσπέρας. [24] καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ 24
ἠπίστουν· [25] ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο 25
εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
ἐλάλησεν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν
*Es 6, 9s. Mt 13, 14s. Jo 12, 40. [26] λέγων Πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον καὶ εἰπόν Ἀκοῇ 26

9. δέ: οὖν ... ἐν τῇ νήσῳ post ἀσθενείας pon 10. τὴν χρείαν 11. Ἀλε-ξανδρίνῳ 14. ἤλθομεν 15. ἄχρις 16. στρατοπεδάρχῃ 17. αὐτόν: τὸν Παῦλον ... ἐγώ post ἀδελφοί pon 21. εἶπον 23. τὰ περί 25. ὑμῶν: ἡμῶν 26. λέγον ... εἰπέ

ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ
27 ἴδητε· [27] ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν
βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν· μή
ποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν καὶ τῇ
28 καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν, καὶ ἰάσομαι αὐτούς. [28] γνω-
στὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τοῦτο τὸ σωτήριον
τοῦ θεοῦ· αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. 13, 46.
30 Ἔμεινεν δὲ διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο 16.
31 πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν, [31] κηρύσσων τὴν βασι-
λείαν τοῦ θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ
μετὰ πάσης παῤῥησίας ἀκωλύτως.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΑΙ.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

I.

Utile tentari. Sapientiam Deum roga. Opes pereunt. Homo delicti, Deus boni auctor. Legem audi et fac. Linguam doma.

1 Ἰάκωβος θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος ταῖς δώ-
δεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν.
2 Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς 1Pe 1,6.7.
3 περιπέσητε ποικίλοις, [3] γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν κατερ- Ro 5, 3 s.
4 γάζεται ὑπομονήν. [4] ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε
5 τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. [5] εἰ δέ τις ὑμῶν
λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς
6 καὶ μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. [6] αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, Mt 21, 21.
μηδὲν διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικεν κλύδωνι θαλάσ-
7 σης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. [7] μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος
8 ἐκεῖνος ὅτι λήμψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου, [8] ἀνὴρ δίψυχος, ἀκα-
9 τάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. [9] Καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς
10 ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, [10] ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει
11 αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. [11] ἀνέτειλεν γὰρ ὁ 1 Pe 1, 24.
ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι καὶ ἐξήρανεν τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος *Es 40, 6 s.
αὐτοῦ ἐξέπεσεν καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο·
οὕτως καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται.
12 Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενό- 5, 11.
μενος λήμψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο τοῖς 2 Ti 4, 8.

---

27. ἰάσωμαι 28. om τοῦτο 29. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν. 30. Ἔμ. δὲ ὁ Παῦλος
I. 3. ὑμῶν: add τῆς πίστεως 7. λήψεται 11. οὕτω 12. λήψεται ... ἐπηγγείλατο ὁ κύριος

ἀγαπῶσιν αὐτόν. 13 μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπὸ θεοῦ 13
1Co 10, 13. πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστιν κακῶν, πειράζει δὲ
αὐτὸς οὐδένα. 14 ἕκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας 14
ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος· 15 εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα 15
Ro 6, 23. τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον.
16 Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. 17 πᾶσα δόσις 16 17
ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστιν καταβαῖνον ἀπὸ
τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ ἢ τροπῆς
Ro 8, 23. ἀποσκίασμα. 18 βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς 18
τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.
19 Ἴστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. ἔστω δὲ πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς 19
εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν· 20 ὀργὴ 20
1Pe 2, 1. γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται. 21 διὸ ἀποθέ- 21
μενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραΰτητι δέξασθε
τὸν ἔμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.
22 γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου καὶ μὴ ἀκροαταὶ μόνον παραλογι- 22
ζόμενοι ἑαυτούς. 23 ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶν καὶ οὐ ποιη- 23
Mt 7, 26. τής, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως
αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ· 24 κατενόησεν γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθεν 24
καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. 25 ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον 25
τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ παραμείνας, οὐκ ἀκροατὴς ἐπι-
λησμονῆς γενόμενος ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ
ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. 26 εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος εἶναι, μὴ χαλινα- 26
γωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου
μάταιος ἡ θρησκεία. 27 θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ 27
θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν
τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

II.

Ne postponas divitibus pauperes. Lex tota explenda. Fides probanda factis. Abraham et Rahab.

Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωπολημψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ 1
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης. 2 ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς 2
τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ,
εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, 3 ἐπιβλέψητε δὲ ἐπὶ 3
τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν καὶ εἴπητε Σὺ κάθου
ὧδε καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε Σὺ στῆθι ἐκεῖ ἢ κάθου ὑπὸ τὸ
ὑποπόδιόν μου, 4 οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐγένεσθε κριταὶ 4
διαλογισμῶν πονηρῶν;
5 Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο 5

13. τοῦ θεοῦ 19. Ἴστε: Ὥστε ... om δέ 22. μόνον ἀκροαταί 25. οὐκ: praem οὗτος 26. εἶναι ἐν ὑμῖν ... ἀλλ' 27. τῷ θεῷ

II. 1. προσωποληψίαις 3. καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ ... εἴπητε αὐτῷ ... κάθου ὧδε ὑπό 4. καὶ οὐ

τοὺς πτωχοὺς τῷ κόσμῳ πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους 1 Co 1, 27 s.
6 τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; [6] ὑμεῖς δὲ
ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν,
7 καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; [7] οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσιν
8 τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ᾽ ὑμᾶς; [8] εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε
βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυ- *Lv 19, 18. Mt 22, 39.
9 τόν, καλῶς ποιεῖτε· [9] εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργά-
10 ζεσθε ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. [10] ὅστις γὰρ
ὅλον τὸν νόμον τηρήσῃ, πταίσῃ δὲ ἐν ἑνί, γέγονεν πάντων ἔνοχος.
11 [11] ὁ γὰρ εἰπών Μὴ μοιχεύσῃς, εἶπεν καί Μὴ φονεύσῃς· εἰ δὲ οὐ *Ex 20, 13 ss.
12 μοιχεύεις, φονεύεις δέ, γέγονας παραβάτης νόμου. [12] οὕτως
λαλεῖτε καὶ οὕτως ποιεῖτε ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες
13 κρίνεσθαι. [13] ἡ γὰρ κρίσις ἀνέλεος τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· κα-
τακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.
14 Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα
15 δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν; [15] ἐὰν δὲ ἀδελφὸς
ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσιν καὶ λειπόμενοι τῆς ἐφημέρου τροφῆς,
16 [16] εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε
καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί
17 τὸ ὄφελος; [17] οὕτως καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔργα, νεκρά ἐστιν 26.
18 καθ᾽ ἑαυτήν. [18] ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις Σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω.
δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου χωρὶς τῶν ἔργων, κἀγὼ δείξω σοι ἐκ
19 τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν. [19] σὺ πιστεύεις ὅτι εἷς ὁ θεός ἐστιν; Mt 7, 20.
καλῶς ποιεῖς· καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσιν καὶ φρίσσουσιν. 1 Co 8, 4.
20 [20] θέλεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν
21 ἔργων ἀργή ἐστιν; [21] Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδι- *Gn 22, 9. Heb 11, 17.
καιώθη, ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον;
22 [22] βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν
23 ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη, [23] καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα *Gn 15, 6. Ro 4, 3.
Ἐπίστευσεν δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιο- Gal 3, 6.
24 σύνην, καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη. [24] ὁρᾶτε ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται Ro 3, 28.
25 ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον. [25] ὁμοίως δὲ καὶ Ῥαὰβ ἡ *Jos 2, 1. 15. 6, 17.
πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους καὶ Heb 11, 31.
26 ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα; [26] ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος
νεκρόν ἐστιν, οὕτως καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν. 17.

III.

Adversus docendi libidinem. Linguae usus difficilis. De vera sapientia.

1 Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι

5. τῷ κόσμῳ: τοῦ κόσμου τούτου 9. προσωποληπτεῖτε 10. τηρήσει, πταίσει 11. οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δέ 12. οὕτω 13. ἀνέλεος: ἀνίλεως ... καὶ κατακαυχᾶται 15. καὶ λειπόμενοι ὦσι 17. οὕτω ... ἔργα ἔχῃ 18. χωρὶς τῶν ἔργων: ἐκ τῶν ἔργων σου ... in fine add μου 19. ὁ θεὸς εἷς ἐστι 20. ἀργή: νεκρά 24. ὁρᾶτε τοίνυν 26. οὕτω

μεῖζον κρῖμα λημψόμεθα. [2] πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες· εἴ τις 2
ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι
καὶ ὅλον τὸ σῶμα. [3] εἰ δὲ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στό- 3
ματα βάλλομεν εἰς τὸ πείθεσθαι ἡμῖν αὐτούς, καὶ ὅλον τὸ σῶμα
αὐτῶν μετάγομεν· [4] ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα, τηλικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ 4
ἀνέμων σκληρῶν ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου
ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται· [5] οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα 5
μικρὸν μέλος ἐστὶν καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ἡλίκον πῦρ ἡλίκην ὕλην
ἀνάπτει. [6] καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας ἡ γλῶσσα 6
καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα καὶ
φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς
γεέννης. [7] πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν ἑρπετῶν τε 7
καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ,
*Ps 140,3. [8] τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι· ἀκατάστα- 8
τον κακόν, μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου. [9] ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν 9
κύριον καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους
τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας· [10] ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος 10
ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρή, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕ-
τως γίνεσθαι. [11] μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ 11
καὶ τὸ πικρόν; [12] μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι 12
ἢ ἄμπελος σῦκα; οὔτε ἁλυκὸν γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς 13
ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας. [14] εἰ δὲ ζῆλον 14
πικρὸν ἔχετε καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε
1, 17. καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. [15] οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία 15
ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης. [16] ὅπου 16
γὰρ ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.
[17] ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, 17
ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκρι-
τος, ἀνυπόκριτος. [18] καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται 18
τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

IV.

Fugienda vana libido. Adversus obtrectationem et fiduciam sui.

Πόθεν πόλεμοι καὶ πόθεν μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ 1
τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν;
1 Pe 2, 11. Ro 7, 23. [2] ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύ- 2
νασθε ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε. οὐκ ἔχετε διὰ τὸ μὴ

III. 1. λημψόμεθα 3. εἰ δέ: ἰδού ... εἰς: πρός ... αὐτοὺς ἡμῖν 4. σκληρῶν ἀνέμων 5. οὕτω ... ἡλίκον: ὀλίγον 6. οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται 8. ἀκατάσχετον 9. κύριον: θεόν 10. οὕτω 12. οὔτε ἁλυκὸν γλυκύ: οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ γλυκύ 17. καὶ ἀνυπόκριτος 18. τῆς δικαιοσύνης

IV. 1. om πόθεν secundum 2. πολεμεῖτε, οὐκ ἔχετε δέ

3 αἰτεῖσθαι ὑμᾶς· 3 αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰ- Mt 7, 7.
4 τεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. 4 μοιχαλίδες, οὐκ Ro 8, 7.
οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστίν; ὃς ἂν οὖν
βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται.
5 5 ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει Πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ
6 πνεῦμα ὃ κατῴκησεν ἐν ἡμῖν; 6 μείζονα δὲ δίδωσιν χάριν· διὸ *Prov 3, 34.
λέγει Ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν 1 Pe 5, 5.
7 χάριν. 7 ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ· ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ
8 φεύξεται ἀφ᾽ ὑμῶν· 8 ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθα- 1 Pe 5, 6 ss.
9 ρίσατε χεῖρας ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας δίψυχοι. 9 ταλαι- *Zach 1,3.
πωρήσατε καὶ πενθήσατε καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πέν-
10 θος μεταστραφήτω καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. 10 ταπεινώθητε
ἐνώπιον κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.
11 Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ
ἢ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καταλαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον·
12 εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου ἀλλὰ κριτής. 12 εἷς
ἐστὶν ὁ νομοθέτης καὶ κριτής, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· Ro 2, 1. 14, 4.
σὺ δὲ τίς εἶ, ὁ κρίνων τὸν πλησίον;
13 Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες Σήμερον καὶ αὔριον πορευσόμεθα εἰς
τήνδε τὴν πόλιν καὶ ποιήσομεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα καὶ ἐμπορευσό-
14 μεθα καὶ κερδήσομεν, 14 οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον·
ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστε ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη,
15 ἔπειτα καὶ ἀφανιζομένη· 15 ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς Ἐὰν ὁ κύριος
16 θελήσῃ καὶ ζήσομεν, καὶ ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. 16 νῦν δὲ
καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν· πᾶσα καύχησις τοιαύτη
17 πονηρά ἐστιν. 17 εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρ- Lc 12, 47.
τία αὐτῷ ἐστίν.

V.

Cohortatio ad divites. Patientia piorum. Non jurandum. Aegrotorum cura, precum vis. De lapsis.

1 Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαι-
2 πωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. 2 ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπεν, καὶ
3 τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν, 3 ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄρ-
γυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ
φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις *Ps 21, 9.
4 ἡμέραις. 4 ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώ-
ρας ὑμῶν ὁ ἀπεστερημένος ἀφ᾽ ὑμῶν κράζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν
5 θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσελήλυθαν. 5 ἐτρυφή-

4. μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες 10. τοῦ κυρίου 11. ἤ: καί 12. om καὶ κριτής et δέ ... ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον 13. καὶ αὔριον: ςe (non ς) ἢ αὔριον ... ς (non ςe) πορευσώμεθα et ποιήσωμεν, item ἐμπορευσώμεθα et κερδήσωμεν 14. ἐστε: ἐστιν ... ἔπειτα δὲ ἀφαν. 15. ζήσωμεν ... ποιήσωμεν

V. 4. εἰσεληλύθασιν

σατε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν
ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. 6 κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ 6
ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυ- 7
ρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μα-
κροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ ἕως λάβῃ πρώιμον καὶ ὄψιμον· 8 μακροθυ- 8
1 The 4, 15 ss. μήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία
2 The 2, 1 s. τοῦ κυρίου ἤγγικεν. 9 μὴ στενάζετε, ἀδελφοί, κατ' ἀλλήλων, ἵνα 9
μὴ κριθῆτε· ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν. 10 ὑπόδειγμα 10
λάβετε, ἀδελφοί, τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς
2 Pe 1, 21. προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου. 11 ἰδοὺ μακαρίζομεν 11
τοὺς ὑπομένοντας· τὴν ὑπομονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε καὶ τὸ τέλος κυ-
*Ps 103, 8. ρίου ἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστιν καὶ οἰκτίρμων.

Mt 5, 34 ss. 23, 16. Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρα- 12
νὸν μήτε τὴν γῆν μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον· ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ
ναὶ καὶ τὸ οὒ οὔ, ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσιν πέσητε.

Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσευχέσθω· εὐθυμεῖ τις, ψαλλέτω. 13
14 ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς 14
ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν
ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι κυρίου. 15 καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει 15
τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος· κἂν ἁμαρτίας ᾖ πε-
ποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. 16 ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ πα- 16
ραπτώματα καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε· πολὺ ἰσχύει
Jo 9, 31. δέησις δικαίου ἐνεργουμένη. 17 Ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς 17
*1 Rg 18, 1. Lc 4, 25. ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν
ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ· 18 καὶ πάλιν προσηύ- 18
ξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκεν καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησεν τὸν καρ-
πὸν αὐτῆς.

Mt 18, 15. Ἀδελφοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ 19
ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, 20 γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν 20
1 Pe 4, 8. ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύψει
πλῆθος ἁμαρτιῶν.

ΠΕΤΡΟΥ Α.

I.

Salus nostra Christus. Adversa fidem probant. Prophetae ad nos. Redemtis care regeneratisque verbo Dei sancte vivendum.

Πέτρος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις 1
διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυ-

---

5. ὡς ἐν ἡμέρᾳ 7. ἕως ἂν λάβῃ ὑετὸν πρώιμον 9. ἀδελφοὶ post ἀλλήλων pon ... κατακριθῆτε ... ὁ κριτής: om ὁ 10. ὑπόδ. λάβ. τῆς κακοπαθείας, ἀδελφοί μου, 11. εἴδετε ... ἐστιν ὁ κύριος 12. ὑπὸ κρίσιν: ς (non ςᵉ) εἰς ὑπόκρισιν 14. τοῦ κυρίου

2 *νίας, [2] κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρός, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος,*
εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ. χάρις ὑμῖν
καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.
3 *Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-* Eph 1, 3. Ti 3, 5. 7.
στοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα
4 *ζῶσαν δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, [4] εἰς κληρονο-*
μίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐ-
5 *ρανοῖς εἰς ὑμᾶς [5] τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ*
πίστεως εἰς σωτηρίαν ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ. Ro 8, 18.
6 *[6] ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι εἰ δέον λυπηθέντες ἐν ποικίλοις*
7 *πειρασμοῖς, [7] ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολυτιμότερον* Ja 1, 2. 3.
χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου εὑρεθῇ εἰς
ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ,
8 *[8] ὃν οὐκ ἰδόντες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες πιστεύοντες δὲ*
9 *ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, [9] κομιζόμενοι*
10 *τὸ τέλος τῆς πίστεως σωτηρίαν ψυχῶν. [10] περὶ ἧς σωτηρίας ἐξε-*
ζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος
11 *προφητεύσαντες, [11] ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου*
τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ προμαρτυρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν
12 *παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας, [12] οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι*
οὐχ ἑαυτοῖς ἡμῖν δὲ διηκόνουν αὐτά, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ
τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐ-
ρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι.
13 *Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφον-*
τες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκα-
14 *λύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ. [14] ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμε-* Ro 12, 2.
15 *νοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, [15] ἀλλὰ κατὰ*
τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ
16 *γενήθητε, [16] διότι γέγραπται Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος.* *Lv 11, 44. 19, 2.
17 *[17] καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήμπτως κρίνοντα* 20, 26. Mt 5, 48.
κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον
18 *ἀναστράφητε, [18] εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ,*
ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου,
19 *[19] ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ,*
20 *[20] προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ*
21 *ἐπ' ἐσχάτου τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς [21] τοὺς δι' αὐτοῦ πιστοὺς εἰς*
θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα,
ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν.
22 *Τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας εἰς*

L 3. ς° (non ς) ὑμᾶς 4. ἡμᾶς 6. εἰ δέον ἐστὶ 7. πολὺ τιμιώτερον ... τιμὴν καὶ δόξαν 8. ἰδόντες: εἰδότες 9. πίστεως ὑμῶν 12. ἐν πνεύματι 16. ἔσεσθε: γένεσθε ... ἅγιός εἰμι 17. ἀπροσωπολήπτως 20. ἐπ' ἐσχάτων 21. πιστούς: πιστεύοντας 22. τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος

φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκ-
τενῶς, 23 ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς ἀλλὰ ἀφθάρ- 23
του, διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος. 24 διότι πᾶσα σὰρξ 24
*Es 40, 6 ss. *ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα αὐτῆς ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ*
Ja 1, 10 s. *χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν· 25 τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου* 25
μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστιν τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν
εἰς ὑμᾶς.

II.

Lapides vivi. Gens Dei sancta. Vita pura gentium caussa. Parendum praepositis. Patiendum ad exemplum Christi.

Ja 1, 21. *Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον καὶ ὑπο-* 1
κρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας καταλαλιάς, 2 ὡς ἀρτιγέννητα 2
βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξη-
*Ps 34, 8. (9.) *θῆτε εἰς σωτηρίαν, 3 εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος.* 3
4 πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀπο- 4
Eph 2, 20. *δεδοκιμασμένον παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτόν, ἔντιμον, 5 καὶ αὐτοὶ ὡς* 5
Ro 12, 1. *λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικός, ἱεράτευμα ἅγιον,*
ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους θεῷ διὰ Ἰησοῦ
*Es 28, 16. Ro 9, 33. *Χριστοῦ, 6 διότι περιέχει ἐν γραφῇ Ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον* 6
ἀκρογωνιαῖον ἐκλεκτὸν ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ
καταισχυνθῇ. 7 ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσιν δέ, 7
*Ps 118, 22. *λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κε-*
Mt 21, 42. *Es 8, 14. *φαλὴν γωνίας καὶ λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου,*
Ro 8, 33. *8 οἳ προσκόπτουσιν τῷ λόγῳ ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν.* 8
*Ex 19, 6. *9 ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς* 9
*Es 43, 20 s. *εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους*
*Hos 2, 23. *ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς· 10 οἵ ποτε οὐ* 10
Ro 9, 25 s. *λαός, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ, οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες.*
Ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέ- 11
χεσθε τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς
Ja 4, 1. Ro 7, 23. *ψυχῆς, 12 τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλήν,* 12
3, 16. *ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων*
3, 2. *ἐποπτεύοντες δοξάσωσιν τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.*
Ro 13, 1 ss. *Ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε* 13
βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, 14 εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομέ- 14
νοις εἰς ἐκδίκησιν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· 15 ὅτι 15
οὕτως ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν
τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν· 16 ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς 16
Ga 5, 13. *ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν ἀλλ' ὡς θεοῦ*
δοῦλοι. 17 πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν 17

---

22. *καθαρᾶς καρδίας* 23. *μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα* 24. *αυτῆς: ἀνθρώπου*
II. 2. om *εἰς σωτηρίαν* 5. *τῷ θεῷ* 6. *διότι: διὸ καί ... ἐν τῇ γραφῇ* 11. *ἀπέχεσθαι* 12. *ἐποπτεύσαντες* 14. *ἐκδίκησιν μέν* 16. *δοῦλοι θεοῦ*

18 φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. 18 Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν Eph 6, 5. Col 3, 22.
παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν
19 ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. 19 τοῦτο γὰρ χάρις εἰ διὰ συνείδησιν
20 θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. 20 ποῖον γὰρ κλέος εἰ
ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθο-
ποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε· τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ θεῷ.
21 21 Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν,
ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν 3, 18. 4, 1.
22 αὐτοῦ, 22 ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ Jo 18, 15.
23 στόματι αὐτοῦ, 23 ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων *Es 53, 9.
24 οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως, 24 ὃς τὰς ἁμαρ- *Es 53, 4 ss.
τίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, Col 1, 22.
ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, οὗ τῷ
25 μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε. 25 ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενοι, ἀλλ'
ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν. 5, 2.

III.

Ad uxores et maritos. Commendantur caritas, temperantia, patientia. Christi passio et descensus ad inferos. Vis baptismi.

1 Ὁμοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, Eph 5, 22. Col 3, 18.
ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσιν τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀνα-
2 στροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, 2 ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν
3 φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν. 3 ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλο- 1 Ti 2, 9 s.
κῆς τριχῶν καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος,
4 4 ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ
πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυ- Eph 3, 16.
5 τελές. 5 οὕτως γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι εἰς
6 θεὸν ἐκόσμουν ἑαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, 6 ὡς
Σάῤῥα ὑπήκουσεν τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενή- *Gn 18, 12.
θητε τέκνα ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.
7 7 Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν ὡς ἀσθενεστέρῳ Eph 5, 25. 1 Co 7, 3.
σκεύει τῷ γυναικείῳ, ἀπονέμοντες τιμὴν ὡς καὶ συγκληρονόμοις
χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐκκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν.
8 Τὸ δὲ τέλος πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι,
9 εὔσπλαγχνοι, ταπεινόφρονες, 9 μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κα- Ro 12, 17.
κοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ εὐλογοῦντες, ὅτι
10 εἰς τοῦτο ἐκλήθητε ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. 10 ὁ γὰρ θέλων *Ps 33, (34), 12–16.
ζωὴν ἀγαπᾶν καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς παυσάτω τὴν γλῶσσαν
11 ἀπὸ κακοῦ καὶ χείλη τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον, 11 ἐκκλινάτω δὲ Heb 12, 14.

---

20. om γάρ secundum 21. ἡμῶν ὑμῖν: ς^e ὑμῶν ὑμῖν, ς ἡμῶν ἡμῖν 25. πλανώμενα

III. 1. κερδηθήσωνται 5. εἰς: ἐπὶ ... τὸν θεόν 7. τιμ. ὡς καὶ συγκληρονόμοι 8. ταπεινόφρονες: φιλόφρονες 9. εἰδότες ὅτι 10. γλῶσσαν αὐτοῦ ... χείλη αὐτοῦ

ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιησάτω ἀγαθόν, ζητησάτω εἰρήνην καὶ διωξάτω
αὐτήν, [12] ὅτι ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς 12
δέησιν αὐτῶν, πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά.
Καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε; 13
2, 20. 4, 14. [14] ἀλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον 14
*Es 8, 12 s. αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε μηδὲ ταραχθῆτε, [15] κύριον δὲ τὸν Χριστὸν 15
ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν
παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, ἀλλὰ
μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου, [16] συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν, ἵνα ἐν 16
2, 12. ᾧ καταλαλεῖσθε καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγα-
2, 20. θὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφήν. [17] κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ 17
2, 21. 4, 1. θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν ἢ κακοποιοῦντας. [18] ὅτι καὶ 18
Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα
1 Ti 3, 16. ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ ζωοποιηθεὶς δὲ
2, 16. Eph 4, 9. πνεύματι, [19] ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασιν πορευθεὶς ἐκή- 19
ρυξεν, [20] ἀπειθήσασίν ποτε ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακρο- 20
Mt 24, 37 ss. θυμία ἐν ἡμέραις Νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγοι,
*Gn 7, 13. τοῦτ' ἔστιν ὀκτὼ ψυχαί, διεσώθησαν δι' ὕδατος. [21] ὃ καὶ ὑμᾶς 21
ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ
συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ
Eph 1, 20. Heb 12, 2. Χριστοῦ, [22] ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν 22
ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

IV.

Deo nova vita dicanda et fratribus. Gaudendum calamitatum probatione.

3, 18. 2, 21. 24. Χριστοῦ οὖν παθόντος σαρκὶ καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν 1
Ro 6, 6s. ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκὶ πέπαυται ἁμαρτίας, [2] εἰς τὸ 2
μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον
ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον. [3] ἀρκετὸς γὰρ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος 3
τὸ βούλημα τῶν ἐθνῶν κατειργάσθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελ-
γείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις καὶ ἀθεμίτοις
εἰδωλολατρείαις, [4] ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν 4
αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες, [5] οἳ ἀποδώσουσιν 5
λόγον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. [6] εἰς τοῦτο 6
3, 19. γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσιν μὲν κατὰ ἀνθρώπους
σαρκί, ζῶσιν δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι.
Ja 5, 8. Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικεν. σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε 7

---

11. om δέ ... ς (non ς^e) om ἀγαθόν, ζητησάτω 12. οἱ ὀφθαλμοί 15. τὸν Χριστόν: τὸν θεόν 15. om ἀλλά 16. ἐν ᾧ καταλαλῶσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν 17. θέλει 18. τῷ πνεύματι 20. ἅπαξ ἐξεδέχετο ... ὀλίγαι 21. ὅ: ς^e (non ς) ᾧ ... ἡμᾶς

IV. 1. παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν 3. ἀρκετὸς γὰρ ἡμῖν ... χρόνος τοῦ βίου ... βούλημα: θέλημα ... κατειργάσθαι: κατεργάσασθαι

8 εἰς προσευχάς, [8] πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ Ja 5, 20. (* Prov
9 ἔχοντες, ὅτι ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν, [9] φιλόξενοι εἰς 10, 12.)
10 ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμοῦ, [10] ἕκαστος καθὼς ἔλαβεν χάρισμα, εἰς Heb 13, 2. Phil 2, 14.
ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Ro 12, 6.
11 θεοῦ· [11] εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ
ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ θεός, ἵνα ἐν πᾶσιν δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ Col 3, 17.
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας 5, 11.
τῶν αἰώνων· ἀμήν.
12 Ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν
13 ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος, [13] ἀλλὰ καθὸ κοινω-
νεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασιν χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀπο- Ro 8, 17. 2 Co 1, 7.
14 καλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. [14] εἰ ὀνειδίζεσθε 3, 14. Mt 5, 10.
ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ
15 πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται. [15] μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς 2, 20.
16 φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ κακοποιὸς ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος· [16] εἰ δὲ
ὡς Χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ
17 ὀνόματι τούτῳ. [17] ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ
οἴκου τοῦ θεοῦ· εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπει-
18 θούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ; [18] καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζε- * Prov 11, 31.
19 ται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; [19] ὥστε καὶ οἱ
πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ὡς πιστῷ κτίστῃ παρα- 3, 17.
τιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιίαις.

V.

Presbyterorum ceterorumque officia. Diabolo resistendum. Vota et salutationes.

1 Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὁ συμπρεσβύτερος
καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης
2 ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός· [2] ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον Act 20, 28.
τοῦ θεοῦ, μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλ' ἑκουσίως, μὴ αἰσχροκερδῶς ἀλλὰ
3 προθύμως, [3] μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων ἀλλὰ τύποι Tit 1, 7. 11.
4 γινόμενοι τοῦ ποιμνίου· [4] καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος
κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.
5 Ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις, πάντες δὲ ἀλλή- Eph 5, 21.
λοις τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις * Prov 3, 34.
6 ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν χάριν. [6] ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ Ja 4, 6.
7 τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ, [7] πᾶσαν * Ps 55, 22.
τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ
ὑμῶν.

---

7. τὰς προσευχάς 8. ς^e (non ς) ἡ ἀγάπη ... καλύψει 9. γογγυσμῶν 13. καθό: ς^e (non ς) καθώς 14. add in fine κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται 16. ὀνόματι: μέρει 19. αὐτῶν: ἑαυτῶν ... ἐν ἀγαθοποιίᾳ.

V. 2. ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς ... μή: μηδὲ 5. ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι

Νήψατε, γρηγορήσατε. ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων 8
Ja 4, 7. ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ· 9 ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ 9
τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν
ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι. 10 ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος ὁ καλέσας 10
ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὀλίγον
Heb 13, 21. παθόντας αὐτὸς καταρτίσει, στηρίξει, σθενώσει, θεμελιώσει.
4, 11. 11 αὐτῷ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. 11

Διὰ Σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι' 12
ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ
χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἑστήκατε. 13 ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυ- 13
Ro 16, 16. 2 Co 13, 12. λῶνι συνεκλεκτὴ καὶ Μάρκος ὁ υἱός μου. 14 ἀσπάσασθε ἀλλήλους 14
ἐν φιλήματι ἀγάπης.

Εἰρήνη ὑμῖν πᾶσιν τοῖς ἐν Χριστῷ.

ΠΕΤΡΟΥ Β.

I.

Augenda virtutis studia. Petrus brevi moriturus, testis transfigurationis. Verbum propheticum.

Act 15, 14. Συμεὼν Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς 1
ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσιν πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ
1 Pe 1, 2. Jud 2. σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. 2 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν 2
2, 20. 3, 18. ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ καὶ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν 3
καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος
ἡμᾶς ἰδίᾳ δόξῃ καὶ ἀρετῇ, 4 δι' ὧν τὰ τίμια καὶ μέγιστα ἡμῖν 4
ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ
φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς, 5 καὶ 5
αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες ἐπιχορηγήσατε ἐν
τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, 6 ἐν δὲ 6
τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν
δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, 7 ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελ- 7
φίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. 8 ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρ- 8
χοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν
εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν· 9 ᾧ γὰρ μὴ 9
πάρεστιν ταῦτα, τυφλός ἐστιν μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ κα-
θαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτημάτων. 10 διὸ μᾶλλον, ἀδελ- 10
φοί, σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι·
ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε. 11 οὕτως γὰρ πλουσίως 11

8. ὅτι ὁ ἀντίδικος 10. ἡμᾶς ... καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι 11. ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ... αἰῶνας τῶν αἰώνων 14. ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· Ἀμήν

I. 3. ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς 4. τα μέγιστα ἡμῖν καὶ τίμια 9. ἁμαρτιῶν 11. οὕτω

ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ
κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.
12 Διὸ μελλήσω ἀεὶ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ Jud 5.
13 εἰδότας καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ. [13] δίκαιον δὲ
ἡγοῦμαι, ἐφ᾽ ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν 3, 1.
14 ὑπομνήσει, [14] εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός Jo 21, 19.
μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδήλωσέν μοι.
15 [15] σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον
16 τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. [16] οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις
ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ᾽ ἐπόπται γενηθέντες τῆς
17 ἐκείνου μεγαλειότητος. [17] λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν
καὶ δόξαν φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρε-
ποῦς δόξης Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδό- Mt 3, 17. 17, 5.
18 κησα. [18] καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ Mt 17, 1.
19 ἐνεχθεῖσαν σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ, [19] καὶ ἔχομεν
βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον, ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες
ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ καὶ
20 φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, [20] τοῦτο πρῶτον
γινώσκοντες ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ
21 γίνεται. [21] οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη προφητεία ποτέ,
ἀλλ᾽ ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἀπὸ θεοῦ ἄν-
θρωποι.

II.

Falsi doctores venturi. Exempla poenae quae manet effrenatos seductores.

1 Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν Mt 24, 4.
ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπω-
λείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπά-
2 γοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν, [2] καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν Jud 4.
αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι᾽ οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημη-
3 θήσεται, [3] καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται,
οἷς τὸ κρῖμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστά-
4 ζει. [4] Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ
σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους, 9. Jud 6.
5 [5] καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὄγδοον Νῶε δικαιο- 3, 6. 1 Pe 3, 20.
σύνης κήρυκα ἐφύλαξεν, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, * Gn 7.
6 [6] καὶ πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόῤῥας τεφρώσας καταστροφῇ κατέ- Jud 7. * Gn 19.
7 κρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς, [7] καὶ δίκαιον Λὼτ
καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς

---

12. μελλήσω: οὐκ ἀμελήσω ... ὑμᾶς ἀεὶ 21. ποτε προφητεία ... ἀπὸ θεοῦ: οἱ ἅγιοι θεοῦ

II. 2. ἀσελγείαις: ἀπωλείαις 4. τετηρημένους 5. ἀλλ᾽

ἐρρύσατο· 8 βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐ- 8
τοῖς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν·
9 οἶδεν κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέ- 9
Jud 8. *ραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν, 10 μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω* 10
σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους καὶ κυριότητος κατα-
φρονοῦντας. τολμηταὶ αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσιν βλασφη-
Jud 9. *μοῦντες, 11 ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες οὐ* 11
Jud 10. *φέρουσιν κατ᾽ αὐτῶν βλάσφημον κρίσιν· 12 οὗτοι δέ, ὡς ἄλογα* 12
ζῶα γεγεννημένα φυσικὰ εἰς ἅλωσιν καὶ φθοράν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσιν
βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καὶ φθαρήσονται 13 κομιού- 13
Jud 12. *μενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν,*
σπίλοι καὶ μῶμοι ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν συνευωχού-
μενοι ὑμῖν, 14 ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος καὶ ἀκα- 14
ταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν
γεγυμνασμένην πλεονεξίας ἔχοντες, κατάρας τέκνα, 15 καταλιπόν- 15
τες εὐθεῖαν ὁδὸν ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ
*Nm 22, 5 ss. *Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν, 16 ἔλεγξιν δὲ* 16
ἔσχεν ἰδίας παρανομίας· ὑποζύγιον ἄφωνον ἐν ἀνθρώπου φωνῇ
φθεγξάμενον ἐκώλυσεν τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν. 17 οὗτοί 17
Jud 13. *εἰσιν πηγαὶ ἄνυδροι καὶ ὁμίχλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς*
Jud 16. *ὁ ζόφος τοῦ σκότους τετήρηται. 18 ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος* 18
φθεγγόμενοι δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείας τοὺς
ὀλίγως ἀποφεύγοντας, τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους, 19 ἐλευ- 19
θερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθο-
ρᾶς· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. 20 εἰ γὰρ ἀπο- 20
1, 2. 3, 18. *φυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου καὶ*
σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται,
Mt 12, 45. *γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων. 21 κρεῖττον γὰρ* 21
*Prov 26, 11. *ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν*
ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. 22 συμ- 22
βέβηκεν αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας Κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ
τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καί Ὗς λουσαμένη εἰς κυλισμὸν βορβόρου.

III.

Incendium mundi et instauratio; reditus Christi subitus. Novi coeli.
De Pauli epistolis.

1, 13. *Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν, ἐν* 1
Jud 17. *αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν, 2 μνησθῆ-* 2
ναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν καὶ

---

11. *παρὰ κυρίῳ βλάσφημον* 12. ς (non ς^e) *φυσικὰ γεγενημένα* (sic ς, ς^e *γεγενν.*) ... *καὶ φθαρήσονται: καταφθαρήσονται* 14. *πλεονεξίαις* 15. *τὴν εὐθεῖαν* 17. *καὶ ὁμίχλαι: νεφέλαι ... εἰς αἰῶνα τετήρηται* 18. ς (ς^e praem *ἐν*) *ἀσελγείαις ... ὀλίγως: ὄντως ... ἀποφυγόντας* 22. *συμβέβηκε δέ ... κύλισμα*

3 τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος, [3]τοῦτο 1, 20. Jud 18.
πρῶτον γινώσκοντες ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐν
ἐμπαιγμονῇ ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευό-
4 μενοι [4]καὶ λέγοντες Ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐ-
τοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως διαμένει
5 ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. [5]λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας ὅτι
οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα
6 τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, [6]δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς *Gn 7, 21.
7 ἀπώλετο· [7]οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ τῷ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυ-
ρισμένοι εἰσίν, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας Jud 15.
8 τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. [8]ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς, ἀγα-
πητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη καὶ χίλια ἔτη ὡς *Ps 90, 4.
9 ἡμέρα μία. [9]οὐ βραδύνει κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες βρα-
δυτῆτα ἡγοῦνται, ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ὑμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας
ἀπολέσθαι ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. 2 Ti 2, 4.
10 Ἥξει δὲ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζη- 1 Th 5, 2.
δὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ
11 καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. [11]Τούτων οὕτως πάντων
λυομένων ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς
12 καὶ εὐσεβείαις, [12]προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν
τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται καὶ
13 στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται. [13]καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν *Es 65, 17. 66, 22.
καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη Apoc 21, 1.
κατοικεῖ.
14 Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες σπουδάσατε ἄσπιλοι
15 καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, [15]καὶ τὴν τοῦ κυρίου
ἡμῶν μακροθυμίαν σωτηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς
ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ σοφίαν ἔγραψεν Ro 2, 4.
16 ὑμῖν, [16]ὡς καὶ ἐν πάσαις ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τού-
των, ἐν οἷς ἐστὶν δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι
στρεβλοῦσιν ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν
17 ἀπώλειαν. [17]Ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, προγινώσκοντες φυλάσσεσθε Jud 20.
ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου
18 στηριγμοῦ, [18]αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν 2, 20.
καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέ- Jud 25. 1 Pe 5, 11.
ραν αἰῶνος.

III. 2. ἡμῶν 3. ἐπ' ἐσχάτου ... om ἐν ἐμπαιγμονῇ 4. οὕτω 7. τῷ αὐτοῦ: ς αὐτοῦ, ςᵉ τῷ αὐτῷ 9. ὁ κύριος ... εἰς ἡμᾶς 10. ἡ ἡμέρα ... κλέπτης ἐν νυκτί 11. οὕτως: οὖν 15. αὐτῷ δοθεῖσαν 16. πάσαις ταῖς 18. αἰῶνος. Ἀμήν.

ΙΩΑΝΝΟΥ Α.

I.

Testimonium de Christo. Deus lux. Christi sanguis.

2, 13. Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλ- 1
μοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ
Jo 1, 14. 1, 1. 2. τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· 2 καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν 2
καὶ μαρτυροῦμεν καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον,
ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν· 3 ὃ ἑωράκαμεν 3
καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε
Jo 15, 11. 16, 24. μεθ' ἡμῶν. καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ
2 Jo 12. μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. 4 καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν 4
ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

2, 25. 3, 11. Καί ἐστιν αὕτη ἡ ἀγγελία ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ καὶ 5
ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστὶν καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ
οὐκ ἔστιν οὐδεμία. 6 ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐ- 6
Eph 5, 8. τοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν
τὴν ἀλήθειαν· 7 ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν ὡς αὐτός ἐστιν 7
ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ
He 9, 14. τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. 8 ἐὰν 8
εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν καὶ ἡ ἀλή-
θεια ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν. 9 ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, 9
1 Th 5, 24. πιστός ἐστιν καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας καὶ καθα-
2, 14. Jo 5, 38. ρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. 10 ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτή- 10
καμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτὸν καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν
ἐν ἡμῖν.

II.

Christus expiator et patronus noster. Caritatis mutuae mandatum. Amor mundi. Antichristi. Mendacii summa et veritatis unctio.

Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν ἵνα μὴ ἁμάρτητε. καὶ ἐάν 1
Jo 14, 16. τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χρι-
4, 10. Jo 11, 51 s. στὸν δίκαιον, 2 καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστιν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν 2
ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ
κόσμου. 3 Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτόν, ἐὰν 3
Jo 15, 10. τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. 4 ὁ λέγων Ἔγνωκα αὐτὸν καὶ τὰς 4
4, 20. ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν ψεύστης ἐστίν, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια
4, 12. Jo 13, 35. οὐκ ἔστιν· 5 ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ 5
14, 21 ss. ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ
Jo 13, 15. ἐσμέν. 6 ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν ὀφείλει καθὼς ἐκεῖνος περιεπά- 6
τησεν καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν.

I. 4. ὑμῶν: ς (non ςᵉ) ἡμῶν 5. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία 7. Ἰησοῦ Χριστοῦ 8. οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν

7 Ἀγαπητοί, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ' ἐντολὴν 2 Jo 5 s. Mt. 5, 43.
παλαιάν, ἣν εἴχετε ἀπ' ἀρχῆς· ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος
8 ὃν ἠκούσατε. 8 πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς Jo 13, 34.
ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται καὶ τὸ φῶς τὸ
9 ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. 9 ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι καὶ τὸν ἀδελ- 4, 20.
10 φὸν αὐτοῦ μισῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. 10 ὁ ἀγαπῶν τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ
11 ἔστιν· 11 ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν καὶ 3, 14.
ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία Jo 12, 35.
ἐτύφλωσεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

12 Γράφω ὑμῖν, τεκνία, ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ
13 ὄνομα αὐτοῦ. 13 γράφω ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' 1, 1.
ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. 5, 18.
14 ἔγραψα ὑμῖν, παιδία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. 14 ἔγραψα ὑμῖν,
πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι, 1, 10.
ὅτι ἰσχυροί ἐστε καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει καὶ νενική-
15 κατε τὸν πονηρόν. 15 μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ
κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πα- Ja 4, 4.
16 τρὸς ἐν αὐτῷ, 16 ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρ-
κὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου,
17 οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρός, ἀλλὰ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. 17 καὶ ὁ
κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα
τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

18 Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν, καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ἀντί- 2. 22. 4, 3. 2 Jo 7.
χριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν· ὅθεν γινώ- 1 Pe 4, 7.
19 σκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. 19 ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθαν, ἀλλ' οὐκ Act 20, 30.
ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἐξ ἡμῶν ἦσαν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν· 1 Co 11, 19.
20 ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶν πάντες ἐξ ἡμῶν. 20 καὶ 2, 27.
21 ὑμεῖς χρῖσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου καὶ οἴδατε πάντα. 21 οὐκ
ἔγραψα ὑμῖν ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτήν,
22 καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστιν. 22 τίς ἐστιν ὁ
ψεύστης εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός; 4, 3. 2 Jo 7.
οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν 2 Pe 2, 1.
23 υἱόν. 23 πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ὁ
24 ὁμολογῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει. 24 ὑμεῖς ὃ ἠκούσατε ἀπ' 2 Jo 9. Jo 5, 25.
ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, 15, 23.
25 καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε. 25 καὶ αὕτη ἐστὶν 1, 5. 5, 11.
ἡ ἐπαγγελία ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

26 27 Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς. 27 καὶ
ὑμεῖς τὸ χρῖσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, μένει ἐν ὑμῖν, καὶ οὐ χρείαν 2, 20.

II. 7. ἀγαπητοί: ἀδελφοί ... ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς 13. ἔγραψα: γράφω 16. ἀλλ' 18. ὁ ἀντίχριστος 19. ἐξῆλθον ... ἦσαν ἐξ ἡμῶν 23. om ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει 24. ὑμεῖς οὖν 27. ἐν ὑμῖν μένει

ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς, ἀλλ' ὡς τὸ αὐτοῦ χρῖσμα διδάσκει
ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστιν καὶ οὐκ ἔστιν ψεῦδος, καὶ
Jo 14, 26. καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς μενεῖτε ἐν αὐτῷ.
4, 17. Eph 3, 12. Καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα ὅταν φανερωθῇ σχῶ- 28
μεν παῤῥησίαν καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ 29
3, 7. 9. αὐτοῦ. 29 ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστιν, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν
τὴν δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

III.

Dei filii spe beati, sceleris puri, amantes fratrum; mundo invisi.
Amor proximi et Dei. Deus major corde nostro.

Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατὴρ ἵνα τέκνα 1
Jo 17, 25. θεοῦ κληθῶμεν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς ὅτι οὐκ
ἔγνω αὐτόν.
Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμέν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί 2
Col 3, 4. ἐσόμεθα. οἴδαμεν ὅτι ἐὰν φανερωθῇ ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι
ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστιν. 3 καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύ- 3
5, 17. την ἐπ' αὐτῷ ἁγνίζει ἑαυτόν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστιν. 4 πᾶς ὁ 4
ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν
1 Pe 2, 24. 22. ἡ ἀνομία. 5 καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη ἵνα τὰς ἁμαρτίας 5
ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. 6 πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων 6
2, 3. 3 Jo 11. οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν οὐδὲ ἔγνω-
κεν αὐτόν.
Παιδία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην 7
Jo 8, 44. δίκαιός ἐστιν, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν· 8 ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρ- 8
τίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει.
εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ δια-
5, 18. 1. βόλου. 9 πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, 9
ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν,
ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. 10 ἐν τούτῳ φανερά ἐστιν τὰ τέκνα 10
τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου· πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιο-
Jo 8, 47. σύνην οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐ-
1, 5. 2. 7. 25. τοῦ. 11 ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα 11
*Gn 4, 8. ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, 12 οὐ καθὼς Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν καὶ 12
ἔσφαξεν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι
τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια.
Jo 15, 18 s. Μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. 14 ἡμεῖς 13 14
Jo 5, 24. οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ὅτι
ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν μένει ἐν τῷ θανάτῳ.
2, 10 s. 15 πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστίν, καὶ 15
Mt 5, 21 s. Jo 5, 38. οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ

27. τὸ αὐτοῦ: τὸ αὐτό 28. ἔχωμεν
III. 2. οἴδαμεν δέ 5. τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν 7. Παιδία: Τεκνία 13. ἀδελφοί μου 14. ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν

16 *μένουσαν.* [16] *ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ*
ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκεν· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν Jo 15, 12s.
17 *ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς θεῖναι.* [17] *ὃς δ' ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου*
καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα καὶ κλείσῃ τὰ Ja 2, 15s.
σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν
αὐτῷ;

18 *Τεκνία, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μηδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἐν ἔργῳ*
19 *καὶ ἀληθείᾳ.* [19] *καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας*
20 *ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν,* [20] *ὅτι*
ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς
καρδίας ἡμῶν καὶ γινώσκει πάντα.

21 *Ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παῤ-* 2, 28. 4, 27.
22 *ῥησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν,* [22] *καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν λαμβάνομεν* 5, 14. Mt 21, 22.
ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώ- Jo 9, 31.
23 *πιον αὐτοῦ ποιοῦμεν.* [23] *καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ἵνα*
πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀγα-
24 *πῶμεν ἀλλήλους καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν.* [24] *καὶ ὁ τηρῶν τὰς* 3, 11.
ἐντολὰς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ· καὶ ἐν τούτῳ 4, 13.
γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμῖν ἔδωκεν. Ro 8, 9. 2 Co 1, 22.

IV.

Falsi spiritus cavendi. Dei amor in nos amore fratrum imitandus.

1 *Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε*
τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται 2 Jo 7. 2 Pe 2, 1.
2 *ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον.* [2] *ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα*
τοῦ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ
3 *ἐληλυθότα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν,* [3] *καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ* 4, 15.
τὸν Ἰησοῦν ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστιν, καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ τοῦ ἀντι- 2, 22.
χρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη.

4 *Ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστέ, τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι* 2, 13.
5 *μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ.* [5] *αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου*
εἰσίν· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσιν καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν
6 *ἀκούει.* [6] *ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν· ὁ γινώσκων τὸν θεὸν ἀκούει* Jo 3, 31. 15, 19.
ἡμῶν, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου 8, 47.
γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.

7 *Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ* 3, 11.
ἐστίν, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει
8 *τὸν θεόν.* [8] *ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν θεόν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη* 5, 1.
9 *ἐστίν.* [9] *ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν ὅτι τὸν* 4, 16.
υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα Ro 5, 8. Jo 3, 16.

---

16. *θεῖναι: τιθέναι* 18. *τεκνία μου* ... om *τῇ* et *ἐν* 22. *ἀπ': παῤ*
23. *ἐντολὴν ἡμῖν*
IV. 3. *τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα*

ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. [10] ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς 10
4, 19. ἠγαπήσαμεν τὸν θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέ-
2, 2. στειλεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.
3, 16. Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφεί- 11
1, 18. λομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. [12] θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν 12
2, 5. ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ
τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. [13] ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ 13
μένομεν καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν
1, 1. ἡμῖν. [14] Καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ 14
3, 24. ἀπέσταλκεν τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. [15] ὃς ἂν ὁμολογήσῃ 15
4, 2. 5, 1. ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει καὶ
Jo 6, 69. αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. [16] καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν 16
4, 8. ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ
μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ θεῷ μένει καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ.
4, 12. Ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν 17
2, 28. 3, 21. ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστιν καὶ
ἡμεῖς ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. [18] φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, 18
ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν
4, 10. ἔχει, ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. [19] ἡμεῖς ἀγα- 19
πῶμεν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς. [20] ἐάν τις εἴπῃ ὅτι 20
ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν· ὁ
γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακεν, τὸν θεὸν ὃν οὐχ
ἑώρακεν πῶς δύναται ἀγαπᾶν; [21] καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν 21
5, 1. 2. ἀπ' αὐτοῦ ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

V.

Fide et obsequio Deum diligi. Tres de Christo testes qui unum sunt. Fiducia precandi. Frater peccans non ad mortem. Deus verus.

4, 15. Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ θεοῦ 1
γεγέννηται, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεν-
νημένον ἐξ αὐτοῦ. [2] ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα 2
τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ποιῶ-
2, 5. 2 Jo 6. μεν. [3] Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ 3
Jo 14, 15. τηρῶμεν· καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν, [4] ὅτι πᾶν τὸ 4
Jo 16, 33. γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ
νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν. [5] τίς ἐστιν ὁ νικῶν 5
4, 15. τὸν κόσμον εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;
Οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος, Ἰησοῦς ὁ 6
Χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ ἐν τῷ
αἵματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐστιν τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν
ἡ ἀλήθεια. [7] ὅτι τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες, [8] τὸ πνεῦμα καὶ 7 8

---

19. ἀγαπῶμεν αὐτόν

V. 2. ποιῶμεν: τηρῶμεν 6. om ἐν tertium 7. μαρτυροῦντες: add ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατήρ, ὁ λόγος καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι. [8] Καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῇ,

9 *τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν.* 9 *εἰ τὴν μαρ-*
τυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων Jo 5, 36.
ἐστίν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ ὅτι μεμαρτύρηκεν
10 *περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.* 10 *ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔχει τὴν*
μαρτυρίαν ἐν αὐτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ ψεύστην πεποίηκεν
αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ
11 *θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.* 11 *καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία ὅτι* 2, 25.
ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ
12 *αὐτοῦ ἐστίν.* 12 *ὁ ἔχων τὸν υἱὸν ἔχει τὴν ζωήν· ὁ μὴ ἔχων τὸν* Jo 3, 36. 14, 6.
υἱὸν τοῦ θεοῦ τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.
13 *Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν ἔχετε αἰώνιον, οἱ* Jo 20, 31.
14 *πιστεύοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.* 14 *καὶ αὕτη ἐστὶν*
ἡ παῤῥησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ 3, 22. Jo 14, 13.
15 *θέλημα αὐτοῦ ἀκούει ἡμῶν.* 15 *καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν*
ὃ ἐὰν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ἠτήκαμεν
16 *ἀπ' αὐτοῦ.* 16 *ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα*
ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωήν, τοῖς
ἁμαρτάνουσιν μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον·
17 *οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ.* 17 *πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστίν,*
καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον.
18 *Οἴδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει,* 3. 9.
ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτόν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ
19 *ἅπτεται αὐτοῦ.* 19 *οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν, καὶ ὁ κόσμος* 4, 4.
20 *ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται.* 20 *οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ*
ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν·
καί ἐσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ· οὗτός
ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος.
21 *Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.* 1 Co 10, 14.

ΙΩΑΝΝΟΥ Β.

Laudatur Cyria cum liberis. In caritate persistendum. Cavendi seductores. Spes visendi.

1 *Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ Κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς*
ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ
2 *ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν,* 2 *διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν*
3 *ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα.* 3 *ἔσται μεθ' ὑμῶν* 1 Ti 1, 2. 2 Ti 1, 2. Tit 1, 4.
χάρις ἔλεος εἰρήνη παρὰ θεοῦ πατρὸς καὶ παρὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ
τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρός, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.

---

9. ὅτι secundum: ἣν 10. αὐτῷ: ἑαυτῷ 13. ὑμῖν: add τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ... οἱ πιστεύοντες: καὶ ἵνα πιστεύητε 15. ὃ ἄν ... ἀπ': παρ' 18. ἀλλ' 20. ἡ ζωή 21. εἰδώλων. Ἀμήν.

1. Κυρίᾳ: κυρίᾳ 3. ὑμῶν: ς (non ςe) ἡμῶν ... κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ

3 Jo 3. Ἐχάρην λίαν ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας 4
ἐν ἀληθείᾳ καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός. [5] καὶ 5
1 Jo 2, 7. 5, 3. νῦν ἐρωτῶ σε, Κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφων σοι καινὴν ἀλλὰ
ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. [6] καὶ αὕτη ἐστὶν 6
ἡ ἀγάπη ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· αὕτη ἡ
ἐντολή ἐστιν, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπα-
1 Jo 2, 18s. 4, 1s. τῆτε. [7] ὅτι πολλοὶ πλάνοι ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολο- 7
γοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ
πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος. [8] βλέπετε ἑαυτούς, ἵνα μὴ ἀπολέσητε 8
ἃ εἰργάσασθε, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβητε. [9] πᾶς ὁ προά- 9
γων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ θεὸν οὐκ ἔχει· ο
μένων ἐν τῇ διδαχῇ, οὗτος καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει.
1 Jo 2, 23. [10] εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, 10
μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε· [11] ὁ 11
γὰρ λέγων χαίρειν κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.
3 Jo 13. Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ 12
μέλανος, ἀλλὰ ἐλπίζω γενέσθαι πρὸς ὑμᾶς καὶ στόμα πρὸς
1 Jo 1, 4. στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη. [13] ἀσπάζεταί 13
σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς.

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ.

Caji hospitalitas laudatur. Diotrephes et Demetrius.

Act 19, 29. 20, 4. Ro 16, 23. 1 Co 1, 15. Ὁ πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν 1
ἀληθείᾳ.
Ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, 2
2 Jo 4. καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. [3] ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων 3
ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀλη-
θείᾳ περιπατεῖς. [4] μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω 4
τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν τῇ ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.
Ἀγαπητέ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ 5
τοῦτο ξένους, [6] οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, 6
οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. [7] ὑπὲρ γὰρ τοῦ 7
ὀνόματος ἐξῆλθον μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν. [8] ἡμεῖς 8
οὖν ὀφείλομεν ὑπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώ-
μεθα τῇ ἀληθείᾳ. [9] ἔγραψά τι τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρω- 9

---

5. γράφων: ς (non ςe) γράφω 6. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολή 7. εἰσῆλθον 8. ἀπολέσωμεν ... εἰργασάμεθα ... ἀπολάβωμεν 9. προάγων: παραβαίνων ... διδαχῇ secundum: add τοῦ Χριστοῦ ... καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν 11. αὐτῷ χαίρειν 12. ἠβουλήθην ... γενέσθαι: ἐλθεῖν 13. add in fine Ἀμήν.

4. ἐν ἀληθείᾳ ... καὶ τοῦτο: καὶ εἰς τούς 7. ςe (non ς) ὀνόματος αὐτοῦ ... ἐθνικῶν: ἐθνῶν 8. ὑπολαμβάνειν: ἀπολαμβάνειν 9. om τι

10 *τέκνων αὐτῶν Διοτρέφης οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς.* [10] *διὰ τοῦτο, ἐὰν*
ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν
ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται
τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας
ἐκβάλλει.
11 *Ἀγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ κακὸν ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθο-* 1 Jo 3, 10.
ποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν· ὁ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακεν τὸν θεόν.
12 [12] *Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀλη-*
θείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴδατε ὅτι ἡ μαρτυρία Jo 21, 24.
ἡμῶν ἀληθής ἐστιν.
13 *Πολλὰ εἶχον γράψαι σοι, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ* 2 Jo 12.
14 *καλάμου σοι γράφειν·* [14] *ἐλπίζω δὲ εὐθέως σε ἰδεῖν, καὶ στόμα*
15 *πρὸς στόμα λαλήσομεν.* [15] *εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι·*
ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Adversus licentiam peccandi. Exempla poenae: Judaei, angeli, Sodoma. Michael et Satan. Henochi et apostolorum dicta. Consulendum deceptis. Deo gloria.

1 *Ἰούδας Χριστοῦ Ἰησοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, τοῖς*
ἐν θεῷ πατρὶ ἠγαπημένοις καὶ Ἰησοῦ Χριστῷ τετηρημένοις κλη-
2 *τοῖς.* [2] *ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη.* 2 Pe 1, 2.
3 *Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ*
τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν παρακαλῶν
4 *ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει.* [4] *παρεισέ-*
δυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο 2 Pe 2, 1 ss.
τὸ κρίμα ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριτα μετατιθέντες εἰς
ἀσέλγειαν καὶ τὸν μόνον δεσπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
Χριστὸν ἀρνούμενοι.
5 *Ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ἅπαξ πάντα, ὅτι ὁ*
κύριος λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου σώσας τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύ- * Nm 14, 35 ss.
6 *σαντας ἀπώλεσεν,* [6] *ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν* 2 Pe 2, 4.
ἀρχὴν ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον εἰς κρίσιν μεγάλης
7 *ἡμέρας δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν·* [7] *ὡς Σόδομα καὶ* * Gn 19. 2 Pe 2, 6.
Γόμοῤῥα καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τρόπον τούτοις
ἐκπορνεύσασαι καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται
8 *δεῖγμα πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι.* [8] *Ὁμοίως μέντοι καὶ* 2 Pe 2, 10.
οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι σάρκα μὲν μιαίνουσιν, κυριότητα δὲ ἀθε-

---

9. *Διοτρεφής* 11. *ὁ δὲ κακοποιῶν* 13. *γράψαι σοι*: *γράφειν ... γράφειν*: *γράψαι* 14. *ἰδεῖν σε*

1. *Ἰησοῦ Χριστοῦ ... ἠγαπημένοις*: *ἡγιασμένοις* 4. *χάριν ... δεσπότην*: add *θεόν* 5. *εἰδότας ὑμᾶς ... πάντα*: *τοῦτο* 7. *τούτοις τρόπον*

*Dan 12, 1. τοῦσιν, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν. [9] ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, 9
*Dt 34, 5. ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωυσέως σώ-
2 Pe 2, 11. ματος, οὐκ ἐτόλμησεν κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλὰ εἶπεν
*Zach 3, 2. 2 Pe 2, 12. Ἐπιτιμήσαι σοι κύριος. [10] οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασιν βλασφη- 10
μοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις
*Gn 4, 8. *Nm 22. φθείρονται. [11] οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Κάϊν ἐπορεύθησαν, 11
*Nm 16. 2 Pe 2, 15. καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ
2, 13. 17. τοῦ Κορὲ ἀπώλοντο. [12] Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν 12
σπιλάδες, συνευωχούμενοι ἀφόβως, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι
ἄνυδροι ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ ἄκαρπα
*Es 57, 20. δὶς ἀποθανόντα ἐκριζωθέντα, [13] κύματα ἄγρια θαλάσσης ἐπα- 13
φρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται οἷς ὁ ζόφος
*Gn 5, 18. τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται. [14] Ἐπροφήτευσεν δὲ καὶ τού- 14
τοις ἕβδομος ἀπὸ Ἀδὰμ Ἐνὼχ λέγων Ἰδοὺ ἦλθεν κύριος ἐν ἁγίαις
μυριάσιν αὐτοῦ, [15] ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων καὶ ἐλέγξαι πάν- 15
τας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν
ὧν ἠσέβησαν καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ᾽
αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. [16] οὗτοί εἰσιν γογγυσταὶ μεμψίμοιροι, 16
κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν
2 Pe 2, 18. λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν.
2 Pe 3, 2. Ὑμεῖς δέ, ἀγαπητοί, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρη- 17
μένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
2 Pe 3, 3. 2, 10. [18] ὅτι ἔλεγον ὑμῖν ὅτι ἐπ᾽ ἐσχάτου τοῦ χρόνου ἔσονται ἐμπαῖκται 18
κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. [19] Οὗτοί 19
εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. [20] ὑμεῖς δέ, 20
2 Pe 3, 17. ἀγαπητοί, ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει, ἐν
πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι. [21] ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρή- 21
σατε προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς
ζωὴν αἰώνιον. [22] καὶ οὓς μὲν ἐλέγχετε διακρινομένους, [23] οὓς δὲ 22 23
σῴζετε ἐκ πυρὸς ἁρπάζοντες, οὓς δὲ ἐλεᾶτε ἐν φόβῳ, μισοῦντες
καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα.
Ro 16, 25 ss. Τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους καὶ στῆσαι 24
1 Ti 1, 17. κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει, [25] μόνῳ 25
θεῷ σωτῆρι ἡμῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν δόξα,
μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία πρὸ παντὸς τοῦ αἰῶνος καὶ νῦν
2 Pe 3, 18. καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

---

9. ἀλλ᾽ 12. om οἱ ... περιφερόμεναι 13. εἰς τὸν αἰῶνα 14. Προεφήτευσε ... μυριάσιν ἁγίαις 15. ἐξελέγξαι 18. ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ 19. ἀποδιορίζοντες: ς^e (non ς) add ἑαυτούς 20. τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτούς 22. ἐλέγχετε: ἐλεεῖτε ... διακρινόμενοι 23. οὓς δὲ ἐν φόβῳ σῴζετε, ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρπάζοντες ... om οὓς δὲ ἐλεᾶτε ἐν φόβῳ 24. αὐτούς: ς^e (non ς) ὑμᾶς 25. μόνῳ σοφῷ θεῷ ... om διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ... δόξα καί ... om πρὸ παντὸς τοῦ αἰῶνος

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΑΥΛΟΥ.

ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

I.

De evangelio. Laus Romanae ecclesiae et desiderium visendi. Ex fide justitia. Lux naturae. Et gentes et Judaei Dei irae obnoxii.

1 *Παῦλος δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ, κλητὸς ἀπόστολος ἀφω-* 1 Co 1, 1. etc
2 *ρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ,* [2] *ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προ-* Tit 1, 2.
3 *φητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις,* [3] *περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ* 2 Ti 2, 8.
4 *γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα,* [4] *τοῦ ὁρισθέντος*
υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως
5 *νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν,* [5] *δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν*
καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ
6 *τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ,* [6] *ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ Χρι-* 1 Co 1, 2s. 1 Th 1, 1. etc
7 *στοῦ,* [7] *πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις.*
χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

8 *Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ περὶ* 1 Co 1, 4. 1 Th 1, 2.
πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.
9 [9] *μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου* Phil 1, 8.
ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν
10 *ποιοῦμαι,* [10] *πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου δεόμενος εἴ πως* Eph 1, 16.
ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς
11 *ὑμᾶς.* [11] *ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν* 15, 23.
12 *πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς,* [12] *τοῦτο δέ ἐστιν συμπαρα-*
κληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.
13 [13] *οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην*
ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινὰ καρπὸν 15, 22.
14 *σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.* [14] *Ἕλλησίν*
15 *τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί·* [15] *οὕτως*
τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.
16 [16] *οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον· δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν* 1 Co 1, 24.
εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλ-
17 *ληνι.* [17] *δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως* Ro 2, 19. 3, 21 s.
εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. *Hab 2, 4. Ga 3, 11.
18 *Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέ-* He 10, 38. Eph 5, 6.
βειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατε-
19 *χόντων,* [19] *διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς·*

I. 1. *Ἰησοῦ Χριστοῦ* 8. *περί: ὑπέρ* 10. ϛ (aliter ϛe) ante *πάντοτε* non interpungit 13. *καρπόν τινα* 15. *οὕτω* 16. *τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ*

ὁ θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐφανέρωσεν. 20 τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ 20
κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασιν νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος
αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους,
21 διότι γνόντες τὸν θεὸν οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ηὐχαρίστησαν, 21
1 Co 1,20. *Jer 10,14. ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη
ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. 22 φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθη- 22
σαν, 23 καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώ- 23
ματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων
καὶ ἑρπετῶν. 24 Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπι- 24
θυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι
τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς, 25 οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλή- 25
θειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν
9, 5. τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶ-
2 Co 11, 31. νας, ἀμήν. 26 διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη 26
ἀτιμίας· αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆ-
σιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, 27 ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες 27
τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν
εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσιν τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμε-
νοι καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς
ἀπολαμβάνοντες. 28 καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν 28
ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν
Ga 5,19ss. 1 Co 6,9ss. τὰ μὴ καθήκοντα, 29 πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ πονηρίᾳ πλεο- 29
2 Co 12,20. Eph 5,3ss. νεξίᾳ κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου φόνου ἔριδος δόλου κακοηθείας,
2 Ti 3,2ss. 30 ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, 30
ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, 31 ἀσυνέτους, 31
ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀνελεήμονας, 32 οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ 32
θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου
εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσιν τοῖς
πράσσουσιν.

II.

Imminet Dei judicium justum. Judaei frustra lege gloriantur et circumcisione.

14, 10. Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων. ἐν ᾧ γὰρ 1
κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις
ὁ κρίνων. 2 οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστὶν κατὰ ἀλή- 2
θειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. 3 λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ 3
ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά,
ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ; 4 ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστό- 4
2 Pe 3, 15. τητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς,
ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; 5 κατὰ 5
δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις

19. ὁ γὰρ θεός 21. εὐχαρίστησαν 24. ἐν αὐτοῖς: ἐν ἑαυτοῖς 27. καὶ οἱ ἄῤῥενες 29. ἀδικίᾳ: add πορνείᾳ 31. ἀστόργους: add ἀσπόνδους

σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως δικαιοκρισίας
6 7 τοῦ θεοῦ, [6] ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, [7] τοῖς
μὲν καθ᾽ ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρ-
8 σίαν ζητοῦσιν ζωὴν αἰώνιον· [8] τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας καὶ ἀπειθοῦ- Phi 1, 16.
σιν μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, ὀργὴ καὶ θυμός.
9 [9] θλῖψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατερ- Eph 4, 31.
10 γαζομένου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος· [10] δόξα 1, 16.
δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ
τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι.
11 12 Οὐ γάρ ἐστιν προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ. [12] ὅσοι γὰρ Eph 6, 9. etc
ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ
13 ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται· [13] οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ νόμου Ja 1, 22.
δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ᾽ οἱ ποιηταὶ νόμου δικαιωθήσονται.
14 [14] ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῶ-
15 σιν, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσιν νόμος, [15] οἵτινες ἐν-
δείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, He 8, 10.
συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν Ro 9, 1.
16 λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων [16] ἐν ἡμέρᾳ ὅτε
κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου 16, 25.
17 διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. [17] εἰ δὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ καὶ ἐπανα-
18 παύῃ νόμῳ καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ [18] καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα Phi 1, 10.
19 καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, [19] πέ-
ποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, Mt 15, 14.
20 [20] παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν
21 τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ· [21] ὁ οὖν διδάσκων
ἕτερον σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν κλέπτεις;
22 [22] ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα
23 ἱεροσυλεῖς; [23] ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ
24 νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις; [24] τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι᾽ ὑμᾶς *Es 52, 6.
25 βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καθὼς γέγραπται. [25] περιτομὴ
μὲν γὰρ ὠφελεῖ ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου 1 Co 5, 19
26 ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. [26] ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία
τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς
27 περιτομὴν λογισθήσεται; [27] καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία
τὸν νόμον τελοῦσα σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παρα-
28 βάτην νόμου. [28] οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ
29 ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή· [29] ἀλλ᾽ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰου-
δαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι οὐ γράμματι, οὗ ὁ
ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ θεοῦ.

II. 8. θυμὸς καὶ ὀργή 11. προσωποληψία 13. bis τοῦ νόμου 14. ποιῇ 17. εἰ δέ: ς[e] ἰδέ, ς ἴδε . . . τῷ νόμῳ 29. ἀλλ᾽

III.

Valent Dei dicta Judaeis concredita. Omnes pariter sontes Dei gratia servat fide habita Christo expiatori. Legem fides non destruit.

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου, ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς πε- 1
ριτομῆς; 2 πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπι- 2
στεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. 3 τί γάρ; εἰ ἠπίστησάν τινες, μὴ 3
ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει; 4 μὴ γένοιτο· 4
Tit 1, 2. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς
*Ps 51, 4. (6.) γέγραπται Ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου καὶ νικήσῃς ἐν
116, 11. τῷ κρίνεσθαί σε. 5 εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ δικαιοσύνην συνί- 5
στησιν, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν;
6, 19. κατὰ ἄνθρωπον λέγω. 6 μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν 6
Ga 3, 15. κόσμον; 7 εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπε- 7
ρίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνο-
6, 1. μαι; 8 καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα καὶ καθώς φασίν τινες 8
ἡμᾶς λέγειν ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά; ὧν τὸ
κρίμα ἔνδικόν ἐστιν.
Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰου- 9
11, 32. Ga 3, 22. δαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, 10 καθὼς 10
*Ps 14, 1-3. γέγραπται ὅτι οὐκ ἔστιν δίκαιος οὐδὲ εἷς, 11 οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, 11
οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν· 12 πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώ- 12
*Ps 5, 9. 140, 3. θησαν· οὐκ ἔστιν ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. 13 τάφος 13
ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν,
*Ps 10, 7. ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. 14 ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ 14
*Es 59, 7 s. πικρίας γέμει. 15 ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα, 16 σύν- 15 16
τριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, 17 καὶ ὁδὸν εἰρή- 17
*Ps 36, 1. νης οὐκ ἔγνωσαν. 18 οὐκ ἔστιν φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλ- 18
μῶν αὐτῶν. 19 οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει τοῖς ἐν τῷ 19
νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ
*Ps 143, 2. Ga 2, 16. κόσμος τῷ θεῷ. 20 διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα 20
σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.
1, 17. Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυ- 21
ρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, 22 δικαιοσύνη δὲ 22
θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας
10, 12. τοὺς πιστεύοντας. οὐ γάρ ἐστιν διαστολή· 23 πάντες γὰρ ἥμαρ- 23
τον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, 24 δικαιούμενοι δωρεὰν 24
τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,
1 Jo 2, 2. 25 ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵ- 25
ματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν
προγεγονότων ἁμαρτημάτων 26 ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς τὴν 26
ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐ-
τὸν δίκαιον καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως.

III. 25. διὰ τῆς πίστεως 26. om τὴν ... πίστεως Ἰησοῦ

27 Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν
28 ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. 28 λογιζόμεθα οὖν δι-
29 καιοῦσθαι πίστει ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου. 29 ἢ Ἰουδαίων Ga 2, 16.
30 ὁ θεὸς μόνων; οὐχὶ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν, 30 εἴπερ εἷς ὁ Eph 4, 6.
θεὸς ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως καὶ ἀκροβυστίαν διὰ
31 τῆς πίστεως. 31 νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ
γένοιτο, ἀλλὰ νόμον ἱστάνομεν.

IV.

Ipse Abrahamus ex fide justus. Gratia Dei erga Abrahamum nondum circumcisum.

1 Τί οὖν ἐροῦμεν Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ
2 σάρκα; 2 εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα,
3 ἀλλ' οὐ πρὸς θεόν. 3 τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; Ἐπίστευσεν δὲ *Gn 15, 6. Ga 3, 6.
4 Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 4 τῷ δὲ Ja 2, 23.
ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν ἀλλὰ κατὰ ὀφεί-
5 λημα· 5 τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα
6 τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. 6 καθάπερ
καὶ Δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ᾧ ὁ θεὸς λογί-
7 ζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων 7 Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ *Ps 32, 1. 2.
8 ἀνομίαι καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι· 8 μακάριος ἀνὴρ
9 ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν. 9 ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος
ἐπὶ τὴν περιτομὴν ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γὰρ ὅτι 4, 3.
10 ἐλογίσθη τῷ Ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. 10 πῶς οὖν ἐλο-
γίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ ἀλλ'
11 ἐν ἀκροβυστίᾳ. 11 καὶ σημεῖον ἔλαβεν περιτομῆς σφραγῖδα τῆς *Gn 17, 11.
δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐ-
τὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων διὰ ἀκροβυστίας, εἰς τὸ
12 λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην, 12 καὶ πατέρα περιτομῆς
τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσιν τοῖς ἴχνε-
13 σιν τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. 13 οὐ
γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ ἢ τῷ σπέρματι αὐ- *Gn 22, 17. etc.
τοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης
14 πίστεως. 14 εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις Ga 3, 18.
15 καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία. 15 ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργά-
16 ζεται· οὗ γὰρ οὐκ ἔστιν νόμος, οὐδὲ παράβασις. 16 διὰ τοῦτο
ἐκ πίστεως ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγ-
γελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ νόμου μόνον ἀλλὰ
καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστιν πατὴρ πάντων ἡμῶν, Ga 3, 9.
17 17 καθὼς γέγραπται ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε, κα- *Gn 17, 5.
τέναντι οὗ ἐπίστευσεν θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς καὶ

28. πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον 29. μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ 30. ἐπείπερ 31. ἱστῶμεν

IV. 2. τὸν θεόν 4. κατὰ τὸ ὀφείλημα 11. διά: δι' 12. ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ 13. τοῦ κόσμου

καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, 18 ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι 18
ἐπίστευσεν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν κατὰ τὸ
*Gn 15, 5. εἰρημένον Οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου, 19 καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ 19
*Gn 17, 17. πίστει οὐ κατενόησεν τὸ ἑαυτοῦ σῶμα νενεκρωμένον, ἑκατονταέ-
της που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάῤῥας· 20 εἰς 20
δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνε-
Jo 9, 24. δυναμώθη τῇ πίστει δοὺς δόξαν τῷ θεῷ, 21 πληροφορηθεὶς ὅτι 21
ὃ ἐπήγγελται δυνατός ἐστιν καὶ ποιῆσαι. 22 διὸ καὶ ἐλογίσθη 22
*Gn 15, 6. αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 23 οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον ὅτι ἐλο- 23
γίσθη αὐτῷ, 24 ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι τοῖς 24
πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νε-
*Es 53, 12. κρῶν, 25 ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη 25
διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

V.

Salus justorum ex fide. Christus pro nobis et mortuus est et vivit.
Ut per Adamum mors, ita per Christum vita.

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν 1
Eph 2, 18. 3, 12. διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 2 δι' οὗ καὶ τὴν προσα- 2
1 Pe 5, 12. γωγὴν ἐσχήκαμεν εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυ-
χώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. 3 οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ 3
καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν
Ja 1, 3. κατεργάζεται, 4 ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· 5 ἡ 4 5
δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς
καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. 6 ἔτι 6
γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν
ἀπέθανεν· 7 μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ 7
τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν· 8 συνίστησιν δὲ τὴν 8
ἑαυτοῦ ἀγάπην ὁ θεὸς εἰς ἡμᾶς ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν
Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν· 9 πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέν- 9
τες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς
ὀργῆς. 10 εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ 10
θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησό-
μεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, 11 οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν 11
τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν κα-
ταλλαγὴν ἐλάβομεν.
1 Co 15, 21. Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν 12
κόσμον εἰσῆλθεν καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς
πάντας ἀνθρώπους διῆλθεν ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον· 13 ἄχρι γὰρ 13
4, 15. νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ, ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος
νόμου· 14 ἀλλὰ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωυ- 14

19. ἤδη νενεκρωμένον 21. καὶ πληροφορηθεὶς
V. 2. ἐσχήκαμεν τῇ πίστει 8. ὁ θεός post ἡμᾶς pon 12. ὁ θάνατος διῆλθεν 14. ἀλλ'

σέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς πα-
15 ραβάσεως Ἀδάμ, ὅς ἐστιν τύπος τοῦ μέλλοντος. [15] ἀλλ' οὐχ ὡς 1 Co 15, 45.
τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα· εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς πα-
ραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ
καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς
16 τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσεν. [16] καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος
τὸ δώρημα· τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χά-
17 ρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. [17] εἰ γὰρ ἐν ἑνὶ
παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλ-
λον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιο-
σύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσιν διὰ τοῦ ἑνὸς Ἰησοῦ
18 Χριστοῦ. [18] Ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας 1 Co 15, 22.
ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτως καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς
19 πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς· [19] ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς
παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολ-
λοί, οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσον-
20 ται οἱ πολλοί. [20] νόμος δὲ παρεισῆλθεν ἵνα πλεονάσῃ τὸ πα-
ράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χά- Ga 3, 19.
21 ρις, [21] ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως
καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον διὰ Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

VI.

Per Christum vitam nactis a peccato abstinendum; vindicatis in veram libertatem serviendum Deo.

1 Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμένωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεο-
2 νάσῃ; [2] μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι
3 ζήσομεν ἐν αὐτῇ; [3] ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χρι-
4 στὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; [4] συνετάφη- Ga 3, 27. Col 2, 12.
μεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ
ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτως
5 καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. [5] εἰ γὰρ σύμφυτοι Phil 3, 10.
γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς
6 ἀναστάσεως ἐσόμεθα, [6] τοῦτο γινώσκοντες ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν Eph 4, 22.
ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρ-
7 τίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ· [7] ὁ γὰρ ἀποθα-
8 νὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. [8] εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν 2 Ti 2, 11.
9 Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συνζήσομεν αὐτῷ, [9] εἰδότες ὅτι
Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει· θάνατος αὐτοῦ
10 οὐκέτι κυριεύει. [10] ὃ γὰρ ἀπέθανεν, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφά-
παξ· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. [11] οὕτως καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς

---

15. οὕτω 17. ἐν ἑνί: τῷ τοῦ ἑνός 18. 19. 21. οὕτω ter
VI. 1. ἐπιμενοῦμεν 4. οὕτω 8. συζήσομεν 11. οὕτω

νεκροὺς μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
[12] Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι εἰς 12
19. τὸ ὑπακούειν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, [13] μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη 13
ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ
θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης
Ga 5, 18. τῷ θεῷ. [14] ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ 14
νόμον ἀλλὰ ὑπὸ χάριν.
Τί οὖν; ἁμαρτήσωμεν ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον ἀλλὰ ὑπὸ 15
χάριν; μὴ γένοιτο. [16] οὐκ οἴδατε ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δού- 16
Jo 8, 34. λους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς
θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; [17] χάρις δὲ τῷ θεῷ ὅτι ἦτε 17
δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδό-
1 Co 7, 22. θητε τύπον διδαχῆς, [18] ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας 18
ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. [19] ἀνθρώπινον λέγω διὰ τὴν ἀσθέ- 19
13. νειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν
δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτως νῦν
παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν.
[20] ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. 20
8, 6. Phil 3, 19. [21] τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε; ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε· τὸ γὰρ 21
τέλος ἐκείνων θάνατος. [22] νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς 22
ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς
1 Pe 1, 9. ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. [23] τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς 23
ἁμαρτίας θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

VII.

Lege mortua Christo obstricti sumus. Lex sancta ex imbecillitate hominum mors facta. Caro rationi repugnans. Homo peccati servus.

Ἢ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί, γινώσκουσιν γὰρ νόμον λαλῶ, ὅτι ὁ 1
1 Co 7, 39. νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ; [2] ἡ γὰρ ὕπαν- 2
δρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ,
κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. [3] ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ 3
ἀνδρὸς μοιχαλὶς χρηματίσει ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ
ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι
αὐτὴν μοιχαλίδα γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ. [4] ὥστε, ἀδελφοί μου, 4
καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ,
εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρπο-
φορήσωμεν τῷ θεῷ. [5] ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα 5
τῶν ἁμαρτιῶν τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν

---

11. νεκροὺς μὲν εἶναι ... Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν 12. ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ 14. ἀλλ' 15. ἁμαρτήσομεν ... ἀλλ' 19. οὕτω 21. τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε;

VII. 2. ς^e (a. 1624. 1633. etc; sed non omnes edd Elz, nec ς) om τοῦ νόμου

6 εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ· [6]νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ
τοῦ νόμου ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς [a]Co 3, 6.
ἐν καινότητι πνεύματος καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.
7 Τί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὴν
ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ
8 ᾔδειν εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν Οὐκ ἐπιθυμήσεις. [8]ἀφορμὴν δὲ λα- *Ex 20, 17.
βοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν 4, 15.
9 ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά. [9]ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς Jo 15, 22.
10 νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, [10]ἐγὼ
δὲ ἀπέθανον, καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς
11 θάνατον. [11]ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς
12 ἐξηπάτησέν με καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. [12]ὥστε ὁ μὲν νόμος
13 ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή. [13]τὸ οὖν ἀγα-
θὸν ἐμοὶ γέγονεν θάνατος; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία· ἵνα
φανῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα
γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.
14 [14]οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σάρκινός
15 εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. [15]ὃ γὰρ κατεργάζομαι οὐ
16 γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ τοῦτο ποιῶ. [16]εἰ 19.
17 δὲ ὃ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός· [17]νυνὶ
δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρ- 20.
18 τία. [18]οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ σαρκί
μου, ἀγαθόν. τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι
19 τὸ καλὸν οὔ· [19]οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω 15.
20 κακὸν τοῦτο πράσσω. [20]εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι 17.
21 ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. [21]εὑ-
ρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλὸν ὅτι ἐμοὶ
22 τὸ κακὸν παράκειται· [22]συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ
23 τὸν ἔσω ἄνθρωπον, [23]βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσίν
μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτί-
ζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσίν μου.
24 [24]ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος
25 τοῦ θανάτου τούτου; [25]χάρις τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ 1 Co 15, 57.
κυρίου ἡμῶν· ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ θεοῦ,
τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας.

VIII.

Caro et lex atque spiritus Christi vivificans. Filiis Dei omne malum leve. Creatura gemens. Spiritus preces regens. Nihil nos a Christo separat patrono nostro.

1 2 Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. [2]ὁ γὰρ

6. ς^e (non ς) ἀποθανόντος 14. σαρκικός 15. ὃ θέλω τοῦτο 17. ἀλλ'
18. οὔ: οὐχ εὑρίσκω 20. θέλω ἐγώ 25. χάρις: εὐχαριστῶ
VIII. 1. add in fine μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατα πνεῦμα

νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέν με
ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. [3] τὸ γὰρ ἀδύνα- 3
τον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ
Phil 2, 7. υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας
κατέκρινεν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, [4] ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νό- 4
μου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ
κατὰ πνεῦμα. [5] οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες τὰ τῆς σαρκὸς φρο- 5
νοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ πνεύματος· [6] τὸ γὰρ φρόνημα 6
τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ
εἰρήνη. [7] διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν· τῷ γὰρ 7
νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται· οὐδὲ γὰρ δύναται. [8] οἱ δὲ ἐν 8
1 Co 3, 16. σαρκὶ ὄντες θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. [9] ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν 9
σαρκὶ ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ
τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. [10] εἰ δὲ 10
Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα
ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. [11] εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν 11
1 Co 6, 14. ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει
καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος
ἐν ὑμῖν.

Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ 12
σάρκα ζῆν. [13] εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ 13
Ga 5, 18. 2 Ti 1, 7. δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. [14] ὅσοι 14
γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοι υἱοί εἰσιν θεοῦ. [15] οὐ γὰρ 15
Ga 4, 6. ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ ἐλάβετε πνεῦμα
υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν Ἀββᾶ ὁ πατήρ. [16] αὐτὸ τὸ πνεῦμα 16
συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. [17] εἰ δὲ 17
Ga 4, 7. τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ
Χριστοῦ, εἴπερ συμπάσχομεν ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

Λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ 18
πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. [19] ἡ γὰρ 19
ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ
ἀπεκδέχεται. [20] τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα 20
ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι [21] ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις 21
ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθε-
ρίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ. [22] οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα 22
ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν· [23] οὐ μόνον δέ, 23
ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες καὶ αὐτοὶ
2 Co 5, 2. ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν
τοῦ σώματος ἡμῶν. [24] τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν· ἐλπὶς δὲ βλεπο- 24
μένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; [25] εἰ δὲ ὃ 25
οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

10. δι- ἁμαρτίαν 11. ὁ ἐγ. τὸν Χριστόν ... ς (non ς^e) διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα 14. οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ 15. ἀλλ' 23. καὶ αὐτοὶ secundum: καὶ ἡμεῖς αὐτοί

26 Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται τῇ ἀσθενείᾳ
ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ οὐκ οἴδαμεν, ἀλλὰ
27 αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει στεναγμοῖς ἀλαλήτοις· 27 ὁ δὲ 34.
ἐρευνῶν τὰς καρδίας οἶδεν τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι
28 κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. 28 οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγα-
πῶσιν τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν
29 κλητοῖς οὖσιν. 29 ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισεν συμμόρφους
τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν
30 πολλοῖς ἀδελφοῖς· 30 οὓς δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσεν·
καὶ οὓς ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσεν,
τούτους καὶ ἐδόξασεν.
31 Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ᾽
32 ἡμῶν; 32 ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὑπὲρ ἡμῶν
πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα
33 ἡμῖν χαρίσεται; 33 τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ
34 δικαιῶν· 34 τίς ὁ κατακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ
καὶ ἐγερθείς, ὅς καί ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὅς καὶ ἐντυγχάνει 1 Pe 3, 22.
35 ὑπὲρ ἡμῶν; 35 τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; 26. 39.
θλῖψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ
36 μάχαιρα; 36 καθὼς γέγραπται ὅτι ἕνεκεν σοῦ θανατούμεθα ὅλην * Ps 44, 22. (23.)
37 τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. 37 ἀλλ᾽ ἐν τούτοις 2 Co 4, 11.
38 πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. 38 πέπεισμαι γὰρ
ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαί, οὔτε
39 ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε δυνάμεις 39 οὔτε ὕψωμα οὔτε
βάθος οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς 35.
ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

IX

De Israele dolor. Dei promissa stant. Vera proles Abrahami. Libera Dei gratia. Pharao. Figuli imago. Vaticinia in electos Dei et Israelem.

1 Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης 1 Ti 2, 7.
2 μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ, 2 ὅτι λύπη μοί ἐστιν
3 μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου· 3 ηὐχόμην γὰρ
ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν
4 μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, 4 οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται,
ὧν ἡ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθῆκαι καὶ ἡ νομοθεσία καὶ
5 ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, 5 ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ
Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα. ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς 1, 25.
6 τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. 6 Οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ
7 θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραήλ, οὗτοι Ἰσραήλ· 7 οὐδ᾽ ὅτι

26. ταῖς ἀσθενείαις ... προσευξώμεθα ... ἀλλ᾽ ... ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν 32. ἀλλ᾽ 36. ἕνεκα 38. οὔτε δυνάμεις ante οὔτε ἐνεστῶτα pon
IX. 3. αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι 5. σάρκα, ὁ ὢν

*Gn 21, 12. εἰσὶν σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα, ἀλλ' Ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί
He 11, 18. σοι σπέρμα· 8 τοῦτ' ἔστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς ταῦτα τέκνα 8
τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα.
Ga 4, 28. 9 ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσο- 9
*Gn 18, 10. μαι καὶ ἔσται τῇ Σάῤῥᾳ υἱός. 10 οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα 10
*Gn 25, 21. ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα, Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. 11 μήπω γὰρ 11
γεννηθέντων μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ φαῦλον, ἵνα ἡ κατ'
ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ' ἐκ τοῦ κα-
*Gn 25, 23. λοῦντος, 12 ἐῤῥέθη αὐτῇ ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι, 12
*Mal 1, 2. 3. 13 καθὼς γέγραπται Τὸν Ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἠσαῦ ἐμίσησα. 13
Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. 14
*Ex 33, 19. 15 τῷ Μωυσεῖ γὰρ λέγει Ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν 15
ἂν οἰκτείρω. 16 ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, 16
*Ex 9, 16. ἀλλὰ τοῦ ἐλεῶντος θεοῦ. 17 λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ Φαραὼ ὅτι 17
εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν
μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. 18 ἄρα 18
*Ex 7, 3. οὖν ὃν θέλει ἐλεᾷ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει. 19 Ἐρεῖς μοι οὖν Τί 19
οὖν ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν;
20 μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; 20
*Es 45, 9. μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι Τί με ἐποίησας οὕτως; 21 ἢ 21
οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράμα-
τος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; 22 εἰ δὲ 22
θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν
αὐτοῦ ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα
εἰς ἀπώλειαν, 23 καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ 23
ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν, 24 οὓς καὶ ἐκάλεσεν 24
ἡμᾶς οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν, 25 ὡς καὶ ἐν 25
*Hos 2, 25. τῷ Ὡσηὲ λέγει Καλέσω τὸν οὐ λαόν μου λαόν μου καὶ τὴν οὐκ
*Hos 1, 10. ἠγαπημένην ἠγαπημένην, 26 καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐῤῥέθη αὐ- 26
τοῖς Οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.
*Es 10, 22 s. 27 Ἡσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ Ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν 27
υἱῶν Ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ ὑπόλειμμα σωθήσε-
ται. 28 λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι 28
*Es 1, 9. λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. 29 καὶ καθὼς 29
προείρηκεν Ἡσαΐας Εἰ μὴ κύριος Σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν
σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν καὶ ὡς Γόμοῤῥα ἂν ὁμοιώ-
θημεν.

Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην κα- 30
τέλαβεν δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως, 31 Ἰσραὴλ 31
δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασεν.

---

11. φαῦλον: κακόν ... τοῦ θεοῦ πρόθεσις 12. ἐῤῥήθη 15. τῷ γὰρ Μωσῇ 16. ἐλεοῦντος 18. ἐλεεῖ 19. οὖν μοι ... om οὖν secundum ... ϛe (non ϛ) om γάρ 26. ἐῤῥήθη 27. κατάλειμμα 29. ὡμοιώθημεν

32 [32] διὰ τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου· προσέ-
33 κοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος, [33] καθὼς γέγραπται *Es 8, 14. 28, 16.
Ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν σκανδά- 10, 11.
λου, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται.

X.

Judaei negantes Christo fidem. Vera fide omnes servantur. Vaticinia de Judaeis ac gentibus.

1 Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέησις πρὸς
2 τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν εἰς σωτηρίαν. [2] μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι
3 ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν· [3] ἀγνοοῦντες γὰρ Phi 3, 9.
τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες
4 στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. [4] τέλος γὰρ
5 νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. [5] Μωυσῆς
γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας
6 αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. [6] ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη *Lv 18, 5.
οὕτως λέγει Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου Τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν *Dt 30, 11-14.
7 οὐρανόν; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν καταγαγεῖν· [7] ἢ Τίς καταβήσε-
ται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν.
8 [8] ἀλλὰ τί λέγει; Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν, ἐν τῷ στόματί σου
καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τοῦτ' ἔστιν τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσ-
9 σομεν. [9] ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν,
καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ
10 νεκρῶν, σωθήσῃ· [10] καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στό-
11 ματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. [11] λέγει γὰρ ἡ γραφή Πᾶς ὁ 9, 33. *Es 28,
12 πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται. [12] οὐ γάρ ἐστιν δια- 16.
στολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, 3, 22.
13 πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. [13] Πᾶς γὰρ *Joel 2, 32.
14 ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται. [14] πῶς οὖν ἐπι- Act 2, 21.
καλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν οὗ οὐκ
15 ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσιν χωρὶς κηρύσσοντος; [15] πῶς δὲ κη-
ρύξουσιν ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσιν; καθὼς γέγραπται Ὡς ὡραῖοι οἱ
πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ *Es 52, 7.
ἀγαθά.
16 Ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ἡσαΐας γὰρ λέ- *Es 53, 1. Jo 12, 38.
17 γει Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; [17] ἄρα ἡ πίστις ἐξ
18 ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ. [18] ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκου- *Ps 19, 4. (5.)
σαν; μενοῦνγε Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν,
19 καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. [19] ἀλλὰ
λέγω, μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω; πρῶτος Μωυσῆς λέγει Ἐγὼ παραζη- *Dt 32, 21.
λώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς.

---

33. πᾶς ὁ πιστεύων
X. 1. ἡ δέησις ἡ ... αὐτῶν: τοῦ Ἰσραήλ ... ἐστιν εἰς 6. οὕτω
19. οὐκ ἔγνω Ἰσραήλ

*Es 65, 1. [20]Ἠσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, 20
ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. [21]πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ 21
*Es 65, 2. λέγει Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν
ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

XI.

Judaeorum pars electi, pars rejecti. Incredulitas Judaeorum salus gentium exstitit; sed manet salus et ipsum Israel.

*Ps 94, (93,) 14. Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο· 1
καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς
Βενιαμίν. [2]οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. 2
ἢ οὐκ οἴδατε ἐν Ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή, ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ
*1 Rg 19, 10. κατὰ τοῦ Ἰσραήλ; [3]Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, τὰ 3
θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος καὶ ζη-
τοῦσιν τὴν ψυχήν μου. [4]ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; 4
*1 Rg 19, 18. Κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν
γόνυ τῇ Βάαλ. [5]οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' 5
ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν· [6]εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων, ἐπεὶ 6
ἡ χάρις οὐκέτι γίνεται χάρις· εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκέτι ἔστιν χάρις,
ἐπεὶ τὸ ἔργον οὐκέτι ἔστιν ἔργον. [7]Τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ Ἰσραήλ, 7
τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώ-
*Dt 29, 4. *Es 29, 10. θησαν, [8]καθὼς γέγραπται Ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κα- 8
τανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν,
ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. [9]καὶ Δαυὶδ λέγει Γενηθήτω ἡ τράπεζα 9
*Ps 69, 23 s. (23 s.) αὐτῶν εἰς παγίδα καὶ εἰς θήραν καὶ εἰς σκάνδαλον καὶ εἰς ἀν-
ταπόδομα αὐτοῖς, [10]σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ 10
βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς σύγκαμψον.
Λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν ἵνα πέσωσιν; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τῷ 11
αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶ-
10, 19. σαι αὐτούς. [12]εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου καὶ 12
τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα
αὐτῶν. [13]ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν. ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ 13
ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, [14]εἴ πως παρα- 14
ζηλώσω μου τὴν σάρκα καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. [15]εἰ γὰρ ἡ 15
ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσλημψις εἰ μὴ ζωὴ
ἐκ νεκρῶν; [16]εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ 16
ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.
Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν 17
ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιό-
τητος τῆς ἐλαίας ἐγένου, [18]μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων· εἰ δὲ 18
κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ. [19]ἐρεῖς 19
οὖν Ἐξεκλάσθησαν οἱ κλάδοι ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ. [20]καλῶς· τῇ 20

XI. 2. add in fine λέγων 3. καὶ τὰ θυσιαστήρια 7. τοῦτο: τούτου 15. πρόσληψις

ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρό-
21 νει, ἀλλὰ φοβοῦ· [21] εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ
22 ἐφείσατο, μή πως οὐδὲ σοῦ φείσεται. [22] ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ
ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας ἀποτομία, ἐπὶ δὲ σὲ
χρηστότης θεοῦ, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκο-
23 πήσῃ. [23] κἀκεῖνοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσιν τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεν-
τρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐ-
24 τούς. [24] εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου καὶ 14, 4.
παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι οἱ
κατὰ φύσιν ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ.
25 Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο,
ἵνα μὴ ἦτε ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ
26 γέγονεν ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, [26] καὶ οὕτως
πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται Ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυό- *Es 59, 20 s. 27, 9.
27 μενος, ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ. [27] καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ *Jer 31, 33 s.
28 παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. [28] κατὰ
μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπη-
29 τοὶ διὰ τοὺς πατέρας· [29] ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ
30 ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ. [30] ὥσπερ γὰρ ὑμεῖς ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ
31 θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, [31] οὕτως καὶ οὗτοι
32 νῦν ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσιν. [32] συνέ-
κλεισεν γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν ἵνα τοὺς πάντας Ga 3, 22.
33 ἐλεήσῃ. [33] Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ·
ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ
34 αὐτοῦ. [34] τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγέ- *Es 40, 13. 1 Co 2, 16.
35 νετο; [35] ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; *Job 41, 2. (*Es 40, 14.)
36 [36] ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ 1 Co 8, 6. Col 1, 16.
δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. 16, 27.

XII.

Sancte vivendum gratiaeque donis recte utendum. Amori, modestiae, mansuetudini studendum.

1 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ,
παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν εὐάρεστον τῷ
2 θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν· [2] καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ
αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοός, εἰς
τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ
3 εὐάρεστον καὶ τέλειον. [3] λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης Eph 5, 10. 17.
μοι παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν,
ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισεν μέ- 1 Co 7, 17.

---

21. φείσηται 22. ἀποτομίαν . . . χρηστότητα . . . om θεοῦ 23. καὶ ἐκεῖνοι 25. παρ' ἑαυτοῖς 26. οὕτω . . . καὶ ἀποστρέψει 30. καὶ ὑμεῖς 31. οὕτω
XII. 2. νοὸς ὑμῶν

1 Co 12, 12. τρον πίστεως. 4 καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, 4
τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, 5 οὕτως οἱ πολλοὶ 5
1 Co 12, 27. ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, τὸ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη, 6 ἔχον- 6
Eph 4, 25. τες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα,
Eph 4, 11. εἴτε προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, 7 εἴτε διακο- 7
νίαν ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, 8 εἴτε ὁ 8
παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι, ὁ
προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι.
Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρόν, κολλώ- 9
μενοι τῷ ἀγαθῷ, 10 τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ 10
14, 18. 16, 18. τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, 11 τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύ- 11
ματι ζέοντες, τῷ κυρίῳ δουλεύοντες, 12 τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ 12
Col 4, 2. θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, 13 ταῖς 13
χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. 14 εὐ- 14
Mt 5, 44. 1 Co 4, 12. λογεῖτε τοὺς διώκοντας, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. 15 χαίρειν 15
μετὰ χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαιόντων. 16 τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλή- 16
15, 5. λους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς
συναπαγόμενοι· μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. 17 μηδενὶ κακὸν 17
2 Co 8, 21. *Prov ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες, προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀν-
3, 4. θρώπων, 18 εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων 18
εἰρηνεύοντες, 19 μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε 19
*D 32, 35. Heb 10, τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γάρ Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω,
30. λέγει κύριος. 20 ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν 20
*Prov 25, 21 s. διψᾷ, πότιζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. 21 μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα 21
ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

XIII.

Magistratibus parendum, suum cuique amanter tribuendum, vigilandum.

1 Pe 2, 13 s. Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γὰρ 1
ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ, αἱ δὲ οὖσαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγ-
μέναι εἰσίν. 2 ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ θεοῦ 2
διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρίμα λήμψον-
ται. 3 οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶν φόβος τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ ἀλλὰ τῷ 3
κακῷ. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει,
καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς· 4 θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν σοὶ εἰς τὸ 4
ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαι-
ραν φορεῖ· θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ
κακὸν πράσσοντι. 5 διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν 5
ὀργὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. 6 διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους 6

5. τὸ δέ: ὁ δέ 11. κυρίῳ: ς (non $ς^{e}$) καιρῷ 14. τοὺς διώκοντας ὑμᾶς 15. καὶ κλαίειν

XIII. 1. οὖσαι: add ἐξουσίαι 3. τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἀλλὰ τῶν κακῶν

τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσὶν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτε-
7 ροῦντες. [7] ἀπόδοτε πᾶσιν τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον,
τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν
8 τὴν τιμήν. [8] Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν· Mt 22, 37 ss.
9 ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκεν. [9] τὸ γὰρ Οὐ μοι- *Ex 20, 13 ss.
χεύσεις, Οὐ φονεύσεις, Οὐ κλέψεις, Οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις *Lv 19, 18.
ἑτέρα ἐντολή, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ Ἀγα- Ga 5, 14. Ja 2, 8.
10 πήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. [10] ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον 1 Co 13, 4.
11 κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη. [11] Καὶ
τοῦτο εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι· 1 Th 5, 6 ss. Eph 5,
12 νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. [12] ἡ νὺξ 11. 14.
προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ
13 σκότους, ἐνδυσώμεθα δὲ τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. [13] ὡς ἐν ἡμέρᾳ
εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις Ga 3, 27.
14 καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, [14] ἀλλὰ ἐνδύσασθε τὸν κύριον
Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπι-
θυμίας.

XIV.

De ciborum dierumque usu. Imbecillis parcendum. Cavenda offensio in ciborum ac dierum usu. Non temere judicandum. Sequenda conscientia.

1 Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς δια- 15, 1. 7.
2 κρίσεις διαλογισμῶν. [2] ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ
3 ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. [3] ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθε-
νείτω· ὁ δὲ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω· ὁ θεὸς γὰρ 15, 7.
4 αὐτὸν προσελάβετο. [4] σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ 10. Jo 4, 12.
ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει· σταθήσεται δέ, δυνατεῖ γὰρ ὁ κύριος
5 στῆσαι αὐτόν. [5] ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει 11. 23.
6 πᾶσαν ἡμέραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω. [6] ὁ
φρονῶν τὴν ἡμέραν κυρίῳ φρονεῖ, καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν
κυρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ
θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ ἐσθίει καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.
7 8 [7] οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει· [8] ἐάν
τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ
ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ
9 κυρίου ἐσμέν. [9] εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἔζησεν ἵνα 2 Co 5, 15.
10 καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. [10] σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν 1 Th 4, 14.
σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παρα- 4.

7. ἀπόδοτε οὖν 8. ἀγαπᾷν ἀλλήλους 9. κλέψεις: add Οὐ ψευδομαρτυρήσεις ... τούτῳ τῷ λόγῳ ... σεαυτόν: ἑαυτόν 12. καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ 14. ἀλλ'

XIV. 3. ὁ δὲ μή: καὶ ὁ μή 4. δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεός 6. καὶ ὁ ἐσθίων: om καί 9. Χριστὸς καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἀνέζησεν, ἵνα

2 Co 5,10. στησόμεθα τῷ βήματι τοῦ θεοῦ. [11] γέγραπται γάρ Ζῶ ἐγώ, λέγει 11
*Es 45,23. Phi 2, 10 s. κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογή-
Mt 12, 36. σεται τῷ θεῷ. [12] ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον 12
δώσει τῷ θεῷ.
Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, 13
τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. [14] οἶδα καὶ 14
20. πέπεισμαι ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ
λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. [15] εἰ γὰρ διὰ βρῶμα 15
ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ
1 Co 8,11. βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν. [16] μὴ 16
1 Co 8, 8. βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. [17] οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία 17
τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ
ἐν πνεύματι ἁγίῳ· [18] ὁ γὰρ ἐν τούτῳ δουλεύων τῷ Χριστῷ εὐά- 18
ρεστος τῷ θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. [19] ἄρα οὖν τὰ τῆς 19
εἰρήνης διώκωμεν καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. [20] μὴ 20
Tit 1, 15. ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά,
ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι· [21] κα- 21
1 Co 8,13. λὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα μηδὲ πιεῖν οἶνον μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός
σου προσκόπτει. [22] σὺ πίστιν ἔχεις· κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον 22
τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει· [23] ὁ 23
δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγῃ κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως·
πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως ἁμαρτία ἐστίν.

XV.

Concordiae studendum mutuique amoris officiis. De epistolae severitate. Paulus Romanos visurus. De collecta Hierosolymam perferenda ac periculo imminente.

14, 1. Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνά- 1
των βαστάζειν καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. [2] ἕκαστος ἡμῶν τῷ 2
πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν· [3] καὶ γὰρ ὁ 3
*Ps 69, 9. (10.) Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται Οἱ ὀνειδισμοὶ
τῶν ὀνειδιζόντων σὲ ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ. [4] ὅσα γὰρ προεγράφη, 4
εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν ἐγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ
τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. [5] ὁ δὲ θεὸς 5
τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν
ἐν ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, [6] ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στό- 6
ματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
14, 1. στοῦ. [7] διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς 7
προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ. [8] λέγω γὰρ Χριστὸν διά- 8

---

10. θεοῦ: Χριστοῦ 14. αὐτοῦ: ἑαυτοῦ 15. γάρ: δέ 18. τούτῳ: τούτοις 21. προσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ 22. σεαυτόν: ς (non ςe) σαυτόν

XV. 2. ἕκαστος γάρ 4. ἐγράφη: προεγράφη 7. ὑμᾶς: ἡμᾶς ..., om τοῦ 8. γάρ: δέ ... Ἰησοῦν Χριστόν

κονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶ-
9 σαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, 9 τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους *2 Sm 22, 50.
δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί *Ps 18, 49. (50.)
10 σοι ἐν ἔθνεσιν καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. 10 καὶ πάλιν λέγει *Dt 32,43.
11 Εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. 11 καὶ πάλιν Αἰνεῖτε *Ps 117, (116) 1.
πάντα τὰ ἔθνη τὸν κύριον, καὶ ἐπαινεσάτωσαν αὐτὸν πάντες οἱ
12 λαοί. 12 καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει Ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ὁ *Es 11,10. Mt 12, 21.
13 ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. 13 ὁ δὲ
θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ
πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει πνεύ-
ματος ἁγίου.

14 Πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι
καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως,
15 δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν· 15 τολμηρότερον δὲ ἔγραψα
ὑμῖν ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς διὰ τὴν χάριν τὴν
16 δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ 16 εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Χριστοῦ
Ἰησοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα
γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύ-
17 ματι ἁγίῳ. 17 ἔχω οὖν τὴν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς
18 τὸν θεόν· 18 οὐ γὰρ τολμήσω τι λαλεῖν ὧν οὐ κατηργάσατο
19 Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, 19 ἐν δυνά-
μει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος, ὥστε με ἀπὸ
Ἰερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ
20 εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. 20 οὕτως δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελί-
ζεσθαι οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστός, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέ-
21 λιον οἰκοδομῶ, 21 ἀλλὰ καθὼς γέγραπται Οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ *Es 52, 15.
αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασιν, συνήσουσιν.

22 Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς,
23 23 νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασιν τούτοις, ἐπιποθίαν
24 δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν, 24 ὡς ἂν πο- Act 19,21.
ρεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐλπίζω γὰρ 28.
διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς καὶ ἀφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι Act 20, 16. 21, 17.
25 ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ. 25 νυνὶ δὲ πο-
26 ρεύομαι εἰς Ἰερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. 26 εὐδόκησαν γὰρ
Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτω- 1 Co 16. 2 Co 8, 9.
27 χοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἰερουσαλήμ. 27 εὐδόκησαν γάρ, καὶ
ὀφειλέται εἰσὶν αὐτῶν· εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνη- 1 Co 9,11.
σαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσιν καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι
28 αὐτοῖς. 28 τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν
29 καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς Σπανίαν· 29 οἶδα δὲ 24.

11. τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε 15. ὑμῖν, ἀδελφοί 16. Ἰησοῦ Χριστοῦ 17. om τήν et τόν 18. λαλεῖν τι ... κατειργάσατο 19. πνεύματος θεοῦ 20. οὕτω 23. ἱκανῶν: πολλῶν 24. ἄν: ἐάν ... ἀφ': ὑφ' 27. αὐτῶν εἰσιν 28. τὴν Σπανίαν

ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας Χριστοῦ ἐλεύ-
σομαι. [30] παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι- 30
Col 4, 12. στοῦ καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος συναγωνίσασθαί μοι ἐν
ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν, [31] ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ 31
τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἡ διακονία μου ἡ εἰς Ἱερου-
σαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις, [32] ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω 32
πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. [33] ὁ 33
δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν· ἀμήν.

XVI.

Phoebe commendatur. Salutationes variae. Vitanda dissidia. Doxologia.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκο- 1
νον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς, [2] ἵνα προσδέξησθε αὐτὴν 2
ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν
χρήζῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ
ἐμοῦ αὐτοῦ.
Act 18, 2. Ἀσπάσασθε Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν 3
Χριστῷ Ἰησοῦ, [4] οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τρά- 4
χηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ ἀλλὰ καὶ πᾶσαι
1 Co 16, 19. 15. αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, [5] καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. 5
ἀσπάσασθε Ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς
Ἀσίας εἰς Χριστόν. [6] ἀσπάσασθε Μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν 6
εἰς ἡμᾶς. [7] ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς 7
μου καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀπο-
στόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γέγοναν ἐν Χριστῷ. [8] ἀσπάσασθε 8
Ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. [9] ἀσπάσασθε Οὐρβανὸν 9
τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου.
[10] ἀσπάσασθε Ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς 10
ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου. [11] ἀσπάσασθε Ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ 11
μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ.
[12] ἀσπάσασθε Τρύφαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. 12
ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν
(Mc 15, 21.) κυρίῳ. [13] ἀσπάσασθε Ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ καὶ τὴν 13
μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. [14] ἀσπάσασθε Ἀσύγκριτον, Φλέγοντα, 14
Ἑρμῆν, Πατρόβαν, Ἑρμᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς.
[15] ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ Ἰουλίαν, Νηρέα καὶ τὴν ἀδελ- 15
φὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους.
1 Co 16, 20. 2 Co 13, 12. 1 Th 5, 26. 1 Pe 5, 14. [16] ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ 16
ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ.

29. τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ 30. ὑμᾶς, ἀδελφοί 31. καί: add ἵνα
XVI. 2. αὐτὴν προσδέξησθε ... αὐτή: αὕτη ... καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ
3. Πρίσκιλλαν 5. Ἀσίας: Ἀχαΐας 7. γεγόνασιν 14. Ἑρμᾶν, Πατρόβαν, Ἑρμῆν 16. om πᾶσαι

17 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας
καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας,
18 καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν· [18] οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν
Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρη- Phil 3, 19.
στολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσιν τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων.
19 [19] ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο· ἐφ' ὑμῖν οὖν χαίρω,
θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ
20 κακόν. [20] ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ
τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει.
Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.
21 Ἀσπάζεται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ Λούκιος καὶ (Act 13, 1. 17, 5.
22 Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου. [22] ἀσπάζομαι ὑμᾶς 20, 4.)
23 ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. [23] ἀσπάζεται Act 20, 4. 19, 22.
ὑμᾶς Γάϊος ὁ ξένος μου καὶ ὅλης τῆς ἐκκλησίας. ἀσπάζεται 1 Co 1, 14. 2 Ti 4, 20.
ὑμᾶς Ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός.
24 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων
ὑμῶν· ἀμήν.
25 Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου καὶ Jud 24 s. Eph 3,
τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις 20 s.
26 αἰωνίοις σεσιγημένου, [26] φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε γραφῶν
προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως
27 εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, [27] μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ 1 Ti 1, 17. 18, 36. etc
Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α.

I.

Salutatio. Gratiarum actio pro Corinthiorum fide. Abjiciendae factiones. Salus per Christum parta non nititur humana sapientia aut arte.

1 Παῦλος, κλητὸς ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος 2 Co 1, 1.
2 θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφὸς [2] τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, ἡγιασμέ- Act 18, 17.
νοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν
πᾶσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
3 Χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. [3] χάρις ὑμῖν καὶ Ro 1, 7. etc
εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
4 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῇ χάριτι
5 τοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, [5] ὅτι ἐν παντὶ
6 ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, [6] καθὼς 2 Co 8, 7.
7 τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, [7] ὥστε ὑμᾶς μὴ

---

18. Ἰησοῦ Χριστῷ 19. χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν ... σοφοὺς μέν 20. ςe (non ς) add in fine ἀμήν 21. Ἀσπάζονται 23. τῆς ἐκκλησίας ὅλης

I. 1. Ἰησοῦ Χριστοῦ 2. τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ ante ἡγιασμένοις pon

ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν
1 The 5, 23 s. τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 8 ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως 8
τέλους ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ. 9 πιστὸς ὁ θεὸς δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ 9
αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου 10
Phil 2, 2. ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες καὶ μὴ ᾖ ἐν
ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῇ
αὐτῇ γνώμῃ. 11 ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ 11
3, 4. τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσίν. 12 λέγω δὲ τοῦτο ὅτι ἕκαστος 12
ὑμῶν λέγει Ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, Ἐγὼ δὲ Ἀπολλώ, Ἐγὼ δὲ
Κηφᾶ, Ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. 13 μεμέρισται ὁ Χριστός; μὴ Παῦλος 13
ἐσταυρώθη περὶ ὑμῶν, ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε;
14 εὐχαριστῶ τῷ θεῷ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα εἰ μὴ Κρίσπον 14
Act 18, 8. Ro 16, 23. καὶ Γάϊον· 15 ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβαπτίσθητε. 15
16, 15. 16 ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανᾶ οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα 16
ἄλλον ἐβάπτισα.

Οὐ γὰρ ἀπέστειλέν με Χριστὸς βαπτίζειν ἀλλὰ εὐαγγελί- 17
ζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χρι-
στοῦ. 18 ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μω- 18
23, 24. 2 Co 2, 15. ρία ἐστίν, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστίν. 19 γέ- 19
*Es 29, 14. γραπται γάρ Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν
τῶν συνετῶν ἀθετήσω. 20 ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ 20
συνζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν
τοῦ κόσμου; 21 ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ 21
κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μω-
ρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας· 22 ἐπειδὴ καὶ 22
Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσιν καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, 23 ἡμεῖς 23
δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον,
ἔθνεσιν δὲ μωρίαν, 24 αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ 24
Ἕλλησιν, Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν· 25 ὅτι τὸ μω- 25
ρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν, καὶ τὸ ἀσθενὲς
τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. 26 Βλέπετε γὰρ τὴν 26
κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολ-
λοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς· 27 ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου 27
ἐξελέξατο ὁ θεὸς ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφούς, καὶ τὰ ἀσθενῆ
τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, 28 καὶ 28
τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός, τὰ
Eph 2, 9. μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, 29 ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα 29
σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. 30 ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστὲ ἐν Χριστῷ 30
Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ

13. περί: ὑπέρ 15. ἐβαπτίσθητε: ἐβάπτισα 17. ἀλλ' 20. συζητητής ... τοῦ κόσμου τούτου 22. σημεῖον 23. ἔθνεσιν: Ἕλλησι 27. τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ 28. καὶ τὰ μὴ ὄντα 29. τοῦ θεοῦ: αὐτοῦ 30. ἡμῖν σοφία

31 ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις, [31] ἵνα καθὼς γέγραπται Ὁ καυχώ- *Jer 9,23. 2 Co 10, 17.
μενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

II.

Christi doctrina simplex, sed coelesti plena vi et spiritu, nec humane sed spiritu judicanda.

1 *Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν*
2 *λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. [2] οὐ*
γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον
3 *ἐσταυρωμένον. [3] καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ*
4 *πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, [4] καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά* 13.
μου οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος
5 *καὶ δυνάμεως, [5] ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων* 1 Th 1, 5.
ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.
6 *Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶ-*
νος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργου-
7 *μένων· [7] ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκε-* Eph 3, 5. Ro 16, 25.
κρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν
8 *ἡμῶν, [8] ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν,*
9 *εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν· [9] ἀλλὰ* *Es 64, 4.
καθὼς γέγραπται Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν
καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς
10 *ἀγαπῶσιν αὐτόν· [10] ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύ-*
ματος αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ
11 *θεοῦ. [11] τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ*
πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐ- Mt 11, 27.
12 *δεὶς ἔγνωκεν εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. [12] ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ*
πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ,
13 *ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, [13] ἃ καὶ λαλοῦ-*
μεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν δι- 4.
14 *δακτοῖς πνεύματος, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. [14] ψυ-*
χικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μω-
ρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν, καὶ οὐ δύναται γνῶναι ὅτι πνευματικῶς
15 *ἀνακρίνεται. [15] ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει τὰ πάντα, αὐτὸς δὲ* Jo 14, 17.
16 *ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. [16] τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ὃς συμ-* *Es 40, 13.
βιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν. Ro 11, 34.

III.

Corinthiorum imbecillitas dissidiis conspicua. Unus Christus fundamentum, Christiani templum Dei. Sapientia mundi.

1 *Κἀγώ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν ὡς πνευματικοῖς* He 5, 12. 1 Pe 2, 2.

II. 2. ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τί 4. ἀνθρωπίνης σοφίας 7. σοφίαν θεοῦ 10. ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε 11. οὕτω ... ἔγνωκεν: οἶδεν 13. πνεύματος ἁγίου 15. ἀνακρίνει μὲν πάντα
III. 1. Καὶ ἐγώ

ἀλλ᾽ ὡς σαρκίνοις, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ. 2 γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, 2
1, 11 ss. 11, 18. *οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἐδύνασθε. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε· 3 ἔτι* 3
Ga 5, 20. 2 Co 12, 20. *γάρ ἐστε σαρκικοί. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, οὐχὶ σαρ-*
κικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; 4 ὅταν γὰρ λέγῃ τις 4
Ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἕτερος δέ Ἐγὼ Ἀπολλώ, οὐκ ἄνθρωποί
ἐστε; 5 τίς οὖν ἐστὶν Ἀπολλώς; τίς δέ ἐστιν Παῦλος; ἀλλ᾽ ἢ διά- 5
Ro 12, 3. *κονοι δι᾽ ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. 6 ἐγὼ* 6
ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλὰ ὁ θεὸς ηὔξανεν· 7 ὥστε οὔτε 7
ὁ φυτεύων ἔστιν τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ᾽ ὁ αὐξάνων θεός. 8 ὁ 8
φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἕν εἰσιν, ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν
λήμψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. 9 θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· 9
θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε.

Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχι- 10
τέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ
Eph 2, 20. *βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ. 11 θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται* 11
θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Χριστὸς Ἰησοῦς. 12 εἰ δέ τις 12
ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους
τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, 13 ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν 13
γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ
ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστιν τὸ πῦρ αὐτὸ δοκιμάσει. 14 εἴ τινος 14
τὸ ἔργον μενεῖ ὃ ἐποικοδόμησεν, μισθὸν λήμψεται· 15 εἴ τινος τὸ 15
ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως
Jud 23. *δὲ ὡς διὰ πυρός.*

6, 19. 2 Co 6, 16. *Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστὲ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ* 16
Eph 2, 21. *οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; 17 εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον* 17
ὁ θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.
18 Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν 18
τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. 19 ἡ γὰρ 19
σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ θεῷ ἐστίν. γέγραπται γάρ
*Job 5, 13. *Ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. 20 καὶ πάλιν* 20
*Ps 94, 11. *Κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν ὅτι εἰσὶν μάταιοι.*
21 ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστίν, 21
22 εἴτε Παῦλος εἴτε Ἀπολλὼς εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος εἴτε ζωὴ 22
εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν, 23 ὑμεῖς 23
δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ.

IV.

Ministri Christi. Paulus et quos generavit Corinthii. Timotheus Pauli praecursor.

Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ 1

---

1. *σαρκικοῖς* 2. *καὶ οὐ βρῶμα ... ἠδύνασθε ... οὐδέ: οὔτε* 3. *ἐστε σαρκικοί: σαρκικοί ἐστε ... ἔρις:* add *καὶ διχοστασίαι* 4. *οὐκ: οὐχί ... ἄνθρωποι: σαρκικοί* 5. primum *Παῦλος*, tum *Ἀπολλώς* ... om *ἐστιν* secundum 6. *ἀλλ᾽* 11. *Ἰησοῦς ὁ Χριστός* 13. om *αὐτό* 14. *μένει ... ἐπῳκοδόμησε ... λήψεται* 15. *οὕτω* 19. *τῷ θεῷ* 22. *ὑμῶν ἐστιν*

2 καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. 2 ὃ δὲ λοιπόν, ζητεῖται ἐν τοῖς 1 Pe 4, 10.
3 οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. 3 ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν
ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ
4 ἐμαυτὸν ἀνακρίνω· 4 οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν
5 τούτῳ δεδικαίωμαι· ὁ δὲ ἀνακρίνων με κύριός ἐστιν. 5 ὥστε μὴ
πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ
κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν·
καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ. Ro 2, 29.
6 Ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ
δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ἃ γέγραπται, ἵνα μὴ Ro 12, 3.
7 εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. 7 τίς γάρ σε δια-
κρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι
8 ὡς μὴ λαβών; 8 ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ· ἤδη ἐπλουτήσατε· χωρὶς
ἡμῶν ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς
9 ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. 9 δοκῶ γάρ, ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους Ro 8, 36.
ἐσχάτους ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν
10 τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. 10 ἡμεῖς μωροὶ διὰ
Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ
11 ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. 11 ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας 2 Co 11, 27 s.
καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνιτεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα
12 καὶ ἀστατοῦμεν 12 καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσίν,
13 λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, 13 δυσφημού-
μενοι παρακαλοῦμεν, ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν,
πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.
14 Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγα- 1 The 2, 11.
15 πητὰ νουθετῶ. 15 ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ,
ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγ-
16 γελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. 16 παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου 11, 1. Ga 4, 19.
17 γίνεσθε. 17 διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστιν μου 16, 10.
τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς
ὁδούς μου τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ
18 διδάσκω. 18 ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐφυσιώθησάν
19 τινες· 19 ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, 16, 7. Ja 4, 15.
καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων ἀλλὰ τὴν δύνα-
20 μιν· 20 οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀλλ' ἐν δυνάμει.
21 21 τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε
πραΰτητος;

V.

Contra flagitiosum conjugium. Contra mala consortia.

1 Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία ἥτις
2 οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. 2 καὶ *Lv 18, 7 s.

IV. 6. ἅ: ὃ . . . γέγραπται φρονεῖν 9. δοκῶ γὰρ ὅτι 11. γυμνητεύομεν 13. δυσφημούμενοι: βλασφημούμενοι 17. τέκνον μου 21. πρᾳότητος
V. 1. ἔθνεσιν: add ὀνομάζεται

ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἀρθῇ
Col 2, 5. *ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο πράξας;* 3 *ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν* 3
τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν
οὕτως τοῦτο κατεργασάμενον, 4 *ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν* 4
Ἰησοῦ συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος σὺν τῇ δυνάμει
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ 5 *παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ* 5
1, 8. *εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ*
Ga 5, 9. *κυρίου.* 6 *Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ* 6
ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; 7 *ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην,* 7
ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι· καὶ γὰρ τὸ πάσχα
ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. 8 *ὥστε ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ* 8
μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ᾽ ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας
καὶ ἀληθείας.

Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, 9
10 *οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις* 10
καὶ ἅρπαξιν ἢ εἰδωλολάτραις, ἐπεὶ ὠφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου
ἐξελθεῖν. 11 *νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι ἐάν τις* 11
ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ
λοίδορος ἢ μέθυσος ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. 12 *τί* 12
γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε;
*Dt 17, 7. 13 *τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρινεῖ. ἐξάρατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν* 13
αὐτῶν.

VI.

Contra lites, inprimis coram exteris. Ipsorum corporum sanctitas Christianis colenda.

Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον κρίνεσθαι 1
ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων; 2 *ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ* 2
ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσιν; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος,
ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; 3 *οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρι-* 3
νοῦμεν, μήτιγε βιωτικά; 4 *βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε,* 4
τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε; 5 *πρὸς* 5
15, 34. *ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ εἷς ὃς*
δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; 6 *ἀλλὰ ἀδελ-* 6
φὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων; 7 *ἤδη μὲν* 7
οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστίν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν. διὰ
τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε;
Ga 5, 21. 8 *ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς.* 9 *ἢ* 8 9
Ro 1, 29ss. Ga 5, 19ss. *οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι θεοῦ βασιλείαν οὐ κληρονομήσουσιν; μὴ*

2. *ἐξαρθῇ . . . πράξας: ποιήσας* 3. *οὕτω* 4. *Ἰησοῦ* bis: add *Χριστοῦ* 5. *κυρίου Ἰησοῦ* 7. *ἐκκαθάρατε οὖν . . . ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν . . .* ς^e (non ς) *ἐθύθη* 10. *καὶ οὐ πάντως . . . καί: ἢ . . . ὀφείλετε* 11. *ᾖ: ἢ* 13. *κρίνει . . . καὶ ἐξαρεῖτε*

VI. 2. om *ἢ* 5. *ἔνι: ἐστιν* 7. *ἐν ὑμῖν* 8. *τοῦτο: ταῦτα* 9. *βασιλείαν θεοῦ*

πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μα-
10 λακοὶ οὔτε ἀρσενοκοῖται [10] οὔτε κλέπται οὔτε πλεονέκται, οὐ
μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονο-
11 μήσουσιν. [11] καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ
ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ
καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.
12 Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι 10, 23.
13 ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. [13] τὰ βρώματα
τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ
ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ ἀλλὰ τῷ κυρίῳ,
14 καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι· [14] ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρεν καὶ Ro 8, 11. 2 Co 4, 14.
15 ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. [15] οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ 12, 27.
σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστίν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χρι-
16 στοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. [16] οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολ-
λώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμά ἐστιν; Ἔσονται γάρ, φησίν, οἱ δύο εἰς *Gn 2, 24. Mt 19, 5.
17 σάρκα μίαν. [17] ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἓν πνεῦμά ἐστιν.
18 [18] φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος
ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα
19 ἁμαρτάνει. [19] ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν
ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ 3, 16. 2 Co 6, 16.
20 ἑαυτῶν; [20] ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς· δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ 7, 23.
σώματι ὑμῶν.

VII.

De conjugio, caelibatu, viduitate, divortio, conjugio dispari. De circumcisione. De servis. De virginibus. Continentia commendatur. Nupti et innupti. Filia nubilis.

1 Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατε, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτε-
2 σθαι· [2] διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα
3 ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. [3] τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ
4 τὴν ὀφειλὴν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. [4] ἡ
γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλὰ ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ
5 καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλὰ ἡ γυνή. [5] μὴ
ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν ἵνα *Ex 19, 15.
σχολάσητε τῇ προσευχῇ καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε, ἵνα μὴ
6 πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. [6] τοῦτο δὲ
7 λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. [7] θέλω δὲ πάντας
ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· ἀλλὰ ἕκαστος ἴδιον ἔχει χά-
ρισμα ἐκ θεοῦ, ὁ μὲν οὕτως, ὁ δὲ οὕτως.

---

10. οὔτε μέθυσοι 11. ἀλλά tertium: ἀλλ' 14. ς^e (non ς) ὑμᾶς 16. ἢ οὐκ 19. τὰ σώματα: τὸ σῶμα 20. add in fine καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

VII. 1. ἐγράψατέ μοι 3. ὀφειλήν: ὀφειλομένην εὔνοιαν 4. ἀλλ' 5. σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ ... ἦτε: ς^e συνέρχεσθε, ς συνέρχησθε 7. δέ: γάρ ... ἀλλ' ... χάρισμα ἔχει ... ὁ bis: ὅς

Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐὰν 8
μείνωσιν ὡς κἀγώ· 9 *εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν·* 9
κρεῖσσον γάρ ἐστιν γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. 10 *τοῖς δὲ γεγαμηκόσιν* 10
Mt 5, 32. *παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ ἀλλὰ ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ*
χωρισθῆναι, 11 *ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ* 11
καταλλαγήτω, καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. 12 *τοῖς δὲ λοι-* 12
ποῖς λέγω ἐγώ, οὐχ ὁ κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον
καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν· 13 *καὶ* 13
γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ'
αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω τὸν ἄνδρα. 14 *ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος* 14
ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀδελφῷ·
ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστιν, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν.
15 *εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω· οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελ-* 15
φὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ὑμᾶς
ὁ θεός. 16 *τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας,* 16
ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; 17 *εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ* 17
3, 5. Ro 12, 3. *κύριος, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ θεός, οὕτως περιπατείτω. καὶ*
οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι. 18 *Περιτετμημέ-* 18
νος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ κέκληταί τις, μὴ
Ga 5, 6. 6, 15. *περιτεμνέσθω.* 19 *ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστιν, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐ-* 19
24. *δέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ.* 20 *ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει* 20
ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. 21 *δοῦλος ἐκλήθης, μή σοι μελέτω·* 21
Ro 6, 18. *ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι.* 22 *ὁ* 22
γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν· ὁμοίως
ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς δοῦλός ἐστιν Χριστοῦ. 23 *τιμῆς ἠγοράσθητε·* 23
6, 20. *μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.* 24 *ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί,* 24
20. *ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.*

Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην 25
δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. 26 *νομίζω οὖν* 26
τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν
ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. 27 *δέδεσαι γυναικί, μὴ ζήτει λύσιν·* 27
λέλυσαι ἀπὸ γυναικός, μὴ ζήτει γυναῖκα. 28 *ἐὰν δὲ καὶ γαμήσῃς,* 28
οὐχ ἥμαρτες, καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτεν· θλῖψιν δὲ
τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι, ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. 29 *τοῦτο* 29
δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστίν, τὸ λοιπὸν ἵνα
καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν, 30 *καὶ οἱ κλαίον-* 30
τες ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ

---

8. αὐτοῖς ἐστιν 10. *ἀλλ'* 12. *ἐγὼ λέγω ... αὕτη: αὐτή* 13. *οὗτος:* αὐτός ... τὸν *ἄνδρα: αὐτόν* 14. *ἀδελφῷ: ἀνδρὶ* 15. ὑμᾶς: ἡμᾶς 17. κύριος et θεός: *θεός* et *κύριος ... οὕτω* 18. *κέκληταί τις: τις ἐκλήθη* 22. ὁμοίως καί 24. *τῷ θεῷ* 28. *γαμήσῃς: γήμῃς* 29. ς^e^ (non ς) ὅτι ὁ καιρός ... ς^e^ *συνεσταλμένος τὸ λοιπόν ἐστιν· ς συνεσταλμένος· τὸ* λοιπόν ἐστιν ἵνα ... ς^e^ 1624. et aliae edd (non ς) om οἱ per errorem

31 ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες, [31] καὶ οἱ χρώμενοι τὸν κόσμον
ὡς μὴ καταχρώμενοι· παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.
32 [32] θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ 1 Jo 2, 17.
33 κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ· [33] ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ
34 κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. [34] καὶ μεμέρισται καὶ ἡ γυνὴ
καὶ ἡ παρθένος· ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία
καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου,
35 πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. [35] τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν σύμφο-
ρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον
36 καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. [36] εἰ δέ τις ἀσχημο-
νεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕ-
τως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω· οὐχ ἁμαρτάνει, γαμείτω-
37 σαν. [37] ὃς δὲ ἕστηκεν ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν
δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ ἰδίᾳ
38 καρδίᾳ, τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ. [38] ὥστε καὶ
ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποιεῖ, καὶ ὁ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ.
39 [39] γυνὴ δέδεται ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ καὶ Ro 7, 2.
κοιμηθῇ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν
40 κυρίῳ. [40] μακαριωτέρα δέ ἐστιν ἐὰν οὕτως μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν
γνώμην· δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

VIII.

In carnibus victimarum edendis aliorum offensio vitanda.

1 Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχο-
2 μεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. [2] εἴ τις δοκεῖ Ga 6, 3.
3 ἐγνωκέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκεν καθὼς δεῖ γνῶναι· [3] εἰ δέ
4 τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. [4] περὶ τῆς βρώ-
σεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ,
5 καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἷς. [5] καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶν λε-
γόμενοι θεοὶ εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ γῆς, ὥσπερ εἰσὶν θεοὶ πολ-
6 λοὶ καὶ κύριοι πολλοί, [6] ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ Ro 11, 36.
πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι'
7 οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. [7] ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις·
τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει ἕως ἄρτι τοῦ εἰδώλου ὡς εἰδωλόθυτον
ἐσθίουσιν, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται.
8 [8] βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παραστήσει τῷ θεῷ· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν,
9 ὑστερούμεθα, οὔτε ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν. [9] βλέπετε δὲ μή

---

31. τὸν κόσμον: τῷ κόσμῳ τούτῳ 34. γυναικί. [34] Μεμέρισται ἡ γυνή 35. συμφέρον ... εὐπρόσεδρον 37. ἕστηκεν ἑδραῖος ... ἰδίᾳ καρδίᾳ: καρδίᾳ αὐτοῦ ... τοῦ τηρεῖν 38. καὶ ὁ μή: ὁ δὲ μή 39. δέδεται νόμῳ ... om καί ... ὁ ἀνὴρ αὐτῆς 40. οὕτω

VIII. 1. τ. εἰδωλοθ., οἴδαμεν 2. εἰ δέ τις ... ἐγνωκέναι: εἰδέναι 5. τῆς γῆς 7. ἕως ἄρτι post εἰδώλου pon 8. παρίστησι ... οὔτε prius: add γάρ ... οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα post περισσεύομεν pon

Ro 14, 13. πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενέσιν.
10 ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σὲ τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλείῳ κατακείμε- 10
νον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς
τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; 11 ἀπόλλυται γὰρ ὁ ἀσθενῶν ἐν τῇ 11
Ro 14, 15. σῇ γνώσει, ὁ ἀδελφὸς δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. 12 οὕτως δὲ 12
ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνεί-
Ro 14, 21. δησιν ἀσθενοῦσαν εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. 13 διόπερ εἰ βρῶμα 13
σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα,
ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

IX.

Paulus de se suoque apostolatu ac jure suo. Abstinuit a mercede docendi debita, seque omnibus accommodavit Christi caussa. Certamen laudis.

19. Οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐχὶ Ἰησοῦν τὸν 1
15, 8. κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ; 2 εἰ 2
2 Co 3, 2. ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμί· ἡ γὰρ σφραγίς
μου τῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ. 3 ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς 3
ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστίν. 4 Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν 4
καὶ πιεῖν; 5 μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, 5
ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ Κη-
Act 4, 36. φᾶς; 6 ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ 6
ἐργάζεσθαι; 7 τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει 7
ἀμπελῶνα καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; τίς ποιμαίνει ποί-
μνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; 8 μὴ κατὰ 8
*Dt 25, 4. 1 Ti 5, 18. ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ, ἢ καὶ ὁ νόμος ταῦτα οὐ λέγει; 9 ἐν γὰρ 9
τῷ Μωυσέως νόμῳ γέγραπται Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ
τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; 10 ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς 10
γὰρ ἐγράφη, ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν, καὶ ὁ
Ro 15, 27. ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέχειν. 11 Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ 11
ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσωμεν; 12 εἰ ἄλλοι 12
τῆς ὑμῶν ἐξουσίας μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρη-
σάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν ἵνα μή τινα
*Dt 18, 1. ἐγκοπὴν δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. 13 οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ 13
*Nm 18, 31. τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ
παρεδρεύοντες τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται; 14 οὕτως καὶ ὁ 14
κύριος διέταξεν τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγγε-

---

9. ἀσθενοῦσιν 11. καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθ. ἀδελφὸς ἐπὶ τ. σ. γν., δι' ὅν 12. οὕτω

IX. 1. Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; ... Ἰησοῦν Χριστόν 2. μου τῆς: τῆς ἐμῆς 7. τὸν καρπόν: ἐκ τοῦ καρποῦ ... ἢ τίς ποιμαίνει 8. ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; 10. ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀρ. ἀρ.· καὶ ὁ ἀλ., τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι 11. θερίσομεν 12. ἐξουσίας ὑμῶν ... ἐγκοπήν τινα 13. προσεδρεύοντες 14. οὕτω

15 λιου ζῆν· [15] ἐγὼ δὲ οὐ κέχρημαι οὐδενὶ τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ Mt 10, 10. Lc 10, 7.
ταῦτα ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀπο-
16 θανεῖν ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσει. [16] ἐὰν γὰρ εὐαγγελί-
ζωμαι, οὐκ ἔστιν μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ
17 γάρ μοί ἐστιν ἐὰν μὴ εὐαγγελίσωμαι. [17] εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο
18 πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. [18] τίς
οὖν μού ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ
εὐαγγέλιον, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ
19 εὐαγγελίῳ. [19] Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδού-
20 λωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· [20] καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰου- Act 16, 3. 21, 26.
δαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς
ὑπὸ νόμον, μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερ-
21 δήσω· [21] τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεοῦ ἀλλ' ἔν- Act 11, 3. Ga 2, 3.
22 νομος Χριστοῦ, ἵνα κερδάνω τοὺς ἀνόμους· [22] ἐγενόμην τοῖς
ἀσθενέσιν ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσιν γέ-
23 γονα πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. [23] πάντα δὲ ποιῶ διὰ τὸ Ro 11, 14.
24 εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι. [24] Οὐκ οἴδατε ὅτι
οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ
25 βραβεῖον; οὕτως τρέχετε ἵνα καταλάβητε. [25] πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζό-
μενος πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφα- 2 Ti 4, 8. Ja 1, 12.
26 νον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. [26] ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω ὡς
27 οὐκ ἀδήλως, οὕτως πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· [27] ἀλλ' ὑπω-
πιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας
αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

X.

Judaeorum in deserto interitus exemplum severitatis divinae. Coena sacra cum epulis profanis non convenit. Cautio vescendi carnibus immolatis.

1 Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν *Ex 13, 21. 14, 22.
πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης
2 διῆλθον, [2] καὶ πάντες εἰς τὸν Μωυσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ *Nm 9, 15 ss.
3 καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, [3] καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν
4 ἔφαγον [4] καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ἔπιον πόμα· ἔπινον *Ex16,15.
γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ πέτρα δὲ ἦν ὁ *Ex 17,6.
5 Χριστός· [5] ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν ηὐδόκησεν ὁ θεός· *Nm 14, 30.
6 κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. [6] Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενή- 26, 64 s.
θησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι 11.

---

15. οὐ κέχρημαι οὐδενί: οὐδενὶ ἐχρησάμην ... οὕτω ... κενώσῃ 16. οὐαὶ γάρ: οὐαὶ δέ ... εὐαγγελίζωμαι 18. μου: μοι ... τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ 20. om μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον 21. θεῷ ... Χριστῷ ... κερδήσω ... om τούς 22. ὡς ἀσθενής ... τὰ πάντα 23. πάντα: τοῦτο 24. οὕτω 26. οὕτω bis

X. 1. γάρ: δέ 4. πόμα πνευματικὸν ἔπιον ... ἡ δὲ πέτρα 5. εὐδόκησεν

*Nm 11,4. ἐπεθύμησαν. 7 μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, 7
*Ex 32,6. ὥσπερ γέγραπται Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστη-
*Nm 25,1. 9. σαν παίζειν. 8 μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν 8
καὶ ἔπεσαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἴκοσι τρεῖς χιλιάδες. 9 μηδὲ ἐκπειρά- 9
*Nm 21,5 s. ζωμεν τὸν Χριστόν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπείρασαν καὶ ὑπὸ τῶν
ὄφεων ἀπώλοντο. 10 μηδὲ γογγύζετε, καθώς τινες αὐτῶν ἐγόγγυ- 10
*Nm 14,2. 37. σαν καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. 11 ταῦτα δὲ τύποι 11
6. συνέβαινον ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς
Ro 15,4. He 9,26. τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντηκεν. 12 ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι βλε- 12
πέτω μὴ πέσῃ. 13 πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος· 13
1,9. πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ
δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ
δύνασθαι ὑπενεγκεῖν.

1 Jo 5,21. Διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας. 14
11,24 ss. 15 ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι. 16 τὸ ποτήριον τῆς 15 16
εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία ἐστὶν τοῦ αἵματος τοῦ Χρι-
στοῦ; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία ἐστὶν τοῦ σώματος τοῦ
Χριστοῦ; 17 ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν· οἱ γὰρ 17
12,12. Ro 12,5. πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν. 18 βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ 18
*Lv 7,6. κατὰ σάρκα· οὐχ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας κοινωνοὶ τοῦ θυσια-
στηρίου εἰσίν; 19 τί οὖν φημί; ὅτι εἰδωλόθυτόν τι ἔστιν, ἢ ὅτι 19
8,4. εἴδωλόν τι ἔστιν; 20 ἀλλ' ὅτι ἃ θύουσιν, δαιμονίοις θύουσιν καὶ 20
οὐ θεῷ· οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.
21 οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· 21
οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων.
*Dt 32,21. 22 ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμέν; 22
6,12. Πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα ἔξεστιν, 23
Phil 2,4. ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. 24 μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω ἀλλὰ τὸ 24
τοῦ ἑτέρου. 25 πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε μηδὲν 25
*Ps 24,1. ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν· 26 τοῦ κυρίου γὰρ ἡ γῆ καὶ τὸ 26
πλήρωμα αὐτῆς. 27 εἴ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων καὶ θέλετε 27
Lc 10,7. πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρί-
νοντες διὰ τὴν συνείδησιν. 28 ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ Τοῦτο ἱερό- 28
θυτόν ἐστιν, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα καὶ τὴν
συνείδησιν. 29 συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀλλὰ τὴν τοῦ 29
ἑτέρου. ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδή-
σεως; 30 εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ 30

---

7. ὥσπερ: ὡς 8. ἔπεσον 9. καθὼς καί 10. καθὼς καί 11. ταῦτα δὲ πάντα ... κατήντησεν 13. ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν 16. ἐστίν prius post Χριστοῦ pon ... ἐστίν secundum post Χριστοῦ pon 18. οὐχί 19. εἰδωλόθυτον et εἴδωλον: εἴδωλον et εἰδωλόθυτον 20. θύουσιν bis: θύει ... τὰ ἔθνη δαιμονίοις 23. ἔξεστιν bis: praem μοι 24. ἑτέρου ἕκαστος 26. γὰρ κυρίου 28. ἱερόθυτον: εἰδωλόθυτον ... add in fine Τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. 30. εἰ δέ

31 εὐχαριστῶ; 31 εἴτε οὖν ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα Col 3,17.
32 εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. 32 ἀπρόσκοποι καὶ Ἰουδαίοις γίνεσθε καὶ
33 Ἕλλησιν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, 33 καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν
ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ σύμφορον ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν,
1 ἵνα σωθῶσιν. (XI.) 1 Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ 4, 16.
Χριστοῦ.

XI.

Viro orandum capite nudo, mulieri velato. De agapis. De institutione usuque coenae sacrae.

2 Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ὅτι πάντα μου μέμνησθε καὶ καθὼς παρέ-
3 δωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε. 3 θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι
παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστιν, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς Eph 5,23.
4 ὁ ἀνήρ, κεφαλὴ δὲ τοῦ Χριστοῦ ὁ θεός. 4 πᾶς ἀνὴρ προσευχό-
μενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τὴν κεφαλὴν
5 αὐτοῦ. 5 πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακα-
λύπτῳ τῇ κεφαλῇ καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἓν γάρ ἐστιν
6 καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. 6 εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνή,
καὶ κειράσθω· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι,
7 κατακαλυπτέσθω. 7 ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι
τὴν κεφαλήν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· ἡ γυνὴ δὲ δόξα
8 ἀνδρός ἐστιν. 8 οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ *Gn 2,
9 ἀνδρός· 9 καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ 22. 18.
10 διὰ τὸν ἄνδρα. 10 διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ
11 τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους. 11 πλὴν οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς
12 οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς ἐν κυρίῳ· 12 ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ
ἀνδρός, οὕτως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ
13 θεοῦ. 13 ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶν γυναῖκα ἀκατακά-
14 λυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι; 14 οὐδὲ ἡ φύσις αὐτὴ διδάσκει
15 ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστίν, 15 γυνὴ δὲ ἐὰν
κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστίν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται.
16 Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν
οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.
17 Τοῦτο δὲ παραγγέλλω οὐκ ἐπαινῶν ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖσσον 22.
18 ἀλλὰ εἰς τὸ ἧσσον συνέρχεσθε. 18 πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων
ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος
19 τι πιστεύω. 19 δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι 1, 11.
20 φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. 20 συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ 3, 3.
21 οὐκ ἔστιν κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· 21 ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον

---

32. γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις 33. συμφέρον

XI. 2. ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι 3. τοῦ Χριστοῦ: om τοῦ 7. om ἡ 11. οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρός: post γυναικός pon 12. οὕτω 14. ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις 15. δέδοται αὐτῇ 17. παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ ... κρεῖττον ἀλλ' ... ἧττον 18. τῇ ἐκκλησίᾳ

δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ
μεθύει. [22] μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ 22
τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ
17. ἔχοντας; τί εἴπω ὑμῖν; ἐπαινέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ.
15, 3. [23] Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, 23
Lc 22, 19 s. ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδετο ἔλαβεν ἄρτον
Mt 26, 26 ss. [24] καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ εἶπεν Τοῦτό μού ἐστιν τὸ σῶμα 24
Mc 14, 22 ss. τὸ ὑπὲρ ὑμῶν· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. [25] ὡσαύτως 25
*Ex 24, 8. καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ
καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις
ἐὰν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. [26] ὁσάκις γὰρ ἐὰν ἐσθίητε 26
τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου
καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἔλθῃ. [27] ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ 27
πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος
καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου. [28] δοκιμαζέτω δὲ ἑαυτὸν ἄνθρωπος, 28
καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω·
[29] ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ δια- 29
κρίνων τὸ σῶμα. [30] διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ 30
ἄῤῥωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. [31] εἰ δὲ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, 31
οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· [32] κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευό- 32
μεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. [33] ὥστε, ἀδελφοί 33
μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. [34] εἴ τις 34
πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. τὰ δὲ
λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω διατάξομαι.

XII.

Donorum spiritus sancti varietas et unitas. Sunt quasi membra multa in uno corpore.

Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. 1
[2] οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν 2
1 Jo 4, 2 s. ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. [3] διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι 3
θεοῦ λαλῶν λέγει Ἀνάθεμα Ἰησοῦς, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν
Κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
Ro 12, 6. Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσίν, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· [5] καὶ 4 5
διαιρέσεις διακονιῶν εἰσίν, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος· [6] καὶ διαιρέσεις 6
ἐνεργημάτων εἰσίν, καὶ ὁ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν
πᾶσιν. [7] ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ 7

---

22. ὑμῖν εἴπω ... ς (non ς⁰) ὑμᾶς ἐν τούτῳ; 23. παρεδίδοτο 24. εἶπε· Λάβετε, φάγετε ... τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον 25. ἐάν: ἄν 26. ἐάν: ἄν ... ποτήριον τοῦτο ... ἄχρις οὗ ἄν 27. ἄρτον τοῦτον ... τοῦ αἵματος: om τοῦ 28. ἄνθρωπος ἑαυτόν 29. πίνων ἀναξίως ... τὸ σῶμα τοῦ κυρίου 31. δέ: γάρ 34. εἰ δέ

XII. 2. om ὅτε 3. Ἰησοῦν ... κύριον Ἰησοῦν 6. καὶ ὁ αὐτός: ὁ δὲ αὐτός ... ἐστι θεός

8 συμφέρον. 8 ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας,
9 ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, 9 ἑτέρῳ δὲ
πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ
10 ἑνὶ πνεύματι, 10 ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προ-
φητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν,
11 ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν· 11 πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ
τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται.
12 Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστιν καὶ μελη ἔχει πολλά, πάντα 27. 6, 15.
δὲ τὰ μελη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα ἕν ἐστιν σῶμα, οὕτως καὶ Ro 12, 4 s.
13 ὁ Χριστός· 13 καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα
ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύ- Ga 3, 28.
14 θεροι, καὶ πάντες ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. 14 καὶ γὰρ τὸ σῶμα
15 οὐκ ἔστιν ἓν μέλος ἀλλὰ πολλά. 15 ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς Ὅτι οὐκ
εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ
16 τοῦ σώματος; 16 καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς Ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός,
οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώ-
17 ματος; 17 εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή,
18 ποῦ ἡ ὄσφρησις; 18 νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον
19 αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καθὼς ἠθέλησεν. 19 εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν
20 μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; 20 νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα.
21 21 οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρί Χρείαν σου οὐκ
22 ἔχω, ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσίν Χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω· 22 ἀλλὰ
πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα
23 ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστιν, 23 καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ
σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν, καὶ τὰ ἀσχή-
24 μονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει, 24 τὰ δὲ εὐσχήμονα
ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλὰ ὁ θεὸς συνεκέρασεν τὸ σῶμα, τῷ
25 ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν, 25 ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ
26 σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσιν τὰ μέλη. 26 καὶ
εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται
27 ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. 27 ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χρι- 12.
28 στοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους. 28 καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ 9. 10. Eph 4, 11.
ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον δι-
δασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντι-
29 λήμψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. 29 μὴ πάντες ἀπόστολοι;
μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνά-
30 μεις; 30 μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες
31 γλώσσαις λαλοῦσιν; μὴ πάντες διερμηνεύουσιν; 31 ζηλοῦτε δὲ
τὰ χαρίσματα τὰ μείζονα· καὶ ἔτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν 14, 1.
δείκνυμι.

---

9. ἑνί: αὐτῷ 12. τοῦ σώματος τοῦ ἑνός ... οὕτω 13. ἓν πνεῦμα: praem εἰς 21. ὁ ὀφθαλμός: om ὁ 24. ἀλλ᾽ 28. ἔπειτα secundum: εἶτα ... ἀντιλήψεις 31. μείζονα: κρείττονα

XIII.

Caritas praestat omnibus, ipsisque fide et spe major est.

Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, 1
ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.
14, 2 ss. *2 καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν* 2
τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάνειν,
ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι. 3 καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ 3
ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσομαι,
ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. 4 ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, 4
χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ· ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ
10, 24. Phi 2, 4. *φυσιοῦται, 5 οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται,* 5
οὐ λογίζεται τὸ κακόν, 6 οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ 6
τῇ ἀληθείᾳ· 7 πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, 7
πάντα ὑπομένει.

Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει· εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργη- 8
θήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσε-
ται. 9 ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύο- 9
12. *μεν· 10 ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.* 10
11 ὅτε ἤμην νήπιος, ἐλάλουν ὡς νήπιος, ἐφρόνουν ὡς νήπιος, ἐλο- 11
γιζόμην ὡς νήπιος· ὅτε γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.
12 βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσω- 12
9. *πον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσο-*
8, 3. *μαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. 13 νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη,* 13
τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

XIV.

Donum linguarum et donum prophetiae. De donorum gratiae in conventibus sacris usu et abusu. Mulieri tacendum in ecclesia.

12, 31. *Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ* 1
5. *ἵνα προφητεύητε. 2 ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ* 2
ἀλλὰ τῷ θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια·
3 ὁ δὲ προφητεύων ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν 3
καὶ παραμυθίαν. 4 ὁ λαλῶν γλώσσῃ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ 4
προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. 5 θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν 5
1. *γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε· μείζων δὲ ὁ προφητεύων*
13. *ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία*
οἰκοδομὴν λάβῃ. 6 νυνὶ δέ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσ- 6
σαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκα-
λύψει ἢ ἐν γνώσει ἢ ἐν προφητείᾳ ἢ ἐν διδαχῇ; 7 ὅμως τὰ 7

XIII. 2. *οὐθέν:* ℨe (non ς) *οὐδέν* 3. ςe (non ς) *ψωμίζω ... καυθήσωμαι* 9. *δέ: γάρ* 10. *τότε τὸ ἐκ* 11. *ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δέ*
XIV. 5. *μείζων γάρ*

ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν
τοῖς φθόγγοις μὴ διδῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ
8 κιθαριζόμενον; [8] καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς
9 παρασκευάσεται εἰς πόλεμον; [9] οὕτως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης
ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον;
10 ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. [10] τοσαῦτα εἰ τύχοι γένη φωνῶν
11 εἰσὶν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν ἄφωνον· [11] ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύ-
ναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος καὶ ὁ λαλῶν ἐν
12 ἐμοὶ βάρβαρος. [12] οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευ-
μάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα περισ-
13 σεύητε. [13] διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ.
14 [14] Ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ s.
15 δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν. [15] τί οὖν ἐστίν; προσεύξομαι τῷ
πνεύματι, προσεύξομαι καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ
16 καὶ τῷ νοΐ· [16] ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν 23.
τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ;
17 ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδεν· [17] σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς,
18 ἀλλ᾽ ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. [18] εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, πάντων
19 ὑμῶν μᾶλλον γλώσσῃ λαλῶ· [19] ἀλλὰ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε
λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ
μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.
20 Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ
21 νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶν τέλειοι γίνεσθε. [21] ἐν τῷ νόμῳ γέ- *Es 28, 11, 12.
γραπται ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ
λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ᾽ οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει κύριος.
22 [22] ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ
τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις ἀλλὰ τοῖς πι-
23 στεύουσιν. [23] ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ
λαλῶσιν γλώσσαις πάντες, εἰσέλθωσιν δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ
24 ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε; [24] ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ
δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται
25 ὑπὸ πάντων, [25] τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται,
καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλ-
λων ὅτι ὄντως ὁ θεὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν.
26 Τί οὖν ἐστίν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν
ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἑρμη-
27 νείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. [27] εἴτε γλώσσῃ τις Eph 4, 12.
λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς
28 διερμηνευέτω· [28] ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, s.
29 ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ. [29] προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λα- 22.

7. διδῷ: δῷ 9. οὕτω 10. εἰσίν: ἐστιν ... οὐδὲν αὐτῶν 12. οὕτω 15. δὲ καὶ τῷ νοΐ bis 16. τῷ πνεύματι 18. τῷ θεῷ μου ... γλώσσαις λαλῶν 19. ἀλλ᾽ 23. πάντες γλώσσαις λαλῶσιν 25. καὶ οὕτω τὰ κρυπτά ... οὕτω ... ὁ θεὸς ὄντως 26. γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει ... γενέσθω

λείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν· [30] ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκα- 30
λυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. [31] δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα 31
πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσιν καὶ πάντες παρα-
καλῶνται. [32] καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται· 32
Ro 15, 33. [33] οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς ἀλλὰ εἰρήνης. 33
Ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων, [34] αἱ γυναῖκες 34
1 Ti 2, 11 s. ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς
*Gn 3, 16. λαλεῖν, ἀλλὰ ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. [35] εἰ δέ 35
τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν·
αἰσχρὸν γάρ ἐστιν γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ. [36] ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ 36
λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν, ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;
Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ 37
γράφω ὑμῖν ὅτι κυρίου ἐστίν· [38] εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω. 38
[39] ὥστε, ἀδελφοί, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν μὴ κω- 39
λύετε ἐν γλώσσαις· [40] πάντα δὲ εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν 40
γινέσθω.

XV.

Christi resurrectio fundamentum nostrae fidei. Mors ultimus hostis. Baptisma pro mortuis. Resurrectio mortuorum. Novum corpus coeleste. Mysterium de subita immutatione superstitum.

Ga 1, 11. Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην 1
ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, [2] δι' οὗ καὶ σώ- 2
ζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ
11, 23. ἐπιστεύσατε. [3] παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, 3
Lc 24, 26 s. ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γρα-
*Es 53, 8 ss. φάς, [4] καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ 4
*Ps 16, 10. Lc 24, κατὰ τὰς γραφάς, [5] καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα. 5
34. 36. [6] ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ 6
πλείονες μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν. [7] ἔπειτα 7
Act 9, 4. ὤφθη Ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. [8] ἔσχατον δὲ πάν- 8
Eph 3, 8. των ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί. [9] ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλά- 9
χιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος,
Act 9. διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ· [10] χάριτι δὲ θεοῦ εἰμὶ ὅ 10
εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισ-
σότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα, οὐκ ἐγὼ δὲ ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ
θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. [11] εἴτε οὖν ἐγὼ εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν 11
καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.
Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ἐκ νεκρῶν ὅτι ἐγήγερται, πῶς λέ- 12

---

33. ἀλλ' ... Ὡς ἐν etc cum prioribus conjungit 34. ἐπιτέτραπται ... ἀλλ' 35. γυναιξὶν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν 37. τοῦ κυρίου ... ἐστίν: εἰσὶν ἐντολαί 39. καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε 40. om δέ

XV. 4. τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ 6. πλείους 7. ἔπειτα secundum: εἶτα 10. ἀλλ' ἡ χάρις 11. οὕτω κηρύσσ. 12. ὅτι ἐκ νεκρῶν

13 γουσιν ἐν ὑμῖν τινὲς ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; 13 εἰ δὲ 16.
14 ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· 14 εἰ δὲ 17.
Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα καὶ τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ
15 δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν· 15 εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ
θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρεν τὸν Χριστόν,
16 ὃν οὐκ ἤγειρεν εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. 16 εἰ γὰρ νεκροὶ 13.
17 οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· 17 εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ 14.
ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις
18 19 ὑμῶν, 18 ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. 19 εἰ
ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν Χριστῷ ἠλπικότες ἐσμὲν μόνον, ἐλεεινότεροι
20 πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. 20 Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νε- Col 1, 8.
21 κρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. 21 ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ Ro 5,12ss.
22 θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. 22 ὥσπερ γὰρ ἐν
τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάν-
23 τες ζωοποιηθήσονται. 23 ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ
24 Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, 24 εἶτα
τὸ τέλος ὅταν παραδιδοῖ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν
25 καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. 25 δεῖ
γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις οὗ θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ *Ps 110,1. Mt 22, 44 pp.
26 τοὺς πόδας αὐτοῦ. 26 ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. He 10, 13.
27 27 πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι *Ps 8, 6. (7.)
πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ Eph 1, 22. He 2, 8.
28 πάντα· 28 ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ
υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς
τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.
29 Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; εἰ
30 ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ αὐτῶν; 30 τί
31 καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; 31 καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, Ro 8, 36.
νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ
32 ἡμῶν. 32 εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ
ὄφελος; εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον *Es 22,13.
33 γὰρ ἀποθνήσκομεν. 33 μὴ πλανᾶσθε· φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ
34 ὁμιλίαι κακαί. 34 ἐκνήψατε δικαίως καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνω-
σίαν γὰρ θεοῦ τινὲς ἔχουσιν. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λαλῶ. 6, 5.
35 Ἀλλ' ἐρεῖ τις Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι
36 ἔρχονται; 36 ἄφρων, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ ἀπο-
37 θάνῃ· 37 καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις
38 ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον εἰ τύχοι σίτου ἤ τινος τῶν λοιπῶν· 38 ὁ δὲ
θεὸς δίδωσιν αὐτῷ σῶμα καθὼς ἠθέλησεν, καὶ ἑκάστῳ τῶν

12. τινες ἐν ὑμῖν 14. ἄρα καί: om καί 19. ἐν Χριστῷ post ἐσμέν pon 20. add in fine ἐγένετο 22. οὕτω 23. ς, item ςe (1624. 1633. et aliae edd.) om τοῦ ex errore ut videtur 24. παραδῷ 25. ἄχρις οὗ ἄν 29. νεκρῶν, εἰ ... αὐτῶν: τῶν νεκρῶν 31. ὑμετέραν: ς (non ςe) ἡμετέραν 33. χρηστά: χρῆσθ' 34. λαλῶ: λέγω 36. ἄφρον 38. αὐτῷ δίδωσι

σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. 39 οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ 39
ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ σὰρξ πτηνῶν,
ἄλλη δὲ ἰχθύων. 40 καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· 40
ἀλλὰ ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων.
41 ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέ- 41
ρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. 42 οὕτως καὶ ἡ 42
ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρ-
σίᾳ· 43 σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθε- 43
νείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· 44 σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται 44
σῶμα πνευματικόν. εἰ ἔστιν σῶμα ψυχικόν, ἔστιν καὶ πνευματικόν.
*Gn 2, 7. 45 οὕτως καὶ γέγραπται Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς 45
ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. 46 ἀλλ' 46
οὐ πρῶτον τὸ πνευματικὸν ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευμα-
τικόν. 47 ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος 47
ἐξ οὐρανοῦ. 48 οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος 48
ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι· 49 καὶ καθὼς ἐφορέ- 49
σαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ
ἐπουρανίου.
6, 9 s. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ 50
κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρο-
νομεῖ. 51 ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω· πάντες οὐ κοιμηθησόμεθα, 51
1 Th 4, 15 s. πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, 52 ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν 52
τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται
ἄφθαρτοι καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. 53 δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο 53
ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθα-
νασίαν. 54 ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν καὶ 54
τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ
*Es 25, 8. *Hos 13, 14. γεγραμμένος Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. 55 ποῦ σου θάνατε 55
τὸ κέντρον; ποῦ σου θάνατε τὸ νῖκος; 56 τὸ δὲ κέντρον τοῦ θα- 56
Ro 5, 12 ss. νάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος· 57 τῷ δὲ 57
θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ. 58 ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμε- 58
τακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες
ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν κυρίῳ.

XVI.

De stipe pro sanctis colligenda. De Timotheo, Apollo, domo Stephanae. Salutationes.

Ro 15, 26. Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς 1
ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. 2 κατὰ μίαν 2

39. ἀλλὰ ἄλλη μὲν σάρξ ... ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν 40. ἀλλ' 42. οὕτω 44. εἰ ἔστιν usque πνευματικόν: ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν 45. οὕτω 47. ἐξ οὐρανοῦ: praem ὁ κύριος 51. πάντες prius: add μὲν 55. θάνατε secundum: ᾅδη

XVI. 1. οὕτω 2. σαββάτων

σαββάτου ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων ὅ τι ἂν
3 εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λογίαι γίνωνται. [3]ὅταν δὲ
παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε, δι' ἐπιστολῶν τούτους πέμψω
4 ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ· [4]ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ
5 κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. [5]ἐλεύσομαι δὲ πρὸς Act 19, 21. 20, 2 s.
ὑμᾶς ὅταν Μακεδονίαν διέλθω· Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι,
6 [6]πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς
7 με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι. [7]οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν
παρόδῳ ἰδεῖν· ἐλπίζω γὰρ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν 4, 19.
8 ὁ κύριος ἐπιτρέψῃ. [8]ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς· Act 19, 8.
9 [9]θύρα γάρ μοι ἀνέῳγεν μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι 2 Co 2, 12.
πολλοί.

10 Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς 4, 17. Act 19, 22.
11 ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς κἀγώ· [11]μή τις οὖν 1 Ti 4, 12.
αὐτὸν ἐξουθενήσῃ. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ
πρός με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.

12 Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν 3, 5. Act 19, 1.
ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν
θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ, ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.

13 Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε.
14 [14]πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

15 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί· οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ, 1, 16.
ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν Ro 16, 5.
16 ἑαυτούς· [16]ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις καὶ παντὶ
17 τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. [17]χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στε-
φανᾶ καὶ Φορτουνάτου καὶ Ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμέτερον ὑστέρημα
18 αὐτοὶ ἀνεπλήρωσαν· [18]ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ 2 Co 11, 9.
ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.

19 Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας. ἀσπάζεται ὑμᾶς Act 18, 2. Ro 16, 5.
ἐν κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν
20 ἐκκλησίᾳ. [20]ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε Ro 16, 16 etc.
ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

21 22 Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. [22]εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν 2 Th 3, 17. Col 4, 18.
23 κύριον, ἤτω ἀνάθεμα. μαραναθά. [23]ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰη- Ro 16, 24.
24 σοῦ μεθ' ὑμῶν. [24]ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ.

---

3. δι' ἐπιστολῶν cum antecedentibus conjg 7. ἐλπίζω δὲ ... ἐπιτρέπῃ 10. κἀγώ: καὶ ἐγώ 17. Φουρτουνάτου ... ὑμέτερον: ὑμῶν ... αὐτοί: οὗτοι 19. ἀσπάζεται: ἀσπάζονται 22. τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν ... μαρὰν ἀθά 23. Ἰησοῦ Χριστοῦ 24. add in fine ἀμήν

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β.

I.

Pauli calamitates perlatae Deo juvante. Consilium revisendi Corinthios. Promissa Dei.

1 Co 1, 1. etc *Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ* 1
Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ
1 Co 1, 3. etc *σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ.* 2 *χάρις ὑμῖν* 2
καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Eph 1, 3. *Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-* 3
Ro 15, 5. *στοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως,* 4 *ὁ* 4
παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι
ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς
Col 1, 24. *παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ,* 5 *ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ* 5
παθήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ τοῦ Χριστοῦ περισ-
σεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. 6 *εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς* 6
ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ
τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, καὶ ἡ ἐλπὶς
ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν
Phil 3, 10. *παρακλήσεως καὶ σωτηρίας,* 7 *εἰδότες ὅτι ὡς κοινωνοί ἐστε τῶν* 7
παθημάτων, οὕτως καὶ τῆς παρακλήσεως.
Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως 8
ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρή-
θημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν·
9 *ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν,* 9
ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγεί-
2 Ti 4, 18. *ροντι τοὺς νεκρούς,* 10 *ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐῤῥύσατο ἡμᾶς* 10
Ro 15, 30. *καὶ ῥύσεται, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται,* 11 *συνυπουρ-* 11
γούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώ-
πων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν.
12 *Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστίν, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδή-* 12
1 Co 2, 4. *σεως ἡμῶν ὅτι ἐν ἁγιότητι καὶ εἰλικρινείᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ*
σαρκικῇ ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισ-
σοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. 13 *οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν ἀλλ' ἢ ἃ* 13
ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους
ἐπιγνώσεσθε, 14 *καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους ὅτι καύχημα* 14
1 Co 1, 8. *ὑμῶν ἐσμὲν καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου*
Ἰησοῦ.
Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρότερον ἐλθεῖν πρὸς 15
1 Co 16, 5. *ὑμᾶς, ἵνα δευτέραν χάριν σχῆτε,* 16 *καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς* 16

I. 1. *Ἰησοῦ Χριστοῦ* 5. *οὕτω* ... om *τοῦ* secundum 6. *εἴτε παρακαλούμεθα* usque *σωτηρίας* ante *καὶ ἡ ἐλπίς* pon 7. *ὡς: ὥσπερ* ... *οὕτω* 10. *καὶ ῥύσεται: καὶ ῥύεται* 12. *ἁγιότητι: ἁπλότητι* ... *τοῦ θεοῦ:* om *τοῦ* 15. *πρότερον* ante *ἵνα* pon ... *πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν* ... *ἔχητε*

Μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ
17 *ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν.* [17] *τοῦτο οὖν βουλευό-*
μενος μήτι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι κατὰ
σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὒ οὔ; Mt 5, 37. Ja 5, 12.
18 [18] *πιστὸς δὲ ὁ θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἔστιν ναὶ* 1 Co 1, 9.
19 *καὶ οὔ.* [19] *ὁ τοῦ θεοῦ γὰρ υἱὸς Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ ἐν ὑμῖν δι'*
ἡμῶν κηρυχθείς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ
20 *ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν·* [20] *ὅσαι γὰρ ἐπαγ-*
γελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν τῷ θεῷ πρὸς
21 *δόξαν δι' ἡμῶν.* [21] *ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν καὶ* 1 Co 1, 8.
22 *χρίσας ἡμᾶς θεός,* [22] *ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν* 5, 5.
ἀῤῥαβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

23 *Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν,*
24 *ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον.* [24] *οὐχ ὅτι*
κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς
ὑμῶν· τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

II.

Cur nondum redierit Corinthum. De incesto homine qui resipuerat. Pauli itinera et successus.

1 *Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ ἐλθεῖν πρὸς*
2 *ὑμᾶς.* [2] *εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ὁ εὐφραίνων με εἰ μὴ ὁ*
3 *λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;* [3] *καὶ ἔγραψα τοῦτο αὐτὸ ἵνα μὴ ἐλθὼν* Phi 2, 17.
λύπην σχῶ ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς
4 *ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστίν.* [4] *ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως*
καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ
ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως
εἰς ὑμᾶς.

5 *Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους,*
6 *ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ, πάντας ὑμᾶς.* [6] *ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία* 1Co 5,3ss.
7 *αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων,* [7] *ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χα-*
ρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μή πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ κατα-
8 *ποθῇ ὁ τοιοῦτος.* [8] *διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν*
9 *ἀγάπην·* [9] *εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν,*
10 *εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε.* [10] *ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, κἀγώ· καὶ γὰρ*
ἐγὼ ὃ κεχάρισμαι, εἴ τι κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χρι-
11 *στοῦ,* [11] *ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ*
τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

12 *Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρῳάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ,* Act 16, 8.
13 *καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ,* [13] *οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ* 7, 5 ss.

18. *ἔστιν: ἐγένετο* 19. *ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ ... Ἰησοῦς Χριστός*
II. 1. *πάλιν ἐλθεῖν ἐν λύπῃ* 2. *καὶ τίς ἐστιν* 3. *ἔγραψα ὑμῖν ... ἔχω* 5. *ἀλλ'* 10. *κἀγώ: καὶ ἐγώ ... καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι*

πνεύματί μου τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ
ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν.
Col 2, 15. Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ 14
Χριστῷ καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν
ἐν παντὶ τόπῳ· 15 ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς 15
σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, 16 οἷς μὲν ὀσμὴ ἐκ θανά- 16
του εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ἐκ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα
τίς ἱκανός; 17 οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λό- 17
γον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατενώ-
πιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

III.

Ipsi Corinthii commendatio Pauli. Littera et spiritus. Velum Mosis in Christo sublatum.

5, 12. Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; ἢ μὴ χρῄζομεν ὥς 1
1 Co 9, 2. τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐξ ὑμῶν; 2 ἡ ἐπιστολὴ 2
ἡμῶν ὑμεῖς ἐστέ, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκο-
μένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, 3 φανερούμε- 3
νοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμ-
*Ex 31, 18. μένη οὐ μέλανι ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶν λιθί-
ναις ἀλλ' ἐν πλαξὶν καρδίας σαρκίναις. 4 πεποίθησιν δὲ τοιαύτην 4
ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν. 5 οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν 5
λογίσασθαί τι ἀφ' ἑαυτῶν ὡς ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν
ἐκ τοῦ θεοῦ, 6 ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθή- 6
Jo 6, 63. κης, οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτέννει,
τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. 7 εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμ- 7
*Ex 34, 29 ss. ματι ἐντετυπωμένη λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι
ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωυσέως διὰ τὴν
δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην, 8 πῶς οὐχὶ μᾶλ- 8
λον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; 9 εἰ γὰρ ἡ διακονία 9
τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς
δικαιοσύνης δόξῃ. 10 καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν 10
τούτῳ τῷ μέρει εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. 11 εἰ γὰρ τὸ 11
καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ.
Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα, 12
*Ex 34, 33. 13 καὶ οὐ καθάπερ Μωυσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐ- 13
τοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ
καταργουμένου. 14 ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς 14
σήμερον ἡμέρας τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς

---

13. ς v. 13. incipit ab ἀλλά 16. ἐκ bis: om
III. 1. ἢ μή: εἰ μή ... add in fine συστατικων 3. ἀλλ': ς^e (non ς) ἀλλά 5. ἀφ' ἑαυτῶν post ἐσμέν pon 6. ἀποκτείνει 7. ἐν γράμμασιν ἐντετ. ἐν λίθοις 9. ἐν δόξῃ 10. οὐ: οὐδέ ... ἕνεκεν 13. αὐτοῦ: ἑαυτοῦ 14. om ἡμέρας

διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖ-
15 ται· [15] ἀλλ' ἕως σήμερον ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωυσῆς κάλυμμα
16 ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται· [16] ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς
17 κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. [17] ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν·
18 οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐλευθερία. [18] ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκα-
λυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν
εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυ-
ρίου πνεύματος.

IV.

Evangelium alteris apertum, alteris tectum. Calamitates omnes victae aeterna spe.

1 Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν,
2 οὐκ ἐγκακοῦμεν, [2] ἀλλὰ ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης,
μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστάντες ἑαυτοὺς
3 πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. [3] εἰ δὲ καὶ
ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις
4 ἐστὶν κεκαλυμμένον, [4] ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλω-
σεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι τὸν φωτισμὸν
τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ.
5 [5] οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον, ἑαυ- Col 1, 15.
6 τοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. [6] ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκό- *Gn 1, 3.
τους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς
φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Χριστοῦ.
7 Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν,
8 ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν, [8] ἐν
παντὶ θλιβόμενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ
9 ἐξαπορούμενοι, [9] διωκόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, κατα-
10 βαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι, [10] πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ
Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν
11 τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. [11] ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θά-
νατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανε- Ro 8, 36.
12 ρωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. [12] ὥστε ὁ θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνερ-
13 γεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. [13] ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς
πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς *Ps 116 10.
14 πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, [14] εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύ- 1 Co 6, 14.
ριον Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς σὺν Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν.
15 [15] τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν
πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

---

14. ὅτι: ὅ, τι 17. ἐκεῖ ἐλευθερία

IV. 1. ἐκκακοῦμεν 2. ἀλλά prius: ἀλλ' ... συνιστῶντες 4. αὐγάσαι αὐτοῖς 6. Ἰησοῦ Χριστοῦ 10. Ἰησοῦ prius: κυρίου Ἰησοῦ 12. ὥστε ὁ μὲν 14. σὺν Ἰησοῦ· διὰ Ἰησοῦ

Διὸ οὐκ ἐγκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος 16
διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ.
[17] τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν 17
εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, [18] μὴ 18
σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ
βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.

V.

Vestis nova coelestis terrenae superinduenda. Desiderium vitae aeternae. De expiatione et reconciliatione.

Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους 1
καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώ-
Ro 8, 23. *νιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. [2] καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκη-* 2
τήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες, [3] εἴ γε 3
καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. [4] καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν 4
τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι
1 Co 15, 53. *ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. [5] ὁ* 5
1, 22. Eph 1, 13 s. *δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο θεός, ὁ δοὺς ἡμῖν τὸν*
ἀῤῥαβῶνα τοῦ πνεύματος. [6] θαῤῥοῦντες οὖν πάντοτε καὶ εἰδότες 6
ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου· [7] διὰ 7
Phi 1, 23. *πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν οὐ διὰ εἴδους· [8] θαῤῥοῦμεν δὲ καὶ* 8
εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημῆσαι
πρὸς τὸν κύριον. [9] διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες εἴτε 9
ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. [10] τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς 10
Ro 14, 10. Eph 6, 8. *φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κο-*
Jo 5, 29. *μίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγα-*
θὸν εἴτε φαῦλον.

Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἀνθρώπους πείθομεν, 11
θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν
3, 1. *πεφανερῶσθαι. [12] οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ* 12
ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς
τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους καὶ οὐ καρδίᾳ. [13] εἴτε γὰρ ἐξέ- 13
στημεν, θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. [14] ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χρι- 14
στοῦ συνέχει ἡμᾶς, [15] κρίναντας τοῦτο ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων 15
ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον· καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν
ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθα-
νόντι καὶ ἐγερθέντι. [16] ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν 16
κατὰ σάρκα· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ
Ga 6, 15. *νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. [17] ὥστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις·* 17
τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινὰ τὰ πάντα. [18] τὰ δὲ 18
πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Χριστοῦ

---

16. *ἐκκακοῦμεν*

V. 4. *ἐφ' ᾧ:* ς (non ς^e) *ἐπειδή* 5. *ὁ καὶ δούς* 10. *φαῦλον: κακόν*
18 *Ἰησοῦ Χριστοῦ*

19 καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς, [19] ὡς ὅτι θεὸς
ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐ-
τοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς
20 καταλλαγῆς. [20] Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν ὡς τοῦ θεοῦ Eph 6, 20.
παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε
21 τῷ θεῷ. [21] τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίη- 1 Pe 2, 22 ss.
σεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

VI.

Omni modo ministrantibus Deo tenenda gratia Dei. Christus et Belial. Sancti Dei.

1 Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν
2 τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς, [2] λέγει γάρ Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά *Es 49, 8.
σου καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι· ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐ-
3 πρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας· [3] μηδεμίαν ἐν μηδενὶ
4 διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, [4] ἀλλ' ἐν παντὶ 4, 2.
συνιστάντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν
5 θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, [5] ἐν πληγαῖς, ἐν φυλα- 11, 23 ss.
καῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις,
6 [6] ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύ-
7 ματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, [7] ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνά- Ro 12, 9.
μει θεοῦ· διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀρι-
8 στερῶν, [8] διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας·
9 ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, [9] ὡς ἀγνοούμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, 1 Co 15, 31.
ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θα-
10 νατούμενοι, [10] ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολ-
λοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες.
11 Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγεν πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι, ἡ καρδία
12 ἡμῶν πεπλάτυνται· [12] οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε
13 δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν· [13] τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν, ὡς 1 Co 4, 14.
τέκνοις λέγω, πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.
14 Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιο-
15 σύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; [15] τίς δὲ Eph 5, 8. 11.
συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ, ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπί- 1 Co 10, 20.
16 στου; [16] τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ 3, 16.
ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς ὅτι ἐνοικήσω ἐν *Lv 26, 11 ss.
αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς καὶ αὐτοὶ He 8, 10.
17 ἔσονταί μοι λαός. [17] Διὸ ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφο- *Es 52, 11.
ρίσθητε, λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε· κἀγὼ εἰσδέ- *Zeph 3, 19 s.
18 ξομαι ὑμᾶς [18] καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι *Jer 31, 9.
εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

---

21. τὸν γὰρ μή ... γινώμεθα

VI. 4. συνιστῶντες 14. ἢ τίς: τίς δέ 15. Χριστοῦ: Χριστῷ ... Βελίαρ: ς^{e} (non ς) Βελίαλ 17. ἐξέλθετε

*2 Sam 7, 14. (VII.) 1 *Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, κα-* 1
θαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος,
ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.

VII.

Titi nuntium de Corinthiis. Tristitia salutaris ex priore reprehensione.

Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, 2
οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. 3 *οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω· προείρηκα* 3
γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστὲ εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ
συνζῆν. 4 *πολλή μοι παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις* 4
ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ
χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. 5 *Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς* 5
2, 12. *Μακεδονίαν οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ*
θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι, 6 *ἀλλ' ὁ παρακαλῶν* 6
τοὺς ταπεινοὺς παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου·
7 *οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλή-* 7
σει ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθη-
σιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με μᾶλ-
λον χαρῆναι. 8 *ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ* 8
μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην· βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ
ἐκείνη εἰ καὶ πρὸς ὥραν ἐλύπησεν ὑμᾶς, 9 *νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι* 9
2, 4. *ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν· ἐλυπήθητε γὰρ*
κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. 10 *ἡ γὰρ κατὰ* 10
θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργάζεται· ἡ δὲ
τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. 11 *ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο* 11
τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς πόσην κατειργάσατο ὑμῖν σπου-
δήν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπι-
πόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιν. ἐν παντὶ συνεστήσατε
ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι τῷ πράγματι. 12 *ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν,* 12
οὐχ εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος οὐδὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ'
εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς
ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. 13 *διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα. ἐπὶ δὲ* 13
τῇ παρακλήσει ἡμῶν περισσοτέρως μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ
Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν·
14 *ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην, ἀλλ'* 14
9, 2. *ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτως καὶ ἡ καύχησις*
ὑμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου ἀλήθεια ἐγενήθη. 15 *καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ* 15
περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστὶν ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν
Eph 6, 5. *ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν.* 16 *χαίρω* 16
ὅτι ἐν παντὶ θαῤῥῶ ἐν ὑμῖν.

VII. 3. *συζῆν* 10. *ἐργάζεται: κατεργάζεται* 11. *ἀλλά* extremum: *ἀλλ' . . . ἐν τῷ πράγματι* 12. *ὑμῶν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν:* ϛe (non ϛ) *ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν* 13. *δέ* post *περισσοτέρως* pon . . . *ἡμῶν: ὑμῶν* 14. *οὕτω . . . ἡ καύχ. ἡμῶν* 16. ϛe (non ϛ) *χαίρω οὖν*

VIII.

Macedonum exemplo commendat stipem pro sanctis colligendam. Item commendat Titum collectionis caussa venturum.

1 *Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδο-*
2 *μένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας, 2 ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ*
θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν καὶ ἡ κατὰ βάθους πτω-
χεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτος τῆς ἁπλότητος αὐτῶν·
3 *3 ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ παρὰ δύναμιν αὐθαίρετοι,*
4 *4 μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν* 9, 1.
5 *κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, 5 καὶ οὐ καθὼς*
ἠλπίσαμεν ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν διὰ
6 *θελήματος θεοῦ, 6 εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον ἵνα καθὼς* Ro 15, 28 etc
προενήρξατο οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.
7 *7 ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε, πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει* 1 Co 1, 5.
καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν
8 *ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. 8 οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ* 1 Co 7, 6.
τῆς ἑτέρων σπουδῆς καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκι-
9 *μάζων· 9 γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-*
στοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσεν πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου
10 *πτωχείᾳ πλουτήσητε. 10 καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ*
ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν
11 *προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι· 11 νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέ-*
σατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ ἐπι-
12 *τελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. 12 εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ*
13 *ἐὰν ἔχῃ εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. 13 οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις*
ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλῖψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος· ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ
14 *ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, 14 ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων*
περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης,
15 *15 καθὼς γέγραπται Ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασεν, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον* *Ex 16, 18.
οὐκ ἠλαττόνησεν.
16 *Χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν* 1 Co 15, 57. etc
17 *ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, 17 ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπου-*
18 *δαιότερος δὲ ὑπάρχων αὐθαίρετος ἐξῆλθεν πρὸς ὑμᾶς. 18 συνε-*
πέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγ-
19 *γελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, 19 οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ χειρο-*
τονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν ἐν τῇ χάριτι
ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου
20 *δόξαν καὶ προθυμίαν ἡμῶν, 20 στελλόμενοι τοῦτο μή τις ἡμᾶς*
μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν· 6, 3.
21 *21 προνοοῦμενοι γὰρ καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου ἀλλὰ καὶ* Ro 12, 17.

VIII. 2. *εἰς τὸν πλοῦτον* 3. *παρά: ὑπέρ* 4. add in fine *δέξασθαι ἡμᾶς* 6. *οὕτω* 11. *οὕτω* 12. *ἔχῃ τις* 19. *ἐν: σὺν ... ἡμῶν* extremum: *ὑμῶν* 21. om *γάρ*

ἐνώπιον ἀνθρώπων. 22 συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν 22
ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα,
νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς.
23 εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε 23
ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ. 24 τὴν οὖν 24
7, 14. ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν εἰς
αὐτοὺς ἐνδεικνύμενοι εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

IX.

Collectio promte instituenda. De beneficentiae praemiis.

8, 4. Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν 1
μοί ἐστιν τὸ γράφειν ὑμῖν· 2 οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν 2
8, 10. ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ
8, 18 ss. πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισεν τοὺς πλείονας. 3 ἔπεμψα 3
δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ
ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον παρεσκευασμένοι ἦτε, 4 μή 4
πως ἐὰν ἔλθωσιν σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρα-
σκευάστους καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ
11, 17. ὑποστάσει ταύτῃ. 5 ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς 5
ἀδελφοὺς ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς καὶ προκαταρτίσωσιν τὴν
προεπηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι οὕτως ὡς
εὐλογίαν καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν.

Ga 6, 7 s. Τοῦτο δὲ ὁ σπείρων φειδομένως φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ 6
ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. 7 ἕκαστος 7
*Prov 22, 8. καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν
γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός. 8 δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν 8
περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν
*Ps 112,9. ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, 9 καθὼς γέγραπται 9
Ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς
*Es 55, 10. τὸν αἰῶνα. 10 ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον 10
εἰς βρῶσιν χορηγήσει καὶ πληθυνεῖ τὸν σπόρον ὑμῶν καὶ αὐξήσει
τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν· 11 ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς 11
πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ
Phi 2, 30. θεῷ. 12 ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶν 12
προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισ-
σεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ· 13 διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς 13
διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμο-
λογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἁπλότητι τῆς
κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, 14 καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ 14

---

24. ἐνδεικνύμενοι: ἐνδείξασθε ... καὶ εἰς πρόσωπον

IX. 4. add in fine τῆς καυχήσεως 5. προκατηγγελμένην pro προεπ. ... ὡς secundum: ὥσπερ 10. χορηγήσαι .. πληθύναι ... αὐξήσαι ... γεννήματα

ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ
15 ἐφ' ὑμῖν. [15] χάρις τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ. 8, 16.

X.

Apostolus idem praesens et absens. Vera gloria.

1 *Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραΰτητος* Ro 12, 1.
καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς
2 ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαῤῥῶ εἰς ὑμᾶς· [2] δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν
θαῤῥῆσαι τῇ πεποιθήσει ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς
3 λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. [3] ἐν σαρκὶ
4 γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα, [4] τὰ γὰρ ὅπλα
τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς
5 καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, [5] λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα
ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες
6 πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, [6] καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες
ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.
7 Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε. εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ
εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ ὅτι καθὼς αὐτὸς Χρι-
8 στοῦ οὕτως καὶ ἡμεῖς. [8] ἐάν τε γὰρ περισσότερόν τι καυχήσωμαι 12, 6. 13, 10.
περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ
9 οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι. [9] ἵνα μὴ δόξω ὡς
10 ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. [10] ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί,
φησίν, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενὴς
11 καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος. [11] τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι
οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες
12 τῷ ἔργῳ. [12] οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισιν
τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς
13 μετροῦντες καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιοῦσιν. [13] ἡμεῖς
δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ
κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ
14 ὑμῶν. [14] οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν Ro 12, 3.
ἑαυτούς, ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ
15 Χριστοῦ, [15] οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις,
ἐλπίδα δὲ ἔχοντες αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν μεγα-
16 λυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν, [16] εἰς τὰ ὑπερέ-
κεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ
17 ἕτοιμα καυχήσασθαι. [17] ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω· 1 Co 1, 31. *Jer 9, 23.
18 [18] οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστάνων, ἐκεῖνός ἐστιν δόκιμος, ἀλλὰ ὃν ὁ
κύριος συνίστησιν.

---

15. *χάρις δὲ*
X. 1. *πραότητος* 7. *βλέπετε; ... οὕτω καὶ ἡμεῖς Χριστοῦ* 8. *καὶ περισσότερον ... ὁ κύριος ἡμῖν* 13. *οὐκ: οὐχὶ* 18. *συνιστῶν*

XI.

De Pauli circa Corinthios studiis et non accepta mercede. Adversus calumniatores gloriatur virtutes et aerumnas.

Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τι ἀφροσύνης· ἀλλὰ καὶ 1
Eph 5, 26 s. *ἀνέχεσθέ μου.* 2 *ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ, ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς* 2
*Ga 3, 4. *ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ·* 3 *φοβοῦμαι* 3
δὲ μή πως ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν Εὔαν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ,
οὕτως φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν
Ga 1, 6 ss. *Χριστόν.* 4 *εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν* 4
οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ
εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνείχεσθε· 5 *λογίζομαι* 5
12, 11. *γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων.* 6 *εἰ δὲ καὶ* 6
ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, ἀλλ' ἐν παντὶ φανερώσαντες
ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. 7 *ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν ἵνα* 7
ὑμεῖς ὑψωθῆτε, ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην
ὑμῖν; 8 *ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν* 8
διακονίαν, καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς οὐ κατενάρκησα
12, 13. *οὐθενός·* 9 *τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ* 9
Act 18, 5. *ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδονίας· καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν*
ἐτήρησα καὶ τηρήσω. 10 *ἔστιν ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ* 10
καύχησις αὕτη οὐ φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασιν τῆς
Ἀχαΐας. 11 *διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.* 12 *ὃ δὲ* 11 12
ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων
ἀφορμήν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὑρεθῶσιν καθὼς καὶ ἡμεῖς. 13 *οἱ* 13
γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι
εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. 14 *καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ ὁ σατα-* 14
νᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. 15 *οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ* 15
οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης·
ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Πάλιν λέγω, μή τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μή γε, κἂν 16
ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα κἀγὼ μικρόν τι καυχήσωμαι. 17 *ὃ* 17
λαλῶ, οὐ κατὰ κύριον λαλῶ, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ
ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. 18 *ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν* 18
σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι. 19 *ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων* 19
φρόνιμοι ὄντες· 20 *ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις* 20
κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις εἰς πρόσωπον
ὑμᾶς δέρει. 21 *κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν·* 21
ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ. 22 *Ἑβραῖοί* 22

XI. 1. ς^{e} (non ς) *ἠνείχεσθε* ... ς (non ς^{e}) om *τι* ... ς^{e} *τῆς ἀφροσύνης*, ς *τῇ ἀφροσύνῃ* 3. *Εὔαν ἐξηπάτησεν ... οὕτω* 4. *ἠνείχεσθε* 6. *φανερώσαντες: φανερωθέντες* 8. *οὐθενός: οὐδενός* 10. ς (non ς^{e}) *οὐ σφραγίσεται* 14. *θαῦμα: θαυμαστόν* 16. *μικρόν τι κἀγώ* 20. *ὑμᾶς εἰς πρόσωπον*

εἰσιν; κἀγώ. Ἰσραηλῖταί εἰσιν; κἀγώ. σπέρμα Ἀβραάμ εἰσιν;
23 κἀγώ. [23] διάκονοι Χριστοῦ εἰσίν; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ·
ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς
24 περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις· [24] ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις *Dt 25, 3.
25 τεσσεράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, [25] τρὶς ἐραβδίσθην, ἅπαξ ἐλι- Act 16, 22. 14, 19.
θάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· 27, 41. 2 Ti 3, 11.
26 [26] ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, 6, 4 ss.
κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κιν-
δύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλ-
27 φοις, [27] κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ
28 δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι. [28] χωρὶς
τῶν παρεκτὸς ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα
29 πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. [29] τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς
30 σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; [30] εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ 12, 5.
31 τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι. [31] ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου Ro 1, 25. 9, 5.
Ἰησοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι.
32 [32] ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Ga 1, 20.
33 Δαμασκηνῶν πόλιν πιάσαι με, [33] καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ Act 9, 25.
ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

XII.

Visa Pauli coelestia. Sudes in carne. Pauli liberalitas in Corinthios. Brevi venturi cura.

1 Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας 11, 30.
2 καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου. [2] οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν
δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώμα-
τος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως
3 τρίτου οὐρανοῦ. [3] καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν
4 σώματι εἴτε χωρὶς τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, [4] ὅτι 11, 11.
ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄῤῥητα ῥήματα ἃ οὐκ
5 ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. [5] ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ
6 δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. [6] ἐὰν 9. 10. 11, 30.
γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων, ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ·
φείδομαι δέ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει
7 τι ἐξ ἐμοῦ. [7] καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραί-
ρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με
8 κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. [8] ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον
9 παρεκάλεσα ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ. [9] καὶ εἴρηκέν μοι Ἀρκεῖ σοι
ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται. ἥδιστα οὖν
μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ'
10 ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. [10] διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν

22. 23. ς (non ςe) quater εἰσίν, 24. τεσσαράκοντα 25. ἐῤῥαβδίσθην 27. ἐν κόπῳ 31. κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 32. πιάσαι με θέλων
XII. 3. χωρίς; ἐκτός 9. δύναμίς μου ... τελεῖται: τελειοῦται

ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις, ὑπὲρ Χρι-
στοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.
6. *Γέγονα ἄφρων· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ γὰρ ὤφειλον* 11
11, 5. *ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀπο-*
1 Co 9, 2. *στόλων, εἰ καὶ οὐδέν εἰμι.* 12 *τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κα-* 12
τειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, σημείοις καὶ τέρασιν καὶ
11, 8. *δυνάμεσιν.* 13 *τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλη-* 13
σίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι
12, 1. *τὴν ἀδικίαν ταύτην.* 14 *ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν* 14
πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν ἀλλὰ
ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν θησαυρίζειν, ἀλλ'
οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. 15 *ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπα-* 15
νηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγα-
πῶν ἧττον ἀγαπῶμαι.
Ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς· ἀλλὰ ὑπάρχων πανοῦρ- 16
γος δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. 17 *μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς,* 17
8, 6. 18. *δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς;* 18 *παρεκάλεσα Τίτον καὶ συνα-* 18
πέστειλα τὸν ἀδελφόν· μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ
αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσιν;
Πάλαι δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα. κατέναντι θεοῦ ἐν 19
Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκο-
δομῆς. 20 *φοβοῦμαι γὰρ μή πως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω* 20
ὑμᾶς κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε, μή πως ἔρις, ζῆλος,
1 Co 3, 3. Ro 2, 29. *θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστα-*
etc *σίαι·* 21 *μὴ πάλιν ἐλθόντος μου ταπεινώσει με ὁ θεός μου πρὸς* 21
13, 2. *ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετα-*
νοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

XIII.

Brevi venturi Corinthum de disciplina severa hortatio.

12, 14. *Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στόματος δύο μαρτύ-* 1
*Dt 19, 15. *ρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.* 2 *προείρηκα καὶ προλέγω* 2
ὡς παρὼν τὸ δεύτερον καὶ ἀπὼν νῦν τοῖς προημαρτηκόσιν καὶ
τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν οὐ φείσομαι. 3 *ἐπεὶ* 3
δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ
ἀσθενεῖ ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν· 4 *καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθε-* 4
νείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν
αὐτῷ, ἀλλὰ ζήσομεν σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. 5 *ἑαυ-* 5

---

11. *ἄφρων καυχώμενος* 12. *ἐν σημείοις* 14. om *τοῦτο . . . καταναρκήσω ὑμῶν . . . ἀλλά: ἀλλ'* 16. *ἀλλ'* 19. *Πάλαι: Πάλιν . . . ἀπολογούμεθα; . . . κατενώπιον τοῦ θεοῦ* 20. *ἔρεις, ζῆλοι* 21. *ἐλθόντα με . . . ταπεινώσῃ*

XIII. 2. *ἀπὼν νῦν γράφω* 4. *καὶ γὰρ ἡμεῖς:* ςe (non ς) *καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς . . . ζησόμεθα*

τοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε· ἢ οὐκ
ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἐν ὑμῖν; εἰ μήτι ἀδό-
6 κιμοί ἐστε. 6 ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδό-
7 κιμοι. 7 εὐχόμεθα δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν
μηδέν, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν
8 ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. 8 οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ
9 τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. 9 χαίρομεν γὰρ ὅταν
ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε· τοῦτο καὶ εὐχόμεθα, τὴν
10 ὑμῶν κατάρτισιν. 10 διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν
μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ἔδωκέν μοι ὁ κύ- 10, 8.
ριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.
11 Λοιπόν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ
αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης Ro 15, 33.
12 ἔσται μεθ' ὑμῶν. 12 ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. Ro 16, 16. etc
ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.
13 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ
καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν.

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ.

I.

Post gravem salutationem Galatarum carpit levitatem et evangelii divinam veritatem urget. Pristina Pauli vita.

1 Παῦλος ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου
ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν
2 ἐκ νεκρῶν, 2 καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις
3 τῆς Γαλατίας. 3 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Act 16, 6.
4 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 4 τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν Ro 1, 7. etc
ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος 2, 20. Ti 2, 14.
5 πονηροῦ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, 5 ᾧ ἡ Ro 16, 27. etc
δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.
6 Θαυμάζω ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαν-
7 τος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, 7 ὃ οὐκ ἔστιν
ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς καὶ θέλοντες με- 5, 10.
8 ταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. 8 ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ
ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα
9 ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. 9 ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω,
εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.
10 10 ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώ-
ποις ἀρέσκειν; εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ
ἂν ἤμην.

---

5. Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν 7. εὐχόμεθα: εὔχομαι 8. ἀλλ' 9. καί: δὲ καὶ 13. add in fine ἀμήν

I. 4. περί: ὑπέρ 6. οὕτω 10. εἰ γὰρ ἔτι

Γνωρίζω γὰρ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν 11
ὑπ' ἐμοῦ ὅτι οὐκ ἔστιν κατὰ ἄνθρωπον· 12 οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρα 12
ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκα-
Act 8, 3. 9, 21. λύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. 13 ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν 13
ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλη-
σίαν τοῦ θεοῦ καὶ ἐπόρθουν αὐτήν· 14 καὶ προέκοπτον ἐν τῷ 14
Act 22, 3. Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσο-
τέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. 15 ὅτε 15
δὲ εὐδόκησεν ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου καὶ καλέσας
διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ 16 ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, 16
ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέ-
μην σαρκὶ καὶ αἵματι, 17 οὐδὲ ἀπῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς 17
τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, καὶ
Act 9, 26. πάλιν ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν. 18 ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλ- 18
θον εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι Κηφᾶν, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν
ἡμέρας δεκαπέντε· 19 ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον εἰ μὴ 19
Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. 20 ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ 20
Act 9, 30. 15, 41. ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὅτι οὐ ψεύδομαι. 21 ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλί- 21
ματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας. 22 ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ 22
προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας ταῖς ἐν Χριστῷ, 23 μό- 23
νον δὲ ἀκούοντες ἦσαν ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτὲ νῦν εὐαγγε-
λίζεται τὴν πίστιν ἥν ποτε ἐπόρθει, 24 καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ 24
τὸν θεόν.

II.

De apostolorum conventu Hierosolymitano et Pauli cum Petro controversia Antiochena. De lege et fide.

Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς Ἱεροσό- 1
λυμα μετὰ Βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ Τίτον· 2 ἀνέβην δὲ 2
Act 15, 2. 11, 30. κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω
Phi 2, 16. ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσιν, μή πως εἰς κενὸν
τρέχω ἢ ἔδραμον. 3 ἀλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοί, Ἕλλην ὤν, ἠναγ- 3
κάσθη περιτμηθῆναι· 4 διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, 4
οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχο-
μεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσουσιν· 5 οἷς οὐδὲ 5
πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου
διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς. 6 ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί 6
Ro 2, 11. ποτε ἦσαν οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον θεὸς ἀνθρώπου οὐ
λαμβάνει· ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες οὐδὲν προσανέθεντο, 7 ἀλλὰ 7
τοὐναντίον ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας
καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς, 8 ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς 8

11. γάρ: δέ 15. εὐδόκησεν ὁ θεός 17. ἀπῆλθον: ἀνῆλθον ... ἀλλ'
18. Κηφᾶν: Πέτρον
II. 4. καταδουλώσωνται

9 ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς ἐνήργησεν κἀμοὶ εἰς τὰ ἔθνη, [9] καὶ Act 15, 13 ss.
γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, Ἰάκωβος καὶ Κηφᾶς καὶ
Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ
Βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν
10 περιτομήν· [10] μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ Act 11, 29 s.
ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.
11 Ὅτε δὲ ἦλθεν Κηφᾶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ Act 15, 35.
12 ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. [12] πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινὰς
ἀπὸ Ἰακώβου μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελ- Act 11, 3.
13 λεν καὶ ἀφώριζεν ἑαυτόν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς· [13] καὶ
συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ Βαρνά-
14 βας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει. [14] ἀλλ᾽ ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ
ὀρθοποδοῦσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Κηφᾷ
ἔμπροσθεν πάντων Εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς ζῇς καὶ
15 οὐχ Ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν; [15] ἡμεῖς
16 φύσει Ἰουδαῖοι καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί, [16] εἰδότες δὲ ὅτι 3, 11. Ro 3, 20.
οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου ἐὰν μὴ διὰ πίστεως
Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα
δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, διότι ἐξ ἔργων *Ps 143, 2.
17 νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σάρξ. [17] εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιω-
θῆναι ἐν Χριστῷ εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα Χριστὸς
18 ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο. [18] εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα
19 πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνιστάνω. [19] ἐγὼ γὰρ διὰ
20 νόμου νόμῳ ἀπέθανον ἵνα θεῷ ζήσω. [20] Χριστῷ συνεσταύρωμαι·
ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί,
ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ πα- 1, 4. Eph 5, 2.
21 ραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. [21] οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ·
εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

III.

Spiritus ex fide. Abrahami fides ac filii. Dei promissio, lex, Christus. Lex educator. Christiani et Abraham.

1 Ὦ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν, οἷς κατ᾽ ὀφθαλ-
2 μοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος; [2] τοῦτο
μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ᾽ ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε 5. Ro 10, 17.
3 ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; [3] οὕτως ἀνόητοί ἐστε; ἐναρξάμενοι πνεύ-
4 ματι νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; [4] τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἴ γε καὶ
5 εἰκῇ. [5] ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις 2.
6 ἐν ὑμῖν ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; [6] καθὼς Ἀβραὰμ *Gn 15, 6. Ro 4, 3.
7 ἐπίστευσεν τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. [7] γινώ- Ja 2, 23.

8. κἀμοί: καὶ ἐμοί 11. Κηφᾶς: Πέτρος 14. Κηφᾷ: Πέτρῳ ... οὐχ᾽ οὐκ 16. ἁμαρτωλοί. [16] εἰδότες ὅτι ... ἐκ πίστεως Χριστοῦ ... διότι οὐ δικαιωθ. ἐξ ἔργ. νόμου 18. συνίστημι
III. 1. ἐβάσκανεν: add τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι

σκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πιστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ. 8 προϊ- 8
δοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός,
προευηγγελίσατο τῷ Ἀβραὰμ ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα
*Gn 12, 3. Act 3, 25. τὰ ἔθνη. 9 ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ. 9
*Dt 27, 26. 10 ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν· γέγραπται 10
*Hab 2, 4. He 10, 38. γὰρ ὅτι ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσιν τοῖς γεγραμ-
Ro 1, 17. μένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά. 11 ὅτι δὲ ἐν 11
νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ
πίστεως ζήσεται, 12 ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ᾽ ὁ 12
*Lv 18, 5. Ro 10, 5. ποιήσας αὐτὰ ζήσεται ἐν αὐτοῖς. 13 Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν 13
4, 5. ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα, ὅτι
*Dt 21, 23. γέγραπται Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, 14 ἵνα 14
εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα
τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.
Ro 3, 5. etc Ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω. ὅμως ἀνθρώπου κεκυρω- 15
μένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. 16 τῷ δὲ Ἀβραὰμ 16
*Gn 22, 18. etc ἐῤῥέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει Καὶ
τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ᾽ ὡς ἐφ᾽ ἑνός Καὶ τῷ σπέρ-
ματί σου, ὅς ἐστιν Χριστός. 17 τοῦτο δὲ λέγω· διαθήκην προ- 17
*Ex 12, 41. κεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὁ μετὰ τετρακόσια καὶ τριάκοντα ἔτη
γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν.
Ro 4, 14. 18 εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ 18
Ἀβραὰμ δι᾽ ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός. 19 τί οὖν ὁ νόμος; 19
Ro 5, 20. τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ
He 2, 2. Act 7, 53. ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι᾽ ἀγγέλων, ἐν χειρὶ μεσίτου. 20 ὁ δὲ 20
1 Ti 2, 5. μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστίν. 21 ὁ οὖν νόμος 21
κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος
ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἐκ νόμου ἂν ἦν ἡ δικαιοσύνη·
Ro 11, 32. 22 ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν ἵνα ἡ 22
ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν.
23 πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκε- 23
1 Pe 1, 5. κλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. 24 ὥστε ὁ 24
νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως
δικαιωθῶμεν· 25 ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγω- 25
γόν ἐσμεν. 26 πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστὲ διὰ τῆς πίστεως ἐν 26
Ro 3, 6. 13, 14. Χριστῷ Ἰησοῦ· 27 ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν 27
1 Co 12, 13. Col 3, 11. ἐνεδύσασθε. 28 οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος 28
οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς
Ro 9, 7 s. ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 29 εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ 29
σπέρμα ἐστέ, κατ᾽ ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

---

8. ς^e (non ς) εὐλογηθήσονται 10. om ὅτι 12. ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄν-
θρωπος 13. ὅτι γέγραπται: γέγρ. γάρ 16. ἐῤῥήθησαν 17. ὑπὸ τοῦ
θεοῦ εἰς Χριστόν ... ἔτη ante τετρακόσια ponit 21. ὄντως ἂν ἐκ νόμου
ἦν 29. καὶ κατ᾽

IV.

Servi legis, Dei filii. Pristini amoris recordatio. Hagar et Sara duo foedera.

1 *Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐ-*
2 *δὲν διαφέρει δούλου κύριος πάντων ὤν, 2 ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους*
3 *ἐστὶν καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. 3 οὕτως*
καὶ ἡμεῖς, ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἤμεν
4 *δεδουλωμένοι· 4 ὅτε δὲ ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξα-* 9. Col 2, 20.
πέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμε- Eph 1, 10.
5 *νον ὑπὸ νόμον, 5 ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθε-* Ro 1, 3.
6 *σίαν ἀπολάβωμεν. 6 ὅτι δέ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ* 3, 13.
πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κρᾶζον Ἀββᾶ ὁ Ro 8, 15.
7 *πατήρ. 7 ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κλη-* 17.
ρονόμος διὰ θεοῦ.
8 *Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν ἐδουλεύσατε τοῖς φύσει*
9 *μὴ οὖσιν θεοῖς· 9 νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες*
ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ 3.
10 *στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; 10 ἡμέρας παρα-* Col 2, 16. Ro 14, 5.
11 *τηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς; 11 φοβοῦμαι*
ὑμᾶς μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.
12 *Γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν.*
13 *οὐδέν με ἠδικήσατε· 13 οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς*
14 *εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον, 14 καὶ τὸν πειρασμόν μου τὸν*
ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλὰ ὡς
15 *ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν. 15 τίς οὖν ὁ*
μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι εἰ δυνατὸν τοὺς ὀφθαλ-
16 *μοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἐδώκατέ μοι. 16 ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέ-*
17 *γονα ἀληθεύων ὑμῖν; 17 ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκλεῖ-*
18 *σαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. 18 καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι*
ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς.
19 *19 τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν*
20 *ὑμῖν, 20 ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν* 1 Co 4, 15.
φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.
21 *Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ*
22 *ἀκούετε; 22 γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ* *Gn 21, 2. 9.
23 *τῆς παιδίσκης καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. 23 ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς*
παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας διὰ τῆς
24 *ἐπαγγελίας. 24 ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· αὗται γάρ εἰσιν δύο* Ro 9, 9.
διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις

IV. 3. οὕτω 6. ἡμῶν: ὑμῶν 7. ἀλλ' ... διὰ θεοῦ: θεοῦ διὰ Χριστοῦ 8. τοῖς μὴ φύσει 14. ἀλλ' 15. τίς οὖν ἦν ... ἂν ἐδώκατε 17. ὑμᾶς: ς^σ (non ς) ἡμᾶς 24. αἱ δύο

ἐστὶν Ἄγαρ. 25 τὸ γὰρ Ἄγαρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ· 25
συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ, δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων
He 12, 22. Ap 3, 12. αὐτῆς. 26 ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστὶν μήτηρ 26
*Es 54, 1. ἡμῶν· 27 γέγραπται γάρ Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον 27
καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου
Ro 9, 7 s. μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. 28 ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, κατὰ 28
Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐστέ. 29 ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα 29
*Gn 21, 10. 12. γεννηθεὶς ἐδίωκεν τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. 30 ἀλλὰ τί 30
λέγει ἡ γραφή; Ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ
γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς
ἐλευθέρας. 31 διό, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ τῆς 31
ἐλευθέρας.

V.

Standum Christiana libertate contra judaizantes. Libertatis lex impletur fide, caritate, morum sanctitate.

Τῇ ἐλευθερίᾳ ᾗ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν στήκετε καὶ μὴ 1
πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.
Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε Χριστὸς 2
ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. 3 μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ 3
Ja 2, 10. περιτεμνομένῳ ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι.
4 κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς 4
χάριτος ἐξεπέσατε. 5 ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα 5
δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. 6 ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή 6
6, 15. 1 Co 7, 19. τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.
3, 1. 1 Co 7, 6. Ἐτρέχετε καλῶς· τίς ὑμᾶς ἐνέκοψεν τῇ ἀληθείᾳ μὴ πεί- 7
1, 7. θεσθαι; 8 ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. 9 μικρὰ ζύμη 8 9
ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. 10 ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ὅτι 10
οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα,
ὅστις ἂν ᾖ. 11 ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι 11
διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. 12 ὄφελον
καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς. 12
Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν 13
ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε
ἀλλήλοις. 14 ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πεπλήρωται, ἐν τῷ 14
*Lv 19, 18. Mt 22, 39. Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. 15 εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε 15
Ro 13, 8 s. etc. καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.
Λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ 16
μὴ τελέσητε. 17 ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ 17
πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἵνα μὴ

25. γάρ secundum: δέ 26. πάντων ἡμῶν 28. ὑμεῖς et ἐστέ: ἡμεῖς et ἐσμέν 29. οὕτω 31. διό: ἄρα

V. 1. Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν, ᾗ Χριστὸς ἡμᾶς 2. ἰδέ 7. ἐνέκοψεν: ἀνέκοψε 14. πεπλήρωται: πληροῦται 17. ἀντίκειται ἀλλήλοις

18 ἃ ἂν θέλητε ταῦτα ποιῆτε. 18 εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ Ro 8, 14. 6, 14.
19 ὑπὸ νόμον. 19 φανερὰ δέ ἐστιν τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστιν
20 πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, 20 εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, Ro 1, 29ss. 1 Co 6, 9s.
ἔχθραι, ἔρις, ζῆλος, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, Col 3, 5ss. Eph 5, 5.
21 21 φθόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν
καθὼς καὶ προεῖπον ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν
22 θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. 22 ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν Eph 5, 9.
ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις,
23 23 πραΰτης, ἐγκράτεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστιν νόμος.
24 24 οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς
25 παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. 25 εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι
26 καὶ στοιχῶμεν. 26 μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλού-
μενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

VI.

Errantibus consulendum. Semen et messis. De falsa doctrina. Gloriandum cruce Christi.

1 Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προλημφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώ-
ματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι
2 πραΰτητος, σκοπῶν σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. 2 ἀλλήλων Ro 15, 1.
τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ
3 Χριστοῦ. 3 εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι μηδὲν ὤν, φρεναπατᾷ ἑαυ-
4 τόν. 4 τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς 1 Co 11, 28.
5 ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον· 5 ἕκαστος
γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.
6 Κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν
7 πᾶσιν ἀγαθοῖς. 7 μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ Ja 1, 16. etc
8 ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει· 8 ὅτι ὁ σπείρων εἰς 2 Co 9, 6.
τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὁ δὲ σπείρων
9 εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. 9 τὸ δὲ 2 Th 3, 13. 2 Co 4, 16.
καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐγκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ
10 ἐκλυόμενοι. 10 ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν
πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.
11 Ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί.
12 12 ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν
ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ μὴ διώ-
13 κονται. 13 οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν,
ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ
14 καυχήσωνται. 14 ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ
σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος

---

19. μοιχεία, πορνεία 20. ἔρεις, ζῆλοι 21. φθόνοι, φόνοι 23. πραότης 24. om Ἰησοῦ
VI. 1. προληφθῇ ... πραότητος 3. ἑαυτὸν φρεναπατᾷ 9. ἐκκακῶμεν 12. μή post ἵνα pon ... διώκωνται

5, 6. 1 Co 7, 19. ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ· 15 οὔτε γὰρ περιτομή τι ἔστιν οὔτε 15
2 Co 5, 17. ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. 16 καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ 16
Phi 3, 16. στοιχοῦσιν, εἰρήνη ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ
θεοῦ. 17 τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ 17
στίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω.
Phil 25. etc Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύ- 18
ματος ὑμῶν, ἀδελφοί· ἀμήν.

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ.

I.

Beneficia Dei in electos celebrat. Precatur ut perveniant ad intelligendam miram per Christum salutem ipsiusque Christi majestatem.

Col 1, 1. etc Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ τοῖς 1
ἁγίοις τοῖς οὖσιν [ἐν Ἐφέσῳ] καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
Col 1, 2. etc 2 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ 2
Χριστοῦ.
2 Co 1, 3. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι- 3
στοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς
ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ, 4 καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ 4
καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον
Col 1, 22. αὐτοῦ, ἐν ἀγάπῃ 5 προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ 5
Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ,
6 εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν 6
Col 1, 14. τῷ ἠγαπημένῳ, 7 ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος 7
αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς
3, 3. Col 1, 26. χάριτος αὐτοῦ, 8 ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ 8
φρονήσει 9 γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, 9
Ga 4, 4. κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ 10 εἰς οἰκονομίαν 10
Col 1, 16. 19 s. τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν
τῷ Χριστῷ, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ
3, 11. 11 ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ 11
πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, 12 εἰς 12
τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ
Χριστῷ· 13 ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς, ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, 13
4, 30. 2 Co 1, 22. τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφρα-
etc γίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, 14 ὅς ἐστιν ἀῤῥα- 14
βὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως,
εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

---

15. οὔτε γάρ: ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε ... ἔστιν: ἰσχύει 16. στοιχήσουσιν 17. κυρίου Ἰησοῦ

I. 1. Ἰησοῦ Χριστοῦ ... ἐν Ἐφέσῳ sine uncis 3. ἐν Χριστῷ: ς (non ς[e]) om ἐν 4. ἐν ἀγάπῃ cum antecedd conjg 7. κατὰ τὸν πλοῦτον 10. τά secundum: τά τε 12. τῆς δόξης

15 Διὰ τοῦτο κἀγώ, ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Col 1, 9.
16 Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, [16] οὐ παύο-
μαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν
17 προσευχῶν μου, [17] ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 1 Th 1, 2. Ro 1, 9s.
ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως
18 ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, [18] πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρ-
δίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως 1 Pe 1, 13.
αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν Col 1, 27.
19 τοῖς ἁγίοις, [19] καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ
εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς
20 ἰσχύος αὐτοῦ, [20] ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νε-
21 κρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις [21] ὑπεράνω
πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παν- 2, 6. Col 2, 10.
τὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀλλὰ
22 καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, [22] καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας 1 Co 15, 27. Heb 2, 8.
αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκεν κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, * Ps 8, 6.
23 [23] ἥτις ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν Col 1, 18
πληρουμένου.

II.

Christus peccatorum salus. Ipsi gentiles ad pacem Christi vocati.

1 Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν καὶ ταῖς ἁμαρ- Col 2, 13.
2 τίαις, [2] ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου Col 3, 7.
τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύ-
3 ματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, [3] ἐν οἷς Col 3, 6.
καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς
σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν δια-
4 νοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί· [4] ὁ δὲ θεὸς
πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν
5 ἡμᾶς, [5] καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνεζωο- Col 2, 13.
6 ποίησεν τῷ Χριστῷ, χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, [6] καὶ συνήγειρεν 1, 20.
7 καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, [7] ἵνα
ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπερχομένοις τὸ ὑπερβάλλον πλοῦ-
τος τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
8 [8] τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ
9 ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον· [9] οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται·
10 [10] αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ Col 1, 10.
ἔργοις ἀγαθοῖς οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατή-
σωμεν.
11 Διὸ μνημονεύετε ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμε-
νοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, Ro 2, 26.
12 [12] ὅτι ἦτε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ ἀπηλλοτριωμένοι τῆς

18. καρδίας: διανοίας 23. om τά
II. 7. τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον 11. ὑμεῖς ποτέ 12. ἐν τῷ καιρῷ

Ro 9, 4. He 11, 13. πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας,
ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ· 13 νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ 13
Ἰησοῦ ὑμεῖς οἵ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι
τοῦ Χριστοῦ. 14 αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ 14
ἀμφότερα ἓν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, 15 τὴν 15
Col 2, 14. ἔχθραν, ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασιν
καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρω-
Col 1, 20. 22. πον ποιῶν εἰρήνην, 16 καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ 16
σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν
*Es 57, 19. αὐτῷ. 17 καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ 17
3, 12. Ro 5, 2. εἰρήνην τοῖς ἐγγύς, 18 ὅτι δι᾽ αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ 18
ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. 19 Ἄρα οὖν οὐκέτι 19
ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλ᾽ ἐστὲ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ
οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, 20 ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀπο- 20
στόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ,
4, 16. 1 Co 3, 16. 21 ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν 21
1 Pe 2, 5. κυρίῳ, 22 ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ 22
θεοῦ ἐν πνεύματι.

III.

Mysterium de salute gentium. Paulus gentium apostolus. Christus in animis habitans.

4, 1. Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ 1
ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν 2 εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς 2
Ga 1, 12. χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, 3 ὅτι κατὰ ἀποκά- 3
λυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ,
1, 9. 4 πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ 4
Col 4, 3. μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ, 5 ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς 5
Col 1, 26. υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις
2, 20. αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι, 6 εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα 6
καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
Col 1, 25. διὰ τοῦ εὐαγγελίου, 7 οὗ ἐγενήθην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς 7
χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνά-
1 Co 15, 9. μεως αὐτοῦ. 8 ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ 8
Col 1, 27. χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸ ἀνεξιχνίαστον
Col 1, 26. πλοῦτος τοῦ Χριστοῦ, 9 καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ 9
μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ τῷ
τὰ πάντα κτίσαντι, 10 ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς 10
ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος

---

15. λύσας· 15 τὴν ἔχθραν 17. om εἰρήνην **secundum** 19. ἀλλ᾽ ἐστέ: ἀλλά 20. Ἰησοῦ Χριστοῦ 21. πᾶσα ἡ

III. 3. ἐγνωρίσθη: ἐγνώρισε 5. ἐν ἑτέραις 6. ἐπαγγελίας αὐτοῦ· ... Χριστῷ Ἰησοῦ: τῷ Χριστῷ 7. ἐγενόμην 8. πάντων τῶν ... τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον 9. οἰκονομία: κοινωνία ... **add in fine** διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ

11 σοφία τοῦ θεοῦ, [11] κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων ἣν ἐποίησεν ἐν 1, 11.
12 Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, [12] ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παῤῥησίαν 2, 18. Ro 5, 2.
καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ.
13 Διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐγκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσίν μου ὑπὲρ ὑμῶν,
14 ἥτις ἐστὶν δόξα ὑμῶν. [14] τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου
15 πρὸς τὸν πατέρα, [15] ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ
16 γῆς ὀνομάζεται, [16] ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς δόξης
αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν Col 1, 11.
17 ἔσω ἄνθρωπον, [17] κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν
18 ταῖς καρδίαις ὑμῶν, [18] ἐν ἀγάπῃ ἐῤῥιζωμένοι καὶ τεθεμελιωμέ-
νοι, ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσιν τοῖς ἁγίοις τί τὸ
19 πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, [19] γνῶναί τε τὴν ὑπερ-
βάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε
εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ.
20 Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπερεκπερισσοῦ ὧν Ro 16, 25 ss.
αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν
21 ἡμῖν, [21] αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς πάσας
τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων· ἀμήν.

IV.

Unitas servanda fidei in varietate munerum gratiae. Ecclesia corpus Christi. Nova vita integris moribus conspicua.

1 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπα- 3, 1. Col 1, 10.
2 τῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, [2] μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης Col 3, 12 ss.
καὶ πραΰτητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ,
3 [3] σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συν-
4 δέσμῳ τῆς εἰρήνης. [4] ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλή-
5 θητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν· [5] εἷς κύριος, μία πίστις,
6 ἓν βάπτισμα· [6] εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ 1 Co 8, 6. 12, 5 s.
7 διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν. [7] ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις 1 Ti 2, 5.
8 κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. [8] διὸ λέγει Ἀναβὰς *Ps 67, (68), 19.
εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, ἔδωκεν δόματα τοῖς ἀν-
9 θρώποις. [9] τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστιν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη εἰς τὰ
10 κατώτερα τῆς γῆς; [10] ὁ καταβὰς αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἀναβὰς
11 ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. [11] καὶ
αὐτὸς ἔδωκεν τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ 1 Co 12, 28.
12 εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, [12] πρὸς τὸν
καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ
13 σώματος τοῦ Χριστοῦ, [13] μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν
ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς

---

13. ἐκκακεῖν 14. πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 16. τὸν πλοῦτον 18. ὕψος καὶ βάθος

IV. 2. πραότητος 6. πᾶσιν ὑμῖν 8. καὶ ἔδωκε 9. κατέβη πρῶτον ... κατώτερα μέρη

ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ,
[14]ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι 14
παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν
1, 22. 5, 23. πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης, [15]ἀληθεύοντες δὲ 15
Col 1, 18. ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή,
Col 2, 19. Χριστός, [16]ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβι- 16
βαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ' ἐνέργειαν ἐν
μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται
εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς 17
περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι
Col 1, 21. τοῦ νοὸς αὐτῶν, [18]ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες, ἀπηλλοτριω- 18
μένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς,
διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, [19]οἵτινες ἀπηλγηκότες 19
ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης
ἐν πλεονεξίᾳ. [20]ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστόν, 20
[21]εἴ γε αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε καθώς ἐστιν 21
Col 3, 9. ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ, [22]ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν 22
ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς
ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, [23]ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς 23
Col 3, 10. ὑμῶν [24]καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν 24
κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.

*Zach 8, 16. Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ 25
τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. [26]ὀργίζεσθε καὶ μὴ 26
*Ps 4, 4. (5.) ἁμαρτάνετε· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, [27]μηδὲ 27
δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. [28]ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλ- 28
λον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχῃ
μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. [29]πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στό- 29
ματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν
τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσιν. [30]καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ 30
1, 13. πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπο-
Col 3, 8. λυτρώσεως. [31]πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ 31
βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. [32]γίνεσθε δὲ εἰς 32
Col 3, 12s. ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς καθὼς καὶ ὁ
θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν.

V.

Amore Deus imitandus. Vitae integritati studendum. Fructus lucis. Prudenter ac pie versandum. Ad uxores et maritos. Mysterium matrimonii.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, [2]καὶ 1 2
Ga 2, 20. περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ὑμᾶς καὶ

15. ὁ Χριστός 18. ὄντες cum seqq conjg 25. ς (non ς^e) ἀλλήλων (sine teste) 27. μηδέ: μήτε
V. 2. ὑμᾶς: ἡμᾶς

παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ὑμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ
εἰς ὀσμὴν εὐωδίας.
3 Πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομα- Col 3, 5. 15.
4 ζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, [4] καὶ αἰσχρότης καὶ μω-
ρολογία ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχα-
5 ριστία. [5] τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρ- Ga 5, 21. 1 Co 6, 9s.
τος ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν
6 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ. [6] μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω 2 Th 2, 3.
κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς Col 3, 6. Ro 1, 18.
7 8 υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. [7] μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν. [8] ἦτε 1 Th 5, 5.
γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περι-
9 πατεῖτε, [9] ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτὸς ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ Ga 5, 22.
10 δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, [10] δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ Ro 12, 2.
11 κυρίῳ, [11] καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ
12 σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. [12] τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ'
13 αὐτῶν αἰσχρόν ἐστιν καὶ λέγειν· [13] τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ
τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστίν.
14 [14] διὸ λέγει Ἔγειρε ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ (*Es 60, 1. 26, 19.)
ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός.
15 Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι ἀλλ' Col 4, 5.
16 ὡς σοφοί, [16] ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί
17 εἰσιν. [17] διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ
18 θέλημα τοῦ κυρίου. [18] καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσω-
19 τία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, [19] λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς Col 3, 16.
καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν
20 τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ, [20] εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάν- Col 3, 17.
των ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ
21 22 πατρί, [21] ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ. [22] Αἱ Col 3, 18. 1 Pe 3, 1.
23 γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὡς τῷ κυρίῳ, [23] ὅτι ἀνήρ ἐστιν 1, 22. 1 Co 11, 3.
κεφαλὴ τῆς γυναικὸς ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας,
24 αὐτὸς σωτὴρ τοῦ σώματος. [24] ἀλλ' ὡς ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται
25 τῷ Χριστῷ, οὕτως καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἀνδράσιν ἐν παντί. [25] Οἱ
ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν Col 3, 19. 1 Pe 3, 7.
26 τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, [26] ἵνα αὐτὴν
27 ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, [27] ἵνα πα- 2 Co 11, 2. Col 1, 22.
ραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον
28 ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. [28] οὕ-
τως καὶ οἱ ἄνδρες ὀφείλουσιν ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς
τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ·

---

2. ὑμῶν: ἡμῶν 3. πᾶσα ἀκαθαρσία 5. ἴστε: ἐστε 9. φωτός: πνεύματος 14. Ἔγειραι 21. Χριστοῦ: θεοῦ 22. ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε 23. ὁ ἀνήρ ... καὶ αὐτός ἐστι 24. ὥσπερ... οὕτω ... τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν 25. γυναῖκας ἑαυτῶν 27. αὐτός: αὐτήν 28. καὶ οἱ ἄνδρ ὀφείλουσιν: ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες

29 οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ ἐκτρέφει 29
καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν, 30 ὅτι 30
*Gn 2, 24. Mt 19, 5. 1Co 6, 15s. μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ. 31 ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄν- 31
θρωπος πατέρα καὶ μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυ-
ναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. 32 τὸ μυστήριον 32
τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.
33 πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως 33
ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

VI.

Liberis et parentibus. Servis et dominis. Armatura Dei; militia Christi. Tychicus. Votum.

Col 3, 20. Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο 1
*Ex 20, 12. γάρ ἐστιν δίκαιον. 2 τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις 2
ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, 3 ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ 3
Col 3, 21. μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. 4 Καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε 4
τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλὰ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ
κυρίου.

Col 3, 22. 2Co 7, 15. Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα μετὰ φόβου 5
Phi 2, 12. καὶ τρόμου ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, 6 μὴ 6
κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι ἀλλ' ὡς δοῦλοι Χρι-
Col 3, 23. στοῦ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς, 7 μετ' εὐνοίας 7
Col 3, 24s. δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, 8 εἰδότες ὅτι ὃ 8
Col 4, 1. ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομίσεται παρὰ κυρίου,
εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος. 9 Καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε 9
πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ αὐτῶν καὶ
Col 3, 25. ὑμῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστιν
παρ' αὐτῷ.

Τὸ λοιπόν, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς 10
ἰσχύος αὐτοῦ. 11 ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ 11
δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, 12 ὅτι 12
οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς
ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκό-
τους τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρα-
νίοις. 13 διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα 13
δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατερ-
γασάμενοι στῆναι. 14 στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν 14
1 The 5, 8. ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, 15 καὶ 15
ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρή-

---

29. ἀλλ' ... Χριστός: κύριος 30. add in fine: ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ 31. τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα

VI. 4. ἀλλ' 6. τοῦ Χριστοῦ 7. om ὡς 8. κομιεῖται ... τοῦ κυρίου 9. καὶ αὐτῶν καὶ ὑμῶν: καὶ ὑμῶν αὐτῶν ... προσωποληψία 10. ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε 12. τούτου: praem τοῦ αἰῶνος

16 νης, [16] ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ
δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι.
17 [17] καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαι- 1 Thes 5, 8.
18 ραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστιν ῥῆμα θεοῦ, [18] διὰ πάσης προσευχῆς
καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς
αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάν-
19 των τῶν ἁγίων, [19] καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει Col 4, 3.
τοῦ στόματός μου, ἐν παῤῥησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγ
20 γελίου, [20] ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παῤῥησιά- Col 4, 4.
σωμαι ὡς δεῖ με λαλῆσαι.
21 Ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ᾽ ἐμέ, τί πράσσω, πάντα Col 4, 7 s.
ὑμῖν γνωρίσει Τύχικος ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος
22 ἐν κυρίῳ, [22] ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο ἵνα γνῶτε τὰ
περὶ ἡμῶν καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.
23 Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ θεοῦ
24 πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. [24] ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν
ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ.

I.

Salutem Philippensium grate et amanter curat. Fructus vinculorum Pauli. Ecclesiae caussa praestat vivere quam mori. Pro Christo patiendum.

1 Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Χριστοῦ Ἰησοῦ πᾶσιν τοῖς 2 Co 1, 1. etc
ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις Act 16, 12. etc
2 καὶ διακόνοις. [2] χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν Ro 1, 7. etc
καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
3 4 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν [4] πάντοτε Ro 1, 8.
ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν
5 ποιούμενος [5] ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ πρώτης
6 ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, [6] πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο ὅτι ὁ ἐναρξάμενος
ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Χριστοῦ Ἰησοῦ,
7 [7] καθώς ἐστιν δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ
τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ
ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου συγκοινωνούς μου τῆς
8 χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. [8] μάρτυς γάρ μου ὁ θεός, ὡς ἐπι- Ro 1, 9.
9 ποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Χριστοῦ Ἰησοῦ. [9] καὶ τοῦτο
προσεύχομαι ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ
10 ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, [10] εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ Ro 2, 18.
διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χρι-

18. εἰς αὐτὸ τοῦτο 19. δοθῇ: δοθείη 24. add in fine ἀμήν
I. 1. Ἰησοῦ Χριστοῦ 6. Ἰησοῦ Χριστοῦ 7. om ἐν tertium 8. γαρ μου ἐστίν ... Ἰησοῦ Χριστοῦ

στοῦ, [11]πεπληρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης τὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, 11
εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.
Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ 12
μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, [13]ὥστε τοὺς 13
δεσμούς μου φανεροὺς ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ
καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, [14]καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν 14
κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως
τὸν λόγον λαλεῖν. [15]Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς 15
δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσσουσιν· [16]οἱ μὲν ἐξ 16
ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι, [17]οἱ 17
δὲ ἐξ ἐριθείας τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι
θλῖψιν ἐγείρειν τοῖς δεσμοῖς μου. [18]τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, 18
εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ
χαίρω. ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι· [19]οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβή- 19
σεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ
πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, [20]κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ 20
ἐλπίδα μου ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ
ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου,
εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου. [21]Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς 21
καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. [22]εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι 22
καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω. [23]συνέχομαι δὲ ἐκ 23
τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ
εἶναι· πολλῷ γὰρ μᾶλλον κρεῖσσον· [24]τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ 24
σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. [25]καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα ὅτι 25
μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ
χαρὰν τῆς πίστεως, [26]ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν Χριστῷ 26
Ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.
Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα 27
εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς εἴτε ἀπὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι
στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ
εὐαγγελίου, [28]καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, 28
ἥτις ἐστὶν αὐτοῖς ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο
ἀπὸ θεοῦ· [29]ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ 29
εἰς αὐτὸν πιστεύειν ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν, [30]τὸν 30
αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον εἴδετε ἐν ἐμοὶ καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

II.

Diligendum exemplo Christi. Christi humilitas et gloria. Salus omni cura appetenda. Timothei et Epaphroditi laudes.

Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, 1

---

11. *καρπῶν δικαιοσύνης τῶν* 16. 17. *οἱ μὲν ἐξ ἀγάπης* usque *κεῖμαι,* [17]*οἱ δέ* usque *μου: οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας* usque *μου* [17]*οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης* usque *κεῖμαι ... ἐγείρειν: ἐπιφέρειν* 23. *δέ: γάρ ...* ς (non ς^e^) om *γάρ* 28. *ἐστὶν αὐτοῖς: αὐτοῖς μέν ἐστιν* 30. *εἴδετε: ἴδετε*

εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί,
2 [2] πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν 3, 16.
3 ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, [3] μηδὲν κατὰ
ἐριθείαν μηδὲ κατὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλή-
4 λους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, [4] μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι 1Co10,24.
5 σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστοι. [5] τοῦτο φρονείσθω ἐν
6 ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, [6] ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ
7 ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, [7] ἀλλὰ ἑαυτὸν ἐκένωσεν
μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος καὶ Ro 8, 3.
8 σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, [8] ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος
9 ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. [9] διὸ καὶ ὁ θεὸς
αὐτὸν ὑπερύψωσεν καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα,
10 [10] ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ *Es45,23.
11 ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, [11] καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται Ro 14, 11.
ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.
12 Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε, μὴ ὡς ἐν
τῇ παρουσίᾳ μου μόνον ἀλλὰ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ Eph 6, 5.
μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε·
13 [13] θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν
14 ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. [14] πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ δια-
15 λογισμῶν, [15] ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ 1 Po 4, 9.
ἀμώμητα μέσον γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε
16 ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, [16] λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα
ἐμοὶ εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον οὐδὲ εἰς Ga 2, 2. 2 Ti 4, 6.
17 κενὸν ἐκοπίασα. [17] ἀλλὰ εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ
λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν·
18 [18] τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. 3, 1. 4, 4.
19 Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν,
20 ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. [20] οὐδένα γὰρ ἔχω
21 ἰσόψυχον ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει· [21] οἱ πάντες
22 γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ. [22] τὴν δὲ δοκι-
μὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν
23 εἰς τὸ εὐαγγέλιον. [23] τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι ὡς ἂν ἀφίδω 1 Tit 1, 2.
24 τὰ περὶ ἐμὲ ἐξαυτῆς· [24] πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ ὅτι καὶ αὐτὸς
ταχέως ἐλεύσομαι.
25 Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν καὶ
συνεργὸν καὶ συνστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον καὶ λει-
26 τουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, [26] ἐπειδὴ ἐπιποθῶν
ἦν πάντας ὑμᾶς καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησεν.
27 [27] καὶ γὰρ ἠσθένησεν παραπλήσιον θανάτῳ· ἀλλὰ ὁ θεὸς ἠλέησεν

II. 3. μηδὲ κατά: ἢ 4. ἕκαστοι bis: ἕκαστος ... σκοπεῖτε 5. τοῦτο γάρ 7. ἀλλ' 11. ἐξομολογήσηται 13. ὁ θεός ... μέσον: ἐν μέσῳ 17. ἀλλ' 21. τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ 23. ἀφίδω: ἀπίδω 25. συστρατιώτην 27. ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν

αὐτόν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ
λύπην σχῶ. [28] σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτὸν ἵνα ἰδόντες 28
αὐτὸν πάλιν χαρῆτε κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. [29] προσδέχεσθε οὖν 29
αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους
ἔχετε, [30] ὅτι διὰ τὸ ἔργον μέχρι θανάτου ἤγγισεν παραβουλευσά- 30
1 Co 16, 17. μενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρὸς μὲ
λειτουργίας.

III.

Contra judaizantes Pauli adversarios. Severum Pauli studium atque spes coelestis.

2, 18. 4, 4. Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν 1
ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. [2] βλέπετε τοὺς 2
κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν.
[3] ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες καὶ 3
καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες,
[4] καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος 4
Ro 11, 1. πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον, [5] περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ 5
γένους Ἰσραήλ, φυλῆς Βενιαμίν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ
Ga 1, 13s. νόμον Φαρισαῖος, [6] κατὰ ζῆλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ 6
δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος. [7] ἀλλ᾽ ἅτινα ἦν 7
μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. [8] ἀλλὰ μὲν 8
οὖν καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως
Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου, δι᾽ ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην,
καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι ἵνα Χριστὸν κερδήσω, [9] καὶ εὑρεθῶ 9
ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου ἀλλὰ τὴν διὰ
πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, [10] τοῦ 10
γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ τὴν
Ga 6, 17. κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφιζόμενος τῷ θανάτῳ
αὐτοῦ, [11] εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν. 11
Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ 12
καταλάβω, ἐφ᾽ ᾧ καὶ κατελήμφθην ὑπὸ Χριστοῦ. [13] ἀδελφοί, 13
ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι· [14] ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω 14
ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν
διώκω εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ. [15] ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέρως 15
φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει· [16] πλὴν εἰς ὃ 16
ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν.
Συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτως 17
περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. [18] πολλοὶ γὰρ περιπα- 18

27. λύπην ἐπὶ λύπῃ 30. ἔργον τοῦ Χριστοῦ
III. 3. θεοῦ: θεῷ 5. περιτομῇ: περιτομή 6. ζῆλον 8. μὲν οὖν: μενοῦνγε 10. συμμορφούμενος 11. τὴν ἐκ: τῶν 12. τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ 14. εἰς: ἐπί 16. στοιχεῖν κανόνι τὸ αὐτὸ φρονεῖν 17. οὕτω

τοῦσιν οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς
19 ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, 19 ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια,
ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ
20 ἐπίγεια φρονοῦντες. 20 ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρ-
χει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν,
21 21 ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον
τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι
αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα.

IV.

Cohortationes. Philippensium munificentia laudatur. Vota et salutationes.

1 Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέ-
φανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.
2 Εὐοδίαν παρακαλῶ καὶ Συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρο-
3 νεῖν ἐν κυρίῳ. 3 ναὶ ἐρωτῶ καὶ σέ, γνήσιε σύνζυγε, συλλαμβά-
νου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι μετὰ καὶ
Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν
βίβλῳ ζωῆς.
4 5 Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. 5 τὸ ἐπιει- 3, 1. 1 Th 5, 16.
6 κὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις· ὁ κύριος ἐγγύς. 6 μηδὲν
μεριμνᾶτε, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχα-
7 ριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν. 7 καὶ ἡ
εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρ-
δίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
8 Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δί-
καια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ
9 εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε· 9 ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελά-
βετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ Ro 15, 33. etc
θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν.
10 Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ
11 ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν· ἐφ᾽ ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ. 11 οὐχ
ὅτι καθ᾽ ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμὶ αὐτάρκης
12 εἶναι. 12 οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ
καὶ ἐν πᾶσιν μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισ-
13 σεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. 13 πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί
14 με. 14 πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει.
15 15 οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, 1 Ti 1, 12.
ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν Act 17, 14. 2 Co 11, 9.
16 εἰς λόγον δόσεως καὶ λήμψεως εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι, 16 ὅτι καὶ ἐν
Θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε.

---

21. *σύμμορφον:* praem *εἰς τὸ γενέσθαι αὐτό . . . αὐτῷ: ἑαυτῷ*
IV. 1. *οὕτω* 2. ς (non ς^e) *Εὐωδίαν* 3. *ναί: καί . . . σύζυγε γνήσιε* 12. *καί* primum: *δέ* 13. in fine add *Χριστῷ* 15. *λήψεως*

17 οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλὰ ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεο- 17
νάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. 18 ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω, 18
πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν
εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν εὐάρεστον τῷ θεῷ. 19 ὁ δὲ θεός μου 19
πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ. 20 τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς 20
αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἀσπάζονται 21
ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. 22 ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, 22
1, 13. μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας.
Ga 6, 18. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος 23
ὑμῶν.

ΠΡΟΣ ΚΟΛΑΣΣΑΕΙΣ.

I.

Laudat Colassenses cum Epaphra ipsorum doctore, hortans ut proficiant. Divina Christi redemtoris omnium dignitas. Paulus laboribus suis laetans.

Eph 1, 1. etc Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ 1
Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς 2 τοῖς ἐν Κολασσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς 2
Eph 1, 2. etc ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς
ἡμῶν.
Phi 1, 3. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι- 3
Eph 1, 15s. στοῦ πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, 4 ἀκούσαντες τὴν πίστιν 4
Phi 5. ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχετε εἰς πάντας
τοὺς ἁγίους. 5 διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐ- 5
Eph 1, 13. 2 Co 6, 7. ρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγε-
λίου 6 τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, 6
καὶ ἔστιν καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν,
ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν
4, 12. ἀληθείᾳ· 7 καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συν- 7
δούλου ἡμῶν, ὅς ἐστιν πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ,
Eph 1, 15s. 8 ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. 9 Διὰ 8 9
τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ
ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνω-
Eph 1, 8. σιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ,
1 Th 2, 12. Eph 4, 1. 10 περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν 10
παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν

---

17. ἀλλ' 19. τὸν πλοῦτον 23. κυρίου ἡμῶν ... τοῦ πνεύματος: πάντων ... add in fine ἀμήν

I. 1. Ἰησοῦ Χριστοῦ 2. ςe Κολοσσαῖς (item Κολοσσαεῖς in inscriptione) ... πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ 3. καὶ πατρί 4. ἣν ἔχετε: τήν 6. om καὶ αὐξανόμενον 7. καθὼς καί

11 ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ, [11] ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ
κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν,
12 μετὰ χαρᾶς [12] εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς
13 εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί, [13] ὃς ἐῤῥύσατο
ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασι-
14 λείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, [14] ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύ- Eph 1, 7.
15 τρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, [15] ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ 2 Co 4, 4.
16 τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, [16] ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη 1, 20. Eph 1, 10.
τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ
τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι.
17 τὰ πάντα δἰ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται, [17] καὶ αὐτός ἐστιν
18 πρὸ πάντων καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν, [18] καὶ αὐτός
ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας· ὅς ἐστιν ἀρχή, Eph 1, 23. 1 Co 15, 20.
πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρω-
19 τεύων, [19] ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησεν πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι 2, 9.
20 [20] καὶ δἰ αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνο- Eph 1, 10. 2, 16.
ποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δἰ αὐτοῦ, εἴτε τὰ
21 ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. [21] καὶ ὑμᾶς ποτὲ ὄντας Eph 4, 18. 2, 16.
ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς 5, 27. 1, 4.
22 πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν [22] ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς
αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους
23 καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ, [23] εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει
τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπί-
δος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ κτίσει Eph 3, 7.
τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.
24 Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀντανα-
πληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί
25 μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, [25] ἧς ἐγενό-
μην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν Eph 3, 2. 3. 5. 9.
26 μοι εἰς ὑμᾶς πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, [26] τὸ μυστήριον τὸ
ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ
27 ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, [27] οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι
τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, Eph 1, 18.
28 ὅς ἐστιν Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, [28] ὃν ἡμεῖς κα-
ταγγέλλομεν νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες πάντα
ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον
29 τέλειον ἐν Χριστῷ· [29] εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν 1 Ti 4, 10.
ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

---

12. ante εὐχαριστοῦντες interpg 14. ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ 23. πάσῃ τῇ 24. παθήμασί μου 27. τί τό: τίς ὁ 28. Χριστῷ Ἰησοῦ

II.

Contra falsos doctores. Cum Christo sepulti iidem reviximus. Jam a placitis humanis recedendum.

4, 13. *Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν καὶ* 1
τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ ὅσοι οὐχ ἑώρακαν τὸ πρόσωπόν μου ἐν
σαρκί, 2 *ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντες* 2
ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πᾶν τὸ πλοῦτος τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως,
1, 27. *εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ,* 3 *ἐν ᾧ εἰσὶν πάντες οἱ* 3
θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. 4 *τοῦτο δὲ* 4
8. *λέγω ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ.* 5 *εἰ γὰρ* 5
1 Co 5, 3. *καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμί, χαίρων*
καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν
πίστεως ὑμῶν. 6 *Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν* 6
κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, 7 *ἐῤῥιζωμένοι καὶ ἐποικοδομού-* 7
μενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιούμενοι τῇ πίστει καθὼς ἐδιδάχθητε,
4. *περισσεύοντες ἐν εὐχαριστίᾳ.* 8 *βλέπετε μή τις ἔσται ὑμᾶς ὁ συλα-* 8
γωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παρά-
δοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ
1, 19. *Χριστόν,* 9 *ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος* 9
σωματικῶς 10 *καί ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ* 10
Eph 1, 21. *πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας,* 11 *ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ* 11
ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἐπεκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν τῇ
Ro 6, 4. *περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ,* 12 *συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι,* 12
Eph 1, 19 s. *ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ*
Eph 2, 1. 5. *τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν·* 13 *καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας* 13
ἐν τοῖς παραπτώμασιν καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν,
συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ
Eph 2, 15. *παραπτώματα,* 14 *ἐξαλείψας τὸ καθ᾽ ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς* 14
δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου,
προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, 15 *ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς* 15
καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παῤῥησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς
ἐν αὐτῷ.

Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει καὶ ἐν πόσει ἢ ἐν μέρει 16
He 10, 1. 8, 5. *ἑορτῆς ἢ νουμηνίας ἢ σαββάτων,* 17 *ἅ ἐστιν σκιὰ τῶν μελλόν-* 17
των, τὸ δὲ σῶμα Χριστοῦ. 18 *μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω θέλων* 18
ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν
ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ,
Eph 4, 15 s. 19 *καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν* 19

II. 1. *ἑωράκασι* 2. *συμβιβασθέντων ... εἰς πάντα πλοῦτον ... τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ* 4. *μηδείς: μή τις* 7. *ἐν τῇ πίστει ... ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ* 11. *σώματος τῶν ἁμαρτιῶν* 13. om *ὑμᾶς* secundum ... *ἡμῖν*: ϛ^e (non ϛ) *ὑμῖν* 15. *ἐν αὐτῷ: ἐν αὑτῷ* 16. *καί: ἤ* 17. *τοῦ Χριστοῦ*

ἀφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον αὔξει
20 τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ. [20] Εἰ ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ ἀπὸ τῶν
21 στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε [21] Μὴ
22 ἅψῃ μηδὲ γεύσῃ μηδὲ θίγῃς, [22] ἅ ἐστιν πάντα εἰς φθορὰν τῇ * Lv 5, 2.
ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων; Mt 15, 9.
23 [23] ἅτινά ἐστιν λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ
ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινὶ πρὸς
πλησμονὴν τῆς σαρκός.

III.

Electis Dei coelestia sectanda novusque nova vita homo induendus.
Officia conjugum, liberorum, patrum, servorum, dominorum.

1 Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ
2 Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος· [2] τὰ ἄνω φρονεῖτε,
3 μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. [3] ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται
4 σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ· [4] ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ
ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.
5 Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρ- Eph 5, 3.
σίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν ἥτις ἐστὶν
6 7 εἰδωλολατρεία, [6] δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ. [7] ἐν οἷς καὶ Eph 5, 6. Rσ 1, 18.
8 ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε ὅτε ἐζῆτε ἐν τούτοις· [8] νυνὶ δὲ ἀπό- Ga 5, 19.
θεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν θυμὸν κακίαν βλασφημίαν Eph 2, 1. 4, 31.
9 αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν, [9] μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, 4, 22 ss.
ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ
10 [10] καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν
11 κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, [11] ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ga 3, 28.
Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος,
ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν Χριστός.
12 Ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι
σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραΰτητα,
13 μακροθυμίαν, [13] ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἐάν Eph 4, 2. 32.
τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν
14 οὕτως καὶ ὑμεῖς, [14] ἐπὶ πᾶσιν δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ὅ ἐστιν
15 σύνδεσμος τῆς τελειότητος. [15] καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ βρα- Eph 4, 3.
βευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι· Phi 4, 7.
16 καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. [16] Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν
ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες
ἑαυτούς, ψαλμοῖς ὕμνοις ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν τῇ χάριτι ᾄδοντες Eph 5, 19s.
17 ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ θεῷ, [17] καὶ πᾶν ὅ τι ἐὰν ποιῆτε ἐν λόγῳ 20.

---

20. Εἰ οὖν ... τῷ Χριστῷ

III. 5. μέλη ὑμῶν 6. θεοῦ: add ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας
7. τούτοις: αὐτοῖς 12. οἰκτιρμῶν ... πραότητα 13. οὕτω 14. ὅ: ἥτις
15. Χριστοῦ: θεοῦ 16. ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ... τῇ χάριτι: om τῇ ...
θεῷ: κυρίῳ 17. ἐάν: ἄν

ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ
θεῷ πατρὶ δι' αὐτοῦ.
Eph 5, 22. 1 Pe 3, 1. Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν 18
Eph 5, 25. 1 Pe 3, 7. κυρίῳ. [19] οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε 19
πρὸς αὐτάς. [20] Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα· 20
Eph 6, 1. 6, 4. τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον ἐν κυρίῳ. [21] οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε 21
Eph 6, 5. Tit 2, 9. τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. [22] Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ 22
1 Pe 2, 18. πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς
ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας φοβούμενοι τὸν κύριον.
Eph 6, 7 s. 17. [23] ὃ ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀν- 23
θρώποις, [24] εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήμψεσθε τὴν ἀνταπό- 24
Eph 6, 9. δοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε· [25] ὁ γὰρ 25
ἀδικῶν κομίσεται ὃ ἠδίκησεν, καὶ οὐκ ἔστιν προσωπολημψία.
(IV.) [1] οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέ- 1
χεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανῷ.

IV.

Precandum. Prudenter versandum. Tychicus et Onesimus. Salutationes. Epistola ex Laodicea.

Eph 6, 18 s. Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχα- 2
ριστίᾳ, [3] προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ 3
ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δι' ὃ
Eph 5, 15 s. καὶ δέδεμαι, [4] ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλῆσαι. [5] Ἐν 4 5
σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι.
Eph 4, 29. [6] ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς 6
δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.
Eph 6, 21 s. Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τύχικος ὁ ἀγαπητὸς 7
ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, [8] ὃν 8
ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν καὶ
παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, [9] σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ 9
Phi 10. ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριοῦσιν
τὰ ὧδε.
Act 27, 2. 15, 37. Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ 10
Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς, ἐὰν
ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν, [11] καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος 11
Ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς· οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν
Phi 1, 7. 23. βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. [12] ἀσπά- 12
ζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ, πάντοτε
ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι
καὶ πεπληροφορημένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. [13] μαρτυρῶ 13

---

17. καὶ πατρί 18. ἰδίοις ἀνδράσιν 20. ἐν κυρίῳ: τῷ κυρίῳ 22. κύριον: θεόν 23. ὃ ἐάν: καὶ πᾶν ὅ, τι ἐάν 24. ἀπολήψεσθε ... τῷ γάρ 25. γάρ: δέ ... κομιεῖται ... προσωποληψία

IV. 1. ἐν οὐρανοῖς 12. ante δοῦλος non interpungit ... om Ἰησοῦ ... πεπληρωμένοι

γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει πολὺν πόνον ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ 2, 1.
14 καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει. 14 ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ Phi 24.
15 ἀγαπητὸς καὶ Δημᾶς. 15 ἀσπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς Ro 16, 5.
16 καὶ Νυμφᾶν καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. 16 καὶ ὅταν
ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαο-
δικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς
17 ἀναγνῶτε. 17 καὶ εἴπατε Ἀρχίππῳ Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέ- Phi 2.
λαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.
18 Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν 2 Th 3, 17.
δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Α.

I.

Thessalonicenses egregium fidei exemplar facti.

1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσα- 2 Th 1, 1. Act 17, 1.
λονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ. χάρις ὑμῖν 2 Th 1, 2. etc
καὶ εἰρήνη.
2 Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν Col 1, 3. 2 Th 1, 3.
3 ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, 3 ἀδιαλείπτως μνημο- etc
νεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης
καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
4 ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, 4 εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγα- 2 Th 2, 13.
5 πημένοι ὑπὸ θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, 5 ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν
οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν 1 Co 4, 20.
πνεύματι ἁγίῳ καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι
6 ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς. 6 καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε 2 Th 3, 7 sq.
καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς
7 πνεύματος ἁγίου, 7 ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπον πᾶσιν τοῖς πιστεύου-
8 σιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ. 8 ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται
ὁ λόγος τοῦ κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ, ἀλλ'
ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε
9 μὴ χρείαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι· 9 αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλ-
λουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε
πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀλη- Act 14, 15.
10 θινῷ, 10 καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν
ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς
τῆς ἐρχομένης.

---

13. πολὺν πόνον: ζῆλον πολὺν 18. add in fine ἀμήν

I. 1. add in fine ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ
7. τύπους ... om ἐν secundum 8. ἀλλ' ἐν: ἀλλὰ καὶ ἐν ... ἡμᾶς ἔχειν
9. ἔσχομεν: ἔχομεν 10. om τῶν secundum

II.

Sincera et liberalis Pauli institutio. Fide constantes invitis popularibus. Visendi desiderium.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοί, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς 1
ὑμᾶς ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, 2 ἀλλὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες 2
Act 16, 12 ss. καθὼς οἴδατε ἐν Φιλίπποις, ἐπαῤῥησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν
λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. 3 ἡ 3
γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὔτε
ἐν δόλῳ, 4 ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευ- 4
Ga 1, 10. θῆναι τὸ εὐαγγέλιον οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες ἀλλὰ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. 5 οὔτε γάρ 5
Phi 1, 8. Jo 5, 41. 44. ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν
προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς, 6 οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων 6
δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι
ὡς Χριστοῦ ἀπόστολοι· 7 ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, 7
ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, 8 οὕτως ὁμειρόμενοι 8
ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
θεοῦ ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε.
2 The 3, 8. 9 μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· 9
νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν
ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. 10 ὑμεῖς μάρτυρες 10
καὶ ὁ θεός, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς
πιστεύουσιν ἐγενήθημεν, 11 καθάπερ οἴδατε ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν 11
ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθού-
Col 1, 10. Eph 4, 1. μενοι 12 καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατεῖν ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ 12
τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.
1, 2. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, 13
ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ ἐδέξασθε οὐ
λόγον ἀνθρώπων ἀλλὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς καὶ
ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. 14 ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενή- 14
θητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων
συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων 15 τῶν καὶ τὸν 15
κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προφήτας, καὶ ἡμᾶς
ἐκδιωξάντων καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις
ἐναντίων, 16 κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσιν λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, 16
εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθασεν δὲ
ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.
Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν 17

II. 2. ἀλλὰ καὶ 4. οὕτω ... τῷ θεῷ 7. ἐάν: ἄν 8. ὁμειρομενοι: ἱμειρόμενοι 8. ἐγενήθητε: γεγένησθε 9. νυκτὸς γάρ 12. μαρτυρούμενοι ... περιπατῆσαι 13. om Καί 14. τὰ αὐτά: ταὐτά 15. τ. ἰδίους προφήτας ... ἡμᾶς: ς (non ςe) ὑμᾶς

ὥρας προσώπῳ οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσω-
18 *πον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.* [18] *διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν*
πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν Παῦλος καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέκοψεν
19 *ἡμᾶς ὁ σατανᾶς.* [19] *τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος*
καυχήσεως ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Phi 4, 1.
20 *ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ;* [20] *ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ* 3, 13.
ἡ χαρά.

III.

Impeditus ab itinere Paulus iterum misit Timotheum. Laetatur nuntiatis. Votum.

1 *Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθή-* Act 17,16.
2 *ναις μόνοι,* [2] *καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ* Ro 16, 21.
συνεργὸν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι
3 *ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν* [3] *τὸ μηδένα*
σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς
4 *τοῦτο κείμεθα·* [4] *καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν*
ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε.
5 [5] *διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν*
ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων καὶ εἰς κενὸν γένηται
6 *ὁ κόπος ἡμῶν.* [6] *Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ'* Act 18,21.
ὑμῶν καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν,
καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς
7 *ἰδεῖν καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς,* [7] *διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελ-*
φοί, ἐφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ θλίψει ἡμῶν διὰ τῆς
8 *ὑμῶν πίστεως,* [8] *ὅτι νῦν ζῶμεν ἐὰν ὑμεῖς στήκητε ἐν κυρίῳ.*
9 [9] *τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ*
ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ
10 *ἡμῶν,* [10] *νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ*
ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς
πίστεως ὑμῶν;
11 *Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰη-*
12 *σοῦς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς·* [12] *ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος*
πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάν-
13 *τας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς,* [13] *εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς*
καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς
ἡμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ μετὰ πάντων τῶν
ἁγίων αὐτοῦ.

---

19. *Ἰησοῦ Χριστοῦ*
III. 2. *καὶ συνεργὸν τοῦ θεοῦ: καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν ... παρακαλέσαι ὑμᾶς ... ὑπέρ: περί* 3. *τό: τῷ* 7. *θλίψει καὶ ἀνάγκῃ* 11. *Ἰησοῦς Χριστός* 13. *Ἰησοῦ Χριστοῦ*

IV.

In castitate et caritate pergendum. De mortuis ac reditu Christi.

Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν 1
κυρίῳ Ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς
περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον. [2]*οἴδατε* 2
γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.
5, 18. [3]*τοῦτο γάρ ἐστιν θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι* 3
ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, [4]*εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος* 4
κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, [5]*μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας κα-* 5
Eph 2, 12. *θάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν,* [6]*τὸ μὴ ὑπερβαί-* 6
νειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι
ἔκδικος κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν
καὶ διεμαρτυράμεθα. [7]*οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκα-* 7
Lc 10, 16. *θαρσίᾳ ἀλλὰ ἐν ἁγιασμῷ.* [8]*τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἄνθρωπον* 8
ἀθετεῖ ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον
εἰς ὑμᾶς.

Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν· 9
5, 1. Jo 6, 45. *αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους·*
[10]*καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ* 10
τῇ Μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν
2 Th 3, 12. Eph 4, 28. *μᾶλλον* [11]*καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια καὶ* 11
Col 4, 5. *ἐργάζεσθαι ταῖς χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν,* [12]*ἵνα* 12
περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε.

Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κοιμωμέ- 13
Eph 2, 12. *νων, ἵνα μὴ λυπῆσθε καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα.*
1 Co 6, 14. Ro 8, 11. [14]*εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ* 14
ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. [15]*τοῦτο* 15
1 Co 15, 51s. 15, 23. *γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περι-*
λειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς
κοιμηθέντας, [16]*ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ* 16
ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ
οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον, [17]*ἔπειτα ἡμεῖς οἱ* 17
ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέ-
λαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ οὕτως πάντοτε σὺν
κυρίῳ ἐσόμεθα. [18]*ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις* 18
τούτοις.

V.

Dies subito ventura; hinc vigilandum est. Praesides colendi. Admonitiones variae. Vota.

4, 9. Mt 24, 36. 2 Pe 3, 10. *Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρείαν* 1

IV. 1. *Τὸ λοιπόν* 6. *ὁ κύριος* 7. *ἀλλ'* 8. *εἰς ἡμᾶς* 11. *τ. ἰδίαις χερσὶν ὑμ.* 13. *θέλω ... κεκοιμημένων* 14. *οὕτω* 17. *οὕτω*

2 ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι· 2 αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡμέρα
3 κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται. 3 ὅταν λέγωσιν Εἰ-
ρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος
4 ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. 4 Ὑμεῖς
δέ, ἀδελφοί, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης
5 καταλάβῃ· 5 πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας· Eph 5, 8.
6 οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους. 6 ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς
7 καὶ οἱ λοιποί, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. 7 οἱ γὰρ καθεύ-
δοντες νυκτὸς καθεύδουσιν, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι νυκτὸς μεθύου-
8 σιν· 8 ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα Eph 6, 14. 17.
9 πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας, 9 ὅτι
οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν ἀλλὰ εἰς περιποίησιν σωτηρίας
10 διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 10 τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ 2 Co 5, 15. etc
ἡμῶν ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν εἴτε καθεύδωμεν ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσω-
11 μεν. 11 διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα,
καθὼς καὶ ποιεῖτε.
12 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν 1 Ti 5, 17.
ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς,
13 13 καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσῶς ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον Mc 9, 50.
14 αὐτῶν. εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς. 14 παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελ-
φοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους,
15 ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. 15 ὁρᾶτε Ro 12, 17. 1 Pe 3, 9.
μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν
16 διώκετε καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. 16 πάντοτε χαίρετε, Phi 4, 4.
17 18 17 ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, 18 ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο
19 γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. 19 τὸ πνεῦμα μὴ 4, 8.
20 21 σβέννυτε, 20 προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε. 21 πάντα δοκιμάζετε,
22 τὸ καλὸν κατέχετε· 22 ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. He 13, 20.
23 23 Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ
ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως
ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθείη.
24 24 πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει. 2 Th 3, 3.
25 26 Ἀδελφοί, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. 26 ἀσπάσασθε τοὺς Ro 16, 16. etc
27 ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ. 27 ἐνορκίζω ὑμᾶς τὸν κύ-
ριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς.
28 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. Ro 16, 24. etc

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Β.

I.

Laudat fidem Thessalonicensium. Pios mercés manet, impios poena.

1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσα- 1 Th 1, 1. etc

V. 2. ἡ ἡμέρα 3. ὅταν γάρ 5. om γάρ 9. ἀλλ' 13. ὑπερεκπερισσοῦ 27. ὁρκίζω ... π. τ. ἁγίοις ἀδελφοῖς 28. add in fine ἀμήν

λονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ. 2 χάρις 2
ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
2, 13. 1 Th 1, 2. Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί, 3
καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν καὶ πλεονάζει
ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, 4 ὥστε ἡμᾶς 4
αὐτοὺς ἐν ὑμῖν ἐγκαυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ
τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν
καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, 5 ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως 5
τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,
ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε, 6 εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι 6
τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν 7 καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν 7
1 Th 3, 13. etc μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ'
Act 7, 30. ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ 8 ἐν πυρὶ φλογός, διδόντος ἐκδίκησιν 8
τοῖς μὴ εἰδόσιν θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσιν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, 9 οἵτινες δίκην τίσουσιν ὄλεθρον αἰώνιον 9
ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ,
10 ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ καὶ θαυμασθῆ- 10
ναι ἐν πᾶσιν τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν
ἐφ' ὑμᾶς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. 11 Εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάν- 11
τοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν καὶ
πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνά-
μει, 12 ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν 12
ὑμῖν καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυ-
ρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

II.

Christi adventum praecedet Antichristus. Perseverandum bona fide.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυ- 1
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν,
1 Th 5, 2s. 2 εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς μηδὲ θροεῖσθαι, 2
μήτε διὰ πνεύματος μήτε διὰ λόγου μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι'
ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου. 3 μή τις ὑμᾶς ἐξα- 3
Eph 5, 6. πατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον, ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶ-
τον καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς
*Dan 11, 36. ἀπωλείας, 4 ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγό- 4
μενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καθί-
Act 17, 1. σαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἔστιν θεός. 5 Οὐ μνημονεύετε ὅτι 5
ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; 6 καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴ- 6
δατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. 7 τὸ 7
γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι
*Es 11, 4. ἕως ἐκ μέσου γένηται· 8 καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, 8

I. 2. πατρὸς ἡμῶν 4. καυχᾶσθαι 8. Ἰησοῦ Χριστοῦ 10. τοῖς πιστεύουσιν 12. Ἰησοῦ Χριστοῦ
II. 2. μηδέ: μήτε ... τοῦ κυρίου: τοῦ Χριστοῦ 4. ὡς θεὸν καθίσαι

ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ κα-
9 ταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, [9] οὗ ἐστιν ἡ παρου-
σία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ
10 τέρασιν ψεύδους [10] καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας τοῖς ἀπολλυμένοις, 2 Co 2, 15. 4, 3.
ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι
11 αὐτούς. [11] καὶ διὰ τοῦτο πέμπει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης
12 εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, [12] ἵνα κριθῶσιν ἅπαντες οἱ
μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ.
13 Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν,
ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλατο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ'
ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας,
14 [14] εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν
15 δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. [15] ἄρα οὖν, ἀδελφοί,
στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ
16 λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν· [16] αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰη-
σοῦς Χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς
καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι,
17 [17] παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας καὶ στηρίξαι ἐν παντὶ ἔργῳ 1 Th 3, 13.
καὶ λόγῳ ἀγαθῷ.

III.

Precandum pro evangelio. De dissolutis ac desidibus cavendis.
Nota genuinae epistolae.

1 Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος 1 Th 5, 25. Col 4, 3.
2 τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, [2] καὶ ἵνα etc
ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ
3 πάντων ἡ πίστις. [3] πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος ὃς στηρίξει ὑμᾶς
4 καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. [4] πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, Ga 5, 10.
5 ὅτι ἃ παραγγέλλομεν καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. [5] ὁ δὲ κύριος
κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ εἰς
τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ.
6 Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου Ro 16, 17. 1 Co 5, 11.
Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως
περιπατοῦντος καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρελάβοσαν παρ'
7 ἡμῶν. [7] αὐτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ 1 Th 1, 6.
8 ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν [8] οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, 1 Th 2, 9.
ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ
9 μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν· [9] οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα 1 Co 9, 4. Phi 3, 17.
10 ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. [10] καὶ γὰρ ὅτε
ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει

---

10. τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς 11. πέμψει 12. πάντες 13. εἵλετο 17. στηρίξαι ὑμᾶς ... λόγῳ καὶ ἔργῳ

III. 4. παραγγέλλομεν ὑμῖν 5. om τὴν secundum 6. κυρίου ἡμῶν ... παρέλαβε

ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. 11 ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας 11
ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους ἀλλὰ περιεργαζομένους·
12 τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ 12
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν
Ga 6, 9. ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. 13 ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, μὴ ἐγκακήσητε 13
καλοποιοῦντες. 14 εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς 14
ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα
1 Co 5, 11. ἐντραπῇ· 15 καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς 15
1 Th 5, 23. etc ἀδελφόν. 16 αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην 16
διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.
Col 4, 18. etc Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὅ ἐστιν σημεῖον ἐν πάσῃ 17
1 Th 5, 28. etc ἐπιστολῇ· οὕτως γράφω. 18 ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ 18
Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Α.

I.

Evangelii simplicitas tuenda. Lex et Christi gratia. Hymenaeus et Alexander.

2 Ti 1, 1. etc Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ 1
2, 3. σωτῆρος ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν 2 Τιμοθέῳ 2
γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς
καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
Act 20, 1. Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ, πορευόμενος 3
εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν
Tit 1, 14. 3, 9. 4 μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες 4
ζητήσεις παρέχουσιν μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει·
5 τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας 5
καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, 6 ὧν τινὲς 6
ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, 7 θέλοντες εἶναι 7
νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσιν μήτε περὶ τίνων
Ro 7, 12. 14. διαβεβαιοῦνται. 8 οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος ἐάν τις αὐτῷ 8
νομίμως χρῆται, 9 εἰδὼς τοῦτο ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνό- 9
μοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσιν καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις
καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις, 10 πόρ- 10
νοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ
τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, 11 κατὰ τὸ εὐαγ- 11
Phi 4, 13. γέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. 12 καὶ 12
χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,
1 Co 15, 9. Ga 1, 13. etc ὅτι πιστόν με ἡγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν, 13 τὸ πρότερον 13

---

13. ἐκκακήσητε 17. οὕτω 18. add in fine ἀμήν

I. 1. Ἰησοῦ Χριστοῦ ... σωτ. ἡμ. καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ 2. πατρὸς ἡμῶν 4. οἰκονομίαν: ςe (non ς) οἰκοδομίαν 9. πατραλῴαις καὶ μητραλῴαις 13. τό: τόν

γραώδεις μύθους παραιτοῦ. γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν.
8 [8]ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ
εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς
9 τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. [9]πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀπο- 2 Ti 1, 1.
10 δοχῆς ἄξιος. [10]εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, 1, 15. Col 1, 29.
ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστιν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων,
μάλιστα πιστῶν.
11 12 Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε. [12]μηδείς σου τῆς νεότη- Tit 2, 15. 7.
τος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν, ἐν λόγῳ, ἐν
13 ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. [13]ἕως ἔρχομαι 4, 16.
14 πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. [14]μὴ
ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ
15 ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. [15]ταῦτα μελέτα, ἐν
16 τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσιν. [16]ἔπεχε 4, 13.
σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ
σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

V.

De admonitionibus. De viduabus eligendis, presbyteris, peccantibus.

1 Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεω-
2 τέρους ὡς ἀδελφούς, [2]πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς
3 4 ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. [3]Χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας. [4]εἰ
δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν
ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· 2, 3.
5 τοῦτο γάρ ἐστιν ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. [5]ἡ δὲ ὄντως
χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν καὶ προσμένει ταῖς
6 δεήσεσιν καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας· [6]ἡ δὲ σπατα-
7 λῶσα ζῶσα τέθνηκεν. [7]καὶ ταῦτα παράγγελλε ἵνα ἀνεπίλημπτοι
8 ὦσιν. [8]εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ,
τὴν πίστιν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.
9 Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα, 3, 2. Tit 1, 6.
10 ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, [10]ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνο-
τρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομέ-
11 νοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. [11]νεωτέ-
ρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ καταστρηνιάσουσιν τοῦ Χρι-
12 στοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, [12]ἔχουσαι κρῖμα ὅτι τὴν πρώτην πίστιν
13 ἠθέτησαν· [13]ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσιν περιερχόμεναι τὰς
οἰκίας, οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λα-
14 λοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. [14]βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογο-
νεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ
15 λοιδορίας χάριν· [15]ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σα-

---

12. ἐν ἀγάπῃ: add ἐν πνεύματι 15. ἐν πᾶσιν
V. 4. καλὸν καὶ ἀπόδεκτον 7. ἀνεπίληπτοι 11. καταστρηνιάσωσι

ταναῖ. 16 εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, 16
καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.
1 Th 5, 12s. Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθω- 17
1 Co 9, 9. *Dt 25, 4. σαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. 18 λέγει γὰρ 18
Lc 10, 7. Mt 10, 10. ἡ γραφή Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις, καί Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ
μισθοῦ αὐτοῦ. 19 κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, 19
*Dt 19, 15. ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. 20 Τοὺς ἁμαρτάνοντας 20
ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν.
2 Ti 4, 1. Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ 21
τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος,
μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. 22 Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, 22
μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. 23 μη- 23
κέτι ὑδροπότει, ἀλλὰ οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ
τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. 24 Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι 24
πρόδηλοί εἰσιν προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶν δὲ καὶ ἐπακολουθοῦ-
σιν· 25 ὡσαύτως καὶ τὰ ἔργα τὰ καλὰ πρόδηλα, καὶ τὰ ἄλλως 25
ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύνανται.

VI.

De servis, falsis doctoribus, avaris; de certamine hominis Dei; de officiis divitum.

Tit 2, 9 s. etc. Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης 1
Tit 2, 5. τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δι-
δασκαλία βλασφημῆται. 2 οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας μὴ 2
καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτω-
σαν, ὅτι πιστοί εἰσιν καὶ ἀγαπητοὶ οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβα-
νόμενοι.
Ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει. 3 εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ 3
καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσιν λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ κατ᾽ εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, 4 τετύφωται, 4
μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας,
ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί,
2 Ti 3, 8. 5 διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀπεστε- 5
ρημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν.
6 ἔστιν δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. 7 οὐδὲν 6 7
γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι
δυνάμεθα· 8 ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις 8
ἀρκεσθησόμεθα. 9 οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς 9
πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλα-
βεράς, αἵτινες βυθίζουσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώ-
λειαν. 10 ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς 10

---

21. κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ 23. ἀλλ᾽ 25. τὰ καλὰ ἔργα ... πρόδηλά ἐστι ... δύναται

VI. 5. παραδιατριβαὶ ... add in fine ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων

τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς
περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.
11 Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιο- 2 Ti 2, 17.
σύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραϋπάθειαν.
12 [12] ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου
ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώ-
13 πιον πολλῶν μαρτύρων. [13] παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ Po 4, 17.
τοῦ ζωογονοῦντος τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαν-
14 τος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, [14] τηρῆσαί σε Tit 2, 13.
τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον ἀνεπίλημπτον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυ-
15 ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, [15] ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος
καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος
16 τῶν κυριευόντων, [16] ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσι-
τον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ 2 Ti 4, 18.
κράτος αἰώνιον, ἀμήν.
17 Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρο-
νεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ
18 παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, [18] ἀγαθοερ-
γεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς,
19 [19] ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα
ἐπιλάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς.
20 Ὦ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βε- 2 Ti 1, 14. 2, 16.
βήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, 2, 18.
21 [21] ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν.
22 Ἡ χάρις μετὰ σοῦ.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Β.

I.

Cohortatio et laus Timothei. Lois. Fides strenue servanda. Onesiphori domus.

1 Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ 1 Ti 1, 1s. 2 Co 1, 1. etc
2 κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ [2] Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ
τέκνῳ. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰη-
σοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
3 Χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ Act 24, 14.
συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς Ro 1, 9.
4 δεήσεσίν μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, [4] ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνη-
5 μένος σου τῶν δακρύων ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ, [5] ὑπόμνησιν λαμ-

---

11. πραϋπάθειαν: πραότητα 12. εἰς ἣν καί 13. ζωογονοῦντος: ζωοποιοῦντος 14. ἀνεπίληπτον 17. τῷ θεῷ τῷ ζῶντι ... πλουσίως πάντα 19. ὄντως: αἰωνίου 20. παρακαταθήκην 22. add in fine ἀμήν
I, 1. Ἰησοῦ Χριστοῦ

βάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησεν πρῶτον
ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωίδι καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκῃ, πέπεισμαι δὲ
ὅτι καὶ ἐν σοί. 6 Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ 6
1 Ti 4, 14. χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν
Ro 8, 15. μου. 7 οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνά- 7
μεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. 8 μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ 8
μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ
συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ, 9 τοῦ σώσαν- 9
τος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν
ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χρι-
Tit 1, 2s. στῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων, 10 φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ 10
τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταργήσαν-
τος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ
1 Ti 2, 7. τοῦ εὐαγγελίου, 11 εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ 11
διδάσκαλος ἐθνῶν· 12 δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ 12
ἐπαισχύνομαι· οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνα-
τός ἐστιν τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν.
13 ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν 13
1 Ti 6, 20. πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· 14 τὴν καλὴν παραθή- 14
Ro 8, 11. κην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.
4, 10. 16. Οἶδας τοῦτο ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, 15
4, 19. ὧν ἐστιν Φύγελος καὶ Ἑρμογένης. 16 δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ 16
Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξεν καὶ τὴν ἅλυσίν μου
οὐκ ἐπαισχύνθη, 17 ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ σπουδαιότερον ἐζή- 17
τησέν με καὶ εὗρεν. 18 δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ 18
κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησεν, βέλ-
τιον σὺ γινώσκεις.

II.

Corona militum Christi. Boni doctoris mores. Contra Hymenaeum aliosque vana docentes.

Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ 1
Ἰησοῦ, 2 καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα 2
παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους
1, 8. 4, 5. διδάξαι. 3 Συγκακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Χριστοῦ Ἰη- 3
σοῦ. 4 οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγμα- 4
τείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. 5 ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, 5
οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. 6 τὸν κοπιῶντα γεωρ- 6
γὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. 7 νόει ὃ λέγω· δώσει 7
1 Co 15, 12. Ro 1, 3. etc γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσιν. 8 Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν 8

5. ς (non ςe) Εὐνείκῃ 14. παρακαταθήκην 15. Φύγελλος 16. ἐπῃσχύνθη

II. 3. Σὺ οὖν κακοπάθησον ... Ἰησοῦ Χριστοῦ 7. ὃ: ἃ ... δώσει: δῴη

ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαυίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν
9 μου, 9 ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος, ἀλλὰ ὁ λόγος Act 28, 30 s.
10 τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. 10 διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς
ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσιν τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
11 μετὰ δόξης αἰωνίου. 11 Πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, 1 Ti 4, 9. Ro 6, 8.
12 καὶ συνζήσομεν· 12 εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρ- 8, 17. Mt 10, 33.
13 νησόμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς· 13 εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος
πιστὸς μένει· ἀρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται.
14 Ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου
μὴ λογομαχεῖν, εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόν-
15 των. 15 σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην
16 ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. 16 τὰς δὲ Tit 3, 9.
βεβήλους κενοφωνίας περιίστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν
17 ἀσεβείας, 17 καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει. ὧν 3, 13.
18 ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Φίλητος, 18 οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστό- 1 Ti 1, 20. 6, 12.
χησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσιν
19 τήν τινων πίστιν. 19 ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν,
ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην Ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καί *Nm 16, 5. 26.
20 Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου. 20 ἐν
μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστιν μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ 1 Co 3, 12. Ro 9, 21.
καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν·
21 21 ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς
τιμήν, ἡγιασμένον, εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν
22 ἡτοιμασμένον. 22 τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, δίωκε δὲ 1 Ti 6, 11.
δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων
23 τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. 23 τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύ- 1 Ti 4, 7.
24 τους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσιν μάχας· 24 δοῦλον δὲ
κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι ἀλλὰ ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν,
25 ἀνεξίκακον, 25 ἐν πραΰτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους,
μή ποτε δῴη αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας,
26 26 καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' 1 Ti 3, 7.
αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

III.

Temporis ultimi malitia ac miseries. Scriptura inspirata.

1 Τοῦτο δὲ γίνωσκε ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται 1 Ti 4, 1.
2 καιροὶ χαλεποί. 2 ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, Ro 1, 29ss.
ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι,
3 ἀνόσιοι, 3 ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι,
4 ἀφιλάγαθοι, 4 προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλ-
5 λον ἢ φιλόθεοι, 5 ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας τὴν δὲ δύναμιν
6 αὐτῆς ἠρνημένοι· καὶ τούτους ἀποτρέπου. 6 ἐκ τούτων γάρ εἰσιν

---

9. ἀλλ' 11. συζήσομεν 12. ἀρνησόμεθα: ἀρνούμεθα 13. om γάρ
19. κυρίου: Χριστοῦ 21. καὶ εὔχρηστον 24. ἀλλ' 25. πραΰτητι ... δῷ

οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια
σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, 7 *πάντοτε* 7
1 Ti 2, 4. *μανθάνοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνά-*
*Ex 7, 11. *μενα.* 8 *ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωυσεῖ,* 8
1 Ti 6, 5. 5, 24. *οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρ-*
μένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν. 9 *ἀλλ' οὐ προκόψουσιν* 9
ἐπὶ πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ
1 Ti 4, 6. *ἐκείνων ἐγένετο.* 10 *Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ,* 10
τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ
Act 13, 50. 14, 2. 19. *ὑπομονῇ,* 11 *τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν* 11
Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις· οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα,
καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος. 12 *καὶ πάντες δὲ οἱ* 12
θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται. 13 *Πονηροὶ* 13
δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες
Act 16, 1. *καὶ πλανώμενοι.* 14 *σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης,* 14
εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, 15 *καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμ-* 15
ματα οἶδας τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως
τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 16 *πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος* 16
πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παι-
δείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, 17 *ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος,* 17
1 Ti 6, 11. *πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.*

IV.

Contra malos standum. Mortem proximam praesentiens de sociis rebusque suis refert. Salutationes.

1 Ti 5, 21. *Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ* 1
Tit 2, 13. *μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ*
καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, 2 *κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως* 2
ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ
καὶ διδαχῇ. 3 *ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας* 3
οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισω-
ρεύσουσιν διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, 4 *καὶ ἀπὸ μὲν τῆς* 4
ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτρα-
2, 3. *πήσονται.* 5 *σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσιν, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον* 5
Phi 2, 17. *εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.* 6 *Ἐγὼ γὰρ ἤδη* 6
1 Ti 6, 12. *σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκεν.* 7 *τὸν* 7
ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν
Ja 1, 12. *τετήρηκα·* 8 *λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος,* 8
ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής,

III. 6. *αἰχμαλωτεύοντες τὰ γυναικάρια* 8. *οὕτω*
IV. 1. *Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ... Χριστοῦ Ἰησοῦ: τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ... καὶ τὴν ἐπιφάνειαν: κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν* 3. *τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας*

οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ ἀλλὰ καὶ πᾶσιν τοῖς ἠγαπηκόσιν τὴν ἐπιφάνειαν
αὐτοῦ.
9 10 Σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς μὲ ταχέως. [10] Δημᾶς γάρ με ἐγκα-
τέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, Col 4, 21. 14, 10.
11 Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Δαλματίαν· [11] Λουκᾶς ἐστὶν
μόνος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγαγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστιν
12 γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν. [12] Τύχικον δὲ ἀπέστειλα εἰς
13 Ἔφεσον. [13] τὸν φελόνην, ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρῳάδι παρὰ Κάρπῳ,
14 ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. [14] Ἀλέξαν- 1 Ti 1, 20. Act 19, 33
δρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀποδῴη αὐτῷ ὁ
15 κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. [15] ὃν καὶ σὺ φυλάσσου· λίαν γὰρ
16 ἀνθέστηκεν τοῖς ἡμετέροις λόγοις. [16] ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ
οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐ-
17 τοῖς λογισθείη· [17] ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέν με,
ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ καὶ ἀκούσωσιν πάντα τὰ
18 ἔθνη, καὶ ἐῤῥύσθην ἐκ στόματος λέοντος. [18] ῥύσεταί με ὁ κύριος 3, 11.
ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ
τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
19 Ἄσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον. 1, 16. Act 18, 2
20 [20] Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ etc
21 ἀσθενοῦντα. [21] σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε Ro 16, 23. Act 21, 29.
Εὔβουλος καὶ Πούδης καὶ Λίνος καὶ Κλαυδία καὶ οἱ ἀδελφοὶ
πάντες.
Ὁ κύριος μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. Phil 25. Phi 4, 23.

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ.

I.

Ad Titum dilectum filium. Tito Cretae agenda. Cretenses mendaces.
Puris pura omnia.

1 Παῦλος δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Χριστοῦ Ἰησοῦ κατὰ Ro 1, 1. etc
πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν
2 [2] ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ 2 Ti 1, 9.
3 χρόνων αἰωνίων, [3] ἐφανέρωσεν δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ 1 Ti 1, 11.
ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν
4 θεοῦ, [4] Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν. χάρις καὶ εἰρήνη 1 Ti 1, 2. 2 Ti 1, 2.
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. 2 Jo 3. etc
5 Τούτου χάριν ἀπέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ ἵνα τὰ λείποντα ἐπι-
διορθώσῃ καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι
6 διεταξάμην, [6] εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα Act 14, 23.

---

11. ἄγαγε: ἄγε 13. ς (non ςe) φαιλόνην 17. ἀκούσῃ 18. καὶ ῥύσεται
22. Ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστός ... add in fine ἀμήν

I. 1. Ἰησοῦ Χριστοῦ 4. καί prius: ἔλεος,.. Χριστοῦ Ἰησοῦ: κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ 5. κατέλιπον

1 Ti 3, 2ss. ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας ἢ ἀνυπότακτα. 7 δεῖ γὰρ 7
τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη,
μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, 8 ἀλλὰ
φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, 9 ἀντε- 8
χόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ 9
παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ καὶ τοὺς ἀντιλέγον-
τας ἐλέγχειν. 10 Εἰσὶν γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι ματαιολόγοι 10
καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, 11 οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, 11
οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσιν διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ αἰσχροῦ
κέρδους χάριν. 12 εἶπέν τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης 12
Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. 13 ἡ μαρτυρία 13
αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα
ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, 14 μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις καὶ 14
ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. 15 πάντα 15
Ro 14, 14. 20. καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν
καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.
16 θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ 16
ὄντες καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

II.

Senibus, anibus, juvenibus, servis. Gratia salutaris.

Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. 2 πρεσβύ- 1 2
τας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει,
τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ· 3 πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι 3
1 Ti 2, 9. ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλο-
3, 11. 5, 14. διδασκάλους, 4 ἵνα σωφρονίζουσιν τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, 4
φιλοτέκνους, 5 σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς, ἀγαθάς, ὑποτασσο- 5
1 Pe 3, 1. μένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφη-
μῆται. 6 Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν, 7 περὶ 6 7
1 Ti 4, 12. πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ
ἀφθορίαν, σεμνότητα, 8 λόγον ὑγιῆ ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ 8
ἐναντίας ἐντραπῇ μηδὲν ἔχων λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον. 9 Δού- 9
1 Ti 6, 1. Eph 6, 5. λους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι,
1 Pe 2, 18. μὴ ἀντιλέγοντας, 10 μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐν- 10
δεικνυμένους ἀγαθήν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν
θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώ- 11
ποις, 12 παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς 12
κοσμικὰς ἐπιθυμίας σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν
ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, 13 προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ 13

---

10. post ἀνυπότακτοι interpg 15. πάντα μὲν ... μεμιασμένοις

II. 4. σωφρονίζωσι 7. ἀδιαφθορίαν ... ς (non ς^e) add in fine ἀφθαρσίαν 8. λέγειν ante φαῦλον pon ... ἡμῶν: ὑμῶν 10. om τήν secundum

ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰη-
14 σοῦ Χριστοῦ, 14 ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἵνα λυτρώσηται Ga 1, 4. 1 Ti 2, 6.
ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον,
ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.
15 Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιτα- 1 Ti 4, 11 s.
γῆς· μηδείς σου περιφρονείτω.

III.

Regeneratos Christi quae decent. De haeretico. Mandata varia.

1 Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πει- Ro 13, 1 s.
2 θαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, 2 μηδένα βλασφη- 2 Ti 2, 11. 2, 24 s.
μεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραΰτητα
3 πρὸς πάντας ἀνθρώπους. 3 ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι,
ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικί-
λαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλή-
4 λους· 4 ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ 2, 11.
5 σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, 5 οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιή- 2 Ti 1, 9.
σαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λου-
6 τροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, 6 οὗ
ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος
7 ἡμῶν, 7 ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονόμοι γενηθῶ-
8 μεν κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. 8 πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τού- 1 Ti 4, 9. 2, 3.
των βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσιν καλῶν ἔργων 1, 4. etc
προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ. ταῦτά ἐστιν καλὰ καὶ ὠφέ-
9 λιμα τοῖς ἀνθρώποις· 9 μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ
ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο· εἰσὶν γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ
10 μάταιοι. 10 αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν νουθεσίαν καὶ δευτέ-
11 ραν παραιτοῦ, 11 εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτά-
νει ὢν αὐτοκατάκριτος.
12 Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σὲ ἢ Τύχικον, σπούδασον ἐλθεῖν 2 Ti 4, 9.
13 πρός με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι. 13 Ζηνᾶν
τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλὼ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐ- Act 18, 24.
14 τοῖς λείπῃ. 14 μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων
προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.
15 Ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦν-
τας ἡμᾶς ἐν πίστει.
Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. Ro 16, 24 etc

III. 1. ἀρχαῖς καὶ 2. πραότητα 5. τὸν αὐτοῦ ἔλεον 7. γενώμεθα 8. τῷ θεῷ ... τὰ καλά 10. νουθεσίαν post δευτέραν pon 15. add in fine ἀμήν

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ.

Philemoni, Appiae, Archippo. Laudat Philemonem et orat ut Onesimo servo fugitivo veniam det. Praenuntiat se rediturum.

9. *Παῦλος δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς* 1
Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν 2 *καὶ Ἀπφίᾳ τῇ ἀγα-* 2
Col 4, 17. *πητῇ καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συνστρατιώτῃ ἡμῶν καὶ τῇ κατ᾽ οἶκόν σου*
Ro 1, 7. etc *ἐκκλησίᾳ.* 3 *χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ* 3
κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Eph 1, 15s. etc *Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ* 4
τῶν προσευχῶν μου, 5 *ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν* 5
ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους,
6 *ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει* 6
παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. 7 *χάριν γὰρ* 7
ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγ-
χνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ, ἀδελφέ. 8 *Διὸ πολλὴν ἐν* 8
Χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, 9 *διὰ τὴν* 9
ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ· τοιοῦτος ὢν ὡς Παῦλος πρεσβύτης,
1. *νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ,* 10 *παρακαλῶ σε περὶ τοῦ* 10
1 Co 4, 15. *ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς, Ὀνήσιμον,* 11 *τόν ποτέ* 11
σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα. 12 *σὺ* 12
δὲ αὐτόν, τοῦτ᾽ ἔστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, 13 *ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην* 13
πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ μοι διακονῇ ἐν τοῖς δεσμοῖς
τοῦ εὐαγγελίου, 14 *χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα* 14
ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ ἀλλὰ κατὰ
ἑκούσιον· 15 *τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν ἵνα αἰώ-* 15
νιον αὐτὸν ἀπέχῃς, 16 *οὐκ ἔτι ὡς δοῦλον ἀλλ᾽ ὑπὲρ δοῦλον,* 16
ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν
σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ· 17 *εἰ οὖν με ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ* 17
αὐτὸν ὡς ἐμέ. 18 *εἰ δέ τι ἠδίκησέν σε ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλ-* 18
λόγα. 19 *ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί, ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα* 19
μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις. 20 *ναί, ἀδελφέ,* 20
ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν
Χριστῷ.

Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ 21
ὃ λέγω ποιήσεις. 22 *ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ* 22
ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.

Col 1, 7. *Ἀσπάζεταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν Χριστῷ* 23
Act 12, 12. 27, 2. *Ἰησοῦ,* 24 *Μάρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνερ-* 24
2 Ti 4, 10s. Col 4, 14. *γοί μου.*

---

2. *συστρατιώτῃ* 6. *ἡμῖν: ὑμῖν* 9. *παρακαλῶ, ... Ἰησοῦ Χριστοῦ* 10. *δεσμοῖς μου* 12. add in fine *προσλαβοῦ* 13. *διακονῇ μοι* 17. *με: ἐμέ* 18. *ἐλλόγει* 20. *Χριστῷ: κυρίῳ* 23. *Ἀσπάζονται*

25 *Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύ-* Phi 4, 23. etc
ματος ὑμῶν.

ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ.

I.

Dei filius summus omnium, longe major angelis.

1 *Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς*
πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων
2 *ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ,* 2 *ὃν ἔθηκεν κληρονόμον πάντων, δι' οὗ*
3 *καὶ ἐποίησεν τοὺς αἰῶνας,* 3 *ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ*
χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι
τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν 8, 1. etc
4 *ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς,* 4 *τοσούτῳ κρείτ-*
των γενόμενος τῶν ἀγγέλων ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κε-
5 *κληρονόμηκεν ὄνομα.* 5 *τίνι γὰρ εἶπέν ποτε τῶν ἀγγέλων Υἱός* 5, 5. *Ps 2, 7.
μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν Ἐγὼ ἔσομαι *2 Sa 7, 14.
6 *αὐτῷ εἰς πατέρα καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν;* 6 *ὅταν δὲ πάλιν*
εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει Καὶ προσκυ- *Ps 97, 7.
7 *νησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ.* 7 *καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγ-* *Ps 104, 4.
γέλους λέγει Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς
8 *λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα,* 8 *πρὸς δὲ τὸν υἱόν Ὁ θρόνος* *Ps 45, 6 s.
σου, ὁ θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ
9 *ῥάβδος τῆς βασιλείας σου.* 9 *ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας*
ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε, ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλ-
10 *λιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.* 10 *καί Σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε,* *Ps 102, 26-28.
τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί·
11 11 *αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον*
12 *παλαιωθήσονται,* 12 *καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς καὶ*
ἀλλαγήσονται, σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν.
13 13 *πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέν ποτε Κάθου ἐκ δεξιῶν μου* *Ps 110, 1. Mt 22, 44
14 *ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;* 14 *οὐχὶ* etc
πάντες εἰσὶν λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα
διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

II.

Dei filio parendum magis quam legi per angelos traditae. Christus homo factus fratrum caussa passus.

1 *Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως προσέχειν ἡμᾶς τοῖς ἀκουσθεῖ-*
2 *σιν, μή ποτε παραρυῶμεν.* 2 *εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λό-* Ga 3, 19. Act 7, 53

---

25. add in fine ἀμήν

I. 1. ἐσχάτων 2. τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν 3. καθαρισμόν: praem δι' ἑαυτοῦ . . . ἁμαρτιῶν ἡμῶν

II. 1. ἡμᾶς προσέχειν . . . παραῤῥυῶμεν

γος ἐγένετο βέβαιος καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν
ἔνδικον μισθαποδοσίαν, 3 πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης 3
ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ
κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, 4 συνεπιμαρ- 4
τυροῦντος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασιν καὶ ποικίλαις δυνά-
μεσιν καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν.
Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξεν τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν, 5
*Ps 8, 4-6. περὶ ἧς λαλοῦμεν. 6 διεμαρτύρατο δέ πού τις λέγων Τί ἐστιν 6
ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτῃ
αὐτόν; 7 ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ 7
1 Co 15, 27. τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, 8 πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν 8
Eph 1, 22. αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ
ἀνυπότακτον· νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα.
9 τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν 9
διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως
χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου. 10 ἔπρεπεν γὰρ 10
Ro 11, 36. αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς
δόξαν ἀγαγόντα τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημά-
των τελειῶσαι. 11 ὅ τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς 11
Jo 20, 17. Mt 28, 10. πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν,
*Ps 22, 23. 12 λέγων Ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ 12
*2Sa 22, 3. ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. 13 καὶ πάλιν Ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' 13
*Es 8, 17s. αὐτῷ. καὶ πάλιν Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός.
14 ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκός, καὶ 14
1 Co 15, 26. αὐτὸς παραπλησίως μετέσχεν τῶν αὐτῶν ἵνα διὰ τοῦ θανάτου
2 Ti 1, 10. καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστιν τὸν
διάβολον, 15 καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ 15
παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. 16 οὐ γὰρ δή που ἀγγέ- 16
λων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται.
17 ὅθεν ὤφειλεν κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεή- 17
μων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ
ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. 18 ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐ- 18
τὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

III.

Christus Mose major. Moses non impune spretus, multo minus Christus.

Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοή- 1
σατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν,
2 πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ Μωυσῆς ἐν τῷ οἴκῳ 2
3, 5. *Nm 12, 7. αὐτοῦ. 3 πλείονος γὰρ οὗτος δόξης παρὰ Μωυσῆν ἠξίωται καθ' 3

7. add in fine καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου 14. σαρκὸς καὶ αἵματος

III. 1. Χριστὸν Ἰησοῦν 2. ἐν ὅλῳ τῷ 3. δόξης οὗτος

4 ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. 4 πᾶς
γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος, ὁ δὲ πάντα κατασκευάσας 2. *Nm 12, 7.
5 θεός. 5 καὶ Μωυσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θερά-
6 πων εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων, 6 Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ
τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐὰν τὴν παῤῥησίαν καὶ τὸ
καύχημα τῆς ἐλπίδος κατάσχωμεν. 14.
7 Διό, καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον Σήμερον ἐὰν τῆς *Ps 95, 7-11.
8 φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, 8 μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν *Ex 17, 7. *Nm 14, 22 s.
τῷ παραπικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ,
9 9 οὗ ἐπείρασαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν δοκιμασίᾳ καὶ εἶδον τὰ ἔργα
10 μου τεσσεράκοντα ἔτη. 10 διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ταύτῃ καὶ
εἶπον Ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς
11 μου, 11 ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατά- 4, 3.
12 παυσίν μου. 12 βλέπετε, ἀδελφοί, μή ποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν
καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος,
13 13 ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ
τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ ἐξ ὑμῶν τις ἀπάτῃ τῆς
14 ἁμαρτίας· 14 μέτοχοι γὰρ τοῦ Χριστοῦ γεγόναμεν, ἐάνπερ τὴν
15 ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. 15 ἐν 6 ss.
τῷ λέγεσθαι Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκλη-
16 ρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ· 16 τίνες γὰρ
ἀκούσαντες παρεπίκραναν; ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ
17 Αἰγύπτου διὰ Μωυσέως; 17 τίσιν δὲ προσώχθισεν τεσσεράκοντα *Nm 14, 22 ss.
ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν; ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ.
18 18 τίσιν δὲ ὤμοσεν μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ εἰ
19 μὴ τοῖς ἀπειθήσασιν; 19 καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελ-
θεῖν διὰ ἀπιστίαν. 4, 6.

IV.

Requies promissa Judaeis data piis per Christum. Verbi divini vis.

1 Φοβηθῶμεν οὖν μή ποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελ-
θεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι.
2 2 καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέ-
λησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους μὴ συγκεκραμένος τῇ πίστει
3 τοῖς ἀκούσασιν. 3 εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύ-
σαντες, καθὼς εἴρηκεν Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου Εἰ εἰσελεύ- 3, 11. *Ps 95, 11.
σονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου, καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς
4 κόσμου γενηθέντων. 4 εἴρηκεν γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως
Καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν *Gn 2, 2.

4. τὰ πάντα 6. ἐάν: ἐάνπερ ... μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν 9. ἐπείρασάν με ... ἐν δοκιμασίᾳ: ἐδοκίμασάν με ... τεσσαράκοντα 10. ταύτῃ: ἐκείνῃ 13. τις ἐξ ὑμῶν 14. γεγόναμεν τοῦ Χριστοῦ 16. τίνες: τινές 17. τεσσαράκοντα 19. διά: δι'

IV. 4. οὕτω

ἔργων αὐτοῦ. [5] καὶ ἐν τούτῳ πάλιν Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν 5
κατάπαυσίν μου. [6] ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς 6
αὐτήν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον διὰ ἀπεί-
3, 19. θειαν, [7] πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, Σήμερον, ἐν Δαυὶδ λέγων μετὰ 7
3, 15. *Ps 95, 7s. τοσοῦτον χρόνον, καθὼς προείρηται Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς
*Jos 22, 4. αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. [8] εἰ γὰρ 8
αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα
ἡμέρας. [9] ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. 9
[10] ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατέ- 10
παυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός.

Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα 11
μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. [12] ζῶν γὰρ 12
ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαι-
ραν δίστομον καὶ διικνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύ-
ματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ
ἐννοιῶν καρδίας· [13] καὶ οὐκ ἔστιν κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, 13
πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς
ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

8, 1. 3, 1. Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς, 14
2, 17 s. 5, 2. Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. [15] οὐ γὰρ 15
ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν,
πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας.
10, 22. [16] προσερχώμεθα οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα 16
λάβωμεν ἔλεος καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.

V.

Christus pontifex in aeternum, sacerdos sicut Melchisedec. Tarditas lectorum taxatur.

Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος ὑπὲρ ἀν- 1
8, 3. 9, 9. θρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε
4, 15. καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, [2] μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦ- 2
σιν καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν, [3] καὶ 3
δι' αὐτὴν ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ ἑαυτοῦ
7, 27. προσφέρειν περὶ ἁμαρτιῶν. [4] καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν 4
τιμήν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθώσπερ καὶ Ἀαρών.
*Ex 28, 1. [5] οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασεν γενηθῆναι ἀρχιερέα, 5
*Ps 2, 7. ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέν-
7, 17. *Ps 110, 4. νηκά σε· [6] καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα 6
κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. [7] ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς 7
αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν

---

6. διά: δι' 7. προείρηται: εἴρηται 12. ψυχῆς τε 15. ϛ^e (non ϛ) πεπειρασμένον 16. ἔλεον

V. 3. δι' αὐτήν: διὰ ταύτην ... οὕτω ... ὑπὲρ ἁμαρτιῶν 4. ἀλλὰ ὁ ... καθώσπερ: καθάπερ ... ὁ Ἀαρών 5. οὕτω

ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας καὶ
8 εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, [8] καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ'
9 ὧν ἔπαθεν τὴν ὑπακοήν, [9] καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούου-
10 σιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, [10] προσαγορευθεὶς ὑπὸ
τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.
11 Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ
12 νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. [12] καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι δι-
δάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς Ga 4, 3.
τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε 1 Co 3, 2.
13 χρείαν ἔχοντες γάλακτος, οὐ στερεᾶς τροφῆς. [13] πᾶς γὰρ ὁ
μετέχων γάλακτος ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γάρ ἐστιν·
14 [14] τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθη-
τήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

VI.

Tarditate deposita ad perfecta nitendum. Defectio irreparabilis.
Fides Abrahami.

1 Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον ἐπὶ τὴν
τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετα-
2 νοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, [2] βαπτισμῶν
διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίμα-
3 τος αἰωνίου. [3] καὶ τοῦτο ποιήσομεν ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. Jac 4, 15.
4 [4] ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας γευσαμένους τε τῆς
δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου
5 [5] καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος,
6 [6] καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυ-
7 ροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας. [7] γῆ
γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς ἐρχόμενον πολλάκις ὑετὸν καὶ
τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μετα-
8 λαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ· [8] ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ
τριβόλους ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.
9 Πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ κρείσσονα καὶ
10 ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως λαλοῦμεν. [10] οὐ γὰρ ἄδικος ὁ
θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν καὶ τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθε 1 Th 1, 3.
εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες.
11 [11] ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν
12 πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, [12] ἵνα μὴ νωθροὶ
γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονο-
13 μούντων τὰς ἐπαγγελίας. [13] τῷ γὰρ Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ
θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχεν μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσεν καθ' *Gn 22, 16. 17.
14 ἑαυτοῦ, [14] λέγων Ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε καὶ πληθύνων πλη-

12. οὗ: καὶ οὗ
VI. 7. πολλάκις ἐρχόμενον 9. κρείττονα ... οὕτω 10. τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης

θυνῶ σε· [15] καὶ οὕτως μακροθυμήσας ἐπέτυχεν τῆς ἐπαγγελίας. 15
[16] ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσιν, καὶ πάσης 16
αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος· [17] ἐν ᾧ περισ- 17
σότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγ-
γελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, [18] ἵνα 18
διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι
θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς
προκειμένης ἐλπίδος, [19] ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ 19
τε καὶ βεβαίαν καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπε-
τάσματος, [20] ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, κατὰ 20
τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

VII.

Melchisedec Abrahamo Levitisque major et Christus pontifex noster in aeternum.

*Gn 14, 18 ss. Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδέκ, βασιλεὺς Σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ 1
τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς
4. τῶν βασιλέων καὶ εὐλογήσας αὐτόν, [2] ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων 2
ἐμέρισεν Ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης
ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὅ ἐστιν βασιλεὺς εἰρήνης, [3] ἀπάτωρ, 3
ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων,
ἀφομοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές.
2. Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν 4
ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. [5] καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν Λευὶ 5
Nm 18, 21 ss. τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῖν τὸν λαὸν
κατὰ τὸν νόμον, τοῦτ' ἔστιν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξελη-
λυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος Ἀβραάμ· [6] ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ 6
αὐτῶν δεδεκάτωκεν τὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας
εὐλόγηκεν. [7] χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ 7
κρείττονος εὐλογεῖται. [8] καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες 8
ἄνθρωποι λαμβάνουσιν, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ. [9] καὶ ὡς 9
ἔπος εἰπεῖν, διὰ Ἀβραὰμ καὶ Λευὶς ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκά-
τωται· [10] ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν ὅτε συνήντησεν 10
αὐτῷ ὁ Μελχισεδέκ.
Εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς Λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ 11
λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῆς νενομοθέτηται, τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν
Μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν
Ἀαρὼν λέγεσθαι; [12] μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης ἐξ ἀνάγκης 12
καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. [13] ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς 13
ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκεν τῷ θυσιαστηρίῳ·
[14] πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς 14

---

15. οὕτω

VII. 1. τοῦ ὑψίστου: ς^e (non ς) om τοῦ 3. ἀφωμοιωμένος 5. ἀποδεκατοῦν 9. Λευί 11. ἐπ' αὐτῇ ... νενομοθέτητο

15 ἣν φυλὴν περὶ ἱερέων οὐδὲν Μωυσῆς ἐλάλησεν. 15 καὶ περισσότε-
ρον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδὲκ
16 ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, 16 ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκίνης
17 γέγονεν ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. 17 μαρτυρεῖται 5, 6. *Ps 110, 4.
γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.
18 Ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς
19 ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές, 19 οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισα-
20 γωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ. 20 καὶ
καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας, οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας
21 εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες, 21 ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγον-
τος πρὸς αὐτόν Ὤμοσεν κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται Σὺ
22 ιερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα· 22 κατὰ τοσοῦτο κρείττονος διαθήκης 7, 17. 8, 6.
23 γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς. 23 Καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσιν γεγονότες
24 ἱερεῖς διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν· 24 ὁ δὲ διὰ τὸ
μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην.
25 25 ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους
δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν.
26 Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν καὶ ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος,
ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος
27 τῶν οὐρανῶν γενόμενος, 27 ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην,
ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας
ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ 5, 3.
28 ἑαυτὸν ἀνενέγκας. 28 ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιε- 9, 7. 12.
ρεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ
τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

VIII.

Coelestis pontifex noster, auctor novi cum Deo foederis vetere melioris.

1 Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα
ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρα-
2 νοῖς, 2 τῶν ἁγίων λειτουργὸς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν
3 ἔπηξεν ὁ κύριος, οὐκ ἄνθρωπος. 3 πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ 5, 1.
προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται, ὅθεν ἀναγκαῖον
4 ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ. 4 εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ'
ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν προσφερόντων κατὰ νόμον τὰ δῶρα,
5 5 οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσιν τῶν ἐπουρανίων, κα- 10, 1.
θὼς κεχρημάτισται Μωυσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν· Ὅρα *Ex 25, 40.
γάρ φησιν ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν Act 7, 44.
6 τῷ ὄρει· 6 νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτυχεν λειτουργίας, ὅσῳ καὶ 7, 22. 11.

14. οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης 16. σαρκικῆς 17. μαρτυρεῖ 21. add in fine κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ 22. τοσοῦτον 26. om καί prius

VIII. 2. οὐκ: καὶ οὐκ 4. τῶν προσφερόντων τῶν ἱερέων . . τὸν νόμον 5. ποιήσῃς 6. τέτευχε

κρείττονός ἐστιν διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγε-
λίαις νενομοθέτηται. 7 Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ 7
*Jer 31 (38), 31-34. ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. 8 μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει Ἰδοὺ 8
ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον
Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα διαθήκην καινήν, 9 οὐ κατὰ 9
τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλα-
βομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου,
ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐ-
10, 16. τῶν, λέγει κύριος. 10 ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ 10
οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νό-
2 Co 6, 16. μους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπι-
γράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι
εἰς λαόν. 11 καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ 11
καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων Γνῶθι τὸν κύριον, ὅτι
πάντες εἰδήσουσίν με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν.
10, 17. 12 ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐ- 12
8. τῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. 13 ἐν τῷ λέγειν Καινὴν πεπαλαίωκεν τὴν 13
πρώτην· τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

IX.

Sanctuarium vetus et coelum sanctuarium Christi. Imperfecta Mosaica et perfecta Christi expiatio.

Εἶχεν μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιώματα λατρείας τό τε 1
*Ex 25 ss. 40, 3 ss. etc. ἅγιον κοσμικόν. 2 σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε 2
λυχνία καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται
ἅγια. 3 μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη 3
ἅγια ἁγίων, 4 χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς 4
διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ
ἔχουσα τὸ μάννα καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα καὶ αἱ
*Ex 10, 4. πλάκες τῆς διαθήκης, 5 ὑπεράνω δὲ αὐτῆς Χερουβὶμ δόξης κα- 5
τασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· περὶ ὧν οὐκ ἔστιν νῦν λέγειν κατὰ
μέρος. 6 Τούτων δὲ οὕτως κατεσκευασμένων εἰς μὲν τὴν πρώτην 6
σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες,
7 εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ 7
χωρὶς αἵματος ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοη-
μάτων, 8 τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφα- 8
νερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης
στάσιν, 9 ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ᾽ 9
5, 1. ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνεί-
δησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, 10 μόνον ἐπὶ βρώμασιν καὶ 10
πόμασιν καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς καὶ δικαιώμασιν σαρκὸς μέχρι
καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα.

---

11. πολίτην: πλησίον 12. τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν
IX. 1. ἡ πρώτη σκηνή 2. ἅγια: ς (non ςᵉ) ἁγία 6. οὕτω

11 *Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγα-* 10, 1.
θῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου,
12 *τοῦτ' ἔστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως,* [12] *οὐδὲ δι' αἵματος τράγων*
καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ
13 *ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος.* [13] *εἰ γὰρ τὸ αἷμα τράγων*
καὶ ταύρων καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους
14 *ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα,* [14] *πόσῳ μᾶλλον τὸ*
αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν
ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων
εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι. 1 Th 1, 9.
15 *Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανά-* 12, 24.
του γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παρα-
βάσεων τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς αἰωνίου κλη-
16 *ρονομίας.* [16] *ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ*
17 *διαθεμένου·* [17] *διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μή ποτε*
18 *ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος·* [18] *ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη χωρὶς αἵμα-*
19 *τος ἐγκεκαίνισται.* [19] *λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον* *Ex 24, 3 ss.
ὑπὸ Μωυσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ *Nm 19, 6.
τῶν τράγων μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό
20 *τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐράντισεν,* [20] *λέγων Τοῦτο τὸ* *Ex 24, 8. Mt 26, 28.
21 *αἷμα τῆς διαθήκης ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός.* [21] *καὶ τὴν*
σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι ὁμοίως
22 *ἐράντισεν.* [22] *καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν* *Lv 17, 11.
23 *νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις.* [23] *ἀνάγκη*
οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τούτοις καθαρί-
ζεσθαι, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσιν θυσίαις παρὰ ταύτας.
24 [24] *οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστός, ἀντίτυπα*
τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι
25 *τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν,* [25] *οὐδ' ἵνα πολλάκις προσ-*
φέρῃ ἑαυτόν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ'
26 *ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ·* [26] *ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις πα-*
θεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν
αἰώνων εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρω-
27 *ται.* [27] *καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθα-*
28 *νεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις,* [28] *οὕτως καὶ ὁ Χριστός, ἅπαξ προσε-*
νεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς
ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

X.

Lex umbra novi foederis. Piacula legis et verum piaculum Christi.
Sacrificia abolita. Defectionis grave crimen. Constantis fidei laus.

1 *Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν* 8, 5. Col 2, 17.

---

13. *ταύρων καὶ τράγων* 14. *ἡμῶν: ὑμῶν* 18. *οὐδέ: οὐδ'* 19. *τῶν τρά-γων:* om *τῶν ... ἐῤῥάντισε* 21. *ἐῤῥάντισε* 26. *νῦν* 28. om *καί*

9, 9 ss. τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ᾽ ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις
αἷς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερ-
χομένους τελειῶσαι· 2 ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, 2
διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας
ἅπαξ κεκαθαρμένους; 3 ἀλλ᾽ ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ᾽ 3
ἐνιαυτόν· 4 ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν 4
*Ps 40, 7-9. ἁμαρτίας. 5 διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει Θυσίαν καὶ 5
προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι, 6 ὁλοκαυτώ- 6
ματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ηὐδόκησας· 7 τότε εἶπον Ἰδοὺ ἥκω, 7
ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ
θέλημά σου. 8 ἀνώτερον λέγων ὅτι Θυσίας καὶ προσφορὰς καὶ 8
ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας οὐδὲ ηὐδόκησας,
αἵτινες κατὰ νόμον προσφέρονται, 9 τότε εἴρηκεν Ἰδοὺ ἥκω τοῦ 9
ποιῆσαι τὸ θέλημά σου. ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον ἵνα τὸ δεύτερον
στήσῃ, 10 ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς 10
τοῦ σώματος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ.

Καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκεν καθ᾽ ἡμέραν λειτουργῶν καὶ 11
τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύναν-
12, 2. etc ται περιελεῖν ἁμαρτίας· 12 αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσε- 12
1, 13. etc *Ps 110, 1. νέγκας θυσίαν εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, 13 τὸ 13
λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν
ποδῶν αὐτοῦ. 14 μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς 14
τοὺς ἁγιαζομένους. 15 μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· 15
8, 10. *Jer 31, 33. μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι 16 Αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι 16
πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος Διδοὺς
νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν
8, 12. *Jer 31, 34. ἐπιγράψω αὐτούς, 17 καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν 17
αὐτῶν οὐ μὴ μνησθήσομαι ἔτι. 18 ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκέτι 18
προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.

Eph 3, 12. Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παῤῥησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων 19
ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, 20 ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ 20
ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτ᾽ ἔστιν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ,
4, 16. 21 καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, 22 προσερχώμεθα 21 22
μετ᾽ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ῥεραντισμένοι
τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, 23 καὶ λελουμένοι τὸ 23
σῶμα ὕδατι καθαρῷ, κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος
ἀκλινῆ· πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος· 24 καὶ κατανοῶμεν ἀλλή- 24
λους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, 25 μὴ ἐγκαταλεί- 25
ποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακα-
λοῦντες, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν.

X. 1. αἷς: ἃς 2. ςe (non ς) om οὐκ 6. εὐδόκησας 8. θυσίαν καὶ προσφοράν ... εὐδόκησας ... τὸν νόμον 9. τοῦ ποιῆσαι: add ὁ θεός 10. ςe (non ς) om οἱ ... τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ 17. μνησθῶ 22. ἐῤῥαντισμένοι

26 Ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν 6, 4 ss.
ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία,
27 [27] φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλ-
28 λοντος τοὺς ὑπεναντίους. [28] ἀθετήσας τις νόμον Μωυσέως χωρὶς *Dt 17, 6.
29 οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶν μάρτυσιν ἀποθνήσκει· [29] πόσῳ
δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ κατα-
πατήσας καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ
30 ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας. [30] οἴδαμεν γὰρ *Dt 32, 35 s.
τὸν εἰπόντα Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω· καὶ πάλιν Κρινεῖ Ro 12, 19. *Ps 135,
31 κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ. [31] φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ 14.
ζῶντος.
32 Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες
33 πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, [33] τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς
τε καὶ θλίψεσιν θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως
34 ἀναστρεφομένων γενηθέντες. [34] καὶ γὰρ τοῖς δεσμίοις συνεπαθή-
σατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσε-
δέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν καὶ μένου-
35 σαν. [35] μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει
36 μισθαποδοσίαν μεγάλην. [36] ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν ἵνα τὸ
37 θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. [37] ἔτι
38 γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, Ὁ ἐρχόμενος ἥξει καὶ οὐ χρονιεῖ· [38] ὁ δὲ *Hab 2, 3 s.
δίκαιός μου ἐκ πίστεως ζήσεται, καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ Ro 1, 17. etc
39 ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. [39] ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώ-
λειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

XI.

Fidei ratio et exempla: Abel, Enoch, Noah, Abraham, Sara; patriarchae, Joseph, Moses atque alii.

1 Ἔστιν δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος
2 οὐ βλεπομένων. [2] ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι.
3 [3] Πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ *Gn 1, 1.
4 μὴ ἐκ φαινομένων τὸ βλεπόμενον γεγονέναι. [4] Πίστει πλείονα *Gn 4, 4 ss.
θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάϊν προσήνεγκεν τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη
εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ
5 δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ. [5] Πίστει Ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ *Gn 5, 24.
ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ ηὑρίσκετο διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός.
πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως μεμαρτύρηται εὐαρεστηκέναι τῷ θεῷ·
6 [6] χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν
προσερχόμενον τῷ θεῷ ὅτι ἔστιν καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθα-
7 ποδότης γίνεται. [7] Πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω *Gn 6, 8 ss.

30. ἀνταποδόσω, λέγει κύριος ... Κύριος κρινεῖ 34. δεσμίοις: δεσμοῖς μου ... ἐν ἑαυτοῖς ... ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς 38. om μου prius
XI. 1. πίστις, 3. τὰ βλεπόμενα 4. λαλεῖ: λαλεῖται 5. εὑρίσκετο ... μεταθέσεως αὐτοῦ ... εὐηρεστηκέναι

βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασεν κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ
οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινεν τὸν κόσμον καὶ τῆς κατὰ πίστιν
*Gn 12, 1 ss. δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. 8 Πίστει καλούμενος Ἀβραὰμ 8
ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τὸν τόπον ὃν ἤμελλεν λαμβάνειν εἰς κλη-
ρονομίαν, καὶ ἐξῆλθεν μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. 9 πίστει 9
παρῴκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς
κατοικήσας, μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς
ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς· 10 ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους 10
*Gn 17, 19. ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. 11 Πίστει καὶ 11
αὐτὴ Σάρρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβεν καὶ παρὰ
καιρὸν ἡλικίας, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον. 12 διὸ 12
*Gn 15, 5. 22, 17. καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ
ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει καὶ ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος
τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος.

*Gn 23, 4. Κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγ- 13
γελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ
*Ps 39, 13. ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. 14 οἱ 14
γὰρ τοιαῦτα λέγοντες ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσιν.
15 καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξέβησαν, εἶχον ἂν και- 15
ρὸν ἀνακάμψαι· 16 νῦν δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τοῦτ' ἔστιν ἐπου- 16
*Ex 3, 6. ρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς θεὸς ἐπικαλεῖσθαι
αὐτῶν· ἡτοίμασεν γὰρ αὐτοῖς πόλιν.

*Gn 22, 1 ss. Πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ 17
τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, 18 πρὸς 18
*Gn 21, 12. ὃν ἐλαλήθη ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, 19 λογισάμενος 19
Ro 9, 7. ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός· ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν
*Gn 27, 28. παραβολῇ ἐκομίσατο. 20 πίστει καὶ περὶ μελλόντων ηὐλόγησεν 20
*Gn 48, 15 ss. Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν Ἠσαῦ. 21 πίστει Ἰακὼβ ἀποθνήσκων 21
47, 31. ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ ηὐλόγησεν καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ
*Gn 50, 24. ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. 22 πίστει Ἰωσὴφ τελευτῶν περὶ τῆς 22
ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσεν καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ
ἐνετείλατο.

*Ex 2, 2. Πίστει Μωυσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέ- 23
ρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν
τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. 24 πίστει Μωυσῆς μέγας γενόμενος 24
ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ, 25 μᾶλλον ἑλόμενος 25
συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας
ἀπόλαυσιν, 26 μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν Αἰγύπτου θησαυ- 26
ρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ· ἀπέβλεπεν γὰρ εἰς τὴν μισθα-
*Ex 12, 41. ποδοσίαν. 27 πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν 27
τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησεν. 28 πίστει 28

---

8. ἤμελλε 9. τὴν γῆν 11. ἡλικίας ἔτεκεν 12. ὡς ἡ: ὡσεί 13. ἰδόντες καὶ πεισθέντες 15. ἐξέβησαν: ἐξῆλθον 16. νυνί 20. om καί prius ... εὐλόγησεν 21. εὐλόγησε 26. Αἰγύπτου: ἐν Αἰγύπτῳ

πεποίηκεν τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ * Ex 12, 11 ss.
29 ὀλεθρεύων τὰ πρωτότοκα θίγῃ αὐτῶν. [29] πίστει διέβησαν τὴν * Ex 14, 22 ss.
ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς γῆς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ
30 Αἰγύπτιοι κατεπόθησαν. [30] πίστει τὰ τείχη Ἱεριχὼ ἔπεσαν * Jos 6, 20.
31 κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. [31] πίστει Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ * Jos 2, 1. 6, 17.
συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασιν, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' Ja 2, 25.
εἰρήνης.
32 Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος Jud 6, 4. 13. 11 etc
περὶ Γεδεὼν Βαράκ τε καὶ Σαμψὼν καὶ Ἰεφθάε Δαυίδ τε καὶ
33 Σαμουὴλ καὶ τῶν προφητῶν, [33] οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο
βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν
34 στόματα λεόντων, [34] ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα * Dan 6, 22.
μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ 3, 27.
35 ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων· [35] ἔλαβον γυναῖκες * 1 Rg 17, 17.
ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, * 2 Rg 4, 17.
οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως * 2 Macc 6, 18 ss.
36 τύχωσιν· [36] ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι 7, 7.
37 δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· [37] ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθη-
σαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν
38 αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, [38] ὧν
οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσιν καὶ
39 σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. [39] καὶ οὗτοι πάντες μαρτυ-
40 ρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, [40] τοῦ
θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν
τελειωθῶσιν.

XII.

Christus fidei dux. Castigatione Dei paterna proficit pietas. Sinai et Zion. Novi foederis egregia dignitas.

1 Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν
νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον
ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα,
2 [2] ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, 2, 1.
ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινεν σταυρὸν αἰσχύνης
καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν. 8, 1. etc
3 [3] ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρ-
τωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν
ἐκλυόμενοι.
4 Οὔπω μέχρις αἵματος ἀντεκατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν
5 ἀνταγωνιζόμενοι, [5] καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως ἥτις ὑμῖν ὡς * Prov 3, 11 s.
υἱοῖς διαλέγεται Υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ
6 ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος· [6] ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει,

28. ὀλεθρεύων: ὀλοθρεύων 29. om γῆς 30. ἔπεσε
XII. 2. κεκάθικεν: ἐκάθισεν 4. ἀντικατέστητε

μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. 7 εἰ παιδείαν ὑπομέ- 7
νετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός· τίς γὰρ υἱὸς ὃν οὐ
παιδεύει πατήρ; 8 εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας ἧς μέτοχοι γεγόνασιν 8
πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί. 9 εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς 9
ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολὺ
μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων καὶ ζήσομεν;
10 οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαί- 10
δευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος
αὐτοῦ. 11 πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς 11
εἶναι ἀλλὰ λύπης, ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς
γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσιν δικαιοσύνης.
*Es 35, 3. Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα 12
*Prov 4, 26. ἀνορθώσατε, 13 καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, 13
ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον. 14 εἰρήνην διώκετε 14
μετὰ πάντων καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν
*Dt 29, 18. κύριον, 15 ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ 15
θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ καὶ δι' αὐτῆς μιαν-
*Gn 25, 31 ss. θῶσιν οἱ πολλοί, 16 μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ 16
βρώσεως μιᾶς ἀπέδετο τὰ πρωτοτόκια ἑαυτοῦ. 17 ἴστε γὰρ ὅτι 17
*Gn 27, 30 ss. καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν ἀπεδοκιμάσθη·
μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρεν, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας
αὐτήν.
*Dt 4, 11. Οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει καὶ κεκαυμένῳ 18
*Ex 19, 16. πυρὶ καὶ γνόφῳ καὶ ζόφῳ καὶ θυέλλῃ 19 καὶ σάλπιγγος ἤχῳ καὶ 19
φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι
*Ex 19, 12 s. αὐτοῖς λόγον· 20 οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον Κἂν θηρίον 20
θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται· 21 καί, οὕτως φοβερὸν ἦν τὸ 21
*Dt 9, 19. φανταζόμενον, Μωυσῆς εἶπεν Ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος· 22 ἀλλὰ 22
προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ
ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων 23 πανηγύρει, καὶ ἐκκλησίᾳ 23
πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων,
καὶ πνεύμασιν δικαίων τετελειωμένων, 24 καὶ διαθήκης νέας 24
9, 15. μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν
Ἄβελ. 25 βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα· εἰ γὰρ ἐκεῖνοι 25
οὐκ ἐξέφυγον ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι τὸν χρηματίζοντα, πολὺ
μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι, 26 οὗ ἡ φωνὴ 26
*Hagg 2, 6. τὴν γῆν ἐσάλευσεν τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται λέγων Ἔτι ἅπαξ ἐγὼ
σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. 27 τὸ δέ Ἔτι 27
ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν ὡς πεποιημένων,

---

7. τίς γάρ ἐστιν 9. πολύ: πολλῷ 15. om οἱ 16. ἀπέδοτο ... ἑαυτοῦ: αὐτοῦ 18. ζόφῳ: σκότῳ 20. add in fine ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται 21. οὕτω 23. ϛe (non ϛ) ἀγγέλων, 23 πανηγύρει καί ... ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων 24. κρείττονα 25. ἐξέφυγον: ἔφυγον ... τῆς γῆς ... τόν ante ἐπί pon ... πολύ: πολλῷ 26. σείω

28 *ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα.* [28] *διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παρα-*
λαμβάνοντες ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ
29 *θεῷ, μετὰ εὐλαβείας καὶ δέους·* [29] *καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ* *Dt 4, 24.
καταναλίσκον.

XIII.

Admonitiones variae. Christus unus et idem. Piaculum Christi valet; deserenda Judaeorum ara. Vota et salutationes.

1 2 *Ἡ φιλαδελφία μενέτω.* [2] *τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε·*
3 *διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους.* [3] *μιμνήσκεσθε* *Gn 18, 3.
τῶν δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων ὡς καὶ αὐτοὶ
4 *ὄντες ἐν σώματι.* [4] *τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσιν καὶ ἡ κοίτη ἀμίαν-*
5 *τος· πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός.* [5] *ἀφιλάργυρος ὁ*
τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν Οὐ μή σε *Jos 1, 5.
6 *ἀνῶ οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω,* [6] *ὥστε θαῤῥοῦντας ἡμᾶς λέγειν*
Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι· τί ποιήσει μοι ἄν- *Ps 118, 6.
θρωπος;
7 *Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν*
λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς
8 *μιμεῖσθε τὴν πίστιν.* [8] *Ἰησοῦς Χριστὸς ἐχθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐ-*
9 *τὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.* [9] *διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ*
παραφέρεσθε· καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ
βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες.
10 *Ἔχομεν θυσιαστήριον ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν οἱ τῇ σκηνῇ*
11 *λατρεύοντες.* [11] *ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα εἰς τὰ ἅγια*
διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς πα-
12 *ρεμβολῆς.* [12] *διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος* *Lv 4, 12.
13 *τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν.* [13] *τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς* Mt 27, 32. etc
14 *αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες·* [14] *οὐ*
γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦ-
15 *μεν.* [15] *Δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς* *Ps 50, 14. *Hos 14, 3.
τῷ θεῷ, τοῦτ' ἔστιν καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι
16 *αὐτοῦ.* [16] *τῆς δὲ εὐποιίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύ-*
ταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός.
17 *Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε· αὐτοὶ γὰρ*
ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ
χαρᾶς τοῦτο ποιῶσιν καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν
τοῦτο.
18 *Προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν· πειθόμεθα γὰρ ὅτι καλὴν συνείδη-*
19 *σιν ἔχομεν, ἐν πᾶσιν καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι.* [19] *πε-*

---

28. *μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας*

XIII. 8. *χθές* 9. *περιφέρεσθε* 10. *οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν* 11. *αἷμα περὶ ἁμαρτίας* 18. *πειθόμεθα: πεποίθαμεν*

ρισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι ἵνα τάχιον ἀποκατα-
σταθῶ ὑμῖν.
1 Th 5, 23. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα 20
τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον
2 Th 2, 17. ἡμῶν Ἰησοῦν, 21 καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ εἰς τὸ 21
ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον
Ro 16, 27. etc αὐτοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.
Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς πα- 22
ρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. 23 γινώσκετε 23
τὸν ἀδελφὸν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ ἐὰν τάχιον ἔρχηται
ὄψομαι ὑμᾶς. 24 ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν καὶ 24
πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας.
Eph 6, 24. etc Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν. 25

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.

I.

Johannes septem ecclesiis dicit salutem. Patmi divinitus tactus. Visio filii hominis cum septem candelabris et stellis.

22, 6. Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεός, δεῖξαι 1
τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀπο-
9. 6, 9. στείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, 2 ὃς 2
ἐμαρτύρησεν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, ὅσα εἶδεν. 3 μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες 3
τοὺς λόγους τῆς προφητείας καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμ-
22, 10. μένα· ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.
Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ. χάρις ὑμῖν 4
καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν
ἑπτὰ πνευμάτων ἃ ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, 5 καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ 5
Col 1, 18. Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν καὶ ὁ
ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς. τῷ ἀγαπῶντι ἡμᾶς καὶ λούσαντι
5, 10. *Ex 19, 6. ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, 6 καὶ ἐποίη- 6
*Es 61, 6. σεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα
καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.
*Zach 12, 10 ss. Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς 7
*Dan 7, 13. ὀφθαλμὸς καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν
21, 6. etc *Es 44, 6. πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ναί, ἀμήν. 8 Ἐγώ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ 8
τὸ ὦ, λέγει κύριος ὁ θεός, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ
παντοκράτωρ.

---

21. αἰῶνας τῶν αἰώνων

I. 2. ὅσα τε 4. τοῦ ὁ ὢν ... ἅ ἐστιν 5. ἐκ τῶν νεκρῶν ... ἀγαπήσαντι 6. βασιλεῖαν: βασιλεῖς καί ... αἰῶνας τῶν αἰώνων 8. ἄλφα: Α ... ω: add ἀρχὴ καὶ τέλος ... κύριος ὁ θεός: ὁ κύριος

9 Ἐγὼ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ 22, 8.
θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν 2Th 3, 5.
τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν 2. etc
10 μαρτυρίαν Ἰησοῦ. [10] ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, 4, 1 s.
11 καὶ ἤκουσα φωνὴν ὀπίσω μου μεγάλην ὡς σάλπιγγος [11] λεγούσης
Ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις, 2, 1. 8. 3, 1. 7.
εἰς Ἔφεσον καὶ εἰς Σμύρναν καὶ εἰς Πέργαμον καὶ εἰς Θυάτει- 3, 14.
ραν καὶ εἰς Σάρδεις καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν καὶ εἰς Λαοδίκειαν.
12 [12] καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἥτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ· καὶ
13 ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς, [13] καὶ ἐν μέσῳ τῶν
λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη καὶ περιε- *Dan 7, 13. 9.
14 ζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσῆν· [14] ἡ δὲ κεφαλὴ αὐ- 10, 5.
τοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡσεὶ ἔριον λευκὸν ὡς χιών, καὶ οἱ
15 ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός, [15] καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι *Dan 10, 6.
χαλκολιβάνῳ ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς
16 φωνὴ ὑδάτων πολλῶν, [16] καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ ἀστέ- *Ez 1, 24.
ρας ἑπτά; καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα *Es 49, 2.
ἐκπορευομένη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει *Jud 5, 31.
17 αὐτοῦ. [17] καὶ ὅτε εἶδον αὐτόν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ
ὡς νεκρός· καὶ ἔθηκεν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἐπ' ἐμὲ λέγων Μὴ φοβοῦ· 2, 8.
18 ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος [18] καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην *Es 48, 12.
νεκρὸς καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ ἔχω
19 τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου. [19] γράψον οὖν ἃ εἶδες καὶ 11.
20 ἃ εἰσὶν καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα, [20] τὸ μυστήριον τῶν 16.
ἑπτὰ ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας 12.
τὰς χρυσᾶς. οἱ ἑπτὰ ἀστέρες ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσίν,
καὶ αἱ λυχνίαι αἱ ἑπτὰ ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσίν.

II.

Epistola I. ad Ephesios. Nicolaitae. II. ad Smyrnenses; III. ad Pergamenos. Antipas. Bileam. Nicolaitae. IV. ad Thyatirenos. Isabel. Instat poena nisi resipiscant.

1 Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γράψον Τάδε λέγει ὁ 1, 16. 13.
κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν
2 μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν [2] Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν
κόπον καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς,
καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι καὶ οὐκ

9. ὁ καὶ ἀδελφός ... ἐν τῇ βασιλείᾳ ... ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ: Ἰησοῦ Χριστοῦ ... διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ 10. ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην 11. Ὃ: praem Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, καί ... om ἑπτά ... ἐκκλησίαις ταῖς ἐν Ἀσίᾳ ... Θυάτειρα 12. ἐλάλησε 13. τῶν ἑπτὰ λυχν. 16. δεξιᾷ αὐτοῦ χειρί 17. ἐπέθηκε τ. δεξ. αὐτοῦ χεῖρα ... λέγων μοι 18. αἰώνων· ἀμήν ... τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου 19. om οὖν 20. καὶ αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες

II. 1. ἐν Ἐφέσῳ: Ἐφεσίνης 2. κόπον σου ... ἐπειράσω τ. φάσκοντας εἶναι ἀποστόλους

εἴσιν, καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς· 3 καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ ἐβά- 3
14. 20. στασας διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἐκοπίασας. 4 ἀλλὰ ἔχω κατὰ 4
σοῦ ὅτι τὴν. ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. 5 μνημόνευε οὖν 5
πόθεν πέπτωκας, καὶ μετανόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον·
εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου
15. αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. 6 ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα 6
11. etc τῶν Νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. 7 Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ 7
22, 2. πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ
τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ μου.
Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας γράψον Τάδε λέ- 8
1, 17s. etc γει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν 9 Οἶδά 9
2. etc σου τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ, καὶ τὴν
βλασφημίαν ἐκ τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς καὶ οὐκ
εἰσὶν ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. 10 μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις 10
πάσχειν. ἰδοὺ δὴ μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν
ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς
Ja 1, 12. ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. 11 Ὁ ἔχων 11
7. etc 20, 6. οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις Ὁ νικῶν οὐ μὴ
ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.
Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον Τάδε 12
1, 16. λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν 13 Οἶδα ποῦ 13
κατοικεῖς· ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ· καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά
μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς Ἀντίπας
ὁ μάρτυς μου ὁ πιστὸς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ σατανᾶς
4. 20. κατοικεῖ. 14 ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα· ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας 14
*Nm 25, 2. 31, 16. τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν τῷ Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον
20. ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι.
15 οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Νικολαϊτῶν ὁμοίως. 15
6. 16 μετανόησον οὖν· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ' 16
3, 3. 7. etc αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. 17 Ὁ ἔχων οὖς ἀκου- 17
σάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ
τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ
3, 12. 19, 12. ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ
λαμβάνων.
Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον Τάδε 18
19, 12. λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα

3. καὶ ἐβάστασας καὶ ὑπομονὴν ἔχεις καὶ διά ... καὶ οὐκ ἐκοπίασας: κεκοπίακας καὶ οὐ κέκμηκας 4. ἀλλ' 5. ἐκπέπτωκας ... ἔρχομαί σοι: $ς^{e}$ add ταχύ, ς ταχεῖ 7. ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου ... om μου 8. ἐν Σμύρνῃ: Σμυρναίων post ἐκκλησίας 9. τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν ... ἀλλὰ πλούσιος: πλούσιος δέ ... om ἐκ 10. om δή ... ἐξ ὑμῶν ὁ διάβολος 13. ποῦ: praem τὰ ἔργα σου καί ... καὶ ἐν ταῖς ... αἷς: ἐν αἷς ... ὁ πιστός, ὅς ... κατοικεῖ ὁ σατανᾶς 14. ἀλλ' ... ὅτι ἔχεις ... τῷ: ς ἐν τῷ, $ς^{e}$ τόν ... καὶ φαγεῖν: om καί 15. τῶν Νικολαϊτῶν ... ὁμοίως: ὃ μισῶ 16. om οὖν 17. φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα ... οἶδεν: ἔγνω

19 πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ [19] Οἶδά σου τὰ 2. etc
ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν
ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων.
20 [20] ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σου Ἰεζάβελ, ἡ λέ- *1 Reg 16, 31.
γουσα ἑαυτὴν προφῆτιν καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δού-
21 λους πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα. [21] καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρό- 14.
νον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας
22 αὐτῆς. [22] ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας
μετ᾽ αὐτῆς εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν
23 ἔργων αὐτῆς. [23] καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ, καὶ *Ps 7, 10.
γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς
24 καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. [24] ὑμῖν
δὲ λέγω τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις ὅσοι οὐκ ἔχουσιν τὴν
διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα τοῦ σατανᾶ, ὡς
25 λέγουσιν, Οὐ βάλλω ἐφ᾽ ὑμᾶς ἄλλο βάρος· [25] πλὴν ὃ ἔχετε κρα- 3, 11.
26 τήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. [26] καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέ-
27 λους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, [27] καὶ *Ps 2, 8 s.
ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συν- 12, 5.
28 τρίβεται, ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου, [28] καὶ δώσω 22, 16.
29 αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωινόν. [29] Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ 7. etc
πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

III.

Epistola V. ad Sardianos; VI. ad Philadelphenos. Hierosolyma nova.
VII. ad Laodicenos. Tepidi.

1 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον Τάδε
λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας 1, 4. 16.
2 Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. [2] γίνου 2, 2. etc
γρηγορῶν, καὶ στήρισον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλον ἀποθανεῖν. οὐ γὰρ
3 εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μου. [3] μνη-
μόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει καὶ μετανόησον. 16, 15. 1 Th 5, 2.
ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν
4 ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ. [4] ἀλλὰ ὀλίγα ἔχεις ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν οἳ Mt 24, 42.
οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσιν μετ᾽ ἐμοῦ ἐν
5 λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. [5] ὁ νικῶν οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις

---

19. *καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν πίστιν ... καὶ τὰ ἔσχατα* 20. *ἀλλ᾽ ... κατὰ σοῦ ὀλίγα ... ἀφεῖς: ἐᾷς ... τὴν γυναῖκά σου:* om *σου ... Ἰεζαβήλ ... ἡ λέγουσα: τὴν λέγουσαν ... καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τούς: διδάσκειν καὶ πλανᾶσθαι ... εἰδωλόθυτα φαγεῖν* 21. *καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι: καὶ οὐ μετενόησεν* post *ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς* 22. *ἰδοὺ ἐγώ ... αὐτῆς* secundum: *αὐτῶν* 24. *τοῖς λοιποῖς: καὶ λοιποῖς ... καὶ οἵτινες ... βαθέα: βάθη ... βαλῶ*

III. 1. ς (non ς^{e}) om *ἑπτά* prius ... *τὸ ὄνομα* 2. *στήριξον ... ἔμελλον: μέλλει* ... om *μου* 3. *ἥξω* prius: add *ἐπί σε* 4. om *ἀλλά ... ἔχεις ὀλίγα ὀν. καὶ ἐν Σάρδεσιν, ἃ*

λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς
Mt 10, 32. Lc 12, 8. ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου
2, 7. etc καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. [6] Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ 6
πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.
* Es 22, 22. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον Τάδε 7
* Job 12, 14. λέγει ὁ ἅγιος ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ Δαυίδ, ὁ ἀνοίγων
καὶ οὐδεὶς κλείσει, καὶ κλείει καὶ οὐδεὶς ἀνοίξει, [8] Οἶδά σου 8
2, 2. etc τὰ ἔργα· ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην, ἣν οὐδεὶς
2, 13. δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς
2, 9. μου τὸν λόγον καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. [9] ἰδοὺ δίδωμι ἐκ 9
τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι,
καὶ οὐκ εἰσὶν ἀλλὰ ψεύδονται· ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξουσιν
* Es 45, 14. καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ
ἠγάπησά σε. [10] ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, 10
κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχε-
σθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ
22, 7. 2, 25. τῆς γῆς. [11] ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν 11
στέφανόν σου. [12] ὁ νικῶν ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ 12
*Es 56, 5. θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι, καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ
21, 2. Ga 4, 26. ὄνομα τοῦ θεοῦ μου καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου,
2, 17. τῆς καινῆς Ἱερουσαλὴμ ἡ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ
θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. [13] Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω 13
2, 7. etc τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.
Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ἐκκλησίας γράψον Τάδε 14
19, 11. Col 1, 15. λέγει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς
2, 2. etc κτίσεως τοῦ θεοῦ [15] Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ 15
οὔτε ζεστός. ὄφελον ψυχρὸς ἦς ἢ ζεστός. [16] οὕτως ὅτι χλιαρὸς 16
εἶ καὶ οὔτε ζεστὸς οὔτε ψυχρός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός
μου. [17] ὅτι λέγεις ὅτι πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδὲν 17
χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεεινὸς
καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός, [18] συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι 18
χρυσίον παρ' ἐμοῦ πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς ἵνα πλουτήσῃς, καὶ
ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλῃ καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς
γυμνότητός σου, καὶ κολλύριον ἐγχρῖσαι τοὺς ὀφθαλμούς σου ἵνα
He 12, 6. * Prov 3, 12. βλέπῃς. [19] ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ ἐλέγχω καὶ παιδεύω· ζήλευε οὖν 19
* Cant 5, 2. καὶ μετανόησον. [20] ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐάν 20
τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσελεύσο-
μαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ.

---

5. ἐξομολογήσομαι 7. κλεῖδα ... κλείσει: κλείει ... ἀνοίγει 8. ἥν: καί 9. ἥξωσι ... προσκυνήσωσι 11. ἰδοὺ ἔρχομαι 12. ναῷ: ς^e^ λαῷ ex errore ... καταβαίνουσα: ς^e^ (non ς) καταβαίνει 14. ἐν Λαοδικείᾳ: Λαοδικέων post ἐκκλησίας 15. ἦς: εἴης 16. καὶ οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός 17. οὐδέν: οὐδενός ... ὁ ἐλεεινός: om ὁ 18. παρ' ἐμοῦ χρυσίον ... κολλούριον ... ἔγχρισον 19. ζήλωσον 20. καὶ εἰσελεύσομαι: om καί

21 [21] ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς Mt 19, 28.
κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ
22 αὐτοῦ. [22] Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκ- 2, 7. etc
κλησίαις.

IV.

Aperitur theatrum coeleste. Dei thronus cum XXIV presbyteris et IV Cherubim.

1 Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ,
καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' 1, 10.
ἐμοῦ, λέγων Ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.
2 [2] εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι· καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ 1, 1. 22, 6. *Ez 1,
3 οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος, [3] καὶ ὁ καθήμενος ὅμοιος 26 ss.
ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ, καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου 21, 11. 10, 1.
4 ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῳ. [4] καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι
εἴκοσι τέσσαρες· καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους τοὺς εἴκοσι τέσσαρας 11, 16.
πρεσβυτέρους καθημένους περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, 3, 4 s.
5 καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. [5] καὶ ἐκ τοῦ
θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί· καὶ ἑπτὰ 8, 5. 11, 19.
λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου, αἵ εἰσιν τὰ ἑπτὰ 5, 6.
6 πνεύματα τοῦ θεοῦ· [6] καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα 15, 2. *Ez 1, 22.
ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ *Ex 24, 10.
θρόνου τέσσερα ζῷα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν.
7 [7] καὶ τὸ ζῷον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῷον *Ez 1, 10.
ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῷον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἀνθρώ-
8 που, καὶ τὸ τέταρτον ζῷον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ. [8] καὶ τὰ
τέσσερα ζῷα, ἓν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχων ἀνὰ πτέρυγας ἕξ, κυκλόθεν
καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν, καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέ- *Es 6, 3.
ρας καὶ νυκτὸς λέγοντες Ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ 1, 8.
9 παντοκράτωρ ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος. [9] καὶ ὅταν δώσου-
σιν τὰ ζῷα δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ 21, 5. 15, 7.
10 θρόνου τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, [10] πεσοῦνται οἱ
εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ
θρόνου, καὶ προσκυνήσουσιν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
νων, καὶ βαλοῦσιν τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου,
11 λέγοντες [11] Ἄξιος εἶ, ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν, λαβεῖν τὴν δόξαν 5, 12 s.
καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ 10, 6.
τὸ θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν.

IV. 1. *λέγων: λέγουσα* 2. *καὶ εὐθέως ... ἐπὶ τοῦ θρόνου* 3. *καθήμενος ἦν ... σαρδίνῳ ... ὅμοιος* secundum: ς^e (non ς) *ὁμοία* 4. *εἴκοσι* bis: add *καί ... θρόνους εἶδον ... καὶ ἔσχον ἐπὶ τάς* 5. *βρονταὶ καὶ φωναί* 6. om *ὡς ... τέσσαρα* 7. *ἀνθρώπου: ἄνθρωπος ... πετωμένῳ* 8. *καὶ τέσσαρα ζ. ἓν καθ' ἑαυτὸ εἶχον ... γέμουσιν: γέμοντα ... λέγοντα* 10. *εἴκοσι καὶ τέσσαρες* ... ς (non ς^e) *προσκυνοῦσι* et *βάλλουσι* 11. *ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν: κύριε ... ἦσαν: εἰσί*

V.

Liber VII sigillorum aperiendus traditur agno. Agnus celebratur coelestibus canticis.

*Ez 2, 9 s. *Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου* 1
βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὄπισθεν, κατεσφραγισμένον
σφραγῖσιν ἑπτά. [2] *καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα ἐν φωνῇ* 2
μεγάλῃ Τίς ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας
αὐτοῦ; [3] *καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲ* 3
13. *ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον οὐδὲ βλέπειν αὐτό.* [4] *καὶ* 4
ἐγὼ ἔκλαιον πολὺ ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον
4, 4. *οὔτε βλέπειν αὐτό.* [5] *καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι Μὴ* 5
*Gn 49, 9 s. *κλαῖε· ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυίδ,*
ὁ ἀνοίγων τὸ βιβλίον καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ.

Καὶ εἶδον ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζῴων καὶ 6
7, 17. *ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχων*
*Zach 4, 10. *κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτά, ἅ εἰσιν τὰ ἑπτὰ πνεύματα*
1, 4. 4, 5. *τοῦ θεοῦ ἀποστελλόμενα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.* [7] *καὶ ἦλθεν καὶ* 7
4, 8 ss. *εἴληφεν ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου.* [8] *καὶ ὅτε* 8
ἔλαβεν τὸ βιβλίον, τὰ τέσσερα ζῷα καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύ-
τεροι ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάραν καὶ
14, 2. *φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν*
4, 11. *ἁγίων.* [9] *καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν λέγοντες Ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ* 9
βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης καὶ ἠγό-
ρασας τῷ θεῷ ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης
1, 6. *καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους,* [10] *καὶ ἐποίησας αὐτοὺς βασιλείαν καὶ ἱερεῖς,* 10
καὶ βασιλεύουσιν ἐπὶ τῆς γῆς. [11] *καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα φωνὴν* 11
9, 16. *Dan 7, 10. *ἀγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζῴων καὶ τῶν*
πρεσβυτέρων, καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων καὶ
4, 11. *χιλιάδες χιλιάδων,* [12] *λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ Ἄξιόν ἐστιν τὸ ἀρνίον* 12
τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ
ἰσχὺν καὶ τιμὴν καὶ δόξαν καὶ εὐλογίαν. [13] *καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐν* 13
3. *τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῆς*
7, 10. *θαλάσσης ἐστὶν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, πάντας ἤκουσα λέγοντας Τῷ*
καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ καὶ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ
ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. [14] *καὶ τὰ* 14

V. 2. om *ἐν ... ἐστὶν ἄξιος* 4. *πολύ: πολλά ... ἀνοῖξαι καὶ ἀναγνῶναι* 5. *ὁ λέων ὁ ὢν ... ὁ ἀνοίγων: ἀνοῖξαι ... τὰς ἑπτά:* praem *λῦσαι* 6. *Καὶ εἶδον, καὶ ἰδού ... ἔχων: ἔχον ... ἅ: οἵ ... τοῦ θεοῦ πνεύματα τὰ ἀπεσταλμένα εἰς* 7. *εἴληφε τὸ βιβλίον* 8. *τέσσαρα ... ἔπεσον ... κιθάρας* 9. *τῷ θεῷ ἡμᾶς* 10. *αὐτούς: ἡμᾶς τῷ θεῷ ἡμῶν ... βασιλείαν: βασιλεῖς ... βασιλεύσομεν* 11. *κύκλῳ: κυκλόθεν ...* ς (non ς^e) om *καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων* ex errore 13. *ὅ ἐστιν ... ἐπὶ τῆς γῆς: ἐν τῇ γῇ ... ἐστίν:* praem *ἅ ... πάντας: πάντα ... ἐπὶ τοῦ θρόνου*

τέσσερα ζῷα ἔλεγον τὸ Ἀμήν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεσαν καὶ 19, 4.
προσεκύνησαν.

VI.

Solvit agnus sigilla priora VI. Significat primum victoriam Christi, ea quae sequuntur caedes et calamitates, sextum rerum omnium conversionem.

1 *Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξεν τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγί-*
δων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζῴων λέγοντος ὡς φωνὴ
2 *βροντῆς Ἔρχου.* [2] *καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ κα-* *Zach 6, 1 ss.
θήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ
ἐξῆλθεν νικῶν καὶ ἵνα νικήσῃ.
3 *Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν δευτέραν, ἤκουσα τοῦ*
4 *δευτέρου ζῴου λέγοντος Ἔρχου.* [4] *καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυῤ-*
ῥός, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην
ἐκ τῆς γῆς καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξουσιν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα
μεγάλη.
5 *Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν τρίτην, ἤκουσα τοῦ τρί-*
του ζῴου λέγοντος Ἔρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ
6 *ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.* [6] *καὶ* *Ez 5, 1.
ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζῴων λέγουσαν Χοῖνιξ σίτου
δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῶν δηναρίου· καὶ τὸ ἔλαιον καὶ
τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.
7 *Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα τοῦ*
8 *τετάρτου ζῴου λέγοντος Ἔρχου.* [8] *καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος*
χλωρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος, 20, 14.
καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ *Ez 14, 21.
τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν
θανάτῳ καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.
9 *Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ* 20, 4.
θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ 1, 9. etc
10 *καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον.* [10] *καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ*
λέγοντες Ἕως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινός, οὐ κρίνεις 3, 7.
καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;
11 [11] *καὶ ἐδόθη αὐτοῖς στολὴ λευκή, καὶ ἐῤῥέθη αὐτοῖς ἵνα ἀνα-*
παύσονται ἔτι χρόνον, ἕως πληρώσωσιν καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν

---

14. *τέσσαρα* ... om *τό* ... *καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες* ... *προσεκύνησαν ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων*

VI. 1. om *ἑπτά* ... *ὡς φωνῆς* ... *Ἔρχου καὶ βλέπε* 2. *αὐτόν: αὐτῷ* 3. *τὴν δευτέραν σφραγῖδα* ... *Ἔρχου καὶ βλέπε* 4. *αὐτόν: αὐτῷ* ... *ἐκ: ἀπό* ... *σφάξωσι* 5. *τὴν τρίτην σφραγῖδα* ... *Ἔρχου καὶ βλέπε* ... *αὐτόν: αὐτῷ* 6. *κριθῆς* 7. *ἤκουσα φωνὴν τοῦ* ... *λέγοντος: λέγουσαν* ... *Ἔρχου καὶ βλέπε* 8. *αὐτῷ: αὐτοῖς* ... *ἀποκτεῖναι* ante *ἐπί* pon 10. *ἔκραζον* ... *ὁ ἀληθινός* ... *ἐκ: ἀπό* 11. *ἐδόθησαν* et *στολαὶ λευκαὶ* ... *αὐτοῖς: ἑκάστοις* ..., *ἀναπαύσωνται* ... *ἔτι χρόνον μικρόν* ... *ἕως οὗ* ... *πληρώσονται*

11, 7. 13, 7. καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτέννεσθαι ὡς καὶ
αὐτοί.
16, 18. Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ σεισμὸς 12
*Ez 32, 7 s. ἐγένετο μέγας, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος,
*Es 34, 4. Mt 24, 29. καὶ ἡ σελήνη ὅλη ἐγένετο ὡς αἷμα, 13 καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρα- 13
νοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βαλοῦσα τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς
ὑπὸ ἀνέμου μεγάλου σειομένη, 14 καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς 14
βιβλίον ἑλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐ-
*Es 24, 21. τῶν ἐκινήθησαν. 15 καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ μεγιστᾶνες 15
2, 10. καὶ οἱ χιλίαρχοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ πᾶς δοῦλος
καὶ ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέ-
*Hos 10, 8. τρας τῶν ὀρέων, 16 καὶ λέγουσιν τοῖς ὄρεσιν καὶ ταῖς πέτραις 16
Lc 23, 30. Πέσατε ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθη-
μένου ἐπὶ τῷ θρόνῳ καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου, 17 ὅτι ἦλθεν 17
ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

VII.

Eximuntur universa miserie CXLIV millia de tribubus Israel. Pii exteri in albis celebrantes Deum et agnum.

Καὶ μετὰ τοῦτο εἶδον τέσσερας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς 1
20, 8. *Zach 6, 5. τέσσερας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσερας ἀνέμους τῆς
γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης
μήτε ἐπί τι δένδρον. 2 καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα 2
ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξεν
φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι
τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, 3 λέγων Μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν μήτε 3
13, 16. *Ez 9, 4. τὴν θάλασσαν μήτε τὰ δένδρα, ἄχρι σφραγίσωμεν τοὺς δούλους
τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. 4 καὶ ἤκουσα τὸν 4
14, 1. *Gn 49, 8. ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες χι-
λιάδες ἐσφραγισμένοι ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ· 5 ἐκ φυλῆς 5
Ἰούδα δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Ῥουβὴν δώδεκα
χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Γὰδ δώδεκα χιλιάδες, 6 ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ δώ- 6
δεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Νεφθαλὶμ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς
Μανασσῆ δώδεκα χιλιάδες, 7 ἐκ φυλῆς Συμεὼν δώδεκα χιλιάδες, 7
ἐκ φυλῆς Λευὶ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰσαχὰρ δώδεκα χιλιά-
δες, 8 ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰωσὴφ 8

11. ἀποκτείνεσθαι 12. ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ... om ὅλη 13. βαλοῦσα: βάλλει ... μεγάλου ἀνέμου 14. om ὁ ... εἱλισσόμενον 15. καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ χιλίαρχοι ... ἰσχυροί: δυνατοὶ ... καὶ πᾶς ἐλεύθερος 16. Πέσετε ... ἐπὶ τοῦ θρόνου

VII. 1. τοῦτο: ταῦτα ... τέσσερας ter: τέσσαρας ... τι δένδρον: πᾶν δένδρον 2. ἀναβάντα ... ἔκραξε 3. ἄχρι: ἄχρις οὗ ... ς (non ς^e) σφραγίζωμεν 4. ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες: ρμδ´ 5 — 8. δώδεκα ubique: ιβ´ ... ἐσφραγισμένοι bis: add ubique (i. e. duodecies) post χιλιάδες 6. Νεφθαλείμ 7. ς^e (non ς) Ἰσασχάρ

*δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν δώδεκα χιλιάδες ἐσφρα-
γισμένοι.*
9 *Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολύς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐ-
τὸν οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ* 5, 9.
*γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου,
περιβεβλημένους στολὰς λευκάς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐ-*
10 *τῶν· [10] καὶ κράζουσιν φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες Ἡ σωτηρία τῷ* 12.
11 *θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ καὶ τῷ ἀρνίῳ. [11] καὶ* 19, 1.
πάντες οἱ ἄγγελοι ἑστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυ- 11, 16.
τέρων καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ θρόνου
12 *ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, [12] λέγοντες* 5, 12.
*Ἀμήν, ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ
ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας*
13 *τῶν αἰώνων. [13] καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων μοι* 9.
Οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς τίνες εἰσὶν καὶ
14 *πόθεν ἦλθον; [14] καὶ εἴρηκα αὐτῷ Κύριέ μου, σὺ οἶδας. καὶ* Jo 21, 15.
*εἶπέν μοι Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης,
καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν ἐν τῷ αἵματι τοῦ*
15 *ἀρνίου. [15] διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ
λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ὁ*
16 *καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ σκηνώσει ἐπ' αὐτούς. [16] οὐ πεινάσου-* *Es 49, 10.
σιν ἔτι οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδ' οὐ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος
17 *οὐδὲ πᾶν καῦμα, [17] ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου
ποιμαίνει αὐτοὺς καὶ ὁδηγεῖ αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων, καὶ* 21, 4. *Es 25, 8.
ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

VIII.

Sigillum VII. Angeli VII cum VII tubis calamitatum.

1 *Καὶ ὅταν ἤνοιξεν τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ*
2 *ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμίωρον. [2] καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους οἳ* 1, 4. *Tob 12,
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασιν, καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγ- 15. Lc 1, 19.
3 *γες. [3] καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθεν καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστη-
ρίου ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλὰ* 5, 8.
ἵνα δώσει ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστή-
4 *ριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. [4] καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς
τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέ-*
5 *λου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. [5] καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτόν,
καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἔβαλεν*

---

9. *ἠδύνατο ... περιβεβλημένοι* 10. *κράζουσιν: κράζοντες ...* ς (non ς[e]) *Ἡ σωτ. τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ ἡμῶν* 11. *ἑστήκεσαν ... ἔπεσον ... ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν* 12. in fine add *ἀμήν* 14. om *μου ... ἐλεύκαναν στολὰς αὐτῶν* 15. *ἐπὶ τοῦ θρόνου* 16. *οὐδ' οὐ: οὐδέ* 17. *ποιμανεῖ ... ὁδηγήσει ... ζωῆς: ζώσας ... ἐκ: ἀπό*

VIII. 1. *ὅταν: ὅτε ... ἡμιώριον* 3. *ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ... δώσῃ* 5. ς (non ς[e]) *τὸ λιβανωτόν* et *αὐτό*

4, 5. 11, 19. εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ
σεισμός.
Καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας ἡτοί- 6
*Ex 9, 24. *Es 28, 2. μασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσιν. 7 Καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισεν· καὶ 7
ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν
γῆν· καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων
κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη.
*Jer 51, 25. Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ὡς ὄρος μέγα πυρὶ 8
καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς
θαλάσσης αἷμα, 9 καὶ ἀπέθανεν τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων τῶν ἐν 9
τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθά-
ρησαν.
*Es 14, 12. *Dan 8, 10. Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρα- 10
νοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπάς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον
τῶν ποταμῶν καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. 11 καὶ τὸ ὄνομα 11
τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδά-
των εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν
ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.
Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον 12
τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων,
*Am 8, 9. ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φάνῃ τὸ τρίτον
14, 6. αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. 13 καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετοῦ 13
πετομένου ἐν μεσουρανήματι λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ Οὐαὶ οὐαὶ
οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς
σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

IX.

Tubae quinta et sexta. Locustae ex abysso, indicantes hostium copias cum rege Abaddon. Soluti angeli IV cum exercitu homines perdituro.

8, 10. Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ 1
20, 1. οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ
φρέατος τῆς ἀβύσσου. 2 καὶ ἤνοιξεν τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου· καὶ 2
*Joel 2, 10. ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου μεγάλης, καὶ
ἐσκοτώθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος. 3 καὶ 3
ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς
7, 2 s. ἐξουσία ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς. 4 καὶ ἐῤῥέθη 4
αὐταῖς ἵνα μὴ ἀδικήσουσιν τὸν χόρτον τῆς γῆς οὐδὲ πᾶν χλωρὸν

5. ἐγίνοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαί 6. om οἱ secundum 7. ὁ πρῶτος ἄγγελος ... om ἐν et καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη 9. διεφθάρη 10. τῶν ὑδάτων: om τῶν 11. om ὁ ... γίνεται ... ς (non ςe) om τῶν ὑδάτων ... τῶν ἀνθρώπων: om τῶν 12. φάνῃ: φαίνῃ 13. ἀετοῦ: ἀγγέλου ... πετωμένου

IX. 2. ἐσκοτίσθη 4. ἀδικήσωσι

οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες οὐκ ἔχουσιν
5 τὴν σφραγῖδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. 5 καὶ ἐδόθη
αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἵνα βασανισθήσονται
μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου,
6 ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον. 6 καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσου- *Job 3,21.
σιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν αὐτόν, καὶ
7 ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν καὶ φεύγει ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν. 7 καὶ *Joel 2,4.
τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πό-
λεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι χρυσῷ,
8 καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων, 8 καὶ εἶχον *Joel 1,6.
τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων
9 ἦσαν, 9 καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ φωνὴ
τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόν- *Joel 2,5.
10 των εἰς πόλεμον. 10 καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις καὶ
κέντρα, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς
11 ἀνθρώπους μῆνας πέντε, 11 ἔχουσαι βασιλέα ἐπ' αὐτῶν ἄγγελον
τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ Ἑβραϊστὶ Ἀβαδδών, ἐν δὲ τῇ Ἑλλη-
12 νικῇ ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων. 12 Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν· ἰδοὺ ἔρ- *Job 28, 22.
χεται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα. 11, 14.
13 Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ
τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον
14 τοῦ θεοῦ, 14 λέγοντα τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ, ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα 7, 1. 16, 12.
Λῦσον τοὺς τέσσερας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ
15 τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ. 15 καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ
ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν,
16 ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. 16 καὶ ὁ ἀριθμὸς
τῶν στρατευμάτων τοῦ ἵππου δισμυριάδες μυριάδων· ἤκουσα τὸν
17 ἀριθμὸν αὐτῶν. 17 καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει
καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν, ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ
ὑακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφα-
λαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ *Joel 2,3.
18 καπνὸς καὶ θεῖον. 18 ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθη-
σαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ
19 τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. 19 ἡ γὰρ
ἐξουσία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστιν καὶ ἐν ταῖς οὐ-
ραῖς αὐτῶν· αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφα-
20 λάς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσιν. 20 καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων,

---

4. ἀνθρώπους μόνους 5. βασανισθῶσι 6. οὐ μή: οὐχ ... εὑρήσουσιν ... φεύξεται 10. καὶ κέντρα ἦν ἐν ... καὶ ἡ ἐξουσία 11. ἔχουσαι: καὶ ἔχουσιν ... ἐφ' αὐτῶν βασιλέα ... τὸν ἄγγελον ... ἐν δέ: καὶ ἐν 12. ἔρχονται 14. λέγοντα: λέγουσαν ... ὁ ἔχων: ὃς εἶχε ... τέσσαρας 16. om τῶν ... ἵππου: ἱππικοῦ ... δισμυριάδες: δύο μυριάδες ... καὶ ἤκουσα 18. ἀπό: ὑπό ... om πληγῶν ... καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ καὶ ἐκ 19. αἱ γὰρ ἐξουσίαι αὐτῶν ἐν et εἰσιν ... om καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν

16, 11. *Ps 135, οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὐ μετενόησαν ἐκ
15. etc τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσουσιν τὰ δαι-
μόνια καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χαλκᾶ καὶ
τὰ λίθινα καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύνανται οὔτε ἀκούειν
οὔτε περιπατεῖν, [21] καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν οὔτε 21
ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν οὔτε ἐκ
τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

X.

Angelus cum libro. Mysterii perfectio instat. Johannes devorat librum angeli.

5, 2. *Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ* 1
4, 3. οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην, καὶ ἡ ἶρις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ
ὡς στῦλοι πυρός, [2] καὶ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλιδάριον ἠνεῳγ- 2
μένον. καὶ ἔθηκεν τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης,
τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς, [3] καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ ὥσπερ 3
λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς
ἑαυτῶν φωνάς. [4] καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἤμελλον 4
*Dan 8, 26. γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν Σφράγισον
ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ αὐτὰ γράψῃς. [5] καὶ ὁ 5
*Dan 12, 7. ἄγγελος, ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς,
ἦρεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν, [6] καὶ ὤμοσεν 6
14, 7. ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν
καὶ τὰ ἐν αὐτῷ καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καὶ τὴν θάλασσαν
καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκέτι ἔσται, [7] ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις 7
τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, καὶ ἐτε-
*Am 3, 7. λέσθη τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισεν τοὺς ἑαυτοῦ δούλους
τοὺς προφήτας. [8] καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν 8
λαλοῦσαν μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσαν Ὕπαγε λάβε τὸ βιβλιδάριον τὸ
ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσ-
σης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. [9] καὶ ἀπῆλθα πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων 9
*Ez 2, 8 ss. 3, 1 ss. αὐτῷ δοῦναί μοι τὸ βιβλιδάριον. καὶ λέγει μοι Λάβε καὶ κατά-
φαγε αὐτό, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί
σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. [10] καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τῆς 10
χειρὸς τοῦ ἀγγέλου καὶ κατέφαγον αὐτό, καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί
μου ὡς μέλι γλυκύ· καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία

---

20. *οὐ: οὔτε ... προσκυνήσωσι ... τὰ εἴδωλα:* om *τά ... δύναται*

X. 1. om *ἡ ... ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καί* 2. *ἔχων: εἶχεν ... βιβλαρίδιον ... ἀνεῳγμένον ... ἐπὶ τὴν θάλασσαν ... ἐπὶ τὴν γῆν* 4. *βρονταὶ τὰς φωνὰς ἑαυτῶν ... ἔμελλον ... λέγουσάν μοι ... αὐτά: ταῦτα* 5. om *τὴν δεξιάν* 6. *οὐκέτι ἔσται: οὐκ ἔσται ἔτι* 7. *ἀλλά ... τελεσθῇ ... τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφήταις* 8. *λαλοῦσα* et *λέγουσα ... βιβλαρίδιον* ... om *τοῦ ἀγγέλου* 9. *ἀπῆλθον ... δοῦναι: δός ... βιβλαρίδιον*

11 μου. [11] καὶ λέγουσίν μοι Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς
καὶ ἐπὶ ἔθνεσιν καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσιν πολλοῖς.

XI.

Metiendum templum. Duo testes necati a bestia reviviscunt et coelum ascendunt. Tuba VII. Hymnus. Templum Dei.

1 Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων Ἔγειρε καὶ 21, 15. *Ez 40, 3.
μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς
2 προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ. [2] καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ
ἔκβαλε ἔξω καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσιν, καὶ
τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσιν μῆνας τεσσεράκοντα καὶ δύο.
3 [3] καὶ δώσω τοῖς δυσὶν μάρτυσίν μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας 13, 5.
4 χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους. [4] οὗτοί εἰσιν *Zach 4, 2 ss.
αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς
5 ἑστῶτες. [5] καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται
ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· καὶ *2 Reg 1. 10.
εἴ τις θέλει αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι.
6 [6] οὗτοι ἔχουσιν τὸν οὐρανὸν ἐξουσίαν κλεῖσαι, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ
τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν *1 Rg 17, 1. *Ex 7, 19.
ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ
7 πληγῇ ὁσάκις ἐὰν θελήσωσιν. [7] καὶ ὅταν τελέσωσιν τὴν μαρτυ- 13, 1. *Dan 7, 7.
ρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ'
8 αὐτῶν πόλεμον καὶ νικήσει αὐτοὺς καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. [8] καὶ
τὸ πτῶμα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἥτις
καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ κύριος
9 αὐτῶν ἐσταυρώθη. [9] καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ
γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν τὸ πτῶμα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς ἥμισυ, καὶ τὰ
10 πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφιοῦσιν τεθῆναι εἰς μνῆμα. [10] καὶ οἱ
κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς καὶ εὐφραίνονται,
καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασά- *Esth 9, 22.
11 νισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. [11] καὶ μετὰ τὰς τρεῖς *Ez 37, 5.
ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐν αὐτοῖς,
καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν
12 ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. [12] καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν αὐτοῖς Ἀνάβατε ὧδε· καὶ ἀνέβησαν εἰς

---

11. *λέγει* ... om *ἐπί* secundum

XI. 1. *λέγων:* ςe (non ς) praem *καὶ ὁ ἄγγελος εἱστήκει* ... *Ἔγειραι* 2. *ἔξωθεν:* ς (non ςe) *ἔσωθεν* ... *τεσσαράκοντα* ... *καὶ δύο:* om *καί* 4. *καὶ αἱ:* om *αἱ* ... *κυρίου: θεοῦ* ... *ἑστῶσαι* 5. *αὐτ. θέλῃ* ... *αὐτ. θέλῃ* ... *οὕτω* 6. *ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανόν* ... *βρέχῃ ὑετός* ... *ἐν ἡμέραις αὐτῶν τῆς προφητείας* ... om *ἐν* 7. *πόλεμον μετ' αὐτῶν* 8. *τα πτώματα* ... *τῆς πόλεως:* om *τῆς* ... *αὐτῶν: ἡμῶν* 9. *βλέψουσιν* ... *τὸ πτῶμα: τὰ πτώματα* ... *καὶ ἥμισυ* ... *ἀφήσουσι* ... *εἰς μνήματα* 10. *χαροῦσιν* ... *εὐφρανθήσονται* 11. *ἐν αὐτοῖς: ἐπ' αὐτούς* ... *ἔπεσεν* 12. *ἤκουσαν* ... *Ἀνάβητε*

τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν.
16, 18. [13] καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον 13
τῆς πόλεως ἔπεσεν, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα
ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο καὶ
9, 12. ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. [14] Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλ- 14
θεν· ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἰδοὺ ἔρχεται ταχύ.
10, 7. Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἐγένοντο φωναὶ με- 15
12, 10. γάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντες Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου
*Dan 2, 44. τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς
4, 4. etc αἰῶνας τῶν αἰώνων. [16] καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ 16
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν ἔπεσαν ἐπὶ
4, 8. τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, [17] λέγοντες Εὐχα- 17
ριστοῦμέν σοι, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὅτι
εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ ἐβασίλευσας, [18] καὶ τὰ 18
ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νε-
κρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προ-
φήταις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς
μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας
19, 2. τὴν γῆν. [19] καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ 19
8, 5. 16, 18. ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγέ-
16, 21. νοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ χάλαζα μεγάλη.

XII.

Mulier Messiam pariens et draco. Draco victus a Michaele persequitur mulierem ejusque semen.

8, 15, 1. Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη 1
τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς
*Mich 4, 10. κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα, [2] καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα 2
1. κράζει ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν. [3] καὶ ὤφθη ἄλλο 3
*Ez 29, 3. 13, 1. σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων πυῤῥὸς μέγας, ἔχων
κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ
διαδήματα, [4] καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ 4
οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν
ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ
2, 27. 19, 15. τέκνον αὐτῆς καταφάγῃ. [5] καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄῤῥενα, ὃς μέλλει 5
*Ps 2, 9. ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ ἡρπάσθη τὸ
τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ. [6] καὶ 6
ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον
ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ ἐκτρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας

---

14. ἰδού post ἀπῆλθεν pon 15. λέγουσαι Ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι 16. εἴκοσι καί 17. καὶ ὁ ἦν: add καὶ ὁ ἐρχόμενος 19. βρονταί: add καὶ σεισμός

XII. 3. μέγας πυῤῥός ... διαδήματα ἑπτά 5. om πρός secundum 6. om ἐκεῖ prius ... τρέφωσιν

7 ἑξήκοντα. [7] καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ Μιχαὴλ καὶ οἱ *Dan 12, 11.
ἄγγελοι αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος. καὶ ὁ δράκων 12, 1.
8 ἐπολέμησεν καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, [8] καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ τόπος
9 εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. [9] καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας,
ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ 20, 2. *Gn 3, 1.
πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι
10 αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. [10] καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν
τῷ οὐρανῷ λέγουσαν Ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ 11, 15. 19, 1.
βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι
ἐβλήθη ὁ κατήγωρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτοὺς
11 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός. [11] καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν
αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας
12 αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. [12] διὰ
τοῦτο εὐφραίνεσθε, οἱ οὐρανοὶ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες· οὐαὶ 18, 20.
τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς ἔχων
θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.
13 *Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξεν τὴν* 4.
14 γυναῖκα ἥτις ἔτεκεν τὸν ἄρρενα. [14] καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ αἱ
δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον *Es 40,31. *Dan 7,
εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ 25.
15 ἥμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως. [15] καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμόν,
16 ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. [16] καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ 17, 15.
γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιεν τὸν ποτα-
17 μὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. [17] καὶ ὠργίσθη
ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικί, καὶ ἀπῆλθεν ποιῆσαι πόλεμον μετὰ
τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς 14, 12. 19, 10.
τοῦ θεοῦ καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ.
18 *Καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.*

XIII.

Monstrum impietatis surgit, Deum spernens, sanctos debellans. Monstrum alterum suadens prioris cultum. Numerus monstri 666.

1 *Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κέρατα* 11, 7. 12, 3.
δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτά, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδή- *Dan 7, 3 ss.
2 ματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας. [2] καὶ 17, 3.
τὸ θηρίον ὃ εἶδον ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς
ἄρκου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ

---

7. *τοῦ πολεμῆσαι: ἐπολέμησαν ... μετά: κατά* 8. *οὐδέ: οὔτε* 10. *λέγουσαν* ante *ἐν* pon ... *κατεβλήθη ... κατήγωρ: κατήγορος ... αὐτούς: αὐτῶν* 12. *τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ: τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν* 14. om *αἱ* 15. *ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ* post *γυναικός* pon ... *αὐτήν: ταύτην* 17. *Ἰησοῦ: τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ*

XIII. 1. *κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα ... ὄνομα* 2. *ὡς ἄρκτου*

ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν
μεγάλην. 3 καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡσεὶ ἐσφαγμένην εἰς 3
θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη. καὶ
17, 8. ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου, 4 καὶ προσεκύνησαν τῷ 4
δράκοντι, ὅτι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν
18, 18. τῷ θηρίῳ λέγοντες Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, καὶ τίς δύναται πολε-
μῆσαι μετ᾽ αὐτοῦ; 5 καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ 5
βλασφημίαν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσερά-
11, 2. κοντα δύο. 6 καὶ ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίας πρὸς 6
τὸν θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ
11, 7. καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. 7 καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι 7
7, 9. 14, 6. πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς, καὶ ἐδόθη αὐτῷ
17, 8. ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος. 8 καὶ 8
προσκυνήσουσιν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, οὗ
οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου
2, 7. etc τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. 9 Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκου- 9
*Jer 15, 2. σάτω. 10 εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει· εἴ τις 10
14, 12. ἐν μαχαίρῃ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρῃ ἀποκτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ
ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.

Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχεν κέ- 11
7. 4. 3. ρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. 12 καὶ τὴν ἐξου- 12
σίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ἐποίει
τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνήσουσιν τὸ
θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.
13 καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 13
καταβαίνειν εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. 14 καὶ πλανᾷ 14
τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη αὐτῷ
ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς
ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ ὃς ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρης καὶ
3. ἔζησεν. 15 καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, 15
14, 9. *Dan 3, 5 s. ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ὅσοι ἐὰν μὴ
προσκυνήσωσιν τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου ἀποκτανθῶσιν. 16 καὶ 16
19, 18. 20. ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλου-
14, 9. σίους καὶ τοὺς πτωχούς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους,
ἵνα δῶσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ

---

3. εἶδον μίαν ... om ἐκ ... ὡσεί: ὡς ... ἐθαυμάσθη et ς (non ςe) ἐν ὅλῃ τῇ γῇ 4. τὸν δράκοντα ὃς ἔδωκεν ἐξουσίαν ... προσεκ. τὸ θηρίον ... καὶ τίς: om καί 5. βλασφημίας ... πόλεμον ποιῆσαι ... τεσσαράκοντα 6. εἰς βλασφημίαν 7. πόλεμον ποιῆσαι ... om καὶ λαόν 8. αὐτόν: αὐτῷ ... οὗ οὐ: ὧν οὐ omisso αὐτοῦ ... τὰ ὀνόματα ... ἐν τῇ βίβλῳ ... τοῦ ἐσφαγμένου: om τοῦ 10. εἰς αἰχμαλωσίαν prius: αἰχμαλωσίαν συνάγει ... μαχαίρῃ bis: μαχαίρᾳ ... ἐν μαχαίρᾳ prius: add ἀποκτενεῖ 12. ἐποίει: ποιεῖ ... προσκυνήσωσι 13. ποιῇ καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 14. ὅς: ὃ ... τῆς μαχαίρας 15. ἀποκτανθῶσι: praem ἵνα ... ἐάν: ἄν 16. δῶσιν: δώσῃ

17 ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, [17] καὶ ἵνα μή τις δύναται ἀγοράσαι ἢ
πωλῆσαι εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν 14, 11. 15, 2.
18 ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. [18] Ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων 17, 9.
νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου
ἐστίν. καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ χξς΄.

XIV.

Agnus surgit cum piis signatis. Tres angeli praecones. Evangelium aeternum. Calix irae Dei. Beati mortui pii. Angeli metentes et vindemiantes.

1 Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ τὸ ἀρνίον ἑστὼς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών, καὶ 5, 6.
μετ᾽ αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ 7, 4.
ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ 7, 3. etc
2 τῶν μετώπων αὐτῶν. [2] καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς 1, 15. 19, 6.
φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης, καὶ ἡ
φωνὴ ἣν ἤκουσα ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις
3 αὐτῶν. [3] καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώ- 5, 9. *Ps 33, 3.
πιον τῶν τεσσάρων ζῴων καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ οὐδεὶς ἐδύ-
νατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες 1.
4 χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. [4] οὗτοί εἰσιν οἳ μετὰ
γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗτοι οἱ ἀκο-
λουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἐὰν ὑπάγῃ. οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ
5 τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, [5] καὶ ἐν τῷ στό- *Zeph 3, 13.
ματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη ψεῦδος· ἄμωμοι γάρ εἰσιν.
6 Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, 8, 13.
ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι ἐπὶ τοὺς καθημένους ἐπὶ 13, 7.
τῆς γῆς καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν,
7 [7] λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ Φοβήθητε τὸν θεὸν καὶ δότε αὐτῷ δόξαν,
ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιή-
σαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πηγὰς
8 ὑδάτων. [8] Καὶ ἄλλος δεύτερος ἄγγελος ἠκολούθησεν λέγων Ἔπε- 18, 2 s. *Es 21, 9.
σεν ἔπεσεν Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣ ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς *Dan 4, 27.
9 πορνείας αὐτῆς πεπότικεν πάντα τὰ ἔθνη. [9] Καὶ ἄλλος ἄγγελος *Jer 51, (28), 7.
τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ Εἴ τις προσκυ-
νεῖ τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ
10 τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, [10] καὶ αὐτὸς πίεται *Ps 75, 9.

---

16. τὸ μέτωπον: τῶν μετώπων 17. δύνηται ... ἢ τὸ ὄνομα 18. τὸν νοῦν
XIV. 1. om τό prius ... ἑστώς: ἑστηκός ... τεσσαράκοντα ... om αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα 2. ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ὡς: φωνὴν ἤκουσα 3. ᾠδήν prius: praem ὡς ... ἠδύνατο 4. οὗτοι secundum: add εἰσιν ... ἐάν: ἄν 5. ψεῦδος: δόλος ... εἰσιν: add ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ 6. πετώμενον ... om ἐπί primum et tertium ... καθημένους: κατοικοῦντας 7. λέγων: λέγοντα ... τὴν θάλασσαν: om τήν 8. om δεύτερος ... ἡ μεγάλη: praem ἡ πόλις ... ἥ: ὅτι ... om τά 9. Καὶ τρίτος ἄγγελος ... τὸ θηρίον προσκυνεῖ

ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν
τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ
*Es 34, 10. θείῳ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου. [11] καὶ ὁ 11
καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει,
καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες
τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα
13, 10. 12, 17. τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. [12] Ὧδε ἡ ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, οἱ 12
τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ. [13] καὶ 13
19, 9. ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης Γράψον Μακάριοι οἱ
νεκροὶ οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρτι. ναί, λέγει τὸ πνεῦμα,
ἵνα ἀναπαήσονται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκο-
λουθεῖ μετ' αὐτῶν.
1, 13. *Dan 7, 13. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην κα- 14
θήμενον ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
στέφανον χρυσοῦν καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ. [15] καὶ 15
ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ
*Joel 3, 13. (18.) καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης Πέμψον τὸ δρέπανόν σου καὶ θέρισον,
ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς.
[16] καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην τὸ δρέπανον αὐτοῦ 16
ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ. [17] Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν 17
ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ·
[18] καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ὁ ἔχων ἐξου- 18
σίαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐφώνησεν κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ
δρέπανον τὸ ὀξὺ λέγων Πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ καὶ
τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασεν ἡ
σταφυλὴ τῆς γῆς. [19] καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ 19
19, 15. εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησεν τὴν ἄμπελον τῆς γῆς καὶ ἔβαλεν εἰς
*Es 63, 3. τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὸν μέγαν. [20] καὶ ἐπατήθη ἡ 20
ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι
τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων, ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

XV.

Victorum bestiae hymnus. Angeli VII cum VII phialis irae.

12, 1. Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόν, 1
17, 1. ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐ-
4, 6. 12, 11. ταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ. [2] καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν 2
ὑαλίνην μεμιγμένην πυρί, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ
ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ

---

10. τῶν ἁγίων ἀγγέλων 11. ἀναβαίνει ante εἰς pon 12. om ἡ ... ὧδε οἱ 13. λεγούσης μοι ... ἀναπαύσωνται 14. καθήμενος ὅμοιος ... τὴν κεφαλήν: τῆς κεφαλῆς 15. μεγάλῃ φωνῇ ... ἦλθέ σοι ... τοῦ θερίσαι 18. ὁ ἔχων. om ὁ ... ς (non ς[e]) om τῆς ἀμπέλου ... ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς 19. τὸν μέγαν: τὴν μεγάλην 20. ἔξω

XV. 2. αὐτοῦ καί: add ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ

ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ
3 θεοῦ. [3] καὶ ᾄδουσιν τὴν ᾠδὴν Μωυσέως δούλου τοῦ θεοῦ καὶ 5, 8. *Ex 15, 1.
τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες Μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα *Ps 111, 2.
σου, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί 145, 17. 16, 7.
4 σου, ὁ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν· [4] τίς οὐ μὴ φοβηθῇ, κύριε, καὶ *Jer 10, 7.
δοξάσει τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ὅσιος, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξου-
σιν καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου
ἐφανερώθησαν.
5 Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ
6 μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ, [6] καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ
ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγάς, ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν λαμπρὸν 19, 8. *Ez 9, 2.
7 καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς. [7] καὶ ἓν ἐκ 1, 13.
τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκεν τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας *Ez 22, 31.
χρυσᾶς γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας 4, 9. *Es 6, 4.
8 τῶν αἰώνων. [8] καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης *Ex 40, 35.
τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο εἰσελ-
θεῖν εἰς τὸν ναὸν ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἑπτὰ
ἀγγέλων.

XVI.

Effunduntur phialae irae septem; totidem in terris plagae fiunt.

1 Καὶ ἤκουσα μεγάλης φωνῆς λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις *Ex 7-10.
Ὑπάγετε ἐκχέατε τὰς ἑπτὰ φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν 15, 7.
2 γῆν. [2] Καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος καὶ ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς
τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώ-
πους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦν- 13, 17.
τας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ.
3 Καὶ ὁ δεύτερος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασ-
σαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζωῆς ἀπέ-
θανεν, τὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ.
4 Καὶ ὁ τρίτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς
5 καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ ἐγένετο αἷμα. [5] καὶ ἤκουσα 11, 6. 6, 10.
τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος Δίκαιος εἶ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν
6 ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας, [6] ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέ-
7 χεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν· ἄξιοί εἰσιν. [7] καὶ ἤκουσα
τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος Ναί, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, 19, 2. 15, 3.
ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου.

---

3. ἐθνῶν: ἁγίων 4. φοβηθῇ σε ... δοξάσῃ 5. ἰδοὺ ἠνοίγη 6. om οἱ secundum ... πληγὰς ἐκ τοῦ ναοῦ ... καθαρὸν καί 8. om ἐκ τοῦ ... ἠδύνατο

XVI. 1. φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ λεγούσης ... Ὑπάγετε καί ... om ἑπτά secundum 2. εἰς: ἐπί ... ἐπί: εἰς ..., τ. τῇ εἰκόνι αὐτοῦ προσκυνοῦντας 3. ὁ δεύτερος ἄγγελος ... ζωῆς: ζῶσα ... om τά 4. ὁ τρίτος ἄγγελος 5. κύριε, εἰ ... ὅσιος: praem καί 6. ἄξιοι γάρ 7. ἄλλου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου

Καὶ ὁ τέταρτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον, 8
καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί. 9 καὶ 9
13, 6. ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ
ἄνθρωποι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς
πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν.
13, 2. Καὶ ὁ πέμπτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον 10
τοῦ θηρίου· καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμα-
σῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, 11 καὶ ἐβλασφήμησαν 11
τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν
αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.
9, 14. * Es 11, 15 s. Καὶ ὁ ἕκτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν 12
μέγαν τὸν Εὐφράτην· καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοι-
μασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. 13 καὶ 13
εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ
θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία
ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι· 14 εἰσὶν γὰρ πνεύματα δαιμονίων 14
* 1 Rg 22, 21 s. ποιοῦντα σημεῖα, ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης
ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς
μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. 15 Ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς 15
3, 3. Lc 12, 37. κλέπτης· μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα
μὴ γυμνὸς περιπατῇ καὶ βλέπωσιν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. 16 καὶ 16
*Zach 12, 11. συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Ἑβραϊστὶ Ἁρ-
μαγεδών.
Καὶ ὁ ἕβδομος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἀέρα· καὶ 17
ἐξῆλθεν φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου λέγουσα Γέγο-
21, 6. νεν. 18 καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ σεισμὸς 18
4, 5. etc ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ ἄνθρωπος ἐγένετο ἐπὶ
τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτως μέγας. 19 καὶ ἐγένετο ἡ πόλις 19
14, 8. 17, 5. ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσαν. καὶ
Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ δοῦναι αὐτῇ τὸ
14, 10. *Es 51, 22. ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. 20 καὶ πᾶσα 20
νῆσος ἔφυγεν, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. 21 καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς 21
ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ
ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης,
ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

---

8. ὁ τέταρτος ἄγγελος 9. om οἱ ἄνθρωποι secundum ... om τήν 10. ὁ πέμπτος ἄγγελος ... ἐμασσῶντο 12. ὁ ἕκτος ἄγγελος 13. ὡς βάτραχοι: ὅμοια βατράχοις 14. δαιμόνων ... ἃ ἐκπορεύεται: ς (non ςe) ἐκπορεύεσθαι ... τῆς γῆς καὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης ... om τόν 16. Ἀρμαγεδδών 17. ὁ ἕβδομος ἄγγελος ... ἐπί: εἰς ... τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ 18. καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαί ... ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ... οὕτω 19. ἔπεσον

XVII.

Meretrix vehens bellua septem capitum et decem cornuum, ebria sanguine, nomine Babylon.

1 *Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ* 15, 1. *Jer 51,
φιάλας, καὶ ἐλάλησεν μετ᾽ ἐμοῦ λέγων Δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρῖμα 13.
τῆς πόρνης τῆς μεγάλης τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν
2 *πολλῶν,* [2] *μεθ᾽ ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμε-* *Nah 3, 4.
θύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας 18, 9.
3 *αὐτῆς.* [3] *καὶ ἀπήνεγκέν με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. καὶ εἶδα* 21, 10. *Es 21, 1.
γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον τὰ ὀνόματα 13, 1.
4 *βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα.* [4] *καὶ ἡ γυνὴ*
ἦν περιβεβλημένη πορφυροῦν καὶ κόκκινον, κεχρυσωμένη χρυσίῳ 18, 16.
καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα ποτήριον χρυσοῦν ἐν τῇ *Jer 51, 7.
χειρὶ αὐτῆς γέμον βδελυγμάτων καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας
5 *τῆς γῆς,* [5] *καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον Μυστή-*
ριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγ- 14, 8. etc
6 *μάτων τῆς γῆς.* [6] *καὶ εἶδα τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος*
τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ, καὶ ἐθαύ-
7 *μασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα.* [7] *Καὶ εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος Διὰ*
τί ἐθαύμασας; ἐγὼ ἐρῶ σοι τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ
θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτὴν τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ
8 *τὰ δέκα κέρατα.* [8] *τὸ θηρίον ὃ εἶδες ἦν καὶ οὐκ ἔστιν, καὶ μέλλει* 11.
ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει· καὶ θαυ-
μασθήσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὸ 13, 8.
ὄνομα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλεπόντων
9 *τὸ θηρίον ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστιν καὶ πάρεσται.* [9] *Ὧδε ὁ νοῦς ὁ* 13, 18. 13, 1.
ἔχων σοφίαν. αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ ἑπτὰ ὄρη εἰσίν, ὅπου ἡ γυνὴ
10 *κάθηται ἐπ᾽ αὐτῶν,* [10] *καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν· οἱ πέντε ἔπεσαν,*
ὁ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθεν, καὶ ὅταν ἔλθῃ ὀλίγον αὐτὸν δεῖ 20, 3.
11 *μεῖναι.* [11] *καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν καὶ οὐκ ἔστιν, καὶ αὐτὸς ὄγδοός* 8.
12 *ἐστιν, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστιν, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει.* [12] *καὶ*
τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες δέκα βασιλεῖς εἰσίν, οἵτινες βασιλείαν *Dan 7, 24.
οὔπω ἔλαβον, ἀλλ᾽ ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσιν
13 *μετὰ τοῦ θηρίου.* [13] *οὗτοι μίαν ἔχουσιν γνώμην, καὶ τὴν δύναμιν* 17.
14 *καὶ ἐξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν.* [14] *οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου*
πολεμήσουσιν καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων 19, 16. etc
ἐστὶν καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλε-

---

XVII. 1. *λέγων μοι* 2. *οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν* post *πορνείας αὐτῆς* pon 3. *εἶδον . . . γέμον ὀνομάτων* 4. *ἦν: ἡ . . . πορφύρᾳ καὶ κοκκίνῳ . . . καὶ κεχρυσωμένη χρυσῷ . . . χρυσοῦν ποτήριον . . . τὰ ἀκάθαρτα τῆς: ἀκαθάρτητος . . . τῆς γῆς: αὐτῆς* 6. *εἶδον* 7. *σοι ἐρῶ* 8. om *τό* prius . . . *ὑπάγει: ὑπάγειν . . . θαυμάσονται . . . τὰ ὀνόματα . . . βλέποντες . . . καὶ πάρεσται: καίπερ ἐστίν* 9. *ὄρη εἰσὶν ἑπτά* 10. *καὶ ὁ εἷς* 13. *γνώμην ἔχουσι . . . τὴν ἐξουσίαν ἑαυτῶν τ. θ. διαδιδώσουσιν*

*Es 8, 7. *κτοὶ καὶ πιστοί.* [15]*καὶ λέγει μοι Τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη* 15
κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶν καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι. [16]*καὶ τὰ* 16
δέκα κέρατα ἃ εἶδες καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσιν τὴν πόρνην,
καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν καὶ γυμνήν, καὶ τὰς σάρκας
18, 8. *αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί·* [17]*ὁ γὰρ* 17
θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ
10, 7. *καὶ ποιῆσαι γνώμην μίαν καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ*
16, 19. *θηρίῳ, ἄχρι τελεσθήσονται οἱ λόγοι τοῦ θεοῦ.* [18]*καὶ ἡ γυνὴ ἣν* 18
εἶδες ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασι-
λέων τῆς γῆς.

XVIII.

Babylonis meretricis magnae lapsus nuntiatur. Pii inde exire jubentur. Lugentes et laetantes de lapsu. Execratio angeli.

10, 1. *Μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ* 1
οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην, καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς
δόξης αὐτοῦ. [2]*καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ λέγων Ἔπεσεν ἔπεσεν* 2
14, 8. *Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμονίων καὶ*
*Es 1, 11 ss. *φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου*
13, 21 s. *ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένου,* [3]*ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς* 3
14, 8. 17, 2. *πορνείας αὐτῆς πέπωκεν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς*
*Jer 51, 7. *μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως*
*Nah 3, 4. *τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν.* [4]*καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν* 4
*Jer 51, 6. 9. *ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν Ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς, ὁ λαός μου, ἵνα μὴ*
συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς
ἵνα μὴ λάβητε, [5]*ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ* 5
*Ps 137, 8. *οὐρανοῦ καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς.* [6]*ἀπό-* 6
δοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν, καὶ διπλώσατε τὰ διπλᾶ κατὰ
τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασεν κεράσατε αὐτῇ
*Es 47, 7-9. *διπλοῦν·* [7]*ὅσα ἐδόξασεν αὐτὴν καὶ ἐστρηνίασεν, τοσοῦτον δότε* 7
αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος. ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει ὅτι
κάθημαι βασίλισσα καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω, [8]*διὰ* 8
τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος καὶ πέν-
θος καὶ λιμός, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ὅτι ἰσχυρὸς κύριος
ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν.
*Ez 26, 16. 27, 30. *Καὶ κλαύσουσιν καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὴν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς* 9
οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσιν

---

16. *καὶ τὸ θηρίον: ἐπὶ τὸ θηρίον* 17. om *καὶ ποιῆσαι ... μίαν γνώμην ... ἄχρι τελεσθῇ τὰ ῥήματα τ. θ.*

XVIII. 1. *Καὶ μετά* ... om *ἄλλον* 2. *ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ: ἐν ἰσχύϊ, φωνῇ μεγάλῃ ... δαιμόνων* 4. *ἵνα μὴ λάβητε* ante *ἐκ τῶν πληγῶν* pon 5. *ἐκολλήθησαν: ἠκολούθησαν* 6. *ἀπέδωκεν ὑμῖν ... τὰ διπλᾶ: αὐτῇ διπλᾶ* 7. *αὐτήν: ἑαυτήν* ... om *ὅτι* secundum 8. *κρίνας: κρίνων* 9. *κλαύσονται αὐτήν ... ἐπ' αὐτήν: ἐπ' αὐτῇ*

10 τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, 10 ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες
διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες Οὐαὶ οὐαί, ἡ 16. 19.
πόλις ἡ μεγάλη, Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν
11 ἡ κρίσις σου. 11 καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσιν καὶ πενθοῦσιν * Ez 27, 36.
12 ἐπ' αὐτήν, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι, 12 γόμον * Ez 27, 5. ss.
χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθου τιμίου καὶ μαργαρίτου καὶ βυσσί- 17, 4.
νου καὶ πορφύρας καὶ σηρικοῦ καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον
θύϊνον καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου
13 τιμιωτάτου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μαρμάρου, 13 καὶ κιννά-
μωμον καὶ ἄμωμον καὶ θυμιάματα καὶ μύρον καὶ λίβανον καὶ
οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ σεμίδαλιν καὶ σῖτον καὶ κτήνη καὶ πρόβατα,
14 καὶ ἵππων καὶ ῥεδῶν καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. 14 καὶ
ἡ ὀπώρα σου τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ
πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλετο ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι
15 αὐτὰ οὐ μὴ εὕρῃς. 15 οἱ ἔμποροι τούτων, οἱ πλουτήσαντες ἀπ' * Ez 27, 30.
αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ
16 αὐτῆς κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, 16 λέγοντες Οὐαὶ οὐαί, ἡ πόλις 10. 19. 17, 4.
ἡ μεγάλη, ἡ περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον,
καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ὅτι 19.
17 μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. 17 καὶ πᾶς κυβερνήτης * Ez 27, 27.
καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τόπον πλέων καὶ ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν
18 ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν 18 καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν * Ez 34, 10.
καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς λέγοντες Τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ
19 μεγάλῃ; 19 καὶ ἐπέβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ ἔκραζον * Ez 27, 30.
κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, λέγοντες Οὐαὶ οὐαί, ἡ πόλις ἡ μεγάλη, 10. 16.
ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ 16.
20 τῆς τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. 20 εὐφραίνου ἐπ' * Es 44, 23.
αὐτῇ, οὐρανὲ καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται, ὅτι
ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς.
21 Καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ * Jer 51 (28), 63 s.
ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν λέγων Οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται
22 Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. 22 καὶ φωνὴ
κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ * Es 24, 8. * Jer 25.
ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ 10.
23 ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, 23 καὶ φῶς * Es 23, 8. * Jer 16, 9.
λύχνου οὐ μὴ φάνῃ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ
μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες
τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη,

---

10. *ἐν μιᾷ* 11. *ἐπ' αὐτῇ* 12. *βυσσίνου: βύσσου* 13. *κινάμωμον* ... om *καὶ ἄμωμον* 14. *σου* post *ψυχῆς* pon ... *ἀπώλετο: ἀπῆλθεν* ... *οὐκέτι οὐ μὴ εὑρήσῃς αὐτά* 16. *καὶ λέγοντες* ... ς^e (non ς) *κεχρυσωμένοι* (ex errore) *ἐν χρυσῷ* 17. *ὁ ἐπὶ τόπον πλέων: ἐπὶ τῶν πλοίων ὁ ὅμιλος* 18. *βλέποντες: ὁρῶντες* 19. *ἔβαλον* ... om *τά* 20. *ἐπ' αὐτήν* ... om *καὶ οἱ* secundum

[24] καὶ ἐν αὐτῇ αἵματα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη καὶ πάντων 24
τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

XIX.

Hymnus coelestium de Deo justo judice. Agni nuptiae parantur. Christus cum suis vincit bestiam ejusque cultores. Epulum avium.

12, 10. *Ps 104, Μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλην ὄχλου πολλοῦ ἐν 1
35. τῷ οὐρανῷ λεγόντων Ἀλληλούια, ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ
16, 1. δύναμις τοῦ θεοῦ ἡμῶν, [2] ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις 2
αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινεν τὴν πόρνην τὴν μεγάλην ἥτις ἔφθειρεν τὴν
γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησεν τὸ αἷμα τῶν δούλων
*Dt 32, 43. αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς. [3] καὶ δεύτερον εἴρηκαν Ἀλληλούια, καὶ 3
*Es 34, 10. ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. [4] καὶ 4
ἔπεσαν οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἴκοσι τέσσαρες καὶ τὰ τέσσερα ζῷα,
*Ps 106, 48. καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ λέγοντες
*Ps 134, 1. Ἀμὴν ἀλληλούια. [5] καὶ φωνὴ ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν λέγουσα 5
Αἰνεῖτε τῷ θεῷ ἡμῶν, πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ οἱ φοβούμενοι
14, 2. *Ez 1, 24. αὐτόν, οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. [6] καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου 6
πολλοῦ καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν
ἰσχυρῶν, λέγοντες Ἀλληλούια, ὅτι ἐβασίλευσεν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν
*Ps 118, 24. ὁ παντοκράτωρ. [7] χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιῶμεν, καὶ δώσομεν τὴν 7
δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ
14. 15, 6. ἡτοίμασεν ἑαυτήν, [8] καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον 8
λαμπρὸν καθαρόν. τὸ γὰρ βύσσινον τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων
14, 13. ἐστίν. [9] Καὶ λέγει μοι Γράψον Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γά- 9
21, 5. 22, 6. μου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι Οὗτοι οἱ λόγοι οἱ ἀληθινοὶ
τοῦ θεοῦ εἰσίν. [10] καὶ ἔπεσα ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυ- 10
12, 17. νῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει μοι Ὅρα μή· σύνδουλός σού εἰμι καὶ
τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ· τῷ θεῷ
προσκύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία Ἰησοῦ ἐστὶν τὸ πνεῦμα τῆς προ-
φητείας.

6, 2. Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἠνεῳγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, 11
καὶ ὁ καθήμενος ἐπ᾽ αὐτὸν καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός, καὶ
ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. [12] οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλὸξ 12
12, 3. 2, 17. πυρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά, ἔχων ὀνό-
*Es 63, 1 ss. ματα γεγραμμένα καὶ ὄνομα γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ
αὐτός, [13] καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι, καὶ 13

---

24. αἷμα

XIX. 1. Καὶ μετά . . . ς (non ςe) om ὡς . . . ὄχλου πολλοῦ μεγάλην . . . λέγοντος . . . δόξα: add καὶ ἡ τιμή . . . τοῦ θεοῦ: κυρίῳ τῷ θεῷ 2. ἐκ τῆς χειρός 4. ἔπεσον . . . εἴκοσι καὶ . . . τέσσαρα . . . ἐπὶ τοῦ θρόνου 5. ἀπό: ἐκ . . . τὸν θεόν . . . καὶ οἱ μικροί 6. ςe λεγόντων, ς λέγοντας . . . om ἡμῶν 7. ἀγαλλιώμεθα καὶ δῶμεν 8. βύσσ. καθαρὸν καὶ λαμπρόν . . . ἐστι τῶν ἁγίων 9. οἱ ἀληθινοί: om οἱ . . . εἰσι τοῦ θεοῦ 10. ἔπεσον . . . Ἰησοῦ bis: praem τοῦ 11. ἀνεῳγμένον 12. ὡς φλόξ . . . om ὀνόματα γεγραμμένα καί

14 κέκληται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. [14] καὶ τὰ στρατεύ-
ματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐπὶ ἵπποις λευκοῖς, ἐν-
15 δεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρόν. [15] καὶ ἐκ τοῦ στόματος 8.
αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη· 1, 16. 2, 12.
καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, καὶ αὐτὸς πατεῖ 12, 5. *Ps 2, 9.
τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παντο-
16 κράτορος. [16] καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ 14, 19. *Es 63, 3.
ὄνομα γεγραμμένον Βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. 17, 14.
17 Καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ ἔκραξεν *Ez 39, 17-20.
φωνῇ μεγάλῃ λέγων πᾶσιν τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν μεσου-
ρανήματι Δεῦτε συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ,
18 [18] ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων καὶ σάρκας χιλιάρχων καὶ σάρκας
ἰσχυρῶν καὶ σάρκας ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ
σάρκας πάντων ἐλευθέρων τε καὶ δούλων καὶ μικρῶν τε καὶ με-
19 γάλων. [19] Καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ 17, 12.
τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι τὸν πόλεμον μετὰ 16, 14.
τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ.
20 [20] καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ ψευδοπροφήτης ὁ 16, 13. 20, 10.
ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησεν τοὺς λαβόν-
τας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι
αὐτοῦ· ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν
21 καιομένην ἐν θείῳ. [21] καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομ- *Ez 39, 33.
φαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου τῇ ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ στό-
ματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρ-
κῶν αὐτῶν.

XX.

Dracone ligato resurgunt ad regnum mille annorum. Gog et Magog. Diabolo perdito fit judicium extremum.

1 Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν 18, 1. 9, 1.
2 κλεῖν τῆς ἀβύσσου καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. [2] καὶ
ἐκράτησεν τὸν δράκοντα, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὅς ἐστιν διάβολος 12, 9.
3 καὶ ὁ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, [3] καὶ ἔβαλεν αὐτὸν *Es 24, 22
εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα
μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· μετὰ ταῦτα
δεῖ λυθῆναι αὐτὸν μικρὸν χρόνον. 17, 10.
4 Καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρῖμα *Dan 7, 9. 22. 27.
ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρ-
τυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύ- 6, 9. etc

13. καλεῖται 14. ϛ (non ϛᵉ) om τά secundum ... ἐπί: ἐφ' ... λευκὸν καί 15. πατάξῃ: πατάσσῃ ... καὶ τῆς ὀργῆς 16. τὸ ὄνομα 17. πετωμένοις ... συνάχθητε: καὶ συνάγεσθε ... τὸ μέγα τοῦ: τοῦ μεγάλου 18. om τε bis 19. τὸν πόλεμον: om τόν 20. τῷ θείῳ 21. ἐξελθούσῃ: ἐκπορευομένῃ

XX. 1. τὴν κλεῖδα 2. τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον ... ὁ σατανᾶς: om ὁ 3. ἔκλεισεν αὐτόν ... πλανήσῃ τὰ ἔθνη ἔτι ... καὶ μετά ... αὐτὸν λυθῆναι

νησαν τὸ θηρίον οὐδὲ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ
χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν· καὶ ἔζησαν
καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη. 5 οἱ λοιποὶ τῶν 5
νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλιά ἔτη. Αὕτη ἡ ἀνάστα-
σις ἡ πρώτη. 6 μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστά- 6
*Es 61, 6. σει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν,
ἀλλ᾽ ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσιν
μετ᾽ αὐτοῦ χίλια ἔτη.
*Ez 38, 39. Καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ 7
τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, 8 καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν 8
ταῖς τέσσαρσιν γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγώγ, συνα-
γαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὡς ἡ ἄμμος
τῆς θαλάσσης. 9 καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύ- 9
κλευσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημέ-
21, 2. νην· καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγεν αὐτούς·
10 καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ 10
19, 20. πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ
βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
*Dan 7, 9 s. Καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκὸν καὶ τὸν καθήμενον ἐπ᾽ αὐ- 11
τόν, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τόπος
οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. 12 καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ 12
τοὺς μικροὺς ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἠνοίχθη-
σαν· καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνοίχθη, ὅ ἐστιν τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν
*Mal 3, 16. οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐ-
τῶν. 13 καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ 13
6, 8. θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ
ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. 14 καὶ ὁ θάνατος καὶ 14
21, 8. ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. Οὗτος ὁ θάνατος
2, 5. etc ὁ δεύτερός ἐστιν, ἡ λίμνη τοῦ πυρός. 15 καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν 15
τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

XXI.

Novum coelum, nova terra, nova Hierosolyma. Novae urbis, sponsae agni splendor coelestis. Duodecim portae ac lumen coeleste.

*Es 65, 17. 66, 22. Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν· ὁ γὰρ πρῶτος 1
2 Pe 3, 13. 3, 12. οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθαν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι.
He 12, 22. 2 καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνου- 2

---

4. τῷ θηρίῳ οὔτε . . . ςᵉ (non ς) τῇ εἰκόνι . . . μέτωπον αὐτῶν . . . τοῦ Χριστοῦ: ς (non ςᵉ) om τοῦ . . . τὰ χίλια 5. οἱ δέ . . . ἀνέζησαν ἕως τελ. 6. ὁ θάν. ὁ δεύτ. 8. εἰς πόλεμον . . . om αὐτῶν 9. ἐκύκλωσαν . . . ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 10. ὅπου καί: om καί 11. λευκὸν μέγαν . . . ἐπ᾽ αὐτοῦ 12. τοὺς νεκροὺς μικροὺς καὶ μεγάλους . . . θρόνου: θεοῦ . . . ἠνεῴχθησαν . . . βιβλίον ἄλλο ἠνεῴχθη 13. τοὺς ἐν αὐτῇ νεκρούς . . . τοὺς ἐν αὐτοῖς νεκρούς 14. Οὗτ. ἐστιν ὁ δεύτερος θάνατος . . . om ἡ λίμνη τοῦ πυρός
XXI. 1. παρῆλθε 2. καὶ ἐγὼ Ἰωάννης εἶδον τὴν πόλιν τ. ἁ. Ἰ. κ. κατ.

σαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κε-
3 κοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. 3 καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ *Ez 37, 27.
θρόνου λεγούσης Ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων,
καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐ- 2 Co 6, 16.
4 τὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν θεὸς αὐτῶν, 4 καὶ ἐξαλείψει πᾶν
δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται 7, 17. *Es 25, 8.
ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι· ὅτι τὰ
5 πρῶτα ἀπῆλθαν. 5 καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ Ἰδοὺ *Es 43, 19. 2 Co 5, 17.
καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει Γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ
6 ἀληθινοί εἰσιν. 6 καὶ εἶπέν μοι Γέγοναν. ἐγώ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ 19, 92. 2, 6.
τὸ ὦ, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω αὐτῷ ἐκ τῆς 16, 17. 22, 13 etc
7 πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. 7 ὁ νικῶν κληρονομήσει 3. etc
8 ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. 8 τοῖς δὲ
δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσιν καὶ πόρνοις 22, 15.
καὶ φαρμακοῖς καὶ εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσιν τοῖς ψευδέσιν τὸ
μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστιν ὁ 20, 10. 20, 14.
θάνατος ὁ δεύτερος.

9 Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ 15, 1. 17, 1.
φιάλας γεμούσας ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησεν μετ'
ἐμοῦ λέγων Δεῦρο, δείξω σοι τὴν γυναῖκα τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου.
10 10 καὶ ἀπήνεγκέν με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ 19, 7. 17, 3.
ἔδειξέν μοι τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ *Ez 40, 2.
11 τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τοῦ θεοῦ, 11 ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· ὁ 3.
φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλ-
12 λίζοντι· 12 ἔχουσα τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔχουσα πυλῶνας δώ- *Ez 48, 31 ss.
δεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγε-
γραμμένα, ἅ ἐστιν ὀνόματα τῶν δώδεκα φυλῶν υἱῶν Ἰσραήλ.
13 13 ἀπὸ ἀνατολῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ βοῤῥᾶ πυλῶνες τρεῖς,
καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς.
14 14 καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐ-
15 τῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. 15 καὶ *Ez 40, 3.
ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχεν μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ
16 τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. 16 καὶ *Ez 41, 21.
ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον καὶ τὸ
πλάτος. καὶ ἐμέτρησεν τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίους

---

2. ἀπὸ τ. θεοῦ ἐκ τ. οὐρανοῦ 3. θρόνου: οὐρανοῦ ... λαοί 4. ἐξαλείψει ὁ θεός ... ἀπῆλθον 5. τῷ θρόνῳ: τοῦ θρόνου ... καινὰ πάντα ποιῶ ... λέγει μοι ... ἀληθινοὶ καὶ πιστοί 6. Γέγονε ... ἄλφα: Α ... om αὐτῷ 7. ταῦτα: πάντα ... ὁ υἱός 8. τοῖς δὲ δειλοῖς: δειλοῖς δέ ... φαρμακεῦσι ... ὁ δεύτερος θάνατος 9. ἦλθε πρός με εἷς τῶν ἑπτά ... τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν ... τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου τὴν γυναῖκα 10. τὴν μεγάλην τὴν ἁγίαν ... ἐκ secundum: ἀπό 11. καὶ ὁ φωστήρ 12. ἔχουσάν τε τεῖχος ... ἔχουσαν πυλῶνας ... om ὀνόματα secundum ... τῶν υἱῶν 13. ἀπ' ἀνατολῆς ... καί ter om 14. ἐπ' αὐτῶν: ἐν αὐτοῖς ... om δώδεκα secundum 15. om μέτρον 16. τοσοῦτόν ἐστιν ὅσον καί ... ς (non ς°) ἐπὶ σταδίων

δεκαδύο χιλιάδων· τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς
ἴσα ἐστίν. [17] καὶ ἐμέτρησεν τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσεράκοντα 17
*Zach 2, 5. τεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου. [18] καὶ ἦν 18
ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις, καὶ ἡ πόλις χρυσίον κα-
*Es 54, 11 ss. θαρὸν ὅμοιον ὑάλῳ καθαρῷ. [19] οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς 19
*Ex 28, 27 ss. πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος
ἴασπις, ὁ δεύτερος σάπφειρος, ὁ τρίτος χαλκηδών, ὁ τέταρτος
σμάραγδος, [20] ὁ πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος σάρδιον, ὁ ἕβδομος 20
χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἔνατος τοπάζιον, ὁ δέκατος
χρυσόπρασος, ὁ ἑνδέκατος ὑάκινθος, ὁ δωδέκατος ἀμέθυστος.
12. [21] καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες δώδεκα μαργαρῖται· ἀνὰ εἷς ἕκαστος 21
τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου. καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως
χρυσίον καθαρὸν ὡς ὕαλος διαυγής. [22] καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν 22
αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστίν,
22, 5. *Es 60. καὶ τὸ ἀρνίον. [23] καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς 23
19. σελήνης, ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν
*Es 60, 3 ss. αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. [24] καὶ περιπατήσουσιν τὰ 24
ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσιν
22, 5. τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς αὐτήν, [25] καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ 25
κλεισθῶσιν ἡμέρας, νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, [26] καὶ οἴσουσιν τὴν 26
*Es 52, 1. δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν. [27] καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ 27
εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν καὶ ὁ ποιῶν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ
οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

XXII.

Flumen arborque vitae. Beatitas aeterna. Johannes testis fidus. Promissa et comminationes Dei. Verba fida et sancte tuenda. Christi reditus certus.

*Ez 47, 1. Καὶ ἔδειξέν μοι ποταμὸν ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλ- 1
λον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου. [2] ἐν 2
2, 7. *Ez 47, 7. μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν
ξύλον ζωῆς ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἀποδιδοὺς ἕκα-
στον τὸν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν
*Zach 14, 11. τῶν ἐθνῶν. [3] καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι. καὶ ὁ θρόνος 3
τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ
λατρεύσουσιν αὐτῷ [4] καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ 4
7, 3. 21, 23. ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. [5] καὶ νὺξ οὐκ ἔσται, καὶ οὐ 5
25. χρεία λύχνου καὶ φωτός, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτιεῖ ἐπ' αὐτούς, καὶ

16. δεκαδύο: δώδεκα 17. τεσσαράκοντα 18. ὁμοία 19. καὶ οἱ θεμέλιοι 20. σάρδιος 21. διαυγής: διαφανής 23. φαίνωσιν ἐν 24. καὶ περιπατ. τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς: καὶ τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι ...τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμήν 27. κοινόν: κοινοῦν ... ὁ ποιῶν: ποιοῦν

XXII. 1. καθαρὸν ποταμόν 2. ἐκεῖθεν: ἐντεῦθεν ... κατὰ μῆνα ἕνα ἕκαστον ἀποδιδοῦν 3. κατανάθεμα 5. ἔσται ἐκεῖ ... οὐ χρεία: χρείαν οὐκ ἔχουσι ... φωτὸς ἡλίου ... φωτιεῖ: φωτίζει ... om ἐπ'